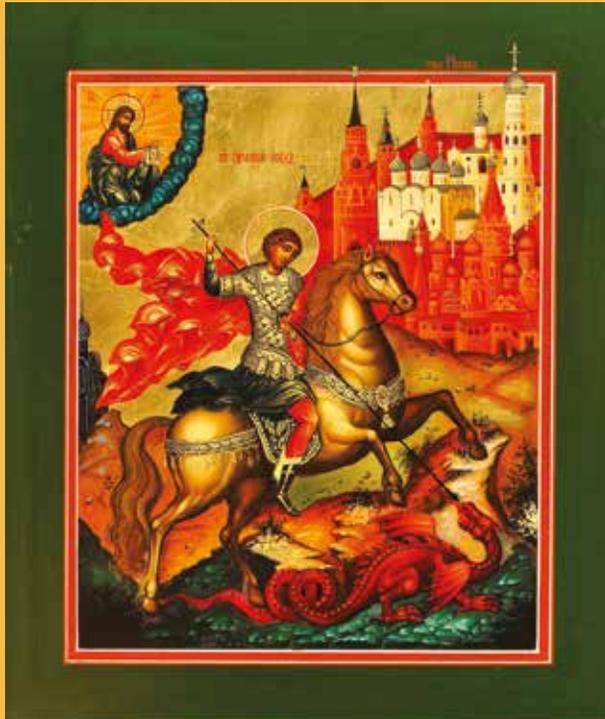

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΡΗΝΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΥΚΚΩΤΟΥ

Ο ΑΓΙΟΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ο ΤΡΟΓΓΑΙΟΦΟΡΟΣ

Μετ' Ἀκαθίστου Ὑμνου ποιηθέντος
ὑπὸ τοῦ Δρος Χαραλάμπους Μπούσια
Μεγάλου Ὑμνογράφου
τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας

Ἔκδοσις Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυρήνης
ΑΘΗΝΑΙ 2014

**Ο ΑΓΙΟΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
Ο ΤΡΟΠΑΙΟΦΟΡΟΣ**

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΡΗΝΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΥΚΚΩΤΟΥ

Ο ΑΓΙΟΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ο ΤΡΟΓΓΑΙΟΦΟΡΟΣ

Μετ' Ἀκαθίστου Ὑμνου ποιηθέντος
ὑπὸ Δρος Χαραλάμπους Μπούσια,
Μεγάλου Ὑμνογράφου
τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ

ΕΠΙ Τῆ ΕΚ ΒΑΘΡΩΝ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΕΙ
ΥΠΟ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΠΑΠΑ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ Β΄
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΘΕΟΒΑΔΙΣΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΜΟΝΗΣ
ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΪΡΟΥ ΚΑΙ Τῆ ΑΓΟΜΕΝῆ
ΔΕΚΑΕΤΗΡΙΔΙ ΤΗΣ ΕΥΣΗΜΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ
ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΑΥΤΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ 2014

ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ:

1. Κείμενον

Συγγραφεύς: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κυρήνης Ἀθανάσιος Κυκκώτης

**2. Ἀκάθιστος Ὕμνος εἰς τὸν Ἅγιον Ἐνδοξον Μεγαλομάρτυρα Δρακοντοκτόνον
Γεώργιον τὸν Τροπαιοφόρον**

Ποιητής:

Μέγας Ὑμνογράφος τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας Δρ Χαράλαμπος Μπούσιας

Ἐπιμελητής:

Μέγας Ὑμνογράφος τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας Δρ Χαράλαμπος Μπούσιας

Χορηγός: Ῥωμανὸς Παγκράτωφ

Αἱ εἰκόνες προέρχονται ἐκ τοῦ κειμηλιαρχείου τοῦ Μητροπολίτου Κυρήνης,
κ.κ. Ἀθανασίου.

ISBN: 978-9963-2926-2-2

Ἐκδοτικὴ παραγωγή

ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε.

Ἄρδηντου 12-16, 116 36 Ἀθήνα

Τηλ.: 210.921.7513, 210.921.4820 • Fax: 210.923.7033

www.eptalofos.gr • e-mail: info@eptalofos.gr

Τῷ Μακαριωτάτῳ Πάπᾳ καὶ Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας
Κυρίῳ Κυρίῳ Θεοδώρῳ τῷ Β΄,
ἔτους τούτου ἄγοντι τὴν ἱερὰν σύναξιν
τῆς εὐσήμου Πατριαρχικῆς διακονίας Αὐτοῦ
καὶ ἀνακαινίσαντι ἐκ βάθρων τὴν Ἱερὰν Θεοβάδιστον
Πατριαρχικὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου
ἐν τῷ Παλαιῷ Καίρῳ δεοσημία, ἅτε ἐκ Κυρήνης ὀρμηθέντι,
ἐν ἧ καὶ τὸ θαῦμα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου
τῆς ἀναιρέσεως τοῦ βυθίου δράκοντος γέγονε,
ἢ περὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου βίβλος ἦδε
Κυρηναϊκῇ ὀφειλῇ ἀφιερῶται.

† Ὁ Κυρήνης Ἀθανάσιος

Τῷ εὐγενεῖ χορηγῷ
κυρίῳ Ῥωμανῷ Παγκράτῳ
ἄγονται θερμαὶ εὐχαριστίαι.

✠ Ορθόδοξος Ἐκκλησία Παλαιῶν Καίρων Ἀλεξανδρείας

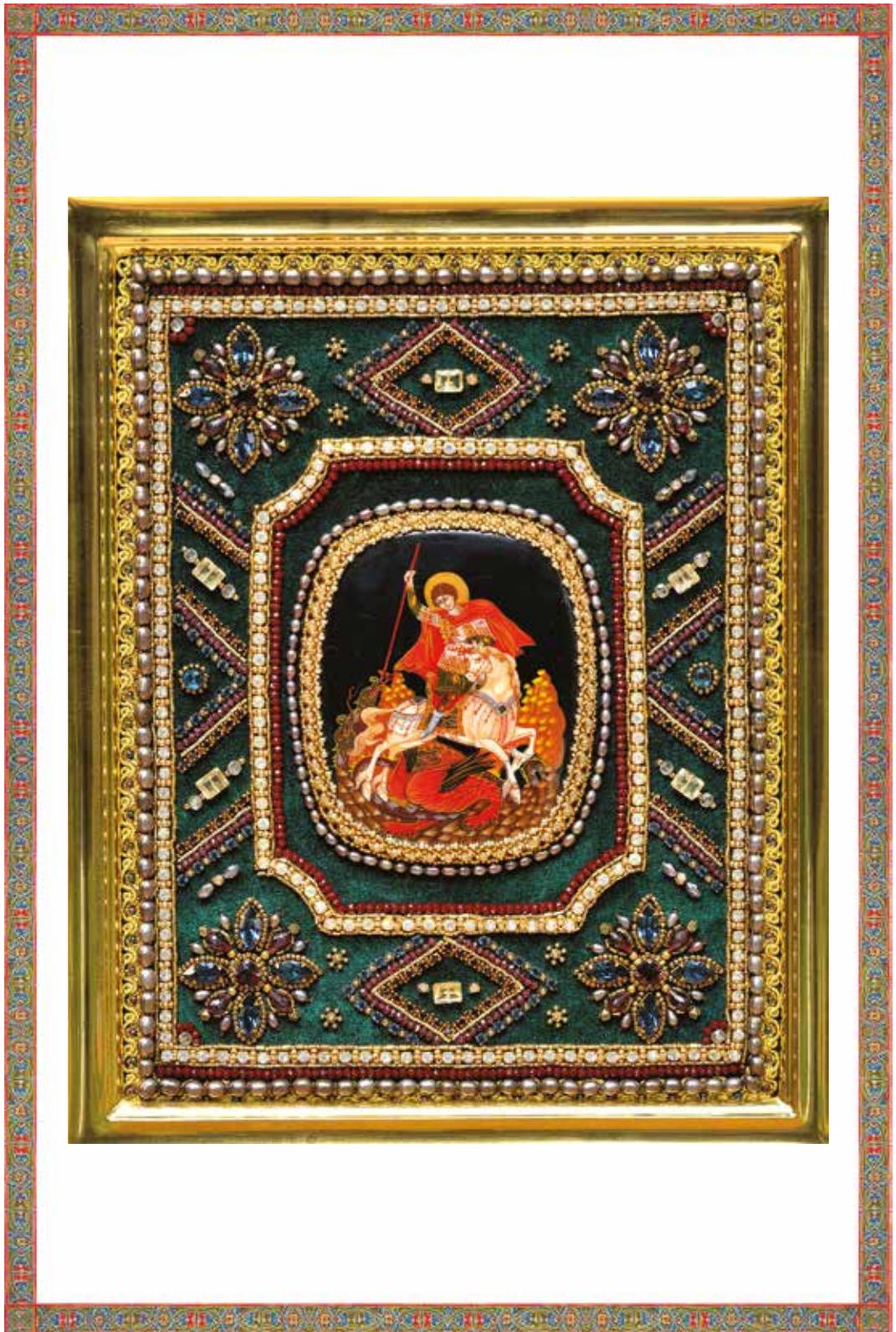
Ἡ Ορθόδοξος Ἐκκλησία τηρεῖ ὡς ἀνεκτίμητον περιουσιακόν αὐτῆς στοιχεῖον τὴν ἐμπειρίαν τοῦ μαρτυρίου. Ἡ ἐμπειρία τοῦ μαρτυρίου ἐχάλκευσε τὸ φρόνημα τῶν Χριστιανῶν καὶ ἤρθευσε τὴν προσμονὴν τῆς σωτηρίας, κατὰ τὸν προφητικόν λόγον τοῦ Χριστοῦ «ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται» (Ματθ. 10,22). Πρῶτυπον δὲ καταξιάσεως τοῦ μακαρισμοῦ τοῦ Χριστοῦ «μακάριοι ἐστε ὅταν ὄνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ» (Ματθ. 5,11), ἀνεδείχθη διὰ τῆς βιοτῆς καὶ τῆς μαρτυρικῆς τελευτῆς του ὁ Μεγαλομάρτυς Γεώργιος.

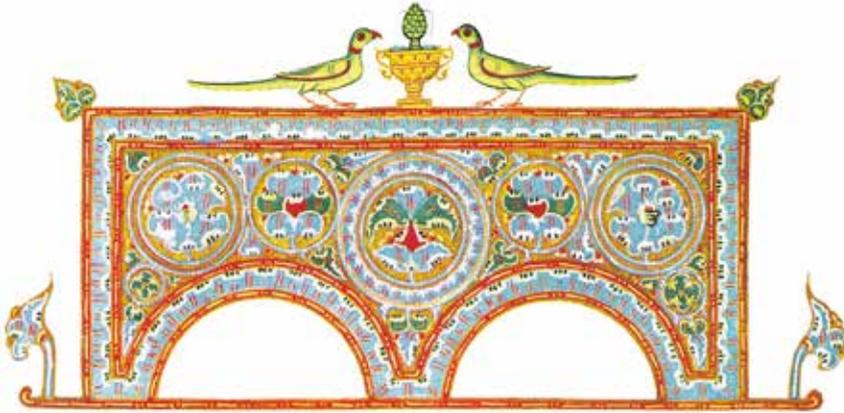
Ἡ παλαιάφατος Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας ἐξαίρετως τιμᾷ τὸν Τροπαιοφόρον Ἅγιον ἐν τῇ φερωνύμῳ Πατριαρχικῇ Μονῇ, τῇ εὐρισκομένῃ ἐν Παλαιῷ Καίρῳ καὶ ἀποτελούσῃ πανορθόδοξον καὶ παναθρώπινον προσκύνημα μεγάλης θρησκευτικῆς καὶ πνευματικῆς σπουδαιότητος. Ἡ Ῥοτόντα αὐτῆ τῆς Ανατολῆς, ἡ ἐδραζομένη ἐπὶ τριωρόφου κυκλοτεροῦς ρωμαϊκοῦ πύργου τοῦ 1^{ου} μ.Χ. αἰῶνος, προσφάτως ἐστερεώθη καὶ ἐκ βάθρων ἀνεστηλώθη ἐξόδοις τῆς εὐσεβοῦς οικογενείας τοῦ Ἀθανασίου Μαρτίνου.

Ὅθεν ἡ μετὰ χεῖρας πραγματεία περὶ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κυρήνης κυρίου Ἀθανασίου καὶ παραδοθεῖσα τύποις νυνδὴ ἐπὶ τῷ ἐγκαινισμῷ τῆς Πατριαρχικῆς Μονῆς αὐτοῦ ἐν τῷ Παλαιῷ Καίρῳ καὶ ἐπὶ τῇ δεκαετηρίδι τῆς πατριαρχικῆς ἡμῶν διακονίας, ἐπιστέφει συμβολικῶς τῷ τρόπῳ τὸ ὅλον τοῦτο ἔργον, συντρεχούσης καὶ τῆς παραδόσεως τῆς θαυματουργοῦ δρακοντοκτονίας ἐν Κυρήνῃ, τῇ θεαρέστως ποιαινομένη ὑπὸ τοῦ κομίσαντος τὴν παρούσαν πραγματείαν Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κυρίου Ἀθανασίου. Ἀπονέμομεν δὲ αὐτῷ τὴν Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐαρέσκεϊαν, ἐπικαλούμενοι ἐπ' αὐτόν τὰς πρὸς Θεὸν πρεσβείας τοῦ ἀξιοθέντος τὸ βραβεῖον τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας Ἁγίου Γεωργίου.

✠ Δεξαδμήτος Σωστῶνης Β.

Ἐν τῇ Μεγάλῃ Πόλει
τῆς Ἀλεξανδρείας
τῇ 21ῃ Ἰουνίου 2014

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ἐμετὰ χεῖρας πραγματεία περὶ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, ἐρχομένη ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς τῆς ὀρθολογικῆς κριτικῆς τῶν πάντων καὶ τῆς ἀμφισβητήσεως τῶν Ἁγίων καὶ τῶν θαυμάτων, ἀκολουθεῖ ἀναγκαίως ἰδίᾳ πορείᾳ. Ἀσχοληθέντες νεωστὶ πρὸς τοὺς Ἁγίους τῆς λαχούσης ἡμῖν Μητροπόλεως Κυρήνης, πάντως κατὰ χάριν Θεοῦ καὶ οὐ κατὰ τὰς βραχείας δυνάμεις ἡμῶν, ἐμάθομεν ὅτι ὁ βίος τῶν Ἁγίων, ἐνέχων τὴν διάστασιν τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἐπέκεινα, δεῖται ἰδίας πραγματεύσεως, οὐχὶ τῆς περιωρισμένης ὀρθολογικῆς.

Ὁ βίος τῶν Ἁγίων περιέχει τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ, τὰ ἀρχέτυπα θαύματα ἐπαναλαμβανόμενα. Τὸ θαῦμα εἶναι πνευματικὴ ἐνέργεια τοῦ Χριστοῦ, οὐχὶ στιγμαίας διαρκείας, ἀλλὰ διαρκοῦσα εἰς τοὺς αἰῶνας. Οἱ Ἅγιοι κατὰ χάριν τελεσιουργοῦσι τὰ αἰώνια θαύματα τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κόσμῳ.

Τὰ μαρτύρια τῶν Ἁγίων εἶναι ἡ πνευματικὴ διάστασις τῆς ζωῆς αὐτῶν, τελεσιουργούσης τὴν ἐπίγειον ζωὴν καὶ τὸ Πάθος τοῦ Χριστοῦ. Τὰ μαρτύρια εἶναι προσωπικὰ τοῖς Ἁγίοις, ἀλλ'

ἔχουσι κοινήν θεματολογίαν. Οἱ Μάρτυρες ἐπιθυμοῦσι τὸ Μαρτύριον, ὡς ἀπόλυτον ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν Χριστόν, προετοιμάζονται, ὁμολογοῦσι, μαρτυροῦσι, νικῶσι, στεφανοῦνται.

Διὰ τῶν θαυμάτων ὁ Χριστὸς ἐνοῖ τὸ παρὸν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ ἐπέκεινα τοῦ Θεοῦ, σημαίνει τὸ σωτήριον Πάθος Αὐτοῦ καὶ προεικονίζει τὴν οὐράνιον βασιλείαν. Ὁ Χριστὸς ἐνοῖ τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια εἰς τὸν αἰῶνα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Αὐτοῦ, τελεσιουργῶν τὰ Ἅγια Μυστήρια τῆς σωτηρίας διὰ τῶν Ἁγίων Αὐτοῦ.

Ὁ βίος τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, ὡς μέρος τοῦ ὅλου, ἐπιβεβαιουμένου ὑπ' αὐτοῦ, ἐν τῇ μετὰ χειρας πραγματεία δὲν παρουσιάζεται μεμονωμένος καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ αὐτάρκης, ἀλλ' ἐντεταγμένος ἐν τῇ οἰκείᾳ ἐνότητι. Ἡ ἐνότης αὕτη, ἀπεικονίζουσα τὴν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ τῷ ἐπέκεινα ὑπόστασιν τῶν Ἁγίων, ἀποτελεῖ καὶ τὸ παράδειγμα προσεγγίσεως καὶ παρουσιάσεως αὐτῶν. Οἱ Ἅγιοι ἀποτελοῦσι ψηφίδας ἐν τῷ καθόλου, εἰκονίζουσας τοῦτο. Ἄνευ τοῦ καθόλου, δὲν ὑπάρχει τὸ ἐπὶ μέρους αὐτῶν. Ἐπομένη τῇ οὐσίᾳ ταύτῃ καὶ ἡ πρωτόλειος πραγματεία ἥδε περὶ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, πορεύεται, οὐχὶ τὴν γραμμικὴν, ἀλλὰ τὴν κύκλω φέρουσας ὁδόν, τὴν θεώρησιν δηλονότι τοῦ ἐνός ἐν τῷ ὅλῳ, ὅπερ ἐστὶν ὁ ἐνανθρωπήσας Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Ἐνθεν τοι καὶ ἡ ἐν κύκλω θεματολογία αὐτῆς συμπεριλαμβάνει τάδε:

- Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ τὰ θαύματα Αὐτοῦ
- Ὁ Ἀρχιστράτηγος Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ καὶ τὰ θαύματα αὐτοῦ
- Οἱ στρατιωτικοὶ Ἅγιοι καὶ τὰ θαύματα αὐτῶν
- Ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς Γεώργιος ὁ Τροπαιοφόρος

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΘΑΥΜΑΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥ

«Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ
κάκεινος ποιήσει» (Ἰω ιδ' 12)

Ἐὰν τὰ πάντα μυστικῶς διατιθεῖς Θεὸς μυστικῶς δι-
έθηκε καὶ τὴν ἐκ βάθρων ἀνακαίνισιν τῆς ἐν Καίρῳ
Ἱερᾶς Θεοβαδίστου Πατριαρχικῆς Μονῆς τοῦ Ἁγί-
ου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου.
Ἴδου ἡ ἀνακαίνισις αὕτη διὰ τῶν ἄρτι ἐπιβαινόντων ἑορτασμῶν
καθίσταται κέντρον ἀναφορᾶς τῆς Πανορθοδοξίας. Αὕτη ἐγένε-
το εὐλογία Θεοῦ ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Πάπα καὶ Πατρι-
άρχου Ἀλεξανδρείας Κυρίου Κυρίου Θεοδώρου τοῦ Β', στεφαν-
ώσασα, ὡς ἀπαστρέπτων ἀδάμας χάριτος, τὴν δεκαετίαν τῆς
Πατριαρχικῆς διακονίας αὐτοῦ, καρποφορούσης τῆς εὐσεβοῦς
οἰκογενείας Ἀθανασίου Μαρτίνου. Ὁ τανῦν λαμπρύνων τὸν
Θρόνον τοῦ Ἀποστόλου Μάρκου Προκαθήμενος ὠρμήθη ἐκ
Κυρήνης. Ἡ Ἀλεξάνδρεια καὶ ἡ Κυρήνη ἔχουσι παλαιόθεν

ἀγγιστείας δεσμούς. Ἰδρυτῆς τῶν Ἐκκλησιῶν ἀμφοτέρων ὑπῆρξεν ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστῆς Μάρκος. Ὁ διὰ τῶν πανορθόδοξων τούτων ἑορτασμῶν νῦν ἄρτι τιμώμενος Ἅγιος Μεγαλομάρτυς Γεώργιος ὁ Τροπαιοφόρος ἔσχε παρουσίαν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐποίησε τὸ θαῦμα τῆς ἀναιρέσεως τοῦ βυθίου δράκοντος ἐν Κυρήνη.

Συναγαλλόμενοι ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μυστικῶς διατεθεισι πᾶσι τούτοις, ἰδοὺ παραδίδομεν τύποις πρωτόλειον κατὰ δύναμιν πραγματείαν περὶ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου. Τὴν πραγματείαν ταύτην κοσμεῖ κάλλει Ἀκάθιστος Ἀκολουθία αὐτοῦ, ποιηθεῖσα προτροπῇ ἡμετέρα ὑπὸ τοῦ φιλτάτου ἡμῖν ἐλλογιμωτάτου Μεγάλου Ὑμνογράφου τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας κυρίου Χαραλάμπους Μπούσια, ᾧ ὡς πλείστας χάριτας ὁμολογοῦμεν.

Ἐν τῇ παγκοσμίῳ Ἱστορίᾳ τὴν πρώτην θέσιν ἐπὶ θαυμασίοις καὶ ἀπαραβλήτοις ἔργοις πανθομολογουμένως κατέχει ὁ νεαρὸς βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος, ὁ ἀποκληθεὶς Μέγας. Τὴν αὐτὴν θέσιν ἐν τοῖς Ἁγίοις κατέχει ὁ νεαρὸς μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Γεώργιος, ὁ τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς, τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστῆς, τῶν ἀσθενούντων ἰατρὸς καὶ τῶν βασιλέων ὑπέρμαχος, ὁ δικαίως ἀποκληθεὶς Μεγαλομάρτυς καὶ Τροπαιοφόρος. Ἄν ὁ βίος καὶ ἡ πολιτεία αὐτοῦ οὐ γινώσκονται ὑπὸ τῶν πολλῶν, ὅμως ἡ ἀναιρέσις ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βυθίου δράκοντος τυγχάνει ἔναυλος τοῖς πᾶσι. Ἡ σημερινὴ νομοκρατουμένη διανόησις ἀρνεῖται τοὺς Ἁγίους καὶ τὰ θαύματα αὐτῶν, προσέτι καὶ τὰ θαύματα καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐνθεν τοι καὶ ἡ ἐπιβεβλημένη ἡμῖν ἀφήγησις περὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου οὐκ ἔσται ἀπλῶς γραμμικὴ, ἱστοροῦσα τὴν καταγωγὴν, τὴν βιοτήν, τὴν ὁμολογίαν πίστεως, τὰ θαύματα, τὸ μαρτύριον καὶ τὴν διηνεκῆ παρουσίαν καὶ

προστασίαν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλ' ἐξαιρέτως παραγωγική, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ χαριζομένου τοῖς κλητοῖς Αὐτοῦ τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν θαυματουργίαν. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἶναι ὁ ἀρχηγέτης τῶν καλουμένων στρατιωτικῶν Ἁγίων. Οἱ Ἅγιοι οὗτοι καλοῦνται στρατιωτικοί, οὐχὶ διότι ἔχυσαν αἵματα ἐχθρῶν, ἀλλὰ διότι κατετρόπωσαν τὸν Ἐωσφόρον, ἐπαναλαμβάνοντες τὸ ἐν οὐρανοῖς θαῦμα τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, οἵανδὴποτε μεταμόρφωσιν καὶ ἂν εἶχεν ὁ ἀντίθεος οὗτος, εἴτε ὡς δράκων, εἴτε ὡς Μαξιμιανός, εἴτε ὡς ἄλλος τις πολέμιος τῆς πίστεως. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καλεῖ τοὺς Ἁγίους τούτους Μεγαλομάρτυρας, εἰκονίζουσα αὐτοὺς ὡς σταυροφόρους, διότι διὰ τοῦ μαρτυρίου αὐτῶν ἐμιμήθησαν τὴν Σταύρωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κατὰ ταῦτα ἡ ἡμετέρα παραγωγικὴ πραγματεία ἔξει τὸ σχῆμα: Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἡ πηγὴ πάντων τῶν ἀγαθῶν, ἡ ἐν Χριστῷ ἀγιότης καὶ θαυματουργία, οἱ στρατιωτικοὶ Ἅγιοι καὶ ὁ ἀρχηγέτης αὐτῶν Ἅγιος Γεώργιος. Ἡ ἀλληλουχία αὕτη φωτίζει καὶ ἐρμηνεύει τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν θαυματουργίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου δι' ὅρων τῆς πίστεως ἡμῶν. Τῇ ἀφηγήσει προστίθεται ἡ τε διηνεκῆς παρουσία καὶ προστασία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἡ πρόσληψις αὐτοῦ ἐν τῷ λαϊκῷ βίῳ καὶ ταῖς παραδόσεσι.

Κατὰ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας ὁ Θεὸς εἶναι ἐπέκεινα νοῦ καὶ νοήσεως, ἀπερινόητος καὶ ἀπερίγραφτος. Γινώσκεται διὰ τῆς ἀποκαλύψεως, οὐχὶ διὰ τῆς λογικῆς. Ὁ ἄνθρωπος γινώσκει, οὐχὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ περὶ τὸν Θεόν, τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὴν Ὀρθοδοξίαν αἱ ἐνεργεῖαι τοῦ Θεοῦ οὐκ εἰσι κτισταί, ἀλλ' ἄκτιστοι. Οἱ Ἅγιοι τοῦ Θεοῦ δι' ἀσκήσεως δύνανται νὰ ἴδωσιν ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ μέτρῳ τὸ ἄκτιστον φῶς τοῦ Θεοῦ, τὴν περιλάμπουσαν τὸν Χριστὸν δόξαν κατὰ τὴν Με-

ταμόρφωσιν Αὐτοῦ. Ἐνανθρωπήσας ὁ Θεός, ἀπεκάλυψεν ἡμῖν ἑαυτόν. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς αὐτοαποκαλύπτεται ὡς ἡ μόνη Ἀλήθεια, ἣν κατέχει ἡ Ἐκκλησία Αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς εἶναι ἐπέκεινα παντός. Ὡς ἐπέκεινα παντός, εἶναι παντελεύθερος, ὑπ' οὐδενὸς δεσμευόμενος, οὐδὲ τόπου, οὐδὲ χρόνου, οὐδὲ νόμου, οὐδ' ἄλλου τινός. Ἄν ὑπέκειτο περιορισμῶ τινι, οὐκ ἂν ἦν Θεός. Ὡς παντελεύθερος, εἶναι πανταχοῦ παρών, εἶναι αἰώνιος, ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος, ὁ ἦν, ὁ ὢν καὶ ὁ ἐσόμενος, εἶναι παντοδύναμος, ὑπεράνω τῶν φυσικῶν νόμων λειτουργίας τοῦ σύμπαντος, εἶναι παντογνώστης, γνώστης τῶν παρελθόντων, τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων.

Ὁ Θεὸς εἶναι ἡ ἀπόλυτος πηγὴ παντός ἀγαθοῦ, τῆς ἀγαθότητος, τῆς ἀγιότητος, τοῦ ἐλέους, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀγάπης. Εἶναι ὁ πανάγαθος, ὁ πανάγιος, ὁ πολυέλεος, ὁ δίκαιος, ἡ αὐτοαγάπη. Ἄνευ Θεοῦ, ὡς πηγῆς τῶν ἀγαθῶν, ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ κοινωνίᾳ αὐτοῦ θὰ καθίστατο λύκος.

Ὁ κόσμος, ὡς ῥέων, ἔχει τὴν ἀπαρέγκλιτον νομοτέλειαν αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ Θεός, ὡς παντελεύθερος, διανοίγει πύλας μεταξὺ τοῦ ἐπέκεινα Αὐτοῦ καὶ τοῦ νομοκρατουμένου ῥέοντος κόσμου. Ἡ ἐλευθέρα ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ νομοκρατουμένῳ ῥέοντι κόσμῳ καλεῖται θαῦμα. Τὸ Εὐαγγέλιον καταγράφει θαύματα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν ἐπίγειον ζωὴν Αὐτοῦ. Οἱ Ἅγιοι δι' ἀσκήσεως διανοίγουσι πύλην ἐπικοινωνίας πρὸς τὸ ἐπέκεινα τοῦ Θεοῦ καὶ λαμβάνουσι τὴν χάριν νὰ τελῶσι θαύματα. Οἱ Ἅγιοι οὐ τελοῦσι θαύματα ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ὁ Θεὸς τελεῖ θαύματα δι' αὐτῶν. Τὰ θαύματα αὐτῶν οὐκ εἰσι νέα, ἀλλ' ἐπανάληψις τῶν θαυμάτων τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἀρνούμενοι τὰ θαύματα ἀρνοῦνται τὸν Θεὸν καὶ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ λέξις θαῦμα ἔσχε ποικίλας σημασίας. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ

Ἑλληνικῇ γλώσσῃ σημαίνει πᾶν ὅ,τι ἐμποιεῖ θαυμασμὸν τοῖς ὀρῶσι καὶ τοῖς ἀκούουσι. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ παραδίδονται τὰ ἑπτὰ θαύματα τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἐμποιοῦντα θαυμασμὸν διὰ τὸ κάλλος ἢ τὸ μέγεθος αὐτῶν. Κατὰ πληθυντικὸν ἢ λέξις σημαίνει κυρίως τὰ τεχνάσματα τῶν θαυματοποιῶν. Αὕτη ἔσχε καὶ τὴν ἐννοιαν πράξεως ἢ φαινομένου κατὰ παράβασιν τῶν φυσικῶν νόμων. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ παραδίδονται τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰ καὶ ταῦτα δὲν ἀποσκοποῦσιν εἰς τὴν φύσιν -οὔτω δὲν θὰ εἶχον λόγον- ἀλλὰ τελοῦνται ἐν πνεύματι. Τὸ θαῦμα εἶναι ἡ ἔκτακτος ἐπέμβασις τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, ἐν τῷ ἱστορικῷ γίγνεσθαι.

Διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καταργεῖται τὸ ἀξίωμα τοῦ φιλοσόφου Πλάτωνος, ὅτι θεὸς ἀνθρώποις οὐ μείγνυται. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ Θεάνθρωπος. Εἶναι τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος, προσλαβὼν διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως καὶ ἀναλλοιώτως καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἡ ἐνανθρώπησις ἀποτελεῖ ἀπροϋπόθετον προαιώνιον σχέδιον τοῦ Θεοῦ σωτηρίας καὶ θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὡς Θεός, παντελεύθερος, ἐπέκεινα παντὸς ὄριου, τελεῖ θαύματα. Διανοίγει πύλας ἐπικοινωνίας μεταξὺ τοῦ ἐπέκεινα πνευματικοῦ κόσμου Αὐτοῦ καὶ τοῦ νομοκρατουμένου καὶ ῥέοντος ὑλικῷ κόσμῳ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπαναλαμβάνει πάντοτε τὰ θαύματα Αὐτοῦ διὰ τῶν Ἁγίων Αὐτοῦ ἐν τῇ ἄνω καὶ τῇ ἐπιγείῳ Ἐκκλησίᾳ Αὐτοῦ.

Ἡ ἀγιότης τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, συνίσταται δὲ εἰς πίστιν, κάθαρσιν, φωτισμὸν καὶ θέωσιν δι' ὧν διανοίγεται πύλη συμμετοχῆς εἰς τὸ ἐπέκεινα τοῦ

Θεοῦ. Ὁ κυριαρχούμενος ὑπὸ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς νομοτελείας ἄνθρωπος στομοῖ τὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τὸ ἐπέκεινα τοῦ Θεοῦ, ἀποξενούμενος τοῦ Θεοῦ καὶ ἀρνούμενος τὰ θαύματα. Μακρὰν τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, τοποθετεῖ εἰς τὴν θέσιν Αὐτοῦ τὴν πρόοδον, ἀνακηρύσσει γνώμονα τῶν πράξεων αὐτοῦ τὴν ὀρθὴν συνείδησιν αὐτοῦ καὶ θεωρεῖ ὡς σκοπὸν τῆς ἄνευ ἐπέκεινα ζωῆς αὐτοῦ τὴν ἀπόλαυσιν ὡς πλείστην εὐτυχίαν. Ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος εἶναι πεπεδημένος ἐν τῇ ζωῇ, ὡς εἶναι πεπεδημένοι καὶ οἱ νεκροὶ ἐν τῷ Ἄδῃ. Οἱ Ἅγιοι, κοινωνοῦντες πρὸς τὸ ἐπέκεινα τοῦ Θεοῦ, λαμβάνουσι παρ' Αὐτοῦ τὴν χάριν, ὅπως τελῶσι τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Διατί ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὴν ἐπίγειον παρουσίαν Αὐτοῦ τελεῖ θαύματα; Οὐδόλως ποιεῖ θαύματα, ἵνα ἀποδείξῃ τοῖς ἀνθρώποις ὅτι εἶναι Θεός. Ἄν ἤθελε νὰ ἀποδείξῃ τὴν θεότητα Αὐτοῦ, ὡς παντοδύναμος, ἡδύνατο νὰ καταπλήξῃ τα πλήθη, μεθιστῶν ὄρη καὶ ἐκκενῶν θαλάσσας. Ἀλλὰ τοιαῦτα ἔργα δὲν ἀποτελοῦσι θαύματα, διότι ταῦτα δύνανται νὰ συμβῶσι καὶ διὰ γεωλογικῶν ἀνακατατάξεων κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους καὶ τὸ οὐσιαστικὸν στεροῦνται πνευματικῆς διαστάσεως. Τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐπακόλουθον πίστεως. Ἴνα τελέσῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θαῦμα, ζητεῖ πρῶτον τὴν ὁμολογίαν πίστεως. Ἀφοῦ τελέσῃ τὸ θαῦμα, παραγγέλλει, ὅπως μὴ διαφημισθῇ τοῦτο ἐν τῷ κόσμῳ. Τὸ θαῦμα ἀποτελεῖ μυστήριον πνευματικόν, οὐχὶ φυσικὴν παρατήρησιν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ κατακτήσῃ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων διὰ καταπλήξεως, καταργῶν τὸ αὐτεξούσιον αὐτῶν. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ οὐκ ἔρχεται ἔξωθεν, ἀλλὰ γεννᾶται ἔνδον, ἐν τῇ ψυχῇ.

Εἰκόνες ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ πάγιοι συνειρμοὶ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ λειτουργοῦσιν ὡς σημαντικὴ τῶν θαυμά-

των. Ἡ διάβασις τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὑπὸ τῶν Ἑβραίων, ὀρίζουσα τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκ τῆς δουλείας τοῦ Φαραῶ καὶ τὴν μετάβασιν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Γῆς τῆς Ἐπαγγελίας, ἐσήμανε τὸ ἑβραϊκὸν Πάσχα. Ἡ ἐν τῷ σταυρῷ θυσία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ Ἀνάστασις Αὐτοῦ κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν Πάσχα ἐσήμανε τὸ χριστιανικὸν Πάσχα, καθ' ὃ ἐπατήθη ὁ θάνατος καὶ ἐχαρίσθη τοῖς πιστοῖς ἡ αἰώνιος ζωὴ. Τὸ Πάσχα τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ μετάβασις ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. Αἱ κακουχίαι τῶν Ἑβραίων ἐν τῇ ἐρήμῳ πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν Γῆν τῆς Ἐπαγγελίας ἐσήμαναν τοὺς ἀγῶνας τῆς Ἐκκλησίας πρὸς εἴσοδον εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν. Ἡ ἀναχώρησις τῶν ἀσκητῶν ἐκ τοῦ κόσμου δὲν σημαίνει ἀπαξίωσιν τούτου, ἀλλὰ δημιουργίαν συνθηκῶν γονίμου σωτηρίου ἐρήμου. Αἱ μοναί, ἐν αἷς ἀσκοῦνται νυχθημερὸν οἱ ἀσκηταὶ καὶ οἱ πατέρες, εἶναι ἔρημος, παρέχουσα καλλίκαρπον καρποφορίαν, τὸ ἔπαθλον τοῦ Παραδείσου, τὴν καθίδρυσιν τῆς αἰωνίου ἀγάπης μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἀγνὸς ἀμνός, ὁ θυόμενος ὑπὸ τῶν Ἑβραίων κατὰ τὸ Πάσχα αὐτῶν, ἵνα διὰ τῆς ἀγνότητος αὐτοῦ ἐξαλείψῃ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν καὶ καταστήσῃ αὐτοὺς ὁμοίως ἀγνοῦς, ἐσήμανε τὸν ἀναμάρτητον, ὑπέραγνον καὶ ἄμωμον Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅστις διὰ τῆς θυσίας Αὐτοῦ ἐξήλειψε τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. Ὁμοίως ἡ περιστέρα, σύμβολον τῆς ἀγνότητος, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης, ἐσήμανε τὴν καταλλαγὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τὴν παρουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν ἀγνὴν ψυχὴν. Τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα πρὸς ζωὴν καὶ εὐωχίαν, ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, ἐσήμαναν τὴν οὐράνιον βρωσιν καὶ πόσιν, τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ ὕδωρ ἐσήμανε τὸ ζῶν ὕδωρ, τὴν χάριν καὶ τὰς δωρεὰς Αὐτοῦ. Τὸ ζεῖδωρον φῶς ἐσήμανε τὸν Χριστόν, ὅστις εἶναι τὸ ὑπερφάος, τὸ φῶς ἐκ φωτός. Τὸ μύρον ἐσήμανε τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ

πτῶσις τοῦ Ἑωσφόρου καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἐπαναλαμβάνεται διηνεκῶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς κατανικήσεως τοῦ διαβόλου, τοῦ βυθίου δράκοντος καὶ τῶν δαιμονίων.

Ὅλον τὸ ἱερόν Εὐαγγέλιον σημαίνει τὸ Πάθος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ οὐρανίᾳ βασιλείᾳ Αὐτοῦ. Τὰ ἐν αὐτῷ θαύματα τοῦ Χριστοῦ τὸ Πάθος Αὐτοῦ καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ πανανθρώπου σημαίνουν.

Ὁ Χριστὸς ἐγκαινιάζει τὸ ἔργον τῆς Θείας Οἰκονομίας διὰ τῆς βαπτίσεως Αὐτοῦ. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος παραδίδει τὴν Βάπτισιν τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀκολουθῶς:

«Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας

καὶ λέγων· μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ, ἡ δὲ τροφή αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον» (Ματ γ' 1-4).

«Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.

ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με·

ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν·

καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνέφχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν·

καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα» (Ματ γ' 13-17).

Ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης παραδίδει τὴν Βάπτισιν τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀκολούθως:

«Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.

οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον· ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμ-προσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν.

καὶ ἐγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων.

καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων ὅτι τεθέαμαι τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ὡς περιστεράν ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν.

καὶ ἐγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζει ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ.

καὶ ἐώρακα καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

τῇ ἐπαύριον πάλιν εἰστήκει ὁ Ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο,

καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ.

καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ» (Ἰω α' 29-37).

Διατί ἐβαπτίσθη ὁ Χριστός; Ὁ ἀναμάρτητος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ οὐκ εἶχεν ἀνάγκην μετανοίας καὶ καθάρσεως ἐν τῷ ὕδατι.

Ὁ Ἰωάννης κατέφυγεν εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἔζη ἐν συνθήκαις ἐρήμου. Ἐνεδύετο ἔνδυμα ἐκ τριχῶν καμηλοῦ καὶ δερματίνην ζώνην καὶ ἔτρωγεν ἀκρίδας καὶ ἄγριον μέλι. Ἐκθήρυσσε με-

τάνοιαν καὶ ἐβάπτιζεν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ. Πάντα ταῦτα τὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τὴν περιπλάνησιν ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ τὴν εἴσοδον τῶν σεσωσμένων εἰς τὴν Γῆν τῆς Ἐπαγγελίας σημαίνουν. Βαπτίζομενος ὁ Χριστός, ἐγκαθίσταται καὶ διακηρύσσεται βασιλεὺς τοῦ καινοῦ κόσμου τοῦ Θεοῦ καὶ ἀρχηγέτης τῆς διαβάσεως τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τοῦ φθαρτοῦ κόσμου εἰς τὴν ἀφθαρτον βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ἡ διάβασις τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὑπὸ τῶν Ἑβραίων προσελάβετο σωτηριολογικὴν σημασίαν, ἐκφραζομένην διὰ τοῦ Πάσχα αὐτῶν, ὅρου, σημαίνοντος διάβασιν. Ταύτη ἀκολουθεῖ ἡ τεσσαρακονταετής περιπλάνησις ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ εἰσόδου εἰς τὴν Γῆν τῆς Ἐπαγγελίας. Οἱ δοκιμαζόμενοι ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἑβραῖοι τοὺς ἐκπεσόντας ἐκ τοῦ Παραδείσου πρωτοπλάστους καὶ ποθοῦντας, ὅπως γένωνται καὶ πάλιν δεκτοὶ ἐν αὐτῷ, σημαίνουν. Οἱ ἀναχωρηταὶ τῶν ἐρήμων ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ τοὺς ποθοῦντας τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὸν Παράδεισον σημαίνουν. Αἱ μοναὶ ἀποτελοῦσιν ἐρήμους, δι' ὧν τελεῖται ἡ παλιννόστησις εἰς τὸν Παράδεισον. Αὕτη ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ μεγάλη ἐρημος, ἡ εἰς σωτηρίαν ἄγουσα.

Τὸ ἐβραϊκὸν Πάσχα ὀλοκληροῦται διὰ τῆς θυσίας τοῦ ἐνιαυσίου πασχαλίου ἀμνοῦ, ὅστις διὰ τῆς ἀγνότητος αὐτοῦ καθάρει τοὺς Ἑβραίους τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Ἡ Βάπτισις τοῦ Χριστοῦ συμπεριλαμβάνει καὶ τὴν θυσίαν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ πρὸς σωτηρίαν τοῦ κόσμου.

Ὅρων Αὐτὸν ἐρχόμενον ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, ἀποκαλεῖ ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ, ἐξαλείφοντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Ὁ Χριστὸς διὰ τῆς Σταυρώσεως, τῆς εἰς Ἄδου καθόδου καὶ τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ καθίσταται ὁ ἀρχηγέτης τῆς διαβάσεως εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν τῶν ἀκολουθούντων Αὐτῷ, ἵνα ἢ Αὐτὸς τὰ πάντα, ἐν πᾶσι πρωτεύων.

Κατὰ τὴν Βάπτισιν τοῦ Χριστοῦ τελεσιουργεῖται ἡ ἐπιφάνεια τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ. Ὁ Πατὴρ ἐπιφαίνεται διὰ τῆς φωνῆς ἐξ οὐρανῶν, ὁ Υἱὸς διὰ τῆς ἐν σώματι παρουσίας Αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐν εἴδει περιστερᾶς καταβαῖνον ἐπ' Αὐτόν. Τὸ εἶδος τῆς περιστερᾶς τὴν καταλλαγὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους σημαίνει. Ἡ περιστέρα ἦν σύμβολον ἀγνότητος καὶ ἀγάπης. Διὰ τῆς προσκομιδῆς κλάδου ἐλαίας εἰς τὴν Κιβωτὸν τοῦ Νῶε, δηλοῦντος κατάπαυσιν τοῦ Κατακλυσμοῦ, αὕτη ἐγένετο καὶ σύμβολον εἰρήνης.

Ἐν τῇ Δύσει τὸ εἶδος τῆς περιστερᾶς ἐτυποποιήθη εἰς ἐραλδικὸν κρίνον, ἀποτελούμενον ἐκ τριῶν πετάλων, τοῦ μεσαίου ὀρθίου καὶ τῶν ἄλλων, κλινόντων ἐπὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Ὁ ἐραλδικὸς κρίνος συνεδέθη πρὸς τὸ γαλλικὸν στέμμα. Κατὰ τὴν παράδοσιν κρίνος, ὡς σύμβολον ἀγνότητος, ἐστάλη ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὸν Φράγκον βασιλέα Κλόβις κατὰ τὴν βάπτισιν αὐτοῦ.

Ἡ Παναγία Θεοτόκος παριστάνεται ἐν τῇ εἰκονογραφίᾳ φέρουσα τρεῖς ἀστέρας, ἓνα ἐν τῷ μετώπῳ ἐπὶ τοῦ μαφορίου καὶ ἀνὰ ἓνα ἐν τοῖς ὤμοις, σημαίνοντας τὴν ἐπισκίασιν Αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἁγίαν Τριάδα, τὸ ἀειπάρθενον Αὐτῆς καὶ τὴν τριπλῆν ἐμφάνισιν Ἀγγέλου κατὰ τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας, ἐν τῷ Εὐαγγελισμῷ, ἐν τῇ Γεννήσει καὶ τῇ Ἀναστάσει. Κατὰ μεταγενεστέραν Δυτικὴν ἐπίδρασιν ἡ Παναγία Θεοτόκος παριστάνεται φέρουσα, ἀντὶ ἀστέρων, ἐραλδικοὺς κρίνους μετὰ τοῦ αὐτοῦ σημαινομένου. Ὡς σημαντικὸς τῆς ἀγνότητος Αὐτῆς, ἐπλάσθη καὶ ὁ κρίνος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Παλαιολόγων ὁ Δυτικὸς ἐραλδικὸς κρίνος παρεστάθη ὡς δικέφαλος ἀετός. Οἱ Βυζαντινοὶ παρέλαβον τὸν δικέφαλον ἀετὸν παρὰ τῶν Περσῶν, παρ' οἷς ἐδήλου τὸ ἀναγεννώμενον μαγικὸν πτηνόν. Ὡς σημαντικὸν τῆς Ἁγίας

Τριάδος, φέρει ἐν ἀναγλύφοις τρία στέμματα, ἐν ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀνά ἐν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν. Ὁ δικέφαλος ἀετός, ὡς σημαντικός τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐγένετο ἔμβλημα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἐν τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ τὰ συμβάλλοντα εἰς τὴν συντήρησιν καὶ τὴν εὐφροσύνην τῆς ζωῆς, ἡ βρωσις, ἡ πόσις καὶ τὸ φῶς, σημαίνουσι τὰ ἀνεκφραστα ἐπέκεινα ἀγαθὰ. Ὁ Χριστὸς ἀπεκάλυψεν ἑαυτὸν ὡς ἄρτον ζωῆς καὶ ὡς φῶς τοῦ κόσμου. Τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου τελεῖται διὰ Πνεύματος, ὕδατος καὶ αἵματος:

«Καὶ τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῇ γῆ, τὸ Πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἶμα, καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἓν εἰσιν» (1ΐω ε΄ 8).

Ἡ βάπτισις ἐν ὕδατι ἀποτελεῖ τελετουργίαν θεώσεως. Ὁ βαπτιζόμενος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπεκδύεται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῆς φθορᾶς καὶ ἐνδύεται τὸν νέον τῆς ἀφθαρσίας. Κατὰ τὸν διάλογον πρὸς τὸν Νικόδημον ὁ Χριστὸς λέγει περὶ τοῦ Βαπτίσματος:

«Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (1ΐω γ΄ 5).

Κατὰ τὸν διάλογον πρὸς τὴν Σαμαρείτιδα ὁ Χριστὸς λέγει περὶ τοῦ ζῶντος ὕδατος, δηλῶν διὰ τούτου τὴν δωρεὰν τῆς βασιλείας Αὐτοῦ:

«Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν;

μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;

ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν·

ὃς δ' ἂν πῖνῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ, ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Ἰω δ' 11-14).

Τὸ ὕδωρ, μεταβαλλόμενον διὰ θαύματος εἰς οἶνον, τὴν εὐωχίαν ἐν τῇ γαμηλίῳ τραπέζῃ τοῦ Χριστοῦ ἐν οὐρανοῖς σημαίνει. Ἐκ τῆς νύξεως τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. Τὸ ὕδωρ τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος σημαίνει καὶ τὸ αἷμα τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Περὶ τοῦ ἄρτου τῆς ζωῆς ὁ Χριστὸς λέγει:

«Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρὸς με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε» (Ἰω στ' 35).

«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.

οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον· οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ.

ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς» (Ἰω στ' 47-51).

Ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας μεταβάλλονται εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. Περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας λέγει:

«Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν μὴ

φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς.

ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρωσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστὶ πόσις.

ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ» (Ἰω στ' 53-56).

Περὶ τοῦ φωτὸς τοῦ κόσμου ὁ Χριστὸς λέγει:

«Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε λέγων· ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς» (Ἰω ἡ' 12).

Κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν Αὐτοῦ ἐν τῷ ὄρει Θαβώρ ἐπιτρέπει εἰς τρεῖς μαθητὰς Αὐτοῦ, ὅπως ἀτενίσωσιν ἐν τῷ προσώπῳ Αὐτοῦ τὸ ἄκτιστον φῶς, τὸν ἐπέκεινα κόσμον τοῦ Θεοῦ. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος παραδίδει τὴν ὄψιν, ὡς ἀκολούθως:

«Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν.

καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένοντο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.

καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωσῆς καὶ Ἡλίας μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες.

ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπε τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωσεῖ μίαν καὶ μίαν Ἡλίᾳ.

ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν

αὐτούς, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε.

καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἤψατο αὐτῶν καὶ εἶπεν· ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε.

ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμούς αὐτῶν οὐδένα εἶδον εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον.

καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων·

μηδενὶ εἶπητε τὸ ὄραμα ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ» (Ματ ιζ' 1-9).

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς παραδίδει ὅτι οἱ ἐμφανισθέντες κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν Μωυσῆς καὶ Ἥλιος συνωμίλουν πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ ἔλεγον περὶ τῆς Σταυρώσεως καὶ Ἀναστάσεως Αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ:

«Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωυσῆς καὶ Ἥλιος, οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἣν ἐμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ (Λκ θ' 30-31).

Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Χριστοῦ ἐγένετο ἐν ὄρει ὑψηλῷ. Κατ' αὐτὴν παρευρίσκοντο τρεῖς μαθηταί, οὓς ἐπεσκίασε νεφέλη φωτεινὴ. Τὸ ὕψος τὸ ἐπέκεινα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐγγὺς τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ σημαίνει. Ὁμοίως ὁ ἀριθμὸς τρία καὶ ἡ ἐπισκίασις τῆς νεφέλης. Καὶ ἐν τῇ Βαπτίσει καὶ ἐν τῇ Μεταμορφώσει ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ Πατρός, πιστοποιοῦσα τὸν ἀγαπητὸν Υἱὸν Αὐτοῦ. Ὡς ἐν τῇ Βαπτίσει, οὕτω καὶ ἐν τῇ Μεταμορφώσει σημαίνεται καὶ ἡ σταυρικὴ θυσία πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος παραδίδει τὴν περιπάτησιν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ὡς ἀκολούθως:

«Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσει τοὺς ὄχλους.

καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεῦξασθαι. ὁψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ.

τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

τετάρτη δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι φάντασμα ἔστι, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.

εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.

ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε· Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρὸς σε ἔλθειν ἐπὶ τὰ ὕδατα.

ὁ δὲ εἶπεν, ἔλθέ. καὶ καταβάς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος περιπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα ἔλθειν πρὸς τὸν Ἰησοῦν·

βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξε λέγων· Κύριε, σῶσόν με.

εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε! εἰς τί ἐδίστασας;

καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος·

οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες· ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ» (Ματ ιδ' 22-24).

Ἡ περιπάτησις τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς θαλάσσης τὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης σημαίνει.

Τὸ κλυδωνιζόμενον ἐν τοῖς κύμασι τῆς θαλάσσης καὶ μὴ βυθιζόμενον πλοῖον τὴν Ἐκκλησίαν σημαίνει.

Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ πλοηγὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὡς νεὼς, πρὸς τὴν σωτηρίαν.

Ὁ Πέτρος, ὁ πειρώμενος, ὅπως περιπατήσῃ ἐπὶ τῶν ὑδάτων, καὶ φοβούμενος ὅτι θὰ καταποντισθῇ, τὸν κυμαινόμενον ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ ἄνθρωπον σημαίνει. Καὶ ἐν τῷ κλύδωνι τοῦ Πάθους, ὅτε ὁ Χριστὸς ἐδικάζετο, ὁ Πέτρος ἠρνήσατο Αὐτὸν τρίς, ἀλλά, μετανοήσας, ἔκλαυσε πικρῶς.

Ὁ Χριστὸς ἐποίησατο ἀρχὴν τῶν θαυμάτων Αὐτοῦ ἐν τῷ ἐν Κανᾶ γάμῳ, μεταβάλλων τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης παραδίδει τὸ θαῦμα, ὡς ἀκολούθως:

«Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ.

ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. καὶ ὑστερήσαντος οἴνου λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν: οἶνον οὐκ ἔχουσι.

λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς: τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὐπω ἤκει ἡ ὥρα μου.

λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις: ὅτι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαὶ λίθιναι ἕξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμόν τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητοῖς δύο ἢ τρεῖς.

λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς: γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος, καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. καὶ λέγει αὐτοῖς: ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. καὶ ἤνεγκαν.

ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρικλίνος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγεννημένον—καὶ οὐκ ἤδει πόθεν ἐστίν· οἱ δὲ διάκονοι ἤδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ— φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρικλίνος

καὶ λέγει αὐτῷ: πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι.

ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾶ

τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ» (Ἰω β' 1-11).

Ὁ γάμος ἐν Κανᾶ, ἐν ᾧ παρευρίσκειται ὁ Χριστὸς μετὰ τῆς Μητρὸς καὶ τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ, τὴν οὐράνιον τράπεζαν σημαίνει.

Ἡ μεταβολὴ τοῦ ὕδατος εἰς οἶνον τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας σημαίνει.

Ὁ Χριστὸς διὰ πέντε ἄρτων καὶ δύο ἰχθύων ἔθρεψεν ὄχλον πολὺν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος παραδίδει τὸ θαῦμα, ὡς ἀκολούθως:

«Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων.

καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον καὶ ἐσπλαγγνίσθη ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν.

ὀψίας δὲ γενομένης προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρήλθεν· ἀπολυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.

ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρειάν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας.

ὁ δὲ εἶπε· φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.

καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.

καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις.

οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων» (Ματ ιδ' 15-21).

Ὁ ἔρημος τόπος τὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τὴν περιπλάνησιν τῶν Ἑβραίων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ τὴν διατροφήν αὐτῶν διὰ τοῦ ἐξ οὐρανοῦ ἐπιουσίου μάννα σημαίνει.

Οἱ πέντε ἄρτοι καὶ οἱ δύο ἰχθύες τὸν ἀριθμὸν ἑπτὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς σημαίνουσι.

Οἱ ἰχθύες τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν σημαίνουσι.

Ὁ χορτασμὸς πεντακισχιλίων ἀνδρῶν χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων διὰ πέντε ἄρτων καὶ δύο ἰχθύων ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ τὴν μετὰ τὴν Σταύρωσιν καὶ Ἀνάστασιν Αὐτοῦ κοινωνίαν τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος Αὐτοῦ σημαίνει.

Οἱ πλήρεις δώδεκα κόφινοι τοῦ περισσεύοντος τῶν κλασμάτων τοῦ ἄρτου τὴν ἀκένωτον δωρεὰν τῆς Θείας Κοινωνίας σημαίνει.

Οἱ δώδεκα κόφινοι τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ συνεκδοχικῶς σύμπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος σημαίνουσι.

Ὁ Εὐαγγελιστῆς Λουκᾶς παραδίδει τὸ θαῦμα τῆς ἀλιείας ἰχθύων, ὡς ἀκολούθως:

«Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ,

καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἐστῶτα πρὸς τὴν λίμνην· οἱ δὲ ἀλιεῖς ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα.

ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον· καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους.

ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν Σίμονα· ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν.

καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ· ἐπστάτα, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον.

καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλήθος ἰχθύων πολὺ· διερρύγνυτο δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν.

καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς· καὶ ἦλθον καὶ ἔπλησαν ἀμφοτέρα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά.

ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσε τοῖς γόνασιν Ἰησοῦ λέγων· ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, Κύριε·

θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων ἧ συνέλαβον» (Λκ ε' 1-9).

Θαῦμα ἄγρας πλήθους ἰχθύων τελεῖ ὁ Χριστὸς καὶ κατὰ τὴν τρίτην ἐμφάνισιν μετὰ τὴν Ἀνάστασιν Αὐτοῦ τοῖς μαθηταῖς. Τὸ θαῦμα παραδίδει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὡς ἀκολούθως:

«Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφάνέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος· ἐφάνέρωσε δὲ οὕτως.

ἦσαν ὁμοῦ Σίμων Πέτρος, καὶ Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος, καὶ Ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδάιου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.

λέγει αὐτοῖς Σίμων Πέτρος· ὑπάγω ἀλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ· ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοι. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν.

πρωίας δὲ ἤδη γενομένης ἔστη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν· οὐ μέντοι ἤδειςαν οἱ μαθηταὶ ὅτι Ἰησοῦς ἐστι.

λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· παιδία, μὴ τι προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· οὐ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὐρήσετε.

ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἐλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.

λέγει οὖν ὁ μαθητῆς, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, τῷ Πέτρῳ· ὁ Κύριός ἐστι. Σίμων οὖν Πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ Κύριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο· ἦν γὰρ γυμνός· καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν·

οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἤλθον· οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων· σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων.

ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον καὶ ἄρτον.

λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν.

ἀνέβη Σίμων Πέτρος καὶ εἴλκυσε τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πενήτηκοντα τριῶν· καὶ τοσούτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον.

λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· δεῦτε ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτὸν σὺ τίς εἶ, εἰδότες ὅτι ὁ Κύριός ἐστιν.

ἔρχεται οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ λαμβάνει ἄρτον καὶ δίδωσιν αὐτοῖς καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.

τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς· Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; λέγει αὐτῷ· ναί, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε· λέγει αὐτῷ· βόσκει τὰ ἀρνία μου.

λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον· Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ· ναί, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου.

λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον· Σίμων Ἰωνᾶ, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, φιλεῖς με, καὶ εἶπεν αὐτῷ·

Κύριε, σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· βόσκει τὰ πρόβατά μου» (Ἰω κα' 1-17).

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς παραδίδει ὅτι κατὰ τὴν ἐμφάνισιν Αὐτοῦ ὁ Χριστὸς ἔφαγε μέρος ὀπτοῦ ἰχθύος καὶ κηρήθρας μέλιτος:

«Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων εἶπεν αὐτοῖς· ἔχετε τι βρώσιμον ἐνθάδε;

οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου,

καὶ λαβῶν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν» (Λκ κδ' 40-43).

Τὸ θαῦμα τῆς ἄγρας πλήθους ἰχθύων τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἐκκλησίας σημαίνει.

Ὁ ἰχθύς διὰ τοῦ μέρους τὸ ὅλον σημαίνει, δηλονότι τὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης πρὸς τὴν Γῆν τῆς Ἐπαγγελίας καὶ τὰ Πάθη καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Κατὰ τὴν σημαντικὴν ταύτην ἢ παράστασις τοῦ ἰχθύος ἐδήλωσε τὸν Χριστὸν καὶ τὰ γράμματα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τὴν ἀκροστιχίδα Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ Υἱὸς Σωτήρ.

Ἡ βρῶσις ἄρτου καὶ ἰχθύος τὴν εὐωχίαν ἐν τῇ τραπέζῃ τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Ἡ κηρήθρα μέλιτος τὴν Ἐκκλησίαν σημαίνει, ἥτις μετετρέπη ἀπὸ πικρᾶς ἐρήμου εἰς γλυκεῖαν κιβωτὸν σωτηρίας.

Ὁ Χριστὸς ἔφαγεν ἐνώπιον τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ, ἵνα δείξῃ αὐτοῖς ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Διδάσκαλος αὐτῶν, ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν. Ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας μετὰ τῶν τύπων τῶν ἥλων, οἵτινες, ὡς σημεῖον τοῦ σωτηρίου Πάθους, ἐνετυπώθησαν ἐν τῷ ἀφθάρτῳ σώματι Αὐτοῦ.

Ὁ Χριστὸς ἐμφανίζεται τρίτον τοῖς μαθηταῖς Αὐτοῦ. Ἐν συνδουασμῷ πρὸς τὴν ἄγραν τῶν ἰχθύων, ἥτις τὴν ἴδρυσιν τῆς

Ἐκκλησίας σημαίνει, ἐρωτᾷ τρίτον τὸν Πέτρον ἂν ἀγαπᾷ Αὐτόν. Μετὰ τὴν στερεῶν ὁμολογίαν τοῦ Πέτρου ἐντέλλεται αὐτῷ, ὅπως ποιμαίνῃ τὰ πρόβατα Αὐτοῦ. Ὁ ἀριθμὸς τρία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ σημαίνει.

Ὁ Χριστὸς δὲν τελεῖ θαύματα, ἵνα προκαλέσῃ τὸν θαυμασμὸν, οἷα θαυματοποιός τις, οὐδὲ ἵνα καταδείξῃ τὴν θεότητα Αὐτοῦ, ὡς λέγουσί τινες. Τίς ἢ φύσις τῶν θαυμάτων τοῦ Χριστοῦ; Ἀνέστησάν τινες, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπέθανον, ἰάθησάν τινες, ἀλλὰ πάντοτε ὑπάρχουσιν ἑκατομμύρια πασχόντων. Διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως ὁ Χριστὸς ἐνοῖ τὸ ἐλεύθερον ἐπέκεινα πρὸς τὸ νομοκρατούμενον παρόν. Διὰ τῶν θαυμάτων ὁ Χριστὸς ἐκφαίνει τὸ ἐπέκεινα ἐν τῷ παρόντι. Τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ εἶναι καθολικά καὶ αἰώνια. Σημαίνουνσι τὰ σωτήρια Πάθη Αὐτοῦ καὶ τὴν συνεστίασιν τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ οὐρανίῳ τραπεζῇ Αὐτοῦ. Αἱ ἀναστάσεις καὶ αἱ ἰάσεις Αὐτοῦ σημαίνουνσι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐν ἧ ὁὐδὲ θάνατος, οὐδὲ χωλοί, οὐδὲ τυφλοί, οὐδὲ κυλλοί, οὐδὲ ἄλαλοι, οὐδὲ δαιμονιζόμενοι, οὐδὲ ἐλλειπόν τι ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ ζωὴ πλήρης, τελεία καὶ ἀτελεύτητος. Ἐν τῇ σημαντικῇ ταύτῃ ὁ Χριστὸς τελεῖ θαύματα ἀναστάσεων καὶ ἰάσεων. Τοιαῦτα θαύματα εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Ὁ Χριστὸς ἀνέστησε τὸν μονογενῆ υἱὸν τῆς χήρας τῆς Ναΐν:

«Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναΐν καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ καὶ ὄχλος πολὺς.

ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκῶς υἱὸς μονογενῆς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὕτη ἦν χήρα, καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν αὐτῇ.

καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ Κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ· μὴ κλαῖε·

καὶ προσελθὼν ἤψατο τῆς σοροῦ, οἱ βαστάζοντες ἕστησαν, καὶ εἶπε· νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι.

καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ» (Λκ ζ' 11-15).

Ὅμοίως ὁ Χριστὸς ἀνέστησε τὴν θυγατέρα τοῦ ἀρχισυναγωγῶν Ἰαίρου:

«Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἀρχὼν τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,

ὅτι θυγάτηρ μονογενῆς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν» (Λκ η' 41-42).

«Ἐπι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγωγῶν λέγων αὐτῷ ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ λέγων· μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε καὶ σωθήσεται.

ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα.

ἔκλειον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε· μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησε λέγων· ἡ παῖς, ἐγείρου.

καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχοῆμα, καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν.

καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός» (Λκ η' 49-56).

Ὁ παραδίδων τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἠγαπημένου φίλου τοῦ Χριστοῦ Λαζάρου Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης, ὁ ἀπο-

καλούμενος και Θεολόγος, παραδίδει και την θεολογίαν της αναστάσεως των νεκρών εν τῇ οὐρανίῳ βασιλείᾳ:

«Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς.

ἦν δὲ ἡ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν Κύριον μύρω καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξίν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἡσθένει.

ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι· Κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ.

ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῆς.

ἡγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον.

ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας·

ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς· ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· ραββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;

ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὥραι τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει·

ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.

ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.

εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται.

εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει.

τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ· Λάζαρος ἀπέθανε, καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἦμην ἐκεῖ· ἀλλ' ἄγωμεν πρὸς αὐτόν.

εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς· ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.

ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὔρεν αὐτόν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ.

ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε,

καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν καὶ Μαρίαν ἵνα παραμυθῆσονται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν.

ἡ οὖν Μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο.

εἶπεν οὖν ἡ Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει.

ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεόν, δώσει σοι ὁ Θεός.

λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου.

λέγει αὐτῷ ἡ Μάρθα· οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

πιστεύεις τοῦτο; λέγει αὐτῷ· ναί, Κύριε, ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.

καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε καὶ ἐφώνησε Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα εἰποῦσα· ὁ διδάσκαλος πάρεστι καὶ φωνεῖ σε.

ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν.

οὐπω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπῆντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα.

οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ.

ἡ οὖν Μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας λέγουσα αὐτῷ· Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός.

Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτήν κλαίουσαν καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν,

καὶ εἶπε· ποῦ τεθείκατε αὐτόν;

εἶλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν.

τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· οὐκ ἠδύνατο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;

Ἰησοῦς οὖν, πάλιν ἐμβριμούμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον· ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ.

λέγει δὲ ὁ Ἰησοῦς· ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφή τοῦ τεθνηκότος Μάρθα· Κύριε, ἥδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι.

λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ;

ἤραν οὖν τὸν λίθον οὗ ἦν ὁ τεθνηκῶς κείμενος. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπε· πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἠκουσάς μου.

ἐγὼ δὲ ἤδωκα ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις· ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν παρεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

καὶ ταῦτα εἰπὼν φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε· Λάζαρε, δεῦρο ἔξω.

καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκῶς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς

χειρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε ὑπάγειν» (Ἰω ια' 1-44).

Ὁ Χριστὸς ἰάσατο τὸν τυφλὸν τῆς Ἰεριχοῦς:

«Καὶ ἔρχονται εἰς Ἰεριχώ· καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἰεριχώ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, ὁ υἱὸς Τιμαίου Βαρτίμαιος τυφλὸς ἐκάθητο παρά τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.

καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖὸς ἐστίν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν· υἱὲ Δαυῖδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με.

καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκραζεν· υἱὲ Δαυῖδ, ἐλέησόν με.

καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπε· φωνήσατε αὐτόν· καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ· θάρσει, ἔγειρε· φωνεῖ σε.

ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ· ῥαββουνί, ἵνα ἀναβλέψω.

καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ὕπαγε, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθει τῷ Ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ» (Ματ ι' 46-52).

Ὁ Χριστὸς ἰάσατο δαιμονιζόμενον:

«Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν.

καὶ ἐξεληθόντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ πλοίου εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ,

ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασι, καὶ οὔτε ἀλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι,

διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἀλύσεσι δεδέσθαι, καὶ δι-

εσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἀλύσεις καὶ τὰς πέδας συντετριῖφθαι, καὶ οὐδεὶς ἴσχυεν αὐτὸν δαμάσαι·

καὶ διὰ παντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασι καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κράζων καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις.

ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν ἔδραμε καὶ προσεκύνησεν αὐτόν,

καὶ κράζας φωνῇ μεγάλη λέγει· τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ Θεοῦ καὶ υἱὸς τοῦ Θεοῦ; ὀρκίζω σε τὸν Θεόν, μὴ με βασανίσῃς.

ἔλεγε γὰρ αὐτῷ· ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.

καὶ ἐπηρώτα αὐτόν· τί ὄνομά σοι; καὶ ἀπεκρίθη λέγων· λεγεὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοὶ ἐσμεν.

καὶ παρεκάλει αὐτόν πολλὰ ἵνα μὴ ἀποστείλῃ αὐτοὺς ἔξω τῆς χώρας.

ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη πρὸς τῷ ὄρει·

καὶ παρεκάλεσαν αὐτόν πάντες οἱ δαίμονες λέγοντες· πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν.

καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὤρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι· καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσῃ.

καὶ οἱ βόσκοντες τοὺς χοίρους ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς· καὶ ἐξῆλθον εἰδῆν τί ἐστι τὸ γεγονός.

καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν.

καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ καὶ περὶ τῶν χοίρων.

καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὀρίων

αὐτῶν. καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαίμονισθεις ἵνα μετ' αὐτοῦ ᾗ.

καὶ οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ· Ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σουὺς καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ Κύριος πεποίηκε καὶ ἠλέησέ σε.

καὶ ἀπῆλθε καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς καὶ πάντες ἐθαύμαζον» (Μαρκ ε' 1-20).

Ὁ Χριστὸς ἰάσατο τὸν παραλυτικὸν τῆς Καπερναοῦμ:

«Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς Καπερναοῦμ δι' ἡμερῶν καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι.

καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοί, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον.

καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων·

καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσει αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.

ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ· τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

ἦσαν δὲ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν·

τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; Τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός;

Καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως αὐτοὶ διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς· τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

τί ἐστὶν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, ἔγειρε καὶ ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει;

ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας λέγει τῷ παραλυτικῷ·

σοὶ λέγω, ἔγειρε καὶ ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

καὶ ἠγέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράβαττον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν Θεὸν λέγοντας ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἶδομεν» (Μαρκ β' 1-12).

Ὁ Χριστὸς ἰάσατο τὸν παραλυτικὸν τῆς Βηθεσδά:

«Μετὰ ταῦτα ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα.

ἔστι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα, ἡ ἐπιλεγομένη Ἐβραϊστὶ Βηθεσδά, πέντε στοὰς ἔχουσα.

ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.

ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρα, καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ὑγιῆς ἐγένετο ᾧ δῆποτε κατείχετο νοσήματι.

ἦν δὲ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ.

τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ· θέλεις ὑγιῆς γενέσθαι;

ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν· Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει.

λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἔγειρε, ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει.

Καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιῆς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράβαττον αὐτοῦ καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ· σάββατόν ἐστιν· οὐκ ἔξεστί σοι ἄραι τὸν κράβαττον.

ἀπεκριθὴ αὐτοῖς· ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει.

ἠρώτησαν οὖν αὐτόν· τίς ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπὼν σοι, ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει;

ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστὶν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ.

μετὰ ταῦτα εὕρισκει αὐτόν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἴδε ὑγιῆς γέγονας· μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν σοί τι γένηται.

ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀνήγγειλε τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ ποιήσας αὐτόν ὑγιῆ.

Καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἐζήτουν αὐτόν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ» (Ἰω ε' 1-16).

Ὁ Χριστὸς ἰάσατο τοὺς δέκα λεπρούς:

«Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινα κώμην ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ἕστησαν πόρρωθεν.

καὶ αὐτοὶ ἤραν φωνὴν λέγοντες· Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς.

καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν.

εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν Θεόν,

καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρεῖτης.

ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ;

οὐχ εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ εἰ μὴ ὁ ἄλλογενῆς οὗτος;

Καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀναστάς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε» (Λκ ιζ' 12-19).

Ἡ κορύφωσις τῶν θαυμάτων εἶναι ἢ ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι γεγονός τοῦ ἐπέκεινα, ὅπερ τελεῖται ἐν τῷ παρόντι. Εἶναι γεγονός πνευματικὸν καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀναστάς Χριστὸς δὲν ἐμφανίζεται τοῖς διώκταις Αὐτοῦ καὶ τῷ πλήθει, ἀλλὰ τοῖς ἰδίῳ Αὐτοῦ. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, ὁμιλῶν πρὸς τὸ συνηγμένον πλήθος καὶ ἀναγγέλλων τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν ἀποφθέγγεται δι' ὄρων περιγραφῆς, ἀλλὰ δι' ὄρων τοῦ ἐπέκεινα:

«Σταθεῖς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἑνδεκα ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἀπεφθέγγετο αὐτοῖς· ἄνδρες Ἰουδαῖοι καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου.

οὐ γάρ, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας·

ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ·

καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ Θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται·

καὶ γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι.

καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἶμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ·

ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα
πρὶν ἢ ἔλθειν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ.

καὶ ἔσται πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου σωθή-
σεται.

ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους.

Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποδεδειγμένον
εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ
ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἶδατε,

τουτόν τῃ ὠρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ Θεοῦ ἔκδο-
τον λαβόντες, διὰ χειρῶν ἀνόμων προσπήξαντες ἀνείλετε· ὃν ὁ
Θεὸς ἀνέστησε λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν
δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ.

Δαυῖδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν· προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν
μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἔστιν ἵνα μὴ σαλευθῶ.

διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά
μου, ἔτι δὲ καὶ ἡ σὰρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι,

ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδου οὐδὲ δώσεις
τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.

ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ
τοῦ προσώπου σου.

ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παρρησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ
τοῦ πατριάρχου Δαυῖδ ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη καὶ τὸ
μνημα αὐτοῦ ἔστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης.

προφήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς ὅτι ὄρκω ὤμοσεν αὐτῷ ὁ
Θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν
τὸν Χριστὸν καθίσει ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ,

προϊδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ὅτι οὐ κα-
τελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ἄδου οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν.

τουτόν τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ Θεός, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμεν
μάρτυρες.

τῆ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ ὑψωθείς, τὴν τε ἐπαγγελίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε.

οὐ γὰρ Δαυῖδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, λέγει δὲ αὐτός· εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου

ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ὅτι καὶ Κύριον καὶ Χριστὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε» (Πρ β' 14-36).

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ δὲν περιγράφεται ἐν τῷ ἱερῷ Εὐαγγελίῳ, διότι ἀποτελεῖ μυστήριον, ἀπρόσιτον τῆ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ. Ἡ πεπερασμένη ἀνθρωπίνη διάνοια θεᾶται τὸ μυστήριον ἐν αἰνίγμασι. Διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ συνετελέσθη ἡ θέωσις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐν τῇ ὁλότητι αὐτοῦ, ἐν τοῖς πρώην, ἐν τοῖς νῦν καὶ ἐν τοῖς μέλλουσι. Ἡ εἰκονογραφία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰκονίζει τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ὡς τὴν εἰς Ἄδου κάθοδον Αὐτοῦ, ἵνα ἐλευθερώσῃ πάντας τοὺς ἀπὸ Ἀδάμ καὶ Εὔας, κεκοιμημένους καὶ ζῶντας. Ἡ εἰς Ἄδου κάθοδος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα καὶ τοῖς κεκοιμημένοις κηρύξῃ, παραδίδεται ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου:

«Ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ Θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι·

ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν» (1Πέτρ γ' 18-19).

Ἡ ὥρα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ παραμένει ἄγνωστος, ἐν μυστηρίῳ. Ὁ Χριστὸς ἀνέστη, κεκλεισμένου τοῦ τάφου. Ἡ ἀποκύλισις τοῦ λίθου ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου ἐγένετο, οὐχὶ ἵνα ἐξέλθῃ ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ἵνα βεβαιωθῇ τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως.

Ὁ Χριστὸς εἶχε δύο τελείας φύσεις, ἡνωμένας ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως καὶ ἀναλλοιώτως, θείαν, ἀθάνατον καὶ ἀπαθῆ, καὶ ἀνθρωπίνην, θνητὴν καὶ παθητὴν. Διὰ τῆς Ἀναστάσεως κατέστη καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις Αὐτοῦ ἀθάνατος καὶ ἀπαθής. Τὰ σημεῖα τοῦ σωτηρίου Πάθους ἀπετυπώθησαν ἐν τῷ ἀναστάντι ἀθανάτῳ σώματι τοῦ Χριστοῦ, ὡς φαίνονται κατὰ τὰς ἐμφανίσεις Αὐτοῦ. Τὸ ἀναστάν σώμα τοῦ Χριστοῦ ὑπ' οὐδενὸς περιορίζεται, διὸ ἐμφανίζεται κεκλεισμένων τῶν θυρῶν καὶ ἀναλαμβάνεται εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

Ὁ Διαφωτισμὸς, ἐμφανισθεὶς κατὰ τὸ τέλος τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τοῦ νῦν νεωτερικοῦ κόσμου. Ὅριζων οὗτος ὡς ἀρχὴν τῆς γνώσεως τὸν ὀρθὸν λόγον, ἀπορρίπτει διαρρήδην τὰ θαύματα. Ἀποδέχεται τὸ πρωταγόρειον «πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος» καὶ κατασύρει τὸ πλατωνικὸν ἔστι ὄντως ὄν αἰδίου καὶ ἀναλλοίωτον. Καθιστᾷ τὸν ὀρθὸν λόγον ὑπέρτερον τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Σκῶτος Δαβὶδ Χιούμ (1711-1776) ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ *Πραγματεία περὶ θαυμάτων* (1748) ὑποστηρίζει τὸ ἀδύνατον τῶν θαυμάτων. Ἐπιχειρηματολογεῖ ὅτι δὲν ὑπάρχουσι σύγχρονα θαύματα, ἀνάλογα τῶν θαυμάτων τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὡς ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ. Προβάλλει ὅτι τὰ θαύματα τῆς Καινῆς Διαθήκης στηρίζονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μαρτυρίαν. Κατ' αὐτὸν οὐδεμία ἀνθρωπίνη μαρτυρία ἐξαρκεῖ πρὸς κατοχύρωσιν θαύματος ἐν τῇ ἀπουσίᾳ σημερινοῦ ἀναλόγου.

Ὁ Γάλλος Διονύσιος Διδερό (1713-1784) ἀπορρίπτει τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. Διακηρύσσει ὅτι, καὶ ἂν ὅλος ὁ πληθυσμὸς τῶν Παρισίων διεβεβαίου αὐτὸν ὅτι νῦν δὴ εἰς νεκρὸς ἄνθρωπος ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, δὲν θὰ ἐπίστευε. Ἐπιφέρει ὅτι τὸ παρελθὸν εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ παρόν, ὅθεν ἡ ἀπουσία ἀνα-

στάσεων κατὰ τὸ παρὸν εἶναι ἀποτελεσματικὴ μαρτυρία κατὰ πάσης ὑποθετικῆς ἀναστάσεως καὶ κατὰ τὸ παρελθόν.

Ἡ ἔμφασις, ἣν ἀποδίδει ὁ Διαφωτισμὸς εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τὴν σπουδαιότητα τῶν συγχρόνων ἀναλόγων πρὸς τὰ παρελθόντα γεγονότα ὠδήγησεν εἰς ἀμφισβήτησιν τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα. Ὁ Γερμανὸς Ἐφραὶμ Λέσσιγκ (1729- 1781), υἱὸς ἱερέως, ἀποτελεῖ παράδειγμα αὐτῆς τῆς ἀμφισβητήσεως. Προβάλλων ὅτι δὲν ἔχει ἀπτήν ἐμπειρίαν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, διερωτᾶται διατί νὰ πιστεύσῃ εἰς τι, ὅπερ δὲν εἶδε. Κατ' αὐτὸν ἡ χρονικὴ ἀπόστασις ἰσχυροποιεῖ τὰς ἀμφισβητήσεις περὶ τῆς ἀξιοπιστίας τῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων. Ἐπιφέρει ὅτι, ἐφ' ὅσον ἡ ἀλήθεια τῶν θαυμάτων ἐπαύσατο καταδεικνυομένη διὰ σημερινῶν ἀναλόγων, παραμένουσα ἀπλῶς εἰδησιογραφία, ἡ πίστις ἡμῶν στηρίζεται εἰς τὴν αὐθεντίαν τῶν ἄλλων, οὐχὶ εἰς τὴν αὐθεντίαν ἡμῶν. Διερωτᾶται, ἐφ' ὅσον σήμερον ἄνθρωποι δὲν ἐγείρονται ἐκ νεκρῶν, διατί νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἠγέρθησαν κατὰ τὸ παρελθόν.

Ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ ἀπεδεικνύετο ἐσφαλμένως διὰ τῶν θαυμάτων Αὐτοῦ. Ὁ Χριστὸς τελεῖ θαύματα σημαίνοντα τὸ Πάθος Αὐτοῦ καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, οὐχὶ ἵνα ἀποδείξῃ τὴν θεότητα Αὐτοῦ. Ἡ ἀμφισβήτησις τῶν θαυμάτων τῆς Καινῆς Διαθήκης ὠδήγησε τὴν Δύσιν, ὥστε νὰ ὑπερασπίσῃ τὸ δόγμα εἰς ἄλλα ἐπίπεδα.

Βασικὴ ἰδέα τοῦ Διαφωτισμοῦ εἶναι ἡ ἀνθρωπίνῃ αὐτονομία. Ἡ πραγματικότης εἶναι λογικὴ, ὁ δὲ ἄνθρωπος κέκτηται τὰς ἀναγκαίας ἐπιστημολογικὰς δυνατότητας, ἵνα ἀνακαλύψῃ τὴν λογικὴν διάταξιν τοῦ κόσμου. Ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι τι, ἀπαιτοῦν, ὅπως γίνῃ ἀποδεκτὸν ἐπὶ τῇ βάσει ἐξωτερικῆς τινος αὐθεντίας. Ἡ ἀλήθεια θὰ ἀναγνωρισθῇ καὶ θὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ

ὑπὸ τοῦ αὐτονόμως σκεπτομένου ἀνθρώπου ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀντιλήψεως τῆς συμφωνίας μεταξύ ἐκείνου, ὅπερ οὗτος γνωρίζει ὡς ἀληθές καὶ τοῦ δῆθεν ἀληθοῦς, ὅπερ παρουσιάζεται πρὸς ἐπαλήθευσιν. Κατὰ τὸν Διαφωτισμὸν ἡ ἀλήθεια εἶναι τι, ὅπερ διακρίνεται, οὐχί τι, ὅπερ ἐπιβάλλεται. Κατὰ τὸν Ἐφραϊμ Λέσσιγκ ὁ ἐξαναγκασμὸς νὰ ἀποδεχθῆ τις τὴν μαρτυρίαν τῶν ἄλλων ἰσοδυναμεῖ πρὸς παραβίασιν τῆς ἀνθρωπίνης πνευματικῆς αὐτονομίας. Ἡ Ἀνάστασις, λέγει, εἶναι ἐν παρεξηγημένον γεγονός, μὴ βασικῆς σημασίας εἰς τὴν ἠθικὴν σπουδαιότητα τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Γερμανὸς Λουθηρανὸς θεολόγος Ῥοδόλφος Βούλτμανν (1884-1976) δογματίζει ὅτι κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν εἶναι ἀδύνατον νὰ πιστεύῃ τις εἰς θαύματα. Διερωτᾶται πῶς εἶναι δυνατὸν σήμερον νὰ χρησιμοποιῆ τις τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς καὶ τὰς ραδιοκατασκευὰς καί, ἀσθενῶν, νὰ ζητῆ τὴν βοήθειαν τῆς Ἰατρικῆς καὶ τῶν νέων ἐφευρέσεων, ἀλλὰ συγχρόνως νὰ πιστεύῃ εἰς τὸν κόσμον τῆς Καινῆς Διαθήκης τῶν πνευμάτων καὶ τῶν θαυμάτων. Κατ' αὐτὸν πίστις εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι πλέον δυνατὴ. Ἡ σύγχρονος ἀνθρωπότης εὕρισκει τὴν μυθολογικὴν θεώρησιν τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀκατανόητον καὶ ἀπαράδεκτον. Ὁ θεολόγος Ῥοδόλφος Βούλτμανν ἀποφαίνεται ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι παρὼν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐχὶ διὰ τῆς Ἀναστάσεως, ἀλλὰ διὰ τοῦ κηρύγματος. Αἱ ἐφευρέσεις τοῦ ὕλικου κόσμου, τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς, τὸ τηλέφωνον, ἡ τηλεόρασις, οἱ ὑπέρηχοι, κατὰ τὴν θεώρησιν ταύτην δύνανται νὰ ἀντικαταστήσωσι τὸν πνευματικὸν κόσμον καὶ τὸν Χριστόν.

Ὁ Διαφωτισμὸς, καίπερ ἐπαγγέλλεται τὴν πλήρη ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου, καθίσταται ὁ ἴδιος αὐταρχικὸς, ἀρνούμενος τὸν πνευματικὸν κόσμον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιβάλλων ὕψιστον κριτὴν τῶν πάντων τὸν πεπερασμένον νοῦν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ παν-

τελεύθερος Θεός γίνεται ὑπήκοος καὶ δέσμιος τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ. Ὁ Χριστός, ἐὰν ἀναγνωρίζεται ὡς ἱστορικὸν πρόσωπον, ὑποβιβάζεται εἰς ἠθικὸν διδάσκαλον μεταξὺ πολλῶν ἄλλων. Μία μόνη γνῶσις ὑπάρχει, ἡ στηριζομένη εἰς τὴν παρατήρησιν, τὸ πείραμα καὶ τὴν ἀπόδειξιν. Ὁ πνευματικὸς κόσμος καὶ τὸ ἐπέκεινα δὲν ὑπάγονται εἰς τὴν τοιαύτην γνῶσιν. Ὡς ἐκτὸς τῆς ἐμβελείας αὐτοῦ, ὁ Διαφωτισμὸς ἀπορρίπτει τὸν Χριστὸν καὶ τὰ θαύματα Αὐτοῦ, τοὺς Ἁγίους καὶ τὰ θαύματα αὐτῶν. Ἡ ἀπόρριψις τῶν θαυμάτων καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ εὐσχημον ἀποχριστιανισμόν. Ἄν τὰ θαύματα κρίνονται διὰ τῆς νομοτελείας τῆς φύσεως, τότε δὲν εἶναι δυνατά. Πλὴν ἀλλ' ὅμως, ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ ἐνανθρωπήσας Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, Θεὸς ὁμοούσιος ἐν ἀδιαίρετῳ Ἁγίᾳ Τριάδι. Διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως Αὐτοῦ ἤγνωσε τὸ ἐλεύθερον ἐπέκεινα τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ δεδευμένον παρὸν τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ εἶναι τελεσιουργίαι τοῦ ἐπέκεινα ἐν τῷ παρόντι. Εἶναι γεγονότα πνευματικά, μὴ μετρούμενα ὑπὸ τῶν φυσικῶν νόμων. Ἡ κορυφὴ τῶν θαυμάτων, ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἡ ἐξ ἀγάπης χάρις καὶ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ, δι' ἧς ἀπήλλαξε τὸν ἄνθρωπον τοῦ θανάτου καὶ εἴλκυσε αὐτὸν πρὸς τὴν ἀθανασίαν Αὐτοῦ, εἶναι ἡ πλήρωσις τοῦ πόθου τῶν γενεῶν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Διαφωτισμὸς καὶ ὁ ὀρθολογισμὸς δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς πρώτης ἰδρύσεως αὐτῆς δὲν ἀμφιβάλλει περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Εἶδε καὶ ἐμαρτύρησε. Ζῆ πάντοτε τὸ θαῦμα ἐν τοῖς θεοσδότοις μυστηρίοις αὐτῆς. Τὸ θαῦμα τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κόσμῳ σημαίνει. Ὁ κηρύξας τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ τοῖς ἔθνεσιν Ἀπόστολος Παῦλος λέγει περὶ αὐτῆς:

«Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν» (1Κορ. ιε' 12-14).

Οἱ Ἅγιοι δὲν ἐπιτελοῦσι θαύματα ἀφ' ἑαυτῶν. Τὰ θαύματα τῶν Ἁγίων ἀποτελοῦσιν ἐπανάληψιν τῶν θαυμάτων τοῦ Χριστοῦ κατὰ χάριν Αὐτοῦ. Διὰ τῶν ἀσκητικῶν ἀγῶνων αὐτῶν διήνοιξαν πύλην ἐποικινωνίας πρὸς τὸ ἐλεύθερον ἐπέκεινα τοῦ Θεοῦ, ὅθεν λαμβάνουσι τὴν χάριν, ὅπως ἐπαναλαμβάνωσι τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ. Τὰ θαύματα καὶ ἡ ἐκχεομένη εὐλογία τῶν Ἁγίων ἀποτελοῦσι πρόγευσιν τῆς οὐρανίου βασιλείας. Οἱ κλείοντες τὴν κοινωνίαν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἐπέκεινα τοῦ Θεοῦ λογίζονται νεκροί, ὡς λέγει ὁ φιλεῦσπλαγγχος πατήρ, ὑποδεδόχμενος τὸν ἐπιστρέφοντα ἄσωτον υἱόν:

«ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὐρέθη» (Λκ ιε' 14).

Ἡ θαυματουργικὴ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ κόσμῳ δὲν παύεται. Τὰ θαύματα αἰσθάνονται καὶ βιοῦσιν ὅσοι ἀνοίγουν τὰς καρδίας αὐτῶν εἰς τὸ ἐπέκεινα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς ἐβεβαίωσεν ὅτι καὶ οἱ Ἅγιοι Αὐτοῦ θὰ ἐπιτελῶσι τὰ θαύματα Αὐτοῦ:

«Ἀμήν ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κάκεινος ποιήσει καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι,

καὶ ὅτι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ.

ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω» (Ἰω ιδ' 12-14).

Ἡ χορεία τῶν Ἁγίων ἐστήριξε τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ μὲν διὰ τῆς ἀσκήσεως αὐτῶν, τὸ δὲ διὰ τῆς κατανικήσεως τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς. Οἱ Ἅγιοι, ἀσκηταὶ καὶ στρατιωτικοί, τοιχογραφοῦνται ἐν τοῖς ναοῖς, ὡς στῦλοι τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τοῖς ναοῖς τοιχογραφοῦνται δύο ζωφόροι, μία μετὰ τῶν ἀσκητῶν καὶ ἄλλη μετὰ τῶν στρατιωτικῶν Ἁγίων. Οἱ ἀσκηταὶ εἰκονίζονται μετὰ τῶν ἰχνῶν τῆς ἐρήμου, ἰσχυροὶ καὶ ἐξαῦλωμένοι, οἱ στρατιωτικοὶ Ἅγιοι εὐσταλεῖς νέοι μετὰ τῆς λαμπρᾶς στολῆς τῆς στρατιωτικῆς ἱεραρχίας τοῦ Βυζαντίου. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀποκαλεῖ τοὺς στρατιωτικούς Ἁγίους Μεγαλομάρτυρας.

Ἀρχηγέτης τῶν στρατιωτικῶν Ἁγίων, οὗ τὸν ἐν οὐρανοῖς ἄθλον τῆς κατανικήσεως τοῦ βυθίου δράκοντος ἐπαναλαμβάνουσιν οὗτοι ποικιλοτρόπως ἐν τῇ γῆ, εἶναι ὁ Ταξιάρχης τῶν ἄνω δυνάμεων Ἀρχάγγελος Μιχαήλ. Εἰκὼν τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ ἐν τῇ γῆ καὶ ἀρχηγέτης τῶν στρατιωτικῶν Ἁγίων εἶναι ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς Γεώργιος ὁ Τροπαιοφόρος. Ἐν τῇ Ἀποκαλύψει ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ κατεπολέμησε καὶ ἔρριψεν εἰς τὴν γῆν τὸν δράκοντα μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, ὅστις ἦν ὁ πρῶτος τῶν ἀγγέλων Ἐωσφόρος, ἀποστατήσας καὶ πειραθείς, ὅπως θέσῃ τὸν θρόνον αὐτοῦ ὑπεράνω τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ:

«Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ Μιχαήλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ – τοῦ πολεμῆσαι μετὰ τοῦ δράκοντος· καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ,

καὶ οὐκ ἴσχυσεν, οὐδὲ τόπος εὐρέθη αὐτῷ ἐτι ἐν τῷ οὐρανῷ.

καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων – ὁ ὄφις ὁ μέγας ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος Διάβολος, καὶ ὁ Σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐβλήθησαν.

καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαν· ἄρτι

ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἐβλήθη ὁ κατηγοροῦς τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός» (Ἀπ ιβ' 7-10).

Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ πρὸς στερέωσιν τῶν ἀγγέλων ἀνεφώνησε τὸ «στῶμεν καλῶς», ὅπερ ἐκφωνεῖται ὑπὸ τοῦ διακόνου κατὰ τὴν Ἁγίαν Ἀναφοράν, μεθ' ὃ ἐπάγεται ὁ ἐπινίκιος ὕμνος αὐτοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ:

«Ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος Κύριος Σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου.»

Ὡς κατανίκησας τὸν δράκοντα, ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ εἰκονίζεται καὶ ὡς δρακοντοκτόνος. Ὁ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ Ἑωσφόρος εἰκονίζεται μετὰ πτερῶν, δηλωτικῶν τῆς πτώσεως αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀγγέλων. Πτερυγοφόρον εἰκονίζει τὸν Ἑωσφόρον, καταβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ καὶ ὁ Ῥαφαὴλ ἐν πίνακι αὐτοῦ. Ἡ κατανίκησις τοῦ δράκοντος ὑπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ, σημαίνουσα τὴν νίκην τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, ἐπαναλαμβάνεται ὑπὸ τῶν δρακοντοκτόνων Ἁγίων, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Κατὰ τὴν Ἀποκάλυψιν ὁ ἐκπεσὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δράκων ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὕδωρ, ἵνα πνίξῃ τὴν γυναῖκα, ἣτις τὴν Ἐκκλησίαν σημαίνει, ἀλλ' ἡ γῆ ἤνοιξε καὶ κατέπιε τοῦτο:

«Καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικὸς ὕδωρ ὡς ποταμόν, ἵνα αὐτὴν ποταμοφόρητον ποιήσῃ,

καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικί, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατέπιε τὸν ποταμόν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ» (Ἀπ ιβ' 15-16).

Τὸ θαῦμα τῆς καταπόσεως τοῦ ὕδατος ὑπὸ τῆς γῆς ἐπανα-

λαμβάνεται ἐν τῷ ἐν Χώναις θαύματι τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ. Κατὰ τὸν Συμεὼν Μεταφράστην, παραδίδοντα τὸ θαῦμα, παρά τινα πηγὴν ἀγιάσματος ὑπῆρχεν εὐκτήριον, ἀφιερωμένον τῷ Ἀρχαγγέλῳ Μιχαήλ, ἐν ᾧ ἔζη ἐρημίτης τις Ἄρχιππος. Ποταμός, διακλαδιζόμενος, περιέρρει τὴν πηγὴν καὶ τὸ εὐκτήριον. Οἱ ἄπιστοι τῇ συνεργίᾳ τοῦ διαβόλου ἔφραξαν τὴν ῥοὴν τοῦ ποταμοῦ, ἵνα, πλημμυρῶν οὗτος, κατακλύσῃ τὴν πηγὴν καὶ τὸ εὐκτήριον. Ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ, ἐμφανισθεὶς ἐν ὥρᾳ, ἤνοιξε διὰ τοῦ δόρατος αὐτοῦ χάσμα γῆς, ἐν ᾧ κοτεπόθη τὸ ἀπειλοῦν ὕδωρ. Διὰ τὸ ἐν Χώναις θαῦμα ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ, παριστάμενος ἔνοπλος, ἀποκαλεῖται Χωνιάτης.

Ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ τῇ ὀγδόῃ Νοεμβρίου προέρχεται ἐκ τῆς ἀφιέρωσεως ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ναοῦ εἰς αὐτὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καλουμένου Μιχαήλειον ἐν τῷ Σωσθενεῖῳ, παρά τὰ καλούμενα Λουτρὰ Ἀρκαδίου, ἐν τῷ σημείῳ, ἔνθα οὗτος ἐνεφανίσθη. Εἰς τὸ Μιχαήλειον προσέτρεχον πολλοὶ ἀσθενεῖς, οἵτινες, λουόμενοι ἐν ἀγιάσματι, ἐθεραπεύοντο. Ἰαματικά ἦσαν καὶ τὰ ὕδατα ἐν Κολοσσαῖς, ἔνθα ἐγένετο τὸ ἐν Χώναις θαῦμα. Τὰ ἰαματικά ἀγιάσματα τῶν Ἁγίων τὸ ζῶν ὕδωρ τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλῳὰμ σημαίνουνσι.

Διὰ τὴν κατανίκησιν τοῦ βυθίου δράκοντος καὶ τὸ ἐν Χώναις θαῦμα ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ συνεδέθη πρὸς τὰ ὕδατα. Οὕτω πολυάριθμοι ναοὶ αὐτοῦ εὐρίσκονται ἐν τόποις ὑδάτων, παραλίαις, ἀκρωτηρίοις, λίμναις καὶ φρέασι. Ἐν Κύπρῳ ὑπάρχουσι τεσσαράκοντα ναοί, ἀφιερωμένοι τῷ Ἀρχαγγέλῳ Μιχαήλ. Κατανίκησας τὸν βύθιον δράκοντα παρά τὴν πηγὴν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Κυρήνῃ ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ὡς ἀντίστοιχος τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ ἐπὶ γῆς, συνεδέθη ἐπίσης πρὸς τὰ ὕδατα, καθιστῶν αὐτὰ ζῶντα.

Ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ εἶναι ὁ προστάτης τοῦ ἑβραϊκοῦ λαοῦ καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος αὐτοῦ ἐν πολέμῳ. Ἐμφανίζεται εἰς τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ ὡς ἀρχιστράτηγος μετὰ ῥομφαίας:

«Καὶ ἐγένετο ὡς ἦν Ἰησοῦς ἐν Ἱεριχώ, καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδεν ἄνθρωπον ἐστηκότα ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ ἡ ῥομφαία ἐσπασμένη ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ προσελθὼν Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἡμέτερος εἶ ἢ τῶν ὑπεναντίων;

ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἐγὼ ἀρχιστράτηγος δυνάμεως Κυρίου νυνὶ παραγέγονα. καὶ Ἰησοῦς ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ εἶπεν αὐτῷ· δέσποτα, τί προστάσσεις τῷ σῷ οἰκέτῃ;

καὶ λέγει ὁ ἀρχιστράτηγος Κυρίου πρὸς Ἰησοῦν· λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐφ' ᾧ νῦν ἔστηκας ἐπ' αὐτοῦ, ἅγιός ἐστι» (Ἰησ ε' 13-15).

Κατὰ τὸ Δευτερονόμιον ὁ Θεὸς ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν:

«Ὅτε διεμέριζεν ὁ Ὑψιστος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδάμ, ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν καὶ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ,

καὶ ἐγενήθη μερὶς Κυρίου λαὸς αὐτοῦ Ἰακώβ, σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραήλ» (Δευτ λβ' 8-9).

Προστάτης τῶν ὀρίων τοῦ ἔθνους τῶν Ἑβραίων κατεστάθη ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ:

«Καὶ εἶπεν· εἶ οἶδας, ἵνατί ἦλθον πρὸς σε; καὶ νῦν ἐπιστρέψω τοῦ πολεμῆσαι μετὰ τοῦ ἄρχοντος Περσῶν· καὶ ἐγὼ ἐξεπορευόμην, καὶ ὁ ἄρχων τῶν Ἑλλήνων ἤρχετο,

ἀλλ' ἢ ἀναγγελῶ σοι τὸ ἐντεταλμένον ἐν γραφῇ ἀληθείας, καὶ οὐκ ἔστιν εἷς ἀντεχόμενος μετ' ἐμοῦ περὶ τούτων, ἀλλ' ἢ Μιχαήλ ὁ ἄρχων ὑμῶν» (Δαν ι' 20-21).

«Καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀναστήσεται Μιχαήλ ὁ ἄρχων ὁ μέγας, ὁ ἐστηκὼς ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ σου· καὶ ἔσται

καιρός θλίψεως, θλίψις οἷα οὐ γέγονεν ἀφ' οὗ γεγένηται ἔθνος ἐν τῇ γῆ ἕως τοῦ καιροῦ ἐκείνου· καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σωθήσεται ὁ λαός σου, πᾶς ὁ γεγραμμένος ἐν τῇ βίβλῳ·

καὶ πολλοὶ τῶν καθευδόντων ἐν γῆς χώματι ἐξεγερθήσονται, οὗτοι εἰς τὴν ζωὴν αἰώνιον καὶ οὗτοι εἰς ὄνειδισμόν καὶ αἰσχύνην αἰώνιον» (Δαν ιβ' 1-2).

Κατ' ἀκολουθίαν ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἀνηγορεύθη προστατῆς τῆς Οἰκουμένης, ἦτοι τῆς χριστιανικῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Περιέρχεται τὰ ἄκρα τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ, φρουρῶν αὐτήν. Εἶναι φρουρὸς ἀκρίτης. Βυζαντινὴ ἐσμαλτωμένη πλάξ τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ἀποκειμένη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Μάρκου Βενετίας, εἰκονίζει τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαὴλ ἐν στολῇ ἀκρίτου, φέροντος λωρίκιον. Οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἐξεστράτευον, προπορευομένου αὐτοῦ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπῆρχον πολλοὶ ναοί, ἀφιερωμένοι εἰς αὐτόν. Ἐννέα αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου ἔφερον τὸ ὄνομα Μιχαήλ.

Ὁ Γερμανὸς ἱστορικὸς Ἰωάννης Βόλφ ἐγάλκευσεν αὐθαιρέτως τῷ 1562 τὸν ὄρον *Βυζάντιον*, ὅθεν προῆλθον τὰ *Βυζαντινὸς* καὶ *Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία*, ἀντὶ *Ῥωμαϊκῆς*, ὡς ἦν τὸ ὄνομα αὐτῆς, ὅπερ ἐσφετερίσθη ὁ Καρολομάγνος. Ἐν τῇ παρούσῃ οἱ ὄροι χρησιμοποιοῦνται ἐναλλάξ διὰ τὴν συνήθειαν.

Οἱ στρατιωτικοὶ Ἅγιοι ἔχουσιν ὡς πρότυπον αὐτῶν τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαήλ. Τὴν ιδιότητα τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ὡς φρουροῦ ἀκρίτου, προσλαμβάνει ὁ ἀντίστοιχος αὐτοῦ ἐπὶ γῆς στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ Ἅγιος Γεώργιος. Οὗτος εἶναι ὁ πραγματικὸς ἀκρίτης τῶν ἐλληνικῶν παραδόσεων. Ἐν ναοῖς τῆς Κύπρου παρίσταται ἐν κόγχῃ τοῦ τοίχου παρὰ τὴν βορείαν πύλην τοῦ ἱεροῦ βήματος ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ καὶ ἐν τῷ νάρθηκι ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ἀμφοτέρω ἐν στρατιωτικῇ στολῇ.

Ὁ ἀπλοῦς λαός, ἀφορμώμενος ἐκ τῶν δημωδῶν ᾄσμάτων, ἀπεκάλει τὰς παραστάσεις ταύτας διὰ τοῦ ὀνόματος *Διγενῆς*.

Ἐν τῇ Βυζαντινῇ αὐτοκρατορίᾳ δὲν ὑπῆρχον ἀκριτικὰ στρατιωτικὰ σώματα, ὡς ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ. Τὰ στρατιωτικὰ σώματα τῶν ἀκριτικῶν θεμάτων ἦσαν ὅμοια πρὸς τὰ στρατιωτικὰ σώματα ἄλλων θεμάτων. Ἀκρίτης εἶναι μόνον εἷς, ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ὅστις ἔδωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὸν ἥρωα τῆς βυζαντινῆς μυθιστορίας Βασίλειον Διγενῆν Ἀκρίτην.

Ὁ ποιητὴς τῆς βυζαντινῆς μυθιστορίας ἔπλασε τὸν ἥρωα αὐτοῦ ἐκ στοιχείων ἐκ τῆς Καλλισθενείου παραδόσεως περὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ὁ ἥρωας αὐτοῦ λέγεται Βασίλειος καθ' ὑπόκρυψιν τῆς ιδιότητος τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου. Λέγεται Διγενῆς, ὡς καταγόμενος ἐκ δύο γενῶν, Ῥωμαϊκοῦ καὶ ἀραβικοῦ, κατὰ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, ὅστις παρεστάθη ὑπὸ τῶν Περσῶν ὡς υἱὸς τοῦ Δαρείου καὶ Ἑλληνίδος. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος συνήνωσε τὸ ἐλληνικὸν καὶ τὸ περσικὸν ἔθνος. Ὁ Διγενῆς συνενεῖ Ῥωμαίους καὶ Ἄραβας ἐν τῷ χριστιανισμῷ. Λέγεται Ἀκρίτης κατὰ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἔφθασεν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κόσμου, καὶ κατὰ τὸν ἅγιον Γεώργιον, ὅστις φρουρεῖ τὰ ἄκρα τῆς Οἰκουμένης. Λέγεται Καππαδόκης, ὡς προστάτης τῆς Καππαδοκίας, ἣτις ἐθεωρεῖτο ἀκραῖον σύνορον τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἀπειλουμένης συνεχῶς ὑπὸ τῶν Πάρθων καὶ τῶν Περσῶν. Καππαδόκαι ὀνομάζονται στρατιωτικοὶ Ἅγιοι, καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ Ἅγιος Γεώργιος.

Ὁ ποιητὴς πλάθει τὸν ἥρωα αὐτοῦ ὡς κατακτητὴν χωρῶν καὶ πόλεων, ἔχων τὴν συνεργασίαν τῶν Ἁγίων:

«Ἐπαινοὶ καὶ τρόπαια ἐγκώμιόν τε
τοῦ τρισμάκαρος Ἀκρίτου Βασιλείου,
τοῦ ἀνδρειοτάτου τε καὶ γενναιοτάτου,

τοῦ τὴν ἰσχὺν ἔχοντος παρὰ Θεοῦ ὡς δῶρον,
καὶ κατατροπώσαντος πᾶσαν τὴν Συρίαν,
τὴν Βαβυλῶνα, Χαρζιανὴν τε ὅλην,
Ἀρμενίαν καὶ τὴν Καππαδοκίαν,
τὸ Ἀμόριν καὶ τὸ Ἰκόνιν ἅμα,
τὸ περίφημον καὶ μέγα κάστρον ἔτι,
τὸ δυνατόν τε καὶ κατωχυρωμένον,
τὴν Ἄγκυραν λέγω τε καὶ πᾶσαν Σμύρνην,
καὶ τὰ παρὰ θάλασσαν καθυποτάξας.
Δηλώσω σοι γὰρ τὰς αὐτοῦ πράξεις ἄρτι,
ἃς εἰργάσατο ἐν τῷ παρόντι βίῳ,
πῶς πολεμιστὰς δυνατοὺς καὶ ἀνδρείους
κατεπτόησε καὶ πάντα τὰ θηρία,
ἔχων συνεργοῦσάν τε Θεοῦ τὴν χάριν,
καὶ Θεοτόκου τῆς ἀκαταμαχήτου,
καὶ τῶν ἀγγέλων ἅμα καὶ ἀρχαγγέλων,
τῶν ἀθλοφόρων καὶ μεγάλων μαρτύρων,
Θεοδώρων τε τῶν πανενδοξοτάτων
τοῦ Στρατηλάτου καὶ τοῦ Τήρωνος ἅμα,
τοῦ πολυάθλου γενναίου Γεωργίου
καὶ θαυματουργοῦ καὶ μάρτυρος μαρτύρων
ἐνδοξοτάτου Δημητρίου προστάτου
καὶ Βασιλείου καὶ καύχημα καὶ κλέος
τοῦ νικοποιοῦ ἐν τοῖς ὑπεναντίοις
Ἀγαρηνοῖς τε καὶ τοῖς Ἰσμαηλίταις,
Σκύθαις βαρβάροις τοῖς λυσσῶσιν ὡς κύνες.»

Ὁ λιμώττων μοναχὸς Πτωχοπρόδρομος, εὐχόμενος, ὅπως
ἐμφανισθῆ ἕτερος Ἀκρίτης, ἵνα συντρίψῃ τοὺς εὐωχομένους

ἡγουμένους, δὲν ἐννοεῖ τὸν Διγενῆν τῆς μυθιστορίας, ἀλλὰ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον τῶν παραδόσεων:

«Καί τις Ἀκρίτης ἕτερος ἐκεῖ νὰ εὐρέθη τότε
καὶ τὰς ποδέας του νὰ ἔμπηξε, νὰ ἐπῆρε τὸ ραβδὸν του
καὶ μέσον νὰ κατέβηκεν εὐθύς ὡς ἀγουρίτζης
καὶ νὰ τοὺς ἐσυνέτριψεν ὡς παλαμναῖος γίγας.»

Ὅμοίως, ἀποκαλῶν ὁ Πτωχοπρόδρομος τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ Κομνηνὸν (1143-1180) νέον Ἀκρίτην, τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον ἐννοεῖ:

«Πρὸς σέ τὸν χριστομίμητον, τὸν ἀληθῆ φωστῆρα,
τὸν πολεμάρχον τὸν στερρόν, τὸν νέον τὸν Ἀκρίτην.»

Ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ, ὡς Ταξίαρχης, εἶναι σωτὴρ ψυχῶν καὶ ψυχοπομπός. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ Ἰούδα ἐρίζει πρὸς τὸν διάβολον, διεκδικοῦντα τὸ σῶμα τοῦ Μωυσέως, ὡς φονέως τοῦ Αὐγυπτίου:

«Ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ Ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ Μωυσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλ' εἶπεν· ἐπιτιμῆσαι σοι Κύριος» (Ἰου 9).

Ἐκ τῆς διακρίσεως ταύτης προέρχεται ἡ λαϊκὴ δοξασία περὶ διακρίσεως τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ πρὸς τὸν διάβολον τίς ὁ παραλαμβάνων δικαιοματικῶς τὴν ψυχὴν τοῦ θνήσκοντος. Ἐν τῇ διακρίσει πρὸς τὸν διάβολον ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ κερδίζει τὴν ψυχὴν δι' ἑνὸς λόγου αὐτοῦ, διὸ φέρει καὶ τὴν ἐπωνυμίαν Ἀντιφωνητής. Οὗτος παρίσταται ἄνω τοῦ θνήσκοντος μετὰ πυρίνης ῥομφαίας, ἐνίοτε κρατῶν διὰ τῆς ἄλλης χειρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ θανόντος. Κατὰ τὴν διέλευσιν κηδείας αἱ χωρικαὶ ἐν Κύπρῳ χέουσιν ἐν τῇ ὁδῷ τὸ ὕδωρ τῶν ὑδριῶν αὐτῶν

πρὸς ὄροσισμόν καὶ κατευόδωσιν τοῦ νεκροῦ, δοξάζουσαι ὅτι ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ ἔπλυνε τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ ἐν τοῖς ὑδροφόροις ἀγγείοις αὐτῶν. Ὡς κριτὴς τῶν δικαίων, ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ παρίσταται ἐπίσης ἄνω τοῦ θανόντος, κρατῶν τὸν ζυγὸν τῆς δικαιοσύνης.

Τὸ ἔργον τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ διακαιώσεως τῶν ψυχῶν ἀναλαμβάνει καὶ ὁ ἀντίστοιχος αὐτοῦ Ἅγιος Γεώργιος, ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς. Ἡ βασιλόπαις, ἣν ἐλευθεροῖ ἐκ τοῦ δράκοντος, καὶ οἱ νέοι, οὓς ἐπαναφέρει ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, τὴν δικαίωσιν τῶν ψυχῶν σημαίνει. Ἡ δρακοντοκτονία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου-Διγενῆ ἢ τοῦ Κωνσταντίνου-Κωσταντᾶ ἐν τοῖς δημῶδεσιν ἄσμασι τὴν δρακοντοκτονίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου σημαίνει. Παρὰ τῷ παραδοσιακῷ λαῷ ὁ ἐκκλησιαστικὸς καὶ ὁ θύραθεν βίος ἀποτελοῦσιν ἐν ὅλον. Ἡ ἐπιστροφή πρὸς τὴν μητέρα τῆς ἐν τῇ ξένη ὑπανδρευθείσης θυγατρὸς ὑπὸ τοῦ Κωσταντᾶ ἐν τῷ δημῶδει ἄσματι τὴν ἐλευθέρωσιν αἰχμαλώτων ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου σημαίνει.

Τὰ ἐργαλεῖα, δι' ὧν καταβάλλεται ὁ ἀντίπαλος, λαμβάνουσιν ἀποτροπαϊκὴν σημασίαν παρὰ τῷ λαῷ. Ἡ ἀσπίς καὶ ἡ λόγχη τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ καὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου φέρονται ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν κατὰ τὰς μάχας αὐτῶν. Σπάθη ἐξ οὐρανοῦ παραδίδεται παρ' ἀγγέλου τῷ προωρισμένῳ ὑπερμάχῳ τοῦ λαοῦ.

Ἐν μονῇ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ ἐν Νορμανδία ἐδείκνυτο μέχρι τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ἡ στρογγύλη ἀσπίς, ἣν ἔφερον οὗτος ἐν τῇ μάχῃ αὐτοῦ κατὰ τοῦ βυθίου δράκοντος. Ἐν τῷ δημῶδει ἄσματι τῆς καταβολῆς τοῦ τεραστίου καρκίνου ὑπὸ τοῦ Διγενῆ ἢ τοῦ Κωσταντᾶ ὁ καρκίνος συμβουλεύει τὸν ἥρωα, ὅπως κατασκευάσῃ ἐκ τοῦ κελύφους αὐτοῦ ἀσπίδα, ἀδιάτρητον ἐν πολέμῳ. Ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ ἐορτάζεται καὶ τῇ εἰκοστῇ ἐνάτῃ Σεπτεμβρίου ἐπὶ τῇ ἀφιέρωσει αὐτῷ βασιλικῆς παρὰ τὴν

Ῥώμην. Ἐν τῇ Δύσει κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην κατεσκευάζοντο τετράγωνα ἢ τρίγωνα πλακούντια ἐξ ἀλεύρου, γάλακτος καὶ ὤων, μιμούμενα τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ὡς ἀποτροπαϊκὰ τοῦ θανάτου. Ἐν Κύπρῳ ὁ τυρὸς καὶ τὰ ὠὰ τῆς Ἀναστάσεως μετεσχηματίσθησαν εἰς ὅμοια, τετράγωνα, τρίγωνα ἢ στρογγύλα, πλακούντια, ἀσπίδα κατὰ τοῦ θανάτου συμβολίζοντα. Ταῦτα καλοῦνται φλαοῦναι, ὃ ἐκ τοῦ παλαιοῦ γαλλικοῦ *flaon*, ὃ ἐκ τοῦ λατινικοῦ *flado, -onis*, σημαίνοντος τὸ πλακούντιον. Ὁ τυρὸς συμβολίζει τὸ γάλα, τὴν πρώτην τροφήν τῶν νηπίων καὶ τῶν δικαίων, ὡς νηπίων τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ ὠόν, ἐξ οὗ προέρχεται ἡ ζωὴ, τὸν τάφον, ἐξ οὗ ἀνέστη ὁ Χριστός. Ἡ λεγομένη βασιλόπιτα, ἐν ἣ κρύπτεται τυχηρὸν νόμισμα, ἀποτελεῖ εὐετηρικὸν πλακοῦντα ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ νέου ἔτους. Συνεδέθη πρὸς τὸν ἑορτάζοντα κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους Μέγαν Βασίλειον καὶ τὸ θαῦμα αὐτοῦ τῶν θησαυρῶν ἐν ἄρτοις, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι κατάγεται ἐκ τοῦ πλακοῦντος τῶν βασιλέων, ὡς καλοῦνται ἐν τῇ Δύσει οἱ Μάγοι, οἱ φέροντες δῶρα εἰς τὸ Θεῖον Βρέφος. Παρ' ἡμῖν προσεφέροντο τυχηρὰ νομίσματα, ἰδία ὑπὸ τῶν ἀναδόχων πρὸς τὰ βαπτιστικά αὐτῶν, κατὰ τὰ Θεοφάνια, ὅτε ἐφανερῶθη ὁ Χριστός ἐν κόσμῳ. Ἡ ποιμαντικὴ ράβδος τῶν ἀρχιερέων προέρχεται ἐκ τῆς ράβδου τοῦ Μωυσέως, δι' ἧς ἠνοιχθη ἡ διάβασις τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ τῆς σταυρικῆς ὑψώσεως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ χαλκοῦ ὄψεως ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ οὕτω σημαίνουσα. Ἐν τῇ Δύσει ἡ ποιμαντικὴ ράβδος μετ' ἀγκιστροειδοῦς ἀπολήξεως μιμεῖται τὴν ράβδον τῶν ποιμένων. Ἡ ράβδος αὕτη παρελήφθη ὑπὸ τῶν ποιμένων τῆς Κύπρου. Παρὰ τοῖς ὀρεσιβίοις ποιμέσι τῆς Ἑλλάδος ἡ ποιμενικὴ ράβδος συνεδέθη πρὸς τὴν δρακοντοκτόνον λόγχην τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὡς ἀποτρεπτικὴν κακοῦ, διὸ ἐν τῇ κορυφῇ αὐτῆς γλύφεται ὁ Ἅγιος Γεώργιος, φονεύων τὸν δράκοντα.

Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἡ ἀναγέννησις καὶ ἡ θέωσις παρίστατο διὰ στεφάνων. Οἱ νικηταὶ τῶν ἀγῶνων, οἱ βασιλεῖς, οἱ συμποσιάζοντες, οἱ θίασοι, οἱ νεκροὶ ἐστεφανοῦντο. Ὁ συμβολισμὸς τῶν στεφάνων διετηρήθη καὶ κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους. Ὁ Χριστὸς παρέχει τοὺς στεφάνους τοῖς μάρτυσιν Αὐτοῦ. Ὁ ὀρθόδοξος γάμος τελεῖται δι' εὐλογίας στεφάνων. Τοῖς νεκροῖς κατατίθενται στέφανοι. Κατὰ τὴν πρώτην Μαΐου, μηνός, ἀφιερωμένου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τοῖς νεκροῖς, ἀναρτῶνται στέφανοι ἐν ταῖς θύραις τῶν οἰκιῶν. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἐν Κύπρῳ ἐσθίεται καὶ τὸ κουλλούριον τοῦ Μαΐου, ὅπερ ζυμοῦται μετὰ τῶν ἄρτων τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ τεσσαρακονθήμερος περίοδος ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως μέχρι τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ καλεῖται ἐν τῇ Δύσει *Rosaria*, παρ' ἡμῖν δὲ Ῥοδισμὸς ἢ δημωδῶς Ῥουσάλια, διὰ τὴν πλοκὴν στεφάνων, συμβολικῶν τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν μετὰ τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ. Ῥοδισμὸς εἶναι καὶ ἡ τοποθέτησις ἀνθέων εἰς τὰς εἰκόνας. Ἀναγεννητικὸν στέφανον σημαίνουσι καὶ αἱ ἀρχαῖαι κολλῦραι, καὶ τὰ ἐορταστικὰ κουλλούρια καὶ τὸ κουλλούριον τοῦ γάμου. Παλαιότερον τὸ προσκλητήριον τοῦ γάμου ἐν Κύπρῳ ἦν δύο πεποικιλμένα κουλλούρια. Κατὰ τὰ Ῥουσάλια ἐτελοῦντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ δρώμενα, οἷον κοινοτικαὶ συγκεντρώσεις, ἀγῶνες, ἄσματα, χοροί. Ἰδιαίτερος ἐτιμᾶτο κατὰ τὴν ἐορτὴν αὐτοῦ ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ὁ καθαιρέσας τὸν βύθιον δράκοντα τοῦ θανάτου.

Ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἀγγέλλει τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ. Οὗτος εἶναι ἡ φωνὴ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἣν ἐνωτίσατο ὁ προφήτης Ἡσαΐας καὶ ἀνελάβετο ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος:

«Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου· εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν» (Ἠσ μ' 3).

Ὡς ἄγγελος ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος εἰκονίζεται πτερυγοφόρος.

Κατὰ τὴν εἰς Ἄδου κάθοδον τοῦ Χριστοῦ καὶ κατὰ τὴν ἐν οὐρανοῖς Ἀνάληψιν Αὐτοῦ ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἐντέλλεται τοῖς πυλωροῖς:

«Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Κύριος κραταῖος καὶ δυνατός, Κύριος δυνατός ἐν πολέμῳ.

ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Κύριος τῶν δυνάμεων αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης» (Ψαλ κγ' 7-10).

Ἡ ψαλμικὴ αὕτη ἐντολὴ ἀπαγγέλλεται κατὰ τὰ θυρανοῖζια τῶν ἐγκαινίων, ὅταν εἰσέρχεται μετὰ τὴν λιτανεῖαν ὁ Ἀρχιερεὺς μετὰ τοῦ λαοῦ εἰς τὸν καθαγιασθέντα ναόν, ὡς οὐράνιον κατοικίαν τοῦ Χριστοῦ· κατὰ τὴν εἴσοδον μετὰ τὴν περιφορὰν τοῦ ἐπιταφίου εἰς τὸν ναόν, ὡς κάθοδον τοῦ Χριστοῦ εἰς Ἄδου· κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν ναόν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ εὐαγγελίου τῆς Ἀναστάσεως ἔξω τοῦ ναοῦ παρὰ τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ.

Ἐν τοῖς ἀκραίοις ὁρίοις τοῦ ἑλληνισμοῦ κατὰ τὴν Δύσιν ἐτιμῶντο οἱ δύο φύλακες προστάται, ὁ Ταξίαρχης Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ καὶ ὁ Τροπαιοφόρος Ἅγιος Γεώργιος.

Ἐν ἀκρωρεῖα τοῦ ὄρους Γάργανον ἐν τῇ ἑλληνικῇ Ἀπουλία ἰδρῦθη ἡδὴ ἀπὸ τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἐν σπηλαίῳ, ἐν ᾧ ἐστάλαζεν ὕδωρ. Πλῆθος ἀσθενῶν προσήρχετο εἰς τὸν ναόν καὶ ἐθεραπεύετο διὰ τοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ ὕδατος. Ἐπανελαμβάνετο τὸ θαῦμα τῆς

κολυμβήθρας τοῦ Σιλωάμ, ἧς τὸ ὕδωρ ἐτάραττεν ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ.

Ἐν τῷ ἐτέρῳ ἄκρῳ τοῦ ἑλληνισμοῦ, τῇ ἀντιπέραν Κυρήνη, ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ἐπαναλαμβάνων τὰ ἄθλα τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, καθαιρεῖ τὸν βύθιον δράκοντα καὶ παρέχει τὸ ζῶν ὕδωρ τῷ κατατροχόμενῳ λαῷ. Πιθανώτατα ἡ βασιλική, ἧς τὰ ἐρείπια ἀνεκαλύφθησαν παρὰ τὴν πηγὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔνθα ἐτελέσθη τὸ θαῦμα, ἦν ἀφιερωμένη τῷ Ἁγίῳ Γεωργίῳ.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὴν ἐπίγειον παρουσίαν Αὐτοῦ ἐποίησε θαύματα καὶ παρέσχε καὶ τοῖς Ἁγίοις Αὐτοῦ τὴν χάριν, ὅπως ἐπαναλάβωσι τὰ θαύματα Αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. Τὰ θαύματα τῶν Ἁγίων τοῦ Χριστοῦ ἀποτελοῦσι τὴν σφραγίδα τῆς κατὰ χάριν ἀγιότητος αὐτῶν. Ὁ Θεὸς εἶναι ὑπεράγιος καὶ τρισάγιος, ὡς τριαδικὸς ἐν μονάδι. Ὁ ἄνθρωπος μετέχει ἀγιότητος, διανοίγων τὴν θύραν ἐπικοινωνίας πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ ἀγιότης εἶναι ἀκτιστος ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, χορηγούμενη διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Θεματοφύλαξ τῆς ἀγιότητος εἶναι ἡ Ἁγία Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, χορηγοῦσα αὐτὴν διὰ τῶν Ἁγίων Μυστηρίων αὐτῆς. Τὰ πάντα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι ἅγια. Τὰ ἅγια τῶν Ἁγίων τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν σημαίνουν. Τὰ ἅγια τοῖς Ἁγίοις τὰ προκείμενα ἅγια, τὰ δεξάμενα τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης, περιστοιχούντων τῶν Ἁγίων Ἀγγέλων, σημαίνουν.

Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, συγγραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἀκολούθου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, καταγράφουσι τὰ ἔργα τῶν Ἀποστόλων, ἰδίᾳ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου. Ἐν τῇ μακραίωνι ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων συνετάγησαν καὶ παμπληθεῖς πράξεις Ἁγίων, χρησιμοποιούμεναι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐν ταῖς ἁσματικαῖς ἀκολουθίαις τῶν Ἁγίων καὶ

ὑπὸ τῶν πιστῶν ἐν γένει, ὡς ψυχωφελῆ ἀναγνώσματα. Ἀπηρτίσθησαν καὶ βιβλία, καλούμενα *Συναξάρια*, ὡς περιέχοντα σύναξιν, ἧτοι συναγωγὴν, βίων Ἁγίων. Ἐκ τούτων προῆλθεν, ὥστε ὁ βίος Ἁγίου νὰ καλῆται *συναξάριον*.

Οἱ Ἅγιοι ἀναγνωρίζονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ κατατάσσονται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, τιμῶνται δὲ καὶ δι' ἄσματικῆς ἀκολουθίας κατὰ τὴν ἡμέραν μνήμης αὐτῶν, δηλαδή τῆς εἰσόδου εἰς τὴν αἰωνιότητα τοῦ Θεοῦ. Πολλοὶ Ἅγιοι, ἰδίᾳ τοπικοί, ἐστεροῦντο ἀκολουθίας. Τὰ Μηναῖα ἐσπάνιζον ἢ δὲν εἶχον ἀπαρτισθῆ πλήρως. Οὕτως ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τὴν μνήμην αὐτῶν ἀκολουθίαι ἄλλων Ἁγίων ἢ συνετάσσοντο νέαι ὑπὸ γνωριζόντων τὰ ἐκκλησιαστικὰ γράμματα. Οὕτως ἐπήρχετο συμφυρμός, ὥστε διεδίδοντο στοιχεῖα βίου ἀπὸ Ἁγίου εἰς Ἅγιον.

Ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ ἡ ἀγιότης συνυφαίνεται πρὸς τὴν τέλεσιν θαυμάτων. Τὰ θαύματα ἀποτελοῦσι τὴν σφραγίδα τῆς ἀγιότητος τῶν Ἁγίων. Κατεστάθη ἐν ταμιεῖον θαυμάτων, ἐξ οὗ ἀντλοῦνται θαύματα, ὡς σημαντικὰ ἀγιότητος, μιᾶς οὔσης. Οὕτως ἀποδίδονται κοινὰ στοιχεῖα ἐν ταῖς πράξεσιν αὐτῶν τῷ Ἁγίῳ Θεοδώρῳ τῷ Τήρωνι καὶ τῷ Ἁγίῳ Θεοδώρῳ τῷ Στρατηλάτῃ.

Οἱ συντάκται πράξεων Ἁγίων κατέγραψαν προσωπικὰς ἐμπειρίας, ὄντες αὐτόπται, ἢ ἐστηρίχθησαν ἐπὶ δημιουργηθεισῶν λαϊκῶν παραδόσεων, ἢ διεσκεύασαν πράξεις Ἁγίων ἄλλων συντακτῶν, ἢ παρενέβαλον ταξιδεύοντα μυθολογικὰ καὶ παραμυθιακὰ στοιχεῖα, ἀποβλέποντες εἰς ἀπόδειξιν καὶ προβολὴν τῆς ἀγιότητος τῶν Ἁγίων. Τὰ θαύματα καὶ οἱ μῦθοι ἔχουσι κοινὸν στοιχεῖον τὸ ὑπερφυσικόν, ὥστε δύνανται νὰ συγχέωνται. Ἡ παρεμβολὴ μυθικῶν στοιχείων ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Ἁγίων, γενομένη ἐν πίστει, οὐδόλως μειοῖ ἢ καθαιρεῖ τοὺς Ἅγίους.

Ἐένα στοιχεῖα παρεισέφεραν εἰς τὰς πράξεις ἰδίᾳ παλαιῶν

Ἁγίων, οἵτινες ἐτύγγαλλον καθολικῆς καὶ μακρᾶς τιμῆς παρὰ τοῦ λαοῦ. Οὕτως ὁ πάπας Γελάσιος, ἀμφιβάλλων περὶ τῶν πράξεων τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τοποθετεῖ αὐτὸν ἐν τῷ Κανόνι αὐτοῦ (496) εἰς τοὺς Ἁγίους, ὧν τὸ ὄνομα τιμᾶται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὰς πράξεις γινώσκει μόνον ὁ Θεός. Ὁμοίως ὁ Νικήτας ὁ Παφλαγών, ἐπίσκοπος Δαδύβρων Παφλαγονίας (+870), ἀπορρίπτει Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ᾧ ἐνέτυχε, γράφων: «Ἐνέτυχον καὶ ἐτέρῳ δῆθεν Μαρτυρίῳ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου, πολλὰ τερατώδη παραληροῦντι καὶ φλυαρίας ἀνάμιστα.» Παρὰ ταῦτα, ὁ Νικήτας οὗτος συνέταξε πολλοὺς ἐκκλησιαστικούς λόγους καὶ ἐγκώμια εἰς Ἀποστόλους καὶ Ἁγίους ἐπὶ τῇ βάσει θρύλων καὶ ἀποκρύφων πηγῶν, καταστάς αὐτὸς πηγὴ μεταγενεστέρων, ὡς τοῦ Γενεσίου καὶ τοῦ Συμεὼν τοῦ Μεταφράστου.

Τὰ θαύματα ἀποτελοῦσιν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ, παρεχομένην διὰ τῶν Ἁγίων Αὐτοῦ ἐν πίστει διὰ τὸ ψυχικὸν χρήσιμον. Θαύματα, πειράζοντα τὸν Θεόν, ἢ ὄζοντα μύθων, ἢ στερούμενα τοῦ ψυχικοῦ χρησίμου, δὲν εἶναι θαύματα. Θαύματα δὲν εἶναι ἢ πρόκλησις τοῦ Ἁγίου «ποίησον θαῦμα, ἵνα πιστεύσω», ἢ ἢ ἐπανασυγκόλλησις καὶ ἀνάστασις ταμέντος εἰς τεμάχη σώματος, ἢ ἢ ζωοποίησις ἐκψοφήσαντος ζώου.

Τὰ θαύματα, ἀποτελοῦντα ἐνέργειαν τοῦ ἐπέκεινα, λειτουργοῦσαν ἐν τῷ κόσμῳ ἡμῶν, ἐνέχουσι συμβολισμὸν ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ Θεοῦ. Οἱ οὐράνιοι συμβολισμοὶ ἐπαναλαμβάνονται ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Ἁγίων.

Ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς ἐπίσκοπος Κυρήνης Θεόδωρος ἀπετιμήθη τὴν γλῶσσαν καὶ ἐρρίφθη εἰς τὴν φυλακὴν, ἀλλ' οὐκ ἐπαύσατο ὁμιλῶν καὶ διδάσκων.

Ὁ ἐκ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης διάκονος Ῥωμανὸς κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ πυρᾶς θάνατον. Περιφρονήσας τὸ πῦρ,

λέγων «ποῦ μοι τὸ πῦρ;», ἀπετμήθη τὴν γλῶσσαν καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰ δεσμά, ἀλλ' οὐκ ἐπαύσατο ὁμιλῶν καὶ διδάσκων.

Ὁ πρεσβύτερος Ἀντιοχείας Λουκιανός, μετενεχθεὶς εἰς Νικομήδειαν, ἐρρίφθη εἰς τὰ δεσμά καὶ ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν. Κατὰ τὴν προτεραίαν τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ ὁ μάρτυς ἐτέλεσε τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ.

Ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς ἐπίσκοπος Κυρήνης Θεόδωρος ἐτοποθέτησεν ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ τὴν ἀποτμηθεῖσαν γλῶσσαν αὐτοῦ.

Ἡ καρδία τοῦ Ἁγίου, γινομένη Ἁγία Τράπεζα, τὴν ἐνοίκησιν τοῦ Χριστοῦ ἐν αὐτῇ, σταυρουμένου καὶ ἀνισταμένου, σημαίνει.

Ὁ Ἅγιος Πολύκαρπος Σμύρνης ἀνέβη μόνος ἐπὶ τῆς ἀναφθείσης πυρᾶς καὶ ἐξηπλώθη ἡσύχως, ὡς ὁ φοῖνιξ ἐκεῖνος, ἵνα καύσῃ τὰ ἐπίγεια πτερὰ καὶ λάβῃ πτερὰ ἀγγέλων ἐν τῷ Παραδείσῳ. Αἱ φλόγες περὶ αὐτὸν ἐσχημάτισαν ἡμικύκλιον, ὡς τὰ ὠθούμενα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἰστία πλοίου, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐφαίνετο ὡς ὀπτώμενος ἄρτος ἢ διυλιζόμενος χρυσός. Συγχρόνως διέχεετο εἰς τὸν ἀέρα εὐωδία θυμιάματος. Λογχισθέντος τοῦ Μάρτυρος ὑπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐξῆλθε περιστέρα, ἀποπτᾶσα, καὶ αἷμα κατασβέσαν τὴν πυρκαϊάν.

Παρόμοιον θαῦμα ἐτελέσθη καὶ κατὰ τὴν διὰ πυρᾶς τελείωσιν τοῦ Μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος:

«Τὸ γὰρ πῦρ καμάρας εἶδος ἐποίησεν ὡσπερ ὀθόνην πλοίου ὑπὸ πνεύματος πληρουμένην καὶ περιετόχισε τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου· καὶ ἦν μὲν οὐχ ὡς σὰρξ καιόμενον, ἀλλ' ὡς ἄρτος ὀπτώμενος· καὶ γὰρ εὐωδίας ἀντελαβόμεθα.»

Πορευομένου τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Κυρήνης Θεοδώρου εἰς τὴν φυλακὴν, ἐφάνη μία περιστέρα, περιπταμένη καὶ δορυφοροῦσα αὐτῷ. Ἐγκλεισθέντος τούτου ἐν τῇ φυλακῇ,

ἐφάνη ταῶς, καθεζόμενος ἐπὶ τοῦ παραθύρου καὶ ἀποπτάς εἶτα εἰς τὰ ἀναπεπταμένα τοῦ οὐρανοῦ.

Μετὰ τὴν τελείωσιν ἐν πυρᾷ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος εὐσεβῆς τις Εὐσεβία ἠτήσατο τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ ἐκήδευσεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς:

«Εὐσεβία δέ τις φερωνύμως εὐσεβῶς ζῶσα ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος καὶ οἴνῳ καὶ μύροις διακοσμήσασα τὸ ἅγιον αὐτοῦ σῶμα καὶ ἐν σινδόνι καθαρᾷ εἰλήσασα ἀπέθετο ἐν γλωσσοκόμῳ εἰς οἰκίσκον ἑαυτῆς, μνήμην ἐπιτελοῦσα εἰς δόξαν Θεοῦ παντοκράτορος καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.»

Αἱ τρεῖς μαθήτριαι τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Κυρήνης Θεοδώρου Κυπρίλλα, Ἀρόα καὶ Λουκία ἐκήδευσαν τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἐκψύξαντος ἐν τῇ φυλακῇ.

Τὸ ὀπτώμενον ἐν τῇ σκέπη τῆς πυρᾶς σῶμα τῶν Ἁγίων καὶ ὡς χρυσοὺς διυλιζόμενον τὴν Ἁγίαν Ἀναφορὰν σημαίνει.

Ἡ ἀναδιδομένη εὐωδία ἐκ τοῦ σκηνώματος τοῦ Μάρτυρος τὴν ἐπιχυθεῖσαν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σημαίνει.

Ἡ περιστερὰ τὴν ἀγνότητα τῆς ψυχῆς τοῦ μάρτυρος σημαίνει.

Ὁ ταῶς ἐν τοῖς συμβόλοις εἶναι παραδείσιον πτηνόν, σημαῖνον τὴν ἀθανασίαν. Ἐν τῇ χριστιανικῇ παραδόσει τὸν ἡλιακὸν δίσκον σημαίνει καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ τὸν ἑναστρον οὐρανόν. Ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Κυρήνης Θεοδώρου τὴν μετάβασιν αὐτοῦ εἰς τὸν Παράδεισον σημαίνει.

Αἱ μαθήτριαι τῶν Ἁγίων τὰς γυναῖκας, τὰς ὑπηρετούσας τὸν Χριστόν, καὶ τὰς Μυροφόρους σημαίνουν. Ἡ Εὐφημία, ἡ κηδεύσασα τὸ σῶμα τὸ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος, τὸν

Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τὸν ἀποκαθηλώσαντα καὶ ἐνταφιάσαντα τὸν Χριστόν, σημαίνει. Αἱ κηδεύσασαι τὸν Ἅγιον Ἱερομάρτυρα ἐπίσκοπον Κυρήνης τρεῖς μαθήτριαι αὐτοῦ τὰς Μυροφόρους σημαίνουν.

Ὁ μάρτυς Βαρλαάμ τῆς Ἀντιοχείας ὑπέμεινε τὸ μαρτύριον τῶν ἀνημμένων ἀνθρώπων. Οἱ βασανισταὶ ἐκράτησαν βιαίως τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὑπεράνω τῶν φλογῶν τοῦ βωμοῦ, θέσαντες ἐν αὐτῇ θυμίαμα, ὥστε, κινῶν αὐτὴν ἐκ τοῦ καύματος, νὰ ριφθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, θεωρούμενον ὡς προσφορὰ θυσίας. Ὁ μάρτυς ἐκράτησε τὴν χεῖρα αὐτοῦ σταθεράν.

Τὸ μαρτύριον τῶν ἀνημμένων ἀνθρώπων ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ὑπέμειναν καὶ αἱ μαθήτριαι Κυπρίλλα καὶ Λουκία τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Κυρήνης Θεοδώρου. Οἱ βασανισταὶ ἐποίησαν τὰς χεῖρας τῶν Ἁγίων δῆθεν βωμούς εἰδώλων.

Αἱ καιόμεναι χεῖρες τῶν Ἁγίων τὴν Ἁγίαν Ἀναφορὰν σημαίνουν.

Ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ τὰ μαρτύρια τῶν Ἁγίων ἀποτελοῦσι σφραγιδα πίστεως αὐτῶν. Οἱ μάρτυρες ὑπέμειναν τὰ μαρτύρια διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν αὐτῶν. Ὡς περὶ θαυμάτων, ὑπάρχει καὶ ταμειῶν μαρτυρίων, ἐξ οὗ διαδίδονται ὁμοίως μαρτύρια. Τὴν δίωξιν τῶν πιστῶν προανήγγειλεν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός:

«Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν» (Ἰω ιε' 20).

Προδιέγραψε δὲ καὶ τὴν πορείαν τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ:

«Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς: ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι» (Μαρ η' 34).

Διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Βαπτίσεως ὁ ἄνθρωπος, ἀνακαινι-

ζόμενος, καθίσταται μέλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ λαμβάνει δύναμει πάντα τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὡς πιστός, μετέχει τοῦ μυστηρίου τῆς Σταυρώσεως καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ Μάρτυρες ὑπομένουσι πάντα τὰ μαρτύρια τῶν διωκτῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐπαισχυνθῶσι τὸν Χριστὸν κατὰ τοὺς λόγους Αὐτοῦ:

«Ὅς γὰρ ἐπαισχυνθῆ με καὶ τοὺς ἐμούς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῶ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων» (Μαρκ ἡ' 38).

Ἡ πίστις εἰς τὸν Χριστὸν ἔδιδεν εἰς τοὺς μάρτυρας ἀκατάβλητον δύναμιν, ὥστε νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸ στάδιον τῶν μαρτυρίων, ὡς εἰς εὐφρόσυνον πανήγυριν. Ὁ κύκλος τῶν μαρτυρίων συμπεριελάμβανε μαστιγώσεις, ἐκδοράς, ἀκρωτηριασμούς, πῦρ, σίδηρον, θηρία, ξίφος, σταύρωσιν, ἀποτομὴν κεφαλῆς καὶ ὅ,τι ἄλλο.

Οἱ διωγμοὶ ἤρξαντο ἀπὸ τῶν Ἑβραίων. Αἰτία ὑπῆρξεν ἡ διχαστασία τῶν Ἑβραίων μεταξὺ ἐλληνιζόντων, ἀποδεχομένων τὸν ἐλληνικὸν τρόπον ζωῆς, καὶ τῶν ἐμμενόντων εἰς τὰ πάτρια ἦθη καὶ ἔθιμα. Ἡ ἐλληνίζουσα μερίς, ἔχουσα τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Σελευκίδου Ἀντιόχου τοῦ Δ', τοῦ ἐπιλεγομένου Ἐπιφανοῦς, κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ καὶ αὐτὸ τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα. Ὁ Ἀντιόχος ἠξίωσεν, ὅπως καταλάβῃ οὗτος τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Ἀντιταχθέντες οἱ ἐμμένοντες εἰς τὰ πάτρια ἦθη καὶ ἔθιμα, ἐκηρύχθησαν στασιασταί. Ὁ Ἀντιόχος, ἔχων συνεργάτας τοὺς ἐλληνίζοντας, ἐβεβήλωσε τὸν ναόν, μετατρέψας αὐτὸν εἰς ναὸν τοῦ Διός, κατέκαυσε τὰ ἱερὰ βιβλία καὶ ἐπεχείρησεν, ὅπως ἐπιβάλλῃ τὴν ἐλληνικὴν θρησκείαν καὶ τὸν ἐλληνικὸν

τρόπον ζωῆς. Ἐφθασε καὶ μέχρι σφαγῆς τῶν ἀντιδρώντων. Ἡ βία προὐκάλεσεν ἐπανάστασιν τῷ 167 π.Χ., ὅτε ἐμαρτύρησαν οἱ γνωστοὶ Μακκαβαῖοι. Οἱ διωγμοὶ κατὰ τῶν Ἑβραίων ἐσυνεχίσθησαν καὶ ἐπὶ Ῥωμαίων, ὅτε ὁ υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Βεσπασιανοῦ Τίτος κατέσκαψε τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ αὐτὸν τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος καὶ ἐξηκόντισε τοὺς Ἑβραίους εἰς διασποράν.

Οἱ Ῥωμαῖοι, ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες, ἦσαν ἀνεξίθρησκοι. Ἐν Ῥώμῃ εἶχον κατασκηνώσει πᾶσαι αἱ θρησκείαι τῆς Ἀνατολῆς. Ἐρωτᾶται διατί οὗτοι κατεδίωξαν μετὰ τσοαύτης σκληρότητος τοὺς Ἑβραίους καὶ τὴν θρησκείαν αὐτῶν. Οἱ Ῥωμαῖοι ἠνείχοντο τὰς θρησκείας, ἐφ' ὅσον αὐταὶ ἀπεδέχοντο τὴν κρατικὴν πολιτικὴν. Κρατικὴ πολιτικὴ τῶν Ῥωμαίων ἦν ἡ ἀναγνώρισις καὶ ἡ τιμὴ τοῦ αὐτοκράτορος ὡς θεοῦ, συνεκτικοῦ θεσμοῦ τῆς αὐτοκρατορίας, διὰ τῆς τοποθετήσεως ἀγαλμάτων αὐτοῦ ἐν τοῖς ναοῖς, ἰδρύσεως ναῶν καὶ τελέσεως ἐορτῶν πρὸς λατρείαν αὐτοῦ. Οἱ Ἑβραῖοι, λατρεύοντες, τὸν ἕνα Θεόν, οὐκ ἠνείχοντο τοποθέτησιν ἀγαλμάτων ἐν τῷ ναῷ αὐτῶν, οὐδὲ συμμετοχὴν εἰς λατρείαν ἄλλων θεῶν. Οὕτως οἱ Ῥωμαῖοι ἐγένετο διώκται τῶν Ἑβραίων.

Οἱ διωγμοὶ τῶν Ἑβραίων ἐσυνεχίσθησαν ὡς διωγμοὶ τῶν χριστιανῶν. Ὅμοίως οὗτοι ἐθεώρουν τὰς ἄλλας θρησκείας εἰδωλολατρικάς, καὶ ἠρνοῦντο, ὅπως συμμετάσχωσιν εἰς θυσίας καὶ τελετὰς πρὸς λατρείαν τοῦ αὐτοκράτορος. Οὕτως ἐθεωρήθησαν ὡς ἀρνηταὶ καὶ ὑπονομευταὶ τοῦ κράτους, καὶ ἐδιώχθησαν. Οἱ Ῥωμαῖοι ἠνωγλοῦντο, διότι οἱ περιθωριακοὶ οὗτοι ἐτίμων τὸν σταυρόν, ὄργανον, δι' οὗ οὗτοι ἐτιμῶρουν τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ῥώμης, καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς ἀποβράσματα, ἅτινα ἀνήρτων ἐν τῷ σταυρῷ. Διάσημοι αὐτοκράτορες ἀνέλαβον ἀπηνεῖς διωγμοὺς κατὰ τῶν χριστιανῶν. Οἱ χριστιανοὶ ἐθεωροῦντο ὑπαίτιοι

ἐπισυμβαινόντων κακῶν τῇ Ῥώμῃ διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν πρὸς τοὺς κρατικούς θεοὺς καὶ τὸν αὐτοκράτορα. Ἐπίσης ἀπετέλουν πρόχειρον ὑλικὸν ἐκχύσεως αἵματος ἐν τῷ Κολοσσαίῳ καὶ τοῖς θεάτροις, ὅπερ οἱ Ῥωμαῖοι ἠρέσκοντο νὰ θεῶνται.

Τοὺς ἀγῶνας μετ' ἐκχύσεως αἵματος παρέλαβον οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῶν Ἑτρούσκων. Ἡ πάλη καὶ ἡ ἔκχυσις αἵματος ἀποτελοῦσι νεκρικός τελετὰς πρὸς ἀπόδοσιν εἰς τὸν νεκρὸν δυνάμεως καὶ ζωῆς, ἄστινας ἐστερεῖτο. Ἡ ἀνάληγτος στρατιωτικὴ μηχανὴ τῶν Ῥωμαίων ἀπῆτει μονομάχους, ἀγωνιζομένους μέγχι θανάτου, καὶ ἐξοικείωσιν πρὸς τὸ αἷμα.

Παράδοξον ἀποτελεῖ ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Μαρτύρων ἡ ἀπόδοσις τῷ διωγμῶν, οὐχὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ἀλλ' εἰς τοὺς Ἕλληνας. Τὸ ὄνομα Ἑλληὴν ἐγένετο παρὰ τοῖς χριστιανοῖς συνώνυμον τοῦ εἰδωλολάτρου. Οἱ χριστιανοὶ οὐ κατηγοροῦσι πολιτείας, ἀλλὰ ἰδεολογίας. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατέστησεν ὅλον τὸν γνωστὸν κόσμον ἰδεολογικῶς ἑλληνικόν. Ἀπὸ τῆς Ῥώμης μέχρι τῶν Ἰνδιῶν ὠμιλεῖτο ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἐκράτει ὁ ἑλληνικὸς τρόπος ζωῆς, ἡ πόλις, τὸ θέατρον, τὸ γυμνάσιον, ἡ ἀγορά, οἱ θεοί, ἡ φιλοσοφία, ἡ ἐπιστήμη, ἡ τέχνη. Ὁ χριστιανισμὸς εὐρέθη ἀντίπαλος πρὸς τὴν ἑλληνικὴν θρησκείαν τοῦ κόσμου τούτου.

Τὸ ἀπέραντον κράτος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου μετετράπη πολιτικῶς εἰς Ῥωμαϊκόν, ἀλλὰ πολιτισμικῶς παρέμεινεν ἑλληνικόν. Τὸ βάρος αὐτοῦ, εὐρισκόμενον ἐν τῇ ἑλληνικῇ Ἀνατολῇ, εἴλκυσε καὶ αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ, μετενεχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθεῖσαν νέαν πρωτεύουσαν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ Νέα Ῥώμη, ἰδρυθεῖσα ἐν ὀμφαλίῳ σημείῳ, ἐν τῇ συναντήσῃ ἡπείρων, ἐπέλαμψεν ὡς καθέδρα τοῦ ἐπιγείου βασιλέως τοῦ κόσμου καὶ ἠκτινοβόλησεν ἀγιότητα καὶ πολιτισμὸν καὶ εἰς τὰ τέσσαρα σημεία

τοῦ κόσμου. Ἡ προσφορά αὕτη τῆς Κωνσταντινουπόλεως θὰ διατηρῆται πάντοτε εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἡ χριστιανικὴ Ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία, ἡ λεγομένη καὶ Οἰκουμένη, ἐπεβάλετο, ὅπως δημιουργήσῃ τὴν πολιτείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐτίμησε καὶ ἀνέδειξε Ἁγίους, ἁγιασθέντας ἐν ἀσκήσει, ἐν μαρτυρίῳ καὶ ἐν καθαιρέσει τοῦ ἐχθροῦ τῆς Ἐκκλησίας. Ὠνόμασε καὶ διέδωσε τοὺς Μεγαλομάρτυρας.

Τὰ σώματα τῶν Ἁγίων εὐωδιάζουσι καὶ οἱ τάφοι μυροβλύζουσι.

Ἡ εὐωδία καὶ τὸ μύρον τὴν ἐπιχεομένην χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σημαίνουσι.

Ἡ ἀσκησις τῶν ἀσκητῶν ἐν σπηλαίοις καὶ σκήταις ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀσκησιν τοῦ Καθηγητοῦ τῆς ἐρήμου Μεγάλου Ἀντωνίου ἐν τάφῳ καὶ σπηλαίῳ. Οἱ λεγόμενοι Ἀλαμᾶνοι Ἅγιοι τῆς Κύπρου, οἵτινες εἶναι τοπικοὶ Ἅγιοι, παραληφθέντες ὑπὸ τῶν κυριάρχων Φράγκων, ἠσκήθησαν ἐν ἀρχαίοις τάφοις καὶ σπηλαίοις.

Ἡ ἀσκησις τῶν ἀσκητῶν τὴν ἔξοδον τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ἔρημον σημαίνει.

Κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων οἱ ἀσκηταὶ ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν κατέρχονται εἰς τὰς μονὰς πρὸς κοινὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ κάθοδος τῶν ἀσκητῶν εἰς τὴν μονὴν τὴν εἴσοδον τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ σημαίνει.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Μάρτυρος τὴν συσταύρωσιν μετὰ τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Στρατιωτικοὶ Μεγαλομάρτυρες, ὡς οἱ Ἅγιοι Θεόδωροι Τήρων καὶ Στρατηλάτης, ὁ Ἅγιος Δημήτριος καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος, πλὴν τῆς παλαιᾶς κατ' ἐνώπιον παραστάσεως αὐτῶν, παρεστάθησαν καὶ ἔφιπποι, καθαιροῦντες τὸν ἐχθρὸν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ παράστασις στρατιωτικῶν Ἁγίων ἐφίππων ἀπὸ τῶν μέσων

χρόνων καὶ ἐξῆς δὲν προέρχεται ἐκ τῶν ἵπποτῶν τῆς Δύσεως, ἀλλ' ἐκ παραστάσεων θεώσεως ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ὁ νεκρὸς διὰ τοῦ ἵππου μεταφέρεται εἰς τὸν οὐρανόν. Ὑπὸ τὸν ἵππον παρίστανται ζῶα, συμβολικὰ τῆς αἰωνιότητος, ὡς ἰχθύες. Ἐν τῇ στήλῃ τοῦ Δεξιλέω ἐκ τοῦ Κεραμεικοῦ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐν ταῖς στήλαις τῆς Θράκης παρίσταται ὁ θεούμενος νεκρὸς, καταβάλλων ἀντίπαλον. Ἐν τῇ Ἀνατολῇ παρίσταντο ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἢ ὁ βασιλεὺς Σολομῶν ἔφιπποι ἐν φυλακτηρίοις, καταβάλλοντες ἀντίπαλον. Οἱ ἔφιπποι Ἅγιοι καταπατοῦσι τὸν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου αὐτῶν θάνατον, ὡς ὁ Χριστὸς ἐν τῷ σταυρῷ, καὶ θεοῦνται. Μετὰ τὴν δρακοντοκτονίαν ὁ Ἅγιος μεταβαίνει εἰς τὸ μαρτύριον καὶ τὴν ἀποδοχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ Παραδείσῳ. Ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου τὴν μετάβασιν αὐτοῦ εἰς τὸν Παράδεισον σημαίνει. Ἐν Ἡπείρῳ τὰ ἀνακομιζόμενα ὅστ'α κατόπιν σχετικῆς εὐχῆς τοποθετοῦνται ἀπὸ τῆς Σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ τῇ Μεγάλῃ Πέμπτῃ μέχρι τῆς Ἀναλήψεως Αὐτοῦ παρὰ τὴν Ὠραϊαν Πύλῃν τοῦ ναοῦ. Διὰ τῆς ἀνακομιδῆς τῶν ὁσίων αὐτῶν οἱ τεθνεῶτες συμμετέχουσι τῇ Σταυρώσει καὶ τῇ Ἀναστάσει Αὐτοῦ καὶ ἀκολουθοῦσιν Αὐτῷ εἰς τὸν Παράδεισον.

Οἱ Ἅγιοι προστατεύουσι τὰς κοινότητας καὶ τὴν χώραν ἐκ τῆς ἐπιηρείας τοῦ ἀντιπάλου. Κατὰ τὰς λαϊκὰς παραδόσεις κωλύουσι τὴν εἴσοδον εἰς τὴν κοινότητα τῆς ἀσθενείας καὶ ἄλλης βλάβης, μεταμεμορφωμένης εἰς κακὴν γραῖαν. Ἀπολιθοῦσι θηρία, εἰσβάλλοντα καὶ λυμαινόμενα. Βραχονησίδες ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς τῆς Κύπρου εἶναι ἀφιερωμένοι τῷ προστάτῃ Ἁγίῳ Γεωργίῳ.

Αἱ πράξεις τῶν Μαρτύρων, ὑφισταμένων μαρτύρια καὶ ἐμμενόντων τῇ πίστει αὐτῶν, ἔχουσι πρότυπον τὰ πάθη τῶν Μακκαβαίων καὶ τῶν Τριῶν Παίδων ἐν καμίνῳ. Ὁ ἀναγινώσκων τὰ πάθη τούτων αἰσθάνεται ὅτι ἀναγινώσκει πράξεις χριστιανῶν Μαρτύρων.

Τὰ πάθη τῶν Μακκαβαίων τρέχουσιν οὕτω:

«Προκαθίσας γέ τοι μετὰ τῶν συνέδρων ὁ τύραννος Ἀντίοχος ἐπὶ τινος ὑψηλοῦ τόπου καὶ τῶν στρατευμάτων αὐτῶ ἐνόπλων κυκλόθεν παρεστηκότων, παρεκέλευε τοῖς δορυφόροις ἕνα ἕκαστον τῶν Ἑβραίων ἐπισπᾶσθαι, καὶ κρεῶν ὑείων καὶ εἰδωλοθύτων ἀναγκάζειν ἀπογεύεσθαι:

εἰ δέ τινες μὴ θελήσειαν μιαιοφαγῆσαι, τούτους τροχισθέντας ἀναιρεθῆναι.

πολλῶν δὲ συναρπασθέντων εἰς πρῶτος ἐκ τῆς ἀγέλης Ἑβραῖος ὀνόματι Ἐλεάζαρος, τὸ γένος ἱερεὺς, τὴν ἐπιστήμην νομικός, καὶ τὴν ἡλικίαν προήκων καὶ πολλοῖς τῶν περὶ τὸν τύραννον διὰ τὴν ἡλικίαν γνώριμος, παρήχθη πλησίον αὐτοῦ.

καὶ αὐτὸν ἰδὼν ὁ Ἀντίοχος ἔφη:

ἐγὼ πρὶν ἄρξασθαι τῶν κατὰ σοῦ βασάνων, ὦ πρεσβῦτα, συμβουλεύσαιμ' ἄν σοι ταῦτα, ὅπως ἀπογευσάμενος τῶν ὑείων σῶζοιο· αἰδοῦμαι γάρ σου τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν πολιάν, ἣν μετὰ τοσοῦτον ἔχων χρόνον οὐ μοι δοκεῖς φιλοσοφεῖν τῇ Ἰουδαίων χρώμενος θρησκείᾳ.

διὰ τὴν γὰρ τῆς φύσεως κεχαρισμένης καλλίστην τὴν τοῦδε τοῦ ζώου σαρκοφαγίαν βδελύττη;

καὶ γὰρ ἀνόητον τοῦτο δοκεῖ, τὸ μὴ ἀπολαύειν τῶν χωρὶς ὀνείδους ἡδέων, καὶ ἄδικον ἀποστρέφεσθαι τὰς τῆς φύσεως χάριτας.

σύ δέ μοι καὶ ἀνοητότερον ποιήσεις δοκεῖς, εἰ κενοδοξῶν περὶ τὸ ἀληθές ἔτι κάμου καταφρονήσεις ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ τιμωρίᾳ.

οὐκ ἐξυπνώσεις ἀπὸ τῆς φλυάρου φιλοσοφίας ὑμῶν

καὶ ἀποσκεδάσεις τῶν λογισμῶν σου τὸν λῆρον καὶ ἄξιον τῆς ἡλικίας ἀναλαβῶν νοῦν φιλοσοφήσεις τὴν τοῦ συμφέρον-

τος ἀλήθειαν καὶ προσκυνήσας μου τὴν φιλόανθρωπον παρηγο-
ρίαν οἰκτιρήσεις τὸ σεαυτοῦ γῆρας;

καὶ γὰρ ἐνθυμήθητι, ὡς εἰ καὶ τίς ἐστὶ τῆσδε τῆς ὑμῶν θρη-
σκείας ἐποπτικὴ δύναμις, συγγνωμονήσει ἂν σοὶ ἐπὶ πάσῃ τῇ
δι' ἀνάγκην γινομένη παρανομίᾳ.

τοῦτον τὸν τρόπον ἐπὶ τὴν ἔκθεσμον σαρκοφαγίαν ἐποτρύνον-
τος τοῦ τυράννου, λόγον ἤτησεν ὁ Ἐλεάζαρος

καὶ λαβὼν τοῦ λέγειν ἐξουσίαν ἤρξατο δημηγορεῖν οὕτως·

ἡμεῖς, Ἀντίοχε, θεῖω πεπεισμένοι νόμῳ πολιτεύεσθαι οὐδε-
μίαν ἀνάγκην βιαιοτέραν εἶναι νομίζομεν τῆς πρὸς τὸν νόμον
ἡμῶν εὐπειθείας·

διὸ δὴ κατ' οὐδένα τρόπον παρανομεῖν ἀξιοῦμεν.

καίτοι εἰ κατὰ ἀλήθειαν μὴ ᾔην ὁ νόμος ἡμῶν, ὡς σὺ ὑπο-
λαμβάνεις, θεῖος, (ἄλλως δὲ νομίζομεν αὐτὸν εἶναι θεῖον), οὐδὲ
οὕτως ἐξὸν ἡμῖν ᾔην τὴν ἐπὶ τῇ εὐσεβείᾳ δόξαν ἀκυρῶσαι.

μὴ μικρὰν οὖν εἶναι νομίσης ταύτην, εἰ μιαιοφαγήσασιν,
ἁμαρτίαν· τὸ γὰρ ἐν μικροῖς καὶ ἐν μεγάλοις παρανομεῖν ἰσο-
δύναμόν ἐστιν,

δι' ἑκατέρου γὰρ ὡς ὁμοίως ὁ νόμος ὑπερηφανεῖται.

γλευάζεις δὲ ἡμῶν τὴν φιλοσοφίαν, ὥσπερ οὐ μετὰ εὐλογι-
στίας ἐν αὐτῇ βιούντων·

σωφροσύνην τε γὰρ ἡμᾶς ἐκδιδάσκει ὥστε πασῶν τῶν
ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν κρατεῖν καὶ ἀνδρείαν ἐξασκεῖν, ὥστε
πάντα πόνον ἐκουσίως ὑπομένειν

καὶ δικαιοσύνην παιδεύει ὥστε διὰ πάντων τῶν ἡθῶν ἰσο-
νομεῖν καὶ εὐσέβειαν ἐκδιδάσκει, ὥστε μόνον τὸν ὄντα Θεὸν
σέβειν μεγαλοπρεπῶς.

διὸ οὐ μιαιοφαγοῦμεν· πιστεύοντες γὰρ Θεοῦ καθεστάναι
τὸν νόμον οἶδαμεν ὅτι κατὰ φύσιν ἡμῖν συμπαθεῖ νομοθετῶν ὁ
τοῦ κόσμου κτίστης·

καὶ τὰ μὲν οἰκειωθησόμενα ἡμῶν ταῖς ψυχαῖς ἐπέτρεψεν ἐσθίειν τὰ δὲ ἐναντιωθησόμενα ἐκώλυσε παρανομεῖν.

τυραννικὸν δὲ οὐ μόνον ἀναγκάζειν ἡμᾶς παρανομεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐσθίειν, ὅπως τῇ ἐχθίστῃ ἡμῶν μιαιοφαγία ταύτῃ ἔτι ἐγγελάσῃς.

ἀλλ' οὐ γελάσεις κατ' ἐμοῦ τοῦτον τὸν γέλωτα, οὔτε τοὺς ἱεροὺς τῶν προγόνων περὶ τοῦ φυλάξαι τὸν νόμον ὄρκους οὐ παρήσω,

οὐδ' ἂν ἐκκόψειάς μου τὰ ὄμματα καὶ τὰ σπλάγχνα μου τήξειας.

οὐχ οὕτως εἰμὶ γέρων ἐγὼ καὶ ἄνθρωπος ὥστε μοι διὰ τὴν εὐσέβειαν μὴ νεάζειν τὸν λογισμόν.

πρὸς ταῦτα τροχοὺς εὐτρέπιζε καὶ τὸ πῦρ ἐκφύσα σφοδρότερον.

οὐχ οὕτως οἰκτίρομαι τὸ ἔμαυτοῦ γῆρας ὥστε με δι' ἑμαυτοῦ τὸν πάτριον καταλῦσαι νόμον.

οὐ ψεύσομαί σε, παιδευτὰ νόμε, οὐδὲ φεύξομαί σε οὐδ' ἐξομῶμαί σε, φίλῃ ἐγκράτεια,

οὐδὲ καταισχυνῶ σε, φιλόσοφε λόγε, οὐδὲ ἐξαρνήσομαί σε, ἱερωσύνη τιμία καὶ νομοθεσίας ἐπιστήμη·

οὐδὲ μιανεῖς μου τὸ σεμνὸν γῆρως στόμα οὐδὲ νομίμου βίου ἡλικίαν.

ἀγνὸν δέ με οἱ πατέρες προσδέξονται μὴ φοβηθέντα σου τὰς μέχρι θανάτου ἀνάγκας.

ἄσεβῶν μὲν γὰρ τυραννήσεις, τῶν δὲ ἐμῶν περὶ τῆς εὐσεβείας λογισμῶν οὔτε διὰ λόγων δεσπόσεις οὔτε δι' ἔργων» (4Μα ε' 1-37).

«Τοῦτον τὸν τρόπον ἀντιρῥητορεύσαντα ταῖς τοῦ τυράννου παρηγορίαις, παραστάντες οἱ δορυφόροι πικρῶς ἔσυραν ἐπὶ τὰ βασανιστήρια τὸν Ἐλεάζαρον.

καὶ πρῶτον μὲν περιέδυσαν τὸν γηραιὸν ἐγκοσμούμενον τῇ
περὶ τὴν εὐσέβειαν εὐσχημοσύνη·

ἔπειτα περιαγκωνίσαντες ἑκατέρωθεν μάστιξι κατήκτιζον·

πέισθητι ταῖς τοῦ βασιλέως ἐντολαῖς, ἐτέρωθεν κήρυκος
ἐπιβοῶντος.

ὁ δὲ μεγαλόφρων καὶ εὐγενὴς ὡς ἀληθῶς Ἐλεάζαρος, ὥσπερ
ἐν ὄνειρῳ βασανιζόμενος κατ' οὐδένα τρόπον μετετρέπετο,

ἀλλὰ ὑψηλοὺς ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς
ἀπεξάινετο ταῖς μάστιξι τὰς σάρκας ὁ γέρων καὶ κατερῥεῖτο
τῷ αἵματι

καὶ τὰ πλευρὰ κατετιτρώσκετο, καὶ πίπτων εἰς τὸ ἔδαφος
ἀπὸ τοῦ μηκέτι φέρειν τὸ σῶμα τὰς ἀλγηδόνας, ὀρθὸν εἶχε καὶ
ἀκλινῆ τὸν λογισμόν.

λάξ γέ τοι τῶν πικρῶν τις δορυφόρων εἰς τοὺς κενεῶνας
ἐναλλόμενος ἔτυπτεν, ὅπως ἐξάνιστατο πίπτων.

ὁ δὲ ὑπέμεινε τοὺς πόνους καὶ περιεφρόνει τῆς ἀνάγκης

καὶ διεκαρτέρει τοὺς αἰκισμούς, καὶ καθάπερ γενναῖος
ἀθλητῆς τυπτόμενος ἐνίκα τοὺς βασανίζοντας ὁ γέρων·

ιδρῶν γέ τοι τὸ πρόσωπον καὶ ἐπασθμαίνων σφοδρῶς καὶ ὑπ'
αὐτῶν τῶν βασανιζόντων ἐθαυμάζετο ἐπὶ τῇ εὐψυχίᾳ.

ὅθεν τὰ μὲν ἐλεοῦντες τὰ τοῦ γήρωσ ἀυτοῦ,

τὰ δὲ ἐν συμπαθείᾳ τῆς συνηθείας ὄντες, τὰ δὲ ἐν θαυμασμῶ
τῆς καρτερίας προσιόντες αὐτῷ τινες τῶν τοῦ βασιλέως ἔλεγον·

τί τοῖς κακοῖς τούτοις σεαυτὸν ἀλογίστως ἀπόλεις, Ἐλεά-
ζαρε;

ἡμεῖς μὲν τοι τῶν ἠψημένων σοι βρωμάτων παραθήσομεν,
σύ δὲ ὑποκρινόμενος τῶν υείων ἀπογεύεσθαι, σώθητι.

καὶ ὁ Ἐλεάζαρος, ὥσπερ πικρότερον διὰ τῆς συμβουλίας
αἰκισθεῖς, ἀνεβόησε·

μη οὕτως κακῶς φρονήσαιμεν οἱ Ἀβραάμ παῖδες ὥστε
μαλακοψυχήσαντες ἀπρεπές ἡμῖν δρᾶμα ὑποκρίνασθαι

καὶ γὰρ ἀλόγιστον, εἰ πρὸς ἀλήθειαν ζήσαντες τὸν μέχρι
γήρως βίον καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ δόξαν νομίμως φυλάξαντες,

νῦν μεταβαλοίμεθα καὶ αὐτοὶ μὲν ἡμεῖς γενοίμεθα τοῖς νέοις
ἀσεβείας τύπος, ἵνα παράδειγμα γενώμεθα τῆς μιαιοφαγίας.

αἰσχρὸν δὲ εἰ ἐπιβιώσωμεν ὀλίγον χρόνον καὶ τοῦτον κατα-
γελώμενοι πρὸς ἀπάντων ἐπὶ δειλία,

καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ τυράννου καταφρονηθῶμεν ὡς ἄνανδροι,
τὸν δὲ θεῖον ἡμῶν νόμον μέχρι θανάτου μὴ προασπίσαιμεν.

πρὸς ταῦτα ὑμεῖς μὲν, ὧ Ἀβραάμ παῖδες, εὐγενῶς ὑπὲρ τῆς
εὐσεβείας τελευτᾶτε.

οἱ δὲ τοῦ τυράννου δορυφόροι, τί μέλλετε;

πρὸς τὰς ἀνάγκας οὕτως μεγαλοφρονοῦντα αὐτὸν ἰδόντες
καὶ μηδὲ πρὸς τὸν οἰκτιριστὸν αὐτῶν μεταβαλλόμενον ἐπὶ τὸ πῦρ
αὐτὸν ἤγαγον.

ἔνθα διὰ κακοτέχνων ὀργάνων καταφλέγοντες αὐτὸν ὑπέρρι-
πτον καὶ δυσώδεις χυλοὺς εἰς τοὺς μυκτῆρας αὐτοῦ κατέχεον.

ὁ δὲ μέχρι τῶν ὀστέων ἤδη κατακεκαυμένος καὶ μέλλων
λιποθυμεῖν ἀνέτεινε τὰ ὄμματα πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἶπεν·

σὺ οἶσθα, Θεέ, παρόν μοι σῶξέσθαι, βασάνοις καυστικάῖς
ἀποθνήσκω διὰ τὸν νόμον.

τοιγαροῦν ἴλεως γενοῦ τῷ ἔθνει σου ἀρκεσθεῖς τῇ ἡμετέρᾳ
ὑπὲρ αὐτῶν δίκη.

καθάρσιον αὐτῶν ποιήσον τὸ ἐμὸν αἷμα καὶ ἀντίψυχον αὐτῶν
λαβὲ τὴν ἐμὴν ψυχὴν.

καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ ἱερός ἀνὴρ εὐγενῶς ταῖς βασάνοις ἐναπέ-
θανε καὶ μέχρι τῶν τοῦ θανάτου βασάνων ἀντέστη τῷ λογισμῷ
διὰ τὸν νόμον» (4Μα στί 1-31).

«Συνέβη δὲ καὶ ἑπτὰ ἀδελφοὺς μετὰ τῆς μητρὸς συλληφθέν-

τας ἀναγκάζεσθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῶν ἀθεμίτων υἰείων κρεῶν ἐφάπτεσθαι μᾶστιξι καὶ νευραῖς αἰκίζομένους.

εἷς δὲ αὐτῶν γενόμενος προήγορος οὕτως ἔφη· τί μέλλεις ἐρωτᾶν καὶ μανθάνειν παρ' ἡμῶν; ἔτοιμοι γὰρ ἀποθνήσκειν ἐσμέν ἢ παραβαίνειν τοὺς πατρίους νόμους.

ἔκθυμος δὲ γενόμενος ὁ βασιλεὺς προσέταξε τήγανα καὶ λέβητας ἐκपुरοῦν.

τῶν δὲ παραχοῆμα ἐκपुरωθέντων, παραχοῆμα τὸν γενόμενον αὐτῶν προήγορον προσέταξε γλωσσοτομεῖν καὶ περισκυθίσαντες ἀκρωτηριάζειν, τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς μητρὸς συνορώντων.

ἄχρηστον δὲ αὐτὸν τοῖς ὄλοις γενόμενον ἐκέλευσε τῇ πυρᾷ προσάγειν ἔμπνου καὶ τηγανίζειν. τῆς δὲ ἀτμίδος ἐφ' ἱκανὸν διαδιδούσης τοῦ τηγάνου, ἀλλήλους παρεκάλουν σὺν τῇ μητρὶ γενναίως τελευτᾶν λέγοντες οὕτως·

ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἐφορᾷ καὶ ταῖς ἀληθείαις ἐφ' ἡμῖν παρακαλεῖται, καθάπερ διὰ τῆς κατὰ πρόσωπον ἀντιμαρτυρούσης ὠδῆς διεσάφησε Μωυσῆς λέγων· καὶ ἐπὶ τοῖς δούλοις αὐτοῦ παρακληθήσεται.

μεταλλάξαντος δὲ τοῦ πρώτου τὸν τρόπον τοῦτον, τὸν δευτέρου ἦγον ἐπὶ τὸν ἐμπαιγμὸν καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς δέρμα σὺν ταῖς θριξὶ περισύραντες ἐπηρώτων· εἰ φάγεσαι πρὸ τοῦ τιμωρηθῆναι τὸ σῶμα κατὰ μέλος;

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς τῇ πατρίῳ φωνῇ εἶπεν· οὐχί· διόπερ καὶ οὗτος τὴν ἐξῆς ἔλαβε βάσανον ὡς ὁ πρῶτος.

ἐν ἐσχάτῃ δὲ πνοῇ γενόμενος εἶπε· σὺ μὲν ἀλάστωρ ἐκ τοῦ παρόντος ἡμᾶς ζῆν ἀπολύεις. ὁ δὲ τοῦ κόσμου βασιλεὺς ἀποθανόντας ἡμᾶς ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ νόμων εἰς αἰώνιον ἀναβίωσιν ζωῆς ἡμᾶς ἀναστήσει.

μετὰ δὲ τοῦτον ὁ τρίτος ἐνεπαίζετο καὶ τὴν γλῶσσαν αἰτηθεὶς ταχέως προέβαλε καὶ τὰς χεῖρας εὐθαρσῶς προέτεινε

καὶ γενναίως εἶπεν· ἐξ οὐρανοῦ ταῦτα κέκτημαι καὶ διὰ τοὺς αὐτοῦ νόμους ὑπερορῶ ταῦτα καὶ παρ' αὐτοῦ ταῦτα πάλιν ἐλπίζω κομίσασθαι·

ὥστε αὐτὸν τὸν βασιλέα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἐκπλήσσεσθαι τὴν τοῦ νεανίσκου ψυχὴν, ὡς ἐν οὐδενὶ τὰς ἀληθόνας ἐτίθετο.

καὶ τούτου δὲ μεταλλάξαντος, τὸν τέταρτον ὡσαύτως ἐβασάνιζον αἰκίζόμενοι.

καὶ γενόμενος πρὸς τὸ τελευτᾶν οὕτως ἔφη· αἰρετὸν μεταλλάσσοντα ὑπ' ἀνθρώπων τὰς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προσδοκᾶν ἐλπίδας πάλιν ἀναστήσεσθαι ὑπ' αὐτοῦ· σοὶ μὲν γὰρ ἀνάστασις εἰς ζωὴν οὐκ ἔσται.

ἐχομένως δὲ τὸν πέμπτον προσάγοντες ἠκίζοντο.

ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἰδὼν εἶπεν· ἐξουσίαν ἐν ἀνθρώποις ἔχων φθαρτὸς ὢν, ὃ θέλεις ποιεῖς· μὴ δόκει δὲ τὸ γένος ἡμῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καταλελειφθαι.

σύ δὲ καρτέρει καὶ θεώρει τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ κράτος, ὡς σὲ καὶ τὸ σπέρμα σου βασανίσει.

μετὰ δὲ τοῦτον ἦγον τὸν ἕκτον, καὶ μέλλων ἀποθνήσκειν ἔφη· μὴ πλανῶ μάτην, ἡμεῖς γὰρ δι' ἑαυτοὺς ταῦτα πάσχομεν ἁμαρτάνοντες εἰς τὸν ἑαυτῶν Θεόν, διὸ ἄξια θαυμασμοῦ γέγονε.

σύ δὲ μὴ νομίσης ἀθῶος ἔσεσθαι θεομαχεῖν ἐπιχειρήσας.

ὑπεραγόντως δὲ ἡ μήτηρ θαυμαστὴ καὶ μνήμης ἀγαθῆς ἀξία, ἣτις ἀπολλυμένους υἱοὺς ἐπτὰ συνορῶσα μιᾶς ὑπὸ καιρὸν ἡμέρας εὐψύχως ἔφερε διὰ τὰς ἐπὶ Κύριον ἐλπίδας.

ἕκαστον δὲ αὐτῶν παρεκάλει τῇ πατρίῳ φωνῇ γενναίῳ πεπληρωμένη φρονήματι καὶ τὸν θῆλυον λογισμὸν ἄρσενι θυμῷ διεγείρασα, λέγουσα πρὸς αὐτούς·

οὐκ οἶδ' ὅπως εἰς τὴν ἐμὴν ἐφάνητε κοιλίαν, οὐδὲ ἐγὼ τὸ

πνεῦμα καὶ τὴν ζωὴν ὑμῖν ἐχαρισάμην, καὶ τὴν ἐκάστου στοι-
χειώσιν οὐκ ἐγὼ διεῤῥύθμισα.

τοιγαροῦν ὁ τοῦ κόσμου κτίστης, ὁ πλάσας ἀνθρώπου γένε-
σιν καὶ πάντων ἐξευρών γένεσιν καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ζωὴν
ὑμῖν πάλιν ἀποδώσει μετ' ἐλέους, ὡς νῦν ὑπερορᾶται ἑαυτοὺς
διὰ τοὺς αὐτοῦ νόμους.

ὁ δὲ Ἀντίοχος οἰόμενος καταφρονεῖσθαι καὶ τὴν ὀνειδίζουσιν
ὑφορώμενος φωνήν, ἔτι τοῦ νεωτέρου περιόντος, οὐ μόνον διὰ
λόγων ἐποιεῖτο τὴν παράκλησιν, ἀλλὰ καὶ δι' ὄρκων ἐπίστου
ἅμα πλουτιεῖν καὶ μακαριστὸν ποιήσιν μεταθέμενον ἀπὸ τῶν
πατριῶν νόμων καὶ φίλον ἔξιν καὶ χρείας ἐμπιστεύσειν.

τοῦ δὲ νεανίου μηδαμῶς προσέχοντος, προσκαλεσάμενος ὁ
βασιλεὺς τὴν μητέρα παρήνει τοῦ μειρακίου γενέσθαι σύμβου-
λον ἐπὶ σωτηρία.

πολλὰ δὲ αὐτοῦ παραινέσαντος ἐπεδέξατο πείσειν τὸν υἱόν.

προσκύψασα δὲ αὐτῷ, χλευάσασα τὸν ὦμόν τύραννον οὕτως
ἔφησε τῇ πατρῷα φωνῇ· υἱέ, ἐλέησόν με τὴν ἐν γαστρὶ περιενέγ-
κασάν σε μῆνας ἐννέα καὶ θηλάσασάν σε ἔτη τρία καὶ ἐκθρέψα-
σάν σε καὶ ἀγαγοῦσαν εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην καὶ τροφοφορή-
σασαν.

ἀξιῶ σε, τέκνον, ἀναβλέψαντα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν
καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα ἰδόντα, γινῶναι ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησεν
αὐτὰ ὁ Θεὸς καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος οὕτως γεγένηται.

μὴ φοβηθῆς τὸν δῆμιον τοῦτον, ἀλλὰ τῶν ἀδελφῶν ἄξιος γε-
νόμενος, ἐπίδεξαι τὸν θάνατον, ἵνα ἐν τῷ ἐλέει σὺν τοῖς ἀδελφοῖς
σου κομίσωμαί σε.

ἔτι δὲ ταύτης καταλεγούσης ὁ νεανίας εἶπε· τίνα μένετε;
οὐκ ὑπακούω τοῦ προστάγματος τοῦ βασιλέως, τοῦ δὲ προστά-
γματος ἀκούω τοῦ νόμου τοῦ δοθέντος τοῖς πατράσιν ἡμῶν διὰ
Μωυσέως.

σύ δὲ πάσης κακίας εὐρετῆς γενόμενος εἰς τοὺς Ἑβραίους οὐ μὴ διαφύγῃς τὰς χειρας τοῦ Θεοῦ. ἡμεῖς γὰρ διὰ τὰς ἑαυτῶν κακίας πάσχομεν.

εἰ δὲ χάριν ἐπιπλήξεως καὶ παιδείας ὁ ζῶν Κύριος ἡμῶν βραχέως ἐπώργισται, καὶ ἄλιν καταλλαγῆσεται τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις.

σύ δέ, ὦ ἀνόσιε καὶ πάντων ἀνθρώπων μιαιώτατε, μὴ μάτην μετεωρίζου φρουαττόμενος ἀδῆλοις ἐλπίσιν, ἐπὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ἐπαιρόμενος χειρα·

οὕτω γὰρ τὴν τοῦ Παντοκράτορος ἐπόπτου Θεοῦ κρίσιν ἐκπέφυγας.

οἱ μὲν γὰρ νῦν ἡμέτεροι ἀδελφοὶ βραχὺν ὑπενέγκαντες πόνον ἀενάου ζωῆς ὑπὸ διαθήκην Θεοῦ πεπτώκασι· σύ δὲ τῇ τοῦ Θεοῦ κρίσει δίκαια τὰ πρόστιμα τῆς ὑπερηφανίας ἀποίησθαι.

ἐγὼ δὲ καθάπερ οἱ ἀδελφοί μου καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν προδίδωμι περὶ τῶν πατρίων νόμων, ἐπικαλούμενος τὸν Θεὸν ἴλεων ταχὺ τῷ ἔθνει γενέσθαι καὶ σὲ μετὰ ἑτασμῶν καὶ μαστίγων ἐξομολογήσασθαι, διότι μόνος αὐτὸς Θεός ἐστιν,

ἐν ἐμοὶ δὲ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς μου στήναι τὴν τοῦ Παντοκράτορος ὀργὴν τὴν ἐπὶ τὸ σύμπαν ἡμῶν δικαίως ἐπηγμένην.

ἔκθυμος δὲ γενόμενος ὁ βασιλεύς, τούτῳ παρὰ τοὺς ἄλλους χειρίστως ἀπήντησε πικρῶς φέρων ἐπὶ τῷ μυκτηρισμῷ.

καὶ οὗτος οὖν καθαρὸς τὸν βίον μετήλλαξε παντελῶς ἐπὶ τῷ Κυρίῳ πεποιθώς. ἐσχάτη δὲ τῶν υἱῶν ἡ μήτηρ ἐτελεύτησε.

τὰ μὲν οὖν περὶ τοὺς σπλαγχνισμοὺς καὶ τὰς ὑπερβαλλούσας αἰκίας ἐπὶ τοσοῦτον δεδηλώσθω» (2Μακ ζ' 1-42).

Τὰ δὲ πάθη τῶν Τριῶν Παίδων ἐν καμίνῳ τρέχουσιν οὕτω:

«Ἐτους ὀκτωκαιδεκάτου Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεύς ἐποίησεν εἰκόνα χρυσοῦν, ὕψος αὐτῆς πήχεων ἐξήκοντα, εὖρος

αὐτῆς πήχεων ἕξ, καὶ ἔστησεν αὐτὴν ἐν πεδίῳ Δειριᾶ, ἐν χώρᾳ Βαβυλῶνος.

καὶ ἀπέστειλε συναγαγεῖν τοὺς ὑπάτους καὶ τοὺς στρατηγούς καὶ τοὺς τοπάρχας, ἡγουμένους τε καὶ τυράννους καὶ τοὺς ἐπ' ἐξουσιῶν καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν χωρῶν ἔλθειν εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς εἰκόνας, ἣν ἔστησε Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεύς.

καὶ συνήχθησαν οἱ τοπάρχαι, ὕπατοι, στρατηγοί, ἡγούμενοι, τύραννοι μεγάλοι, οἱ ἐπ' ἐξουσιῶν καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες τῶν χωρῶν εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν τῆς εἰκόνας, ἣν ἔστησε Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεύς, καὶ εἰστήκεισαν ἐνώπιον τῆς εἰκόνας.

καὶ ὁ κῆρυξ ἐβόα ἐν ἰσχύι· ὑμῖν λέγεται, λαοί, φυλαί, γλῶσσαι· ἧ ἂν ὦρα ἀκούσητε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου, συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες προσκυνεῖτε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἧ ἔστησε Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεύς·

καὶ ὅς ἂν μὴ πεσὼν προσκυνήσῃ, αὐτῇ τῇ ὦρᾳ ἐμβληθήσεται εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην.

καὶ ἐγένετο ὅταν ἤκουον οἱ λαοὶ τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες πάντες οἱ λαοί, φυλαί, γλῶσσαι, προσεκύουν τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἧ ἔστησε Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεύς.

τότε προσήλθοσαν ἄνδρες Χαλδαῖοι καὶ διέβαλον τοὺς Ἰουδαίους τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδονόσορ· βασιλεῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι.

σύ βασιλεῦ, ἔθηκας δόγμα πάντα ἄνθρωπον, ὅς ἂν ἀκούσῃ τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν

καὶ μὴ πεσῶν προσκυνήσῃ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἐμβληθήσεται εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην.

εἰσὶν ἄνδρες Ἰουδαῖοι, οὓς κατέστησας ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς χώρας Βαβυλῶνος, Σεδράχ, Μισάχ, Ἀβδεναγῶ, οἳ οὐχ ὑπήκουσαν, βασιλεῦ, τῷ δόγματί σου, τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύουσι, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣ ἔστησας, οὐ προσκυνοῦσι.

τότε Ναβουχοδονόσορ ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ εἶπεν ἀγαγεῖν τὸν Σεδράχ, Μισάχ καὶ Ἀβδεναγῶ, καὶ ἤχθησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως.

καὶ ἀπεκρίθη Ναβουχοδονόσορ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· εἰ ἀληθῶς, Σεδράχ, Μισάχ, Ἀβδεναγῶ, τοῖς θεοῖς μου οὐ λατρεύετε καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣ ἔστησα, οὐ προσκυνεῖτε;

νῦν οὖν εἰ ἔχετε ἐτοιμίως, ἵνα ὡς ἂν ἀκούσητε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πεσόντες προσκυνήσητε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣ ἐποίησα· ἐὰν δὲ μὴ προσκυνήσητε, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐμβληθήσεσθε εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην. καὶ τίς ἐστι Θεός, ὃς ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν μου;

καὶ ἀπεκρίθησαν Σεδράχ, Μισάχ, Ἀβδεναγῶ λέγοντες τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδονόσορ· οὐ χρεῖαν ἔχομεν ἡμεῖς περὶ τοῦ ῥήματος τούτου ἀποκριθῆναί σοι·

ἔστι γὰρ Θεὸς ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς, ᾧ ἡμεῖς λατρεύομεν, δυνατὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν σου, βασιλεῦ, ῥύσεται ἡμᾶς·

καὶ ἐὰν μὴ, γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν καὶ τῇ εἰκόνι, ἣ ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν.

τότε Ναβουχοδονόσορ ἐπλήσθη θυμοῦ, καὶ ἠ ὄψις τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἠλλοιώθη ἐπὶ Σεδράχ, Μισάχ καὶ Ἀβδεναγῶ, καὶ

εἶπεν ἐκκαῦσαι τὴν κάμινον ἑπταπλασίως, ἕως οὗ εἰς τέλος ἐκκαῆ·

καὶ ἄνδρας ἰσχυροὺς ἰσχύι εἶπε πεδήσαντας τὸν Σεδράχ, Μισάχ καὶ Ἀβδεναγὼ ἐμβαλεῖν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός τὴν καιομένην.

τότε οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἐπεδήθησαν σὺν τοῖς σαραβάροις αὐτῶν καὶ τιάραις καὶ περικνημῖσι καὶ ἐβλήθησαν εἰς τὸ μέσον τῆς καμίνου τοῦ πυρός τῆς καιομένης,

ἐπεὶ τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως ὑπερίσχυσε καὶ ἡ κάμινος ἐξεκαύθη ἐκ περισσοῦ.

καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι, Σεδράχ, Μισάχ καὶ Ἀβδεναγὼ, ἔπεσον εἰς μέσον τῆς καμίνου τοῦ πυρός τῆς καιομένης πεπεδημένοι.

καὶ περιεπάτουν ἐν μέσῳ τῆς φλογός ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν καὶ εὐλογοῦντες τὸν Κύριον» (Δα γ' 1-23).

Ἴδιαν τάξιν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Ἁγίων ἀποτελοῦσιν οἱ στρατιωτικοὶ Μεγαλομάρτυρες. Οἱ ἀσκηταὶ Ἅγιοι ὑπερασπίζουσι τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς ἀσκήσεως αὐτῶν. Οἱ στρατιωτικοὶ Ἅγιοι, ὡς στρατιῶται, ὑπερασπίζουσι τὴν Ἐκκλησίαν, καταβάλλοντες τὸν βύθιον δράκοντα ἢ ἄλλον πολέμιον. Πρότυπον τῶν στρατιωτικῶν ἁγίων εἶναι ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ, ὁ καταβαλὼν τὸν Ἑωσφόρον.

Αἱ δυνάμεις τοῦ κακοῦ καὶ τῆς καταστροφῆς ἐπροσωποποιήθησαν ὑπὸ τῶν παγανιστικῶν θρησκειῶν καὶ μυθολογιῶν ὡς τέρατα, πανίσχυρα καὶ δυσπάλαμα, ὡς ὁ Λεβιάθαν, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ βύθιος δράκων, ὁ κροκόδειλος, ὁ Τυφῶν καὶ εἴτις ἄλλος. Οἱ παγανιστικοὶ θεοὶ μάχονται καὶ καταβάλλουσι τὰς δυνάμεις ταύτας. Ὁ Ζεὺς καταβάλλει τὸν Τυφῶνα, ποικίλον ὄφιν, δαίμονα τῶν θυελλῶν καὶ τῶν σεισμῶν. Ἐν τῷ χριστιανισμῷ ὁ Ἑωσφόρος καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, ἐκπεσόντες,

μεταμορφοῦνται εἰς τὰ παγανιστικά ταῦτα τέρατα, πολεμοῦντα, ὅπως διαστρέψωσι τὰς εὐθείας ὁδοὺς τοῦ Θεοῦ. Τὰς ἀντιθέους ταύτας δυνάμεις καταβάλλουσιν ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ καὶ οἱ Ἅγιοι.

Ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἡ ἀντίθεος δύναμις προσωποποιεῖται εἰς τὴν μορφήν τοῦ θαλασσίου ἔρπετοῦ τῆς βαβυλωνιακῆς μυθολογίας Λεβιάθαν. Τὸ ὄνομα σημαίνει τὸν περιελισσόμενον δίκην ὄφεως. Ἡ Ἀνατολικὴ μυθολογία τοποθετεῖ περίξ τῆς γῆς τὰ ἀρχέγονα ὕδατα, περιελισσόμενα αὐτήν. Μετὰ τῶν ἀρχεγόνων ὑδάτων περιελίσσεται τὴν γῆν καὶ ὁ Λεβιάθαν. Συναφεῖς δοξασίαι ἀνευρίσκονται ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Ἑλλάδι. Ἐν Αἰγύπτῳ ὑπάρχει ὁ κοσμικὸς Νεῖλος, οὐράνιος, ἐπίγειος καὶ ὑποχθόνιος, ἐν ᾧ ὁ κροκόδειλος προκαλεῖ τὴν ἐξόγκωσιν τῶν ὑδάτων καὶ καταβροχθίζει τὸν ἥλιον καθ' ἐκάστην δύσιν αὐτοῦ, καὶ ἐν Ἑλλάδι ὁ Ὠκεανός, περιελισσόμενος τὴν γῆν καὶ ὑδροδοτῶν τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς ποταμοὺς αὐτῆς, καὶ ὁ Ποσειδῶν, ταράσσων τὰς θαλάσσας διὰ τῆς τριαινῆς αὐτοῦ καὶ κωλύων τὴν ἄφιξιν τοῦ Ὀδυσσεῶς εἰς τὴν Ἰθάκην, νῆσον τῶν Μακάρων. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη περιγράφει τὸν Λεβιάθαν, ὡς ἀκολούθως:

«Ἐὰν συναντήσωσιν αὐτῷ λόγχοι, οὐδὲν μὴ ποιήσωσι δόρου καὶ θώρακα·

ἤγηται μὲν γὰρ σίδηρον ἄχουρα, χαλκὸν δὲ ὥσπερ ξύλον σαθρόν.

οὐ μὴ τρώσῃ αὐτὸν τόξον χάλκεον, ἤγηται μὲν πετροβόλον χόρτον·

ὡς καλάμη ἐλογίσθησαν σφῦραι, καταγελαῖ δὲ σεισμοῦ πυρφόρου.

ἡ στρωμνὴ αὐτοῦ ὀβελίσκοι ὀξεῖς, πᾶς δὲ χρυσὸς θαλάσσης ὑπ' αὐτὸν ὥσπερ πηλὸς ἀμύθητος.

ἀναζει τὴν ἄβυσσον ὡσπερ χαλκεῖον, ἤγηται δὲ τὴν θάλασσαν ὡσπερ ἐξάλειπτρον,

τὸν δὲ τάρταρον τῆς ἀβύσσου ὡσπερ αἰχμάλωτον ἐλογίσατο ἄβυσσον εἰς περίπατον.

οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἐπὶ τῆς γῆς ὅμοιον αὐτῷ πεποιημένον ἐγκαταπαίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων μου·

πάν ὑψηλὸν ὄρα, αὐτὸς δὲ βασιλεὺς πάντων τῶν ἐν τοῖς ὕδασιν» (Ψα μα' 18-26).

Ὁ Ἡσαΐας προφητεύει τὴν συντριβὴν τοῦ δράκοντος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ:

«Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπάξει ὁ Θεὸς τὴν μάχαιραν τὴν ἁγίαν καὶ τὴν μεγάλην καὶ τὴν ἰσχυράν ἐπὶ τὸν δράκοντα ὄφιν φεύγοντα, ἐπὶ τὸν δράκοντα ὄφιν σκολιὸν καὶ ἀνελεῖ τὸν δράκοντα» (Ἡσ κζ' 1).

Ἐν τῇ αἰγυπτιακῇ μυθολογίᾳ ἀντίστοιχος τοῦ περιελισσομένου Λεβιάθαν εἶναι ὁ Κνέφ, παριστάμενος δι' ὄφεως, συμβόλου τῆς ἀθανασίας, περιβάλλοντος ὑδρίαν καὶ μετεωρίζοντος τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τὸ ὕδωρ, ὅπερ καθιστᾷ ζεῖδωρον διὰ τῆς ἀναπνοῆς αὐτοῦ.

Ὁμοίως ὁ ψαλμωδὸς Δαυῖδ προφητεύει τὴν σύνθλασιν τῆς κεφαλῆς τοῦ δράκοντος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ:

«Ὁ δὲ Θεὸς βασιλεὺς ἡμῶν πρὸ αἰῶνων, εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς.

σύ ἐκραταίωσας ἐν τῇ δυνάμει σου τὴν θάλασσαν, σύ συνέτριψας τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος.

σύ συνέθλασας τὴν κεφαλὴν τοῦ δράκοντος, ἔδωκας αὐτὸν βρῶμα λαοῖς τοῖς Αἰθίοψι» (Ψα ογ' 12-14).

Τὴν πληξίν τῆς κεφαλῆς τοῦ ὄφειος διὰ τῆς Σταυρώσεως καὶ Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ προφητεύει ἡ Γένεσις:

«Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ ὄφει· ὅτι ἐποίησας τοῦτο, ἐπι-κατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς· ἐπὶ τῷ στήθει σου καὶ τῇ κοιλίᾳ πο-ρεύση καὶ γῆν φαγῆ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου.

καὶ ἔχθραν θήσω ἀνά μέσον σου καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρμα-τος αὐτῆς· αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν» (Γέν γ' 14-15).

Ἡ τρικυμία τῶν θαλασσῶν καὶ ἡ πλήμμυρα τῶν ποταμῶν ἔδωκε τὴν δοξασίαν ὅτι ἐν τοῖς ὕδασι κατοικοῦσι δαίμονες. Στη-ριζόμενος εἰς τὸ ψαλμικὸν «σὺ συνέτριψας τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος», ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς λέγει ὅτι ὁ Χριστὸς ἐβαπτίσθη, ἵνα συντρίψῃ τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων ἐν τῷ ὕδατι. Κατὰ τὰ Θεοφάνια ἡ Ἐκκλησία τελεῖ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν ὑδάτων. Ἡ θαυμα-τουργικὴ διάβασις τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὑπὸ τῶν Ἑβραίων τὴν Βάπτισιν, τὴν Σταύρωσιν καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ σημαίνει. Τὸ ὕδωρ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης μεταβιβάζει εἰς τὸν Παράδεισον καὶ ὁ ἐν τῷ ὕδατι καθαιρεῖται.

Ἐν τῇ μυθολογίᾳ αἱ δαιμονικαὶ δυνάμεις παρίσταντο διὰ τε-ράτων. Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι παρίστων αὐτὰς διὰ κροκοδείλου καὶ ἵπποποτάμου. Ὁ κροκόδειλος ἔθεωρεῖτο νύχιος σεληνιακὸς θεός, κύριος τῶν ἀρχηγόνων ὑδάτων. Παρίστατο ὡς Σήθ, σύμ-βολον τοῦ σκότους καὶ τοῦ θανάτου, κατοικῶν ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν νεκρῶν. Τὰ ἱερά αὐτοῦ ἀνεγείροντο παρὰ λίμνας καὶ ὕδατα. Καταβροχθίζει τὸν ἥλιον κατὰ τὴν δύσιν αὐτοῦ. Ὁ κροκόδειλος Σομπέκ, μετὰ κεφαλῆς κροκοδείλου καὶ σώματος ἵπποποτάμου, παρακάθηται κατὰ τὴν ψυχροστασίαν καὶ καταβροχθίζει τὰς

ἀμαρτωλοὺς ψυχάς. Αἰγυπτιακὸν ἀνάγλυφον, ἀποκείμενον ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Λούβρου, εἰκονίζει τὸν θεὸν Ὡρον διαπερῶντα κροκόδειλον. Κατὰ τὴν ἐλληνορῶμαϊκὴν περίοδον ἐλατρεύετο ἐν Αἰγύπτῳ ὁ κροκόδειλος καὶ ὡς ἱερός, καλούμενος Πετεσοῦχος.

Ὁ θεὸς τοῦ φωτὸς Ἀπόλλων κατετόξευσε τὸν χθόνιον Πύθωνα ἐν Δελφοῖς, φωλεύοντα παρὰ κρήνην.

Ὁ Κάδμος ἀνεῖλε δράκοντα, φυλάσσοντα τὴν πηγὴν τοῦ Ἄρεως ἐν Θήβαις.

Ὁ Ἡρακλῆς ἔταμε τὰς κεφαλὰς τῆς Λερναίας Ὑδρας, ἐνοικούσης ἐν τῷ ἔλει τῆς Λέρνης.

Ὁ Περσεύς, ἐπιστρέφων ἐκ τῶν Δυτικῶν μερῶν, ἐνδιαίτημα τεράτων, ὅπου ἀπεκεφάλισε τὴν Μέδουσαν, ἔφθασεν εἰς Αἰθιοπίαν, ἐνθα ἀνεῖλε τὸ θαλάσσιον κῆτος, εἰς ὃ ἐξετέθη πρὸς βορὰν ἢ Ἀνδρομέδα. Ἡ Ἀνδρομέδα ἦν θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰθιοπίας Κηφέως καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Κασσιεπείας, ἐγκραυωμένης ὅτι ἦν ὠραιότερα τῶν Νηρηίδων. Αἱ Νηρηίδες προσεκλαύθησαν τῷ Ποσειδῶνι, ὅστις ἐπλημμύρησε τὴν χώραν, ἐκβράσας πρὸς δὲ θαλάσσιον κῆτος, λυμαινόμενον αὐτήν. Ἐρωτήσας τὸ μαντεῖον τοῦ Ἄμμωνος ὁ Πυθεύς, ἐπυνθάνετο ὅτι ἡ μόνη ἀπαλλαγὴ ἦν ἡ ἔκθεσις τῆς Ἀνδρομέδας τῷ κῆτει, καὶ αὕτη προσεδέθη ἐπὶ βράχου ἐν τῇ παραλίᾳ. Προφθάσας ὁ Περσεύς, ἀνεῖλε τὸ κῆτος, καὶ ἔσωσεν αὐτήν. Ἀνερευνῶντες μεταγενεστέρως, ἐτοποθέτησαν τὴν ἀναίρεσιν τοῦ κήτους ἐν τῇ παραλίῳ πόλει Ἰόππη, τῇ νῦν Χάιφα, ὀνομασθεῖσαν ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ *kef*, σημαίνοντος τὸν βράχον, ὅθεν καὶ ὁ Κηφᾶς Πέτρος. Ὁ λαογράφος Νικόλαος Πολίτης ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ ἀναίρεσις τοῦ κήτους καὶ ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Ἀνδρομέδας ὑπῆρξε τὸ πρότυπον τῆς δρακοντοκτονίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ὁ Βελλεροφόντης, ἐποχούμενος τοῦ Πηγάσου, ἀνεῖλε τὴν Χίμαιραν παρὰ κρήνην ἐν Λυκίᾳ. Ἦν δὲ ἡ Χίμαιρα τέρας, ἔχον

κεφαλήν λέοντος, σῶμα αἰγός καὶ οὐρανὸν λέοντος. Οἱ ἀνερευνῶντες μεταγενεστέρως ταυτίζουσι τὴν Χίμαιραν πρὸς τὸν δράκοντα, καὶ τοποθετοῦσι τὴν δρακοντοκτονίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Λυκία, ἐν Ἀτταλείᾳ ἢ Ἀλαγία. Ὁ Πήγασος ἦν πτερωτὸς ἵππος, προελθὼν ἐκ τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ τῆς Μεδούσης ὑπὸ τοῦ Περσέως, ὃν συνέλαβεν ὁ Βελλεροφόντης, ποτιζόμενον ἐν τῇ πηγῇ Πειρήνη τῆς Κορίνθου, ἀναδοθείσῃ ἐκ κτυπήματος τοῦ ποδὸς αὐτοῦ, καὶ ἐξημέρωσε. Διὰ τούτου κατενίκησε τὰς Ἀμαζόννας καὶ τοὺς Σολύμους. Αἱ παραστάσεις Ἀμαζονομαχίας ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐδήλουν τὴν νίκην αὐτῶν κατὰ τῶν Περσῶν. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐδείκνυντο πηγαί, προελθοῦσαι ἐκ κτυπήματος τῆς ὀπλῆς τοῦ Πηγάσου, ὡς ἡ Ἴππου Κρήνη παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἐλικῶνος. Σήμερον δείκνυνται κτυπήματα τῆς ὀπλῆς τοῦ ἵππου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ βράχων, δι' ὧν ἀνέβλυσαν πηγαί. Ἐν Κύπρῳ τὰ κτυπήματα ταῦτα καλοῦνται Πατιά τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Πέταλον, σύμβολον τοῦ λακτιζοντος ἵππου, τοποθετεῖται αὐτόθι ἐν τοῖς ἀνωφλίαις τῶν χωρικῶν οἰκιῶν, ὡς ἀποτρεπτικὸν τοῦ κακοῦ. Γαυριῶν ὁ Βελλεροφόντης, ἐπεχείρησεν, ὅπως ἀνέλθῃ εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ὁ Πήγασος κατέρριψε τοῦτον. Κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ὁ Πήγασος ἐγένετο σύμβολον ἀθανασίας. Οἱ θριαμβεύοντες νικηταὶ παρίστανται ἔφιπποι. Ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπερβαίνοντες τὸν θάνατον νεκροὶ παρίστανται ἐν ταῖς στήλαις αὐτῶν ἔφιπποι, λογχίζοντες δι' ἀκοντίου τὸν κατακείμενον ἀντίπαλον αὐτῶν. Διὰ τοῦ ἵππου καὶ τῆς ἀναιρέσεως τοῦ ἀντιπάλου σημαίνεται ἡ μετάβασις τοῦ εἰκονιζομένου εἰς τὸν οὐρανόν, ἢ θέωσις αὐτοῦ. Τοιαύτην σημασίαν ἔχει καὶ ἡ στήλη τοῦ Δεξίλεω ἐκ τοῦ Κεραμεικοῦ τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Δεξίλεως ἐφονεύθη κατὰ τὸν κορινθιακὸν πόλεμον. Εἰκονίζεται ἔφιππος, ὡς νικητῆς, πλήττων δι' ἀκοντίου Κορίνθιον, κατακείμενον ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου αὐτοῦ.

Ἐν ταῖς δρακοντοκτονίαις ὑπάγεται καὶ ἡ ἐν τοῖς δημώδεσιν ἄσμασιν ἀναίρεσις ὑπὸ τοῦ Διγενῆ, ἄλλως Κωνσταντίνου, γίγαντος Σαρακηνοῦ ἢ τεραστίου καρκίνου, κατεσθίοντος τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ καρκῖνος εἶναι χθόνιον στοιχεῖον, συμβολίζον τὸν Ἄδην. Τὸ πρότυπον τοῦ ἄσματος τῆς ἀναιρέσεως τοῦ καρκίνου εὐρίσκεται ἐν τῇ ψευδοκαλλισθενείῳ διηγήσει περὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Διελθὼν τὰς στήλας, τὰς χωριζούσας τὴν οἰκουμένην ἀπὸ τοῦ πέραν κόσμου, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔφθασε μεθ' ἡμερῶν πορείαν εἰς παραλίαν. Πελώριοι καρκῖνοι ἤρπαζον λουομένους στρατιώτας. Εὐρόντες οὗτοι ἕνα τούτων, ἐξελθόντα εἰς τὴν ξηράν, ἀνεῖλον.

Ἡ δρακοντοκτονία γίνεται παρὰ πηγαῖς. Ὁ δράκων, ἐνδιαιτώμενος παρ' ὕδατι, ἐξερχομένῳ ἐκ τῆς γῆς, ἀποτελεῖ χθόνιον στοιχεῖον. Τὸ ὕδωρ κατὰ τὸν φιλόσοφον Θαλῆν τὸν Μιλήσιον ἀποτελεῖ ἀρχέγονον στοιχεῖον τῆς δημιουργίας. Εἶναι πηγὴ ζωῆς καὶ θανάτου. Ἰπάρχει πανταχοῦ, ὑπεράνω τοῦ οὐρανοῦ, ἐν τῷ ὠκεανῷ καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς. Κατ' ἀρχαίαν δοξασίαν ἡ γῆ ἐστερεώθη ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Ἐκ τοῦ περιτρέχοντος τὴν γῆν ὠκεανοῦ ὑδροδοτοῦνται αἱ θάλασσαι καὶ οἱ ποταμοί. Ὑδωρ, εἰσερχόμενον εἰς τὴν γῆν καὶ ἀναφαινόμενον πάλιν, εἶναι ἱερόν. Ἡ Ἐκκλησία ἀγιάζει τὸ ὕδωρ. Ὁ Χριστὸς παρέχει τὸ ζῶν ὕδωρ τῆς αἰωνίου ζωῆς. Τὸ ὕδωρ τοῦ Ἄδου εἶναι δηλητηριώδες, ὡς τὸ ὕδωρ τῆς Στυγός, ποταμοῦ τοῦ Ἄδου, ἀναφαινομένου ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἐν ᾧ ὠμνυον οἱ θεοί. Τὰ δηλητηριώδη ἔλλα εἶναι ὕδατα Ἄδου, ἐν οἷς ἐνοικοῦσι κακοποιὰ στοιχεῖα.

Ἀρχαῖαι δοξασίαι ὁμιλοῦσι περὶ ἱερῶν πηγῶν καὶ ὕδατος ἀθανασίας. Κατὰ τὸν Ψευδο-Καλλισθένη ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐπεχείρησεν, ὅπως ἀνεύρη τὸ ὕδωρ τῆς ἀθανασίας. Τοῦτο ἀνεῦρε τυχαίως ὁ μάγειρος αὐτοῦ Ἀνδρέας. Πλύνων οὗτος ξηρὸν ἰχθὺν εἰς πηγὴν πρὸς γεῦμα, εἶδε τοῦτον ἀναζῶντα καὶ φεύγοντα.

Πιὼν ἐκ τοῦ ὕδατος τῆς πηγῆς καὶ λουσθεὶς ἐν αὐτῷ, ἐγένετο ἀθάνατος. Μαθὼν τὴν εὕρεσιν τῆς πηγῆς τοῦ ἀθανάτου ὕδατος ὁ Ἀλέξανδρος, ἀνεζήτησε ταύτην, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς. Φθονήσας ὁ Ἀλέξανδρος, ἔρριψε τὸν Ἀνδρέαν εἰς τὴν θάλασσαν, ἔνθα ζῆ πάντοτε. Ὁ μῦθος κατέπεσεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ παραδόσει. Τὸ ἀθάνατον ὕδωρ ἔπιεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου Καλή, ἣτις, ριφθεῖσα εἰς τὴν θάλασσαν, ἐγένετο Γοργόνα, φέρουσα νηνεμίαν τοῖς ναυτιλλομένοις. Κατὰ τὴν ἀραβικὴν παράδοσιν ὁ ριφθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, μάγειρος ἐγένετο Χίντρ (*Khidr*), δηλαδὴ Πράσινος. Τὸ πράσινον χρῶμα συμβολίζει τὸν ἰσλαμικὸν παράδεισον. Ὁ Χίντρ ἐξισοῦται ἢ καὶ ταυτίζεται πρὸς τὸν Προφήτην Ἡλίαν, τὸν ἀθάνατον τῆς ἑβραϊκῆς παραδόσεως. Ἐν Πόντῳ ταυτίζεται πρὸς τὸν Ἅγιον Γεώργιον, προσλαβόντα ἐκ τοῦ Χίντρ (*Khidr*) καὶ τὴν προσωνομίαν Χουτουράς. Περιώνυμος εἶναι ἡ αὐτόθι μονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Χουτουρά. Εἰς τὴν σύνδεσιν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου πρὸς τὸν προφήτην Ἡλίαν ὀφείλεται καὶ ἡ σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὴν βροχὴν καὶ τὰ καιρικὰ φαινόμενα. Τῷ Προφήτῃ Ἡλίᾳ προσφέρεται ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ Κυπρίων χωρικῶν σφογγᾶτον πρὸς ἀποστολὴν βροχῆς καὶ ἀέρος. Τὸ σφογγᾶτον εἶναι τηγανιστὸν ὤον, ὁμοιάζον πρὸς σφόνγγον, ὅστις εἶναι ὑδρόφιλος. Ἐν ταῖς πράξεσι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὑπάρχει καὶ λαϊκὴ ἀφήγησις περὶ προσφορᾶς σφογγᾶτου αὐτῷ. Ἐν τῇ Δυτικῇ Κύπρῳ, ὅθεν ἔρχονται αἱ βροχαί, ὁ Ἅγιος Γεώργιος τιμᾶται καὶ ὡς Ἅγιος Βρόχης. Καταπεσοῦσαι εἰς τὸν λαὸν αἱ ψευδοκαλλισθένειοι διηγήσεις περὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἠὺδοκίμησαν ἐν εὐφύρῳ γῆ. Οἱ μῦθοι ὁμιλοῦσι περὶ ἀθανάτου ὕδατος, ὅπερ ἀνιστᾶ νεκρούς, παρέχει ἀθανασίαν καὶ θεραπεύει πᾶσαν ἀσθένειαν. Ἡ διὰ τοῦ ὕδατος ἀθανασθεῖσα ἀδελφὴ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου Καλή, ζῶσα ἐν τῇ θαλάσῃ, παρέχει νηνεμίαν τοῖς ναυτιλλομένοις. Οἱ Ἕλληνας

νησιῶται ἐταύτισαν ταύτην πρὸς τὴν Ἁγίαν Ἄνναν, ἀφιεροῦν-
 τες αὐτῇ ναΐδια ἐν παραλίαις καὶ νήσοις. Ἐν Κύπρῳ ἡ Καλή,
 ὑποδυθεῖσα τὰς ἀρχαίας Γελλῶ καὶ Λαμίαν τῶν ἐξορκισμῶν,
 ἔδωσε τὰς βλαπτικὰς τῶν βρεφῶν *Καλὰς Γυναῖκας*. Κατὰ
 τὴν Καλὴν τῆς θαλάσσης ἐπλάσθησαν ἐν τοῖς ἐξορκισμοῖς καὶ
 ὁ Καλὸς τῶν Ὁρέων καὶ οἱ Καλοὶ τῶν Ὁρέων, ἀναφερόμενοι
 ἐν τῇ μυθιστορίᾳ τοῦ Διγενῆ ὡς γέρων Φιλόπαππος καὶ Ἀπε-
 λάται. Παρ' Ἀραψιν ὁ γέρων Φιλόπαππος ἔχει ἀντίστοιχον τὸν
 ἀήττητον ἐπαναστάτην Γέροντα τοῦ Ὄρους. Φαίνεται πιθανὸν
 ὅτι πηγαὶ διὰ τὸ ὕδωρ αὐτῶν ἐκαλοῦντο *Πηγαὶ τοῦ Ἀνδρέου*,
 ἐκ τοῦ μαγεύρου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐν παραλίαις τῆς
 Κύπρου, ἔνθα ὑπῆρχεν ὕδωρ, ὑψοῦντο στῆλαι πρὸς εἶδησιν τῶν
 ναυτιλλομένων. Εἶναι πιθανὸν ὁ ναὸς τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου
 ἐν τῷ Ἀκρωτηρίῳ τῆς Κύπρου νὰ ἰδρῦθη παρὰ τὴν πηγὴν τοῦ
 ὁμωνύμου Ἀνδρέου. Αἱ στῆλαι ἐν παραθαλασσίαις ἀποτρέπου-
 σι τὴν ἐπέλασιν τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ κακοῦ. Ἀποτρεπτικαὶ
 εἶναι αἱ γνωσταὶ Στῆλαι Ἡρακλέους. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος
 ἰδρυσεν στῆλας βωμοὺς ἐν τοῖς πέρασι τοῦ κόσμου καὶ ἀπέ-
 κλεισεν ἀπὸ τῆς οἰκουμένης τοὺς Γῶγ καὶ Μαγῶγ, στήσας ἐν
 τῇ μεταξὺ τῶν ὀρέων στενῇ διόδῳ χαλκίνας πύλας. Ὁμοίως
 πρὸς ἀποτροπὴν ἐχθρῶν θεωροῦνται λίθοι καὶ ἐνάλιοι βράχοι,
 ῥιφθέντες. Ἐν τῇ Μεσαορίᾳ τῆς Κύπρου ὑπάρχει ἡ Πέτρα
 τοῦ Διγενῆ, ῥιφθεῖσα ἐκ τοῦ ὄρους Πενταδακτύλου ὑπὸ τοῦ
 Διγενῆ. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἄλλος Διγενῆς, καὶ ὁ μάγει-
 ρος αὐτοῦ Ἀνδρέας, ὡς Ἕλληνες, καλοῦνται ὑπὸ τῶν Ἀράβων
 Ῥούμι. Οὕτως ἡ πέτρα, ἣν ἔρριψεν ὁ Διγενῆς, καλεῖται σήμε-
 ρον *Πέτρα τοῦ Ρωμιοῦ*. Ταύτην ἐπεσκέπτοντο παλαιότερον οἱ
 μωαμεθανοί, ὡς συμβολικὴν τοῦ ἐν Μέκκα ἱεροῦ λίθου. Κατὰ
 παράδοσιν ἱερὰ γυνὴ (Οὔμ Χαράμ), συνοδεύουσα ἐπιδρομὴν
 τῶν Ἀράβων εἰς Κύπρον, κατέπεσεν ἐκ τῆς καμήλου αὐτῆς

καὶ ἐφονεύθη. Τὸ τέμενος αὐτῆς εὐρίσκεται παρὰ τὴν Ἀλυκὴν τῆς Λάρνακος, ἐγκλειῖον κεκαλυμμένον ἱερὸν τρίλιθον. Εἴτε ἐκ τῆς πηγῆς, εἴτε ἐκ τῶν στηλῶν, ἡ ἱερὰ αὕτη γυνὴ καλεῖται ἐν ἀραβικοῖς χειρογράφοις Ῥουμίγια κατὰ τὸ Ῥούμι. Ἡ ἄνοδος εἰς τὸν παράδεισον παρὰ τοῖς λαοῖς τῆς ἐρήμου γίνεται διὰ καμήλου. Ἀνάλογον πρὸς τὸ ἀθάνατον ὕδωρ εἶναι τὸ ἀμίλητον ὕδωρ τῶν λαϊκῶν παραδόσεων. Τοῦτο λαμβάνεται ἐν ὥρᾳ ἀνόπτω παρὰ πηγῶν, ἐρχόμενον ἐκ τοῦ κάτω κόσμου, μεταφέρεται ἀμιλητί, ἵνα μὴ μολυνθῇ, ἐκτίθεται κατὰ τὴν νύκτα εἰς τὰ ἄστρα καὶ χρησιμοποιεῖται ἐν τῷ δρωμένῳ τοῦ κλήδονος ὑπὸ τῶν κορασίῳν τῇ πέμπτῃ Μαΐου πρὸς πρόγνωσιν τοῦ μέλλοντος αὐτῶν. Τὸ δρῶμενον ἀποτελεῖ εἶδος νεκυιομαντίας, τοῦ ἀριθμοῦ πέντε παραπέμποντος εἰς τὸ μαγικὸν πέντακλον καὶ τοῦ Μαΐου εἰς τοὺς νεκρούς.

Ἡ ἰδρύσις τῆς περιωνύμου Κυρήνης ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ τῆς Λιβύης ὀφείλεται εἰς τὴν πηγὴν Κύρην, ἀφιερωθεῖσαν τῷ Ἀπόλλωνι. Κάτωθεν τῆς πηγῆς ἰδρύθη τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀποτελούμενον ἐκ περιβόλου, περιλαμβάνοντος τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ ἄλλα κτίσματα. Φάραγγες περικυκλοῦσι τὴν θέσιν κατὰ τὰς τρεῖς πλευρὰς καὶ τὴν πηγὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἡ πηγὴ αὕτη ῥέει καθ' ὅλον τὸ ἔτος διὰ τεχνητῶς διηρυμμένης σήραγγος, κοσμηθείσης διὰ προστώου μετὰ κιόνων. Ἡ αὔλαξ αὐτῆς εἶναι λίαν ἐλικοειδής, ἔχουσα μῆκος περίπου τριακοσίων μέτρων. Τὸ ὕδωρ, κρυπτόμενον καὶ ἀναφαινόμενον, ῥέει μέχρι σήμερον εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐνταῦθα ἀνευρέθησαν πλεῖσται ἐπιγραφαὶ ἀρχαίων ἐπισκεπτῶν. Πρὸς ἀνατολὰς ἀνεκαλύφθη στάδιον καὶ πρὸς νότον λείψανα ὕδραγωγείου, δεξαμενῶν καὶ χριστιανικῆς βασιλικῆς. Διὰ τὸ αὐτόθι θαῦμα τῆς δρακοντοκτονίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου πιθανώτατα αὕτη ἦν ἀφιερωμένη αὐτῷ. Ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ὁ αὐτοκράτωρ Τραϊανὸς ἐδεί-

ματο μεγάλας θέρμας, ἐν αἷς ἀνευρέθησαν πλεῖστα μαρμάρια ἀγάλματα. Ἡ δρακοντοκτονία τὴν κατανίκησιν τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας σημαίνει. Ἡ ἀσκουμένη εἰδωλολατρία μετὰ τῆς συμπαρομαρτούσης ἀκολασίας, δι' ὧν διεφημίσθη ἡ Κυρῆνη, συνυπουργοῦν, ὥστε ἡ δρακοντοκτονία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου νὰ τελεσθῆ σημαντικῶς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ.

Κατὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ὁ ποταμός, ὁ ἀρδεύων τὸν Παράδεισον, ἐκπορεύεται ἐξ Ἐδέμ καὶ χωρίζεται εἰς τέσσαρας ἀρχάς:

«Ποταμός δὲ ἐκπορεύεται ἐξ Ἐδέμ ποτίζειν τὸν παράδεισον· ἐκεῖθεν ἀφορίζεται εἰς τέσσαρας ἀρχάς.

ὄνομα τῶ ἐνὶ Φισῶν· οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Εὐιλὰτ οὗ ἐστὶ τὸ χρυσίον·

τὸ δὲ χρυσίον τῆς γῆς ἐκείνης καλόν· καὶ ἐκεῖ ἐστὶν ὁ ἄνθραξ καὶ ὁ λίθος ὁ πράσινος.

καὶ ὄνομα τῶ ποταμῶ τῶ δευτέρῳ Γεῶν· οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Αἰθιοπίας.

καὶ ὁ ποταμός ὁ τρίτος Τίγρις· οὗτος ὁ προπορευόμενος κατέναντι Ἀσσυρίων. ὁ δὲ ποταμός ὁ τέταρτος ὁ Εὐφράτης» (Γέν β' 10-14).

Φισῶν καλεῖται ὁ Ἰορδάνης καὶ Γεῶν ὁ Νεῖλος.

Ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἐβάπτιζεν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῶ πρὸς κάθαρσιν ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν, ὡς ποταμῶ Παραδείσου.

Ὁ Νεῖλος κατὰ τὸν Ἰόβαν πηγάζει ἐκ τοῦ ὄρους Ἄτλαντος καὶ μετὰ δύο ὑπογείους διαδρομὰς ἀναδύεται καὶ πάλιν. Ἰπῆρχεν οὐράνιος, ἐπίγειος καὶ ὑπόγειος Νεῖλος. Ὁ Νεῖλος, ὅστις ἤρχετο ἐκ τοῦ Ἄδου ἐλέγετο καὶ Τρίτων. Ποταμός τῆς Λιβύης, θεωρούμενος παραπόταμος τοῦ Νεῖλου, ἐλέγετο ἐπίσης Τρίτων. Ὁμοίως λίμνη ἐν Λιβύῃ ἐλέγετο Τριτωνιάς. Ἐν

Κύπρω ὁ Γαλαξίας, θεωρούμενος ὡς ὁ Ἰορδάνης ἐν οὐρανῶ, καλεῖται Ἰορδάνης ποταμός.

Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν ἐν τῷ Ἄδῃ ὑπῆρχον ἡ λίμνη Ἀγερουσία καὶ οἱ ποταμοὶ Ἀχέρων, Κώκυτος καὶ Πυριφλεγέθων. Ἐν τῇ ἑβραϊκῇ ἐσχατολογίᾳ αἱ ψυχαὶ διαπλέουσι τὸν Ἀχέροντα ποταμὸν καὶ λούονται ἐν τῇ Ἀγερουσίᾳ λίμνῃ, πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτῶν εἰς τὸν Παράδεισον. Ὁ Ἀχέρων καὶ ἡ Ἀγερουσία ἔχουσι τὰ ὕδατα αὐτῶν λευκά, ὡς γάλα. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἀγερουσίας λίμνης ἴσταται ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ, ἔνθα κατοικοῦσιν οἱ δίκαιοι. Κατὰ τὴν Ἀποκάλυψιν Μωυσέως αἱ ψυχαὶ τῶν μετανοησάντων παραδίδονται τῷ Ἀρχαγγέλῳ Μιχαήλ. Ἄγγελοι ρίπτουσιν αὐτὰς εἰς τὴν Ἀχέρουσαν λίμνην, ἔνθα διαμένουσι μέχρι τῆς τελικῆς κρίσεως. Εἶτα θὰ ὀδηγηθῶσιν ὑπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ εἰς τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ. Ἐν ταῖς δοξασίαις ὁ Γαλαξίας ἐθεωρήθη ὡς ὁ ποταμὸς τοῦ γάλακτος, ἡ πορεία τοῦ Φαέθοντος, ὁ τόπος συναντήσεως τῶν ψυχῶν καὶ ἡ ὁδὸς πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ. Δημῶδες ἄσμα ἔχει ὡς θέμα τὴν διαπεραίωσιν τῶν ψυχῶν εἰς τὸν Παράδεισον διὰ τριχίνης γεφύρας, ταλαντευομένης. Οἰκοδόμος αὐτῆς ἐννοεῖται ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. Κατὰ τὴν ψευδοκαλλισθένειον διήγησιν ὁ Ἀλέξανδρος, πορευόμενος, ἔφθασεν εἰς φάραγγα καί, γεφυρώσας αὐτήν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν χώραν τῶν Μακάρων, ἔνθα ὁ ἥλιος δὲν ἔλαμπε. Προχωρήσας μετ' ὀλίγων συνοδῶν, ἔφθασεν εἰς τόπους ἀβάτους, ἔνθα ὑπῆρχε πηγὴ διαυγῆς, ἧς τὸ ὕδωρ ἔλαμπεν, ὡς ἀστραπή. Ἐνταῦθα συνέβη τὸ ἐπεισόδιον τοῦ μαγεῖρου τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἀνδρέου καὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἀθανασίας. Ἡ γέφυρα κτίζεται ἐν τῇ ἄκρᾳ τοῦ κόσμου, ἵνα συνδέσῃ τὴν γῆν μετὰ τοῦ Παραδείσου:

«Κάτω ᾿ς τὲς ἄκρες τῶν ἀκρῶν, ᾿ς τὴν τέλειωσιν τοῦ κόσμου
γιοφύριν ἐν πὸ κτίζετον μὲ δώδεκα καμάρες.»

Οικοδόμος τῆς γεφύρας εἶναι ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὁ ζεύξας τὴν φάραγγα, ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὴν χώραν τῶν Μακάρων. Ὅσακις οὗτος μνημονεύεται ἐν τῷ ἄσματι, καλεῖται Κωνσταντῖνος, διότι καὶ οὗτος συνέδεσε δύο ἡπείρους, ἰδρύσας τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐν μυστικῷ σημείῳ. Ἡ θεμελιουμένη σύζυγος καλεῖται Μαρουδιά. Ἡ κόμη αὐτῆς ἀποκόπτεται καὶ πλέκεται εἰς σχοινίον, ἵνα καταβιβασθῇ αὕτη εἰς τὰ θεμέλια:

«Χρυσὸν ψαλὶν ἐφέρασιν κι ἐκόψαν τὰ μαλλιά της,
ἔκοψεν τὰ μαλλάκια της, τὰ ἔξηνταπιθαμᾶτα,
καὶ κάμνει ἕναν χχοινὶν χοντρὸν κι ἕναν χχοινὶν λεφτάριν,
καὶ δῆννει τὴν κοξοῦλλάν της, κάτω τὴν κατεβάζει.»

Οὕτως ἴσταται ἡ τριχίνη γέφυρα, ἀποτελοῦσα ψυχοστασίαν τῶν διερχομένων δι' αὐτῆς ψυχῶν:

«Ὅσ' ἐνὶ ποῦ τὸ γένος μου νὰ ρέσσουν νὰ περνοῦσιν,
κι ὅσ' ἐνὶ ποῦ τὸ γένος σου νὰ γέρουν νὰ κρεμμοῦσιν.»

Ἡ θεμελιουμένη γυνὴ καλεῖται Μαρία. Εἶναι δ' αὕτη ἡ Μαρία τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ ἀλείψασα τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ διὰ μύρου καὶ ἀπομάξασα αὐτοὺς διὰ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς. Ἐν τῷ ἄσματι ἀναφέρονται τρεῖς ποταμοὶ τοῦ Ἄδου:

«Τρεῖς ἀδερφάδες ἡμαστιν, κι οἱ τρεῖς γιοφύρκα ἔκτισαν·
ἡ μιὰ ἔκτισεν τὸν Γαλατᾶν κι ἡ ἄλλη τὸν Ἀφρίτην,
κι ἡ τρίτη κι ἡ καλλύπτερη τῆς Τρίχας τὸ γιοφύριν.»

Τὸ γεφύρι τῆς Τρίχας φέρεται καὶ ὡς γεφύρι τῆς Ἄρτας, κατὰ τὴν γνωστὴν πόλιν τῆς Ἠπείρου. Φαίνεται ὅτι ἀρχικῶς ἐφέρετο ὡς γεφύρι τῆς Τάρτας, ἧτοι τοῦ Ταρτάρου. Ὁ Γαλατᾶς παραπέμπει εἰς τὸν Ἀχέροντα, τὸν ρέοντα γάλα, καὶ τὸν Γαλαξίαν, ὁ Ἀφρίτης, ἐκ τοῦ Εὐφράτης κατὰ τὸ ἀφρός, εἰς τὸν Κώκυτον, τὸν ρέοντα δάκρυα, καὶ ἡ Τρίχα, ἐκ τῆς τριχί-

νης γεφύρας, εἰς τὸν Πυριφλεγέθοντα, τὸν ῥέοντα πῦρ, εἰς ὃν κρημνίζονται αἱ διερχόμεναι ἄδικοι ψυχαί.

Ὁ Εὐφράτης ὑπῆρξε τὸ ὄριον ἐπεκτάσεως πρὸς δυσμὰς τῆς Παρθικῆς αὐτοκρατορίας τῷ 53 π.Χ. Οἱ Ῥωμαῖοι τῷ 66 μ.Χ. ἀνεγνώρισαν τὴν ἐξουσίαν ἑνὸς Πάρθου Ἀρσακίδου βασιλέως ἐν Ἀρμενίᾳ καὶ ἤρξαντο κατασκευάζοντες ὄχυρά κατὰ μῆκος τοῦ ἄνω καὶ τοῦ μέσου ῥοῦ τοῦ Εὐφράτου. Ὅχυρά κατὰ μῆκος τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ἐφρούρουν πέρα τῶν πεντακοσίων ἐτῶν τὸ ῥωμαϊκὸν μέτωπον κατὰ τῶν Πάρθων καὶ εἶτα τῶν Σασσανιδῶν βασιλέων. Τὸ Ζεῦγμα, δύο πόλεις, ἰδρυθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Σελεύκου τοῦ Α', ἡ Σελεύχεια ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἡ Ἀπάμεια ἐν τῇ ἀριστερᾷ, ἀπετέλεσεν ἀκραιῶν σημεῖον συναντήσεως ἐμπορικῶν ὁδῶν ἐξ Ἀνατολῆς καὶ ἐκ Δύσεως. Ἡ Καππαδοκία ἀπέκτησεν ἐμπορικὴν σπουδαιότητα διὰ τὸν ἔλεγχον τῶν ὁδῶν. Μετὰ τὸ 363 μ.Χ., ὅτε ἡ περιοχὴ ἀνατολικῶς τοῦ Εὐφράτου παρεχωρήθη τῇ Περσίᾳ, αὕτη ἀπέκτησε καὶ στρατηγικὴν σημασίαν. Ὁ Ἰουστινιανὸς ὁ Α' ἐσυνέχισε τὰ ὄχυρωματικὰ ἔργα τῆς Καππαδοκίας κατὰ τῶν Σασσανιδῶν καὶ ἐπανίδρυσε τὴν Καισάρειαν. Στρατιῶται, ὑπηρετοῦντες ἐν Καππαδοκίᾳ, ἀκραιᾷ χώρα, ἐκτεθειμένη εἰς ἐπιδρομὰς καὶ λεηλασίας, ἐλάμβανον, ὡς τιμητικὴν, τὴν προσωμίαν Καππαδόκης. Οὕτως ἐγνώσθη ὡς Καππαδόκης καὶ ὁ εὐγενὴς στρατιώτης Ἅγιος Γεώργιος, συνοδὸς αὐτοκρατόρων, ὑπηρετήσας ἐν τῷ θέματι τῆς Ἀνατολῆς πρὸ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ, ἐν Καππαδοκίᾳ, Ἀρμενίᾳ, Παλαιστίνῃ, Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ὁ Διγενὴς ἐν τῇ μυθιστορίᾳ αὐτοῦ κατασκευάζεται ὡς Καππαδόκης. Ἡ Νικομήδεια καὶ ἡ Καισάρεια, ὡς σημαντικαὶ πόλεις, ἐλκύουσι μαρτύρια Ἁγίων, κατὰ τόπους συμβάντα, ὡς συμβάντα ἐν αὐταῖς.

Ἡ ἀναίρεσις τοῦ δράκοντος ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν Ἁγίων

δὲν σχετίζεται κατ' οὐσίαν πρὸς τὰς ἀρχαίας δρακοντοκτονίας. Ἐπαναλαμβάνει τὰ ἄθλα τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ κατὰ τοῦ Ἑωσφόρου καὶ σημαίνει τὴν νίκην τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῆς εἰδωλολατρίας καὶ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς. Ἀποτελεῖ προστάδιον μαρτυρίου. Δι' αὐτῆς ὁ μάρτυς ἐτοιμάζεται ἐν τῇ πάλῃ πρὸς τὸν νοητὸν δράκοντα. Ἐν τῇ μυστικῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας τὴν σωτηριώδη Βάπτισιν, τὴν Σταύρωσιν καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Ἐν τῷ Βυζαντίῳ οἱ στρατιωτικοὶ Ἅγιοι εἰκονίζονται ὡς ὠραῖοι καὶ εὐσταλεῖς νεανίαί, ἐνδεδυμένοι τὴν λαμπρὰν στολὴν καὶ πανοπλίαν τῆς ἀριστοκρατίας. Ἐν ὑστέροις οἱ δρακοντοκτόνοι Ἅγιοι παρίστανται ἔφιπποι, ἀναιροῦντες διὰ δόρατος τὸν δράκοντα ἢ τὸν πολέμιον τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου αὐτῶν. Ἡ ἔφιππος παράστασις τῶν στρατιωτικῶν Ἀγίων δὲν προέρχεται ἐκ τῶν μεσαιωνικῶν ἵπποτῶν τῆς Δύσεως, ἀλλ' ἐξ ἐνδημούσης ἐν τῇ Ἀνατολῇ τοιαύτης παραστάσεως τῶν νικητῶν καὶ τῶν θεουμένων. Πρότυπον αὐτῆς εἶναι ὁ Βελλεροφόντης, ὅστις, ἐποχούμενος τοῦ Πηγάσου, ἀνείλε τὴν Χίμαιραν. Ἐφιππος παρίσταται ἐν τῇ νεκρικῇ στήλῃ αὐτοῦ ἐκ τοῦ Κεραμεικοῦ καὶ ὁ Ἀθηναῖος στρατιώτης Δεξίλεως, καταβάλλοντα Κορίνθιον στρατιώτην ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου αὐτοῦ. Οἱ Ἅγιοι τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας παρίστανται ἔφιπποι. Μεταβαίνουν εἰς τὸν Παράδεισον ἔφιπποι, ὡς νικηταί. Διὰ τὸν συμβολισμόν τοῦ Παραδείσου διὰ τοῦ πρασίνου χρώματος οἱ ἵπποι αὐτῶν παρίστανται πράσινοι.

Ἡ παράστασις ἐφίππων τῶν Ἀγίων τῆς Ἀνατολῆς προέρχεται ἐκ φυλακτηρίων, παριστῶντων ἔφιππον τὸν βασιλέα Σολομῶντα, καταβάλλοντα ἀνθρωπίνην μορφήν, καὶ τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαήλ, καταβάλλοντα τὸν Ἑωσφόρον. Καμέρος τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Β' τοῦ Νεωτέρου, υἱοῦ τοῦ Μεγά-

λου Κωνσταντίνου, λαβόντος τὰς χώρας, ὧν ἦρχεν ὁ πάππος αὐτοῦ Χλωρός, ἀποκείμενος ἐν τῷ Νομισματικῷ Μουσεῖῳ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων, εἰκονίζει τοῦτον ἔφιππον μετὰ βραχέος δόρατος, ἔχοντα ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου αὐτοῦ μορφάς. Ὡς φυλακτῆρια ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ νομίσματα μετὰ τῆς μορφῆς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Οἱ Ῥωμαῖοι τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἔφερον τοιαῦτα ὡς κοσμήματα, ἀσχοῦντα μαγικὴν δύναμιν. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὁμιλεῖ περὶ τῶν φυλακτηρίων τούτων, ὡς συνηθείας γενικῶς διαδεδομένης. Ἡ συνήθεια τῶν φυλακτηρίων νομισμάτων διετηρήθη εἰς τὴν χρῆσιν τῶν Κωνσταντινᾶτων.

Οἱ στρατιωτικοὶ Μεγαλομάρτυρες Ἅγιοι παριστῶνται φέροντες σταυρόν. Διὰ τοῦ μαρτυρίου αὐτῶν ἐμιμήθησαν τὸ Πάθος τοῦ Χριστοῦ. Τὸ μαρτύριον κατατάσσει τοὺς Ἁγίους τούτους ἐν κοινῇ χορείᾳ. Ἀθλοῦσι διὰ κοινῶν ἀγώνων ἐν κοινῷ σταδίῳ. Αἱ πράξεις αὐτῶν ἀποτελοῦσιν ἀνθοδέσμην εὐδῶν ἀνθέων, ἀναπεμπόντων τὴν εὐωδίαν αὐτῶν πρὸς Κύριον. Μνήμην ποιούμενοι σήμερον ἐπὶ τῇ μυροβλήτῳ ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, συμνημονεύομεν διὰ τὴν συνάφειαν καὶ τὴν κοινὴν σημειολογίαν τῶν πράξεων αὐτῶν, ὡς ἐν προσιμίῳ, καὶ συνομίλων αὐτῷ Μεγαλομαρτύρων, Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος, Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου, Ἁγίου Προκοπίου, Ἁγίου Παντελεήμονος, Ἁγίου Δημητρίου, Ἁγίου Μητᾶ καὶ Ἁγίου Μερκουρίου. Σὺν τούτοις μνημονεύομεν καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου διὰ τὴν σημειολογίαν τῶν θαυμάτων αὐτοῦ. Τὰ κατ' αὐτοὺς τρέχουσιν οὕτω:

ΑΓΙΟΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ο ΤΗΡΩΝ

Ἁγιος Μεγαλομάρτυς Θεόδωρος ὁ Τήρων ἐγεννήθη ἐν τινι ἀνατολικῇ χώρᾳ καὶ ἐμαρτύρησεν ἐν Ἀμασειᾷ τοῦ Πόντου ἐπὶ αὐτοκράτορος Μαξιμιανοῦ. Ὑπηρέτησεν ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ στρατῷ, καταταγείς ἐν τῇ λεγεῶνι τῶν Μαρμαριτῶν. Ὑπῆρξε στρατιώτης κοόρτεως τηρώνων, ἥτοι νεοσυλλέκτων, ὅθεν ἔλαβε τὴν προσωμίαν Τήρων.

Ἡ λεγεὼν τῶν Μαρμαριτῶν ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν αὐτῆς ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς Βορείου Ἀφρικῆς Μαρμαρική, ἀντικαταστήσασα πιθανῶς τὴν προτέραν λεγεῶνα Κυρηναϊκὴν. Ἐξετείνετο ἡ περιοχή Μαρμαρική ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου μέχρι τῆς Μεγάλης Σύρτεως καὶ τῆς Κυρηναϊκῆς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Πτολεμαίων ἡ Μαρμαρική προσηρτήθη εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀποτελέσασα δύο νομούς, τὸν Λιβυκὸν πρὸς ἀνατολὰς καὶ τὸν Μαρμαρικὸν πρὸς δυσμὰς. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς Μαρμαρικής ὠνομάσθη ἡ Κυρηναϊκὴ κατὰ τὴν κατάκτησιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἀράβων Μπάρκα. Ῥωμαϊκαὶ λεγεῶνες μετεστρατοπέδευον καθ' ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν. Τούτων τινὲς ἔφερον τοπικὰ ὀνόματα, οἷον Γαλλικὴ, Ἰσπανικὴ, Ἰταλικὴ, Κυρηναϊκὴ, Μακεδονικὴ, Παρθικὴ, Σκυθικὴ.

Πανηγυρικός λόγος εἰς τὸν Ἅγιον Θεόδωρον τὸν Τήρωνα, ἀποδιδόμενος εἰς τὸν Ἅγιον Γρηγόριον Νύσσης καὶ ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτοῦ, ἄρχεται ἀπὸ τῆς σωτηρίας τοῦ Πόντου ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Σκυθῶν διὰ τῆς παρεμβάσεως αὐτοῦ. Διεξήγει ὁ λόγος ὅτι διὰ παρεμβάσεως τοῦ Ἁγίου οἱ δαίμονες ἐκβάλλονται καὶ οἱ ἀσθενεῖς θεραπεύονται. Προσκυνηταὶ συνέρχονται εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ ἐν Εὐχαΐτοις, τιμῶντες αὐτὸν καὶ θαυμάζοντες τὰς θαυμασίας παραστάσεις τῶν πράξεων αὐτοῦ. Ὁ αὐτόθι τάφος αὐτοῦ δωρεῖται εὐλογίαν. Οἱ προσκυνηταὶ συναπεκόμιζον κόνιν ἐκ τοῦ τάφου αὐτοῦ, ὡς πολύτιμον θησαυρόν. Ἦπτοντο τῶν ἱερῶν λειψάνων, ἔφερον αὐτὰ εἰς τὸ στόμα, τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ ὦτα αὐτῶν.

Ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς Θεόδωρος ὁ Τήρων ἀνεῖλε δράκοντα, ἔχοντα τὸν φωλεὸν αὐτοῦ ἐν δάσει καὶ λυμαινόμενον τοὺς κατοίκους. Ἡ ἀναίρεσις ἐγένετο ἐν τῷ κτήματι εὐγενοῦς τινος γυναικός, καλουμένης Εὐδοκίας. Πρὸ τοῦ θαύματος ὁ Ἅγιος παραδίδει ἑαυτὸν μυστικῶς τῷ ὕπνῳ. Ἐγείρεται ὑπὸ τῆς παρακολουθούσης Εὐδοκίας, ἣτις ἰκετεύει αὐτόν, ὅπως φύγῃ, ἵνα μὴ γένηται βορὰ τῷ δράκοντι. Ἀελῶν τὸν δράκοντα, ὁ Ἅγιος ἐπορεύετο πρὸς τὴν Ἀμάσειαν τοῦ Πόντου, ἵνα διὰ τῆς ὁμολογίας τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ τοῦ πάθους αὐτοῦ ἀνέλῃ καὶ τὸν νοητὸν δράκοντα. Ἡ ἀναίρεσις τοῦ δράκοντος ἀποτελεῖ τὸ προστάδιον τοῦ πάθους. Οὕτω καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ δράκοντος ἤρξατο τῆς ὁδοῦ πρὸς τὸ πάθος αὐτοῦ.

Ἡ λεγεὼν τῶν Μαρμαριτῶν, ἐν ἧ ὑπηρετεῖ ὁ Ἅγιος Θεόδωρος, ἐτύγχανε διάγουσα ἐν τῇ κατὰ τὸν Πόντον Ἀμασειᾷ. Τελουμένων εἰδωλολατρικῶν τελετῶν ὑπὸ τοῦ στρατεύματος, ὁ Ἅγιος ἠρνήσατο, ὅπως συμμετάσχῃ. Κληθεὶς εἰς ἀπολογία, ὡμολόγησε τὴν πίστιν αὐτοῦ εἰς τὸν Χριστόν. Ἠκολούθησαν ἀπειλαὶ καὶ δελεασμοί, ἀλλ' ὁ Ἅγιος παρέμεινεν ἀκλόνητος

εἰς τὴν πίστιν αὐτοῦ. Ἀπελύθη προσωρινῶς, ἵνα σκεφθῆ καὶ μεταστραφῆ, ἀλλ' οὗτος ἐπυρπόλησε τὸν εἰδωλολατρικὸν ναὸν τῆς πόλεως, ἀφιερωμένον τῇ μητρὶ τῶν θεῶν Ῥέα. Ἐκλήθη εἰς ἐξέτασιν τὸ δεύτερον, ὑποβληθεὶς εἰς ἀνηλεῆ βασανιστήρια. Κρεουργηθεὶς, ἐρρίφθη εἰς τὴν φυλακὴν, ἀλλὰ κατὰ τὴν νύκτα ἔθεραπεύθη ὑπὸ ἀγγέλων. Οἱ φυλάσσοντες αὐτὸν εἶδον πλῆθος λευχειμόνων ἐντὸς τῆς φυλακῆς, συμψαλλόντων αὐτῶ. Ἐκλήθη τὸ τρίτον, καταδικασθεὶς εἰς τὸν διὰ πυρᾶς θάνατον. Ἡ πυρά, οἶονεὶ τιμῶσα τὸν Ἅγιον, ἐσχημάτισε δόξαν περὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ. Ἡ προστάτις αὐτοῦ Εὐσεβία ἤτήσατο τὸ σῶμα αὐτοῦ καί, ἀλείψασα μύροις, κατέθηκεν ἐν οἴκῳ αὐτοῖς ἐν Εὐχαΐτοις, ἔνθα ἰδρῦθη ναὸς τῷ Ἁγίῳ.

Τὰ Εὐχάιτα ἦν πόλισμα ἐν Πόντῳ, δυτικῶς τῆς Ἀμασειάς. Ἀνεκηρύχθη εἰς πόλιν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου τοῦ Α', ὁχυρώσαντος αὐτὴν μετὰ τὰς ἐπιθέσεις τῶν Οὐννων τῷ 515. Ἐπυρπολήθη ὑπὸ τῶν Σασσανιδῶν τῷ 615, προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ χαλίφου Μωαβίου τῷ 640 καὶ κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 664. Οἱ Ἀραβες ἐλεηλάτησαν τὴν πόλιν καὶ κατηδάφισαν τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου. Ἡ πόλις συνῆλθε καὶ ὁ ναὸς ἐπανωκοδομήθη. Τὰ Εὐχάιτα ὑπήχθησαν εἰς τὸ Ἀρμενιακὸν θέμα. Οἱ Ἀραβες παρέσυραν εἰς ἐνέδραν τὸν στρατηγὸν καὶ ἐγένοντο κύριοι τοῦ θησαυροφυλακίου τοῦ θέματος τῷ 810. Τὰ Εὐχάιτα, ἀρχικῶς ἐπισκοπὴ τῆς μητροπόλεως Ἀμασειάς, ἀνεκηρύχθησαν εἰς αὐτοκέφαλον ἀρχιεπισκοπὴν ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος διὰ τὸν τιμώμενον αὐτόθι Ἅγιον Θεόδωρον τὸν Τήρωνα. Ἀνεκηρύχθησαν μητρόπολις ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου. Ἐν ἑτέρᾳ πόλει Εὐχανεῖα ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐτιμᾶτο ὁ ὁμώνυμος Ἅγιος Μαγαλομάρτυς Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης, καλούμενος καὶ Ἡρακλεώτης, ὡς μαρτυρήσας ἐν Ἡρακλείᾳ τοῦ Πόντου. Διὰ τὸν Ἅγιον τοῦτον ὁ αὐτοκρά-

τωρ Ἰωάννης Τσιμισκῆς μετωνόμασε τὴν πόλιν Εὐχάνειαν εἰς Θεοδώρουπολιν τῷ 972. Ἡ Εὐχάνεια τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου κατὰ τὰ ὄμορα Εὐχάιτα μετεσχηματίσθη εἰς Εὐχάινα.

Ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς Θεόδωρος ὁ Τήρων τιμᾶται καὶ τῷ Σαββάτῳ τῆς πρώτης ἐβδομάδος τῶν Νηστειῶν εἰς ἀνάμνησιν τῆς σωτηρίου διατροφῆς τοῦ λαοῦ διὰ κολλύβων. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανός, ἐχόμενος τῆς θρησκείας τῶν εἰδώλων, διέταξεν, ὅπως περιέλωνται ἐκ τῆς ἀγορᾶς πάντα τὰ καθαρὰ βρώματα, ἐκτιθῶνται δὲ μόνα τὰ μιαιρά, ἵνα ὑποχρεωθῶσιν οἱ νηστεύοντες χριστιανοὶ εἰς μιαιοφαγίαν. Κακοπαθοῦντος τοῦ πιστοῦ λαοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπεφάνη ὁ Ἅγιος Θεόδωρος τῷ πατριάρχῃ καὶ συνεβούλευσε τὴν ἔψησιν κολλύβων πρὸς διατροφήν τοῦ λαοῦ. Οὕτως ἐματαιώθη ἡ ἐπιβουλή τοῦ εἰδωλολάτρου αὐτοκράτορος κατὰ τῶν χριστιανῶν.

Ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Τήρων εἰκονίζεται μετὰ στρατιωτικῆς στολῆς καὶ ὀξείας μελανῆς γενειάδος, μόνος ἢ ἀναιρῶν τὸν βύθιον δράκοντα. Ὁσάκις εἰκονίζεται ὡς ξυνωρὶς μετὰ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου, διακρίνεται τούτου ἐκ τῆς γενειάδος αὐτοῦ. Εἰκὼν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σινᾶ τοῦ ἐνάτου ἢ δεκάτου αἰῶνος παριστάνει τοῦτον ἔφιππον ἐν στρατιωτικῇ στολῇ, λογχίζοντα τὸν δράκοντα. Χρυσοῦν μετάλλιον, ἀνευρεθὲν ἐν Καλαβρία, παριστάνει ἐπίσης τὸν Ἅγιον φονεύοντα τὸν δράκοντα. Παράλληλα τούτου μαρτυροῦνται ἐν ἀντικειμένοις τοῦ ἔκτου καὶ ἐβδόμου αἰῶνος. Ἡ παράστασις δρακοντοκτονίας ἐν τοῖς δυτικοῖς συνόροις τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐνέχει ἰδιαιτέραν σημασίαν. Ἡ δυναστεία τῶν Κομνηνῶν εἰσήγαγε τὰς μορφὰς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου ἐπὶ νομισμάτων.

Ἐκ τοῦ Βυζαντίου ἡ τιμὴ τῶν στρατιωτικῶν Ἁγίων διεδόθη

καὶ εἰς τὴν Δύσιν διὰ τῶν Σταυροφόρων. Πρὸ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου ὡς προστάτου τῆς Βενετίας προστάτης αὐτῆς ἦν ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ δρακοντοκτόνος, παραληφθεὶς ἐκ τῶν Ἑλλήνων τῆς Κάτω Ἰταλίας. Ἡ Κάτω Ἰταλία ἐτίμα τὸν Ἅγιον Θεόδωρον καὶ ἡ καταντικρὺ Κυρήνη τὸν Ἅγιον Γεώργιον, ὡς δρακοντοκτόνους. Διὰ ζῆλον πρὸς τὴν Ῥώμην, ἔχουσαν προστάτην Ἀπόστολον, ἐζήτησε καὶ ἡ Βενετία προστάτην Ἀπόστολον, καὶ ἀνηγόρευσε τὸν Ἀπόστολον καὶ Εὐαγγελιστὴν Μᾶρκον, οὗ τὸ σῶμα μετεκόμισαν ἐξ Ἀλεξανδρείας εἰς Βενετίαν Βενετοὶ ἔμποροι. Ἐπικίονος ἐν Βενετία παρίσταται ὁ Ἅγιος Θεόδωρος, ἀναιρῶν τὸν δράκοντα. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἁγίου, ἐκ παρίου μαρμάρου, προέρχεται ἐξ ἀγάλματος τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Μιθριδάτου καὶ ὁ θώραξ ἐξ ἀγάλματος τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀδριανοῦ. Ὁ δράκων, λομβαρδικῆς τεχνοτροπίας, χρονολογεῖται κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος. Ἐν τῷ χοροστασίῳ τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Σάρτρ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ὑαλογραφίαι τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος εἰκονίζουσι σκηνάς ἐκ τῶν πράξεων τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου. Ἐν τοῖς πρόποσι τοῦ Παλατινοῦ λόφου ἐν Ῥώμῃ ἀφιέρωται ναὸς αὐτῶ.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος τρέχει οὕτω:

«Μαξιμιανῶ καὶ Μαξιμίνῳ τοῖς βασιλεῦσι πολλή τις καὶ ἄσχετος ἡ ὁρμὴ κατὰ τῆς τῶν χριστιανῶν κεκίνητο πίστεως, ἅτε βαθεῖ σκότῳ τῆς ἀσεβείας κατεχομένοις καὶ πλείστην ὄσσην περὶ τὴν τῶν εἰδώλων πλάνην ποιουμένοις τὴν ἐπιμέλειαν· τίς οὖν παραστήσειε λόγος τὴν τότε κατέχουσαν ζάλην τοὺς φοβουμένους τὸν Κύριον; ἤρευνῶντο πόλεις, ἤρευνῶντο κῶμαι, χῶραι, ἀγροί, σπήλαια καὶ πᾶς, ὅστις τὰ χριστιανῶν σεβόμενος

ἦν, ἐχειροῦτό τε παραχρηῖμα καὶ πρὸς αὐτούς ἤγετο· ὧν τοῖς μὲν πειθομένοις τὴν ἱεράν ἐξόμνησθαι πίστιν καὶ τὸ ψεῦδος ἀντὶ τῆς ἀληθείας τιμᾶν εὐθηνία βίου, τιμαὶ καὶ ἀγαθῶν ἄλλων μυρίων ἀντίδοσις ἦν· τοὺς δὲ τὴν ἀγαθὴν ὄντως μερίδα προελομένους καὶ πάντα παθεῖν μᾶλλον ἢ ζημιωθῆναι Χριστὸν καὶ τὴν εὐσεβῆ καὶ φίλην ἀπόσασθαι θεοσέβειαν στέρησις τῶν ὄντων, βάσανοι, θάνατοι καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν χαλεπῶν ἐξεδέχοντο.

Κατ' ἐκεῖνο τοίνυν καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Θεόδωρος ἐπόθει μὲν παρῤῥησιάσασθαι τὴν εὐσέβειαν, οἷάπερ ἐκ προγόνων χριστιανὸς ὧν, οὐκ ἠγάπα δὲ λανθάνουσαν τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν κεκτῆσθαι οὐδ' ἐβούλετο οὕτως ἀπλῶς χωρῆσαι πρὸς τὴν ὁμολογίαν, εἰ μὴ καὶ τὸ θεῖον ἔξει πρὸς τοῦτο συνευδοκοῦν θέλημα. Ἀποδειχθεὶς γὰρ εἰς τήρωνα μεθ' ἑτέρων περὶ τὴν ἔω καὶ ἤδη εἰς λεγεῶνα ἄγεσθαι μέλλων τῶν Μαρμαριτῶν καλουμένην, ἣτις ὑπὸ πραιποσίτῳ μὲν Βρίγγῃ καλουμένῳ ἐτύγγανεν οὔσα, ἐν πόλει δὲ Ἀμασειᾷ τῇ κατὰ τὸν Πόντον διάγουσα ἦν, δοκιμὴν ποιεῖται τοῦ προκειμένου σκοποῦ· καὶ ἡ δοκιμὴ αὕτη.

Δράκων ἦν ἐμφωλεύων κατὰ τινὰ τόπον, ᾧ Εὐχάιτα τοῦνομα, δεινὸς μὲν ἰδεῖν, δεινότερος δὲ προσβαλεῖν, ὅτῳ ἂν ἐκεῖνον ἐντυχεῖν ἐγένετο· πῦρ μὲν γὰρ ἠφίει τῶν ὀφθαλμῶν, ἰὸν δὲ τῶν χειλέων, καὶ ἄμαχόν τι κακὸν καὶ ὀλέθριον, ἐν δὲ τῷ ἔρπειν πᾶσαν ὡς εἰπεῖν τὴν παρακειμένην ὕλην διασαλεύων· ὅθεν οὐδὲν ἄλλο τοῖς πλησιάζουσιν ὑπελείπετο ἢ τὸ φυγεῖν ἐκεῖθεν καὶ μετανάστας γενέσθαι καὶ τὸ φίλον ἔδαφος μισητὸν γενέσθαι διὰ κακὸν οὕτω ἄμαχον καὶ ἀγχίθυρον. Τοῦτον οὖν τὸν τόπον ὁ τοῦ Χριστοῦ μάρτυς ὄψει παραλαβὼν καὶ τῷ τῶν ἐγχωρίων οἴκτῳ κατακαμφθεὶς τὴν ψυχὴν, σύμβολον παρ' ἑαυτῷ ποιεῖται πρὸς τὴν τοῦ νοητοῦ δράκοντος πάλην τὴν τοῦ προκειμένου θηρὸς ἀναίρεσιν. Αὐτίκα γοῦν τῷ ὅπλῳ τοῦ τιμίου σταυροῦ φραξάμενος περιήει τὸν θῆρα διερευνώμενος. Κεκοπιακῶς δὲ

τῷ λασίῳ καὶ δασεῖ τῆς ὕλης καὶ μικρόν τι ἐκβάς, ἔπειτα δὲ καὶ ἀποβάς τοῦ ἵππου, ὕπνω ἑαυτὸν δέδωκέ τε καὶ διανέπαιε. Καί τις γυνὴ τῶν κατὰ τὴν χώραν ἐπισήμων τε καὶ περιφανῶν περιδεῆς καὶ ὑπότρομος ἐπιστάσα ἀφύπνιζέ τε τὸν Ἅγιον καὶ «ἀνάστα τὸ τάχος», ἐβόα· «εἰ μέλει σοι ζωῆς καὶ μὴ θανατᾶς ἀντικρυς· τὸ γὰρ ἐνταῦθα κακὸν ὁ δράκων συριγμῷ ἔξεισι διὰ τῆσδε καὶ πολλοὺς ὅπως ἀνεῖλεν ἄχρι καὶ νῦν καὶ βορὰν ἑαυτῷ ἐποίησατο.» Ταῦτα ἔλεγε τὸ φιλόχριστον γύναιον οἰκτιζόμενον, εἶτα καὶ φανερόν ὄρωσα τὸν κίνδυνον εἰς τὸ δεῖγμα τῆς συμπαθείας δάκρυα κατέρρει τῶν ὀφθαλμῶν. Ὁ δὲ ὡς εἶδεν, ὡς ἤκουσε, παραχρῆμα τό τε σέβας τῆς γυναικὸς καὶ ἦτις εἶη παρ' αὐτῆς ἐπυνθάνετο· κάκεινῃ Εὐσεβία μὲν εἶπε κεκλῆσθαι, τὸ δὲ σέβας εἶναι χριστιανή, τὸν δὲ τόπον κεκτῆσθαι μὲν ἐκ πατρῷου κλήρου, ἀηδῶς δὲ πρὸς αὐτὸν ἔχειν καὶ σπεύδειν ὅσον οὐπω πανοικεσία τοῦτον καταλιπεῖν· «εἶδον γάρ», ἔφη, «πολλάκις καὶ τῶν γνωρίμων πολλοὺς ἐνταῦθα παραβάλλοντας καὶ τῷ θηρίῳ βορὰν γενομένους, ὧν ἡ μνήμη στρέφει μου τὴν καρδίαν· διὰ τοῦτο καὶ σε μὴ θᾶπτον ἐκχωροῦντα ὄρωσα περιαλγῆς γίνομαι καὶ ἐπίδακρυς.» Ταῦτα ἐπιτραγωδήσασα φιλανθρώπως καὶ ἅμα τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἄρασα· «Θεέ», εἶπεν, «ὁ σαρκωθεὶς ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου ἐπὶ σωτηρία τοῦ κόσμου παντός, ἐξελοῦ ἡμᾶς τῆς προκειμένης τοῦδε τοῦ θηρίου κακότητος, κλῆρον σὸν γενομένους καὶ κλήσει τῇ σῇ δικαιοθέντας κατονομάζεσθαι.» Ὡς δὲ τοῦτο ῥηθὲν ἐν ἐπηκόῳ ὁ ἀθλητῆς ἤκουσεν, εὐθυμος ὅλος γενόμενος, «ἀπαλλαγῆση σήμερον», πρὸς τὸ γύναιον εἶπεν, «ἀπαλλαγῆση γείτονος πονηροῦ, Θεοῦ ἡμῖν ἄνωθεν ἐπορέγοντος δεξιάν. Ἔγνω γὰρ δύναμιν ἐμπνευσθεῖσάν μοι παρὰ τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ καὶ δεσπότου, ὅς σε καὶ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν οἴκτου ἀμείψαιτο παραστᾶσαν οὕτως καὶ ἡμᾶς ἀφύπνισασαν.» Εἶπε καὶ οἶον ἐνθους γενόμενος καὶ τῷ

τοῦ σταυροῦ σημείω ἑαυτὸν περιφράξας ἐπέβη τοῦ ἵππου καὶ φόφου τινὸς αἰσθόμενος ἐκ μέσης τῆς ὕλης, ὅθεν τάχα καὶ τὸ θηρίον ἐξέρπειν ἤσθετο, αὐτὸς τῇ ἄνωθεν πεποιστῶς συμμαχία ἔπεισιν ἀνδρικῶς· καὶ ἤδη τὸν φερόμενον ἰταμῶς καὶ ὀρμῆς πλήρη καταλαβὼν φθάνει τὴν λόγχην ἀκοντίσας καὶ βάλλει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καιρία μάλιστα καὶ χαλεπῇ τῇ πληγῇ. Ὁ δὲ ἦν παραχοῆμα νεκρός, ὀλίγα τὸν ὄλκον περιστρέψας καὶ ἀδεὲς δέος τοῖς πεπλησιακόσι γενόμενος.

Τοῦτο σύμβολον ἐναργῆς κατέστη τῷ μακαρίῳ, ὅτι τε καλῶς ὁ τοῦ μαρτυρίου δρόμος αὐτῷ καὶ δεξιὸν ἀπαντήσοι τὸ πέρας καὶ ὅτι παραπλησίως τῷ αἰσθητῷ καὶ τὸν νοητὸν θῆρα καταγωνίσεται ἀμέλει καὶ χαίρων ἀπῆει πρὸς τὴν τοῦ Πόντου Ἀμάσειαν, ἐν ἧ ὁ μάρτυς γενόμενος καὶ ὅπως ἔχει περὶ τὸ σέβας διαγνωσθεῖς, θύειν εἰδώλοις παρὰ τῶν ἐπίσης αὐτοῖς ἀναισθητῶν διεκελεύετο. Ὁ δὲ πιστὸς ὢν τῷ Θεῷ καὶ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ χάριτος ἐμπνευσθεῖς παρρησίας τε καὶ θάρρους ὑποβληθεῖς, στὰς ἐν μέσῳ τῆς λεγεῶνος· «Ἐγὼ χριστιανὸς εἰμι», ἔφη, «καὶ θῆσαι θεοῖς κιβδῆλοις οὐκ ἐπιτέταγμα· ἔστι γάρ μου Χριστὸς ἐν οὐρανοῖς ἀθάνατος βασιλεύς, ᾧ καὶ στρατεύομαι καὶ οὐ τοῖς προστάγμασιν ἀκριβῶς πείθομαι.» Πρὸς ταῦτα τοῦ πραιποσίτου «τὴν προσήκουσάν σοι στρατείαν», εἰπόντος, «Θεόδωρε, μὴ ἀποποιοῦ, θυέ τε τοῖς θεοῖς καὶ πείθου βασιλεῦσι τοῖς ἀηττήτοις», ὁ μάρτυς πάλιν ἐπὶ τῆς καλῆς ταύτης ὁμολογίας ἐστῶς· «Λέλεκταί μοι ἤδη», φησί, «ὅτι τῷ ἐμῷ στρατεύομαι βασιλεῖ, καὶ αὐτῷ πείθομαι καὶ ἄλλῳ παρὰ τοῦτον στρατευθῆναι οὐ δύναμαι.» καὶ τὸν πραιπόσιτον σχολιᾶ χρησάμενον διανοίᾳ, «ἀλλὰ καὶ τούτους», εἰπεῖν ἀποβλέψαντα πρὸς τοὺς παρεστῶτας, «χριστιανούς ὄντας οὐδὲν τοῦτο διεκώλυσε τοῦ στρατεύεσθαι.» Εἶτα, τοῦ μάρτυρος ἐπίτομον δόντος ἀπολογίαν, «ἐκάστῳ», γὰρ εἰπεῖν, «ὅπως ἔχει στρατείας μελέτῳ»

ἐγὼ μέντοι εἶρηκα καὶ αὖθις ἐρῶ, ὅτι τῷ ἐμῷ στρατεύομαι βασιλεῖ, τῷ ζῶντί φημι Θεῷ, καὶ τῷ μονογενεῖ υἱῷ αὐτοῦ», Ποσειδώνιος τις δουκηνάριος παρεστῶς καὶ ὄϊον ἐγγελῶν τῷ μάρτυρι τῆς ἀπολογίας καὶ σκώπτειν ὥσπερ ἐξ ἀγχινοίας βουλόμενος, «ὁ γὰρ Θεός σου», ἔφη, «Θεόδωρε, καὶ υἱὸν ἔχει;»

Ὁ δὲ μάρτυς ἦν οὐχ ὑφειμένος τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ προθύμῳ γλώττῃ καὶ θαρρᾶλέα φωνῇ· «Ναί», εἶπεν, «ἔχει, τὸν Λόγον τῆς ἀληθείας, δι' οὗ τὰ πάντα παρήγαγε· διδάσκει γάρ με Δαυῖδ ὁ θεῖος καὶ προφήτης καὶ βασιλεὺς οὕτως εἰπὼν· τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.» Εἶτα τὸν πραιπόσιτον πάλιν ἐπίσης διαχλευάζειν βουλόμενον· «τί δέ; τὸν υἱόν», φάναι, «τοῦτον δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς ἰδεῖν;» «εἶθε», εἶπε, τοιαύτην ὑμῖν ἐκεῖνος τὴν σύνεσιν ἐχαρίσατο, ὥστε πολλὰ τῇ πλάνῃ χαίρειν εἰπόντας τὸν ἀψευδῆ Θεὸν ἐπιγινῶναι καὶ τούτῳ λατρεύειν καὶ τὴν λογικὴν αὐτῷ προσφέρειν θυσίαν, ἀγνεύοντας ἅμα καὶ χειρας καὶ τὴν ψυχὴν.» Ἄλλ' οὕτως μὲν τὰ τῆς ἀγαθῆς καὶ φιλανθρώπου ψυχῆς φιλάνθρωπα ῥήματα· ὁ μέντοι ἔκφρων ἐκεῖνος καὶ ἀγχίνους τῷ δοκεῖν Ποσειδώνιος, κόλαξ ὢν καὶ τῷ καιρῷ χαριζόμενος, «ἀλλ' εἴπερ ἐπιγινῶμεν αὐτόν», ἔφη, «τί ἔσται πλέον ἡμῖν καὶ ποῖον οὐκ ἔσται καλόν;» ὁ μάρτυς ἀντέφησε· «Καὶ πῶς δὲ οὐ νοῦν ἔχοντες καὶ φρένας ἀνθρώπου παριδεῖν τὸ σκότος καὶ τῷ φωτὶ προσδραμεῖν καὶ ὑπεριδεῖν μὲν εὐημερίας, ἧς ἐν ὀλίγῳ περὶ τὸν πρόσκαιρον ὄντες ἀπολαύετε βασιλέα, Θεῷ δὲ ζῶντι καὶ βασιλεῖ προσελθεῖν καὶ τὴν ἴσῃν ἐμοὶ στρατείαν αὐτῷ στρατεύσασθαι;» καὶ τὸν πραιπόσιτον, «ἐνδῶμεν αὐτόν», φάναι, «ἄχρι καὶ τινῶν ἡμερῶν, ὡς ἂν ἐπὶ σχολῆς σκεψάμενος γινῶ τε τὸ βέλτιον καὶ τὸ συμφέρον αὐτῷ μεταμάθοι.» Ὁ ἀσύνητος ταῦτα ὑπὲρ τοῦ συνιέντος, ὁ ἄφρων ὑπὲρ τοῦ πολλῇ φρονήσει κεκοσμημένου, ὁ βάθει τῆς πλάνης

κατειλημμένος ὑπὲρ τοῦ λαμπρῶ φωτὶ τῆς εὐσεβείας πεφωτισμένος.

Ἐκεῖνον τοιγαροῦν εἰς καιρὸν ἀφέντες, ἦσαν οὗτοι μεταξύ πρὸς χριστιανούς ἐνασχολούμενοι· καὶ συλλαβόντες ἤγον εὐθύνας ὑπέχειν, ὅτι μὴ προσέχουσι ψεύδει, ἀλλ' εὐσεβείας ἔχονται καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἔβλεψαν· οἷς ὁ μάρτυς ἀκολουθῶν καὶ πάντα αὐτοῖς γενέσθαι φιλονικῶν, καὶ νοῦς καὶ στόμα καὶ φωνὴ καὶ πρὸς ἀνδρείαν παράκλησις, ὥσπερ ἐν τοῖς ἐκείνων μέλεσι διακινδυνεύειν μέλλον αὐτός, τί μὲν οὐκ ἔλεγε, τί δὲ οὐκ ἐποίει θάρσους αὐτοὺς καὶ τόλμης ἀναπιμπλῶν; ἔμακάριζε τοὺς ἀγῶνας, ζηλωτοὺς ἔκρινε, τὰ αὐτῶν ἠσπάζετο μέλη, τὰς βασάνους ἐσμικρολόγει, τὰς ἀμοιβὰς ἐμεγάλυνεν· εἶτα ἐκείνων ἐγκατακλείστων ἤδη γενομένων, αὐτὸς εὐκαιροῦ ὥρας ἐπιτυχῶν ἐπιτίθεται τῇ μητρὶ τῶν ψευδωνύμων θεῶν· καὶ πυρὶ ζήλου τὴν καρδίαν διακαυθεῖς, πυρὶ τὸν ταύτης ναὸν καταφλέγειν νυκτὸς ἐπελθῶν, ἔργῳ διδάξει τοὺς ἀνοήτους βουλόμενος, οἷψ μὲν αὐτὸς ἐπιθάρρει βοηθῶ, οἷοις δὲ αὐτοὶ θεοῖς πεποιθήσιν, οἱ τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ βοηθεῖν ἑτέροις, ὡς μηδὲ ἑαυτοῖς ἀμῦναι δυνατοὶ γενέσθαι τοιαῦτα πάσχουσιν. Ἐπεὶ δὲ ὑπό τινων τὸπραχθὲν ὠράθη καὶ εἰς πολλοὺς ἤδη δοθὲν ἦν, Κρονιόδης ὁ λογιστῆς δέει ληφθεῖς συλλαβόμενος αὐτὸν Πουπλίῳ τῷ ἡγεμόνι παρίστησιν· «Οὗτος ὁ λυμεῶν», λέγων, «νεόλεκτος ἡμῶν στρατιώτης, ὁ κακῆ μοίρα τῇ ἡμετέρᾳ πόλει ἐπιδεδημηκῶς, τὸν τε ναὸν τῆς μητρὸς τῶν θεῶν ἐνέπρησε καὶ εἰς τοὺς θεοὺς ἐξύβρισε καὶ οὐδὲ μίαν ἀπέλιπε θράσους ὑπερβολήν· συλλαβῶν οὖν αὐτὸν τῷ σῶ μεγέθει παρέστησα, ὥστε κατὰ τὸ θεῖον τῶν δεσποτῶν θέσπισμα δίκην αὐτὸν ὑποσχεῖν τῆς τόλμης ἀξίαν.»

Ὁ γοῦν δικαστῆς μεταστειλάμενος τὸν πραιπόσιτον πολλὰ τε ἐκάκισε καὶ εἰς ῥαθυμίαν ὠνειδίσει καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῷ τοῦ καυθῆναι τὸν ναὸν περιῆπτεν· «εἰ μὴ σύ», λέγων, «ὑφῆκας τῆς

ἀκριβείας, οὐκ ἂν οὗτος ὁ πάντολμος εὔρε χώραν τοιούτοις ἐπιχειρεῖν.» Ὁ δὲ μέμψεως ἑαυτὸν ἀπολύων· «ἐγώ», ἔφη, «πολλάκις αὐτὸν ὅτε μὲν ἀγαθῶν ἐπαγγελίαις ὅτε δὲ καὶ ἀπειλαῖς χρώμενος πρὸς τὴν τῶν θεῶν ἐπειγόμενην θυσίαν· ὡς δὲ εἴρων ἐμαυτὸν οὐδὲν ὄλως ἀνύοντα καὶ ὅτι μηδὲν ἔλεγον εἰς ψυχὴν ἀλλὰ τῶν ὠτων ἄκρων τοὺς λόγους κατέχεον, καιρὸν ἔγνω παρρασχεῖν διασκέψεως, εἰ καὶ μετάνοιά τις αὐτὸν εἰσέλθοι καὶ μετάρθῃται πρὸς τό βέλτιον· εἰ δὲ καὶ τοιοῦτον προήχθη τολμηῆσαι, δῆλός ἐστι κατατροφῶν· ἔπου τοῖς νόμοις καὶ τῇ ἐκείνων ἀποτομία κατὰ τῶν οὕτως ἰταμῶν κέχρησο.» Καὶ ὁ ἡγεμῶν εὐθύς τοῦ βήματος προκαθίσας, ἀχθῆναι κελεύει τὸν ἅγιον. Ἀχθέντι δὲ ὀριμύ τι καὶ ἀπηγνές ἐμβλέψας· «Τοῦτο», ἔφη, «τῆς δοθείσης σοι πρὸς μεταβολὴν ἀδείας ἀπέλαυσας, τὸ ἀντὶ τοῦ θῦσαι σε καὶ λίβανον προσενεγκεῖν τῇ θεᾷ πῦρ ἐκείνη προσενεγκεῖν;» Ὁ δὲ μάρτυς οὐδὲν ὑποδειλιάσας, ἀλλ' ὡσπερ τῷ γενομένῳ μᾶλλον ἐπικαυχώμενος καὶ εἰδώς, ὡς οὐ δεῖται τὸ πρᾶγμα γωνίας καὶ ἐπικρύψεως, ἀλλὰ λυχνίας καὶ περιωπῆς μᾶλλον, ὥστε φανερόν ἅπασι καταστῆναι παρῤῥησίας καὶ θάρσους ὑποπλησθεῖς, «ὅ μοι πέπρακται», ἔφη, «οὐκ ἂν ἀρνηθεῖην· ξύλοις ἐπήγαγον πῦρ, ὥστε λίθον καυθῆναι. Τοιαύτη δὲ ὑμῶν ἡ θεά, ὡς μηδὲ ἑαυτῇ βοηθῆσαι καὶ τοῦ κακοῦ δυνηθῆναι ρύσασθαι.» Καὶ ὁ δικαστῆς λόγῳ μὴ δυνηθεὶς ἀμείψασθαι τὴν ἀπόκρισιν, ὀργὴν ἀντιδίδωσιν ἐξ ἀπορίας καὶ τύπτεσθαι κελεύει τὸν ἅγιον, ἐπειπών· «Ἡ τῶν ἐμῶν λόγων ἀπαλότης καὶ τὸ τῆς ὀμιλίας ὑφειμένον καὶ ἡμέρον θρασύτερόν σε διέθηκαν πρὸς τὰς ἀποκρίσεις· στρέβλαι δὲ καὶ πολλαὶ βάσανοι πείσουσι βασιλικοῖς προστάγμασιν εἴκειν.» Ὁ δὲ ἅγιος· «Οὔτε σοι πείθομαι», ἔφη, «οὔτε τῶν σῶν κολάσεων ἐπιστρέφομαι, κἂν πολλῶ τούτων χαλεπωτέρας μοι ἐπαγάγῃς. Αἰ δὲ σαὶ ἀπειλαὶ ἀγενεῖς ἐτέρους καὶ παιῖδας καταπτοεΐωσαν· ἐμοὶ γὰρ ἡ προσδοκία τῶν μενόντων με ἀγαθῶν θάρσος τε

ἐμβάλλει καὶ τῶν σῶν βασάνων πείθει καταφρονεῖν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ βάσανοί μοι δοκοῦσιν αὐται· ὁ γὰρ κύριός μου καὶ βασιλεὺς παρίσταται μοι κουφίζων μοι τὰς ὀδύνας· ὃν σὺ οὐχ ὄρας, ἐπεὶ μὴ βλέπεις τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς.»

Τοῦτον ἀκούσαντα θυμὸς λαμβάνει τὸν δικαστὴν καὶ τῷ δεσποτηρίῳ πάλιν Θεόδωρον ἐγκλεισθῆναι κελεύει, κλεισί τε τὴν θύραν ἀσφαλισθῆναι καὶ σφραγῖσι ταύτην ἀκριβῶς ἐπιστημανθῆναι οὕτως τε τὸν ἅγιον ἐαθῆναι προνοίας ἔρημον πάσης· ἀλλὰ πιστὸς ἦν πάντως ὁ εἰρηκῶς μὴ ἰδεῖν δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον· ὁ γὰρ Χριστός, δι' ὃν ἐκεῖνος τὰ χαλεπὰ ταῦτα φέρειν ἠνέσχετο, οὐ μόνον αὐτὸν χάριτι τρέφων ἦν, ἀλλὰ καὶ προσελθὼν ἐπεσκέψατο καὶ λόγων ἠξίωσε καὶ θάρσους ἐνέπλησε καὶ χρηστοτάτης ἐπαγγελίας· καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλε τοῦτο ποιεῖν καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ φυλακῇ δεδομένον ἐπισκοπῆς ἀξιοῦν, ὅπου γε καὶ ἡμῖν ἐνετείλατο πρὸς τοὺς ἀπλῶς τοῦτο πάσχοντας καὶ φυλακὴν οἰκῆσαι κατακριθέντας τὰ ὅμοια ὄραν; Ἦλθεν οὖν καὶ· «Θεόδωρε, θάρσει», λέγει· «ἐγὼ γὰρ εἰμι μετὰ σοῦ· λήψη δὲ οὐδὲν βρῶμα ἢ πόμα παρὰ τῶν ἀθετούντων με τούτων, ἀλλὰ τρυφῆς ἀφθάρτου σοι καὶ ζωῆς ἐγὼ κοινωνήσω.» Ταῦτα πολλὴν ἐνέσταξε τῷ ἁγίῳ τὴν ἡδονὴν καὶ ψάλλειν ἤρξατο καὶ τῷ Θεῷ μάλα θεοφιλῶς ἐναγάλλεσθαι· ψάλλοντι δὲ πολὺς ἠκούετο συνάδων αὐτῷ ὄχλος, ὡς καὶ τοὺς δεσμοφύλακας ἀναστάντας πρὸς τὴν θύραν δραμεῖν ὀψομένους τίνες οὗτοί εἰσιν. Ἰδόντες δὲ αὐτὴν τε κεκλεισμένην καὶ οὐδὲν ἐπικακουρηθὲν τῇ σφραγίδι, οὐδὲ οὕτως ἡμέλουν, ἀλλὰ καὶ αὖθις παρεθεῶντο διὰ τῆς θυρίδος· καὶ ὄρωσι πολὺ τι πλῆθος λευχειμονούντων καὶ συμψαλλόντων τῷ μάρτυρι· ὁ μὴ δυναθέντες σιωπῇ κατασχεῖν, ἀπέρχονται καὶ τῷ δικαστῇ ἀπαγγέλλουσι· καὶ ὡς ἀκούσας ὀρομαῖος τῇ θύρᾳ ἐπιφοιτᾷ. Ἰδὼν δὲ καὶ αὐτὸς τὴν σφραγίδα μὲν καὶ τὰς κλειῖς ἀπαθῶς ἐχούσας, φωνὴν δὲ πλήθους ἀδόντων

ἀκουομένην, κύκλω περίστησι τῆς φρουρᾶς στρατιώτας ἐνό-
 πλους, χριστιανούς εἶναι τοὺς ἔνδον ὑπολαβών. Ἐπεὶ δὲ εἰσέλθοι
 καὶ μηδένα εὖροι ὅτι μὴ μόνον τὸν Χριστοῦ δοῦλον Θεόδωρον, καὶ
 αὐτὸν τῷ ξύλῳ ἀσφαλῶς ἐμπεπεδημένον, ἔκπληξις αὐτόν τε καὶ
 τοὺς σὺν αὐτῷ εἰσῆει. Κλείσαντες οὖν τὰς θύρας τῆς φυλακῆς,
 ἐπανήεσαν, οὐδὲν ἕτερον αὐτῷ δίδοσθαι τοῦ δικαστοῦ ἐπιτρέψαν-
 τος, ὅτι μὴ οὐγκίαν ἄρτου τῆς ἡμέρας καὶ βραχύτατον ὕδατος·
 ὡ τῆς ἀφροσύνης, εἰ ψυχὴν τοιαύτην ἐλεῖν ᾠήθησαν ἐνδεῖα τῶν
 ἀναγκαίων, ᾧ μηδὲ τούτων ἦν χρεῖα τροφῇ κρείττονι τρεφομένῳ
 ἢ κατὰ ἄνθρωπον· ὅθεν οὐδὲ ἐδέξατό τι παρὰ τῶν ἀναιρεῖν οὐ
 σώζειν μεμαθηκότων.

Ἐωθεν δὲ ὁ δικαστῆς κελεύσας ἀχθῆναι τὸν ἅγιον, λόγοις
 αὐτὸν ἡμέροις καὶ ἀγαθῶν ἐπαγγελίαις ἐλεῖν ἐπειρᾶτο, «πέι-
 σθητί μοι πρὸ τῶν βασάνων, Θεόδωρε», λέγων· «καὶ εὐθύς
 γράφω τοῖς βασιλεῦσιν, ἀρχιερέα τε τῶν θεῶν χειροτονῆσαί σε
 καὶ τιμῶν ἀξιῶσαι μεγάλων καὶ σύνθρονον ἡμῖν καταστῆσαι.»
 Τούτων ἀκούσαντι τῷ ἀγίῳ πρῶτον μὲν περὶ τῆς ἀρχιερωσύ-
 νης καὶ γελάσαι φαιδρὸν ἐπῆλθε καὶ τῆς δωρεᾶς μυκτηρίσαι
 τοὺς ἀνοήτους, ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς τὸν δικαστὴν μετὰ πολλῆς
 φάναι τῆς παρρησίας, «εἰ καὶ πυρὶ τὰς σάρκας μου τήξῃς, εἰ
 βασάνων πλήθει καταναλώσης, εἰ καὶ τὸν διὰ ξίφους θάνατον
 εὐθύς ἐπαγάγῃς, ἕως ἂν ἐν ἐμοὶ πνεῦμα ζωῆς ᾦ, οὐκ ἂν ἕξαρονος
 ὀφθειῖν τοῦ ἐμοῦ Θεοῦ τε καὶ βασιλέως.» Ἐπεὶ ταῦτα ἀκοῦσαι
 τὸν τύραννον, πολλὰ τῷ πραιποσίτῳ διαλεχθέντα κελεύσαι τοῖς
 δημίοις ἐπὶ ξύλου τὸν ἅγιον αἰωρήσαντας ὄνουξι τὰς πλευράς
 αὐτοῦ καταξέειν· οὐπὲρ εἰς ἔργον ἐκβάντος, θέαμα ἦν χαλεπὸν
 ἡμέροις ὀφθαλμοῖς τὸ γινόμενον· εἰς τοῦτο γὰρ ὠμότητος οἱ
 ξέοντες παρηνέχθησαν, ὡς μηδένα οἶκτον αὐτούς τῆς κοινῆς
 λαβεῖν φύσεως, ἀλλ' οἷον ἀψύχῳ τινὶ προσφέρεσθαι καὶ δι' ὅλου
 γυμνά σαρκῶν τὰ ὅστα ἐκείνου καταλιπεῖν. Ὁ μέντοι μάρτυς

οὐδὲν ἔλαττον ἢ οἱ ξέοντες τοῦ οἰκείου σώματος ἀμελῶν καὶ νικῆσαι φιλονικῶν τῇ αὐτοῦ ἀνδρεία τὴν ἐκείνων θηριωδίαν, πρὸς μὲν τὸν τύραννον οὐδὲ βραχὺ τι ἐφθέγγετο, ὑπέφαλλε δὲ ἡσύχως· «Εὐλογῆσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ παντός ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου.» Ἐκπλαγεῖς οὖν ὁ τύραννος τῆς καρτερίας τὸν ἅγιον, «εἶτα οὐκ αἰσχύνῃ», ἔφη, «πάντων ἀνθρώπων ἀθλιώτατε σύ, ἐπ' ἀνθρώπῳ τὰς ἐλπίδας ἔχων, καὶ τούτῳ βιαίῳ τέλει καταλύσαντι τὴν ζωὴν, ἀλλ' οὕτως σεαυτὸν ἀλογίστως παραδίδως τοῖς αἰκισμοῖς;» Ὁ δὲ λίαν πεποιθότως καὶ ἀνδρικῶς καὶ ὡσπερ ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ὁ δικάζων ἐπὶ τῷ βήματι σεμνυνόμενος· «Αὕτη μοι αἰσχύνῃ», ἔφη, «καὶ πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα.»

Τοῦ δήμου τοίνυν ἐπιβοῶντος ὅσον οὕτω τὸν ἅγιον παραπόλλυσθαι, ὁ ἡγεμὼν ἐπηρώτα διὰ τοῦ κήρυκος· «Τί βούλει; θῦσαι μᾶλλον ἢ καὶ ἔτι σοι τὰς κολάσεις παραταθῆναι;» Πρὸς ταῦτα ὁ μάρτυς δεῖξαι βουλόμενος, ὡς οὐ μόνον οὐχ ἠττηται τῶν δεινῶν, ἀλλὰ καὶ φαιδρύνεται πάσχων καὶ τρυφὴν ἡγεῖται τὰ ἐπαγόμενα, ζήλου πληρωθεὶς τὴν καρδίαν, ὅλη γλώττη καὶ παρρησίας ἔμπλεω ψυχῇ· «Ἄσεβέστατε», ἔφη, «καὶ ἀνομίας πάσης πεπληρωμένε υἱὲ διαβόλου, ἀληθῶς ἄξιε τῆς τοῦ ἀντικειμένου δαίμονος ἐνεργείας, οὐδὲ φοβῆ σύ τὸν Θεόν, ὃς τοσαύτην σοι τὴν ἀρχὴν ἐχαρίσατο; δι' αὐτοῦ γὰρ βασιλεῖς βασιλεύουσι καὶ τύραννοι κρατοῦσι γῆς· ἀναγκάζεις δέ με ζῶντα Θεὸν ἐγκαταλιπεῖν καὶ λίθοις προσκυνεῖν ἀψύχοις;» Ὁ οὖν δικαστὴς πολλῇ διασκέψει πρότερον ἐκδοὺς ἑαυτὸν ἔπειτα· «Τί θέλεις;» φησὶν, «εἶναι μεθ' ἡμῶν ἢ μετὰ τοῦ Χριστοῦ σου;» Τούτῳ ἐκεῖνος οὐδὲ βραχὺν ἀναμείνας χρόνον οὐδὲ τὸ πρᾶγμα σκέψεως εἶναι νομίσας ἄξιον, ἀλλ' οἷα δὴ καὶ μεμφόμενος τὸν ἡγεμόνα τῆς ἐρωτήσεως θαρραλέα καὶ ψυχῇ καὶ φωνῇ «μετὰ τοῦ Χριστοῦ μου», ἔφη, «καὶ ἤμην καὶ εἶμι καὶ

ἔσομαι.» Εἰδὼς οὖν ὁ δικάζων ὅτι μηδὲν ἀνύει, ἀλλ' ἀπαγορεύει μᾶλλον αὐτὸς τὰς κολάσεις ἐπάγων ἢ ὁ ἅγιος πρὸς τὴν τῶν ἐπαγομένων ὑπομονήν, τὸν διὰ πυρὸς αὐτοῦ καταψηφίζεται θάνατον, οὕτως εἰπὼν· «Θεόδωρον ἀπειθήσαντα μὲν τῷ κράτει τῶν καλλινίκων βασιλέων καὶ τῶν θεῶν, πιστεύσαντα δὲ τῷ ἐσταυρωμένῳ, πυρὶ παραδοθῆναι κελεύω.» Ὡς οὖν ἀπεφάνητο μόνον, θᾶπτον ἢ ἐλέχθη τὸ ἔργον ἡνύετο· τῶν γὰρ δημίων ξύλα παραχρῆμα συνενεγκόντων, συλλαβόντες τὸν μακάριον οἱ πρὸς ταῦτα κελευσθέντες ὑπηρετεῖν, ἐπὶ τὸν τεταγμένον ἤγαγον τόπον.

Ἐπεὶ δὲ ἤδη καὶ τὸ πῦρ ἀνήφθη, εὐθύς περιτιθέασιν αὐτῷ καὶ ὄργανα τὰ πρὸς τὴν πυρὰν ἐπιτήδεια. Μελλόντων δὲ καὶ προσηλοῦν, οὐκ ἀνίει· «Ἄφετέ με», λέγων· «ὁ γὰρ δοὺς οὐδὲν ἀγεννές πρὸς τὴν τοῦ πυρὸς ὑπομεῖναι θεάν, αὐτὸς δώσει πάντως καὶ τῆς τῶν ἡλῶν ἐκτὸς ἀσφαλείας τὴν τοῦ πυρὸς ὑποστῆναι καῦσιν.» Ταύτη τοι καὶ οὐ καθήλωσαν μὲν, προσέδησαν δέ· καὶ ὅς τὴν σφραγίδα τῷ μετώπῳ ἐπιβαλὼν ἡδύ τε ἰδὼν εἰς τὸν οὐρανόν· «Κύριε ὁ Θεός», εἶπεν, «ὁ παντοκράτωρ, ὁ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀγαπητοῦ σου πατήρ, δι' οὗ τὴν ἐπίγνωσίν τε καὶ ἐπαγωγὴν τὴν εἰς σέ ἐσχήκαμεν, Θεέ τῶν δυνάμεων, Θεέ πάσης κτίσεως καὶ παντὸς ἔθνους, οἱ ζῶσιν ἐνώπιόν σου, εὐλογῶ σε ὅτι με κατηξίωσας μερίδα σχεῖν μετὰ τῶν ἁγίων σου μαρτύρων ἐν τῷ ποτηρίῳ τοῦ Χριστοῦ σου εἰς ἀνάστασιν ζωῆς αἰωνίου ψυχῆς τε καὶ σώματος· διὸ προσδεχθεῖν ἐνώπιόν σου σήμερον ἐν θυσίᾳ πίονι, καθὼς προητοίμασας καὶ ἐπλήρωσας ὁ ἀψευδὴς καὶ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν· δὸς δέ, Κύριε, καὶ τοὺς συγκατασχεθέντας μοι τήρωνα τῶν ἴσων ἐμοὶ κοινωνῆσαι βραβείων.» Οὕτως εὐξάμενος εἰς τὸ πλῆθος ἀπειθε· καὶ εὐθύς Κλεόνικον τὸν συλληφθέντα αὐτῷ τήρωνα ἐπίλυπόν τε καὶ δεδακρυμένον ἰδὼν, μέγα ἐμβοήσας· «Κλεόνικε, περιμένω σέ»,

φησιν, «ἀκολούθει μοι, ἵν' ὡσπερ ἐπὶ ταύτης τῆς προσκαίρου ζωῆς οὐ διέστημεν, οὕτως δὴ καὶ τὴν αἰώνιον ζήσομεν ἀλλήλοις συνόντες.» Οὕτως εἰπὼν τῇ εὐχῇ πάλιν δίδωσι· «Κύριε», λέγων, «καὶ Θεὸς παντοκράτωρ, ὁ τὸν ἀγῶνα τόνδε διὰ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, Κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῇ δυνάμει τῇ σῇ νικῆσαί με καταξιώσας, πρόσδεξάι μου τὴν ψυχὴν ἐν εἰρήνῃ, ὅτι σοι πρέπει δόξα σὺν τῷ υἱῷ καὶ τῷ παναγίῳ σου πνεύματι.» Διατελέσας δὲ τὴν εὐχὴν ἐφάλλεται τῇ πυρᾷ καὶ ὡσπερ οὐδενὸς αὐτὸν πιέζοντος λυπηροῦ, οὐ μόνον ἀνετός τε καὶ ἀτάραχος ἦν, ἀλλὰ καὶ ὕμνον ἐώκει τινὰ ὑπάδειν τοῖς χεῖλεσι· καὶ οὕτως ἡσυχῇ τὸ πνεῦμα παρατίθησι τῷ Θεῷ.

Εὐσεβία δέ τις, ἡ φερωνύμως ζῶσα, αἰτησαμένη τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος καὶ λαβοῦσα, οἴνω τε καὶ μύροις ὑπαλείψασα καὶ κοσμήσασα, θήκη φιλοτίμῳ αὐτὸ κατατίθησι καὶ εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, ὃς ἐν χωρίῳ Εὐχαΐτα λεγομένῳ ἰδρυτο ὑπὸ τὴν τῶν Ἀμασέων μητρόπολιν, ὡς χρῆμά τι πολυτελές θησαυρίζει, μνήμην ἐτήσιον τῷ μάρτυρι ἐκτελοῦσα καὶ τὸ ἱερὸν λόγιον ὡς δυνατὸν αὐτῇ ἐκπληροῦν σπουδάζουσα· εἰς γὰρ μνημόσυνον αἰώνιον, φησιν, ἔσται δίκαιος. Εἶχε μὲν οὖν οὕτως ἡ φιλόχριστος Εὐσεβία τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος θησαυρὸν ἄσυλον, πλοῦτον ἀδάπανον, αὐτῇ τε καὶ τοῖς μετ' αὐτῆς ἄγρυπνον φύλακα· πλὴν ἀλλὰ τὴν ἐπισκιάζουσαν τῷ σώματι δύναμιν οὐκ εἶχεν αὐτῇ μόνῃ, ἀλλὰ καὶ πᾶς ὅστις βοηθὸν ἐκεῖνον ἐπιβόωμενος ἦν· ἴσον γὰρ ἑαυτὸν οἶδε νέμειν ὁ ἅγιος τοῖς πλησίον ὁμοῦ καὶ τοῖς πόρρω καὶ ὁμοίας ἀπανταχοῦ τὰς τῶν θαυμάτων αὐγὰς ἐπιλάμπειν.

Ἀμέλει καὶ τὴν ἐν καλῷ τῆς Εὐρώπης κειμένην πόλιν πασῶν τε προκαθημένην καὶ βασιλεύουσαν, τὴν Κωνσταντίνου φημί, ἐμπεσεῖν ταῖς πάγαις τοῦ πονηροῦ κινδυνεύουσαν, βοηθὸς αὐτόκλητος ἐπιφθάσας ἀπαθῆ κακῶν διετήρησεν.

Ἐπεὶ μὲν γὰρ τῷ φθονερῷ δαίμονι τοῦτο ἔργον ἦν βασκαίνοντι τῆς σωτηρίας χριστιανοῖς, ὁ κατ' αὐτῶν διωγμὸς καὶ οἱ πρὸς τοῦτο δὲ σπουδαίως ὑπηρετοῦντες αὐτῷ βασιλεῖς· πολλὴν γὰρ εἶχεν εὐκολίαν ἐφ' οἷς ἐπεχειρεῖ, τῇ δυνάμει τῆς ἀρχῆς καὶ τῷ κατ' αὐτῶν φθόνῳ συνεργοῖς χρώμενος· ἀλλὰ καὶ οὕτω τὰ χριστιανῶν ἦνθι καὶ παρ' ἐλπίδα πᾶσαν ἐκράτει καὶ τὰς αὐτοῦ κατήσχυνε προσβολὰς ἢ τε θεία πίστις ὡσπερ γῆ ἀγαθὴ τοῖς αἵμασι τῶν μαρτύρων ὑπαρδομένη πολύχουν ἐκαρποφόρει πανταχοῦ τὴν εὐσέβειαν· ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς ἀνίσταται τὰ χριστιανῶν πρεσβεύων, ὁ περιώνυμος δηλαδὴ Κωνσταντῖνος· ὁ καὶ καιριωτάτῃ γίνεται πληγὴ τῷ βασκάνῳ καὶ παρῥησιάζεται μὲν ἡ ἀλήθεια, ἡ δὲ τῶν ψευδωνύμων θεῶν θρησκεία αἰσχύνῃ καλυψαμένη πόρρω που τῶν ῥωμαϊκῶν ὁρίων ἀπεπλανᾷτο· ἐπεὶ ταῦτα οὕτως ἀνθοῦντα ὁ πονηρὸς δαίμων ἐώρα, ἤσχαλλεν, ἠγιάτο, ἐδυσφόρει, τοῖς ὅλοις διαπορῶν ἦν, εἰς ἀνάρρουν αὐτῷ τὰ πράγματα χωροῦντα ὁρῶν· ἐπεζήτη τὸν ἐν δυνάμει πάλιν ὑπηρετήσοντα τοῖς θελήμασιν αὐτοῦ τοῖς πονηροτάτοις· καὶ ζητῶν, ὡ τῶν ἐμῶν κακῶν καὶ τῶν ἀδῆλων τοῦ Θεοῦ κριμάτων, εὕρισκει.

Κωνσταντίνου γάρ, οὔπερ ἄρτι μνήμην ἐθέμεθα, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπ' εὐσεβείᾳ γνωρίζομένων τὸν βίον μεταθεμένων, οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ βασιλεὺς ἀναδείκνυται, εἴ γε δεῖ βασιλέα καλεῖν ἐκεῖνον τὸν δραπέτην οἴμοι τῆς εὐσεβείας γενόμενον καὶ κακίας ὑπηρετήτην πάσης καὶ ἀσεβείας παρ' ὄντιναοῦν ἄλλον ἀναφανέντα καὶ τοῦ ἰδίου δεσπότη καὶ Θεοῦ καταφραξάμενον, τὸν θεομισῆ λέγω καὶ πάντολμον Ἰουλιανόν· ὃς τὴν ἀληθῆ χριστιανῶν πίστιν ἐξαρνησάμενος, ὡσπερ οὐδὲν κοινὸν πρὸς τοιαύτην ψυχὴν καὶ γνώμην ἔχουσαν, τῇ ματαιᾷ τῶν εἰδώλων προστίθεται πλάνη· ἦν εὖ κειμένην ἐκεῖνος κακῶς ἀνιστᾷ καὶ καλῶς παυθεῖσαν ἀνανεοῖ πάλιν μετὰ πολλοῦ τοῦ

πόνου καὶ τῆς ἐπιμελείας, ὥσπερ ἀναπληρῶν αὐτῇ τὸ μεταξὺ τῶν χρόνων ὑστέρημα καὶ μαρᾶναι φιλονικῶν τὰ θεῖα τῆς εὐσεβείας νεόφυτα καὶ τὴν ἀρτιθαλῆ πίστιν τό γε εἰς αὐτὸν ἦγον ρίζαις αὐταῖς ἐξελεῖν βουλόμενος· ταύτη τοι καὶ διωγμὸν ἐγείρει τῶν πώποτε μνημονευομένων ἀγριώτερον καὶ κακοτεχνότερον· ἐπεὶ δὲ πολλοὺς πολλαῖς τιμωρίαις ὑποβαλὼν ἤκιστα πειθομένους ἑώρα καὶ τοῖς αὐτοῦ θελήμασιν εἰκοντας, ἐπὶ τὸν δόλον καὶ τὰς τέχνας ἐχώρει καὶ τῆς λεοντῆς, ὃ λέγεται, μὴ ἐξικνουμένης, καὶ τὴν ἀλωπεκῆν προσετίθει· πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα ἐπιτηδεύει, γονιμώτατός τε καὶ φιλοτιμώτατος ὢν τοῖς τεχνάσμασιν, ἔπειτα δὲ καὶ τοιοῦτόν τι ἐπινοεῖ, ὃ καὶ μόνον πραχθὲν ἱκανὸν ἦν αὐτοῦ τὴν πανουργίαν ἀποδειξαι ἀμίμητον καὶ οἷόν τι γεῦμα γενέσθαι ψυχῆς οὐδὲν ἐλεύθερον ἐχούσης οὐδὲ γενναῖον· εἰδὼς γὰρ ὁ βδελυρὸς ἐκεῖνος, ἅς ἀφιερουσι θεῶ οἱ χριστιανοὶ τῶν νηστειῶν ἡμέρας ὅπως οἷόν τε καθαρὰς αὐτάς διαφυλάττειν σπουδάζουσιν, οὐδενὸς τῶν περιττῶν ὅτι μὴ μόνον τῶν ἀναγκαίων ἀπογευόμενοι καὶ μάλιστα κατὰ τὴν πρώτην τῶν νηστειῶν τούτων ἑβδομάδα, καθ' ἣν οἱ πλείους τῶν φιλαρέτων καὶ ἄσιτοι τὸ παράπαν διατελοῦσιν, ἐπεὶ καὶ πᾶς ἀπτόμενος πράγματος θερμότερον αὐτῷ τὴν ἀρχὴν προσβάλλει, τοῦτο ἐκεῖνος εἰδὼς τὸν τῆς πόλεως ἑπαρχὸν μετακαλεσάμενος, τῆς αὐτῆς αὐτῷ κοινωνοῦντα θρησκείας· «Ἐπεὶ», φησιν, «τά τε ἄλλα κακοδαιμονοῦντας Βυζαντίους καὶ εἰς τοὺς θεοὺς ἐξυβρίζοντας οὐδένα τρόπον αὐτοὺς μεταπίσειν οἰοί τε γεγονάμεν, οὔτε γὰρ ἀπειλαῖς ἐφοβήσαμεν, οὐ βασάνοις ἐνδοῦναι παρεσκευάσαμεν, οὐ τιμαῖς τε καὶ δωρεαῖς ἀποστῆσαι τῶν δεδογμένων ἰσχύσαμεν, οὐκ ἄλλο τι πρὸς θεραπείαν τῆς νόσου ταύτης ἐφευρεῖν ἠδυνήθημεν, εἰς νοῦν ἐπῆλθέ μοι νῦν, ὃ καὶ μὴ βουλομένους πείσει τῶν θυσιῶν ἀπογεύσασθαι· ἐπεὶ γὰρ αἱ ἀποτεταγμέναί τούτοις εἰς νηστειῶν ἡμέραι πάρεσι.

νῦν γενέσθω σοι σφόδρα ἐπιμελές μηδ' ὅτιοῦν ἐφεῖναι μηδενὶ βρωτὸν ἢ ποτὸν ὄνιον εἰς τὴν ἀγορὰν προθεῖναι, ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν πάντα περιλεῖν, ἐκ δὲ τῶν εἰς θυσίαν ἡμῖν προσφερομένων ἐκθεῖναι καὶ εὐώνως ταῦτα λαμβάνειν τοὺς βουλομένους παρασκευάσαι· ὅπερ ὡς ἔφημεν γεγονός, ἀνάγκη πάντας ἢ τῶν θυσιῶν αὐτοὺς ἀπογεύσασθαι ἢ ἐπιγνόντας καὶ μὴ χρήσασθαι βουλομένους θήραμα τοῦ λιμοῦ γενέσθαι, μηδαμόθεν ἄλλοθεν ἐπισιτίσασθαι δυναμένους. Ταῦτα τὸν τοῦ παρανόμου βασιλέως παρανομώτερον ὑπερέτην ἀκηκοότα φάναι λέγεται· «θεόθεν σοι, βασιλεῦ, καὶ οὐκ ἄλλοθεν ἀτεχνῶς τὸ ἐνθύμημα.»

Οὕτως οὖν κοινολογησάμενοι καὶ τὰ τῆς βουλῆς ὥσπερ εἶχον δεινότατα σκαιωρήσαντες, εὐέλπιδες ἦσαν αἰρήσειν χριστιανούς οἰόμενοι· ἀλλ' οὐκ ἦν τοῦτο τῆς Χριστοῦ ἄκρας χρηστότητος οὐδὲ κηδεμονίας ἐκείνου τῆς πρὸς ἡμᾶς, τὸ παριδεῖν οὕτω τὴν ἀνομίαν ὑψῶσαι κεφαλὴν καθ' ἡμῶν καὶ τῆς εὐσεβείας κατακαυχήσασθαι· διὰ ταῦτα κινδύνῳ περιπίπτουσιν ἡμῖν ἀφανεῖ τὸν λαμπρὸν ἐν μάρτυσιν ἐπιπέμπει, τὴν ἄμαχον προστασίαν, τὴν ὀξεῖαν βοήθειαν, τὸ Θεοῦ δῶρον, τὸν μέγαν Θεόδωρον· ὃς ἐπιστὰς τῷ τηλικαῦτα τῆς ἐκκλησίας ἀρχιερεῖ καὶ ἐπισκόπῳ, οὐκ ὄναρ ἀλλ' ὕπαρ ἐπιφαινόμενος, «Ἰουλιανὸς ὁ μιαρὸς», ἔφη, «διετάξατο βασιλεὺς κατὰ τὴν πρώτην ἐβδομάδα τῶν νηστειῶν περιαιρεθῆναι μὲν τὴν κατὰ τὴν ἀγορὰν προβεβλημένην καθαρὰν βρωσιν, προτεθῆναι δὲ μεμιασμένην αἵματι καὶ λύθρῳ τῶν ἐναγῶν θυσιῶν· ἀλλὰ σὺ τοῦτο εἰς νοῦν βαλλόμενος διαμάρτυραι τῷ λαῷ μηδένα τῶν τῆ ἀγορᾶ προτεθέντων βρωμάτων ἢ πομάτων μηδ' ὅτιοῦν ὠνήσασθαι.» Τοῦ δέ, «καὶ πῶς ἔσται δυνατόν», ἐρομένου, «τοῖς ἐνδεέσι καὶ μηδεμιᾶς ἡμέρας προαποτεθειμένην ἔχουσι τὴν τροφήν;» ὁ μάρτυς ἅμα μὲν τὴν ἀπορίαν ἰώμενος, ἅμα δὲ καὶ γνωρίσαι βουλόμενος, ὅστις εἶη, «κόλλυβά», φησιν, «αὐτοῖς παρασχόμενος, ταύτη τὴν ἐνδειαν

παραμυθήσασθαι σπούδασον.» Εἶτα τοῦ πατριάρχου πάλιν πυθομένου τί δ' ἂν εἶη τὰ κόλλυβα ταῦτα, «οὐδὲ γὰρ ἔγνωσταί μοί», φησιν, «τὸ ὄνομα», ὁ ἅγιος· «Σίτον ἐψήσας», ἔφη, «διάνειμαι τοῦτον εἰς βρώσιν·» –οὕτω γὰρ ἐγχωρίως τὸν ἐφθὸν σίτον ἐν Εὐχαΐτοις καλεῖν σύνηθες– «ἐμὲ δὲ εἶναι Θεόδωρον ἴσθι τὸν κατὰ τὴν Ἀμάσειαν τὴν πρὸς Πόντον ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρήσαντα· ὑφ' οὗ καὶ ἀπέσταλμαι νῦν σωτὴρ ὑμέτερος, τῆς τοῦ πονηροῦ ἐνέδρας καὶ μηχανῆς ῥυσόμενος.»

Ταῦτα τὸν ἀρχιερέα μαθόντα ἡδονῆς ἅμα καὶ θαύματος ἔμπλεω γενέσθαι καὶ τοὺς τὴν βασιλίδα ταύτην πόλιν οἰκοῦντας χριστιανούς μετακαλεσάμενον, τὰ τοῦ ἀγίου αὐτοῖς, ὡς ἤκουσεν, ἐπισκῆψαι· κακείνους ἀκριβῶς φυλάξαι τὰ κελευσθέντα. Πέρασ οὖν ἤδη τῆς ἐβδομάδος ἐχούσης, ἐπεὶ ὁ τύραννος ἔγνω εἰς οὐδὲν τὰ τῆς ἐπινοίας χωρήσαντα, ἐξαιρεθῆναι μὲν τῆς ἀγορᾶς τὰ μεμιασμένα βρώματα, προτεθῆναι δὲ τὰ συνήθη πάλιν προστάττει, πολὺν ἐκεῖνος γέλωτα τῆς ἀποτυχίας ὀφλήσας, ὡσπερ ἄρα καὶ ἦν ἄξιον. Ἐκ τούτου τί συνέβαινε; ἐκεῖνον μὲν ἀθυμίας πάσης πληρωθῆναι καὶ σκυθρωπότητος, τοὺς δὲ τῆς αὐτοῦ ἐνέδρας αἰσθομένους χριστιανούς καὶ κρείττους ὀφθέντας αὐτοῦ τῇ βοθηαίᾳ τοῦ μάρτυρος, ὡς κηδεμόνι τὴν σωτηρίαν λογιζομένους πάνδημον αὐτῷ συστήσασθαι τὴν πανήγυριν· καὶ οὕτως ἐπικρατῆσαι ἄχρι καὶ τήμερον δι' ἔτους ἡμᾶς τὴν καλὴν ταύτην ἑορτὴν ἐκτελεῖν οἷα σωτῆρι τῷ μάρτυρι κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν τῆς πρώτης ἐβδομάδος τῶν νηστειωῶν, εὐχαριστήρια ἑορτάζοντας εἰς δόξαν τοῦ τοῖς αὐτοῦ μέλεσιν ἐνδοξασθέντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων· ἀμήν.»

Τὰ μαρτύρια τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας ἀντιστοιχοῦσι πρὸς

τὰ μαρτύρια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καθ' ἃ οἱ δοκιμαζόμενοι παραμένουσι πιστοὶ μέχρι θανάτου εἰς τὸν Θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν. Ὅμοίως οἱ Μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας παραμένουσι πιστοὶ μέχρι θανάτου εἰς τὸν Χριστόν. Ἡ Ἐκκλησία ὠκοδομήθη διὰ τοῦ Πάθους τοῦ δομητορος Χριστοῦ καὶ ἀνεδύθη ἐκ τοῦ αἵματος νέφους μαρτύρων, δεχομένων ἐν ἑαυτοῖς τὸ Πάθος Αὐτοῦ. Ὡς ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, οὕτω καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, οἱ Μάρτυρες εἶναι οἰκεῖοι τῷ Θεῷ, ἀπευθύνονται πρὸς Αὐτόν, παρόντα, συγχρῶνται καὶ συνομιλοῦσι τοῖς ἀγγέλοις Αὐτοῦ, ζῶσιν ἐν τῷ ἐπέκεινα Αὐτοῦ, ἐν πνευματικῇ θεωρίᾳ καὶ ὑπερβατικῷ κόσμῳ θαύματος. Ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ μυστηριακῇ ζωῇ αὐτῆς διακατέχει τὸ Πάθος καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, ἀκατανόητα τῷ νοησιαρχουμένῳ κόσμῳ. Ἄνευ τοῦ Πάθους καὶ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς συμμετοχῆς διὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς ἀκτίστους ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, ὁ ἄνθρωπος ὑποβιβάζεται εἰς βιολογικὸν ὄν, ὑποκείμενον εἰς ὀριστικὸν θάνατον καὶ ἀφανισμόν.

Ἡ ἀναίρεσις τοῦ δράκοντος τὴν κατανίκησιν τοῦ Ἐωσφόρου ὑπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ σημαίνει. Ἡ δρακοντοκτονία ἀποτελεῖ προοίμιον τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἁγίου. Σημαίνει τὴν ἔξοδον τοῦ Μάρτυρος εἰς τὴν ἔρημον. Ὡς ὁ Χριστὸς κατέβαλε τὸν διάβολον ἐν τῇ ἐρήμῳ πρὸ τοῦ Πάθους Αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ Μάρτυς καταβάλλει τὸν δράκοντα πρὸ τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ.

Ἡ παρέμβασις τοῦ Μάρτυρος εἰς τὴν μάχην τὴν παρέμβασιν τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ εἰς τὴν στάσιν τοῦ Ἐωσφόρου καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ σημαίνει.

Ἡ ἀλείψασα καὶ κηδεύσασα τὸ σῶμα τοῦ Μάρτυρος Εὐσεβία τὰς Μυροφόρους τοῦ Χριστοῦ σημαίνει. Τὰ ἅγια λείψανα εὐωδιάζουσιν, ὡς πνευματικὸν μάννα, ἐπικεχυμένα τῇ χάριτι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ διατροφή τοῦ λαοῦ διὰ τῶν κολλύβων πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μιαιροφαγίας τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν σημαίνει. Ὁ σπειρόμενος καὶ καρποφορῶν κόκκος τοῦ σίτου τὸ Πάθος καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ σημαίνει κατὰ τοὺς λόγους Αὐτοῦ:

«Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἴαν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· εἴαν δὲ ἀποθάνῃ πολὺν καρπὸν φέρει» (Ἰω ιβ' 24).

Τὰ κόλλυβα, προσφερόμενα ἐν τοῖς μνημοσύνοις τῶν νεκρῶν, τὴν ἀνάστασιν αὐτῶν σημαίνουσι. Τὸ θαῦμα τῶν κολλύβων, τελεσθὲν κατὰ τὸ Σάββατον τῆς πρώτης ἐβδομάδος τῶν Νηστειῶν, ὅτε ἄρχεται τὸ στάδιον τῶν ἀγώνων, τὴν συμμετοχὴν τῶν πιστῶν εἰς τὸ Πάθος καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Αἱ τρεῖς ἐξετάσεις τοῦ Μάρτυρος τοὺς τρεῖς πειρασμοὺς τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ σημαίνουσι.

ΑΓΙΟΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ο ΣΤΡΑΤΗΛΑΤΗΣ

Ἵ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης ἐγεννήθη ἐν κώμῃ τοῦ Πόντου, καλουμένην Εὐχάινα, ἀλλὰ γινώσκεται ὡς Ἡρακλεώτης, ἅτε ζήσας καὶ μαρτυρήσας ἐν Ἡρακλείᾳ. Ὡς Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Εὐχαινιώτης παρίσταται ἐν τοιχογραφίᾳ ναοῦ αὐτοῦ ἐν κώμῃ Κοφίνου τῆς Κύπρου. Κατετάγη ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ στρατῷ, ἀναδειχθεὶς στρατηγός. Ὁμολογήσας αὐτοβούλως τὴν πίστιν αὐτοῦ εἰς τὸν Χριστόν, ἐμαρτύρησεν ἐν Ἡρακλείᾳ τοῦ Πόντου ἐπὶ αὐτοκράτορος Λικινίου. Κατὰ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ ἐτύγχανε κυβερνήτης περιοχῆς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, περιλαμβανούσης τὴν Βιθυνίαν, τὸν Πόντον καὶ τὴν Παφλαγονίαν. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τελεῖται τῇ ὀγδῷ Φεβρουαρίου.

Ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης καὶ ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Τήρων συνήφθησαν εἰς κοινὴν ξυνωρίδα Ἁγίων Θεοδώρων, ὡς ὁμώνυμοι, συστρατιῶται καὶ συμπατριῶται. Αἱ πράξεις τοῦ Στρατηλάτου εἶχον ὡς πρότυπον τὰς πράξεις τοῦ Τήρωνος. Οὕτως ἡ δρακοντοκτονία τοῦ Τήρωνος, παρισταμένης τῆς εὐγενοῦς Εὐσεβίας, ἀποδίδεται καὶ τῷ Στρατηλάτῃ. Ἡ ἐμφάνισις μετὰ θάνατον Ἁγίου Θεοδώρου ἀποδίδεται, καὶ τῷ ἐνὶ καὶ τῷ ἑτέρῳ. Ὁμοίως ἐπικαλύπτεται καὶ ὁ τόπος ταφῆς

αὐτῶν. Ὁ Τήρων ἐτάφη ἐν κώμῃ Εὐχάιτα καὶ ὁ Στρατηλάτης ἐν κώμῃ Εὐχάνεια, συνεκδραμούση εἰς Εὐχάινα. Ἐν τισὶ πράξεσι τοποθετοῦνται ἀμφοτέρω ἐν κώμῃ Εὐχάιτα. Ὁ δῆθεν αὐτόπτης τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου τοποθετεῖ τὸν τάφον αὐτοῦ ἐν κώμῃ Εὐχάιτα, ὁ Συμεὼν ὁ Μεταφράστης ἐν κώμῃ Εὐχάινα, τὸ Συναξάριον Κωνσταντινουπόλεως ἐν κώμῃ Εὐχάινα, παρὰ τὴν κώμην Εὐχάιτα, ὁ Ἰωάννης Σκυλίτζης παρὰ τὴν κώμην Εὐχάνεια.

Ὁ Βολλανδιστὴς πατὴρ Ἰππόλυτος Ντελεαὶ ὑπεστήριξεν ὅτι ὑπάρχει μόνον εἷς Ἅγιος Θεόδωρος, ὅστις ἔνεκα τῶν συσσωρευθεισῶν πολλῶν πλαστῶν καὶ φανταστικῶν προσθηκῶν εἰς τὰς πράξεις αὐτοῦ διεχωρίσθη εἰς δύο, Τήρωνα καὶ Στρατηλάτην. Ἄλλ' ἡ παράδοσις ἀπ' ἀρχῆς διακρίνει δύο Ἁγίους Θεοδώρους. Ὁ συγγραφεὺς τῆς σφριζομένης παλαιότερας βιογραφίας τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου διακρίνει τοῦτον τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος.

Ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης ἐγένετο δημοφιλὴς περὶ τὸ τέλος τοῦ δεκάτου αἰῶνος ἔνεκα τῆς ἀξανομένης ἀριστοκρατικοποιήσεως καὶ στρατιωτικοποιήσεως τῆς βυζαντινῆς κοινωνίας. Τὰς νέας κοινωνικὰς τάσεις ἐξυπηρέτει κάλλιον ὁ Στρατηλάτης Ἅγιος Θεόδωρος ἢ ὁ ἀπλοῦς στρατιώτης Τήρων Ἅγιος Θεόδωρος. Ὁ Ἰωάννης Σκυλίτζης ἀναφέρει ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Τσιμισκῆς ἐνίκησε τοὺς Ῥώσους ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Δορυστόλου τῷ 971 κατὰ τὴν δεκάτην ἐβδόμην Φεβρουαρίου, ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος. Ὡς λέγει, εἰς βοήθειαν τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ ἐνεφανίσθη εἰς τῶν νικητῶν μαρτύρων, ὀνομαζόμενος Θεόδωρος. Ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς ἐταύτισε τὸν ἐμφανισθέντα, οὐχὶ πρὸς τὸν ἐορτάζοντα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην Τήρωνα, ἀλλὰ πρὸς τὸν Στρατηλάτην, καί, εὐγνωμονῶν, ὠκοδόμησε μέγαν καὶ ὠραῖον ναόν, ἐν

ᾧ ἐναπετέθησαν τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου, καὶ μετωνόμασε τὴν πόλιν Εὐχάνειαν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ Θεοδώρουπολιν. Ἡ Εὐχάνεια μαρτυρεῖται ὡς ἀρχιεπισκοπὴ κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα καὶ ὡς μητρόπολις κατὰ τὸν ἐνδέκατον. Εἷς τῶν ποιμένων αὐτῆς ἔφερε τὴν μορφήν τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου ἐν τῇ σφραγιδι αὐτοῦ. Ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ ὁ Α΄ ὁ Κομνηνὸς εἰκόνισε τὸν Ἅγιον Θεόδωρον τὸν Στρατηλάτην ἔφιππον ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ. Ὁ Θεόδωρος Πεδιάσιμος ἀναφέρει ὅτι ἀμφότεροι οἱ Ἅγιοι Θεόδωροι ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὴν ἐπανάκτησιν τῆς πόλεως τοῦ Μελενίκου τῷ 1255 ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδώρου Β΄ τοῦ Λασκάρεως παρὰ Βουλγάρου στασιαστοῦ.

Οἱ δύο Ἅγιοι Θεόδωροι συχνάκις συνεικονίζονται. Πρὸς διάκρισιν ὁ μὲν Τήρων παρουσιάζεται μετ' ὀξυλήκτου γενειάδος μέλανος χρώματος, ὁ δὲ Στρατηλάτης μετὰ διχαλωτῆς φαιοῦ χρώματος. Ἐνίοτε ὁ Στρατηλάτης συνεικονίζεται ἔφιππος μετὰ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, λογχίζων τὸν δράκοντα.

Αἱ πράξεις τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου ἄρχονται διὰ τῆς δρακοντοκτονίας, δανείου ἐκ τῶν πράξεων τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος.

Πυνθανόμενος ὁ αὐτοκράτωρ Λικίνιος περὶ τῶν προτερημάτων τοῦ Ἁγίου, ἀπέστειλε δύο ἐπισήμους μετὰ συνοδείας εἰς Ἡράκλειαν, ἵνα καλέσωσιν αὐτὸν εἰς Νικομήδειαν πρὸς γνωριμίαν καὶ εὐφρόσυνα. Ὁ Ἅγιος, ἔχων ἐν νῷ τὸ μαρτύριον καὶ ἐπιθυμῶν νὰ κοσμήσῃ τὴν Ἡράκλειαν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, ἐδέχθη τοὺς ἀπεσταλμένους φιλοφρόνως. Βιαζόντων τούτων τὴν ἀναχώρησιν, κρατεῖ παρ' αὐτῷ ὀλίγους καὶ τοὺς ἄλλους ἀποστέλλει μετὰ γραμμάτων πρὸς τὸν Λικίνιον. Ἀπορρίπτει εὐσχήμως τὴν πρόσκλησιν, προφασιζόμενος πράγματα καὶ διοικητικὰ καθήκοντα, κωλύοντα τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, ἀντ'

αὐτῆς δὲ προσκαλεῖ αὐτὸς τὸν Λικίνιον, ὅπως ἔλθῃ εἰς Ἡράκλειαν. Ζητεῖ, ὅπως οὗτος φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν θεῶν, ἵνα ἐνώπιον αὐτοῦ τοῖς μεγάλοις μεγάλως θύσῃ. Ὁ Λικίνιος μετὰ στρατοῦ καὶ τῶν ἀγαλμάτων τῶν θεῶν ἐλαύνει εἰς Ἡράκλειαν.

Προσποιούμενος ὁ Ἅγιος, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Λικινίου, ὅπως παραδῶ αὐτῶ τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν, ἵνα προσευχηθῇ καθ' ἑαυτὸν καὶ ἐξιλεώσῃ θυσίαις ἰδιαζούσαις, καὶ εἶτα ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ὄλου τοῦ πλήθους θύσῃ. Λαβὼν οὕτω κατ' οἶκον τοὺς ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ θεοὺς, περὶ μέσας νύκτας διεῖλεν αὐτοὺς εἰς λεπτὰ μέρη, καθηγίασε τῷ Θεῷ καὶ διένειμε τοῖς πένησι. Τὸ πραχθὲν ἐμηνύθη τῷ Λικινίῳ ὑπὸ τοῦ κεντυρίωνος Μαξεντίου, ὅστις εἶδε τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀρτέμιδος, κεκομμένην εἰς μέρη καὶ προκειμένην ἐν τῷ πρατηρίῳ. Ἐξαλλος ὁ Λικίνιος, διέταξεν, ὅπως ὁ Ἅγιος ὑποβληθῇ εἰς πάντα τὰ εἶδη τῶν βασανιστηρίων. Ὁ Ἅγιος προσηλώθη ἐπὶ σταυροῦ ἐν περιόπτῳ μέρει τῆς πόλεως καὶ ἐβάλλετο διὰ βελῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ἐκ τῶν βελῶν κατέρρευσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. Οἱ βασανισταὶ ἐνόμισαν ὅτι ἀπέθανε καὶ ἀπῆλθον, ἀφέροντες τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν χριστιανῶν. Ἄγγελος, καταπτὰς, ἔλυσε τὸν Ἅγιον τοῦ σταυροῦ καὶ ἐπέστρεψε τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπαθές.

Διαναστάς ὁ Λικίνιος, ἀπέστειλε δύο ἄνδρας, τὸν Ἀντίοχον καὶ τὸν Πατρίκιον, ὅπως φέρωσι, συρόμενον, τὸν Ἅγιον, ἵνα ἐπιγλευάσῃ αὐτῶ καὶ μετὰ θάνατον. Ἐσκόπει, ὅπως καταθῇ τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐν μολυβδίνῃ θήκῃ καὶ ρίψῃ εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα μὴ τυγχάνῃ τιμῆς παρὰ τῶν χριστιανῶν. Ἐλθόντες οἱ δύο ἄνδρες καὶ μὴ εὐρόντες τὸν Ἅγιον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, διελογίζοντο, μὴ οὗτος ἀνέστη, ὡς ὁ Χριστὸς τῶν χριστιανῶν. Διερευνήσαντες, εὔρον τοῦτον καθήμενόν που ἡσύχως καὶ

ἀπηλλαγμένον πάσης αἰκίας. Κινηθέντες οὗτοι, ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ σὺν τούτοις καὶ περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα ἕτεροι διὰ τὸ γενόμενον θαῦμα. Μαθὼν ὁ Λικίνιος τὸ πρᾶγμα, ἔπεμψε Κέλσον τινὰ τῶν ἀνθυπάτων μετὰ στρατιωτῶν, ἵνα ἀναιρέσῃ διὰ ξίφους πάντας τοὺς τελεσθέντας χριστιανούς καὶ αὐτὸν τὸν τελεστήν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κέλσος, παραγενόμενος, προστίθεται τῷ θιάσῳ τῶν χριστιανῶν καὶ σὺν αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται. Ἐκ τῶν τελουμένων τούτων συνήχθη πλῆθος. Οἱ μὲν χριστιανοὶ ἠρεθίζοντο κατὰ τοῦ Λικινίου, οἱ δὲ ματαιόφρονες κατὰ τοῦ Μάρτυρος καὶ τῆς μερίδος αὐτοῦ. Κατὰ τὸν ἐρεθισμόν ἐδέχθη πληγὴν θανάτου ὁ Κέλσος, καταταγείς εἰς τοὺς Μάρτυρας.

Ἡπειλεῖτο στάσις κατὰ τὴν πόλιν, ἀλλ' ὁ Μάρτυς Θεόδωρος συνεκράτησε τὸ πλῆθος, προβάλλων τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ πάθος. Μετὰ τοῦτο ἐπορεύθη αὐτόκλητος εἰς τὴν φυλακὴν. Διὰ λόγου μόνου αὐτοῦ ἤνοιξε τὴν φυλακὴν καὶ ἔλυσε τῶν πεδῶν τοὺς δεσμώτας, ἵνα μεταβῶσιν, ὅπου θέλουσι. Αὐτὸς δὲ περιήρχετο τὴν πόλιν καὶ δι' εὐχῆς καὶ ἀφῆς ἰᾶτο τοὺς νοσοῦντας. Πολλοὶ ἐτύγχανον θεραπείας, ἀπτόμενοι τῶν ἱματίων ἢ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ.

Μὴ φέρων τὰ γενόμενα, ὁ Λικίνιος ἔπεμψεν ἑτέρους στρατιώτας, ἵνα ἀναιρέσωσι τὸν Ἅγιον. Τὸ πλῆθος ἦν ἕτοιμον πρὸς βίαν, ἀλλ' ὁ Ἅγιος διὰ πολλῶν λόγων ἀπέτρεψεν αὐτό. Βλέπων τὸ τέλος ἐγγύς, διέθετο τῷ πιστοτάτῳ τῶν οἰκετῶν τὴν θέλησιν αὐτοῦ. Ἡ περιουσία αὐτοῦ πᾶσα νὰ διανεμηθῇ τοῖς πένησι, τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ νὰ κατατεθῇ ἐν Εὐχαΐνοις. Εἶτα, φαιδρῶ τῷ προσώπῳ ἑαυτὸν ὑποκατακλίνας, ἀποτέμενεται τὴν κεφαλὴν. Τὸ σῶμα αὐτοῦ τῇ φροντίδι τῶν εὐσεβῶν, προπεμπόμενον λαμπάσι καὶ μύρων ὀδμαῖς, μετὰγεται ἀπὸ τῆς Ἡρακλείας εἰς Εὐχάιναν, ἔνθα καὶ κατατίθεται.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου τρέχει οὕτω:

«Λικινίου τοῦ δυσσεβοῦς ἄρτι παρὰ Μαξιμιανοῦ καὶ τὸ σκῆπτρον ὁμοῦ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς καὶ τὴν περὶ τοὺς δαίμονας θεραπείαν τε καὶ σπουδὴν καὶ τὴν κατὰ χριστιανῶν δι-αδεξαμένου μανίαν, δεινὸς αὐθις κατὰ τῶν εὐσεβῶν δεινὸς καὶ τῶν προλαβόντων βαρύτερος συνεκροτεῖτο πόλεμος· γράμματα δὲ καὶ προθέματα κατὰ πᾶσαν τὴν ὑποτελῆ Ῥωμαίοις ἐφοίτα φόβου καὶ ἀπειλῆς τιμῆς τε ἅμα καὶ δωρεῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν καὶ ἐπαγγελιῶν μεστά· ἔλεγε γοῦν τὰ προθέματα ὡς, ὅσοι τὸν βασιλέως μὲν αἰδοῦνται νόμον καὶ τοῖς ἑλληνικοῖς τελοῦνται θεοῖς, τοσοῦτω τιμῇ καὶ πλούτῳ καὶ τῇ διὰ πάντων εὐτυχίᾳ τῶν ἄλλων προέξουσιν, ὅσῳ καὶ τῇ περὶ ταῦτα σπουδῇ τε καὶ θεραπείᾳ διαφέρειν ἀλλήλων σπουδάζουσιν· ὅσοι δὲ τούτου μὲν καὶ τῶν τούτου νόμων τε καὶ θεῶν κατερῆραθυμήκασι, τὰ δὲ τῶν Γαλιλαίων ἀσπάζονται, τούτοις μεταμανθάνουσι μὲν τὴν δόξαν καὶ μετατιθεμένοις τὴν θεοσέβειαν ἀρχαί τε καὶ ἀξιωματῶν ὑπεροχαὶ καὶ πλούτου τι χρῆμα πρὸς βασιλέως ἔσται πολὺ καὶ τὰ πρῶτα τῶν αὐτοῦ φίλων εἶναι· ἔστι δὲ οἷς καὶ ἔθνος ἐπιτραπῆναι ὅλον καὶ τὸ λοιπὸν εὐδαίμονα ζῆσαι τὴν παρ' αὐτοῖς καὶ πανολβίαν ζωὴν· οἷς δὲ ὅ τε λογισμὸς ἔρρωται καὶ οὐδὲν ἦττον καὶ τούτων προτεινομένων ἐγκαρτεροῖεν τοῖς δόγμασι, πάντων ἠπεῖλει τὰ φρικωδέστατα, βάσανοι πολλαί τε καὶ χαλεπαὶ καὶ μελῶν ἐκκοπαὶ καὶ τὸ τελευταῖον θάνατος, μᾶλλον δὲ κέρδος μὲν οὐ σμικρὸν ὁ θάνατος. Ἐπεὶ οὖν Λικινίῳ τούναντίον ἢ κατὰ νοῦν ἐχώρει τὰ πράγματα καὶ καταγέλαστος ὠρᾶτο καὶ κολακεύων καὶ βιαζόμενος, ἑτέραν ὁ πονηρὸς ἐτρέπετο. Τοῦ μὲν γὰρ πολλοῦ πλήθους τὸν τούτου πρόθυμον ὑπουργὸν βασιλέα πέπεικε φεῖδεσθαι τοὺς δ' ἕκαστα πανταχοῦ προέχοντας ἐν τε στρατιωτικοῖς καὶ πολιτικοῖς καταλόγοις ὡσπερ τινὰς τῶν ἀσταχύων προεστηκότας ἐκτέμνειν ἤγουν μεταπεῖθειν κατὰ πᾶσαν ὑποτίθησι μηχανήν· ὡς λίαν

τοῦτο δεινῶς ὁ δόλιος· ἡ γὰρ μεγάλους νικᾶν ἢ ὑπὸ μεγάλων ἠττᾶσθαι, ἄλλως τε καὶ τούτων ἐκ μέσου καθ' ὄντιναοῦν τρόπον καθισταμένων, οὕτω πάντως ῥαδίως καὶ τὸ λοιπὸν εὐχέρωτον ἔσσεσθαι. Οὕτως ὁ γενναῖος χορὸς ἐν Σεβαστεία ἀνῆρπαστο τῶν τεσσαράκοντα, οὕτως οἱ ἑβδομήκοντα, καὶ πάλιν οἱ τριακόσιοι ἐν Μακεδονία.

Διὰ σπουδῆς οὖν οὐ τι μικρᾶς αἰετιθεμένων τῶν αὐτῶ ταῦτα προθύμως ὑπηρετουμένων – βασιλέως οὗτοι κέκληντο ὀφθαλμοὶ τῶν τι τῶν τοιούτων ἰδεῖν ἢ καὶ ἰδόντας μαθεῖν – δῆλος τῷ βασιλεῖ καὶ ὁ ἐμὸς αὐτίκα Θεόδωρος ὁ περικαλλῆς τῶν μαρτύρων ἀστὴρ καθίστατο Θεόδωρος, οὗ δὴ καὶ μόνη κληῖσις ἠδονῆς τε ἅμα καὶ θαύματος τὰς ψυχὰς ἀναμιμνήσκει καὶ ἀναπίμπλησι. Οὗτος ἦν τὰ μὲν ἐκ φύσεως τὴν ὥραν τε κάλλιστος, τὴν γλῶτταν δὲ ἅμαχος, τὸ γένος ἐπιφανέστατος, τὴν ἡλικίαν νεώτατος, καὶ ταῖς χερσὶν ἀήττητος· ἃ δὴ τὸ μὲν αὐτὸν ἡ ῥώμη τῶν λόγων ἐν τοῖς βασιλικοῖς σχολαστικοῖς ἐνέγραφε, τὸ δ' ἡ ἀνδρεία τῶν ἔργων στρατηλάτην ἐν ταῖς μεγίσταις τῶν ῥωμαϊκῶν ἐδείκνυ δυνάμεσι· καὶ τὰ μὲν ἐς ὄψιν τε καὶ τέχνην καὶ γένος καὶ ῥώμην τοιοῦτος, ψυχὴ δὲ σωφρονεστάτη καὶ παμφορωτάτη τὴν ἀρετὴν· ὑπὲρ ὧν δὴ καὶ τοῖς καλλίστοις τῶν πλεονεκτημάτων ὑπὲρ τῶν καλλίστων ἐφαίνετο χρώμενος. Καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν, ἐξ ὧν ἓν τι τῶν ἐκείνου παραλαβόντας, ὃ καὶ τῆς ἀνδρείας οὐκ ἀφανὲς αὐτῶ γνῶρισμα καὶ τῆς ὁμολογίας ἀφορμὴ γέγονε καὶ ὑπόθεσις, ἐκ τούτου ἔστι καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἰκάζειν.

Δράκων ἦν ἐν Εὐχαΐταις, θηρίον μεγέθει μέγιστον καὶ τὴν ἀλκὴν ἀνυπόστατον· φλόξ μὲν τὰ ὄμματα, ἰὸς δὲ τὸ στόμα καὶ ἰὸς ἅμαχος· θρέμμα τῆς γῆς παράλογον καὶ τέρας τοῖς θεωμένοις ἀλλόκοτον. Οὗτός τε διεκινεῖτο τοῦ φωλεοῦ, συνεκινεῖτο μὲν καὶ ἡ πέριξ αὐτῶ γῆ, συνεδονεῖτο δὲ πᾶσα ἡ ὕλη.

συνεθλᾶτο δὲ δένδρα καὶ θάμνοι καὶ λίθοι καὶ δι' ὅσων ἐκειῖνος εἶρπε. Τοῖς οὖν προσίοις οὐ τι καλὸς ἔμελλε γείτων οὗτος ὁ δράκων εἶναι, ποιμνία μὲν ὅλα διαλαφύσσω, λήια δὲ κατασύρων καὶ αὐτούς δὲ τοὺς συναντήσαντας. Τί οὖν πρὸς ταῦτα τοὺς ἀθλίους οἰκήτορας πάσχειν εἰκὸς ἢ πάντως τῶν αἰχμαλώτων τρόπον τῶν ἐνθένδε μεταναστῆναι καὶ τὴν φύσιν ἐκβιασθῆναι καὶ τὸ φίλον καὶ ἡδὺ τῆς πατρίδος ἔδαφος ἐχθρὰν τε καὶ πολεμίαν ἐπιβλαβῆ νομίσαντας; Ταῦτα οὖν τὰ οὕτω φρικτὰ καὶ Θεοδώρῳ φανερὰ γενόμενα οὐκ ἀποθέσθαι μᾶλλον ἀλλὰ καὶ τι προσθέσθαι πείθει τῆς εὐψυχίας· ὥτετο γὰρ τοσοῦτω μὲν μᾶλλον δικαιοτέρον παρατάττεσθαι, ὅσῳ καὶ παντὸς χαλεπώτερον πολεμίῳ τοῖς περιίοις ἐκεῖνο καθίστατο· τοσοῦτω δὲ καὶ θαρρᾶλεώτερον, ὅσῳ τῷ περιόντι τῶν φοβερῶν τὸ περιὸν εἶχε καὶ αὐτὸς τῆς ἀνδρείας καὶ ἀρετῆς ἐνδείξασθαι· τὸ δέ γε πλεόν, καὶ τεκμήριον αὐτῷ τῆς ὁμολογίας τῆς ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ σύμβολον οὐ μικρὸν τῆς κατὰ τοῦ νοητοῦ θηρός συμπλοκῆς τὴν κατὰ τοῦ αἰσθητοῦ ποιήσασθαι. Οὕτως οὖν ἔχων καὶ τούτοις τοῖς λογισμοῖς τὸν νοῦν ἐπιβρώσας ἐκ μέσου τοῦ στρατοπέδου μηδενὶ τὸ βούλημα κοινωσάμενος ἐχώρει θαρρῶν, ὥσπερ πρὸς ἤδη τεθνηκὸς τὸ θηρίον ὀρμῶν· ὄπλα δὲ αὐτῷ τὸ μὲν κράτιστον ὁ σταυρὸς—οὗτος γὰρ ἦν ὁ καὶ τοῖς ἔξω τὸ κρατεῖν παρέχων— καὶ τᾶλλα δὲ ὅσα ἂν στρατιώτης ἀγαθὸς κατὰ τε ψυχὴν καὶ χεῖρα κατὰ τοιοῦτου πολεμίῳ φέρει.

Ἐπεὶ δὲ καὶ πλησίον τοῦ τόπου ἐγεγόνει καὶ τὸ πολὺ τῆς ὕλης διήγει τὸν θῆρα διερευνώμενος, κατάκοπος ἤδη τῷ τε βάρει τῶν ὀπλῶν τῷ τε μήκει τοῦ πόνου καὶ τῷ λασίῳ τῆς ὕλης γενόμενος, ὀλίγον τι παρεκκλίνας καὶ μαλακὴν αὐτόθι που πόαν ἰδὼν καὶ οἶαν οὐκ ἀτερπῆ παρασχεῖν αὐτῷ κλίσιν, τοῦ ἵππου τε ἀποβαίνει καὶ κατακλιθεὶς ἀναπαύεται· τυχὸν δὲ οὕτω, καίτοι τοῦ ζεφύρου προσπίπτοντος, μετρία τις αὔρα τὴν τε πόαν ἐκίνει

καὶ εἰς ὕπνον αὐτὸν ἠδὺν ἤπειγε· καὶ ὁ μὲν ἀφύπνωπτε. Γυνὴ δὲ τις τοῦνομα μὲν Εὐσεβία καὶ τὸν τρόπον δὲ ἄλλως εὐσεβῆς καὶ κοσμία, τῶν βορειοτέρων ἄρτι τοῦ τόπου μερῶν ὑπεράρασα καὶ πόρρωθεν ἀφ' ὑψηλοῦ τοῦτον ἰδοῦσα πρὸς αὐτῷ μὲν ἤδη τῷ δεινῷ γεγονότα, ἀφροντίστως δὲ οὕτω βαθὺν ὑπνώττοντα, τῆς συμφορᾶς αὐτὸν κατοικτίρασα καὶ τῷ περὶ αὐτὸν οἴκτῳ τὸν περὶ τοῦ θηρὸς φόβον λύσασα, περιδεῆς τε καὶ ὑπότρομος παραγίνεται· καὶ παραστᾶσα τῆς δὲ δεξιᾶς αὐτὸν ἐκτινάσσει καὶ ἀφυπνίζει λέγουσα· «Θᾶπτον, ὦ ἄνερ, θᾶπτον ἀνάστα καὶ τὴν σεαυτοῦ πορεύου σωζόμενος· οὐδὲ γάρ μοι δοκεῖς εἰδέναί, ποῖος ὁ ἐνταῦθα κρυπτόμενος ὄλεθρος, ὃν μηδ' ἴδοι τις, σῶτερ Χριστέ· ἀλλ' ἀναστάς σπουδῇ πάσῃ σῶζε σαυτόν.» Ὁ δὲ καὶ ἤδη συνεῖς ὅμως ἐκὼν ἠρώτα, τίς τε ὁ φόβος καὶ δι' ἃ μετ' ἐκπλήξεως αὐτὸν τῶν ὕπνων ἐγείρει· κάκεινή τὸν τε θῆρα λέγει καὶ τὴν ἀλκὴν καὶ τὸ μέγεθος. Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τοῦ τόπου ἐπύθετο, δείκνυσιν αὐτῷ καὶ τὸν τόπον καὶ ὅθεν ἐρπύζειν εἴθιστο· καὶ οἷόν ἐστι, προστίθησι, τοῖς ὁδοιπόροις συνάντημα καὶ γειτόνημα τοῖς προσοίκοις. «Ἄλλὰ σύ μοί», φησιν, «θανάτου ἐρᾶν δοκεῖς, ἄνθρωπε, μένων τε αὐτὸς ἔτι καμὲ ταῖς ἐρωτήσεσιν ἀναγκάζων.» Ὁ δέ· «Πορεύου», φησίν, «ὦ γύναι, καὶ μακρόθεν τοῦ τόπου ἐν ἀκινδύνῳ σταῖσα μένε, καὶ εἴση τὴν τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ δύναμιν.» Ἡ μὲν οὖν περιαλγῆς γενομένη λίαν, φιλοίκτιστος γάρ γυνή, ἡ δὲ καὶ ἄλλως πρὸς ἔλεόν τε καὶ φόβον ὁμοίως ἐπιρῶεπῶς ἔχουσα, δεδακρυμένη καὶ πολλὰ τοῦτον προμαρτυρομένη τῆς τόλμης ἀπέστη· ἔστη δὲ πόρρωθεν καὶ ὡσπερ ἤδη τεθνηκότα κατολοφυρομένη τοῦ μόνου δυνατοῦ καὶ νεκροῦς ζωοποιεῖν Θεοῦ ἐξελεῖν καὶ αὐτὸν τοῦ παρακειμένου δεινοῦ ἐδέετο.

Ὁ δὲ τῆ ἐκείνης εὐχῆ τὴν ψυχὴν ἔτι μᾶλλον ῥωσθεῖς, ἤδη δὲ καὶ τῆς ἄνωθεν ἐμπνευσθείσης αὐτῷ δυνάμεως τοῖς μέλεσιν

ἐπαισθόμενος, τὸ πρῶτον ὄπλον πρῶτον δὴ καὶ προβαλλόμενος, τὸν σταυρὸν λέγων, καὶ τούτῳ σφραγισάμενος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν φραζάμενος, τὸ δεύτερον μετὰ τούτου τὴν εὐχὴν λαμβάνει· καὶ ἄρας εἰς οὐρανὸν καὶ αὐτὸς χειρὰς τε ἅμα καὶ ὄμματα καὶ ψυχὴν, τύψας τε τὸ στῆθος καὶ δάκρυσι διαβρόχους δεῖξας τὰς παρειάς, τὴν νίκην ἄνωθεν ἤπει· «Ὁ ἐν πολέμοις», λέγων, «καὶ πολλοῖς ἄλλοις πολέμων χαλεπωτέροις κινδύνοις αἰεὶ μοι παριστάμενος καὶ μὴ μόνον ἄτρωτον ἀλλὰ καὶ καλλίνικόν με ἀπεργαζόμενος καὶ νῦν αὐτὸς εἶ, Κύριε· σὺ οὖν μοι καὶ κατὰ τοῦ θηρὸς τούτου πρόστηθι· τὰς μὲν γὰρ χειρὰς ὁ κινῶν ἐγώ, σὺ δὲ ὁ διὰ τούτων μὲν ἐνεργῶν, τὴν δὲ νίκην καὶ τὴν ἀπὸ τῆς νίκης δόξαν ἐμοὶ τῷ δούλῳ σου χαριζόμενος.» Ταῦτα εἶπε, καὶ τῷ ἵππῳ φωνῆς ἀνθρωπίνης οἶα συνιέντι ἐγκελευσάμενος· «Σπεῦδε καὶ σύ», φησιν, «τοῦ Κυρίου ἐνδυναμοῦντός σε.» Ὁ μὲν οὖν ἀκούσας οὐκ ἔψευσε τὸν δεσπότην· καὶ οὕτω δυναμωθείς ἀλλὰ θυμοῦ πλησθεὶς, δεδόσθω γὰρ καὶ τι μικρὸν ἐν-τρυφῆσαι τῷ διηγῆματι, ἴστατο εὐτρεπῆς, ἔκοπτε τοῦδαφος ταῖς ὀπλαῖς, ἐβέβλητο τοὺς ὀδόντας ἀφρῶ διήσθιέ τε τα χαλινὰ καὶ τὸ οὖς διανίστη, ἔπνει θυμόν, ἔβλεπε φονικόν, δῆλος ἦν ὅλως τὸν ἀνταγωνιστὴν μένων καὶ ὅλη τῇ ἀλκῇ μαχοῦμενος.

Οὕτως οὖν τοῦ τε ἵππου πολλῶ μᾶλλον καὶ τοῦ ἵπέως εὐθαρσῶς ἔχοντος, ἤδη δὲ καὶ τοῦ θηρὸς διακεκινημένου καὶ τῷ ψόφῳ φανεροῦ γινομένου, ὁ μὲν αὐτῷ καθὰ καὶ θεράποντι ἐπιτάττει καὶ τὸ δεσποτικὸν εἰπὼν ὄνομα τῆς ὕλης αὐτὸν εἰς τοῦμφανές ἔλκει· τοῦ δὲ καὶ δὴ πλησιέστερον γενομένου, καινά τινα, μᾶλλον δὲ καινὸν μὲν οὐδέν, τὰ εἰωθότα δὲ καὶ τότε ὠρᾶτό τε καὶ ἠκούετο, τῆς μὲν γῆς διαδονουμένης, τῶν δὲ λίθων συντριβομένων δεινόν τε ἐκείνου συρίπτοντος καὶ ἀνυπόστατον παριστῶντος καὶ ὄραμά τε καὶ ἄκουσμα. Ταῦτα δ' ὁμῶς οὐκ ἔσβεσε τὴν ὀρμὴν οὔτε τῷ ἵππῳ οὔτε τῷ τούτου

δεσπότη, ἀλλ' εἰς ἀφορμὴν ἔτι μᾶλλον τοῦ θάρσους τῇ θεᾷ καταχρησάμενοι, ὁ μὲν πάνυ γενναῖόν τι καὶ μακρικὸν ἄλλεται καὶ τοῖς τέσσαρσιν ὄλοις ἐπιβὰς ποσὶ τὸν δράκοντα συναράττει, ὁ δὲ γενναϊότατος Θεόδωρος καὶ ἀήττητος ἀνδρεία καὶ ψυχῇ καὶ χειρὶ, δόρατι τὴν κεφαλὴν τοῦ θηρὸς διαπερονήσας —τῆς σῆς ἔργον τοῦτο, Χριστέ βασιλεῦ, δυνάμεως— μιᾷ πληγῇ νεκρὸν δεικνύει τὸν θῆρα, ὃν οὐδ' ἂν μυριάνδρος φάλαγξ ἀδεεῖ καὶ μόνον ἂν προσιδεῖν ἐθάρρῃσεν. Ἀλλ' οὗτος μὲν οὕτως οὐκ ἄνευ φόβου καὶ τεθνηκῶς ἔκειτο τοῖς ὀρώσι θέαμα. Καὶ ταύτην δὲ τὴν νίκην ταῖς ἄλλαις ὁ καλλίνικος οὗτος συνάψας καὶ ὡσπερὶ σφραγιδά τινα ἐπιθεῖς τρόπαιόν τε στήσας ἀκίνητον, χώρας ὅλης ἐλευθερίαν, ἅμα δὲ καὶ σύμβολον ὡσπερ ἔφην ἱκανὸν λαβὼν τὸ κατὰ τοῦ αἰσθητοῦ κράτος τῆς κατὰ τοῦ νοητοῦ πάλης καὶ νίκης, ἐπὶ τὴν Ἡρακλέους χαίρων ἐχώρει, ἐξ ἧς δὴ καὶ ὄρμητο καὶ ἧς τὴν ἀρχὴν ἐπεπίστευτο. Τοῦτο τῶν ἐκείνου τροπαίων ἐν ἐκ πολλῶν καὶ ἀντὶ πολλῶν· τοῦτο τῶν ἔξωθεν ἀνδραγαθημάτων ἐκείνου τὸ τέλος καὶ αὕτη τῶν μεγίστων ἀγώνων ὁμοῦ ἢ ἀρχή· πῶς καὶ τίνα τρόπον, ὁ λόγος ἐνθεν ἐρεῖ· τὸ μὲν ἐντεῦθεν οὐκέτι τῶν νύκτωρ κεκρυμμένων οὐδὲ τῶν νυκτερινῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ Θεόδωρος, ἀλλ' ὅλως ζήλου τε καὶ φρονήματος τοῦ κατὰ Θεὸν ἀνάπλεως ἀναφανδόν τε τὴν εὐσέβειαν παρῤῥησιαζόμενος· καὶ χαλεπὸς πανταχόθεν τῷ πονηρῷ πόλεμος· πολλοὶ γὰρ ὅσημέραι τῶν αὐτοῦ λόγων οἱ μὲν τοῖς λόγοις οἱ δὲ καὶ τοῖς ἔργοις πειθόμενοι —ἐπαγωγὸν γὰρ εἰς πειθῶ λόγος, ὅταν καὶ ὁ τρόπος αὐτῷ σύμφωνος ἦ— τὴν μὲν ἑλληνικὴν λατρείαν ἐξώμνυτο, τῷ Θεοδώρῳ δὲ καὶ διὰ Θεοδώρου τῷ Χριστῷ προσετίθεντο.

Λικινίῳ τοίνυν καὶ αὐτῷ ταῦτα πολλὰ καὶ παρὰ πολλῶν ἀκούοντι τὰ μὲν τῶν ἀνδραγαθημάτων οὐκ ἀηδὲς ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπιτερεπὲς διήγημα καὶ γλώττης ἐντρύφημα ἦν, τὰ δὲ τῆς ὁμο-

λογίας τε καὶ παρρησίας καὶ πάνυ φόβου μεστὸν καὶ μερίμνης ὅτι πλεῖστον ἄξιον ἄκουσμα· δι' ἄμφω δὲ ταῦτα καὶ μέγα τούτῳ λοιπὸν ἐδόκει θήραμα τὸ τὸν ἄνδρα ἐλεῖν· καὶ πέμπονται παραιτικά τῆς Νικομήδους, ἔνθα δὴ καὶ τότε διατρίβων ὁ βασιλεὺς ἐτύγχανε, κατὰ τὴν Ἡράκλειαν ἄνδρες δύο μῆτε τὴν γνώμην μῆτε τὴν τύχην τὸ δοκεῖν καταφρονητέοι, ἀλλ' οὐς καὶ αὐτὸς ἦδει Θεόδωρος ἐν τοῖς μάλιστα τιμωμένους, τῶν προτικτόρων οἱ περιφανέστεροι· προεῖρητο δὲ αὐτούς καὶ πολλοὺς ἐπάγεσθαι δορυφόρους καὶ πρὸς τὸ μηδὲν ἀηδὲς πράττοντας καὶ προπεμπόμενον τε διὰ τῆς ὁδοῦ καὶ τιμώμενον ἄγειν. Οὗτοι μὲν δὴ τὴν Ἡρακλέους καταλαβόντες ἐποιοῦν τὰ προσταπτόμενα πάνυ φιλίως αὐτῷ προσφερόμενοι καὶ μακαρίζοντες τοῦ τε κάλλους καὶ τῆς ἰσχύος καὶ τῆς ἐν λόγοις δεινότητος. Τὸ δὲ πλέον οἰκειότητος τῆς πρὸς βασιλέα, τά τε ἄλλα διεξιόντες καὶ οἶον αὐτοῦ ἐκεῖνος ἐρᾷ τὸν ἔρωτα. Ὁ δὲ πολλὰ βασιλέως καὶ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων καταμωκώμενος καὶ τοῦ μὲν μαρτυρίου λογισμοῖς ἤδη γλιχόμενος, τὴν δὲ πατρίδα τῷ αἵματι πρὸ τῶν ἄλλων κοσμεῖν βουλόμενος, πρῶτα μὲν αὐτούς παράγων ἐδεξιούτο μεγαλοψύχως· ἔπειτα δὲ ὡς ἠνώχλουν ἔχεσθαι τῆς ὁδοῦ, ὀλίγους μὲν αὐτόθι παρακατέχει, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκπέμπει καὶ γράμμασιν ὅπως εἶχεν εὐσυνετώτατα τὴν ἐς Νικομήδειαν ἄφιξιν διακρούεται· σημαίνει γὰρ βασιλεῖ, καὶ αὐτὸν μὲν δριμύντινα ἐρᾷν ἔρωτα κατ' ὄψιν αὐτῷ παραστῆναι καὶ τῆς βασιλικῆς ἀπολαῦσαι μορφῆς καὶ φωνῆς, ἐτοίμως δὲ ἔχειν καὶ τὴν εὐσέβειαν μεταθέσθαι καὶ τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ ζῆλον εἰς τὸ δοκοῦν ἐκεῖνῳ μετενεγκεῖν, δημοσίων δὲ πραγμάτων ἔνεκα κάκεινῳ αὐτῷ συμφερόντων μὴ δεῖν εἶναι κρίναι τὴν Ἡρακλέους καταλιπεῖν, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ τολμηρὸν εἶπειν, ὡς ἐκεῖνος γράφων φησὶν, εἴπερ ἡ βασιλικὴ δοκιμάζει κρίσις, αὐτὸν μᾶλλον ἐκεῖνον ἐπὶ τὴν Ἡρακλέους ἐλθεῖν, τοῦτο μὲν τὰ ἐκεῖσε καλῶς ἐποψό-

μενον, δεῖσθαι γὰρ βασιλέως ὀφθαλμῶν τὰ πράγματα, τοῦτο δὲ καὶ τὴν πόλιν τῇ παρόδῳ κοσμήσοντα, πρὸς δὲ καὶ ἄλλως καλῶς ἔχον ὡσπερὶ τροφεῖα ταῦτα τὰς εἰς θεοὺς αὐτὸν θυσίας τῇ πατρίδι χαρίσασθαι· καὶ ἅμα τοῖς πολλοῖς οὕτω, φησὶν, ἔσται κατάδηλον, εἰ ἐνταῦθα τὸν ἑλληνισμόν ἀνομολογῶν ὀφθείην, ἔνθα δὴ καὶ τὸν χριστιανισμόν ἀνακηρύττων πολὺς ἦν. Ἐγέγραπτο ταῦτα, πρὸς δὲ καὶ τὸ τοὺς ἐπισημοτέρους ἄγειν αὐτῶ τῶν θεῶν, «ἴν' οὕτω τοῖς μεγάλοις», φησί, «μεγάλως ἐπί σοῦ θύσω»· ταύτην ὡς ἐπῆλθε τὴν ἐπιστολὴν ὁ Λικίνιος, οὐκέτι κατέχειν οἶός τε ἦν, ἀλλὰ χαρὰ τε αὐτὸν ἄλογος ἦρει καὶ ὡσπερ ὑφ' ἡδονῆς ἐκβεβάκχευτο· δεῖγμα τοῦ πρὸς Θεόδωρον πόθου αὐτίκα τὸν ὄγκον τῆς βασιλείας καὶ τὴν φίλην ἀλαζονείαν παρ' οὐδὲν θέμενος, πλῆθος στρατιᾶς συλλεξάμενος καὶ τοὺς δορυφόρους ὅτι μάλιστα φιλοτίμους ἐνσκευασάμενος, ἐπὶ τὸν ἐρώμενον τρέχων εὐθὺ τῆς Ἡρακλείας ἤλαυνε· κατ' αὐτὴν δὲ τὴν νύκτα καὶ θεία τις ὄψις ἐφειστήκει τῷ Θεοδώρῳ· τὴν οἰκίαν, ἐν ἧπερ ἐτύγγανεν, ἐδόκει τὴν μὲν στέγην διαρῥαγῆναι, φωτὸς δὲ θεοῦ πλήρη φανῆναι, βολίδας τε ἐξ οὐρανοῦ πυρὸς φέρεσθαι καὶ φωνὴν πρὸς αὐτὸν ἅμα λέγουσαν· «Θάρσει, Θεόδωρε· μετὰ σοῦ γὰρ εἰμι.» Οὗτος, ὡς τὰ μὲν εἶδε τὰ δὲ ἤκουσε, χαρᾷ τε καὶ ἐκπλήξει συμμιγείς ἀνίστατο εὐχῇ τε καὶ εὐχαριστίᾳ σπουδαίως ἐκέχρητο καὶ ὅλως ἐστομοῦτο πρὸς τὴν εὐσέβειαν.

Μαθὼν δὲ καὶ δὴ προάγοντα τὸν Λικίνιον, οἷον ἐποιεῖτο τῆς ὁμολογίας καὶ τὸ προσίμιον, εὐχαί μὲν αὐθις αὐτῷ καὶ δάκρυα πρῶτα τὴν ψυχὴν ἐρρῶννυον, ἔπειτα δὲ καὶ τὸ πρόσωπον λαμπρὸν ὅτι μάλιστα δεῖξας καὶ τὴν ὄρασιν ἀγαθύνας στολάς τε χρυσοῦφάντους καὶ χιτῶνας ἐνδύς βυσσίνους ἵππου τε ἐπιβάς εὐφροσύνης καὶ τὴν ὄψιν εὐγενεστάτου καὶ ἀπλῶς ἑαυτὸν εἶπερ ποτὲ πᾶσι καταλαμπρύνας, ἐξήκει τῷ βασιλεῖ πρὸς ὑπάντησιν καὶ τῆς στολῆς καὶ τῆς μορφῆς ἡδιστον ἀποστίλβων καὶ

ὠραιότατον. Ὡς δ' ἀλλήλοις ἐς ὄψιν ἤρχοντο, περιπλοκαί τε
 συνήρχοντο καὶ ἀσπασμοὶ μεθ' ὅσης ἂν εἴποις ἡδονῆς ἐγίνον-
 το, θαῦμα δὲ πάντας τοὺς θεωμένους ἐλάμβανε καὶ αὐτὸν δὲ
 τὸν Λικίνιον, τῷ τε κάλλει καταστραπτόμενον, ἄλλως τε καὶ
 τὸ ἦθος αὐτῷ θεῖόν τι καὶ τὸ λίαν εὐγενές τε καὶ ἐλευθέριον
 φρόνημα καὶ παράστημα ψυχῆς ἐδόκει μεστῆς ἀρετῆς· καὶ ὡς
 ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτὸν ὁρῶν δῆλος ἦν. Ἐπεὶ δὲ καὶ εἴσω τῆς
 πόλεως ὁ βασιλεὺς γένοιτο, κρότος μὲν εὐθύς τῶν πολιτῶν
 ἤρετο καὶ χορεῖαι καὶ σκιρτήματα πανταχοῦ παιζόντων καὶ
 ἡδομένων καὶ ἐορτὴν ποιουμένων τὴν βασιλέως εἴσοδον· οἷς
 ἡσυχάζειν σημήνας ὁ βασιλεὺς αὐτὸς λόγων τῶν πρὸς αὐτοὺς
 καὶ ὁμιλίας ἤρχετο· «Πολλὰ μὲν ὑμῖν», λέγων, «ὦ ἄνδρες
 πολῖται, καὶ πάντα χαρίεντα, κάλλος τῆς πόλεως τουτί καὶ
 μέγεθος εὐσέβειά τε πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ πρὸς ἡμᾶς εὐπειθία
 ἀνδρεία τε ἐν πολέμοις νόμων τε φυλακὴ καὶ λόγων ἰσχύς καὶ
 παιδείας τῆς ἄλλης ἀμιλλα· ἀλλ' ἐπ' οὐδενὶ τούτων τὴν ψυχὴν
 ἡδομαι ἢ Θεόδωρον τουτονὶ τῆς ὑμετέρας βλέπων ἀνθήσαντα
 γῆς, ἐφ' ᾧ καὶ τὴν ὄψιν ἐπιβάλλων τέρομαι καὶ τὴν ἡμέ-
 ραν ταύτην πασῶν ἡδίστην ὑπολαμβάνω καὶ τὸν φίλον ἐμοὶ
 ἐπιλάμψαι Ἀπόλλωνα, καθ' ἣν Θεόδωρον ἴδοιμι.» Καὶ ταῦτα
 λέγων, ἅμα τε τὸν ἅγιον περιέβαλλε καὶ κοινωνὸν τοῦ θρόνου
 ποιούμενος· «Ἀλλά γέ», φησιν, «φίλτατέ μου Θεόδωρε, λέγε
 καὶ τὴν Κυρίαν, ἐν ἣ τὸς θεοὺς τὰ εἰκότα τιμήσεις· ὁ καὶ
 καλῶς ἔχον πρότερον ἀποδόντας, εἴθ' οὕτω καὶ περὶ τῶν κοινῆ
 συμφερόντων εὐθύμως ὡς ὁμοδόξοις συνδιασκέπτεσθαι.» Καὶ
 ὁ Θεόδωρος· «Ἀλλ' εἴ μοι, βασιλεῦ», ἔφη, «πρότερον δοίης κατ'
 ἐμαυτὸν προσεύξασθαι καὶ θυσίαις ἰδιαζούσαις ἐξιλεώσασθαι,
 εἴθ' οὕτως φιλοτίμως καὶ ἐπὶ σοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ πλήθους παντὸς
 θύσω.» Ἦρεσκε ταῦτα τῷ βασιλεῖ· καὶ παραλαβὼν Θεόδωρος
 τοὺς ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ πεποιημένους θεοὺς οὐκ ἄλλην

τινά τούτοις ἀλλὰ τούτους αὐτούς ἐποιεῖτο θυσίαν τρόπον τινα τοὺς ἐναγεῖς ἀγνωτάτην· περὶ γὰρ μέσας που νύκτας εἰς λεπτὰ διελὼν τῷ οὐρανίῳ καὶ ἁγίῳ Θεῷ καθηγίασε διανείμας πένησι.

Δύο παρῆλθον ἡμέραι καὶ μετὰκλητον αὐτὸν ὁ Λικίνιος ποιησάμενος· «Δεῦρό μοί», φησιν, «ἄριστε φίλων Θεόδωρε, καὶ ἡμεῖς κοινῇ σὺν σοὶ τοῖς φίλοις θεοῖς σπείσωμεν.» Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Θεόδωρος· «Εἰ γάρ», ἔφη, «κράτιστε βασιλέων, οὕτω καὶ σὺ λαμπρῶς.» Καὶ ὅς μὴ συνεῖς τὸ λεγόμενον· «Ἄλλ' οὐ καὶ ταῦτά γε κρατήσεις ἡμῶν, Θεόδωρε», ἔφη, «μηδὲ γὰρ ἐλάττους τινὸς ὀφθῆναι μηδ' ἡμᾶς πάντα τὸν χρόνον· χαίρω δ' ὅμως ὄρων ταύτην σε τὴν νίκην φιλοτιμούμενον.» Σιωπῇ πρὸς ταῦτα τῷ μάρτυρι καὶ ἡρέμα μειδίαμα τὴν τοῦ τυράννου ἄνοιαν διαπαίζοντι. Καὶ ὁ βασιλεύς· «Τί μέλλεις;» ἔφη, «τί τὸν χρόνον παρέλκεις, Θεόδωρε; τί μὴ τάχος καὶ ἡμῶν τὴν πεῖραν λαμβάνεις;» Τοῦ δὲ καὶ πρὸς ταῦτα τῆς μὲν γλώττης ὁμοίως διακρατοῦντος τὰ δὲ χεῖλη πρὸς γέλωτα μᾶλλον ὑποκινουῦντος, τῶν τις τῷ τυράννῳ παρεστηκότων, Μαξέντιος τοῦνομα, κεντυρίων δὲ τὸ ἀξίωμα, τὰ τῷ μάρτυρι πρὸς τοὺς θεοὺςπραχθέντα φωράσας, παρελθὼν εἰς μέσους· «Ἄλλ' ἔγωγέ», φησιν, «ὦ βασιλεῦ, ὃ τεθέαμαι, σιγῇ καλύπτειν οὐ δύναμαι.» Καὶ ὁ Λικίνιος κινήματι κεφαλῆς τὴν ἀπορίαν ὑποσημήνας, τί δὲ καὶ ὄλως δέδρακεν, ἤρετο· πάντων οὖν πρὸς αὐτόν, ὅτι καὶ λέξει, ἀτενεῖ βλέμματι θεωμένων, ὁ κεντυρίων· «Τί μὴ φανερῶς», ἔφη, «λέγω τὸ πεπραγμένον ἐγώ; τῆς μεγίστης θεᾶς Ἀρτέμιδος τὴν κεφαλὴν χθὲς ἐώρακα εἰς μέρη τε συχνὰ κεκομμένην καὶ προκειμένην εἰς τὸ πρατήριο· ὁ συγκόψας δὲ οὗτος καὶ ἡ πάντολμος δεξιὰ.» Εἶπε ταῦτα Μαξέντιος, συνεῖπε καὶ ὁ Θεόδωρος θᾶπτον ἢ ἐκεῖνος ἐβούλετο.

Καὶ ὁ Λικίνιος ἅμα τὴν γνώμην καὶ τὴν χροιάν αὐτίκα μεταβαλὼν, ἀφόρητον γὰρ εἰς ὀργὴν ἀποτραπεῖσα πρὸς τοῦναν-

τίον ἐλπίς, ὅταν καὶ βεβαία καὶ περὶ τῶν μεγάλων καὶ δι' ἀπάτης ἀποσφαλεῖσα μάλιστα ἦ. Ὁ δὲ μὴ μόνον ὀργῆς ἀλλὰ καὶ λύπης ὑποπλησθεῖς, οὐκ ἔφερε γὰρ καὶ τοὺς θεοὺς αὐτοῦ περιβρισμένους καὶ ζημιούμενον τὸν Θεόδωρον καθορᾶν, ἄγαν δριμύ τι καὶ περιπαθὲς τῷ μάρτυρι ἐνιδὼν τῇ χειρὶ τε τὸν μηρὸν πατάξας καὶ θυμοῦ τι πλήρες καὶ ἀθυμίας ἀναστενάξας· «ὦ τῆς συμφορᾶς», ἔφη, «ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ὦ τῆς παραφορᾶς, οἶψ προσέχων καὶ οἶα παρέχων οἶων ἐτύγγανον.» Εἶτα τοῖς προτέροις ἐξ ἐναντίας παλινωδῖαν ἤρδεν ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἑαυτοῦ θεοὺς ἀπωδύρετο· «Οἴμοι», λέγων, «ἠσεβήκαμεν, ἐξυβρίκαμεν, οἷαις μιαραῖς χερσὶν οἶους τῶν καθαρῶν θεῶν πεπιστεύκαμεν.» Ταῦτα μὲν ἐν τῷ φανερωῷ· εἶτα καὶ πρὸς ἑαυτὸν· «Οἴμοι τίς γένωμαι; ποῖ τράπωμαι; ἠτίμωμαι, καταβέβλημαι, ὁ νεύματι μόνῳ πλήθη φοβῶν καὶ τοσαῦτα τῶν πολεμίων ἐγείρας τροπαια νῦν ὑφ' ἑνὸς τούτου μιαροῦ καταπέπαιγμα; ἀλλ' οὐχ οὕτως, ὡς οἶει, οὐ μὰ τοὺς ἀηττήτους θεοὺς χαιρήσεις, Θεόδωρε, οὐχ οὕτω προῖκα καὶ θεῶν καὶ ἡμῶν καταπαίξεις», ἔφη καὶ πρὸς τοὺς παρεστῶτας δημίους ἐπιστραφεῖς· «Τί μέλλετε, κάκιστοι στρατιωτῶν;» εἶπε, «τί μὴ τὰς κολάσεις κομίζετε; παρίτω βάσανος, παρίτω πῦρ, ξίφη, στρέβλαι, σφαῖραι, πάσαις ποιναῖς ὑποκείσθω, πᾶσι τοῖς μέλεσι ξεέσθω ὁ ἀλιτήριος.» Καὶ ταῦτα ἔλεγε πῦρ ἅμα βλέπων καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς διαστρέφων καὶ τετριγῶς τοὺς ὀδόντας καὶ ὥσπερ αὐτῶν τῶν σαρκῶν ἀπτόμενος.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τάχος ἐπράττετο καὶ διεμερίζετο τὸ σῶμα τῷ μάρτυρι· τοῦτο μὲν ἐκ τεσσάρων ἐτανύετο καὶ τὸν νῶτον μὲν τοῖς βουνεύροις τὴν δὲ κοιλίαν μᾶστιξι κατεξαίνετο, τοῦτο δὲ καὶ τὸν τένοντα σφαίραις κατηκίζετο μολυβδίναις. Ταῦτα δὲ τοῦ ἁγίου πάσχοντος, ὡμῶς τε καὶ ἐπιπολὺ διεσπῶντο μέλη, διελύετο νεῦρα, ἐξηρθροῦντο χεῖρες, συνεθλῶντο ὅσπᾶ

ταῖς τῶν σφαιρῶν βαρείαις καταφοραῖς. Ἐπεὶ δὲ κεκμήκει καὶ μικρὸν ὑπέπνει καὶ ἡ ψυχὴ ἠπείλει τὴν ἕξοδον, ἐμφορηθεὶς ὅσον ἐβούλετο μόλις ἴστατο καὶ ὁ ῥέων θυμὸς τῷ τυράννῳ· ἀλλὰ καὶ οὕτω μικρὸν τι τῆς μανίας ὑφεῖς, ἐπεὶ καὶ αὖθις ἀνενεγκόντα τὸν ἅγιον εἶδε καὶ τὴν πνοὴν ὥσπερ παλινδρομήσασαν, ἔπνει καὶ αὐτὸς αὖθις τῷ φίλῳ θυμῷ καὶ βασάνων οὔτε λόγῳ ῥητῶν οὔτε ἔργῳ φορητῶν αὐτῷ πλήθος ἐπῆγε καὶ τούτοις ἀγρίου θηρὸς δίκην τοῦ ἀθλητοῦ τὴν σάρκα πάντοθεν καὶ κατὰ ταῦτὸ σχεδὸν ὥσπερ ὀδοῦσι κατεμασᾶτο, πυρὶ φλέγων, ὄνυξι ξέων τὰ τῶν μελῶν ἔτι περιλειπόμενα. Ἀλλ' οἱ μὲν ὄνυχες ὅσα περὶ τὰς πλευρὰς ἀπέξεον, αἱ δὲ τοῦ πυρὸς λαμπάδες τὰ τῶν τραυμάτων ἔλκη κατέφλεγον πρὸς δὲ τούτοις καὶ λίθων ὀξύτητες· ὧ ἀνήμερος φύσις καὶ θηρίων ὠμότεροι ἄνθρωποι· τὰ ξεσθέντα τε καὶ φλεχθέντα κατέτεμνόν τε καὶ προσεπέξαινον. Ὁ δὲ καὶ οὕτω διασπαρασσόμενος καὶ κατακρεουργούμενος ἴστατο ἀτρεμῆς, οὐκ ἐφθέγγατό τι τῶν ἀγεννῶν, οὐ προσέβλεψε μαλακόν, οὐκ ἀφῆκε δάκρυον, οὐκ ἔπεμψε στεναγμόν, οὐκ ἠλλοιώσεν τι τοῦ χρώματος, οὐδὲν ἀγεννές, οὐδὲν περιπαθές τοῦ σχήματος ἐνεδείξατο· πῶς δὲ καὶ ἄλλως, ἐφ' οἷς καὶ τῶν μὴ πασχόντων οἱ πολλοὶ κατεκλῶντο καὶ ἠλλοιοῦντο καὶ πάντοθεν τῶν φιλανθρωποτέρων ὀφθαλμῶν ἔρρει δάκρυα, εἰ μὴ τί γε πολλῆς ἦν ἀπολαύων τῆς ἄνωθεν συμμαχίας τὰς ἀλγηδόνας αὐτῷ ἐπελαφρυνούσης;

Ὡς οὖν πάντα μὲν ὁμοῦ κεινῆτο, πάντα δὲ τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἤττητο, θυμὸς τυράννου, πυρὸς ἰσχύς, πληγαὶ βασάνων, ἀκμαὶ σιδήρων, λίθων ὀξύτητες, οὐδ' οὕτω κόρον λαβῶν ὁ παμμίαρος, τότε μὲν αὐτὸν τῇ εἰρκτῇ δίδωσιν· ἵνα δὲ μηδ' οὕτως ἀνετος αὐτὸν διαφύγη, καὶ τοὺς πόδας κεντήμασι παραδίδωσι καὶ φύλακας δὲ αὐτῷ τοὺς πολλὴν ἐκ πολλῶν πειρᾶν τε καὶ τέχνην τῶν λόγων ἀθροίσαντας ἐπιστήσας, παντοίᾳ τὸν

μάρτυρα λόγων ὁμιλία περιελεῖν ἐπειρᾶτο. Ὡς δ' αὐτὸ τὸ τοῦ λόγου λέοντα ξυρᾶν ἐπεχείρουν καὶ οὐ μᾶλλον εἶχον ἐκείνον τῆς ὁμολογίας διασαλεύειν ἢ περ αὐτοὶ πρὸς τὴν οἰκείαν διεσεύοντο πίστιν, ἀκίνητα κινεῖν πείρα μαθῶν καὶ τὸ πείθειν ὅλως ἢ βιάζεσθαι ἀπογνοῦς, πικρὸν αὐτῶ καὶ μακρὸν ὁμοῦ κατὰ τὸ δοκοῦν ἀποφαίνεται θάνατον. Κελεύει γοῦν ἐν περιόπτῳ τῆς πόλεως σταυρόν τε καταπαγῆναι καὶ ἀχθέντα προσηλωθῆναι: «εἰτά», φησιν, «καὶ τῆς πόλεως ἢ νεότης καὶ πᾶν ὅσον ἑλληνικὸν καὶ ἡμέτερον ἔλκειν τε τόξον χερσίν ἱκανὸν καὶ τὸν κατάρατον καὶ θεοῖς ἐχθρὸν πόρρωθεν βαλλέτωσαν τοῖς τοξεύμασιν: ὅς δ' ἂν καὶ καινότερον εἰς ὀδύνην εἶδος ἐπινοήσειε καὶ μᾶλλον τι καθικέσθαι τῆς ἀμειλίχτου ταύτης ψυχῆς δυνάμενον, οὗτος ἐμοὶ χαριεῖται τὰ μέγιστα καὶ θυμηρέστατα», εἶρητο καὶ σὺν τάχει ταῦτα τοῖς ἐκείνου θεραπευταῖς μετὰ πολλῆς ἅμα περιουσίας ἐπράττετο.

Ἐξήγετο γοῦν τῆς εἰρκτῆς ὁ ἅγιος, τί μὲν οὐ πάσχων καὶ πρὸ τοῦ σταυροῦ τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, τί δὲ οὐ καὶ μετὰ τοῦτον λέγων κατὰ Χριστὸν καὶ τῶν ταῦτα τολμώντων ὑπερευχόμενος; ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ σταυρὸς ἐπήγγυτο καὶ ὁ μάρτυς προσήλωτό τε καὶ διετάττετο, ἐνταῦθά μοι σκόπει περιουσίαν ὠμότητος: αὐτοὶ τε γὰρ καὶ παῖδας δὲ αὐτῶ περιστήσαντες καὶ ὥσπερ εἰς θήραν ἀρτιμαθεῖς τόξων διερεθίζοντες ἐφ' ἓνα τοῦτον σκοπὸν τὸ τοῦ μάρτυρος σῶμα πολλὰ καὶ συχνὰ τὰ βέλη ἀφιέναι παρεκελεύοντο. Καὶ κατεξαινετο μὲν τὸ σῶμα, κατέρρει δὲ τὸ αἷμα καὶ σάρκες δὲ ὁμοῦ κατετέμοντο. Καὶ ὅρα μοι τιμωρίας ὑπερβολήν: ἐγγύτερον προσιόντες καὶ ὀφθαλμοῖς ὀφθαλμοῦς εὐστόχως ὅτι μάλιστα ἐπιβάλλοντες τὰς τε κόρας ἀπέσπων καὶ σὺν τοῖς βέλεσιν οἱ ὀφθαλμοὶ κατέρρουν. Πῶς ἤνεγκαν δρᾶν, πῶς ὑπέμειναν ὅραν οἱ ἀνηλεεῖς, πῶς οὐχὶ καὶ αὐτοὶ τὰς ὄψεις ἀποβαλεῖν ὑπὲρ τοῦ μὴ τοιαῦτά ποτε ἰδεῖν

εὔξαντο; οἱ δὲ τίνα καὶ προστιθοῦσι, τίνα τολμῶσιν οἱ ὠμότατοι καὶ ἀναισχυντότατοι; λύουσι τὸ ἐπὶ τῆς ὀσφύος περιζῶμα τοῦ ἁγίου, τὰ κρύφια κρατοῦσι τοῦ σώματος μέλη καὶ ταῦτα μαχαιρίδας λαβόντες ἀνακαρσίως τέμνουσιν. Οἶδ' ὅτι καθίκετο καὶ τῶν ἀκουόντων ἡ τῆς ὀδύνης δριμύτης· πλὴν ἀλλ' ἔχει γέ τινα ἔτι προσθήκην τὸ πάθος· οἶα γὰρ καὶ πρὸς τούτοις ἐπινοοῦσιν, οἶα δρῶσι τὰ τοῦ πονηροῦ πλάσματα, τὰ τῶν δαιμόνων ὡς ἀληθῶς παιδεύματα; ἤλόν τινα σιδηροῦν λαμβάνουσι, τοῦ τῆς αἰδοῦς ἄπτονται μορίου καὶ ὡ χειρῶν μιαρῶν, ὡ ψυχῆς ἰταμωτάτης καὶ ὠμοτάτης, τὴν ἀκμὴν ὅσηπερ ἦν τοῦ σιδήρου διὰ τοῦ ἐν τῷ μορίῳ διελαύνουσι πόρου καὶ οὕτω διαπερονήσαντες συνεχῶς εἰσεἴλκον τε καὶ ἐξεἴλκον, ὡς ἐπ' αὐτῷ λίαν οἰκείως ἔχειν τὸ τοῦ Δαυΐδ· κίνδυνοι ἄδου εὔροσάν με, σίδηρος διηλθέ μου τὴν ψυχὴν.

Καὶ οὕτω δριμεῖάν τινα τὴν ὀδύνην ὁ μάρτυς δεξάμενος καὶ μηδὲ ζῆν ὄλωσ ὑπ' αὐτῶν πιστευόμενος, ὅμως ἔτι Θεοῦ τὴν ἰσχὺν ἐνιέντος τὸ πνεῦμά τε συνεῖχε καὶ μόνα τὰ χεῖλη διασαλεύων ἀκουστά τῷ Θεῷ προσηύχετο· «Ἰνα τί», λέγων, «Κύριε, ἀφέστηκας ἀπ' ἐμοῦ; ἵνα τί μοι προεῖπας ὡς πάντοτε μετ' ἐμοῦ ἔσῃ καὶ οὐδὲν ἐμοῦ περίεσται; ἴδε, Κύριε, ἴδε· διὰ σὲ ἄγριοί με θῆρες διεμερίσαντο, καὶ ὅπερ ἔπλασας σῶμα πικροὶ διενείμαντο λύκοι, ἐξεκόπησαν οἱ ὀφθαλμοί, σάρκες καὶ μᾶστιξι καὶ πυρὶ καὶ ξίφεσι διελύθησαν, τρίχες χαμαὶ κατέρρρευσαν, ὀδόντες τοῖς βέλεσιν ἐξεκρούσθησαν, τὸ πρόσωπον πᾶν ἀνάλωται, οὐδὲν ἔτι τοῦ σώματος, οὐδὲν τοῦ δέρματος περιλείπεται, ὅστ' ἀ μόνον ξηρὰ τῷ πνεύματι συγκροτούμενα τῷ σταυρῷ κυμαίνονται· καθήλωσον ἐν ῥομφαίᾳ μου τὴν ψυχὴν, δέξαι μου λοιπὸν εἰς χεῖρας τὸ πνεῦμα.» Ταῦτα εἰπὼν οὐκέτι λοιπὸν ἐφθέγγατο. Κακεῖνοι νομίσαντες ἤδη τεθνηκέναι τὸν μάρτυρα, τὸ λείψανον

εἰς παράδειγμα τοῖς ὀρώσι τῶν φιλοχρίστων ἐπὶ τοῦ σταυροῦ λιπόντες ὄχοντο.

Περὶ δὲ πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτός, θεία τις οὐρανόθεν αὐτῷ δύναμις ἐπεφοίτα καὶ λύει μὲν αὐτὸν ὁ ἄγγελος τοῦ σταυροῦ, τὸ σῶμα δὲ αὐτοῦ πᾶν ἐπιστρέψας ἀπαθές τε καὶ ἄτρωτον ἀποδείξας, εἶθ' οὕτως καὶ καθὰ φίλος φίλον κατησπάζετο λέγων· «Χαίροις, ὁ γενναῖος τοῦ Χριστοῦ ἀθλητής· ἐδόξασάς σου τοῖς μέλεσι τὸν διὰ σὲ σταυρόν τε καὶ θάνατον ὑπομείναντα· ὅς ἀεὶ καὶ νῦν σοι πάρεστι· καὶ ἵνα τί σὺ λέγεις, ἀφέστηκας ἀπ' ἐμοῦ; σπεῦσον δὲ διὰ τέλους δραμεῖν τὸν σὸν δρόμον καὶ ἐλεύσῃ πρὸς Κύριον τὸν τῆς ἀθανασίας στέφανον κομιζόμενος.» Οὕτως εἶπε καὶ εὐθύς ἀπέπτη· συναπέπτη δὲ τῇ φωνῇ καὶ εἴ τις οὐλή καὶ εἴ τις μώλωψ καὶ εἴ τις ὀδύνη καὶ τῶν λυπηρῶν εἴ τις αἴσθησις, ἀντεισῆγετο δὲ χαρὰ τις ἄληκτος καὶ ἡδονὴ θεϊκὴ καὶ ὅλος εὐθυμίας, ὅλος χάριτος, ὅλος ἴστατο ἀγαλλιάσεως, ὅλος τὴν ψυχὴν εὐφροσύνης καὶ τὸν λογισμὸν μετέωρος καὶ τὴν καρδίαν σκιρτῶν καὶ τὰς χεῖρας ὑψῶν· «Ἰψώσω σέ», φησιν, «ὁ βασιλεὺς μου καὶ ὁ Θεὸς μου, ὅτι μοι τὸ ἐσπέρας ἠγλίσθη κλαυθμὸς καὶ τὸ πρωὶ ἀγαλλιάσεις.» Καὶ οὕτως ἦν παρ' ὅλην τὴν νύκτα ὅλω νοῖ καὶ στόματι ὁμιλῶν τῷ Θεῷ καὶ τῷ αὐτοῦ κάλλει ἐναγαλλόμενος.

Λικίνιος δὲ τῶν ὑπνῶν διαναστάς ἐπεὶ μὴ κατὰ πάρεργον ἐτίθετο τὰ τοῦ μάρτυρος, ἡμέρας ἐπιφαινούσης, ἄνδρας ἀποστέλλει δύο, τῷ μὲν Ἀντίοχος τῷ δὲ Πατρίκιος τὰ ὀνόματα. Τούτοις ἐνετέλλετο τὸ κακόθνητον, ὡς ὠνόμαζεν ἐκεῖνος, Θεοδώρου σῶμα —ποῦ γὰρ καὶ ὅλως ζῆν αὐτὸν ὑπελάμβανε πληρὴς πληγῶν, πληρὴς ὕβρεων;— ἐλκόμενον πρὸς αὐτὸν ἀγαγεῖν, ἵν' ἐπικερτομήσῃ πάντως καὶ χλευάσῃ καὶ μετὰ θάνατον· εἶθ' οὕτω μολυβδίνῃ τε καταθεῖναι θήκη καὶ κατὰ τῆς θαλάσσης ρίφῃναι, ἐκεῖνόν τε ἅμα τῆς προσηκούσης ὀσίας

ἀποστερωῶν ταφῆς καὶ τοῖς ζῶσι τῶν εὐσεβῶν τοῦ μεγάλου τούτου θησαυροῦ φθονῶν. Ἐχόμενα τοίνυν τοῦ τόπου γινόμενοι, ἔνθα δὴ καὶ τὸν ἅγιον ἀνασκολοπίσαντες ἦσαν, ἐνταῦθα δὲ ὡς τὸ μὲν ξύλον ἀτενίσαντες εἶδον, αὐτὸν δὲ πανταχόθεν περιαθρήσαντες οὐχ ἐώρων, ἐντεῦθεν καὶ ἀνάμνησίς τις αὐτοῖς ὑπέθραπτε τῆς ἐκ νεκρῶν Χριστοῦ ἀναστάσεως, θορύβου τε μεστοὶ τὰς ψυχὰς ἐγίνοντο καὶ ὅλως περὶ τὴν ἐλληνικὴν δόξαν διασέσειστο αὐτοῖς ἡ καρδιά. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα πρὸς ἑαυτοὺς ἔλεγόν τε καὶ ἐλογίζοντο, κύκλω τοὺς ὀφθαλμοὺς διαδόντες, αὐτοῦ που καθεζόμενον τὸν ἀθλητὴν ὁρῶσι Θεόδωρον. Ὡς οὖν περιόντα τε καὶ ἀπαθῆ κακῶν ὄντα καὶ ἄτρωτον ἐθεάσαντο, θάμβους γεμίζονται τὰς ψυχὰς· καὶ μέγα ἀνακραγόντες· «Εἷς Θεὸς ἀληθῶς μόνος, εἷς ὁ τῶν Χριστιανῶν Θεός», ἐξεβόησαν. Ταῦτα εἶπον καὶ ἅμα τοῖς γόνασι τοῦ μάρτυρος προσπεσόντες, τοῦ θεοῦ τῆς πίστεως συμβόλου τυχεῖν ἐδέοντο, καλὸν καὶ τοῖς ἄλλοις γεγονότες παράδειγμα. Τῆς φήμης γοῦν τῆς περὶ αὐτοὺς καὶ τοῦ θαύματος ἀπανταχόσε διαφοιτώντων, καὶ ἕτεροι προσετίθεντο ἄνδρες εὐγενεῖς τὰς ψυχὰς καὶ συνέσει διαπρεπεῖς, οὐκ ὀλίγῳ πλέον ἢ ὀγδοήκοντα.

Ταῦτα μαθὼν ὁ Λικίνιος τὴν πολλὴν φέρειν οὐκ εἶχε τοῦ θυμοῦ κάμινον καὶ πέμπει Κέλσον τινὰ τῶν ἀνθυπάτων, συχνὴν αὐτῷ χεῖρα καὶ στρατιώτας παρασχόμενος, πάντας τοὺς τὰ χριστιανῶν τελεσθέντας καὶ αὐτὸν δὲ τὸν τελεστήν Θεόδωρον τῷ διὰ ξίφους τελειῶσαι θανάτῳ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ τὴν ἄνοιαν, μᾶλλον δὲ τὴν ἀπόνοιαν πολὺς Λικίνιος. Ὁ δέ γε Κέλσος ἀπελθὼν τε καὶ θεασάμενος ἀναθεωρήσεών τε πλησθεῖς τὴν καρδίαν, ἅτε δὴ καὶ θειοτέρας αὐτόν τινος ἀκτῖνος περιλαμφάσης, μαθητῆς καὶ αὐτὸς εἷς τοῦ προλαβόντος θιάσου γίνεται. ἅμα δὲ καὶ ὁ σὺν αὐτῷ στρατιωτῶν χορὸς εἷς τοῦ ἐνός ἐχόμενοι καὶ χορείαν ὥσπερ ἐλίπτοντες, «εἷς», ἐπιβοῶντες, «Χριστέ, ὁ

Θεός, εἷς· ἀκουσάτω ταῦτα καὶ βασιλεὺς καὶ βουλή καὶ δῆμος ὁ σὺν αὐτῷ μαινόμενος.» Τί δὲ καὶ ἐκ τούτων συμβαίνει; τὸ πλήθος, ὅσον τι ἐνταῦθα συνείλκετο καὶ τὰ τελούμενα ἐθεῶντο, οἱ μὲν κατὰ Λικινίου καὶ τῶν αὐτοῦ θεῶν ὄρων καὶ λίθων ἤπτοντο, οἱ δ' ἔτι ματαιόφρονες κατὰ τοῦ μάρτυρος καὶ τῆς τούτου μερίδος ἀνηρεθίζοντο· καὶ τις ξιφήρης τῶν βασιλέως ὑπασπιστῶν ὡς πλήξων ὄλω θυμῷ κατὰ τοῦ μάρτυρος ἐφορμήσας ἐπλήγη παρὰ τοῦ Κέλσου, πράως οὐκ ἐνεγκόντος τὸ κατὰ τοῦ ἁγίου τόλμημα. Τοῦτον δὲ τὸν Κέλσον ἕτερος πλήττει καὶ τῇ πληγῇ θάνατος, μᾶλλον δὲ ἢ ἀληθῶς ζωὴ τῷ διὰ μαρτυρίου τέλει ἐπηκολούθησε. Καὶ ὁ μὲν οὕτως ἔκειτο καλῶς τε ἀνελῶν καὶ πεσῶν κάλλιον.

Τὸ δὲ ξίφος μικροῦ καὶ διὰ πάσης ἐχώρησεν ἂν τῆς πόλεως, εἰ μὴ φθάσας ὁ τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Θεόδωρος τὸ μὲν πλήθος τοῖς λόγοις κατέσχε, πάντα φέρειν πείσας μεγαλοψύχως, μᾶλλον δὲ καὶ ἠδέως ὑπὲρ Χριστοῦ· ᾧ δὲ καὶ πεισθέντες προθύμως ἑαυτοὺς εἰς σφαγὴν ἀνήκαν, αὐτόθυτα θύματα τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἐθελουσίως τυθέντι Χριστῷ γενόμενοι· αὐτὸς δὲ τὴν ἐπὶ φυλακὴν αὐτόκλητος ἦει κάκεισε παραγενόμενος λόγῳ μόνῳ τὴν φυλακὴν ἑαυτῷ διανοίγει καὶ τοῖς δεσμώταις τὰς πέδας διασαλεύει καὶ τοὺς μὲν ἀφήσει χωρεῖν οἱ βούλοιντο, ὁ δὲ καὶ διὰ τῆς ἄλλης ἰὼν πόλεως εὐχῇ τε καὶ ἀφῆ τοὺς νοσοῦντας καὶ δαιμονῶντας ἰᾶτο. Εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τῶν ἱματίων ἢ τοῦ χρωτὸς ἀπτόμενοι τῆς θεραπείας ἐτύγγανον· ταῦτα πῶς γὰρ ἂν καὶ φέρειν ἠδύνατο ὁ Λικίνιος; κελεύει στρατιώτας ἐτέρους, οἷς γε μάλιστα πεποιθῶς ἦν, ἀφικέσθαι καὶ πᾶν μὲν δρᾶσαι πᾶν δὲ παθεῖν ὑπὲρ τοῦ τὸν ἅγιον ἀνελεῖν· τούτων ἐπὶ τούτῳ πεμφθέντων, εἰς στάσιν καὶ αὖθις τὸ πλήθος ἑώρα καὶ ἅπαν εἰς σφαγὴν ἕτοιμον ἦν. Τότε οὖν ὁ γενναῖος πολλαῖς τῶν λόγων νιφάσι τὸ πλήθος ἅπαν συναρμολογούμενος καὶ τῆς

ὀρμῆς ἐπισχῶν, ἰδίᾳ τῶν τινα στρατιωτῶν ἐν τῷ λεληθότι ἀπολαβῶν καὶ τῷ πιστοτάτῳ τῶν οἰκετῶν κατὰ σπουδὴν περὶ τῶν αὐτοῦ πάντων ἐπισκῆψας πραγμάτων, τὴν μὲν κτῆσιν πᾶσαν πένησι διανεμηθῆναι, τὸ δὲ σῶμα κατατεθῆναι ἐν Εὐχαΐνοις, φαιδρῶ καὶ χαρίεντι τῷ προσώπῳ ἑαυτὸν ὑποκατακλίνας τὴν ἱεράν ἐκείνην καὶ γενναίαν καὶ μυριόστερον ἀποτέμενεται κεφαλὴν· μελῆσαν δὲ τοῖς θερμότεροις τῶν εὐσεβῶν, τιμώμενον τὸ λείψανον καὶ προπεμπόμενον λαμπάσι τε πολλαῖς καὶ μύρων ὀδομαῖς ἀπὸ τῆς Ἑρακλείας μετὰγεται εἰς Εὐχάιναν, ἔνθα καὶ κατατίθεται, θησαυρὸς ἄσυλος, ἰάσεων χορηγός, ἀγαθῶν σωρός· οὗ δὴ καὶ εἰς ἔτι πολυανθρωποτάτῃ τῶν ἐπὶ γῆς τελεῖται πανήγυρις, πάντων σχεδὸν τῶν ὑπὸ τὸ Ῥωμαϊκὸν σκῆπτρον ἐφ' ἓνα τοῦτον τόπον κατὰ καιρὸν συρρέοντων, εἰς δόξαν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.»

Αἱ πράξεις τῶν Μαρτύρων ἔχουσιν ὠρισμένην θεματολογίαν, βαίνουσιν, ὡς ἀκολούθως:

Ὁ Μάρτυς ἐλευθέρως καὶ αὐτοβούλως ἐπιθυμεῖ, ὅπως μαρτυρήσῃ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ἀκολουθῶν τῷ Πάθει Αὐτοῦ.

Τὸ μαρτύριον ἄρχεται διὰ προετοιμασίας. Ὡς ὁ Χριστός, ἀρχόμενος τοῦ ἔργου, μετὰ τὴν Βάπτισιν Αὐτοῦ ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἐπειράσθη ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ κατενίκησεν αὐτόν, οὕτω καὶ ὁ Μάρτυς πρὸ τοῦ σταδίου αὐτοῦ ἀναιρεῖ τὸν δράκοντα, ἢ καταστρέφει τοὺς βωμοὺς καὶ τὰ εἰδῶλα, ἢ φεύγει πού, ἢ ὁμολογεῖ ἐνώπιον τῶν διωκτῶν τὴν πίστιν αὐτοῦ εἰς τὸν Χριστόν, ἔτοιμος, ὅπως ἀποθάνῃ ὑπὲρ Αὐτοῦ. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος καὶ ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Τήρων ἀναιροῦσι τὸν δράκοντα, σύμβολον ἀναιρέσεως καὶ τοῦ νοητοῦ δράκοντος, ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς Θεόδωρος, ἐπίσκοπος Κυρήνης, συλεῖ τὸν βωμὸν

τῆς εἰδωλολατρίας, ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Τήρων πυρπολεῖ τὸν ναὸν τῆς Ῥέας, ὁ Ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στρατηλάτης κατακόπτει εἰς μικρὰ μέρη τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν, ὁ Ἅγιος Μηνᾶς φεύγει εἰς ὄρος, ἵνα καθάρῃ ἑαυτὸν νηστείαις καὶ προσευχαῖς, ὁ Ἅγιος Γεώργιος προσέρχεται αὐτοβούλως τοῖς διώκταις καὶ ὁμολογεῖ τὴν πίστιν αὐτοῦ εἰς τὸν Χριστόν, ἐπιβεβαιῶν αὐτὴν διὰ τοῦ ἀκολουθοῦντος μαρτυρίου.

Ὁ διώκτης ἐν ἀρχῇ καλεῖ τὸν Μάρτυρα, ὅπως ἐγκαταλείψῃ τὴν πίστιν αὐτοῦ καὶ θύσῃ τοῖς θεοῖς. Ὁ Μάρτυς παραμένει ἀκλόνητος. Ἄρχονται τὰ μαρτύρια, ἀξανάμενα ἀπὸ τῶν ἀπηγῶν εἰς τὰ ἀπηγέστερα, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἀκολουθοῦσι δελεασμοὶ καὶ τούτοις πάλιν μαρτύρια. Ὁ Μάρτυς προσηλοῦται καὶ ἐπὶ ξύλου. Κατὰ τὸ μαρτύριον τελοῦνται θαύματα. Ἄγγελος παρουσιάζεται τῷ Μάρτυρι, κρατύνων καὶ ἰώμενος αὐτόν. Διῶκται καὶ θεαταὶ εἰδωλολάτραι, θαυμάζοντες τὴν πίστιν τοῦ Μάρτυρος καὶ θεώμενοι τὰ τελούμενα θαύματα, ὁμολογοῦσι πίστιν τῷ Χριστῷ καὶ δέχονται τὸ ὑπὲρ Αὐτοῦ μαρτύριον.

Ἐν τέλει ὁ Μάρτυς τελειοῦται ξίφει ἢ ἀποτέμνεται τὴν κεφαλὴν. Εὐσεβεῖς κηδεύουσι τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ τιμῶσι πανηγύρει τὸν Μάρτυρα, ὡς ἔχοντα παρρησίαν παρὰ τῷ Θεῷ.

Ὁ τάφος τοῦ Μάρτυρος εὐωδιάζει, βρύων πνευματικὰ μύρα πρὸς εὐλογίαν τῶν πίστει προστρεχόντων.

Οἱ στρατιωτικοὶ Ἅγιοι εἶναι τῇ ἀληθείᾳ στρατιῶται τοῦ Οὐρανίου Βασιλέως, οὐχὶ κατὰ τὸ φαινόμενον τῶν ἐπιγείων ἀρχόντων.

Ἡ τήρησις τῆς πτέρνας τοῦ σπέρματος τῆς γυναικὸς ὑπὸ τοῦ ὄφους τὴν Σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Ἡ τήρησις τῆς κεφαλῆς τοῦ ὄφους ὑπὸ τοῦ σπέρματος τῆς γυναικὸς τὴν νίκην τοῦ Χριστοῦ κατὰ τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου διαβόλου σημαίνει.

Τὸ μαρτύριον τῶν Ἁγίων τὸ Πάθος τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Ἡ προσήλωσις ἐπὶ σταυροῦ τῶν Ἁγίων τὴν Σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Ἡ δρακοντοκτονία τὴν κατανίκησιν τοῦ βυθίου δράκοντος ὑπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ σημαίνει.

Ἡ φυλακὴ τοῦ Ἁγίου τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Ἡ λύσις τῶν δεσμοτῶν τὴν ἐν Χριστῷ ἀνάστασιν σημαίνει.

Ἡ ἴασις τῶν ἀσθενειῶν τὴν ἀποκατάστασιν ἐν τῇ οὐρανίῳ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Οἱ Ἅγιοι διὰ τοῦ πάθους αὐτῶν νικῶσι τὸν κόσμον, καθὰ εἶπεν ὁ Χριστός:

«Ἐν τῷ κόσμῳ θλιψὶν ἔξετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» (Ἰω ιστ' 33).

Ἐβεβαίωσεν ὁ Χριστὸς ὅτι ὁ ἀναγεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ νικᾷ τὸν ἀντιτιθέμενον κόσμον διὰ τῆς πίστεως:

«Ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Θεοῦ νικᾷ τὸν κόσμον· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἣ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν» (1Ἰω ε' 4).

ΑΓΙΟΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΣ ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

Ἁγιος Μεγαλομάρτυς Προκόπιος ὤρματο ἀπὸ τῆς πόλεως Αἰλίας, ὡς ὠνομάσθη ἡ Ἱερουσαλήμ ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ μετὰ τὸν δεύτερον Ἰουδαϊκὸν πόλεμον. Ἐμαρτύρησεν ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης, τῇ ἐπιλεγομένῃ Παραλίῳ, ἐπὶ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τιμᾶται τῇ ὀγδόῃ Ἰουλίου.

Κατὰ τὸν ἐπίσκοπον Καισαρείας Εὐσέβιον, συγγράψαντα τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Προκοπίου, οὗτος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος μάρτυς τῆς Παλαιστίνης. Διάφοροι πράξεις περὶ αὐτοῦ παραδίδουσι ποικίλα στοιχεῖα. Ἐθνικὸς κατὰ τὴν νεότητά αὐτοῦ, ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστόν, τιμηθεὶς ἐν Σκυθοπόλει, πόλει ἐν τῇ βορείῳ Παλαιστίνῃ, ὡς ἀναγνώστης καὶ ἐπορκιστής. Ἀνεγίνωσκε τὰς βίβλους τῶν Προφητῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων. Διηρμήνευεν ἐν τῇ Συριακῇ γλώσσῃ. Ὀχυρώσας ἑαυτὸν νηστεία καὶ προσευχῇ, ἐπεκράτει πάντοτε τῶν παθῶν. Διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ λόγου αὐτοῦ ἴατο δαιμονιώντας καὶ προσετίθει πλήθη τῶ Χριστῶ. Ὁ ἐπίσκοπος Κύριλλος Σκυθοπόλεως καὶ τὸ Πασχάλιον Χρονικὸν μαρτυροῦσι τὴν τιμὴν τοῦ Ἁγίου Προκοπίου ἐν Σκυθοπόλει καὶ Καισαρείᾳ.

Κατὰ τὰς ποικίλας πράξεις αὐτοῦ ὁ Ἁγιος Προκόπιος ἐμφα-

νίζεται ὡς ἀσκητῆς, ὡς στρατιώτης καὶ ὡς Μάρτυς. Ἐχρημάτισε δούξ Ἀλεξανδρείας, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Κατὰ τὰς συζητήσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν δικαστὴν Φλαβιανὸν ἀποδεικνύεται εἰδήμων τῆς θύραθεν γραμματείας, ὑποστηρίζων τὰς θέσεις αὐτοῦ περὶ Θεοῦ δι' ἀναφορᾶς τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Τρισμεγίστου, τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Σωκράτους, τοῦ Γαληνοῦ καὶ τοῦ Σκαμάνδρου.

Ὁ Ἅγιος Προκόπιος ἐστάλη μετὰ συντρόφων αὐτοῦ ἐκ Σκυθοπόλεως εἰς Καισάρειαν. Παρελθὼν τὰς πύλας τῆς πόλεως, εὗρέθη πρὸ τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως Φλαβιανοῦ, ἐποπτεύοντος ἀνεγειρόμενον εἰδωλολατρικὸν ναόν. Ἐκλήθη, ὅπως προσφέρῃ θυσίαν τοῖς θεοῖς, ἀλλ' οὗτος ἠρνήσατο, ὁμολογήσας ὅτι εἶναι χριστιανός. Ὁδηγήθη ἐπὶ δικαστηρίῳ, προκαθίσαντος τοῦ Φλαβιανοῦ. Ὁ ὄχλος ἐμαίνετο κατ' αὐτοῦ, κράζων: «Οὗτός ἐστιν ὁ ἀνατρέπων τὰς τῶν θεῶν θυσίας καὶ τῶν ἡμετέρων θεῶν καθαιρέτης.» Ἦρξατο τότε εἰς διάλογος μετὰ τοῦ εἰδωλολάτρου ἄρχοντος καὶ τοῦ χριστιανοῦ Μάρτυρος. Ὁ πεπαιδευμένος συντάκτης τῶν πράξεων τοῦ Ἁγίου Προκοπίου εὕρισκει εὐκαιρίαν, ὅπως διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ ἐκφράσῃ τὴν Θεολογίαν καὶ τὴν Ἀπολογητικὴν τῆς Ἐκκλησίας. Διακηρύσσει ὁ Μάρτυς:

«Θεὸς γὰρ ἀληθῶς ὁ Χριστός, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ πατρὸς οὗτος μονογενὴς γνήσιος υἱὸς ὑπάρχει· τὸν υἱὸν τοίνυν τοῦ Θεοῦ ἐπιγινόντες ἐν τῇ τοῦ πατρὸς θεότητι ὁμοούσιον αἰδίως συμβασιλεύοντα, θρησκεύομεν ἀπαραλλάκτως.»

Πληρῶν τὴν θεματολογίαν τῶν μαρτυρίων, ὁ Φλαβιανὸς ἄρχεται τῶν συμβουλῶν καὶ τῶν ἀπειλῶν:

«Πρὶν οὖν τῶν κατὰ σοῦ βασάνων ἄρξωμαι, συμβουλεύω σοὶ παύσασθαι μὲν τῆς ἀσεβοῦς θρησκείας, ἀρνήσασθαι δὲ ἐπαισχυνθέντα τὴν ἀλογωτάτην φρόνησιν τῶν ἀνόμων χριστιανῶν,

φιλοσοφειν δὲ τοῦ λοιποῦ τὸν ἑλληνικὸν βίον καὶ ἀπολαύειν τῶν αὐτοῦ ἀρετῶν, καλλίστων οὐσῶν τοῦ παντός βίου, πεισθῆναι δὲ καὶ βασιλευσι, τὰ ἐξ ἐκείνων μεγάλα δῶρα ἀπεκδεχόμενον. Εἰ δὲ παρακοῦσαι θελήσεις τῆσδε ἡμῶν τῆς παραινέσεως, πᾶσαν στρέβλωσιν ὑπομείνας ἐπὶ τέλει πληρώσεις τὰ προσταττόμενα.»

Ὁ Μάρτυς ἀπήντησε τῷ τυράννῳ γενναιοφρόνως:

«Ὅσοι δὲ ἐν καθαρῷ καρδίας ὄμματι τῆ τοῦ Θεοῦ δυνάμει πεπιστεύκασιν, οὗτοι τὰς βασάνους διὰ τὸν Χριστὸν ὡς ἐν ἀλλοτρίῳ σώματι ἐδέξαντο. Ἐπεὶ οὖν τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν ἠγγνόηκας, σὺ μὲν θῦε καὶ μαγεύει, λυττώντων κυνῶν δίκην, τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα καταξαίνων.»

Ὁ διάλογος Φλαβιανοῦ καὶ Ἁγίου Προκοπίου συνεχίζεται, ὡς ἐν ἀρχῇ, καὶ ἄρχεται τὸ στάδιον τῶν μαρτυρίων. Πολλὰ ὑπομείνας ὁ Μάρτυς, ἀναρτᾶται καὶ ἐπὶ ξύλου, κεντώμενος τὰς πλευράς. Μετὰ ταῦτα ὁ Φλαβιανὸς προστάσσει τῷ σπεκουλάτορι Ἀρχελάφῳ, ὅπως διαχειρισθῆ τὸν Μάρτυρα διὰ ξίφους. Ὁ σπασάμενος τὸ ξίφος στρατιώτης παρέλυσε τὴν χεῖρα καί, πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, ἐξέψυξε. Ὁ Φλαβιανὸς ἐνέκλεισε τὸν Μάρτυρα εἰς φυλακὴν, ἐλπίζων εἰς πειθῶ τούτου τοῖς κελεύσμασι. Ὁ Μάρτυς ἐν τῇ φυλακῇ προσήχετο, θεολογῶν, ὡς ἐν τοῖς διαλόγοις αὐτοῦ.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς φυλακίσεως τοῦ Μάρτυρος, προκαθίσας ὁ Φλαβιανὸς, ἐκέλευσεν, ὅπως προσαχθῆ οὗτος ἐπὶ δικαστηρίῳ, ἵνα μάθῃ ἂν ἐμάλαξαν τοῦτον αἱ βάσανοι, ὥστε νὰ θύσῃ τοῖς θεοῖς. Ὁ Μάρτυς παρέμεινεν ἀκλόνητος, καὶ τὰ ἀπηνῆ βασανιστήρια ἐσυνεχίσθησαν.

Ὁ Φλαβιανὸς ἀπεφάσισεν, ὅπως ὑποχρεώσῃ τὸν Μάρτυρα, ἵνα προσφέρῃ θυσίαν τοῖς θεοῖς, καὶ ἄκων. Ἐκέλευσεν, ὅπως προσαχθῆ βωμὸς καὶ ἀπλωθῆ ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ Μάρτυρος ὑπεράνω αὐτοῦ. Ἡ παλάμη ἐπληρώθη ἀνημμένων ἀνθράκων καὶ

ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἐπετέθη λίβανος. Ἐὰν ἔστρεφε τὴν χεῖρα καὶ ἔρριπτε τὸν λίβανον ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, θὰ ἐθεωρεῖτο ὅτι προσέφερε σπονδὴν τοῖς θεοῖς. Ἄλλ' ὁ Μάρτυς γενναίως ἔφερεν, ἐπιλαθόμενος ὅτι εἶχε χεῖρα. Τὸ μαρτύριον τῶν ἀνημμένων ἀνθρώπων ἐν τῇ παλάμῃ ὑπέμειναν ὁ Ἀντιοχεὺς Ἅγιος Βαρλαάμ καὶ αἱ Κυρηναῖαι Ἅγίαι Λουκία καὶ Κυπρίλλα.

Ἐν τέλει ὁ Φλαβιανὸς ἀπεφῆνατο κεφαλικὴν τιμωρίαν κατὰ τοῦ Ἁγίου Προκοπίου. Οἱ πρὸς τοῦτο ἐντεταλμένοι ἐξήγαγον τὸν Ἅγιον ἔξω τῆς πόλεως. Οὗτος προσηύξατο ὑπὲρ τοῦ κόσμου τῷ Θεῷ καί, προτείνας τὸν τράχηλον, ἀπετιμήθη τὴν καφαλήν. Ἐλθόντες οἱ Χριστιανοί, παρέλαβον τὸ σῶμα τοῦ Μάρτυρος καὶ κατέθεντο ἐν τόπῳ σεμνῷ.

Ὁ Μάρτυς Προκόπιος εἰκονίζεται ἀγένειος νέος μετὰ μελαίνης βοστρυχωτῆς περὶ τὰ ὦτα κόμης, φέρων πλήρη ὄπλισμὸν καὶ φορῶν περὶ τὸν λαιμὸν μανιάκιον, ἧτοι περιαιυχένιον.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος Προκοπίου τρέχει οὕτω:

«Εἰ τὰ παλαιὰ τῆς πίστεως δόγματα δόξαν Θεοῦ φανεροῦντα καὶ οἰκοδομὴν ἀνθρώποις ἀποτελοῦντα πεφανέρωται, πολλῶ μᾶλλον τὰ νῦν πραχθέντα διὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων γενήσεται γὰρ τοῖς μεθ' ἡμᾶς καὶ ἀναγκαῖα καὶ τίμια. Ποικίλαι μὲν γὰρ τοῦ διαβόλου μηχαναὶ κατὰ τῶν τοῦ Χριστοῦ δούλων ἐκινουῦντο, ποικιλωτέρα δὲ καὶ μείζων ἢ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ἰδίους δούλους ῥοπή. Ὁ μὲν γὰρ οὐχ αἷμα καὶ σάρκα τοῖς φύσει χριστιανοῖς ἀνθίστησιν, ἀλλὰ πνευματικὰς πονηρίας, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ βοήθεια ἰσχυροτέρους τοὺς ἑαυτοῦ ἀθλητὰς ἀποδείκνυσιν πιστοὺς τε καὶ δυνατοὺς ἐκ τῆς τῶν γενναίων μαρτύρων ὑπομονῆς, τοῦ μὲν διαβόλου πλατυτέραν τὴν λύσσαν κατὰ τῆς εὐσεβείας ἐκτείναντος, τοῦ δὲ σωτῆρος Χριστοῦ τοῖς γνησίοις ἀθληταῖς τὰς ἐπηγγελμένας παρ' αὐτοῦ χάριτας

ἐφαπλώσαντος· ὅπερ πεποίηκεν ὁ Θεὸς καὶ ἐπὶ τοῦ μακαρίου Προκοπίου· τὰ γὰρ πολύτροπα τῶν δαιμόνων μηχανήματα... ἰσχυροτέρους τοὺς λογισμοὺς ἐποίησεν τῆς τῶν ἀπειλούντων μανίας.

Βασιλεύοντος τοίνυν Διοκλητιανοῦ τοῦ τυράννου καὶ τῇ λαγνείᾳ τῶν εἰδώλων ἐκβακχέοντος καὶ λυμαιομένου τὰς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, δόγμα ἐκτίθεται κατὰ πάσης τῆς οἰκουμένης κατὰ τοῦ γένους τῶν χριστιανῶν. Ἐν εἰρήνῃ γοῦν ἔτι τῶν ἐκκλησιῶν διαγουσῶν καὶ τῶν θεσμῶν συνήθως ἐπιτελουμένων ἀρχὴν τε λαβόντος τοῦ διωγμοῦ γραμμάτων τε καὶ συνθεμάτων Διοκλητιανοῦ τοῦ βασιλέως φοιτησάντων εἰς τὴν οἰκουμένην, θαρρόυν τῇ τῶν κρατούντων ἀρχόντων δεινότητι φθάνει καὶ ἕως κατὰ τῆς Παλαιστίνης τὸ τοῦ βασιλέως δόγμα, περιέχον τὴν κέλευσιν ταύτην.

«Βασιλεὺς μέγας αὐτοκράτωρ Διοκλητιανός, παντὸς λαοῦ καὶ ἔθνους, ἀνθρώπων, φυλῶν καὶ γλωσσῶν δεσπότης, πᾶσι τοῖς εὐνοϊκῶς διακειμένοις περὶ τοὺς ἀηττήτους θεοὺς χαίρειν. Διὰ παντὸς πᾶσαν σπουδὴν χρῆσασθε εἰς τὴν τῶν μεγίστων θεῶν θεραπείαν καὶ εἰς εὐεργεσίαν τοῦ ἔμοῦ κράτους ἀνεγείρειν τοὺς τῶν θεῶν ναοὺς καὶ τὰς θυσίας αὐτῶν καὶ τὰς ἑορτὰς μετ' εὐφροσύνης ἐμφανῶς ἐκτελεῖν· ἐμηνύθη γὰρ περὶ τινῶν ἀνθρώπων ἑτεροδιδασκαλούντων καὶ ξένα ἤθη εἰσαγόντων εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν ἐμῶν οἰκετῶν ἄφνω ἀναφανέντων τῇ οἰκουμένῃ παρὰ τὸν θεσμὸν τῶν μεγίστων θεῶν καὶ τὰ μὲν ἱερά διδασκόντων καταλύεσθαι, ἅπερ οἱ πρόγονοι ἤγειραν, τὰς δὲ ἐπιφανεῖς καὶ λαμπρὰς ἑορτὰς ἀπαγορευόντων. Ἐπεὶ οὖν τινες τῶν ἡμετέρων τρόπον ἀθεότητος κεκορεσμένοι καὶ μανίαν εἰς ἑαυτοὺς ἔχοντες ἐν ἀσεβείᾳ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἐκδεδώκασιν καὶ κρίσει ἀνεκδιηγῆται ἄνθρωπον βιοθανῆ, οὐκ οἶδα πῶς, ἐπιφημίζουσι Θεὸν εἶναι καὶ οὐ μόνον ἑαυτοὺς δελεάζουσιν ἀλλ' ὅλον ἤδη τὸν κόσμον

μέλος αὐτοῖς ἐπάδοντες καταγοητεύουσι καὶ ἀθρώως πολλοὺς εἰς ἀπώλειαν ἐφέλκονται καὶ τὴν ἐκείνου μοῖραν ἐκάστῳ αὐτῶν ἐπὶ ποθητῶν ἄγουσιν, θρασύνονται δὲ κατὰ τῶν ἡμετέρων καὶ τοὺς θεοὺς βλασφημοῦσιν καὶ τοὺς ἀκεραιότερους ἡμῶν ἐξ ἀπατηλῶν λόγων μεταπείθουσιν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν δυσσέβειαν καὶ μυθολογία γαυρούμενοι ἀσυνθετοῦσι τοὺς ἡμετέρους νόμους καὶ τὴν τῶν θεῶν προσκύνησιν ἀποστρέφονται· μυστικά γὰρ ἔχουσιν τινα γράμματα, ἅπερ εὐαγγέλια προσαγορεύουσιν· καὶ δι' αὐτῶν ἐκ γυναικὸς γεγεννημένον τινὰ κακουργὸν ὡς Θεὸν παρεισφέρουσιν ἀνατρέποντες ἡμῶν τὰς θυσίας καὶ τὰς τελετάς, ὡς ἀδυνατούσης τῆς βασιλείας μου πρὸς ἄμυναν τῶν κακῶν, καὶ κατὰ πάντα δυστροπεύονται πρὸς καθάρσεις τῶν θεῶν καὶ τῆς βασιλείας μου καὶ βούλονται δεῖξαι τὴν ἡμετέραν εἰς πάντας ἀνθρώπους πραότητα ὡς ἀδυνατοῦσαν καὶ νωθράν, εἰς ἐκδίκησιν τῶν ἡμετέρων θεῶν ἀσθενεστέρους ἡμᾶς ἐπιδεικνύντες, προδοσία τινὶ καθ' ἡμῶν ἀγωνιζόμενοι· διὰ ταῦτα ἐκτίθημι δόγμα, ἐν παντὶ τόπῳ τῆς βασιλείας μου μιᾶς θρησκείας ὄντας ἅπαντας ἐξευμενίζειν τὸ θεῖον αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν· εἰ δὲ τινες μὴ βούλονται ταῦτα φρονεῖν, τῇ ταχίστῃ τιμωρία ὡς ἀποστατοῦντας ἀφ' ἡμῶν δημοσίῳ ξίφει ἀπαλλάττεσθαι αὐτοὺς τοῦ ζῆν κελεύω, τοὺς δὲ πειθομένους τῷ νεύματι τοῦ κράτους μου πέντε μυριάδας ἀργυρίου προστάττω λαμβάνειν ἐκ τοῦ ἐμοῦ παλατίου τιμῆς τῆς εἰς τοὺς θεοὺς ἔνεκα καὶ εὐσχημονοῦντας ἀζήμιον τὸν πάντα χρόνον διατελεῖν· ἐρρώμενους ὑμᾶς τοῖς θεοῖς εὐχομαι.»

Δεξάμενοι οὖν οἱ κατὰ τόπον ἄρχοντες τὸ πρόσταγμα ὡσπερ τινὲς θῆρες συναρπάζοντες τοὺς τῆς εὐσεβείας ἐραστὰς ἔφερον πρὸς τὴν τῆς εἰδωλολατρίας ἀπάτην. Ἐπεδήμησεν δὲ καὶ ἐν τῇ Καισαρέων πόλει δεινὸς τις ἄρχων τοῦνομα Φλαβιανός, τὴν μὲν ψυχὴν ἀνηλεής, τὸν δὲ τρόπον ἀνήμερος, ὑπερβολῇ δὲ κακίας πολιτευόμενος, πάσῃ ὠμότητι τὴν ἐν ἀνθρώποις

πονηρίαν ὑπερβάλλων, ὡς μηδὲ λογίζεσθαι αὐτὸν τῆς αὐτῆς φύσεως πάντας ὑπάρχειν.

Ὁ δὲ μακάριος Προκόπιος ἀπὸ τῆς Αἰλίων πόλεως ὠρμᾶτο, ἐκ τῶν τόπων τοῦ πανσεβασμιωτάτου σταυροῦ ἀναφυεῖς, τῇ τῶν ἀναγνωστῶν ἅμα καὶ ἐπορκιστῶν χάριτι τετιμημένος διὰ τὸν ἀγγελικὸν αὐτοῦ βίον, θεοφόρος τὴν γνῶσιν δι' ὧν ἀνεγίνωσκεν τὰς τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων βίβλους καὶ τὴν τῶν πιστευόντων ἀκοὴν βεβαιωτέραν εἰργάζετο· ἦν γὰρ καὶ τῷ λόγῳ μελίρρυτος, ὡς πάντας τοὺς ἀκούοντας αὐτοῦ θέλγεσθαι τῆς ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ ἀποσταζούσης γλυκύτητος· νηστεία τε καὶ προσευχῇ οὕτως ὠχύρωτο, ὡς μηδὲ χρεῖαν ἐπερωτᾶν, τί τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιτήδευμα, ἀλλὰ πάντας γινώσκειν Χριστὸν Θεὸν τὸν ὑπ' αὐτοῦ κηρυττόμενον εἶναι. Οὗτος ὡς ἀληθῶς φερώνυμος πίστει καὶ εὐσεβείᾳ κεκοσμημένος οὐκ ἠρνεῖτο τοῖς ἔργοις τὸ ὄνομα οὐδὲ ἐψεύδετο τῇ προσηγορίᾳ τὰ ἔργα, ἀλλ' ἦν Προκόπιος ἐν προκοπῇ· προέκοπτεν οὖν ζήλῳ καὶ ἀνδρείᾳ, τοῖς οὐρανόις περιπολῶν, ῥήματι Χριστοῦ τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν καθοπλίσας, ὑπ' οὐδενὸς πονηροῦ διοχλούμενος, αἰεὶ πάθους ἐπικρατεῖν δυνάμενος, πᾶσαν ὥραν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ διάγων, δεόμενος τοῦ Κυρίου τὴν τῆς δυσσεβείας ἀνομίαν σταλῆναι. Ἦν δὲ ὁ ἅγιος τοιοῦτος, ὡς πολλάκις καὶ δαιμονῶντας ἀνθρώπους ῥήματι γυμνῶ καὶ σφραγίδι τοῦ σωτῆρος Θεοῦ ἐπορκίζων, ἀναχωρεῖν τοῦ πλάσματος ἐκέλευεν. Οἱ οὖν δαίμονες τοῖς προσταχθεῖσιν ὑπήκουον μετ' ἀνάγκης, ἀναβοῶντες τὸν διὰ τοῦ ἁγίου Προκοπίου τοιαῦτα κατ' αὐτῶν δυνάμενον Θεόν, δεόμενοι ἰλεωθῆναι τῆς κατ' αὐτῶν τιμωρίας· ἐπέταττε γοῦν τοῖς δαίμοσιν ὡς ἀλόγοις ζώοις· πολλὰ τοίνυν πλήθη προσετίθετο τῇ τοῦ Κυρίου πίστει. Ταῦτα δὲ πάντα οὐκ ἐλάνθανε τὸν Φλαβιανόν, ὡς τινα πηγὴν τῶν χριστιανῶν εἶναι τὸν μακάριον Προκόπιον. Ἐκέλευσε τοίνυν συλληφθῆναι αὐτὸν καὶ προσα-

ναχθῆναι αὐτῶ. Οἱ δὲ συλλαβόμενοι τὸν ἀθλητὴν τοῦ Χριστοῦ ἤλθον πρὸ τῶν πυλῶν Καισαρείας, ἔνθα ἦν ὁ Φλαβιανός, ἐποπτεύων τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ.

Προκαθίσαντος δὲ αὐτοῦ, εἰσῆχθη ὁ μακάριος. Θεασάμενον δὲ αὐτὸν τὸ πλῆθος τῆς πόλεως τῷ τῶν εἰδώλων παραπληξία μεθύον ἐπλανᾶτο. Οἱ μὲν γὰρ τῶν πλουσίων ὄχλοι, παραπλησίως δὲ καὶ ὁ δῆμος ἐμαίνετο· καὶ τῷ μὲν λόγῳ ἦσαν κτηνωδέστεροι, τῷ δὲ ἔργῳ ἀσεβέστεροι, θηριώδεις τε τῇ ψυχῇ καὶ τῇ θεωρίᾳ μανιώδεις, κράζοντες ἔμπροσθεν τοῦ Φλαβιανοῦ· «Οὗτός ἐστιν ὁ ἀνατρέπων τὰς τῶν θεῶν θυσίας καὶ τῶν ἡμετέρων ἐθῶν καθαιρέτης, ὡς καὶ ἐν χλεύῃ διασῦραι τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα.» Ταῦτα ἀκούσας ὁ Φλαβιανός ὡσπερ ὑπὸ πνεύματος πονηροῦ τὴν ψυχὴν ἀγριωθεὶς καὶ διατρέψας τὰς ὄψεις λέγει πρὸς τὸν μακάριον· «Τίς λέγῃς;» Ὁ δὲ ἔφη· «Ἐγὼ χριστιανός εἰμι, καλοῦμαι δὲ Προκόπιος.» Καὶ ὁ Φλαβιανός ἔφη· «Σὺ μόνος ἠγνόηκας τὰς θείας νομοθεσίας, ὡς κελεύουσιν οἱ ἄχραντοι αὐτῶν νόμοι θύειν ὑμᾶς τοῖς θεοῖς ἢ ἐν δειναῖς τιμωρίαις ἐξεταζομένους τοῦ ζῆν ἀπαλλάττεσθαι; θαυμάζω δέ, πῶς ἐν τῷ αὐτῇ ἡλικίᾳ ἐλληλακῶς παραπαίειν ἀνέχη, πῶς δὲ καὶ ἄλλους διδάσκων αὐτὸς τὸ φρονεῖν ἀπεστέρησαι. Ταῦτα δέ σοι παραινῶ ἀποστῆναι τῆς ἀπιθήνου θρησκείας· Θεὸν γὰρ ἐκ γυναικὸς γεγεννησθαι καὶ τοῦτον ἐσταυρῶσθαι γελοῖόν μοι εἶναι δοκεῖ. Σπεῖσον οὖν θεοῖς καὶ προσκύνησον τῇ εἰκόνι τοῦ βασιλέως, ἢ παρακούσας ἐν ποικίλαις κολάσεσιν ἐξετασθήσῃ, τοῦ βίου κακῶς ἀπαλλάξας. Σωφρονίζέτω δέ σε καὶ τὰ τῶν προλαβόντων πάθη.»

Τούτων τῶν ῥημάτων ἐπακούσας ὁ μακάριος, καθαρῶ τῷ λογισμῷ τὴν πίστιν περιζωσάμενος καὶ διπλασιάσας τὴν ἐν Χριστῷ ἐπιθυμίαν, ἔφη· «Εἶθε μοι τοσοῦτον χάριτος ὁ Θεὸς ὁ τὰ πάντα διὰ Χριστὸν δωρούμενος ἐπεμέτρησεν, ὡς ἐξισχῶσαί

με ἀποστῆσαι σε καὶ τὸν βασιλέα σου ἀπὸ τῆς ἀλόγου ταύτης καὶ ἀθεμίτου μανίας. Ἐπειδὴ δὲ ἀνιάτως ἔχετε πάλαι τῇ ματαιότητι κακῶς προτετυγμένοι· ἔχρησεν μὲν γὰρ σε τὸν δημιουργὸν καὶ βασιλέα οὐρανοῦ καὶ γῆς ἐπιγινώσκειν εὐσεβῶς καὶ εἰς τὸν αἴτιον τῶν ἀγαθῶν πιστεύειν, ὅτι ἀληθὴς Θεὸς φύσει θεῖα ἀκατάληπτος ἐστὶν σωτηρίας ἡμῖν αἰτία καὶ τοῦ παντός κόσμου, καὶ τοῦτον εἶναι ἄτρεπτον ἐν ἀμεταλλάκτῳ φύσει ἑαυτὸν εἰδόμενον· εἰ δὲ βούλει μαθεῖν ἐκ τῶν τοῦ κόσμου φιλοσόφων, ἐν τούτοις μάλιστα ἠττάσθαι ὑμᾶς πέπεισμαι. Εὐρήσεις γὰρ Ἑρμῆν τὸν παρ' ὑμῖν Τρισμέγιστον, Ὅμηρον τε, Πλάτωνα, Ἀριστοτέλην καὶ Σωκράτην, Γαληνόν τε καὶ Σκάμανδρον ἕνα ἐν κηρύξαντας· τοὺς δὲ ἐξ ἀνθρώπων γινομένους θεοὺς ἢ ὀνομασθέντας τούτους εἰς τὰ σφαλερὰ καὶ κινδυνώδη φέρεσθαι ἐτραγώδησαν· ὧν μάλιστα ὁ κορυφαιότατος τῶν ποιητῶν Ὅμηρος αἰσχύνην ἀνηγόρευσεν. Ἐπειδὴ δὲ εἴρηκας τὸν Χριστὸν ἐκ γυναικὸς γεγεννησθαι καὶ ἐσταυρωσθαι, ἔστι τις ἀπόρρητος ἀγαθότης, ἣν πολλοὶ ἀγνοήσαντες οὐκ ἐπέγνωσαν τὸ ἀληθὲς πρὶν ἢ πιστεῦσαι αὐτούς. Θεὸς γὰρ ἀληθῶς ὁ Χριστός, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ πατρὸς οὗτος μονογενὴς γνήσιος υἱὸς ὑπάρχει· τὸν υἱὸν τοίνυν τοῦ Θεοῦ ἐπιγινόντες ἐν τῇ τοῦ πατρὸς θεότητι ὁμοούσιον αἰδίως συμβασιλεύοντα, θρησκεύομεν ἀπαράλλάκτως· εἰ δὲ βούλει περὶ θεοσεβείας ἀκοῦσαι, δὸς ἡμέραν καὶ ἄκουσον. Ἐγὼ τοίνυν χριστιανὸς εἰμι, διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ δαίμονας, οὓς ὑμεῖς προσκυνεῖτε, φυγαδεύων.»

Ὁ δὲ Φλαβιανὸς διασῦραι τὰ ὑπὸ τοῦ ἁγίου ῥηθέντα βουλούμενος ἔφη· «Καλῶς ἡμῖν πεφανέρωκας περὶ θεοσεβείας, ὃ τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν καὶ τὰς τοῦ Θεοῦ σφραγίδας ἐπικομιζόμενος· πρὶν οὖν τῶν κατὰ σοῦ βασάνων ἄρξομαι, συμβουλεύω σοι παύσασθαι μὲν τῆς ἀσεβοῦς θρησκείας, ἀρνήσασθαι δὲ ἐπαισχυνθέντα τὴν ἀλογωτάτην φρόνησιν τῶν ἀνόμων χριστιανῶν, φιλοσοφεῖν δὲ

τοῦ λοιποῦ τὸν ἐλληνικὸν βίον καὶ ἀπολαύειν τῶν αὐτοῦ ἀρετῶν, καλλίστων οὐσῶν τοῦ παντός βίου, πεισθῆναι δὲ καὶ βασιλεῦσι, τὰ ἐξ ἐκείνων μεγάλα δῶρα ἀπεκδεχόμενον. Εἰ δὲ παρακοῦσαι θελήσεις τῆσδε ἡμῶν τῆς παραινέσεως, πᾶσαν στρέβλωσιν ὑπομείνας ἐπὶ τέλει πληρώσεις τὰ προσταττόμενα.»

Προκόπιος λέγει: «Οἷς τὸ ἀληθές τῆς εὐσεβείας φῶς οὐ κατοπτεύθη, δισταζόντων τῇ διανοίᾳ, τούτων αἱ σύμμαχοι τῆς πλάνης βάσανοι κατεκράτησαν· ὅσοι δὲ ἐν καθαρῷ καρδίας ὄμματι τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει πεπιστεύκασιν, οὗτοι τὰς βασάνους διὰ τὸν Χριστὸν ὡς ἐν ἀλλοτρίῳ σώματι ἐδέξαντο. Ἐπεὶ οὖν τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν ἠγνόηκας, σὺ μὲν θῦε καὶ μαγεύρεις, λυττώντων κυνῶν δίκην τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα καταξαιίνων· καὶ οὐκ αἰσθάνη θεομαχῶν, λιθοειδεῖ ἀνθρώπῳ μεμορφωμένῳ τράπεζαν καὶ σπονδῆν ἐπιφέρων. Εἰ μὲν γὰρ καλὸς ὁ λίθος καὶ ὡς θεὸς παρ' ὑμῖν τιμᾶται, μὴ τέμνε τοῦτον καὶ χωρίζε εἰς πολλὰς μοίρας ἀπομερίζων πέτραν· καὶ λαβὼν τῷ μὲν ὡς Θεῷ προσεκύνησας καὶ λιβάνῳ καὶ θυσίαις ἐδόξασας, τὸ δὲ ἕτερον οὐκ εἰς οἰκοδομὴν οἰκίας μόνον ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκκρινόμενον παρ' ὑμῖν κέχρησαι πολλάκις. Μὴ οὖν τσαύτη ἀγνοία ἐπισκότιζε τὴν σὴν διάνοιαν, ὡς τὸν ποιητὴν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καταλείψαντα καὶ λίθον εὐτελέστατον χαμαισυρτεῖν.

Πρότερον γοῦν λίθον ἐγείρας θεραπεύεις ὡς εὐεργέτην, ἀλλὰ καὶ χρυσῷ πολλάκις θυσίαν καὶ λίβανον προσήνεγκας καὶ ὡς Θεῷ θυμιῶν ἐδόξασας· ἤδη δὲ παρὰ σοὶ καὶ ξύλον ὡς Θεὸς νενόμισται· ποίας οὖν σοφίας ἐστὶν τῷ λίθῳ καὶ τῷ ξύλῳ προσφέρειν θυσίαν καὶ κατακαίειν τὸ σέβασμα καὶ ἀναφέρειν ὡς ἀφθάρτῳ θεῷ τῷ ξύλῳ καὶ φθείρειν πυρὶ τὸν νομιζόμενον Θεὸν καὶ ζωὴν καὶ σωτηρίαν αἰτεῖν παρὰ τοῦ σαθροῦ ξύλου; Διόπερ ἦν εὐλογώτερον σιδήρῳ προσφέρειν τὴν θυσίαν τῷ καὶ κρατοῦντι ξύλου. Ὅραξ δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ σιδήρος τῷ πυρὶ μα-

λαττόμενος ἐλαττοῦται τῆς οἰκειίας δυνάμεως; οὐκοῦν ἀνάγκη ὑμᾶς τὸ πῦρ ἠγεῖσθαι Θεόν, ὅπερ δίκαιον νενόμισται παρ' ὑμῖν μετὰ τῆς λοιπῆς περιττολογίας· ἀναπτύσεως δὲ καὶ ξύλων ὕλης τὸ πῦρ, ὕδωρ ἐπικρατεῖ καὶ καταπαύει τὴν φλόγα. Πῶς οὖν τὰς ὕλας θεοὺς νομιστέον, τὰ δι' ἀλλήλων εἰς φθορὰν ὄρωντα καὶ μείωσιν; οὐ γὰρ οἶόν τε τοὺς αὐτοὺς θεοὺς ὕλης ποιητὰς καὶ θυσίας ὀνομάζεσθαι.

Ἄλλ' ἐρεῖς· οὐ τὸν λίθον θεραπεύω τήμερον, ἀλλὰ πρὸς μίμημα τῶν λεγομένων θεῶν. Ταῦτα λέγεις μαχόμενος τῇ ἀληθείᾳ· εἰ γὰρ πᾶσιν ὠμολόγηται τὸν Θεὸν ἀπερινόητον εἶναι, ἀκατάληπτον, ἀσώματον, δημιουργόν τε καὶ κτίστην τῶν ὄλων ὑπάρχειν, πῶς εἶδος ἀνθρώπου καὶ σχήματα καὶ πάθη διάφορα τούτῳ περιτιθέναι σπουδάζετε, δεόν ἀφέντας τὸ τῆς ἐρεσχηλίας ἄτονον καὶ τὴν ἄπειρον ταύτην φιλονικίαν, καθαρᾷ τῇ πράξει καὶ μόνη προσευχῇ τὸν αἰεὶ ὄντως ὄντα Θεὸν θεραπεύειν; Οὔτε γὰρ πυρὸς χρεῖα οὔτε ξύλου εἰς καῦσιν οὔτε ζῶον ἄγεσθαι πρὸς βίαν εἰς σφαγὴν· ἀπροσδεῆς γὰρ ἡ τοῦ παντοκράτορος δύναμις. Ταῦτα μὲν γὰρ παρ' ὑμῖν σεμνὰ διηγήματα καὶ πράξεις ἀνεπίληπτοι καὶ σοφία εἶναι νενόμισται. Ὁ δὲ Θεὸς τῶν ὄλων ὁ τοσαύτης φιλανθρωπίας θησαυροὺς εἰς ἡμᾶς ἐφαπλώσας μισεῖ τὸν θάνατον καὶ τὰ τούτου κέντρα λέλυκε διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐπιδημίας, ἀνάστασιν δὲ διὰ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ προεκήρυξεν, ἵνα τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς τὸν πατρικὸν τῆς ἀθανασίας νοῦν καταστήσῃ τοῦ θανάτου ἡμᾶς ἐλευθερώσας. Διόπερ εἰ φίλον σοί ἐστιν, ἔπαγε τὸ ξίφος, εἴ γε τοῦτό μοι παρά σου πρόκειται μὴ θύοντί σου τοῖς θεοῖς· οὐ γὰρ τοσοῦτον μετέχω τῆς σῆς ἀτοπίας, τύραννε, ἐπειδὴ τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος γέγονα μέτοχος. Οὐ βούλομαι οὖν μικρᾶς ἡδονῆς μέρος ἀπολάύσας οὐρανοῦ δωρεᾶς ἀνταλλάξαι.»

Ταῦτα τοῦ μακαρίου δὲ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ πρὸς τε τὸν ἄρχον-

τα καὶ τοὺς περιεστῶτας εἰπόντος, θάνατον εὐθέως καὶ ξίφος ἠπέιλησεν καὶ τῷ ξύλῳ ἀναρτήσας τὸν ἀγωνιστὴν ἄπτεσθαι αὐτοῦ τοὺς δημίους προστάττει καὶ κατὰ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ πληγὰς ἀνηκέστους ἐπιφέρειν. Ὡς δὲ ἀπέκαμον οἱ δῆμιοι ξέοντες αὐτὸν κατὰ πᾶν μέλος τριχῶν ὑφάσμασιν, ἄλας προσθέντας ἐκέλευσεν ἀναξάινειν τὰ τραύματα καὶ χερσὶν σιδηραῖς τὰς ὄψεις αὐτοῦ καθαιρεῖσθαι, ὡς καὶ αἱμάτων ἔκχυσιν γίνεσθαι καὶ λοιπὸν μὴ ὄρασθαι πρόσωπον ἀνθρώπου· καὶ ταῖς μολιβίσιν τοὺς αὐτοῦ τένοντας πλήξας τὰ ὀστέα αὐτοῦ συνέτριψεν.

Καὶ μετὰ ταῦτα προστάττει τινὶ Ἀρχελάῳ σπεκουλάτορι σπασαμένῳ ξίφος διαχειρίσασθαι τὸν μακάριον. Τοῦ δὲ μακαρίου μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἐλκυσθέντος πρὸς τὸ πέρασ τοῦ ξίφους, τῆς χειρὸς τοῦ δημίου παραλυθείσης, καταπεσὼν ὁ στρατιώτης ἐπὶ τὴν γῆν μετὰ τοῦ ξίφους εὐθέως διεφώνησεν. Ταῦτα ὁρῶν ὁ Φλαβιανὸς καὶ ὡσπερ ἐν ἐκστάσει γενόμενος ἔφη· «Σιδηρώσαντες τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ χεῖρας καὶ πόδας, φυλάττετε ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, μὴ ἐὼντες αὐτὸν ἐπιμελείας τινὸς τυχεῖν, ἵνα τῶν πληγῶν συνοζουσῶν τῇ τῶν βασάνων φθορᾷ τραυματίας γενόμενος ὅλος ἐπαλγεστέρων πόνων πειραθεῖς μεταπίσῃ τὴν ἑαυτοῦ ὠμότητα εὐσεβῆσαι τοῖς θεοῖς, μηδενὶ τῶν αὐτοῦ συγχωροῦντες αὐτὸν θεωρεῖν, ἵνα καὶ ταύτης τῆς παραμυθίας στερούμενος ἐκτελέσῃ τῶν θείων διατάξεων τὸ κελευσθέν.»

Ὁ δὲ μακάριος Προκόπιος καρτερικῶς ὑπομείνας τὰς ἀφορήτους βασάνους, πεφορτωμένος τοῖς σιδήροις ἐφυλάττετο ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ· καὶ κατακείμενος εἰς τὸ ἔδαφος, προσηύξατο λέγων· «Ὁ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ φωτίσας τὰ ἐσκοτισμένα τὸ πρὶν, ὁ τάξας ἐξ ἀστάτου φύσεως τὴν ὁρωμένην σύστασιν, ὁ ἄρμουςάμενος τέχνη τῇ σῆ τὴν φαινομένην ἁρμονίαν, ὁ τὴν ἄρρυθμον καὶ ἐναντίαν φύσιν ῥυθμῷ βιαίῳ πεδήσας, ὁ λύσας δεσμῷ τῷ σῷ τὰ λυθῆναι ὑφ' ἐτέρου μὴ δυνάμενα, ὁ

τὸ κεκρυμμένον μυστήριον τοῦ Χριστοῦ σου πρὸς φιλανθρωπίαν δωρησάμενος καὶ τὰ σὰ πλάσματα πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρέψας, ὁ μὴ ἑάσας ἡμᾶς ἐν τῇ ἀφροσύνῃ καὶ ἀγνωσίᾳ τέλεον ἀποθανεῖν, εὐχαριστοῦμέν σοι καὶ τῇ ἀγίᾳ σου δυνάμει, τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, ὅτι ἡμᾶς ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησας δι' αὐτοῦ, πεσόντας ἐξανέστησας, ἀμαρτήσασιν συνέγνωσ, πλανηθέντας ἐπανήγαγες, αἰχμαλωτισθέντας ἐλυτρώσω, κειμένους ἀνήγειρας, τεθηγκότας ἐζωοποίησας· σοὶ χάρις, δέσποτα, τῷ οὕτως ἡμᾶς ὑπὲρ ἀξίαν ἀγαπήσαντι καὶ τοῦ Χριστοῦ σου τὸ ἔργον τῆς ἀγάπης εἰς ἡμᾶς ἀναπληρώσαντι, τῷ διδόντι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς ἀνακαινισιν τῶν παλαιωθέντων, εἰς μὀρφωσιν νέαν τῶν παραφθαρέντων, εἰς σωτηρίαν μὲν ἀνθρώπων, ἐλευθέρωσιν δὲ κτίσεως τῆς δουλωθείσης τῇ φθορᾷ, εἰς κατάλυσιν δὲ διαβολικῆς ἐνεργείας τῆς ἐν ἀποστασίᾳ ἀνθρώπων καταδυναστευούσης· εὐχαριστοῦμέν σοι, ὅτι καὶ προσάγεις ἡμᾶς καὶ προσκαλεῖ πρὸς ἑαυτόν, στερεῶν ἐν πίστει, βεβαιῶν ἐν ἐλπίδι, προσάγων εἰς ἀγάπην, φωτίζων ἐν γνώσει, παριστάμενος ἐν δυσκολίαις, λόγῳ δηλῶν καὶ ἔργῳ πληρῶν τὰς εὐεργεσίας, οὐ κατὰ ἀμαρτίας κολάζων ἀλλὰ κατὰ χρηστότητα χαριζόμενος, εὐσπλαγχνίᾳ καὶ ἀνοχῇ τὴν κρίσιν ὑπερτιθέμενος καὶ διὰ τῆς μακροθυμίας ἐπὶ τὸ βέλτιον ἡμᾶς ὀδηγῶν, Δέσποτα Χριστέ, ἐπάκουσόν μου καὶ τελειώσόν μου τὸν δρόμον, βεβαιῶν τὴν διαθήκην σου ἐν ἐμοὶ τῷ ἀναξίῳ, ἣν διέθου πρὸς ἀνθρώπους ἐν τῷ ἀγίῳ σου ὀνόματι διὰ τὸ ἐπικληθὲν ἐπ' ἐμοί· ἐξελοῦ με ἐκ τῆς ἐπηρείας τοῦ διαβόλου, διάλυσον αὐτοῦ τὰς καθ' ἡμῶν μηχανὰς καὶ τὰς βίας τῆς ἐπαναστάσεως, τῷ ἀγίῳ σου πνεύματι φυλάττων ἡμᾶς ἀνεξαπατήτους ἀπὸ τοῦ πονηροῦ ἄρχοντος, καὶ δίδαξον ἡμᾶς τὰ σὰ βουλεύματα καὶ τὰς ἀγίας ὁδοὺς τῆς σοφίας σου· καὶ τὰς παραμυθίας σου μὴ ἀφέλης ἀφ' ἡμῶν μηδὲ βαρυτέρας τῆς ἡμετέρας δυνάμεως τὰς παιδείας ἐπαγάγης· ἡμεῖς γὰρ οὐχ ἱκανοὶ πρὸς τὸ νικᾶν τὰ ἀντιπίπτοντα.

σύ δὲ δυνατὸς πρὸς τὸ σῶζειν ἐκ πάντων τῶν ἐπανισταμένων, διαφυλάσσων ἡμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον καὶ μακαρίαν ζωὴν, τὴν ἐν πληρώσει πνεύματος ἁγίου καὶ ἀφθαρσία καὶ βασιλείᾳ τῆς σῆς θεότητος, ἵν' οἰκεῖοι καὶ μέτοχοι καὶ κληρονόμοι εὐρεθῶμεν τῶν ἐπαγγελιῶν σου, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἁγίῳ σου καὶ ζωοποιῶ πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.» Προσευξαμένου δὲ αὐτοῦ, ἐφάνη αὐτῷ ὁ Κύριος ἐν σχήματι ἀγγέλου καὶ ἐπιθείς τὰ χεῖρας αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν ἰάσατο αὐτὸν λέγων· «Ἡ χάρις μου ἔστω μετὰ σοῦ.»

Τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ προκαθίσας ὁ Φλαβιανὸς ἐκέλευσε προσ-
αχθῆναι τὸν μακάριον καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· «Τὸ τῆς ἀνοίας εὐτονον τοῦ λογισμοῦ σου ἐμάλαξαν αἱ βάσανοι δυσωπήσασαι θῦσαι τοῖς θεοῖς; ἢ ἀνόνητον ἡγήῃ μετὰ τὰς βασάνους ἐπιγνώναι τὸ ἀληθές; οὐκ οἶμαι δέ σε τοῦτο πάσχειν ὄντα σοφὸν ἀμνημονεῖν τῶν ὀπισθεν βασάνων· ὥσπερ γάρ τινές εἰσιν ὁδηγοὶ πρὸς τὴν σοφίαν ἐπιστρέφοντες τοὺς νηπιάζοντας, τούτοις εἰκόασιν αἱ τῶν ἀρχόντων βάσανοι· ἀπολογήσομαι δέ σοι περὶ τούτων ὀφειλόντως τῶν ἤδη φθασασῶν ὑβρεων, εἴπερ ἠττήσης τὸ τῆς αἰσχύνης πάθος· καὶ σύ μὲν φανήσῃ βελτίων νῦν ἢ πρότερον ὡς εὖνοϊαν φυλάξας πατροπαραδότῳ θρησκείᾳ τῇ καὶ ἀνοήτῳ, ἀμειψάμενος δὲ τῷ κρείττονι τὸ ἔλαττον, λογισμοῖς καλλίστοις μαθητευθεὶς ἐμοὶ χαριῇ τὰ μέγιστα, οὐκ ἀνονήτους μοι τοὺς εἰς σέ κόπους ποιῶν.»

Ὁ δὲ γενναῖος ἀθλητῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος πεπληρωμένος ἔφη· «Εἰ μὲν ὡς ἐν ὄνειρατι φαίνομαί σοι βασανισθεὶς καὶ οὐχὶ θαύματι περιεχόμενος καὶ ἐν ἀποίῳ λογισμῷ τὴν τοῦ ἐμοῦ σώματος κατανοεῖς ἴασιν, μὴ παύσῃ ἀναγκάζων με βλασφημεῖν· εἰ δὲ σύ αἰσχύνῃ ἐφ' οἷς ἀγαθοῖς παρ' ἐλπίδας τὰς σὰς ὁρᾶς εἰς ἐμέ, οὐκ ἔδει τὸν ἐν χερσὶ με τὰ θαύματα ἔχοντα προ-
τρεπομένου σου ὁμοίόν σοι γενέσθαι, τῆς αἰσχίστης ἀνοίας τὸν

αὐτὸν λογισμὸν οἰόμενος ἔχειν με, ἢ μὴ καὶ κρεῖττον μετὰ τὰς βασάνους, ὡς πλειόνων θαυμάτων πεῖραν λαβόντα. Ὡς βούλει τὸ σῶμά μου αἰκίζε, ὑπὲρ τῶν ὁμοίων σου δαιμόνων ἀγωνιζόμενος· ἐμοὶ γὰρ εἷς φιλοσοφίας ὄρος, τὸ ἑαυτοῦ προκρίνειν τὴν εὐσέβειαν.» Καὶ ὁ Φλαβιανὸς ἔφη· «Οὐ παροξύνεις με τοῖς λόγοις σου, ἵνα σύντομον τὴν ἐπαξίαν ἀπενέγκοις κόλασιν, ἀλλὰ ἀνεχόμενον ἔξεις τῆς προπετείας σου, τρισκατάρατε, μιμούμενον, ὡς φατε, τὸν ἐλεήμονα ὑμῶν Χριστόν, εἰ καὶ τῇ μαγεῖα σου τὸ ξίφος ἀπέτρεψας καὶ τὸν σπεκουλάτορα ἐθανάτωσας καὶ ἡμᾶς ἅπαντας ἡμαύρωσας καὶ τὰς ἀπορρήτους βασάνους ἀφανεῖς πεποίηκας· οὐ παύσομαι δὲ κατὰ πᾶν μέλος αἰκίζόμενός σε, ἕως ἂν πράξης τὰ κελευόμενα, καὶ παύσω σε τῆς ματιώδους προπετείας. Τείναντες οὖν αὐτὸν ἱμάσι λεπτοῖς ἐκ τεσσάρων κρεμαστὸν ἀπὸ τῆς γῆς, νεύροις ὠμοῖς τὰς σάρκας αὐτοῦ καταξάνατε καὶ ἀνθρακιὰν ζῶσαν τὸν νῶτον αὐτοῦ πληρώσατε· ὄνησις γὰρ προπετείας ἀφρόνων μάστιγες ἀνίατοι.»

Ταῦτα δὲ πάσχων ὁ γενναῖος ἀθλητῆς τοῦ Χριστοῦ εἶπεν· «Ὡ πάσης ἀδικίας ἐργάτα καὶ πυρὸς αἰωνίου κατάβρωμα, περὶ τὸ ἀληθὲς ἀστοχῶν ὡς ἀφρονοῦντά με τιμωρεῖς· ἐγὼ μὲν ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγωνιζόμενος ἠδέως πάντα πόνον γενναίως ὑπομένω διὰ τὰς ἀμοιβὰς τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ὑπερβαινόντων πάντα νοῦν ἀνθρώπων· καὶ μακάριον ἑαυτὸν ἠγῆμαι, ἐὰν ἕκαστον τῶν μελῶν μου τοῦ σώματος τοῖς τραύμασι μαρτυρήσῃ ὑπὲρ εὐσεβείας· σὺ δὲ διὰ τὸν ὠμότατόν σου καὶ ἀπάνθρωπον λογισμὸν ἐκδέξῃ τὰς τῆς θείας δίκης ὀργάς.» Καὶ ὁ Φλαβιανὸς ἔφη· «Οὐ φείσομαί σου παρανομοῦντος, μιαρῶτατε πάντων ἀνθρώπων.» Ὁ δὲ Προκόπιος ἔφη· «Οὐδὲ ἐγὼ παύσομαι μαρτυρῶν τῇ ἀληθείᾳ, παρανομώτατε καὶ τῆς οὐρανοῦ δίκης ἐχθρέ, δαιμόνων συνήγορε καὶ δυσσεβῶν βασιλέων ὑπέρμαχε.» Ὁ ἄρχων εἶπεν· «Πυρώσαντες ὀβελίσκους τὰ τραύματα αὐτοῦ καταφλέξατε,

ἄμα καὶ διακεντοῦντες αὐτόν, ὅπως ἐκ τῆς τιμωρίας νήψας παύσῃται δυσφημῶν τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς σεβαστούς.» Ὁ δὲ μακάριος καυτηριαζόμενος ἔλεγεν· «Θηριωδέστατε καὶ πάσης ἀνοίας μεστέ, ἦν νομίζεις τιμωρίαν, ταύτη προσέχων ἡττῶ σε, βασανίζω σε τῇ ὑπομονῇ· αὕτη γὰρ μόνη φιλοσοφία τοῦ βίου ὑψηλοτάτη, τὸ ὑπερφρονεῖν τοῦ σώματος διὰ τὸν Θεόν.» Ὁ ἄρχων εἶπεν ὅτι· «Πυρώσαντες τοὺς ὀβελίσκους κατὰ τῶν ἡδῆ καυτηριασθέντων μελῶν αὐτοῦ πρόσθετε, ἵνα τῶν παθῶν ἐπικινηθέντων καὶ τῆς ψυχῆς τοῖς ἐπαλγεστέροις πόνοις λιποτακτησάσης, παύσῃται βλασφημῶν τοὺς θεοὺς, οὓς οἱ βασιλεῖς ὑπὲρ κοινῆς λυσιτελείας θεραπεύουσιν ἐμμελῶς.»

Ὁ δὲ ὅσιος ἀθλητῆς τοῦ Χριστοῦ κατακεντούμενος τοὺς μώλωπας τῶν τραυμάτων, ἔφη· «Λυσιτέλειαν λέγεις τὴν λύμην, ἣν ἐπήγαγον τῇ ἀνθρωπότητι οἱ αἰμοβόροι βασιλεῖς, τὸ κράτος τῶν δαιμόνων αὐξήσαντες, οὓς ὁ Θεὸς διὰ τάχους ἀμείψεται φειδόμενος τῆς ἀνθρωπότητος.» Ὁ δὲ Φλαβιανὸς θυμομαχῆσας ἐπενόει ξένην τε καὶ ἀπάνθρωπον τιμωρίαν· ἐκέλευσέν τε βωμὸν εἰσαχθῆναι καὶ ἐξαπλώσαντας τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ δικαίου, ἄνθρακας ἐκκεκαυμένους πληρῶσαι τὴν χεῖρα τοῦ μάρτυρος καὶ λίβανον ἐπιτεθῆναι ἐπάνω τῶν ἀνθράκων τοῦ πυρός. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν· «Μὰ τοὺς θεοὺς ἅπαντας, ἐὰν στρέψας τὴν χεῖρα ρίψῃς τὸν λίβανον ἐπάνω τοῦ βωμοῦ, συγκατέθου τοῖς θεοῖς καὶ τὴν σπονδὴν ἐτέλεσας.» Καὶ ὁ μὲν βωμὸς ὑπέκειτο, ἡ δὲ χεὶρ ἤπλωτο, ὁ δὲ λίβανος μετὰ πυρὸς ὑπέκειτο καὶ ὁ ἀθλητῆς τοῦ Χριστοῦ γενναίως ἔφερεν ἐπὶ διωρίαν ἰστάμενος. Ἐπελάθετο δὲ ὅτι εἶχε χεῖρα· ἡ γὰρ διάνοια αὐτοῦ ἦν πρὸς τὸν Θεόν, τῇ πίστει στηριζομένη, τῇ ἀγάπῃ Χριστοῦ φαιδρυνόμενη, τῇ εὐσεβείᾳ εἰς οὐρανοὺς ἀνιπταμένη· ὁ ἀγνωσθέντης ἔχαιρεν, Θεὸς ἐδοξάζετο, Χριστὸς ἐκηρύττετο, δαίμονες κατησχύνοντο, ἔκειτο μάτην βωμὸς, προσεῖχεν

ὁ ἄρχων, ἐξεπλήρσοντο οἱ περιστῶτες. Ὁ δὲ μακάριος εἰς τὸν ἑαυτοῦ σταδιάρχην ἀπέβλεπεν καὶ στενάζων ἔλεγεν· «Ἡ δεξιὰ σου, Κύριε, δεξόξασται ἐν ἰσχύι, ἡ δεξιὰ σου χεῖρ, Κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς· δεξιὰ Κυρίου ὑψωσέν με.»

Ὁ δὲ Φλαβιανὸς ἐκ πάντων ἀστοχήσας εἶπεν· «Ἀνοσιώτατε, εἰ λέγεις ἀπαθῶς διακειῖσθαι ἐπὶ τὰς βασάνους, διὰ τί κλαίων στενάζεις;» Προκόπιος ἔφη· «Μὴ σοι καλῶς, ἀφρονέστατε, ἵνα ἐγὼ κλαύσω τῇ ψυχῇ· τοῦτο γὰρ τὸ σῶμα πηλὸς ἐστίν, πηλὸς δὲ πυρὶ προσομιλῶν πάντως τὸ ὑγρὸν ἀποσπάξει· ἅμα δὲ κλαίω τὴν σὴν ψυχὴν, ὅτι ὑπηρέτης γέγονας δυσσεβῶν βασιλέων, σὺν τοῖς δαίμοσι πίνων αἵματα ἀνθρώπων.» Ὁ δὲ Φλαβιανὸς ἀπεφῆνατο κατὰ τοῦ ἁγίου κεφαλικὴν τιμωρίαν, δεδιώς, μὴ χειρόν τι φθέγγηται κατὰ τῶν θεῶν καὶ τῶν βασιλέων· ἀπέκαμεν γὰρ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ δῆμιοι κολάζοντες τὸ ἅγιον σῶμα· καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως οἱ εἰς τοῦτο τεταγμένοι.

Παρεκάλεσέν τε ἐνδοθῆναι αὐτῷ ὥραν μίαν, καὶ προσηύξατο λέγων· «Ὁ δοξαζόμενος ἐν βουλαῖς ἁγίων Θεός, ὁ πρὸ αἰώνων ἐκ κόλπων ἁγίων σου ἀνεκφράστως καὶ ἀνεκδιηγήτως τὸν σωτήρα Θεὸν γεννήσας καὶ ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐκ παρθένου μητρὸς προελθεῖν καὶ τεχθῆναι καὶ ὀρίσας, δίκαιε καὶ ζωοποιεῖ καὶ ἀνακαινιστὰ τοῦ κόσμου, ὁ δωτὴρ ἀληθινοῦ φωτός, ὁ δούς ἡμῖν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Χριστοῦ καὶ χαρισάμενος τὴν ἐπιδημίαν τοῦ πνεύματος ἐκ στόματος τοῦ μονογενοῦς σου καὶ ποιήσας ἡμᾶς υἱοὺς ἐν υἰοθεσίᾳ, ὁ μέλλων τὸ μέγα κῆτος χειρώσασθαι καὶ τὸν ποιμένα τῶν λογικῶν προβάτων ἀναστήσας καὶ τὰς κατεχομένας ἁγίας ψυχὰς ἐκεῖθεν ἐλευθερώσας, μνήσθητι ὁ Θεὸς παντός τοῦ λαοῦ σου, ἴασαι τοὺς ἀρρώστους, ἐξελοῦ τοὺς καταπονουμένους, χηρείαις γυναικῶν καὶ παίδων ὀρφανίαις ἐπικούρησον, ἐνδείας πενήτων ἀναπλήρωσον, πηρώσεις ἀνιαράς παραμύθησαι, τοὺς ἐν φυλακαῖς ἐπίσκεψαι, πλέουσι κυβέρνησον,

ὁδοιποροῦσιν ἀκίνδυνον ποίησον τὴν πορείαν, ἐπηρεαζομένους ἄνεσιν τῆς ἐπηρείας, καταδυναστευομένοις ἀποφυγὴν τῶν βιαζομένων, ἐνοχλουμένους ὑπὸ πονηρῶν πνευμάτων ἐλευθέρωσον, ἐστῶτας στήριξον, κατερῶραγμένους ἀνάστησον, πεπλανημένους ἐπίστρεψον, θραῦσον ἰσχὺν διαβόλου, σκέδασον αὐτοῦ τὰς πολυτρόπους ἐπιβουλάς τὰς κατὰ τῆς δικαιοσύνης, εἰρήνην τῷ κόσμῳ σου δώρησαι, ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους ἐκχεομένης τῆς σῆς ἀνεξικακίας καὶ ἀγαθότητος, κουφίζων εἴ τις ἁμαρτία καὶ μὴ λογιζόμενος τὰ ἀνθρώπινα παραπτώματα διὰ τὸν ἰλασμὸν τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ὄντα παρὰ σοί, καὶ ἐν εἰρήνῃ πρόσδεξαι τὴν ψυχὴν μου χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Χριστοῦ σου, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.»

Καὶ σφραγίσας ἑαυτὸν, προτείνας τὸν τράχηλον ἀπετιμήθη τὴν κεφαλὴν, ἔτι τοῦ ὕμνου τῆς πρὸς Θεὸν φωνῆς ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ οὔσης. Καὶ ἐλθόντες οἱ χριστιανοὶ ἔλαβον αὐτοῦ τὸ ἅγιον σῶμα καὶ κατέθεντο ἐν τόπῳ σεμνῷ, δοξάζοντες πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ἐπλήσθη σὺν Θεῷ τὸ τοῦ ἁγίου Προκοπίου μαρτύριον ἐν Καισαρείᾳ τῇ πρὸ ὀκτῶ εἰδῶν ἰουλίων.»

Οἱ ἀναφανέντες κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ῥήτορες καὶ ῥητοροδιδάσκαλοι ἔθεντο ἀνεξίτηλον σφραγιδα ἐν τῇ χρήσει τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τοῖς αἰῶσι. Κανὼν χρήσεως ὑπῆρξεν ἡ Ῥητορικὴ. Ἦδη οἱ λεγόμενοι Ἀττικισταί, προβάλλοντες τὴν χρῆσιν τοῦ ἀττικοῦ λόγου, δημιουργοῦσι ῥητορικὸν γλωσσικὸν πρότυπον. Οἱ Βυζαντινοὶ ἐμάνθανον τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, τὴν γλῶσσαν τῆς παιδείας αὐτῶν, διὰ τοῦ ῥητορικοῦ προτύπου. Διδάσκαλος τῶν Βυζαντινῶν ῥητόρων καὶ συγγραφέων ὑπῆρξεν ὁ ἀττικιστὴς ἱστορικὸς καὶ ῥήτωρ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς.

Ὁ Βυζαντινὸς ῥήτωρ τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος Ἰωάννης Δοξαπατρῆς ἀναγνώριζει τοῦτον ὡς ἀρχηγὸν τῆς τέχνης: «Διονύσιος ὁ μέγας, ὁ τῆς ἡμετέρας τέχνης καθηγεμών.»

Ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεὺς ἐθεώρει ὡς οὐσιώδη προσόντα τοῦ ἱστορικοῦ τὸν ῥητορικὸν κόσμον καὶ τὴν τεχνικὴν κατασκευὴν τῶν φράσεων, διὰ τοῦτο παρενέβαλλεν ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ ῥητορικὰς συζητήσεις. Θεωρῶν τὴν ἱστορίαν ὡς φιλοσοφίαν ἐκ παραδειγμάτων, προὔβαλλε παραδείγματα, ἅτινα ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιήσωσιν οἱ πολιτικοὶ ἐν ταῖς ἀγορεύσεσιν αὐτῶν καὶ οἱ μαθηταὶ ἐν τοῖς γυμνάσμασιν αὐτῶν. Κατ' αὐτὸν ἡ ἱστορία ἀπετέλει ἠθικὸν κώδικα, βραβεύοντα ἢ τιμωροῦντα τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων, ἄρα ἐνισχύοντα τούτους εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν τήρησιν τῶν πατρίων καὶ προφυλάττοντα ἀπὸ τῆς ἐπηρείας τῶν «τὰς ἀθέους ἀσκούντων φιλοσοφίας.» Πολλαχοῦ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἀρχαιολογίας αὐτοῦ ἐμβάλλει εἰς τὰ στόματα ἀμαθῶν Ῥωμαίων συμπιλήματα δημοσθενείων ῥήσεων, ὡς δημηγορίας, αἵτινες μόνον ἐν τῇ ποτε ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ἠδύναντο νὰ ἀκουσθῶσι. Ἡ ῥητορικὴ πραγματεία αὐτοῦ «Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων» περιλαμβάνει περὶ διατάξεως λέξεων καὶ εὐφωνίας. Ἡ ἀποδιδομένη εἰς αὐτὸν πραγματεία «Τέχνη ῥητορικὴ» ὑπῆρξε κανὼν χρήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου καθ' ὅλον τὸ Βυζάντιον καὶ τοὺς μετέπειτα χρόνους. Οἱ λόγοι καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ πατριάρχου Φωτίου ἀποτελοῦσι περίτεχνα δείγματα ῥητορικῆς τέχνης ἐν τῇ βυζαντινῇ παραδόσει. Τὸ κήρυγμα τῶν Ἀττικιστῶν περὶ χρήσεως προτύπου γλώσσης ἐπηρεάσασκε καὶ τὴν Λατινικὴν, ἐν ἧ ἑλήφθη ὡς πρότυπον ἡ γλῶσσα τοῦ Κικέρωνος. Ὅριον τῆς χρήσεως τῶν δύο προτύπων ὑπῆρξεν ἡ Κυρήνη.

Αἱ πράξεις τῶν Ἁγίων ἀποτελοῦσιν ἐγκώμια. Συντασσόμενα ἐν τῷ γλωσσικῷ κλίματι τοῦ Βυζαντίου, κυριαρχοῦνται ὑπὸ τῆς ῥητορικῆς τέχνης. Κατὰ τὴν ἔκφρασιν ὁ διάλογος μεταξὺ

τοῦ ἐπάρχου Φλαβιανοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος Προκοπίου ἀποτελεῖ δημιουργίαν τοῦ συντάκτου. Λειτουργεῖ ὡς θέσις καὶ ἀντίθεσις κατὰ τοὺς δικανικοὺς λόγους. Ἡ ἀναφορὰ εἰς τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς φιλοσόφους τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀνήκει εἰς τὸν γευσάμενον ἑλληνικῆς παιδείας συντάκτην, οὐχὶ εἰς τὸν ἀσκητὴν Ἅγιον Προκόπιον. Ὁ παρεμβαλλόμενος διάλογος ἐπέχει τὴν θέσιν τῶν δημηγοριῶν τοῦ ἱστορικοῦ Θουκυδίδου, δι' ὧν ἀποκαλύπτεται τὸ ἦθος τῶν δρώντων προσώπων καὶ ἐρμηνεύονται κατὰ βάθος τὰ ἱστορικὰ γεγονότα.

Οἱ Ἅγιοι ἀποτελοῦσιν ἱστορικὰ πρόσωπα. Αἱ πράξεις αὐτῶν ἀφηγοῦνται τὸν βίον αὐτῶν, ἀντλοῦσαι ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς παραδόσεως. Ὡς ἐγκώμια, ἐνέχουσι πολλάκις τὴν ῥητορικὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἐγκατάμειξιν στοιχείων ἐκ τῆς ἀποθήκης τῶν θαυμάτων καὶ τῶν μαρτυριῶν, προσέτι ἐκ τῆς μυθολογίας καὶ τῆς παραμυθολογίας. Κατὰ ταῦτα φέρονται βίοι περὶ τοῦ αὐτοῦ Ἁγίου ὅλως διάφοροι. Οἱ συντάκται δὲν ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ἀκριβῆ πιστότητα τῶν ἀναφερομένων, ἀλλ' εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῆς ἀγιότητος καὶ τῆς πίστεως τοῦ Ἁγίου. Ἡ ἀγιότης βεβαιοῦται διὰ τῶν θαυμάτων καὶ ἡ πίστις διὰ τῶν ἀνηκούστων μαρτυριῶν. Ἡ ἀγιότης καὶ τὸ θαῦμα τελεσιουργοῦνται ἐν τῇ μυστηριακῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας, σημαίνοντα τὰ θαύματα καὶ τὸ Πάθος τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ῥήτωρ Ἴσοκράτης ἐν τῷ ἐγκωμιαστικῷ λόγῳ αὐτοῦ «Εὐαγόρας» ἀνακηρύσσει τὸν βασιλέα Εὐαγόραν ἀνώτερον τοῦ Διός, διότι αὐτὸς κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν παρὰ τοῦ σφετεριστοῦ ἄνευ ἀντιστάσεως, ἀλλ' ἐκεῖνος κατόπιν δεινοῦ ἀγῶνος πρὸς τοὺς Τιτᾶνας. Ἄλλ' αἱ ὑπερβολαὶ καὶ τὰ πλάσματα τῆς ῥητορικῆς τέχνης δὲν ἀναιροῦσι αὐτοὺς τούτους τοὺς Ἅγίους.

Ἡ δίκη τοῦ Μάρτυρος τὴν δίκην τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Ἡ προσήλωσις τοῦ Μάρτυρος τὴν Σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Ἡ τριήμερος φυλάκισις τοῦ Ἁγίου κατὰ τὴν δίκην αὐτοῦ τὴν τριήμερον ταφὴν τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου ἔξω τῆς πόλεως τὸν Γολγοθᾶν σημαίνει.

Ἡ ἀποκεφάλισις τοῦ Ἁγίου τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν αὐτοῦ πρὸς τὸν Χριστὸν σημαίνει.

ΑΓΙΟΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ Ο ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ

Ἁγιος Μεγαλομάρτυς Παντελεήμων ὁ Ἰαμα-
τικὸς ἐγεννήθη ἐν Νικομηδεῖα καὶ ἐμαρτύρησεν ἐν
τῇ αὐτῇ πόλει ἐπὶ αὐτοκράτορος Γαλερίου Μαξι-
μιανοῦ. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τιμᾶται τῇ εἰκοστῇ ἐβδόμῃ
Ἰουλίου. Ὁ βίος αὐτοῦ συνετάγη ὡς ἀπολογητικὸν κείμενον.
Ὁ ἰατρὸς Ἁγιος Παντελεήμων, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ χριστιανι-
σμοῦ, διαλέγεται πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μαξιμιανόν, ὡς
ἐκπρόσωπον τῆς εἰδωλολατρίας, λόγῳ, ἔργῳ καὶ θαύματι.
Πρὸς τὸν σκοπὸν κατανικήσεως τῆς εἰδωλολατρίας καὶ ἀπο-
δείξεως ἀνωτέρας καὶ ἀληθοῦς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας
παρεμβάλλονται ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου καὶ πλαστὰ μαρτύρια
καὶ θαύματα. Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς μεγαληγορίας καὶ τῆς
πλασματικότητος διὰ τὸν σκοπὸν αὐτῶν ἔχουσιν ἤδη ἀπὸ τῆς
ἀρχαιότητος τὰ ἐγκωμιαστικὰ καὶ δικανικὰ κείμενα.

Τὸ ἀρχικὸν ὄνομα τοῦ Ἁγίου ἦν Παντολέων. Ὁ Ἁγιος με-
τωνομάσθη εἰς Παντελεήμονα, διότι ἤλέει τοὺς πάντας δω-
ρεάν. Ἀνήκει εἰς τοὺς Ἀναργύρους ἰατροὺς, τοὺς πολιτευομέ-
νους κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ, «δωρεάν ἐλάβετε, δωρεάν
δότε» (Ματ ι', 8). Οἱ Ἀνάργυροι Ἅγιοι ἰῶνται τοὺς ἀνθρώπους
σωματικῶς, σφύζοντες τὰς ψυχὰς αὐτῶν.

Ὁ Ἅγιος Παντελεήμων ἦν υἱὸς Ἑλληνας, τοῦ Εὐστοργίου, μητρός δὲ χριστιανῆς, τῆς Εὐβούλης. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦν ἀνὴρ ἐπιφανής, συναναστρεφόμενος ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Μαξιμιανοῦ, ἐσπούδαζε δέ, ὅπως καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ συγκαταριθμηθῆν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ προιδέαζεν αὐτόν, ὅπως ἀσπασθῆ τὸν χριστιανισμόν.

Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς παιδείας αὐτοῦ ὁ Ἅγιος Παντελεήμων παραδίδεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τῷ αὐτοκρατορικῷ ἱατρῷ Εὐφροσύνῳ πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἱατρικῆς τέχνης. Ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμιανός, γνωρίσας τὸν Ἅγιον, ὅστις συνώδευε τὸν διδάσκαλον κατὰ τὰς ἐπισκέψεις αὐτοῦ εἰς τὰ βασιλεια, καὶ ἐκτιμήσας τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ, διέταξεν, ὅπως οὗτος τύχη πάσης φροντίδος ἐν τῇ σπουδῇ αὐτοῦ, ἵνα ἔχη αὐτὸν ἱατρὸν ἐν τοῖς βασιλείοις.

Βλέπων καθ' ἐκάστην τὸν Ἅγιον διερχόμενον διὰ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ γέρων τις Ἑρμόλαος, ὅστις ἐκρύπτετο ἐν δωματίῳ τινὶ μετ' ἄλλων χριστιανῶν διὰ τὸν φόβον τοῦ αὐτοκράτορος, ἔγνω ὅτι οὗτος ἦν σκευὸς ἐκλογῆς. Προσκαλέσας αὐτὸν ἔσω, ἀνηρέυνα περὶ τοῦ γένους αὐτοῦ, ἵνα ἀγρεύσῃ τοῦτον εἰς τὸν χριστιανισμόν. Οὗτος ἀπήντησεν ὅτι ἡ μήτηρ αὐτοῦ, τὰ τῶν χριστιανῶν σεβομένη, ἀπέθανεν ἤδη, ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ, ζῶν τέθνηκε, μετερχόμενος τὴν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ μήτηρ ἐπεθύμει, ὅπως οὗτος γένηται χριστιανός, ὁ δὲ πατὴρ ἀναγκάζει, ὅπως προσέχη τῇ θρησκείᾳ αὐτοῦ, διότι θέλει νὰ ἐντάξῃ τοῦτον διὰ τῆς ἱατρικῆς τέχνης εἰς τοὺς αὐλικούς.

Ὁ Ἑρμόλαος ἐκάλεσε τὸν Ἅγιον, ὅπως πεισθῆ αὐτῷ, λέγων ὅτι ἡ τέχνη τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τοῦ Ἰπποκράτους καὶ τοῦ Γαληνοῦ μικρὰ καὶ πρὸς μικρὸν δύναται. Πιστεύων εἰς τὸν μόνον ἀληθῆ Θεόν, τὸν Χριστόν, διὰ τῆς ἐπικλήσεως αὐτοῦ θὰ φυγαδεύῃ πᾶν νόσημα. Ὁ Ἅγιος ἐφοίτα καθ' ἐκάστην πρὸς τὸν πρεσβύτερον.

Ἐπιστρέφων ποτὲ ὁ Ἅγιος ἐκ τοῦ διδασκάλου, ὄρα παιδίον δεδηγμένον ὑπὸ ἐχίδνης καὶ τεθνηκός. Ἐκεῖ που ἦν τὸ θηρίον. Πιστεύων ὅτι τὸ παιδίον θὰ ἀναστηθῆ καὶ τὸ θηρίον θὰ πάθῃ ὅ,τι ἔπραξε, ἤτήσατο δι' εὐχῆς καὶ ἅμα ὠρᾶτο τὸ παιδίον ζῶν καὶ ὁ θῆρ τεθνηκός. Μετὰ ταῦτα ἀναφέρει τῷ Ἑρμολάῳ τὸ γεγονός καὶ δέχεται παρ' αὐτοῦ τὸ θεῖον βάπτισμα. Φροντὶς νῦν αὐτοῦ εἶναι, ὅπως διασαλεύσῃ τὴν θρησκείαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ προσαγάγῃ τοῦτον εἰς τὴν πίστιν.

Προσέρχονται τινες τότε, χειραγωγοῦντες τυφλὸν πρὸς θεραπείαν. Ὁ Ἅγιος ἐξῆλθε, παραλαβὼν καὶ τὸν πατέρα. Ἠρώτησε τὸν τυφλὸν τί θέλει καὶ ἐκεῖνος ἀπήντησεν ὅτι θέλει τὸ φῶς αὐτοῦ. Ὁ πατὴρ ἀπέτρεπε τὸν υἱὸν τοῦ ἐγχειρήματος, ἵνα μὴ γελοιοποιηθῆ. Οὗτος ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ τυφλοῦ, ἐπικαλεσάμενος δι' εὐχῆς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, καὶ εὐθὺς ἔλυσε τὸ σκότος τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ τυφλοῦ. Σύναμα ἔλυσε καὶ τὸ σκότος τῆς ἀσεβείας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Τῷ τυφλῷ παρέσχε διπλὴν τὴν ἴασιν· διότι οὗτος ἐτύφλωτε τὰ τε ὄμματα τῆς σαρκὸς καὶ τὰ τῆς ψυχῆς, ἅτε προσκυνητῆς ὢν εἰδώλων. Πιστεύσαντας ἀμφοτέρους, τὸν τυφλὸν καὶ τὸν πατέρα, διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος συντάσσει εἰς τὴν μερίδα τῶν πιστῶν. Παρέχων ἀπόδειξιν τοῦ μίσους αὐτοῦ πρὸς τὴν πλάνην, ὁ πατὴρ συνέτριψε τὰ εἶδωλα τῶν θεῶν, ἅτινα εἶχεν ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, καὶ παρέδωσε τῷ βόθρῳ τὰ βυθοῦ ἄξια.

Μετ' οὐ πολὺ ἀπέθανεν ὁ πατὴρ τοῦ Ἁγίου, σωθεὶς διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ὁ Ἅγιος ἠλευθέρωσε τοὺς οἰκέτας καὶ διένειμε τὰ οἰκογενειακὰ χρήματα τοῖς πένησι.

Φθονοῦντες οἱ ἰατροὶ τὴν ἴασιν τοῦ τυφλοῦ, ἐπυνθάνοντο παρ' αὐτοῦ τὸν θεραπευτὴν. Προσελθόντες τῷ Μαξιμιανῷ, κατηγοροῦν τοῦ Ἁγίου ὅτι, μαθὼν τὴν ἰατρικὴν τῇ φροντίδι αὐτοῦ,

θεραπεύει τοὺς ὑβριστὰς τῶν θεῶν. Ἔλεγον ὅτι, ἂν δὲν ἀπαλλάξῃ τάχιον τοῦτον τοῦ ζῆν, θὰ ἴδῃ πολλοὺς ἀφισταμένους τῆς θυσίας τῶν θεῶν καὶ τὰς ἰάσεις τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀποδιδόμενας τῷ Χριστῷ.

Ἄνευρέθη ὁ ἰαθεὶς τυφλός, ὅστις ὠμολόγησε θαρσαλέως ὅτι ἰάσατο αὐτὸν ὁ Χριστός. Ἀμέσως ὁ πρῶην τυφλὸς ἀποτέμενεται τὴν κεφαλήν. Ὁ Ἅγιος θάπτει τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ τάφῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἐκάλεσε τὸν Ἅγιον πρὸς ἑαυτόν, ζητῶν, ὅπως προσενέγκῃ θυσίαν τοῖς θεοῖς. Ὁ Ἅγιος ἀρνεῖται, λέγων ὅτι ἀληθὴς Θεὸς εἶναι ὁ ὑπ' αὐτοῦ λατρευόμενος καὶ ἀντιπροτείνει, ὅπως ἡ ἀλήθεια κριθῇ διὰ βασάνου. Ζητεῖ, ὅπως προσαχθῇ ἀνίατος ἀσθενὴς καὶ γένηται ἐπίκλησις πρῶτον ὑπὸ τῶν ἱερέων τῶν θεῶν καὶ εἶτα ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ ἀνταποκριθησόμενος τῇ ἐπικλήσει οὗτος λογιζέσθω μόνος Θεὸς καὶ σεβάζεσθω. Ἦρρεσεν ἡ πρότασις, καὶ προσεκομίσθη ἐπὶ κλίνης ἀνάπηρος ἀνὴρ. Οἱ ἱερεῖς ἐπεκαλοῦντο τὸν Ἀσκληπιόν, τὸν Δία καὶ τὴν Ἄρτεμιν, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ Ἅγιος ἤψατο τῆς χειρὸς τοῦ κειμένου, εἰπὼν «ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ὑγιὴς ἔσο», καὶ οὗτος ἠγέρθη καὶ ἐπορεύθη, χαίρων, εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Σύναιμα καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἀνάπηροι τὴν ψυχὴν, ἠγέρθησαν καί, καταγνόντες τῆς πλάνης, ἐσεβάσθησαν τὸν ἀψευδῆ Θεόν.

Οἱ ἰατροί, προσελθόντες τῷ Μαξιμιανῷ, ἐξώργιζον αὐτὸν κατὰ τοῦ Ἁγίου, λέγοντες ὅτι, ἐὰν ἀφήσῃ αὐτὸν ζῶντα, θὰ πέσωσι μετὰ τῶν θυσιῶν καὶ οἱ θεοὶ καὶ θὰ ἐπιγελάσωσιν οἱ χριστιανοί. Ὁ αὐτοκράτωρ μετακαλεῖ τὸν Ἅγιον καὶ ζητεῖ παρ' αὐτοῦ, ὅπως προσενέγκῃ θυσίαν τοῖς θεοῖς, ἄλλως θὰ ἐπακολουθήσωσι βαρύνταται κολάσεις. Ὁ Ἅγιος παρέμεινε ἀνένδοτος. Ἦρξαντο τὰ φρικτὰ μαρτύρια. Πρῶτον ὁ Ἅγιος ἀνηρτήθη ἐπὶ ξύλου, ὑπεξέετο σιδηροῖς ὄνυξι καὶ ὑπεκαίετο λαμπάσι πυ-

ρός. Αἱ χεῖρες τῶν δημίων παρέλυσαν καὶ αἱ λαμπάδες ἐσβέσθησαν.

Μαθὼν ὁ Μαξιμιανὸς ὅτι ὁ διδάξας τὸν χριστιανισμὸν εἰς τὸν Ἅγιον ἦν ὁ Ἑρμόλαος, συνέλαβε τοῦτον. Σὺν τούτῳ συνέλαβε καὶ τοὺς συγκρουητομένους Ἑρμιππον καὶ Καλλικράτη. Πολλὰ βασανίσας τοὺς τρεῖς, ἀπεφάνητο αὐτοῖς θάνατον διὰ ξίφους. Τῷ Ἁγίῳ κρατουμένῳ ἐν δεσμωτηρίῳ, ἀπεφάνητο τὸν διὰ ξίφους θάνατον καὶ τὴν καῦσιν τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ὁ Ἅγιος ἤχθη ἔξω τῆς πόλεως καὶ προσεδέθη ἐπὶ δένδρου ἐλαίας. Ἐπαισέ τις εἶτα τὸν αὐχένα αὐτοῦ ξίφει. Ἄλλ' ὁ σίδηρος ἀνεστράφη, ὡς κηρός, καὶ ὁ αὐχὴν ἔμεινεν ἀπαθής. Μετὰ τοῦτο οἱ φονευταὶ ὠμολόγησαν πίστιν εἰς Χριστόν. Ὁ Ἅγιος ἤκουσε φωνῆς οὐρανόθεν, βεβαιούσης τὴν τελείωσιν τῶν παρ' αὐτοῦ αἰτηθέντων καὶ ὀνομάζουσιν αὐτὸν Παντελεήμονα.

Οἱ φονευταὶ ἀρνοῦνται, ὅπως ἐκτελέσωσι τὰς διαταγὰς, ἀλλ' ὁ Ἅγιος παρακαλεῖ τούτους, ὅπως ὑπακούσωσι. Οὗτοι, φιλήσαντες τὸν Ἅγιον, τέμνουσι ξίφει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ἐκ τῆς τομῆς, ἀνθ' αἵματος ἐρῶν γάλα καὶ ἡ ἐλαία, ἐν ἧ' προσεδέθη ὁ Ἅγιος, ἐπληρώθη καρποῦ. Οἱ πιστεύσαντες στρατιῶται δὲν ἐπέστρεψαν πλέον πρὸς τὸν βασιλέα. Οὗτος διέταξεν, ὅπως τὸ σῶμα τοῦ Μάρτυρος παραδοθῆ πυρὶ καὶ ἡ καρποφορήσασα ἐλαία ἐκκοπῆ. Τὸ σῶμα τοῦ Μάρτυρος κατετέθη ἱεροπρεπῶς ἔξω τῆς πόλεως, ἐνθα ἔλαβε καὶ τὴν τελείωσιν, ἐν τῷ ἐξοχικῷ διδασκάλου τινὸς Ἀδαμαντίου.

Ἡ παράστασις τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος ἀνακαλεῖ τὴν παράστασιν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἄλλ', ἀντὶ λόγῃς, οὗτος κρατεῖ μικρὰν ἰατρικὴν πυξίδα καὶ μικρὸν ἰατρικὸν μαχαίριδιον. Ἐπὶ τῆς πυξίδος εἰκονίζεται σταυρὸς ἢ ἐνίοτε ἴασις τυφλοῦ.

Ἐν τῇ συριακῇ παραδόσει ὁ Ἅγιος Παντελεήμων καλεῖται

Ἀσία, δηλαδή Ἰατρός, καὶ φέρεται ὡς Ἀντιοχεύς, μαρτυρήσας ἐν Ἀντιοχείᾳ.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Παντελεήμονος τοῦ Ἰαματικοῦ τρέχει οὕτω:

«Τῆς εἰδωλικῆς ἀγλῦος κατὰ πάσης διασκεδασθείσης τῆς οἰκουμένης, ἠνίκα Μαξιμιανὸς ἐπὶ τῶν σκήπτρων τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς καθίστατο, τότε δὲ καὶ ὁ θαυμαστὸς καὶ μέγας ἐν μάρτυσι Παντελεήμων κατὰ τὴν Νικομήδειαν ἐγνωρίζετο· ἐκεῖθεν γὰρ εἶχε καὶ τὰς τοῦ γένους πηγὰς. Παντολέων μὲν καλούμενος, υἱὸς δὲ ὢν Εὐστοργίου, ἐπιφανοῦς τὸν βίον, ἐπιφανεστέρου πολλῶ τὴν ἀσέβειαν· τὰ γὰρ Ἑλλήνων σεβόμενος ἦν καὶ θερμὸν ἔχων περὶ ταῦτα τὸν ζῆλον. Μήτηρ δὲ ἐκείνῳ πιστή, καὶ ὅσα περὶ τὸ σέβας, ἐκ διαμέτρου πρὸς τὸν αὐτῆς ἄνδρα διακειμένη εὐβούλως τε ἡ Εὐβούλη (τοῦτο γὰρ αὐτῇ ὄνομα) πρὸς τὰ τῶν Χριστιανῶν ἔχουσα. Ὑπὸ τοιαύτῃ τοίνυν μητρὶ καὶ διδασκάλῳ ὁ ἀγαθὸς τρεφόμενος παῖς τὴν σωματικὴν ἅμα τροφήν τε καὶ τὴν πνευματικὴν ἀποστερεῖται ταύτης νόμῳ θανάτου καὶ τῆς κοινῆς φύσεως, ἀτελῆ ἔτι καὶ ἄωρον ἄγων τὴν ἡλικίαν.

Ἐπεὶ οὖν ὁ πατὴρ ὥραν αὐτὸν ἔχειν παιδείας ἑώρα, γραμματιστῇ φέρων δίδωσιν· εἶτα διδασκάλοις καὶ παιδευταῖς. Ὡς δὲ ἱκανῶς εἶχε μαθημάτων καὶ λόγων ἑλληνικῶν, τὰ τῶν ἱατρῶν ἐκπονεῖν δίδοται τῷ διαφορωτάτῳ τὴν τέχνην κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Εὐφροσύνῳ τοῦνομα πρὸς μαθητείαν παραδοθεὶς καὶ ὃς τάχει φύσεως ὥσπερ τις πτηνὸς ἀέρα τέμνων κατὰ πολλὴν εὐκολίαν τομῶς πάντα διήει, ὀλίγα πόνων διὰ τὴν πολλὴν βώμην τῆς φύσεως εἰς συνεργίαν δεόμενος· καὶ οὕτως ἐν βραχεὶ πάντας ἡλικιώτας ὀπίσω ἐτίθει, καθάπερ τὸ λύδιον ἄρμα ἐκεῖνο, πρὸς παιδείαν ἐλαύνων. Ἦν δὲ καὶ τὸ ἦθος ἐπιεικῆς

καὶ τὴν ὁμιλίαν ἐπιτερπῆς καὶ τὸ κάλλος ἐξαίσιος, ἅπερ δὴ καὶ ἔργον αὐτὸν καὶ τρυφὴν πάσης γλώττης ἐποίου καὶ παρὰ πᾶσι σχεδὸν διὰ θαύματος ἤγετο, ὥστε καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον Μαξιμιανὸς ποτε θεασάμενος (ἐφοῖτα γὰρ εἰς τὰ βασίλεια τῷ διδασκάλῳ ἐπόμενος) οὐ σιγῇ παρελθεῖν, ἀλλὰ δι' ἐρεύνης τὰ ἐκείνου ποιεῖσθαι προσκαλεσάμενον καὶ ὅπου εἶη καὶ ὅθεν καὶ τᾶλλα διερωτῶντα οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῷ διδασκάλῳ ἐπισκῆψαι πρὸς τάχος αὐτὸν τὴν ἱατρικὴν πᾶσαν ἐκμελετῆσαι· ἦσθη γὰρ ἐπὶ τῷ αὐτοῦ ἦθει ἀρετῇ τε τῇ ἄλλῃ καὶ ἔκρινεν ἔχειν ἐκεῖνον εἰς τὰ βασίλεια.

Κατ' ἐκεῖνο δὲ καιροῦ πρεσβύτης τις τοῦνομα Ἑρμόλαος ἐν δωματίῳ τινὶ σὺν καὶ ἄλλοις ἅμα Χριστιανοῖς κρυπτόμενος ἦν (τοῦτο γὰρ ὁ τοῦ κρατοῦντος φόβος ἐποίει). Ὅς ἀπιόντα τὸν Παντολέοντα εἰς διδασκάλου θεώμενος καὶ τῷ θύραθεν ὀστράκῳ τὸν εἶσω ἐγκαλυπτόμενον μαργαρίτην κατανοῶν, ὅπως τε εἶχε κινήματος, ὅπως βλέμματος καὶ ὡς οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῷ ἡμερον ἐώρων καὶ γαληνόν· ταῦτα ἐκεῖνος ὀρῶν καὶ ὡσπερ τινὰ εὐγενῆ ἵππον, οἷον οἱ περὶ ταῦτα δεινοί, καὶ ἔτι πῶλον ὄντα κρίνας ἄριστον ἔσεσθαι, γνούς τε διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὅτι σκευὸς ἐκλογῆς ὀφθήσεται κατὰ Παῦλον, μέγα ἐποιεῖτο καὶ πολλοῦ τοῦτο ἡξίου τὸ τοιαύτην ἐκεῖνον ἀγρεῦσαι ψυχὴν. Ποτὲ γοῦν παριόντα προσκαλεσάμενος, εἰσελθεῖν ἔνδον ἡξίου ἐν ᾧ ἐκεῖνος ἐκρύπτετο δωματίῳ καὶ ὃς εἰσῆει καὶ πλησίον αὐτὸν παρακαθισάμενος, ἠρώτα γένος τε καὶ πατέρας καὶ ὁποῖον ἀσπάζοιτο σέβας καὶ ἐξῆς ἕκαστα. Καὶ ὁ Παντολέων εὐθύς ἅπαντα πρὸς ἀλήθειαν καταλέγει, καὶ ὡς ἡ μὲν μήτηρ ἀποθάνοι ἤδη τὰ Χριστιανῶν σεβομένη, ὁ πατὴρ δὲ ζῶν τέθνηκε τὴν Ἑλλήνων μετιῶν θρησκείαν. Εἶτα ὁ πρεσβύτης προσθεῖς· «Αὐτὸς δέ, παῖ καλέ», ἔφη, «τίνος μέρους εἶναι βούλει καὶ ποτέρου σεβάσματος;» Καὶ ὁ Παντολέων· «Ἡ μὲν μή-

τηρ», εἶπεν, «ἔτι περιοῦσα τοῖς αὐτοῖς με συνθέσθαι παρήνει, ὅπερ δὴ καὶ αὐτὸς ἠβουλόμην· ὁ δὲ πατήρ, ἅτε καὶ μείζονα τὴν ἰσχὺν ἔχων, τῇ αὐτοῦ προσέχειν ἀναγκάζει θρησκεία, ἐπεὶ καὶ βούλεται τοῖς τοῦ παλατίου ἡμᾶς ἐντάξει.» «Τίς δὲ ἦν μετέρχη παιδείαν», ὁ πρεσβύτης φησίν; «Ἀσκληπιουῦ», ἔφη, «καὶ Ἰπποκράτους τέχνη καὶ Γαληνοῦ. Τοῦτο γὰρ καὶ τῷ πατρί μου δοκοῦν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ διδάσκαλός με βεβαιῶν πάρεστιν, ὡς εἰ ταύτην μάθοιμι ἀκριβῶς, δυνατὸς εἶναι πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἰᾶσθαι νόσον καὶ παντὸς πάθους ἰσχυροτέραν προβάλλεσθαι ταύτην.» Καὶ ὁ Ἐρμόλαος, ἀφορμᾶς ἤδη καὶ σπέρματα παρὰ τῶν ἐκείνου λόγων λαβῶν, καθάπερ ἀγγείου τυχῶν καλοῦ, τὸ θεῖον τῆς πίστεως μύρον ἐμβαλεῖν ἠξίου. «Καὶ πείσθητί μοι», ἔφη, «κάλλιστε νεανίσκων, καὶ γινῶθι ὅτι τὰ Ἀσκληπιουῦ ταῦτα καὶ Ἰπποκράτους καὶ Γαληνοῦ μικρὰ καὶ πρὸς μικρὸν τοῖς χρωμένοις βοηθεῖν δύναται· ἀλλὰ καὶ θεοὶ αὐτοὶ οὐς σέβεται Μαξιμιανὸς μῦθοι κενοὶ κουφοτέρων ἀκοῶν κλέμματα, ὠφελεῖν δὲ οὐδὲν τὸ παράπαν δυνάμενοι, ἀλλ' ὁ μόνος ἀληθῆς Θεὸς ὁ Χριστός, εἰς ὃν πιστεύσας, αὐτοῦ μόνου τῇ ἐπικλήσει ἅπαν νόσημα φυγαδεύων ἔση, ὃς τυφλοῖς μὲν φῶς, νεκροῖς δὲ ἀνάστασιν, λεπροῖς δὲ κάθαρσιν ἐδωρήσατο, καὶ ὃς τοὺς ὑπὸ Μαξιμιανοῦ προσκυνουμένους δαίμονας λόγῳ μόνῳ καὶ ἐπιτάγματι ἐξήλαυνε τῶν ἀνθρώπων, οὗ καὶ τοῦ κρασπέδου γυνὴ ἀψαμένη τοῦ ἱματίου ὀχετοῦς αἵματος ἐφ' ὅλοις δώδεκα χρόνοις ῥέοντας εὐθύς ἔστησε. Καὶ τί δεῖ τὰ ἐκείνου λέγειν; ἴσον γὰρ ἔστιν ψάμμον τε μετρεῖν ἢ ἀστέρας χόας τε θαλάττης καὶ τὰ αὐτοῦ θαύματα καὶ μεγαλεῖα ἐξαριθμεῖν· ὃς καὶ νῦν πάρεστι τοῖς αὐτοῦ δούλοις, σύμμαχός τε καὶ βοηθὸς ἄμαχος, παρακαλῶν ἐν λύπαις, πλατύνων ἐν θλίψει, ἐν περιστάσει καὶ τῶν ἀβουλήτων ἀπαγωγῇ, μὴ ἀναμένων τὴν δέησιν, ἀλλ' αὐτὴν προφθάνων τὴν τῆς καρδίας ἐτοιμασίαν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς

αὐτὸν φοβουμένοις μείζονα ἢ ἐκεῖνος ἔδρασε παρέχων θαυματουργεῖν, εἶτα καὶ ζωὴν δωρούμενος αἰωνίαν.»

Ταῦτα ὁ Παντολέων, ὡσπερ γῆ ἀγαθή, τὰ ῥήματα εἰς καρδίαν παραλαβὼν καὶ κρύψας, ἐπίστευέ τε καὶ ἀληθῆ ἔκρινεν εἶναι καὶ ὄλως αὐτῶν ἐξήρητο καὶ μελέτην εἶχε ταῦτα γλυκειᾶν ἔλεγέ τε καὶ παρὰ τῆς μητρὸς αὐτὰ πολλάκις ἀκοῦσαι προσευχομένην τε αὐτὴν ὄραν καὶ ὄν σὺ κηρύττεις ἐπιβοωμένην Θεόν· ἠβούλετο δὲ τῷ διδασκάλῳ γνώριμα ταῦτα θέσθαι· ἡμέρας οὖν ἐκάστης ἀπῆρει ὁ Παντολέων πρὸς τὸν πρεσβύτερον καὶ τῶν καλῶν τούτων ἐτρύφα ναμάτων καὶ πρὸς τὴν εὐσεβῆ πίστιν κατὰ μικρὸν ἐστηρίζετο καὶ πρὸς τὸν διδάσκαλον δὲ διὰ πάσης ἐφοίτα καὶ οὐ πρότερον οἴκαδε ἐπανήει, εἰ μὴ τὰς ἀκοὰς ἠΰφρανε καὶ τοῖς ῥήμασι τοῦ πρεσβύτου· ποτὲ τοίνυν ἀπὸ τοῦ διδασκάλου Εὐφροσύνου ἐπανιών καὶ μικρὸν τῆς ὁδοῦ κατὰ τι δεῆσαν ἐκκλίνας, ὄρα παιδίον ὑπ' ἐχιδῆς δεδηγμένον καὶ τεθνηκός· αὐτό τε τὸ θηρίον ἐγγύς που παρὸν καὶ ὡσπερ τὸν φονέα ὅστις εἶη εὐδήλον καθιστῶν· ἰδόντα οὖν φόβος εἶλε καὶ μικρὸν ὑπεχώρει· εἶτα πάλιν ἑαυτοῦ γενόμενος, ἐπανήει καὶ τῷ παιδίῳ παρίσταται· ἔκρινε γὰρ αὐταρκες σημεῖον τοῦτο τῶν τοῦ πρεσβύτου λόγων ὀφθῆναι εἰ ἀψευδῶς ἔχιοιεν· ἀναστήσεται γὰρ τὸ παιδίον, ἔφη, τῷ αὐτοῦ ῥήματι καὶ τὸ θηρίον ὃ δέδρακεν ἐκεῖνο πείσεται. Τοῦτο εἰς νοῦν τε ἔλαβε καὶ δι' εὐχῆς ἤτησε καὶ ἅμα ὠρατο ζῶν τὸ παιδίον, ὃ θῆρ τεθνηκώς, ὃ νοητός τε παρ' ἑαυτῷ θῆρ καὶ τῆς ἀσεβείας πατῆρ πολλῶν πλέον ἀπολωλώς καὶ διεφθαρμένος.

Ταύτη τοιγαροῦν ὁ Παντολέων εἰς τὴν τελειότητα τῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως καταντήσας, εἶδεν εὐθύς εἰς τὸν οὐρανὸν τοῖς ἔξω ἅμα καὶ τοῖς ἔσωθεν ὀφθαλμοῖς καὶ τὸν καλέσαντα Θεὸν ἀπὸ τοῦ τῆς ἀπωλείας σκότους εἰς τὸ φέγγος τῆς ἀληθείας μετὰ πολλῆς εὐλόγει τῆς εὐθυμίας. Εἶτα οὐχ οἴος τε ὦν φέρειν

τὴν ἡδονήν, τῷ πρεσβύτῃ πρόσεισιν Ἑρμολάῳ καὶ τὸ γεγονός ἐξηγεῖται καὶ τὸ θεῖον αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ βάπτισμα. Ὁ δὲ (ἦδει γὰρ οἶον οἶψο χαρίζεται) ἄσμενος ἀσμένῳ ὑπηρετεῖ καὶ θεῖω βαπτίσματι τὸν τοῦ φωτὸς ἄξιον τελειοῖ. Ἐπτὰ δὲ ἡμέρας τῷ γέροντι παραμείνας, τοῖς ποτίμοις αὐτοῦ λόγοις ἄρδεται τὴν καρδίαν, πιαίνεται τὴν ψυχὴν, τὴν κοιλίαν ποταμῶν θείων ἔμπλεως γίνεται. Οὕτως ὑπὸ τῷ ἀγαθῷ πνεύματι ἔζη πολλοῖς ὠφέλεια καὶ φωτισμὸς συντηρούμενος· ἡμέρας δὲ γενομένης ὀγδόης, καταλαμβάνει πρὸς τὸν πατέρα. Καὶ ὅς· «Ποῦ ἦς, τέκνον, τὰς πρὸ τοῦ ἡμέρας», φησὶν, «καὶ με πολλῇ περιέβαλες ὀδύνη, μὴ σοί τε τῶν ἀδοκῆτων συμβαίη.» Ὁ δέ· «Ἄνδρα», ἔφη, «τῶν περὶ τὰ βασίλεια ὄντων, νόσω βαρεῖα κατειλημμένον περιοδεύοντες ἤμεν ἐγὼ τε καὶ ὁ διδάσκαλος· καὶ ἐπεὶ τῷ βασιλεῖ οὗτος κεχαρισμένος ἦν καὶ φροντιδὸς ὅτι πολλῆς ἄξιος, οὐκ ἦν ἐκεῖθεν ἡμῖν τὸ ἀποστῆναι ῥάδιον, ἀλλὰ διετελέσαμεν ταύτας δὴ τὰς ἑπτὰ παρόντες ἡμέρας, ἕως καθαρᾶς ἐκεῖνος ἀπέλαυσε ὑγιείας.» Ταῦτα εἶρηκεν οὐ φιλοψευδῆς ὢν, ἀλλ' οἰκονομῶν ἐν κρίσει τοὺς λόγους· ἔστι γὰρ ὅτε καὶ τὸ ψεῦδος προτιμητέον· οὐ κατὰ τι φαῦλον καὶ ἀνελεύθερον σπουδαζόμενον, ἀλλὰ κατ' οἰκονομίαν ἐπαινετὴν προσκρινόμενον.

Ταύτῃ τοι καὶ τὴν ἐπιουσαν πρὸς τὸν διδάσκαλον Εὐφρόσυνον γεγονώς, ἐπεὶ κάκεινος τὰ ὅμοια ἤρετο, παραπλησίαν δέδωκε καὶ αὐτῷ τὴν ἀπολογία. «Ὁ πατήρ», λέγων, «ἀγρόν ὠνήσατο καὶ τοῦτον ἐμὲ παραλαβεῖν προσετρέψατο· οὐπερ οὐκ ἦν μοι ἀποστῆναι σχολή, ἕως πάντα τὰ αὐτοῦ ἐπόψομαι προσεχόντως, καὶ οἷς προσῆκον ἐκεῖνου τὴν ἐπιμέλειαν ἐγχειρίσω. Πολλοῦ γὰρ ἄξιος οὗτος καὶ οὐδενὶ ἄλλῳ κτημάτων παραβαλλόμενος.» Τοῦτο δὲ ἔλεγε τὴν τοῦ θεοῦ βαπτίσματος ὑπαινωπτόμενος χάριν. Ἔργον δὲ ἐποιεῖτο καὶ λίαν ἐπιμελὲς ἀποστῆσαι τῆς πλάνης τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ συνθέσθαι τῇ

εὐσεβεία παρασκευάσαι, χρέος ὅ,τι μάλιστα δυσαπόδοτον υἱοῦ πρὸς πατέρα τῆς εἰς τὸ εἶναι δηλονότι παραγωγῆς φιλοτίμως ἀποδοῦναι σπουδάζων καὶ τὸν κατὰ σάρκα γεγεννηκότα διὰ πνεύματος ἀναγεννηῆσαι βουλόμενος. Ὅθεν οὐ διέλιπε σοφῶς αὐτὸν ὑπιῶν πεύσεις τε προτείνων οὐκ εὐλύτους καὶ οὕτω δι-
ασαλεύειν τὴν θρησκείαν αὐτοῦ πειρώμενος. «Τί ποτε», γὰρ ἔλεγε, «οἱ θεοί, πάτερ, οἱ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἰστάμενοι ἔτι καὶ νῦν ἴστανται, μηδέποτε καθέδρας μνησθέντες; Ὅσοι δὲ κάθηνται πάλιν, οὕτω διὰ παντὸς μένουσι καὶ οὐδέποτε ὠφθησαν ἀνα-
στάντες;» Τούτων καὶ ἄλλων ὁμοίων ὁ πατὴρ ἀκούσας, ἀπό-
ρως εἶχε πρὸς τὴν ἐπίλυσιν καὶ ἤδη περὶ τοὺς αὐτοὺς διεσέ-
σειστο καὶ ὑπόψυχρος ἦν, ὅπερ ὁ Παντολέων ὄρων ἐμεγάλυνε
τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα καὶ χάριτας αὐτῷ ὠμολόγει, ὅτι τέως
γούν ἐπιδοιάζοντα ἔθηκε τὸν αὐτοῦ πατέρα καὶ (ὅ φησιν Ὡσηὲς ὁ
θεῖος) μερίζοντα καρδίαν, ὅθεν οὐδὲ ἑώρα κατὰ τὴν προλα-
βοῦσαν συνήθειαν δαψιλῶς αὐτὸν προσφέροντα τὰς θυσίας.

Βουλευθεὶς οὖν τὴν πρώτην συντριῖψαι καὶ καθελεῖν τὰ τοῦ
πατρὸς εἰδῶλα πολλὰ ὄντα παρὰ τῷ αὐτοῦ κοιτῶνι, ἐπέσχε,
μὴ παροργίσαι βουλόμενος· πολλοῦ γὰρ ἐτίμα τὸ πατέρα τιμᾶν.
Ἔλεγε δὲ ὅτι, «πειθοῖ μᾶλλον αὐτὸν ἐπάξομαι καὶ ἐπεικειᾶ
τῷ Χριστῷ πιστεῦσαι», καὶ οὕτως ἀμφοτέροις ἔσται ταῦτα
καταβαλεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ τὴν ἐντολὴν δοὺς πατέρα τιμᾶν,
τῆς πολλῆς ταύτης εὐλαβείας ἐκεῖνον ἀποδειξάμενος, ἀφορμὴν
παρέσχεν ἐπιτηδεῖαν, ἣ καὶ τὸν αὐτοῦ πατέρα ὁμαλῶς οὕτω
καὶ ἠπίως πιστεῦσαι πεποίηκε, ἀκχεῖνον ἑαυτοῦ μισθοῦ ὅσου
κατέστησε πρόξενον. Ταῦτα γὰρ ἐνθυμουμένῳ τῷ Παντολέοντι
προσέρχονται τινες χειραγωγούμενον τυφλὸν ἐπαγόμενοι.
Κόψαντες οὖν τὴν θύραν, ἐπυρθάνοντο εἰ παρῶν εἶη Παν-
τολέων ὁ ἰατρός. Μαθόντες δὲ παρεῖναι, προσέμενον· καὶ ὃς
ἀκούσας, μετὰ πολλῆς ἐξήκει τῆς σπουδῆς, παραλαβὼν ἅμα

καὶ τὸν πατέρα. Ἴδὼν οὖν τὸν τυφλὸν ὅτου δέοιτο ἐπηρώτα. Ὁ δέ· «Οὐδ' ἐστέρημαι φωτός», ἔλεγε, «καὶ οὐ μὴδὲν ἥδιον ἀνθρώποις· ἔλεον τοίνυν λαβὼν μου τῆς συμφορᾶς, δὸς οὕτω μὴ ἀτελῶς ζῆν καὶ οἶον ἐξ ἡμισείας, ἀλλ' ὄραν ἥλιον, ὡς νῦν γε οὐδὲν ζῶντες ἡμεῖς τῶν ἐν ἄδῃ διενηνόχαμεν. Πάντα γὰρ τὰ ὄντα ἰατροῖς παρασχόντες καὶ ἦν περιελίπετο μᾶλλον μετρίαν αὐγὴν ἀπωλέσαμεν. Τοῦτο τῶν καλῶν ἐκείνων ἰατρῶν ἀπονάμενοι τὸ στερηθῆναι τῆς οὐσίας μετὰ τοῦ φωτός.» Καὶ ὁ Παντολέων· «Τοῖς μὲν ἄλλοις ἰατροῖς», ἔφη, «τὰ ὄντα δοὺς οὐδεμιᾶς ἀπέλαυσας ὠφελείας, ἐμοὶ δὲ τί ἂν ἀναβλέψας παράσχουσι;» Καὶ ὅς· «Τὰ περιλειφθέντα», εἶπε, «τῆς οὐσίας προθύμως καταβαλῶ.» Εἶτα ὁ Παντολέων· «Τὴν μὲν τοῦ φωτός», ἔφη, «δωρεάν ὁ τῶν φώτων Πατὴρ Θεὸς δι' ἡμῶν ἔσται σοι χαριούμενος· σὺ δέ, ἃ ἐμοὶ ἐπηγγείλω, πορευθεὶς πένησι παράσχου.»

Τούτων ὁ πατὴρ ἀκούων, ἀπῆγεν αὐτὸν τοῦ ἐγχειρήματος· «Μὴ σύ γε, φίλτατε», λέγων, «μὴ καὶ γέλωτα ὄφλοις. Τί γὰρ ἂν πλέον τῶν προλαβόντων ἰατρῶν αὐτὸς δυνηθῆς;» Καὶ ὁ Παντολέων· «Ὡς ἐγὼ βούλομαι», ἔφη, «τῷ ἀνδρὶ τῷδε χρήσασθαι, οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἐπίσταται ἰατρῶν· πολὺ γὰρ τὸ μέσον αὐτῶν τε καὶ τοῦ ἡμᾶς μαθητεύσαντος.» Δόξαν δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ περὶ Εὐφροσύνου ταῦτα εἰρηκέναι· «Κάκεϊνον», εἶπεν, «ἀκῆκοα, τέκνον, ἐπιμελείας ἀξιῶσαι τὸν ἄνδρα καὶ μὴδὲν πλέον ὀνησαι.» Ὁ δὲ Παντολέων· «Ἐπίμεινον», ἔφη, «πάτερ, καὶ αὐτὸ δεῖξει τὸ πρᾶγμα.» Ταῦτα εἰπὼν καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἀψάμενος τοῦ τυφλοῦ, τὸ μέγα τε ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καλέσας καὶ παρ' αὐτοῦ ἴασιν ἐπευξάμενος, εὐθύς ἐκείνῳ μὲν τὸ τῶν ὀφθαλμῶν, τῷ πατρὶ δὲ τὸ τῆς ἀσεβείας ἔλυσε σκότος καὶ τρανῶς ὁμολογεῖν παρεσκεύασεν τὴν εὐσέβειαν, μᾶλλον δὲ τῷ τυφλῷ διπλῆν παρέχει τὴν ἴασιν· ἦν γὰρ καὶ σαρκὸς ὄμματα καὶ ψυχῆς τυφλώττων, ἅτε καὶ αὐτὸς εἰδῶλων προσκυνητῆς ὢν.

Καὶ διὰ τοῦ σωματικοῦ φωτός καὶ τοὺς τῆς καρδίας διανοιγεῖς ὀφθαλμούς· πιστεύσαντας ἀμφοτέρους τοῦ θεοῦ βαπτίσματος ἀξιοὶ καὶ τῇ τῶν πιστῶν μερίδι συντάττει. Καὶ οὐ μέχρι τούτου τὸν Εὐστόργιον στήσαι τὸ φιλευσεβές ἦν, Παντολέοντός γε ὄντα τοῦ μεγάλου πατέρα· ἀλλὰ πρόδειξιν ἐκεῖνος τοῦ μισῆσαι τὴν πλάνην ἀκριβῆ παρέχων τὰ ἐν τῷ κοιτῶνι συντρίψας εἶδω-
λα, τῷ βόθρῳ δίδωσι, τὰ λήθης ὄντως καὶ βυθοῦ ἄξια.

Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ ὁ τοῦ Παντολέοντος οὗτος πατὴρ θνήσκει, θνήσκει δὲ θάνατον τὸν σωματικόν, ἐπεὶ τοῦ τῆς ψυχῆς διὰ τῆς πίστεως πάντως ἀνείθη καὶ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος. Ὅθεν ὁ Παντολέον τὸν καιρὸν εὐρῶν συμπράττοντα τῷ θελή-
ματι, τοὺς μὲν οἰκέτας ἀφίησι τῆς δουλείας, ἱκανὰ χρήματα πα-
ρασχόμενος, τᾶλλα δὲ χεῖρες εἶχον πενήτων. Εἶτα καὶ τοὺς ἐν φυλακαῖς καὶ βασάνοις περιῶν, ἐθεράπευε τὰ ἐπιτήδεια παρεχό-
μενος καὶ διδούς μετὰ τῆς ὑγείας καὶ τὴν τοῦ μὴ πένεσθαι थे-
ραπείαν, ὡς μικροῦ πᾶσαν τὴν πόλιν ἰατροῖς τοῖς ἄλλοις χαίρειν εἰπόντας, τῷ Παντολέοντι προσιέναι καὶ παρ' αὐτοῦ ὧν ἕκαστος εἶχεν ἀνίσσθαι νοσημάτων· συνήργει γὰρ αὐτῷ καὶ ἡ τοῦ ἀγα-
θοῦ Πνεύματος χάρις. Τοῦτο πρὸς πολὺν φθόνον ἐκμαίνει τοὺς ἰατροὺς· καὶ παριόντι ποτὲ τῷ πρὸ τοῦ τυφλῷ οὐ ἡ ἀνάβλεψις ἔργον τῆς τοῦ Παντολέοντος εὐσεβείας, χαλεπῶς εἶχον καὶ πρὸς ἀλλήλους· «Οὐχ οὗτος», ἔλεγον, «ὁ τυφλός, ὃς τὴν ἡμετέραν ἤλεγξε τέχνην μηδὲν αὐτῆς ἀπονάμενος; Τίς οὖν ὁ τὴν ἴασιν δούς, καὶ θεραπεύειν τὰ τοιαῦτα δυνάμενος;» Καὶ προκαλεσάμε-
νοι ἐπυνθάνοντο, καὶ ὃς οὐκ ἔκρυψε τὸν θεραπευτὴν.

Ἐπεὶ δὲ καὶ Παντολέοντα εἶναι τοῦτον τὸν Εὐφροσύνου μαθητὴν ἐμάνθανον, «Μεγάλου διδασκάλου μέγας, τῷ ὄντι», ἔλεγον, «καὶ ὁ μαθητής.» Οὕτως ἀγνοοῦντες εἰς Χριστὸν προ-
εφήτευον. Διεμαστεύετο γοῦν πρόφασις διὰ τὸν φθόνον τοῖς ἰα-
τροῖς, ὥστε κατειπεῖν αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα. Ἐπεὶ δὲ εὐροῖεν

τῶν ὁμολογητῶν τινὰ θεραπευόμενον ὑπ' αὐτοῦ, προσελθόντες τῷ Μαξιμιανῷ· «Βασιλεῦ», εἶπον, «ὄν σὺ πάσῃ σπουδῇ τὴν ἰατρικὴν ἐκέλευσας ἐκμαθεῖν, ὥστε χρήσιμον εἶναι τῷ κράτει τῷ σῶ, οὗτος, ὡς ἔοικεν, ὀλίγα καὶ τοῦ φόβου καὶ τῆς εὐνοίας τῆς σῆς φροντίσας, περίεσι τούς τε ὑβριστάς τῶν θεῶν θεραπεύων, καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνοις οὐχ ἀπλῶς φρονῶν, ἀλλὰ καὶ ἐτέρους σέβειν κατὰ τὸ ὅμοιον ἐφελκόμενος, ὃν εἰ μὴ τάχιον τοῦ ζῆν ἀπαλλάξῃς, λύπης οὐ τι μικρᾶς σαυτῷ πρόξενος ἔσῃ, ἅτε πολλοὺς μὲν ὄρων ὑπ' ἐκείνου τῆς τῶν θεῶν θυσίας ἀφισταμένους, τὰς δὲ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἰάσεις εἰς Χριστὸν ἀναφερομένας.» Τοῦτο εἰπόντες εἰς πίστιν τῶν εἰρημένων καὶ τὸν ποτε τυφλὸν τὸν ὑπὸ Παντολέοντος ἰαθέντα παρελθεῖν ἤξιουν. Ἐπεὶ οὖν ἠκούοντο καὶ παρέστη· «Πῶς ὁ Παντολέον», εἶπον, «ἰάσατό σου τοὺς ὀφθαλμούς;» Ὁ δέ· «Χριστὸν ἐπιβοησάμενος», ἔφη, «καὶ ταῦτα οὐδὲ βραχὺ μοι προσδιατρίψας, ἵνα καὶ τέχνης ἔννοιά τις παρεδύετο, ἀλλὰ σχεδὸν ἔφθανε τὴν ἐπίκλησιν ἣ τοῦ φωτὸς ὄρασις.» «Σοὶ δὲ τί παρίσταται;» ὁ βασιλεὺς ἔφη· «Χριστὸν εἶναι λέγεις τὸν ἰασάμενόν σε ἢ τοὺς θεούς;» Καὶ ὁ θεραπευθεὶς· «Βασιλεῦ», εἶρηκεν, «αὐτοῖς τοῖς πράγμασι τὴν κρίσιν ἐπιτρεπτόν· τούτους γάρ, οὓς ὄραξ ἰατρούς, πολλὰ ἐπ' ἐμοὶ καμώντες, ἑαυτοῖς μὲν ὤνησαν, τὴν οὐσίαν κατακείραντες τὴν ἐμὴν διὰ τὰς ματαιάς, φεῦ, τοῦ φωτὸς ἐλπίδας, ἐμὲ δὲ οὐδέν, ὅτι μὴ καὶ προσέβλαψαν διαφθείραντες καὶ ἦν εἶχον μετρίαν αὐγὴν. Τίνα οὖν χρὴ βοηθὸν ἠγεῖσθαι, Ἀσκληπιὸν τὸν ὑπὸ πολλῶν κληθέντα καὶ μηδὲν πλέον ὀνήσαντα, ἢ Χριστὸν τὸν ὑπὸ Παντολέοντος μόνου καὶ παραχοῆμα τὸ φίλον πᾶσι φῶς ἐμοὶ δωρησάμενον; Τοῦτο, βασιλεῦ, δῆλον ἀληθῶς καὶ τυφλῷ.»

Πρὸς ταῦτα Μαξιμιανὸς ἀπορῶν λόγου καὶ ὥσπερ ἐξ ἐπιτάγματος μόνου πειθῶ παρέχειν δυνάμενος· «Μὴ μώραινε», ἔφη, «μηδὲ Χριστὸν εἰς ἅπαξ ὀνομάζων ἔσο· ἄντικρυς γὰρ οἱ

θεοί σοι τὸ φῶς ἔδωρήσαντο.» Ὁ δὲ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, οὐ πρὸς τὴν ἐξουσίαν τὸ παράπαν ἰδὼν καὶ ὑπὲρ τὸν τοῦ Εὐαγγελίου τυφλὸν ἀτεχνῶς παρῤῥησιασάμενος· «Σὺ μωραίνεις», ἔφη, «φωτὸς ὠτῆρας τοὺς τυφλοὺς ὀνομάζων, οἷς καὶ αὐτὸς ὁμοίως τυφλώττων εἶ, τοιαῦτα δοξάζων καὶ πρὸς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ἀπιδεῖν μὴ δυνάμενος.» Θυμὸς ἐπὶ τούτοις εἶχε τὸν τύραννον. Ποῦ γὰρ ὄλος κολακείαις ὑπόσαθρος καὶ διεφθαρμένη ψυχὴ λόγων ὑπ' ἀληθείας δριμυτέρων ἀνάσχοιτο ἄν; καὶ εὐθέως ἀψευδῆ κρίνας τὰ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἐκείνων λεχθέντα, κελεύει τὴν κεφαλὴν ἐκκοπῆναι τοῦ φιλοχρίστου, ἐπιτίμιον αὐτῷ τῆς ἀληθείας ἐπενεγκῶν τὸν θάνατον καὶ ἄκων παρασκευάσας καλὰς αὐτὸν ἀποδοῦναι χάριτας τῷ τεθεραπευκότι Χριστῷ τὴν μαρτυρίαν. Ὁ μέντοι Παντολέων οὐδὲ οὕτως ἡμέλει ταῦτα προσήκοντα τῷ καιρῷ καὶ τοῖς πράγμασι ποιεῖν· ἀλλὰ χρημάτων ὀνησάμενος παρὰ τῶν ἀνελότων τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος, τῷ πατρὶ συνθάπτει τῷ ἑαυτοῦ, καθάπερ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας αὐτὸν ἐξιδιωσάμενος· καὶ πολλῷ τῆς δι' αἵματος συγγενείας τοῦτον οἰκειότερον τῷ ἑαυτῷ λογισάμενος.

Εἶτα ὁ βασιλεὺς τὸν Παντολέοντα ἐκάλει πρὸς ἑαυτόν, καὶ ὡς ἀπαγόμενος οἰκειῶν τῷ καιρῷ τοῖς χεῖλεσι ψαλμὸν ᾄδεν· «Ὁ Θεός, τὴν αἴνεσίν μου», λέγων, «μὴ παρασιωπήσης, ὅτι στόμα ἁμαρτωλοῦ καὶ στόμα δολίου ἐπ' ἐμὲ ἠνοιχθη· ἐλάλησαν κατ' ἐμοῦ γλώσση δολία, καὶ λόγοις μίσους ἐκύκλωσάν με, καὶ ἐπολέμησάν με ὠρεάν, ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾶν με, ἐνδιέβαλλόν με, ἐγὼ δὲ προσηυχόμην, καὶ ἔθεντο κατ' ἐμοῦ κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν καὶ μῖσος ἀντὶ τῆς ἀγαπήσεώς μου· ἀλλὰ βοήθησόν μοι, Κύριε ὁ Θεός μου, καὶ σῶσόν με κατὰ τὸ ἔλεός σου· ἐνδυσάσθωσαν οἱ διαβάλλοντές με ἐντροπήν, καὶ περιβαλέσθωσαν ὡς διπλοῖδα αἰσχύνην αὐτῶν· ὁ δὲ δοῦλός σου εὐφρανθήσεται

ἐπὶ σοί.» Καὶ τῆς εὐχῆς αὐτῷ ληξάσης, εἰστήκει τοῦ βασιλέως ἐνώπιον, ἢ μᾶλλον εἶπεῖν, οὐκ ἐκείνου, τοῦ ἀθανάτου δὲ καὶ διαιωνίζοντος. Αὐτῷ γὰρ ἦν παριστάμενος ἀληθῶς κατὰ νοῦν οἱ συγγινόμενος, ὃν ἐκείνος ὁμαλῶς τὰ πρῶτα καὶ λίαν ἠπίως· «Οὐκ ἀγαθὰ», ἔλεγεν, «ὦ Παντόλεον, ἀ δὴ περὶ σοῦ ἀκηκόαμεν, ὡς ἡμελησθαι μὲν τὸν μέγαν Ἀσκληπιὸν καὶ τοὺς ἄλλους παρὰ σοὶ θεούς, ἐπὶ Χριστὸν δὲ ἐκείνον τὸν ἀπολωλότα κακῶς ἀναρτῆσαι σε τὰς ἐλπίδας καὶ τοῦτον μόνον ὀνομάζειν Θεόν, καίτοι γε οὐκ ἠγνόησας τὰ ἐμὰ πάντως, καὶ οἷον εὐμενῶς ἐώρων πρὸς σε καὶ ὅπως ἐξοικειούμενός σε πολλὰ τῷ διδασκάλῳ σου Εὐφροσύνῳ ἐπήγγειλα ἄριστόν σε τὴν ἰατρικὴν ὡς τάχιστα ἀποδείξαι, ὥστε μοι τὰ πρὸς τούτῳ εὐχρηστον εἶναι. Σὺ δέ, ἀλλὰ πολλὰ πάντως εἶποιεν ἄνθρωποι ψευδῶς καὶ ματαίως, καὶ διὰ τοῦτό σε προσκέκλημαι, ὥστε κάκεῖνα ἅπερ δὴ καὶ ἠκούσθη μοι κενὰ δήπου καὶ βασκάνων ἄλλως συκοφαντίαν ἀπελεγχθῆναι καὶ σὲ τοῖς μεγίστοις θεοῖς, ὡς προσῆκε, θυσίαν προσενεγκεῖν.»

Πρὸς ταῦτα ὁ Παντολέων· «Ἔργα λόγων, βασιλεῦ», ἔφη, «πιστότερα τε καὶ ἰσχυρότερα, καὶ πάντων μὲν καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων πίστιν προηγεῖσθαι δεῖ καὶ ἀλήθειαν. Ἡ δὲ περὶ τὸ Θεῖον εὐσέβεια ὅσον ὑψηλότερα, τοσοῦτον ἄρα πλείονος δεομένη τῆς ἀκριβείας. Ὁ μὲν οὖν παρ' ἐμοῦ προσκυνούμενος οὐρανὸν ἐποίησε, γῆν ὑπέστησε, νεκροῖς ἀνάστασιν, τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, λεπροῖς κάθαρσιν, παρειμένοις ἀνόρθωσιν θελήματι μόνῳ καὶ λόγῳ παρέσχε. Θεοὶ δὲ οἱ παρ' ὑμῶν λεγόμενοι καὶ σεβόμενοι οὐκ οἶδα εἴ τι τοιοῦτον ἢ εἰργάσαντο ἢ ὅλως εἰσὶ δυνατοὶ ἐργάσασθαι. Εἰ δὲ βούλει, καὶ νῦν αὐτοῖς πράγμασι, βασιλεῦ, τὴν βάσανον δῶμεν, καὶ παρελθέτω τις ἐνταῦθα τῶν ἀνίατα νοσοῦντων καὶ ὧν ἀνθρωπίνη τέχνη καὶ χεὶρ ἀπαγορεύει τὴν θεραπείαν. Παρελθέτωσαν δὲ καὶ οἱ παρ' ὑμῖν ἱερεῖς. Εἶτα

ἐπικλητέον ἐκείνοις μὲν πρώτοις τοὺς ἑαυτῶν θεούς, ἐμοὶ δὲ τὸν ὑπ' ἐμοῦ λατρευόμενον καί, ὃς ἂν ὀνομασθεῖς φυγάδα θείῃ τὴν νόσον, οὗτος Θεὸς μόνος καὶ λογιζέσθω δῆπου καὶ σεβαζέσθω· τοὺς δὲ ἄλλους οἰμώζειν ἐῷμεν, λήθην αὐτῶν μακρὰν καταχέαντες.» Ἦρεσκε ταῦτα τῷ βασιλεῖ· Θεοῦ γὰρ ἦν τοῦτο καὶ τῆς ἄνωθεν προνοίας οἰκονομία, ἵνα δὴ τὰ τῆς πίστεως καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀναμφίλογα ἦ, καὶ οὕτως ἐν τῷ προφανεῖ μᾶλλον νικήσειεν ἢ ἀλήθεια.

Ἄγεται τοίνυν εἰς μέσον παρειμένος ἀνὴρ, κλινοπετῆς ὢν καὶ τῇ παραμόνῳ παρέσει μικροῦ πλέον τῆς ἐχούσης αὐτὸν κλίνης μηδὲ κινεῖσθαι δυνάμενος. Παριστάντες οὖν οἱ τῶν ματαίων θεῶν ἱερεῖς τε καὶ ἰατροὶ ματαιότατοι, οἱ μὲν Ἀσκληπιόν, οἱ δὲ Δία, οἱ δὲ Ἄρτεμιν, ἄλλοι δὲ ἄλλους ἐπεκαλοῦντο, ἀνόητοι ἀνοήτων ἰκέται δεικνύμενοι, καὶ μάλιστα ἐν οὕτως ἐκτόπῳ καὶ ὑπερφυεῖ πράγματι· ἴσον γὰρ ἦν αὐτὸν ῥασθῆναι καὶ τοὺς ἐκείνων θεούς αἴσθησιν ὀφθῆναι καὶ λόγον ἔχοντας. Τίνα οὖν τὰ οὕτως ἄφωνα καὶ κωφά, τίνα παρέχειν ἄλλοις ἡδύναντο θεραπείαν; Οὐκ οὐδὲ παρέσχον, ἀλλὰ πολλὰ τῶν εἰρημένων αἰτησαμένων, αὐτὸ τοῦτο ὅπερ ἦσαν καὶ τοῖς δεηθεῖσιν ἐφάνησαν. Οὗς ὁ Παντολέων ὄρων μειδιάματι εὐπρεπεῖ τὴν ματαιοπονίαν αὐτῶν ἐμυκτήρισεν. Ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὸς τὴν ἐπίκλησιν ἐπετράπη, αἶρει μὲν τὸ ὄμμα εἰς τὸν οὐρανόν, συνανατείνει δὲ τούτῳ καὶ τὴν διάνοιαν, καί, «Κύριε, εἰσάκουσον», ἔφη, «τῆς προσευχῆς μου, καὶ ἡ κραυγὴ μου πρὸς σὲ ἐλθέτω· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, ἐν ᾗ ἂν ἡμέρα θλίβωμαι κλῖνον πρὸς με τὸ οὖς σου· ἐν ᾗ ἂν ἡμέρα ἐπικαλέσωμαί σε ταχὺ ἐπάκουσόν μου, καὶ δεῖξον τοῖς σε ἀγνοοῦσι καὶ τοῖς μὴ οὔσι σεβομένοις θεοῖς, ὅτι πάντα δύνασαι, Βασιλεῦ, ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν.» Οὕτως ἔφη καὶ τῆς χειρὸς ἀψάμενος τοῦ κειμένου· «Ἐν τῷ ὀνόματι», λέγει, «Χριστοῦ τοῦ ἀνορθοῦντος τοὺς

κατερῥαγμένους, ὑγιῆς ἔσο καὶ ὑγιῶς τοῖς μέλεσι χρώμενος.»
 Εἶπεν καὶ ὁ λόγος εἰς ἔργον ἐξέβη, καὶ ἡ κλίνη τὸν παρειμένον οὐκέτι, ἀλλ' οἱ πόδες εἶχον ἑαυτοῦ θαρῥούντως βαίνοντα καὶ σχεδὸν ἄττοντα καὶ εὐθὺ οἴκου μετὰ θερμῆς ὄσης τῆς ἡδονῆς πορευόμενον.

Οὐ μέχρι τούτου τὰ τῆς θεραπείας ἔστη, ἀλλ' αὐτὸν μὲν κατὰ σῶμα, πολλοὶ δὲ ἄλλοι παρειμένοι καὶ ψυχὴν καὶ ἀσεβείας πάθει κατερῥαγμένοι, τὸ γεγονός θεασάμενοι, ἀνέστησαν τε καὶ ἀνωρθώθησαν, καὶ τῆς προτέρας πλάνης πολλὰ καταγνόντες τὸν ἀψευδῆ Θεὸν ἐσεβάσθησαν. Τοῖς μιαιοῖς μὲν οὖν ἱερεῦσι καὶ ἀνιάτως ἔχουσιν ἰατροῖς ἐθελοκακοῦσιν οὐκ εἰσέδου τὸ φέγγος τῆς εὐσεβείας, ἀλλὰ δυσapaλλάκτως εἶχον τῶν μοχθηρῶν, ὡς ἂν ἐπὶ πολὺ τούτοις συνειθισμένοι, ὅθεν καὶ τῷ Μαξιμιανῷ προσελθόντες, ἐξώργιζον αὐτὸν κατὰ τοῦ ἁγίου καί, «Εἰ ζῆν ἐκεῖνον ἐάσης», ἔλεγον, «οἴχεται σοι μετὰ τῶν θυσιῶν καὶ τὰ θεῶν, καὶ μῦθος ἀντικρυς δόξει θρησκεία τε ἡμετέρα καὶ ἱερά ὄργια, Χριστιανοὶ δὲ πλατὺ γελᾶσουσι καθ' ἡμῶν καὶ ἰσχύσουσι, καὶ τὰ αὐτῶν ἀνθήσει μᾶλλον, καὶ πολὺ ἔσται τῶν ἡμετέρων ἐπικρατέστερα.» Ταῦτα εἰπόντες, ἀκούοντος ἔτυχον καὶ πειθομένου τοῖς λεγομένοις. Μετακαλεῖται τοίνυν ὁ βασιλεὺς τὸν Παντολέοντα καὶ οἰονεὶ δέλεαρ φιλανθρωπίας τὴν παραίνεσιν αὐτῷ προτείνων· «Πείσθητί μοι», ἔλεγε, «Παντόλεον, καὶ θυσίαν προσένεγκε τοῖς θεοῖς· ἢ οὐχ ὄρας ὅτι ὅσοι τοῦτο ποιῆσαι ἠπειθήσαν, βαρυτάτας κολάσεις καὶ θάνατον ἔσχον τῆς ἀπειθείας ἀντίδοσιν; καὶ μάρτυς τούτου ὁ πρὸ μικροῦ ἀθλίως τοῦ ζῆν ἀπορῥαγείς Ἄνθιμος ὁ γέρον. Ἐγὼ δέ σου κήδομαι τῆς νεότητος καὶ οὐ βούλομαι οὕτως κακῶς ἀπολέσθαι. Ἴσθι γάρ ὅτι πολλαὶ σε καὶ χαλεπαὶ διαδέξονται βάσανοι τῆς αὐτῆς ἐχόμενον ἀπειθείας.»

Καὶ ὁ Παντολέων τὰς μὲν παραινέσεις ὡς φανεράν ἀπάτην

ἐκκλίνων, τὰς ἀπειλὰς δὲ ὡς ἀσθενεστέρας καὶ ὄνειράτων περιφρονῶν· «Μηδὲ παραινέσεις», ἔφη, «βασιλεῦ, οἴου με πείσειν, μήτε καταπλήξῃς ταῖς ἀπειλαῖς. Τί γὰρ ἢ τῶν τοῦ κόσμου ἀγαθῶν αἰρήσει, ἢ τῶν φοβερῶν δεδίζεταί τόν οὐχ ἀπλῶς θανάτου καταφρονοῦντα, ἀλλὰ καὶ μακάριον τοῦτον καὶ ἐράσμιον εἶναι διὰ Χριστόν λογιζόμενον; τὰς δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ βασάνους τοσοῦτον ἀπέχω δεδοικέναι, ὥστε καὶ ζημίαν οὐ μικρὰν ἤγημαι, εἰ μὴ πλείους εἶεν καὶ χαλεπώταται καὶ τὴν περὶ ταύτας φιλανθρωπίαν πάσης ὠμότητος τίθεμαι βαρυτέραν· ἀμέλει καὶ Ἄνθιμον τὸν καλόν, οὐχ ὡς σὺ ἄθλιον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα μακάριον εἶναι κρίνω καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον ζωῆς προτίθεμαι πάσης, ὅτι τοιοῦτω τέλει τὸ σεμνὸν ἐκόσμησε γῆρας καὶ λευκότητα πολιᾶς αἵματι ἐφοίνιξε μαρτυρίου. Εἰ δὲ ἐκεῖνος οὕτως ἡλικίας ἔχων, οὕτως ἐφάνη καρτερικός, ἐμὲ τὸν ἐνταῦθα νεότητος ὄντα, ποῖον οὐ δεῖ τῶν χαλεπῶν ὑποστῆναι, ἵνα τῶν ἴσων τῷ γέροντι στεφάνων ἀξιωθῶ; Οὐ τοίνυν πείσεις, οὐχ αἰρήσεις, οὐ τῆς ὁμολογίας ταύτης ἐκστήσεις ἡμᾶς, βασιλεῦ, οὐ μὰ τὰ ἱερά μοι καὶ θεῖα μαρτύρια, οἷς ἐγὼ πεπληροφόρημαι τὴν ἀλήθειαν· αἰσχυναίμην γὰρ ἂν καὶ πατρίδα καὶ τῆς ἐμὲ τεκούσης μητρὸς τὸ φιλόθεον, παρ' ἧς μοι καλῶς καὶ τὰ τῆς εὐσεβείας προσετυπώθη καὶ ἥπερ ἐν σκηναῖς αἰωνίοις συναναπαύεσθαι κατεπέγομαι.» Ἔφη ταῦτα ὁ Παντολέων, καὶ διὰ βραχέων ὑπέδειξεν, οἷψ προσβεβληκῶς ἦν ὁ τοῖς σκήπτροις καὶ τῷ θρόνῳ μεγαλαυχούμενος, καὶ ὅτι ἐκεῖνον πείσειν ἐλπίδας δικτύῳ θηράσειν αὖρας ἤλπισεν ἢ ἀετὸν ἐλεῖν νεφέλαις ὑπεριπτάμενον. Ὅθεν καὶ ἀπορῶν τοῦ πείθειν, πείραν αὐτῷ καθῆκε τὴν διὰ τῶν βασάνων, ὃ τῆς ἐξουσίας ἦν, οὐχὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς φρονήσεως.

Καὶ πρῶτα μὲν ξύλου ἀπήρητο καὶ σιδηροῖς ὁ μάρτυς ὄνουξι κατεξέετο· πρὸς δὲ καὶ λαμπάδες πυρὸς ταῖς αὐτοῦ πλευραῖς ὑπεκαίοντο. Ὁ δὲ οὐ ταῖς πληγαῖς καὶ ταῖς καύσεσιν, ἀλλὰ

τῷ δυναμένῳ βοηθεῖν προσεῖχε καὶ τὸ ὄμμα αἴρων εἰς οὐρανόν, προσηύχετο καὶ διὰ τοῦτο παρῆν εὐθύς ὁ ρυόμενος· καὶ ὁ Χριστὸς ἐν σχήματι Ἑρμολάου ἐπιφανεῖς αὐτῷ τοῦ πρεσβύτου, παρακαλῶν ἦν πάνυ γνησίως καὶ ἀνακτώμενος· «Ἐγὼ γάρ εἰμι μετὰ σοῦ, ὡσπερ πρότερον», ἔφη, «τοῖς ἀποστόλοις, ἐν πᾶσιν οἷς πάσχων δι' ἐμὲ καρτερεῖς.» Καὶ ὅτι παρῆν, ἐγγύς ἢ ἀπόδειξις. Ἄμα γὰρ καὶ αἱ τῶν δημίων παρεῖντο χεῖρες, καὶ αἱ λαμπάδες ἐσβέννυντο, καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ τοῦ κολάζειν πλέον ἀπείχετο. Κελεύει τοιγαροῦν αὐτὸν κατενεχθῆναι τοῦ ξύλου, οὐκ ἐλεῶν μᾶλλον, ἀλλ' ὅ,τι πράξοιτο διαπορῶν καὶ τοῦ πλείονος τό γε γοῦν ὑπὸ τῆς ἄνω χειρὸς εἰργόμενος. Εἶτα προσσχὼν αὐτῷ, «Τίς ἢ τέχνη αὕτη τῆς γοητείας», ἔλεγε, «Παντόλεον, ἢ σοι καὶ τὰς λαμπάδας ἐσβεσε καὶ τοὺς δορυφόρους ἐν ἀτονίᾳ κατέστησεν;» Ὁ δέ· «Ἡ ἐμή», ἔφη, «γοητεία, Χριστὸς ἐστίν, ὃς καὶ παρίσταται μοι ταῦτα διενεργῶν.» «Εἰ οὖν μείζονας», ὁ βασιλεὺς εἶπεν, «ἐπάξομαι τὰς βασάνους, τί ποτε δράσεις;» «Τί ἄλλο», φησὶν ὁ μάρτυς, «ἢ καὶ αὐτὸς μειζόνων ἀπολαύσω τῶν ἀντιλήψεων;» Ἦκουεν ἢ πονηρία καὶ πείραν ἐπήγαγεν· οὔτε γὰρ πιστεύειν ἤδου τοῖς ἀγαθοῖς, οὔτε τῶν βλαπτόντων ἀπείχετο. Ἐκέλευεν οὖν λέβητα σιδηροῦν, ᾧ μόλιβδος ἐνήν, παραχθῆναι, πυρὶ τε αὐτὸν κάτωθεν ὑποκαίεσθαι καὶ τούτῳ τὸν ἀθλητὴν ἐμβληθῆναι. Ἐπεὶ δὲ σπουδῆ τὸ κελευσθὲν ἠνύετο, ἀπαγόμενος πρὸς τὴν τιμωρίαν ὁ μάρτυς, τὴν προσευχὴν πάλιν, ὡς τι σβεστήριον καὶ παράκλησιν ἱκανῶς ἀναψύχειν αὐτὸν δυναμένην, λαμβάνει τῷ στόματι καὶ ταύτην τοῦ δεινὸν ἀπειλοῦντος ἐκείνου κατῆδε λέβητος· «Εἰσάκουσον, ὁ Θεός, φωνῆς μου», λέγων, «ἐν τῷ δέεσθαί με πρὸς σε, ἀπὸ φόβου ἐχθροῦ ἐξελοῦ τὴν ψυχὴν μου. Σκέπασόν με ἀπὸ συστροφῆς πονηρευομένων, ἀπὸ πλήθους ἐργαζομένων ἀδικίαν.» Οὕτως ἠῤῥατο, καὶ αὐθις ἐν εἴδει τοῦ ἱεροῦ γέροντος Ἑρμολάου ὁ

Χριστὸς αὐτῷ καθωρᾶτο, τῷ λέβητί τε σὺν αὐτῷ ἐγκατέδου καὶ τὸ πῦρ εὐθέως ἀπεσβέννυτο, καὶ ὁ μόλιβδος εἰς τὴν φυσικὴν ψυχρότητα μετεβάλλετο. Καὶ πάλιν εὐχὴ αὐτῷ καὶ ψαλμὸς κατὰ καιρὸν ἤδετο· «Ἐγὼ πρὸς τὸν Θεὸν ἐκέκραξα, καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσέν μου. Ἐσπέρας καὶ πρωὶ καὶ μεσημερίας διηγῆσομαι καὶ ἀπαγγελῶ, καὶ εἰσακούσεται τῆς φωνῆς μου.»

Τῶν μὲν παρόντων τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἔκπληξις εἶχε· μόνος δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῆς αὐτῆς πλάνης ἰσχυρῶς εἶχετο, καὶ τοῦτο ἦν διαμεριμνῶν, ποία κολάσει τὸν τοῦ Χριστοῦ μάρτυρα τιμωρήσαιο καὶ ἢ μεταθέσθαι τῆς εὐσεβείας πείσει ἢ κακῶς τοῦ ζῆν ἀπαλλάξει. Ἐπεὶ δὲ συνεβούλευον οἱ παρόντες βυθῶ θαλάσσης παραδοθῆναι τὸν ἅγιον (ἐφθόνουν γὰρ καὶ μετὰ τέλος τῶν αὐτοῦ λειψάνων Χριστιανοῖς) ἀκούων ὁ βασιλεὺς ἐπέειπε· καὶ κελεύει λίθον ὅτι βαρύτερον τοῦ τραχήλου αὐτοῦ ἐκδεθῆναι καὶ οὕτως τῷ πελάγει ἐναφεθῆναι. Ἐμελεν οὖν τοῖς ὑπηρετοῦσι μὲν τάχιον ἐκπληρῶσαι τὸ προσταχθέν, τῷ δὲ Θεῷ βοηθηῆσαι τῷ δι' αὐτὸν πάσχοντι, ὅπερ δὴ καὶ γενόμενον ἦν ὁρᾶν. Οἱ μὲν γὰρ προσωτέρω θαλάσσης ἐλθόντες, αὐτὸν ἀφιασι, τὸν λίθον ἐξάψαντες τοῦ τραχήλου. Ὁ δὲ Χριστὸς τῇ προτέρᾳ μορφῇ πάλιν Ἐρμολάου ἐπιφανείς, τὸν μὲν λίθον ἴσα δὴ καὶ φύλλῳ τῇ θαλάσῃ ἐπιπλεῖν παρεσκεύασεν, ἐκεῖνον δὲ χειραγωγῶν, οἷα καὶ Πέτρον τὸν μέγαν πρότερον πεζεύειν ἐποίει κατὰ κυμάτων· αὐτὸς γὰρ ὁ λυτρούμενός τε καὶ σφύζων αὐτὸς ἦν, οὗ ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ ὁδοὶ καὶ ἐν πολλοῖς ὕδασι αἱ τρίβοι καὶ τὰ ἴχνη, κατὰ τὸν θεῖον Δαυῖδ, οὐκ ἐγνώσθησαν. Ὁδευε τοιγαροῦν Παντολέων ὁ θαυμαστός καὶ ἤδη ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ἦει, αἶνον τῷ σεσωκότι πλέκων, αὐτοῦ τε τῆς φιλοθέου ψυχῆς καὶ τῶν ἐκείνου θαυμασίων ἐπάξιον. Ὁν θεασάμενος οὕτω παρ' ἐλπίδα σωθέντα ὁ βασιλεὺς· «Τί τοῦτο», ἔλεγε, «Παντόλεον; καὶ τῆς θαλάττης ταῖς γοητείας κατεκράτησας;» Ὁ δέ· «Καὶ

ἡ θάλασσα», ἔφη, «τὸ κελευσθὲν ὑπὸ τοῦ δεσπόζοντος αὐτῆς εἶργασται· εἶκει γὰρ τῷ αὐτῷ θάλασσά τε καὶ γῆ καὶ πάντα τὰ ὄντα μᾶλλον εἴκουσιν, ἢ σοί, βασιλεῦ, οἱ νῦν προσκαίρως ὑπηρετοῦντες.»

Πρὸς ταῦτα ὁ τύραννος, πεῖσαι μᾶλλον κακῶς ἢ πεισθῆναι καλῶς τε καὶ σωτηρίως βουλόμενος, θῆρας παραχθῆναι παντοδαπούς κατὰ τοῦ γενναίου κελεύει· ὧν ἐνεχθέντων, ἐγγυὺς ἐκεῖνον παραστησάμενος καὶ τοῦτο μὲν φόβον αὐτῷ ἐμποιοῦν, τοῦτο δὲ καὶ ὡς οἰκτίρων φαίνεσθαι μηχανώμενος καὶ παντοῖος πρὸς τὸ πείσειν γινόμενος· «Οὔτοι», ἔφη, δείξας αὐτῷ τοὺς θῆρας, «διὰ σέ καὶ τὴν ἀπώλειάν γε τὴν σὴν παρήχθησαν, Παντόλεον· εἴ τι οὖν οἰκτίρεις σαυτὸν (κῆδουμαι γὰρ σου καὶ ὄρας καὶ ἡλικίας), πεισθῆναι θέλησον καὶ ὀφθῆναι φρένας ἔχων καὶ νοῦν, ἅτε προκρίνειν δυνάμενος θανάτου ζωὴν, ὀδυνῶν εὐφροσύνας, ἀτιμίας πάσης δόξαν τε καὶ τρυφάς.» Πρὸς ὃν ὁ ἅγιος· «Εἰ πρὸ τοῦ πείραν λαβεῖν», ἔφη, «τῆς τοῦ Θεοῦ περὶ ἐμὲ ἀντιλήψεως, οὐκ εἶχον πείθεσθαί σου τοῖς λόγοις, νῦν ἀφ' οὗ τσαύτης ἀπέλαυσα τῆς ἐπικουρίας, πειθόμενος ἔσομαι; Τί δέ με καὶ τὴν τῶν θηρίων, ὦ βασιλεῦ, ὠμότητι μορμολύττη; Καὶ γὰρ ὁ τῶν σῶν δορυφόρων τὰς τιμωρητικὰς χεῖρας ἀπράκτους καὶ ἀσθενεῖς ποιησάμενος καὶ τὸ πῦρ ψυχρὸν ἀποδείξας, τὸν μόλιβδόν τε εἰς ὕδωρ μεταποιήσας καὶ αὐτὴν πεδήσας τὴν θάλασσαν, δυνατός ἐστι πάντως καὶ ταυτὶ τὰ ἄγρια τιθασεῦσαι θηρία καὶ προβάτων ἡμῖν ἡμερώτερα ταῦτα παρασκευάσαι.»

Ἐπεὶ οὖν ἀπειθῆς μένων ὁ τοῦ Χριστοῦ μάρτυς, ἔμελλε θηριομαχεῖν, ἅτε τοῦ μὴ δαίμοσι προσκυνῆσαι καλῶς γε ποιῶν καὶ τὸ θηρίοις ἐκδοθῆναι κακὸν εἶναι κουφότερον λογισάμενος· συνέρρει μὲν πᾶσα ἢ πόλις ἰδεῖν τὸ γινόμενον, νεανίαν οὕτω καλόν, εὐγενῆ τὸ σῶμα, εὐγενῆ τὴν ψυχὴν, οὐδὲν ὅτι κακὸν ὀράσαντα κακῶς μέλλοντα παθεῖν καὶ θηρίοις ἐκδοθησόμενον.

Ἀπήγετο καὶ ὁ δίκαιος ὡς λέων πεποιθὼς κατὰ τὸ ἀδόμεινον καὶ οὐδὲν ὑφειμένον ἢ μαλακὸν ἢ πρὸς ἔλεον ὄρων. Καὶ πῶς γὰρ ἔμελλε, τοῦ συνήθους βοηθοῦ πάλιν εἰς ὄψιν Ἐρμούλου συνόντος αὐτῷ καὶ θαρρῆεῖν ἐπιτρέποντος; Εἶτα τῶν θηρίων ἐπαφεθέντων τῷ ἀθλητῇ, οὕτω κελεύσαντος τοῦ πολλῶ τούτων ἀγριωτέρου τυράννου, οἱ μὲν παρόντες εὐθύς ᾤοντο τὸν ἅγιον διασπαραχθήσεσθαι, μὴ ὄντος τοῦ ρυομένου μηδὲ σφάζοντος· οὐχ οὕτω δὲ τοὺς θεοσεβεῖς παρεσκεύασεν ὁ λέγων· «Τὸν Ὑψιστον ἔθου καταφυγὴν σου· οὐ προσελεύσεται πρὸς σε κακά, καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγιεῖ ἐν τῷ σκηνώματί σου·» καί· «Ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσῃ, καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα.» Οὐκ οὐδὲ διέψευσε τοῦ πιστεύσαντος τὴν ἐλπίδα. Τοσοῦτον γὰρ ἀπέσχον οἱ θῆρες τοῦ κακῶς διαθέσθαι τὸν ἅγιον, ὡς μικροῦ καὶ τὸ μὴ θῆρας εἶναι ὅλως αὐτοὺς νομισθῆναι, θῆρας, ἔφην, μηδ' ἀπλῶς ἄλογα καὶ τοῦ φρονεῖν ἀπεστερημένα, ἀλλ' οἷόν τινας ἔμφρονας καὶ τῆς τῶν λογικῶν ὄντας μερίδος, μετὰ πολλῆς τῷ μάρτυρι προσιόντας εὐλαβείας, σαίνοντας δὲ ἡδέως καὶ φιλανθρώπῳ γλώσση καὶ θεραπευτικῇ τῶν ποδῶν παραψάλλοντας, ἄλλως τε δὲ καὶ ἀλλήλοις διαμιλλώμενοι, τίς πρῶτος αὐτῶν προσέλθοι, οὐ πρότερον ἀφιστάμενοι, πρὶν ἂν ὁ μάρτυς αὐτοῖς ἐπιθῇ τὴν χεῖρα καὶ εὐλογήσκειεν.

Ἦν οὖν ἰδεῖν πρᾶγμα κομιδῇ καινότατον· ἐπεὶ γὰρ τοιαύτη τοὺς ἀνθρώπους ὑπῆλθε κακία, ὥστε ὁμοῦ καὶ ἀλόγων αὐτοὺς ἄνοιαν καὶ ὠμότητα θηρίων ὑπερβαλεῖν, τὴν μὲν ἐν τῷ μὴ σέβεσθαι τὸν πεποιηκότα, τὴν δὲ ἐν τῷ τιμωρεῖσθαι τοὺς αὐτὸν σεβομένους, ᾠκονόμησεν ὁ πάντα μετασκευάζων Θεὸς ἔμπαλιν τοὺς θῆρας οἷα λογικούς ὀφθῆναι καὶ ἀνθρώπων ἡμερότητα μιμουμένους, κήρυκας ἀψευδεῖς ὄντας τῆς ἐκείνων κακίας καὶ τῆς αὐτοῦ ἀφράστου μακαριότητος. Ὅθεν καὶ οἱ παρόντες ἐπὶ τῷ γενομένῳ· «Μέγας ὁ τῶν Χριστιανῶν Θεὸς ἐστίν, ὁ μόνος καὶ

ἄψευδής», ἐβόων, καί· «Ἀφίεσθω ὁ δίκαιος.» Τί οὖν ὁ ἀληθῶς θῆρ καὶ ὠμότατος βασιλεύς; Ἐπάγει τὸν θυμὸν κατὰ τῶν θηρίων καὶ πάντα εὐθὺς ἀναιρεῖ, ὥσπερ διαφθορήσας αὐτοῖς τῆς συνέσεως καὶ τὸν ὑπ' ἐκείνων οὐκ ἐνεγκῶν ἔλεγχον. Τὰ δὲ καὶ οὕτως ἀναιρεθέντα ἐπὶ πολλαῖς ἔμενε ταῖς ἡμέραις, οὐδενὶ βρωῶσις τῶν σαρκοβόρων γινόμενα, τιμῶντος καὶ τούτῳ ἀθλητὴν τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς εὐσέβειαν τοὺς ἄλλους παρακαλοῦντος, ὥστε τὸν ἀσύνετον βασιλέα τοῦτο μαθόντα, προστάξει τὰ θηρία κατορυγῆναι τῇ γῆ, πολλοῖς οὕτω τὴν πίστιν ἐπιστηρίζοντα. Διαπορηθεὶς τοίνυν ὁ Μαξιμιανός; «Τί ποιήσαιμι», ἔλεγε, «Παντολέοντι; ἤδη γάρ, ὡς ὄρατε, τοὺς πλείους ἀπέστησεν ἀπὸ τῶν θεῶν.» Οἱ δὲ «Τροχός», φασι, «γενέσθω, καὶ ἐφ' ὑψηλοῦ οὗτος τοῦ τόπου ἀνεχθήτω.» Εἶτα τοῦ Παντολέοντος αὐτῷ προσδεθέντος, ἀφεθήτω κατὰ τοῦ πρानουῖς· συμβήσεται γὰρ πάντως τοῦ τροχοῦ καταφερομένου κατὰ μέρος αὐτὸν ἐπιτριβῆναι καὶ τέλος κακὸν οὕτω κακῶς ἀπολέσθαι. Καὶ ταῦτα μὲν οἱ ποριμώτατοι τὴν κακίαν καὶ πρὸς τὸ βλάπτειν εὐρετικοί. Ὁ δὲ αἰεὶ τῶν ἡγαπηκότων αὐτὸν ὑπερασπίζων Θεὸς οὐδὲ νῦν ἀφίστατο Παντολέοντος, ἀλλ' οἷα φίλου παιδὸς καὶ αὐθις προΐστατο.

Τὸ μὲν οὖν παρὸν ἐλάμβανεν αὐτὸν ἢ εἰρκτή, ἕως ἢ τοῦ τροχοῦ κατασκευὴ γένοιτο. Ὡς δὲ ἤδη καὶ κατεσκευάστω, πλήθους πάλιν συνδραμόντος πολλοῦ, ἅτε βασιλέως αὐτοῦ θεατοῦ παρόντος, δεσμεῖται ὁ μάρτυς πρὸς τῷ τροχῷ, καὶ αὐτὸς ἄνωθεν κατὰ τοῦ πρानουῖς ἀφίεται. Καὶ τῷ μὲν ψαλμός τὰ χεῖλη ἐκίνει καὶ εὐχὴ καλοῦσα τὸν Δυνατὸν εἰς ἐπικουρίαν. Ὁ δὲ τὸ τάχος παρῆν ἐνισχύων, καὶ δεῖγμα τῆς παρουσίας ἐρρήγνυτο τὰ δεσμά, ὁ μάρτυς ἀνιέτω καὶ κακοῦ παντός ἄθικτος ἦν· ὁ τροχὸς δὲ, οὐ κατ' ἐκείνου μᾶλλον, ἀλλ' ὑπὲρ ἐκείνου φερόμενος, πολλοὺς ἀπόλλυσι τῶν ἀπίστων, καὶ γίνεται οὕτω τιμωρὸς ἀρρήτως ἢ τιμωρία, καὶ γινώσκεται Κύριος κρίματα ποιῶν καὶ

Θεὸς ὁ τῶν ἐκδικήσεων ἐκδήμῳς παρρησιάζεται. Φόβος ἐπὶ τούτοις ἔσχε τὴν πόλιν, θαῦμα τὸν βασιλέα, καὶ ἔτι παχὺς ὢν τὴν κακίαν καὶ τοῦ τῆς εὐσεβείας φωτὸς ἀπαράδεκτος, ἐπυνθάνετο παρὰ τοῦ ἀγίου· «Πόθεν ταῦτα; καὶ ἄχρι τίνος», φησίν, «τούς μὲν ἡμετέρου λαοῦ τῶν θεῶν ἀποστήσεις, τούς δὲ θανάτῳ παραπέμφεις ἢ ἐκείνους μὲν τέλεον ζημιοῖμεθα, τούτους δὲ καὶ καθ' ἡμῶν ἔχοιμεν;» Εἶτα καὶ τίνα ἔσχε τὸν παιδευτὴν ἤρετο, καὶ παρὰ τίνος μάθοι τὸν Χριστιανισμόν.

Ὁ δὲ τοῦ Χριστοῦ μάρτυς θαρρῶντως ὁμολογεῖ καὶ φανεροῖ τὸν Ἑρμόλαον, οὐ κρύπτειν εἰδὼς τὸν μὴ γωνίας καὶ λήθης, ἀλλὰ φωτὸς ἄξιον. Ἐπεὶ δὲ ἐκέλευεν καὶ εἰς ὄψιν αὐτῷ γενέσθαι, ὁ μάρτυς οὐκ ἀνεβάλλετο, πείρα μαθῶν, οἷα παρ' αὐτῷ γλῶττα καὶ φρένες θηρᾶν μᾶλλον ἢ θηρᾶσθαι δυνάμεναι. Ἀπελθὼν τοίνυν ὁ δίκαιος σὺν ἅμα τρισὶ στρατιώταις τοῖς τὴν φυλακὴν αὐτοῦ πιστευθεῖσι, προσβάλλει τῷ δωματίῳ, ἔνθα ὁ θεῖος Ἑρμόλαος κρυπτόμενος ἦν, ὃν αὐτὸς θεασάμενος· «Τί ἤκες ἐνταῦθα, τέκνον, καὶ τίνος χάριν;» διεπυνθάνετο. Καὶ ὅς· «Ὁ βασιλεύς», ἔφη, «καλεῖ σε, κύριέ μου πρεσβῦτα.» Ὁ δὲ γινώσκων ἔλεγε τοῦτο, «ἐπεὶ καὶ ὁ καιρὸς πάρεστι τοῦ ὑπὲρ Χριστοῦ παθεῖν καὶ θανεῖν, ὡς μοι τῆς νυκτὸς ταύτης αὐτὸς δεδήλωκεν.» Ὡς οὖν ἀπελθόντες τῷ βασιλεῖ παρέστησαν, προσσχὼν ἐκεῖνος τῷ πρεσβύτῃ τίς τε εἶη καὶ τί ὄνομα αὐτῷ ἤρετο. Ὁ δὲ καὶ τὸ ὄνομα ἔφη καὶ τὸ Χριστιανὸς εἶναι οὐκ ἀπεκρύψατο. Εἶτα ἐρομένου τοῦ βασιλέως εἰ καὶ ἄλλους ἔχοι Χριστιανούς σὺν αὐτῷ, φιλαλήθης ὢν ἐκεῖνος, Ἑρμιππὸν τε καὶ Ἑρμοκράτην, οὓς εἶχεν, εἶρηκεν. Τούτους οὖν ἀχθῆναι καὶ σὺν Ἑρμολάῳ παραστῆναι αὐτῷ κελεύσας, ἐπεὶ παρέστησαν· «Ἰμεῖς ἐστε», ἔφη, «οἱ τὸν Παντολέοντα τῆς τῶν θεῶν ἀπεστήσατε θρησκείας;» Οἱ δὲ· «Τούς ἀξίους ὁ Χριστὸς οἶδε καλεῖν πρὸς τὸ φῶς.» Καὶ ὁ βασιλεύς· «Ἀφέντες τὸ κενολογεῖν», ἔφη, «εἴπερ βούλεσθε καὶ τῆς προτέρας ταύτης αἰτίας

ἀπολυθῆναι καὶ τοῖς παρ' ἡμῶν φιλουμένοις καὶ τῶν πρώτων ἡξιωμένοις τιμῶν συνταγῆναι, πεισθῆναι τοῦτον παρασκευάσατε τοῖς θεοῖς θῦσαι.» Οἱ δὲ πῶς ἂν τοῦτο δράσειαν εἶπον οἱ πρώτους ἑαυτοὺς πείσαντες μὴ ἀποστῆναι Χριστοῦ μηδὲ κωφοῖς εἰδῶλοις θυσίαν προσενεγκεῖν; Ταῦτά τε εἰπόντες καὶ εἰς οὐρανοὺς ὄμματα αἰσθητά τε ἅμα καὶ νοητὰ ἦραν. Οὕτω δὲ εὐχομένοις ἐπιφαίνεται ὁ Σωτὴρ, καὶ ὁ τόπος εὐθύς ὄλος κλόνῳ καὶ σεισμῳ βάλλεται.

Ὁ δὲ γε ταῖς ἀληθείαις διασεσεισμένος τὸν νοῦν βασιλεὺς τοὺς θεοὺς ἔφη ἀγανακτήσαντας σείσαι τὴν γῆν· πρὸς ὃν ὁ μάρτυς μάλα συνετῶς καὶ γενναίως· «Εἰ δὲ καὶ αὐτοὺς συμβαίῃ τοὺς θεοὺς σου καταπεσεῖν;» Οὕτω πέρας εἶχεν ὁ λόγος, καὶ τις τῶν τοῦ βασιλέως παραγενόμενος ἦν ἄγγελος ἐκεῖνῳ τῆς συμφορᾶς· «Οἱ θεοί, ὦ βασιλεῦ», λέγων, «ἔπεσόν τε καὶ συνετρίβησαν.» Οὕτως οἱ φοβεροὶ καὶ τὴν γῆν σείοντες πτῶμα ἔκειντο πονηρόν, τοῖς οὐχ ὁμοίως τυφλοῖς οὐδὲ αὐτόχρομα λίθοις πολλοῦ γέλωτος ἀληθῶς ἄξιοι. Ἐτερος μὲν οὖν καὶ βραχείας ἀπολαύων φρενὸς καὶ μὴ τῇ μορφῇ μόνῃ τοῦ μὴ κτῆνος εἶναι φανερῶς πιστευόμενος κἂν ἐπέγνῃ τὸν ἀψευδῆ Θεὸν καὶ ποιεῖν ταῦτα δυνάμενον· ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος· ἀλλ' εἴ τι βελτίων ὑπῆρχε καὶ ὅσον ἀπώνατο ἀπὸ τῆς θεοσημίας, ἀπὸ τῶν ἔργων εὐθύς δῆλος γίνεται. Αὐτίκα γάρ τῶν μὲν τριῶν ἀγίων ἐκείνων μετὰ τὸ πολλὰ τούτους κολάσαι τὸν διὰ ξίφους θάνατον διακρίνει· Παντολέοντα δὲ τὸν μέγαν τῷ δεσμοτηρίῳ κατὰ τὸ παρὸν δίδωσι. Τὰ μὲν οὖν ἀναιρεθέντα τῶν μαρτύρων σώματα οὕτω κείμενα Χριστιανοῖς ἐμέλησεν ἀνελέσθαι καὶ ὡς προσῆκον ἦν αὐτὰ θάψαι.

Παντολέοντα δὲ ἀπὸ τῆς εἰρκτικῆς καλέσας ὁ βασιλεὺς· «Δοκεῖ σοι», ἔφη, «ὅτιπερ ζῶν τὰς ἐμὰς χεῖρας δυνήσῃ διαφυγεῖν, εἰ μὴ προσελθὼν πρότερον θύσης τοῖς θεοῖς, καὶ ταῦτα τοῦ

διδασκάλου σου Ἑρμολάου, Ἑρμίππου τε καὶ Ἑρμοκράτους τὸ καλὸν ἤδη μαθόντων καὶ τοῖς θεοῖς θυσίαν προσενεγκόντων, οἱ καὶ ἀμοιβὴν τῆς εὐπειθείας τὸ πρῶτοι εἶναι νῦν ἐν τῷ παλατίῳ παρ' ἡμῶν εἰλήφασιν; Εἴπερ οὖν καὶ σὺ τὴν καλὴν αὐτῶν ζηλώσας μεταβολὴν θύσεις, τότε ὄψει, Παντόλεον, οἷος ἐγὼ βαρὺς ὢν τῷ κολάζειν τοὺς ἀπειθοῦντας, παρὰ πολὺ τῶν πειθομένων ὑπάρχω τῷ εὐγνωμονεῖν, θεραπεύειν φιλοτιμότητος.» Τοῦτο δὲ κατὰ πολλὴν ἔφη τὴν κακοήθειαν, ὅσα πρὸς τὸ πεισθῆναί, φημι, τοὺς ἀγίους. Πῶς γάρ, οὐς ἤδη φθάσας ἀνεῖλεν; Ἄλλ' ἵνα τῷ ὁμοίῳ δελεάσῃ τὸν ἐκ Θεοῦ φωτιζόμενον, ὅθεν οὐδὲ λαθεῖν ἴσχυσεν, ἀλλ', «Ἴδω τούτους καὶ αὐτός», εἶρηκε, «βασιλεῦ, πρὸ τοῦ σοῦ προσώπου παρισταμένους.» Ὁ μέντοι Μαξιμιανὸς ἔτι τοῦ δολιοῦσθαι καὶ μηδὲν ὑγιᾶς λέγειν οὐκ ἀφιστάμενος (ἔθετο γάρ καὶ τὸ σέβας καὶ τὴν ἐλπίδα ψεῦδος, κατὰ τὸν μέγαν Ἡσαΐαν φάναί, καὶ τῷ ψεύδει ἔκρινε σκεπασθήσεσθαι), «Οὐ πάρεσιν ἐνταῦθα», ἔφη, «ἀλλὰ κατὰ χρεῖαν τινὰ καλοῦσαν εἰς ἑτέραν πόλιν παρ' ἡμῶν ἐξεπέμφθησαν.» Ὁ δὲ μάρτυς· «Καὶ ἄκων», ἔφη, «τάληθές εἶρηκας ὁ τὸ ψεῦδος φιλῶν· ἐν οὐρανοῖς γάρ εἰσι νῦν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ πόλει διάγοντες.»

Ἐπεὶ δέ, τὸ τοῦ λόγου, πάντα λίθον κινήσας ὁ τῶν λίθων προσκυνητῆς ἀνένδοτον αὐτὸν ἐώρα καὶ πάσης πέτρας στερρότερον καὶ οὔτε κολακείαις, οὐ λόγων πειθοῖ, οὐ δωρεῶν ἐπαγγελίαις, οὐ τιμωριῶν ἀπειλαῖς, οὐκ ἄλλω τινὶ τῶν ἢ θέλγειν ἢ φοβεῖν δυναμένων τῆς εὐσεβείας παρατρεπόμενον, μάστιξι καὶ ἔτι σφοδραῖς αἰκισάμενος, οὐδὲν πλέον ἐλπίζων ἀνύειν, ἀλλὰ τῷ θυμῷ χαριζόμενος, τὸν διὰ ξίφους θάνατον καὶ αὐτὸν κατακρίνει, εἶτα καὶ μετὰ τέλος πυρὶ τὸ καλὸν σῶμα παραδοθῆναι, ὁ τοῦ αἰωνίου πυρὸς ὄντως ἄξιος. Ἦγετο τοιγαροῦν εἰς τὸν τῆς τελειώσεως τόπον χερσὶ δημίων ὁ ἀθλητῆς πιστευθεῖς. Ἐνθα

δὴ καὶ γενόμενος καὶ χαρᾶς ὅσης πλησθεὶς τὴν ψυχὴν (ἦδει γὰρ ἐξ οἶων θλίψεων οἶαι τοῦτον διαδέξονται ἡδοναί) τὸ Δαυϊτικὸν τοῦτο ὑπέψαλλε λέγων· «Πλεονάκις ἐκπολέμησάν με ἐκ νεότητός μου· καὶ γὰρ οὐκ ἡδυνήθησάν μοι· ἐπὶ τὸν νῶτόν μου ἐτέκταινον οἱ ἁμαρτωλοί, ἐμάκρυναν τὴν ἀνομίαν αὐτῶν· Κύριος καὶ συνέκοψεν αὐχένας ἁμαρτωλῶν.» Εἶτα θαυματουργεῖ κἀνταῦθα Θεός, οὐδὲν τῶν προλαβόντων θαυμάτων ἔλαττον. Ἐλαίας μὲν γὰρ αὐτὸν προσδεσμοῦσι φυτῶ· παίει δέ τις αὐτοῦ τὸν αὐχένα ξίφει. Εὐθύς δὲ τὸ μὲν τοῦ σιδήρου στόμα κηρῶ εἰκὸς ἀνεστρέφετο, ἔμεινε δὲ ὁ αὐχὴν ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἦν μηδ' ὀτιοῦν ἔχων τομῆς σύμβολον.

Τρόμος ἐπὶ τούτῳ λαμβάνει τοὺς φονευτάς, καὶ προσελθόντες ἰκέται γίνονται τοῦ μηδὲ ζῆν παρ' αὐτοῖς ἀξίου, ἀλλὰ τὸ θανεῖν ἀτίμως κατακριθέντος, οὗ καὶ τῶν ὠραίων ποδῶν ἐχόμενοι, τί μὲν οὐκ ἔλεγον, τί δὲ οὐκ ἐποίουν συγγνώμην τε τῆς τόλμης αἰτούμενοι καὶ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν διαρρήδη ὁμολογοῦντες; Ὁ δὲ οὐκ ἀφίησι μόνον, τό γε εἰς αὐτὸν ἦκον, ἀλλὰ καὶ παρὰ Χριστοῦ τούτοις τελείαν αἰτεῖται τὴν ἄνεσιν, ὅθεν καὶ ἀκούει φωνῆς οὐρανόθεν αὐτὴν τε τὴν τελείωσιν βεβαιοῦσαν τῶν αἰτηθέντων, καὶ ὡς· «Οὐκέτι Παντολέων, ἀλλὰ Παντελεήμων ἔση καλούμενος καὶ τὰ πράγματα συμφθέξονται τῷ ὀνόματι· πλεῖστοι γὰρ ἐλέους διὰ σὲ τεύξονται.» Ταύτης ἐκεῖνος τῆς φωνῆς ἀκουστῆς γενόμενος καὶ οἶων ἠξιώθη βεβαιωθείς, ἐπιστραφεὶς ποιῆσαι τὸ κελευσθὲν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ τυράννου ἐπέταττε· οἱ δὲ ἀνένευον καὶ ἦμιστα τοῦτο ἀνεκτὸν ἔκρινον εἶναι. Ἐπεὶ δὲ ὁ μάρτυς ἐπέκειτο ἡ μὴν γενέσθαι τὸ κελευσθὲν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ τυράννου φανερώς ἀποροῦντες καὶ μὴ ἔχοντες ὅ,τι δράσουσιν, ἀμφοτέροις μερίζουσιν ἑαυτοὺς τῷ τε τῆς εὐσεβείας πράγματι καὶ τῷ ὑπὸ τοῦ ἁγίου κελευομένῳ· καὶ φιλήσαντες πᾶν μέλος πρότερον καὶ τὴν αἰδῶ καὶ τὸ σέ-

βας ἰκανῶς γνωρίσαντες, εἶτα καὶ ξίφει τὴν μακαρίαν τέμνουσι κεφαλὴν, εἰκάδα ἐβδόμην ἄγοντος Ἰουλίου μηνός, οὐκ ἄν, οἶμαι, τοῦτο δυνηθέντες, εἰ μὴ ἐκεῖνος ἐπένευε, τοῦ μεγάλου τῆς μαρτυρίας ἀξιώματος ἐθέλων μὴ ἐκπεσεῖν.

Καὶ πάλιν θαύματα θαύμασιν ἀκολουθεῖ, δοξάζοντος τοῦ δεδοξασμένου τὸν δι' ἐκεῖνον ταῦτα προηρημένον παθεῖν. Γάλα γὰρ ἀντὶ αἵματος εὐθύς ἐρρύη, καὶ τὸ τῆς ἐλαίας φυτὸν ᾧ προσεδέθη ἅπαν τῷ καρπῷ βριθον ἐδεικνυτο. Ὅπερ εἰς γινῶσιν τῷ τυραννοῦντι ἐλθόν, ἐκκοπήναί τε τὸ φυτὸν προστάττει καὶ τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος παραδοθῆναι πυρί, ὥσπερ δὴ καὶ πρότερον ἐκελεύσθη. Οὐκέτι μὲν οὖν οἱ πιστεύσαντες στρατιῶται πρὸς τὸν βασιλέα ὑπέστρεψαν, πολλὴν ὠμότητα τούτου κατεγνωκότες καὶ τὸ τῶν μάγων πρὸς Ἡρώδη ζηλώσαντες, δοξάζοντες δὲ Θεὸν καὶ τὸν αὐτοῦ μάρτυρα διετελοῦν· ἀλλὰ καὶ τῶν πιστῶν τινες συνελθόντες ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἔξω τῆς πόλεως, ἔνθα καὶ τὴν τελείωσιν ὁ μάρτυς ὑπέστη, τὸ ἱερόν ἐκεῖνου σῶμα ἐν προαστίῳ σχολαστικοῦ τινος (Ἀδαμάντιος αὐτῷ ὄνομα) ὁσίως καὶ ἱερῶς κατέθεντο, εἰς δόξαν Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, τῆς μιᾶς θεότητος καὶ βασιλείας, ἣ πρέπει τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.»

Ἐν τοῖς βίοις τῶν Ἁγίων ἀναφέρεται συνήθως ὅτι ὁ Ἅγιος ἦν πατὴρ μὲν Ἑλληνας, μητὴρ δὲ χριστιανῆς. Ὁ ὄρος Ἑλληνα δὴλοῖ τὸν εἰδωλολάτρην. Διῶκται τῶν χριστιανῶν ὑπῆρξαν οἱ Ῥωμαῖοι, ἀλλ' οὗτοι ἐν τοῖς μαρτυρίοις καλοῦνται Ἑλληνας, φρονοῦντες τὰ τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ εἶναι μοναδικὸς καὶ ἀνεπανάληπτος. Ἦλθε πρὸς τοὺς λαοὺς, σεβόμενος τὰς παραδόσεις καὶ τὴν ἰδιοπροσωπίαν αὐτῶν. Ἐπεδίωκε τὴν δημι-

ουργίαν μιᾶς ἡνωμένης καὶ ἀλληλοπεριχωρουμένης κοινωνίας ἀνθρώπων κατὰ τὰ ἀριστοτέλεια πρότυπα. Οἱ Ἕλληνες ἦλθον πρὸς τοὺς λαοὺς μετὰ γραμμάτων καὶ πολιτιστικῶν ἀγαθῶν. Ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐγένετο εἰρηνικὴ ὥσμωσις λαῶν. Ὁ ὅρος Ἕλληνες δὲν εἶχε στενὴν ἐθνικὴν σημασίαν, ἀλλ' ἐδήλου τοὺς ἀπολαύοντας κοινῶ πολιτισμοῦ.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἦλθον ὡς συνεχισταὶ τοῦ ἔργου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ὁ πολιτισμὸς αὐτῶν εἶναι ὁ ἐλληνοιστικὸς ἐν Λατινικῇ γλώσσῃ καὶ Ῥωμαϊκοῖς θεσμοῖς. Ἐν τῇ Δύσει οἱ Ῥωμαῖοι ἠνεγκον ὥσμωσιν, ὡς ἐν τῇ Ἀνατολῇ οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἦλθον ὡς ξένοι κατακτηταί, ἀνώτεροι κατὰ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα, ἀλλὰ κατώτεροι κατὰ τὰ γράμματα καὶ τὴν παιδείαν. Ἐν τῇ Δύσει διεδόθη ἡ Λατινικὴ γλῶσσα, ἀλλ' ἐν τῇ Ἀνατολῇ παρέμεινε κυρίαρχος ἡ Ἑλληνικὴ. Οἱ κυρίαρχοι Ῥωμαῖοι δὲν εἶχον πολιτιστικὸν ἐκτόπισμα ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἦσαν Ἕλληνες ἐν ἐτέρῳ ἐνδύματι. Ἡ θρησκεία, ἡ φιλοσοφία, ἡ τέχνη, ἡ πόλις ἦσαν ἑλληνικά. Τὸ βᾶρος τῆς Ἀνατολῆς εἴλκυσε καὶ αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν Ῥώμην, ὥστε νὰ μεταφερθῇ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὡς Νέα Ῥώμη Κωνσταντινούπολις. Οἱ διωκόμενοι χριστιανοὶ εἶδον τὴν ἀντίπαλον εἰδωλολατρίαν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐκφράσει τῶν κρατούντων Ῥωμαίων, ὥστε ὠνόμασαν τοὺς μὴ χριστιανούς εἰδωλολάτρας Ἕλληνας. Οὕτως ἡ φράσις «πατὴρὸς μὲν Ἕλληνας» σημαίνει «πατὴρὸς μὲν μὴ χριστιανοῦ» ἢ «ἐθνικοῦ», ἀφοῦ ἔθνη ἦσαν πρῶτον οἱ μὴ Ἑβραῖοι καὶ εἶτα οἱ μὴ χριστιανοί. Ἐν τῇ τοπωνυμολογίᾳ τὰ τοπωνύμια Ἑλληνικά σημαίνουσι τὰς ἑλληνικάς, μὴ χριστιανικάς, ἀρχαιότητας. Τοιοῦτοι ὄντες οἱ Ῥωμαῖοι ἐν τῇ Ἀνατολῇ, προῦκάλεσαν τὸ μῖσος τῶν λαῶν αὐτῆς, ὅπερ ἐπέφεραν ἐν τῇ διαδρομῇ τῆς Ἱστορίας τὸν περιορισμὸν καὶ ἐν τέλει τὴν κα-

τάλυσιν τοῦ κράτους τῶν διαδόχων χριστιανῶν Ῥωμαίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ θεραπεία τοῦ σώματος ὑπὸ τοῦ Ἁγίου τὴν θεραπείαν τῆς ψυχῆς σημαίνει.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ παιδὸς καὶ ἡ ἐκψόφησις τοῦ δῆξαντος θηρίου τὴν καθάρεισιν τοῦ δράκοντος, ὡς προετοιμασίαν αὐτοῦ πρὸς τὸ μαρτύριον, σημαίνει.

Ἡ ἀνάρτησις τοῦ Ἁγίου ἐπὶ ξύλου καὶ ἡ πρόσδεσις ἐπὶ ἐλαίας τὴν Σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Ἡ καρποφορία τῆς ἐλαίας τὴν ἀκένωτον καρποφορίαν τῶν δωρεῶν τοῦ Σταυροῦ σημαίνει.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου ἔξω τῆς πόλεως τὸν Γολγοθᾶν σημαίνει.

Τὸ ρεῦσαν γάλα, ἀνθ' αἵματος, ἐκ τῆς ἀποκοπῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἁγίου τὴν ἀγνότητα αὐτοῦ σημαίνει, ὡς καὶ τὸ ὅμοιον τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης.

ΑΓΙΟΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ο ΜΥΡΩΒΛΥΤΗΣ

Ἁγιος Μεγαλομάρτυς Δημήτριος ἐγεννήθη ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἐμαρτύρησεν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἐπὶ αὐτοκράτορος Μαξιμιανοῦ. Ἡ μνήμη αὐτοῦ ἐορτάζεται τῇ εἰκοστῇ ἕκτῃ Ὀκτωβρίου.

Τὸ μαρτύριον αὐτοῦ ἐκφράζει τὴν πάλην τοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς τὴν εἰδωλολατρίαν καὶ τὴν νίκην τῆς πίστεως κατὰ τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων. Ἀκολουθεῖ τῇ στερεοτύπῳ θεματολογίᾳ τῶν μαρτυρίων. Ὁ Ἅγιος ἐπιθυμεῖ τὸ μαρτύριον, ὡς ἀπόδειξιν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ πρὸς τὸν Χριστόν. Καταβάλλει αἰσθητὸν δράκοντα, ὡς προετοιμασίαν καταβολῆς καὶ τοῦ νοητοῦ δράκοντος διὰ τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ. Ὁμολογεῖ τὴν πίστιν αὐτοῦ εἰς τὸν Χριστόν καὶ ἀποδέχεται τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ θάνατον. Ἡττᾶται ὑλικῶς, ἀλλὰ θριαμβεῦει ψυχικῶς. Οἱ πιστοὶ τιμῶσι τὴν μνήμην αὐτοῦ καὶ ὁ Ἅγιος εὐεργετεῖ αὐτοὺς δι' εὐλογίας καὶ θαυμάτων.

Ὁ Ἅγιος Δημήτριος εἴλκε τὴν καταγωγὴν ἐξ ἐπιφανοῦς γένους Μακεδόνων. Ἀνδρωθεὶς, ἐξεπόνει ἑαυτὸν πρὸς ἐκμάθησιν τῶν πολεμικῶν ἔργων. Διεβοήθη πρὸς ἅπαντας διακρίσει. Ἡ φήμη αὐτοῦ ἔφθασε καὶ εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις ἤρεν αὐτὸν εἰς ἀνθύπατον τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ὁ Ἅγιος οὐ περὶ πολλοῦ εἶχε

τὰ ἀξιώματα, πρὸς ἓν καὶ μόνον ἀπέβλεπε, τὴν εὐσέβειαν, καὶ ἓν ἐπόθει, τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον.

Ὁ ἄνθρωπος τοῦ αὐτοκράτορος ἐκήρυττε τὸν Χριστὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Ἑλλάδι ἄνευ φόβου καὶ ὑποστολῆς. Προσηλθόντινες, οἵτινες ἐπεδίωκον τὴν εὐνοίαν τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τῆς προδοσίας τῶν χριστιανῶν, καὶ κατήγγειλαν τοῦτον ὅτι πρεσβεύει τὰ τῶν χριστιανῶν. Ἀκούσας ὁ αὐτοκράτωρ, κατελήφθη ὑπὸ ἐκπλήξεως καὶ ὀργῆς. Θέλων νὰ βεβαιωθῇ ἰδίῳις ὄμμασι, διέταξεν, ὅπως προσαχθῇ ἐνώπιον αὐτοῦ ὁ προδοθεὶς. Ὁ Ἅγιος εἶδε τὸν πόθον αὐτοῦ πραγματοποιούμενον διὰ τῆς πιστώσεως ὅτι εἶναι στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ καὶ Αὐτοῦ μόνον προσκυνητής. Προσαχθεὶς, ἐδήλωσεν ὅτι καὶ ὁ θάνατος εἶναι εὐκατῶς αὐτῷ, διότι θὰ παραπέμψῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἀληθῆ ζωὴν καὶ τὸν ποθούμενον Χριστόν.

Ὁ αὐτοκράτωρ, ἐλπίζων εἰς μετάνοιαν τοῦ Ἁγίου, ἀπεφάσισεν, ὅπως δώσῃ χρόνον εἰς αὐτόν. Ἐνέκλεισε τοῦτον, φρουρούμενον, εἰς δημόσιον λουτρόν, γειτονοῦν πρὸς τὸ θέατρον. Ὁ ἴδιος προῦκάθισεν ἐπὶ μετεώρου βήματος ἐν τῷ θεάτρῳ, ὅπως παρακολουθήσῃ τὰ ἀρχόμενα θεάματα.

Ὁ Ἅγιος, ἀπαγόμενος πρὸς τὴν εἰρκτῆν, ἔχαιρε, διότι μετ' ὀλίγον θὰ ἤξιούτο τοῦ ποθουμένου μαρτυρίου. Ἐν ᾧ προσήυχετο ἐν τῇ εἰρκτῇ, εἶδε σκορπίον ἔρποντα μεθ' ὑψωμένου τοῦ κέντρου αὐτοῦ, ἔτοιμον, ὅπως πλήξῃ τὸν πόδα αὐτοῦ. Ὁ Ἅγιος, σφραγίσας ἑαυτὸν διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸν Χριστόν, ἀπεργάζεται τὸν σκορπίον νεκρόν. Ἄγγελος, ἐπιφανεὶς, στεφανοῖ καὶ ἐνισχύει τοῦτον.

Ὁ Μαξιμιανὸς ἐν τῷ θεάτρῳ παρηκολούθει ἀγῶνας μονομάχων, ἠδόμενος ἐπὶ τῇ ἐκχύσει αἱμάτων. Ἰπῆρχε βάρβαρος Βάνδαλος, φίλος τοῦ Μαξιμιανοῦ, ὁ Λυαῖος, διαπρέπων ἐπὶ μεγέθει καὶ ῥώμῃ. Οὗτος, στὰς ἐπὶ ἀναβάθρου, ἵνα φαίνηται

τοῖς πᾶσιν, ἐκάλει τὸν βουλόμενον εἰς πάλιν. Ὅστις ἠγωνίζετο πρὸς αὐτὸν εὐθὺς ἐθεᾶτο κατὰ γῆς ἢ καὶ ἐδέχετο θάνατον πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ Μαξιμιανοῦ.

Νεανίας τις Νέστωρ, ἄρτι φέρων τὸν ἴουλον ἐπανθοῦντα, ἐκ τοῦ κύκλου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, μὴ ἀνεχόμενος τὴν ταπεινώσιν τῶν χριστιανῶν διὰ τῆς φυλακίσεως τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ καὶ τῆς ὑπερηφανίας τοῦ φίλου τοῦ Μαξιμιανοῦ Λυαίου, ἀπεφάσισεν, ὅπως προσθέσῃ ἐν ἔτι θαῦμα εἰς τὰ θαύματα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου διὰ τῆς καταβολῆς τοῦ γαυριῶντος βαρβάρου. Προστρέχει τῷ Ἁγίῳ καί, προσπίπτων εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ζητεῖ ὄπλισιν διὰ τῶν εὐχῶν αὐτοῦ, ἵνα συγκρουσθῇ πρὸς τὸν Λυαῖον. Ὁ Ἅγιος ἐπέβαλε τὴν σφραγίδα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ μέτωπον καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, βεβαιώσας ὅτι, καὶ τὸν Λυαῖον θά νικήσῃ, καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ θά μαρτυρήσῃ.

Μετὰ ταῦτα ὁ Νέστωρ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον καί, ἀποδυσάμενος τὸν χιτῶνα, κατέστησε δῆλον εἰς τὸν αὐτοκράτορα ὅτι εἶναι ἕτοιμος πρὸς μονομαχίαν. Ὁ αὐτοκράτωρ, καταπλαγεὶς διὰ τὴν τόλμην τοῦ μειρακίου, προσεπάθησεν, ὅπως ἀποτρέψῃ αὐτόν, ὑπισχνούμενος καὶ χρήματα. Ὁ Νέστωρ παρέμεινεν ἀμετάπειστος. Προσηυχῆθη, ὅπως καταισχύνη τὸν Λυαῖον, ἵνα δοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ Δημητρίου, καί, σπασάμενος τὴν ῥομφαίαν, ἐπληξεν τὸν βάρβαρον εἰς τὴν καρδίαν. Ὁ Μαξιμιανός, ἄλλος ἐξ ἄλλου γενόμενος διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀγαπητοῦ φίλου αὐτοῦ, ἀπεχώρησεν εἰς τὰ βασίλεια.

Εἶτα ὁ Μαξιμιανός, μεταπεμψάμενος τὸν Νέστορα, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτοῦ τίσι μαγείαις ἀνεῖλε τὸν τοσοῦτον ὑπέρτερον αὐτοῦ Λυαῖον. Ὁ Νέστωρ ὠμολόγησεν ὅτι οὐδένα συνεργὸν εἶχεν εἰς τὸ ἔργον, εἰμὴ μόνον τὸν Θεὸν τοῦ Δημητρίου, τὸν Θεὸν τῶν Χριστιανῶν. Ὁ Μαξιμιανός κατεδίκασε τὸν Νέστορα εἰς θάνατον διὰ τῆς ἰδίας ῥομφαίας αὐτοῦ. Οὕτως ὁ Μάρ-

τους παρεπέμφθη πρὸς τὸν Χριστόν, ὃν ἠγάπησε, παρ' οὗ θὰ ἀπολάβῃ τοὺς στεφάνους τῆς διπλῆς νίκης αὐτοῦ, κατὰ τοῦ αἰσθητοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ ἔχθρου.

Αἱ ὑποβολαὶ ὅτι αἴτιος τοῦ θανάτου τοῦ Λυαίου εἶναι ὁ Δημήτριος ἐξηκολούθουν. Ὁ Μαξιμιανός, κρίνων ὅτι δὲν εἶναι καλὴ συνάντησις αὐτοῦ πρὸς τὸν Δημήτριον, διατάσσει τὴν ἀναίρεσιν τούτου ἐν τοῖς λουτροῖς, ἔνθα ἐκρατεῖτο. Ὁ Μάρτυς ἐτελειώθη, λογχισθεὶς τὴν πλευράν. Φιλόχριστοὶ τινες, προσελθόντες, ἀνεῖλον τὸ σῶμα τοῦ Μάρτυρος, ἐρῥιμμένον κατὰ γῆς, καὶ ἐκῆδυσαν εὐλαβῶς.

Εἷς τῶν οἰκετῶν τοῦ Μάρτυρος, Λουῖπος καλούμενος, ἀνεῖλε τὸ ἐπώμιον καὶ τὸν δακτύλιον τοῦ Μάρτυρος, περιχρίσας τῷ αἵματι αὐτοῦ. Τὰ ἁγιασθέντα ταῦτα λείψανα ἰῶντο νοσήματα καὶ ἔτρεπον δαιμόνια. Πᾶσα ἡ πόλις προσέτρεχεν εἰς αὐτά. Μαθὼν ὁ Μαξιμιανός τὰ γινόμενα, συνέλαβε καὶ ἀνεῖλε τὸν οἰκέτην.

Χρόνου παρελθόντος καὶ τῆς εἰδωλικῆς ἀγλῦος εἰς αἰθρίαν μεταβληθείσης, ὁ τότε ἑπαρχος τοῦ Ἰλλυρικοῦ Λεόντιος περιπίπτει εἰς βαρυτάτην νόσον. Οὐδεμία ἐλπίς ἰάσεως παρὰ τῶν ἰατρῶν ὑπῆρχεν αὐτῷ. Μόνη ἐλπίς ἔμεινεν ἡ πρὸς τὸν Μάρτυρα καταφυγή. Εἰσήχθη κλινοπετῆς εἰς τὸ ὑπόγειον, ἐν ᾧ ἐκρύπτετο τὸ ἱερὸν σῶμα τοῦ Μάρτυρος, καὶ ἔλαβε ταχεῖαν τὴν θεραπείαν.

Ταχείας τῆς θεραπείας τυχὼν ὁ Λεόντιος, ταχεῖαν ἀπέδωσε καὶ τὴν ἀμοιβήν. Τὸν μικρὸν οἰκίσκον, ὅστις εἶχε τὸ ἱερὸν σῶμα τοῦ Μάρτυρος, ἐγκεκλεισμένον ὑπὸ τῶν περιβόλων τοῦ λουτροῦ καὶ τοῦ σταδίου, καθελὼν, ἀνήγειρεν ἐξ αὐτῶν τῶν κρηπίδων μεγαλοπρεπῆ ναόν, κατακοσμοῦντα τὸ ἄστυ τῆς Θεσσαλονίκης.

Μέλλων ὁ Λεόντιος, ὅπως μεταβῆ εἰς τὸ Σίρμιον, αὐτοκρατορικὴν καθέδραν, ἠθέλησεν, ὅπως συμπαραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ

καί τινα μέρη τοῦ ἱεροῦ σώματος, ἵνα καί ἐκεῖ ἀνεγείρη ναόν, ἀλλ' ὁ Μάρτυς δὲν συνευδόκησε. Παραλαβὼν τὴν γλαμύδα τοῦ Μάρτυρος, βεβαμμένην διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, καὶ τὸ ἐπώμιον καὶ θέμενος ἐν κιβωτίῳ, ἐπορεύετο. Καταλαβὼν τὸν ποταμὸν Ἰστρον ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, εὔρε τὸ ρεῖθρον μέγα καὶ πάντῃ ἀδιάβατον. Ἀποροῦντι, ἐπεφάνη αὐτῷ ὁ Μάρτυς Δημήτριος καὶ ὑπέδειξε τὴν διάβασιν ἐπὶ τοῦ ἐπωμίου αὐτοῦ ἀδιστακτως. Ἐπιβάς τοῦ ὀχήματος ὁ Λεόντιος καὶ φέρων εἰς χεῖρας τὸ κιβώτιον, ἄνω στρέφων τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ψυχὴν, διεπεραιώθη.

Ἐν Σιρμίῳ ὁ Λεόντιος ἐδείματο ναὸν τῷ Μάρτυρι Δημητρίῳ, γειτονοῦντα πρὸν τὸν ναὸν τῆς καλλινίκου Μάρτυρος Ἀναστασίας, ἐν ᾧ κατέθηκε τὴν ἱεράν θήκην μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ θησαυροῦ. Ἡ ἁγιαστικὴ γλαμύς τοῦ Μάρτυρος ἐπιτελεῖ θαύματα καὶ ἰάσεις χάριτι καὶ δυνάμει Χριστοῦ.

Ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἀνεκηρύχθη πολιοῦχος τῆς πόλεως αὐτοῦ Θεσσαλονίκης, ἣν πολλάκις ἐρρύσατο ἐξ ἐπιδρομῶν καὶ κινδύνων, ἐμφανισθεῖς. Πλήθη προσκυνητῶν, πανταχόθεν προσέτρεχον εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ, ἔνθα ἐκ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἀνέβλυζεν ἁγιαστικὸν μύρον. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἶναι οἱ δύο δημοφιλέστεροι στρατιωτικοὶ Ἅγιοι. Ἀποτελοῦσι ξυνωρίδα, ὀρίζουσιν τὴν ἑναρξίν τῶν ἐνιαυσίων ἐργασιῶν τῇ εἰκοστῇ τρίτῃ Ἀπριλίου καὶ τὴν λήξιν αὐτῶν τῇ εἰκοστῇ ἕκτῃ Ὀκτωβρίου. Ὡς δορυφόροι, ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν, ὁ δὲ ἐξ ἀριστερῶν, περιστοιχοῦσι τοὺς ἐν τοῖς εἰκονοστασίαις Ἅγίους. Οὗτοι παρελήφθησαν ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, διαδοθέντες καὶ εἰς τὴν Δύσιν. Οἱ Ἅγιοι Γεώργιος, Δημήτριος καὶ Μερκούριος ἐνεφανίσθησαν βοηθοῦντες τὰς παρατάξεις αὐτῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀντιοχείας τῷ 1098. Ὁ πρῶτος ναὸς πρὸς

τιμήν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐν Ἰταλία μαρτυρεῖται ἐν Ῥαβέννη κατ' ἐπίδρασιν τοῦ Βυζαντίου.

Ἐγκόλπια, εἰκονίζοντα τὸν Ἅγιον Δημήτριον ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ, ἐχρησίμευον ὡς φυλακτήρια τῶν προσκυνητῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος Α' ὁ Κομνηνὸς εἰκόνισε τὴν μορφήν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλύτου τρέχει οὕτω:

«Εἶχε μὲν τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα Μαξιμιανὸς ὁ Ἐρκούλιος, πολὺς κατὰ Χριστιανῶν πνέων τε καὶ φερόμενος· εἰδωλικῆς δὲ πλάνης τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἅπασαν ἐκάλυπτε νέφος, εἰ καὶ λαμπροὶ καθάπερ ἀστέρες ταύτην διαλαχόντες οἱ διὰ Χριστὸν παθόντες ἐξέλαμπον. Ὡν εἷς τότε καὶ ὁ θαυμαστὸς Δημήτριος ἐγνωρίζετο· Δημήτριος, ὁ καὶ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν περιβλεπτος, καὶ τοῖς ἐν Χριστῷ θαύμασι περιβόητος. Ὃν ἤνεγκε μὲν ἡ μεγάλη Θεσσαλονίκη· τό γε τὴν εἰς πατέρας ἦκον ἐπίσημος ἦν, καὶ τὴν εἰς τοὺς ἄνω τοῦ γένους ἀναφορὰν τῶν Μακεδόνων ἐπιφανέστατος.

Ἄλλ' οὐχ οὕτω περιφανεία προγόνων, ὡς οἰκείῳ κόσμῳ τῆς ἀρετῆς ἐλαμπρύνετο. Τοσοῦτον γὰρ εὐγενεία ψυχῆς τοὺς ἐπὶ τούτῳ λαμπροὺς παρέδραμεν, ὅσον ὥρα σώματος τοὺς ἐπὶ κάλλει σεμνυνομένους ὑπερεβάλετο· φύσις γὰρ αὐτῷ μαθήματα μὲν παραλαβεῖν ἱκανή, συλλέξει δὲ ἦθη καὶ κεράσαι πρὸς τὸ χρηστότερον ἀγαθῆ· τό τε τοῦ προσώπου λίαν ἐπίχαρι τὴν τῆς ψυχῆς εὐγένειαν ὑπεδήλου. Τὸν μὲν οὖν ἐκ παιδῶν εἰς ἦβην χρόνον πάντων ὁμοῦ τῶν ἡλίκων ἐκράτει· καὶ ἦν οὐδὲν τῶν ἀληθῶς ἀγαθῶν, ἐφ' ᾧ μὴ τῶν ἄλλων πολλῶ τῷ μέσῳ διέφερεν· ἀλλὰ δῆλον ἦν ἐξ ἀρχῆς τὸ φυτόν, ὅπως μὲν γένοιτο χαριέστατον, ὅπως δὲ πολὺν τε καὶ ἀγαθὸν τὸν καρπὸν ἐνέγκοι.

Εἰς ἄνδρας δὲ ἤκων, φύσεως μὲν ἰσχὺν ἐπεδείκνυτο, ἀνδρείαν δὲ ἤσκει καὶ ῥώμην, πρὸς μάθησίν τε τῶν πολεμικῶν ἑαυτὸν ἐξεπώνει, μετὰ χρηστοῦ τοῦ ἡθους καὶ τῆς ἡδίστου αὐτῷ ἐπανθούσης αἰδοῦς τε καὶ κοσμιότητος· αὐτό τε τὸ διαβεβοῆσθαι πρὸς ἅπαντας, γινώριμον τὸν ἄνδρα καὶ βασιλεῖ καθιστᾷ. Λαμπρᾶς οὖν καὶ μεγαλογνώμονος οὕτως ἔχοντα φύσεως ὁ βασιλεὺς τὸν Δημήτριον ἐννοήσας, ἐπὶ πολὺ δόξης ἐκ πρώτης εὐθύς αἶρει, καὶ ἀνθύπατον προβάλλεται τῆς Ἑλλάδος· ὡς καὶ ὑπατικὸν ἅμα περιβαλεῖν ὀρατίωνα. Ὁ δὲ (ἦν γὰρ τὸ δέον συνιδεῖν ἰκανώτατος, καὶ τὸ κρεῖττον προελέσθαι τῶν ἄλλων ἀξιωματικώτατος) τούτων μὲν βραχὺν ἐποιεῖτο λόγον, τῶν δὲ πρὸς θεραπείαν φερόντων Θεοῦ διαφερόντως εἶχετο. Καὶ διὰ τοῦτο πάντα μὲν ἐπίσης τὰ ἐνταῦθα τερπνὰ διέπτυε, πρὸς ἓν δὲ τοῦτο μόνον εἶχεν ἐρωτικῶς, τὴν εὐσέβειαν, καὶ τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον ἐδίψα, καὶ τὴν ἐκεῖθεν μακαριότητα.

Ἐκῆρυττεν οὖν οὐ φόβῳ τινὶ καὶ ὑποστολῇ, ἀλλὰ καὶ λίαν εὐπαρρησιάστως τὸ τοῦ Θεοῦ σωτήριο ὄνομα· καὶ οὐδὲν ὅτι μὴ Χριστὸς αὐτῷ διὰ στόματος ἦν. Τὸν δὲ τῆς ζωῆς ἄρτον, ὃν Λόγον εἶναι τῆς ἀληθείας γινώσκομεν, πᾶσι τοῖς πτωχοῖς τὴν εὐσέβειαν φιλοθέως διένειμε, παράγων ἀπὸ τῶν θείων Γραφῶν, καὶ διδάσκων ὅτι τῆς μακαρίας ἐκείνης ἐν τῷ παραδείσῳ διαγωγῆς τὸν ἄνθρωπον ἐκπεσόντα, καὶ δουλωθέντα τῇ ἁμαρτία, αὐτὸς ὁ τῷ Πατρὶ συνάναρχος Λόγος, οὔτε τῆς θεότητος ἀποστάς καὶ σάρκα λαβὼν ἐκ Παρθένου, δούλου τε μορφήν ἐκουσίως ἀναλαβὼν, θειοτέρας ἠξίωσε πολιτείας, καὶ τὴν προτέραν ἐλευθερίαν αὐτῷ ἐχαρίσατο. Ταῦτα καὶ ἕτερα διδάσκων τε καὶ διερμηνεύων αὐτοῖς ἐξηγεῖτο, καὶ οἰονεὶ ἀφορμὰς παρεῖχε καὶ σπέρματα πρὸς τοῦτο, καὶ υἱοὺς γενέσθαι τε καὶ κληθῆναι Θεοῦ, καὶ τῆς ἐν Χριστῷ κρυπτομένης ἀξιωθῆναι ζωῆς.

Ἐντεῦθεν πολλοὶ τῆς ἡδίστης ἐκείνης διδασκαλίας τοῦ

μάρτυρος ἀπολαύοντες, τοῦ μὲν πικροῦ τῆς ἀπάτης ἀφίσταντο σκοτούς, τῷ δὲ γλυκεῖ τῆς ἀληθείας φωτὶ προσετίθεντο. Ἄλλ' ἐκεῖνος πολὺν ὠδίνων τὸν εἰς Χριστὸν ἔρωτα, καὶ ἀπλήστως τῆς τῶν ἀνθρώπων ὀρεγόμενος σωτηρίας, εἰ μὴ πάντα τῶν τοῦ ἐχθροῦ χειρῶν ἐξελέσθαι δυνατὸς γένοιτο, ζημίαν τοῦτο πλείστην ἠγεῖτο, καὶ οὐδὲν ὄλως κατορθοῦν ἐνόμιζεν. Ἐχώρει τοίνυν αὐτῷ κατὰ γνώμην τὸ πρᾶγμα, καὶ ἡ φήμη πανταχοῦ τὸν ἄνδρα παρέπεμπε κηρύττοντα τὴν Τριάδα, μὴ ὅτι τοῖς ἀνά τὴν Ἑλλάδα τε καὶ Θεσσαλονίκην, ἀλλ' ἤδη καὶ οἷς οὐδὲ λόγος περὶ αὐτοῦ ἀφίκετο πρότερον. Ἐν τούτῳ δὲ ὄντος καὶ τὸ καλὸν ἐκεῖνο τῆς διδασκαλίας νᾶμα προχέοντος, ἤκουσιν τινες παρ' αὐτόν, οἷς ἔργον Χριστιανούς ἐρευνᾶν, καὶ τὴν εἰς βασιλέα οἰκείωσιν ἑαυτοῖς διὰ τῆς ἐκείνων προδοσίας περιποιεῖσθαι.

Δημήτριος δέ, ὡς ἤδη φθάσαντες ἐδηλώσαμεν, οὐκ ἐν γωνίαις τὰ Χριστιανῶν μετιών, οὐδὲ νυκτερινὸς ὢν Χριστοῦ μαθητής, μᾶλλον δὲ τῆς ἀληθείας διδάσκαλος, ἀλλ' ἀνακεκαλυμμένος καὶ φανερώς ὁμολογῶν τὴν εὐσέβειαν, συλλαμβάνεται παρ' αὐτῶν· καὶ δῆλα τῷ βασιλεῖ τὰ κατ' αὐτόν γίνεται, ὅτι τὰ μὲν τῶν Χριστιανῶν πρεσβεύων ἐστί, τὰ δὲ τῶν ἡμετέρων, φασί, θεῶν σαφῆ γέλωτα καὶ μυκτηρισμὸν τιθέμενος. Μαξιμιανὸν δὲ ἄρα Θεσσαλονίκη τότε παρ' ἑαυτῆ εἶχεν, μέγαν μὲν τῷ ἐπὶ Σαυρομάτας πολέμῳ καὶ Σκύθας γενόμενον, πολλῶ δὲ μείζω τῆ κατὰ τῶν εὐσεβῶν ὠμότητι γνωριζόμενον. Ἀκούσαντα τοίνυν εὐθέως τὸν βασιλέα πάντα εἶχεν ὁμοῦ, ἔκπληξις, ἀνία, δέος, ὀργή· ἐξεπέπληκτο τῆς ἀκοῆς τὴν καινότητα, ἠνιάτο τῆ τοῦ ἀνδρός ζημιά, ἐδεδίει μὴ καὶ ἄλλους τοιοῦτος ὢν ἐλκύσει πρὸς θεοσέβειαν, δι' ὀργῆς εἶχεν ὡς τῆς παρ' αὐτοῦ τιμῆς ἀλογήσαντα. Πλήν ἀλλὰ πιστεύειν ἀκοῆ τοσοῦτον οὐκ ἔχων, ἄτε μηδὲ φέρων ὄλως ἄνδρα τοιοῦτον ζημιωθῆναι (καὶ γὰρ ὁ μὴ βούλεται τις, οὐδὲ ῥαδίως πιστεύειν δύναται), ἤθελε

καὶ ὀφθαλμοὺς μάρτυρας τοῦ ἀκουσθέντος παραλαβεῖν. Ἄγειν οὖν κελεύει τὸν ἄνδρα παρ' αὐτόν.

Ὁ δὲ παραστάς οὐκ ἔφριξε τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς, οὐ τὰς ἐλπίζομένας ὑπεστάλη κολάσεις, οὐ τὴν ἀγριότητα τοῦ δικάζοντος ἐδειλίασεν ἀλλὰ τὴν ὠμότητα ταύτην ὕλην ἐκεῖνος τοῦ φανῆναι μᾶλλον τὸν πρὸς Θεὸν αὐτοῦ πόθον νομίσας, λέων εὐθύς εἰς ἀγῶνα εἰσῆει, μαλακὸν οὐδὲν οὐ βλέπων, οὐ λέγων, ἀλλὰ πιστούμενος μᾶλλον τοῖς παρ' ἑαυτοῦ λόγοις τὰ τῷ τυράννῳ προακουσθέντα, ὡς εἶη μὲν στρατιώτης Χριστοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου προσκυνητής· τοὺς δὲ παρ' αὐτῶν λεγομένους καὶ σεβομένους θεοὺς τοσοῦτον ἀπέχει τιμᾶν, ὅτι καὶ μυκτηρίζει σαφῶς καὶ βδελύττεται ὡς δὲ καὶ ἀπειλοῦσιν αὐτοὶ βασάνους, τότε ἀνιαθήσεται πάσχων, ὅταν εἰδῇ τοὺς κολαστὰς ἢ φιλανθρώπως αὐτάς, ἢ ἐλάττους ἐπάγοντας τῆς ἐπιθυμίας. «Τιμαὶ δέ», φησιν, «καὶ παρὰ σοῦ, βασιλεῦ, καὶ ἄπερ δίδως τοῖς πειθομένοις σοι ἀγαθὰ, πῶς ἂν θέλξωσι τὸν καὶ αὐτό σοι τὸ ἐπίφθονον τῆς ἀρχῆς, αὐτὴν ἐκείνην τὴν βασιλείαν, σύναμα πλούτοις καὶ θησαυροῖς, ἴσον καὶ λεπτῇ κόνει περιφρονοῦντά τε καὶ ἀτιμάζοντα; Εἰ δὲ καὶ θάνατον ἐπαγάγοις, τότε μοι τὸ εὐκταιότατον ἴσθι ποιῶν καὶ πρὸς τὴν ἀληθῆ ζωήν, καὶ τὸν αὐτῆς πλέον ἐμοὶ ποθούμενον παραπέμπων Χριστόν.»

Τούτων ἐπειδὴ Μαξιμιανὸς ἤκουσε, μετὰ φρονήματος ἀτρέπτου καὶ γενναίου τοῦ παραστήματος, ἐλευθέρου τε στόματος εἰρημένων, τὸ παραυτίκα τὴν βάσανον ἀναβάλλεται, σοφώτερόν τι μᾶλλον ποιῶν, οὐ φιλανθρωπότερον. Ἡβούλετο γὰρ μετάνοιαν αὐτῷ ἐμβαλεῖν καὶ πάρεσιν τῆς θερμῆς ἐνστάσεως τὸν μεταξὺ χρόνον, καὶ διὰ τοῦτο τό γε νῦν ἔχον αὐτοῦ που τὸν Δημήτριον δημοσίου γειτονοῦντος λουτροῦ καμάραι καμίνων εἰς φρουρὰν ἐλάμβανον. Μαξιμιανὸς δὲ τοῦ θεάτρου ἐπιβάς, ὃ κατ' ἐκεῖνο συνεκρότει τῆς ὥρας, τοὺς παγκρατιαστὰς τε

συναγαγών, τὴν πόλιν ἐκκλησιάζων ἦν, καὶ τὴν ἀγωνίαν διατιθέμενος, αὐτὸς ἐπὶ μετεώρου τοῦ βήματος προκαθήμενος.

Ὁ μάρτυς δὲ πρὸς τὴν εἰρκτὴν ἀπαγόμενος ἤδετο τε ὁμοῦ καὶ ἀνιαρῶς διέκειτο· ἤδετο μὲν, ὅτι μικρὸν ὅσον οὕτω τοῦ μαρτυρίου ἀξιοθήσεσθαι ἔμελλεν, ἠνιάτο δέ, ὅτι μὴ καὶ θάπτον ἐπιόντας αὐτῷ τοὺς κολαστὰς ἐθεᾶτο, καὶ πρὸς βασάνους ἤδη καὶ τὸν θάνατον συνηρπάζετο. Τοσοῦτος γὰρ Δημητρίῳ τοῦ διὰ Χριστὸν ἀποθανεῖν ἀγὼν ἦν, ὅση Μαξιμιανῶ πάλιν τοῦ τὸν ἄνδρα ἐλεῖν διὰ τῶν χρηστοτέρων σπουδή. Τὴν εἰρκτὴν τοίνυν ὁ μάρτυς κατειληφώς, «Ὁ Θεός», ἔλεγεν, «εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσσχες· Κύριε, εἰς τὸ βοηθησαί μοι σπεῦσον. Ὅτι σὺ ἡ ὑπομονή μου, Κύριε, ἡ ἐλπίς μου ἐκ νεότητός μου. Ἐπὶ σέ ἐπεστηρίχθην ἀπὸ γαστρός· ἐκ κοιλίας μητρός μου σύ μου εἶ σκεπαστής. Ἐν σοὶ ἡ ὕμνησις μου διαπαντός. Ψαλῶ τῷ Θεῷ μου, ἕως ὑπάρχω. Διὰ τοῦτο ἀγαλλιάσεται τὰ χεῖλη μου, ὅταν ψάλλω σοι, καὶ ἡ γλῶσσά μου ὄλην τὴν ἡμέραν μελετήσῃ τὴν δικαιοσύνην σου.»

Καὶ τῆς εὐχῆς αὐτῷ τελεσθείσης, ὄρα σκορπίον ἔρποντα κατὰ γῆς τὸ κέντρον τε ἤρκότα, καὶ αὐτοῦ τὸν πόδα βαλεῖν μέλλοντα. Ὁ δὲ τῷ σταυρῷ σφραγισάμενος, καὶ τὸν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων τῷ οἰκείῳ πλάσματι δόντα πατεῖν ἐπικαλεσάμενος, νεκρὸν ἐκεῖνον εὐθέως, μᾶλλον δὲ τὸν ἐν αὐτῷ νοητὸν σκορπίον ὑποκρυπτόμενον, ἀπεργάζεται. Καὶ παραχρῆμα θεῖος ἄγγελος ἐπιφανεῖς, στέφανον αὐτοῦ τῇ κορυφῇ ἐπιτίθησι, προσειπὼν, «Εἰρήνη σοι, ἀθλητὰ τοῦ Χριστοῦ, ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου.» Οὕτως ὁ ταχὺς εἰς παράκλησιν τῶν φοβουμένων αὐτὸν Κύριος ἅμα τῇ τῆς εἰρκτῆς κατακλείσει καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἡμέρας ἄγαν παραμυθεῖται τὸν ἀθλητὴν, καὶ πρὸς τὸ μέλλον προθυμίας ἐμπίπλησιν. Ἀλλὰ Δημήτριον μὲν οὕτως ἡ φρουρὰ εἶχε.

Μαξιμιανῶ δὲ τὸ τῶν μονομάχων συνεκροτεῖτο θέατρον, καὶ

τᾶλλα ὅσα τὰ τοῦ πεντάθλου συνεπλήρου θεάματα. Ὁ δὲ ἐκ περιωπῆς καθῆστο, διατριβὴν ἡδίστην τὸν ἀγῶνα ποιούμενος. Ἦδετο γάρ, ὡς ἔοικεν, αἱμάτων ἀνθρωπίνων ὄρων ἔκχυσιν. Ἦν δέ τις ἀνὴρ βάρβαρος τῶν ἐπιτηδείων Μαξιμιανῶ, πρὸς τε χεῖρα γενναῖος, καὶ πρὸς πάλην οὐχ ἥμιστα ἀγαθός, μέγεθός τε τοῦ μετρίου μεῖζων, καὶ παρὰ τοῦτο σφόδρα κεχαρισμένος αὐτῶ, καὶ λόγου κομιδῇ πολλοῦ ἀξιούμενος· Λυαῖος ὄνομα τῷ ἀνδρὶ, πατρὶς Οὐάνδαλα.

Οὗτος τὰ γε εἰς ῥώμην σώματος πάντων κρατεῖν ἀλαζονευόμενος, ἐπ' ὀκρίβαντος τότε στάς, ὡς ἐπίδηλος εἶη τῷ θεάτρῳ παντί, τὸν βουλόμενον εἰς πάλην προεκαλεῖτο. Εἰργαστο δὲ ἄρα τῷ Μαξιμιανῶ κύκλος σανίσι διειλημμένος συχναῖς ἐφ' ὃν οἱ μονομαχεῖν μέλλοντες εἰσήεσαν, καὶ τὸ παγκράτιον ὑπῆρχοντο καὶ τὴν πάλην. Ἐπεὶ τοίνυν τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ πάντων ἐκράτει Λυαῖος, καὶ πᾶς ὅστις εἰς χεῖρας αὐτῶ ἐρχόμενος, χαμαὶ κείμενος εὐθύς ἐθεᾶτο, ἢ καὶ θάνατον ἐκ τοῦ παραχρῆμα σπασάμενος, τοσοῦτον ἦδεσθαι τῷ τυράννῳ παρεῖχεν, οὐς κατέβαλλε τοὺς συμπλεκομένους, ὅσον οὐ πολλῶ ὕστερον λύπη περιβαλεῖν αὐτὸν ἔμελλεν.

Ἄνῆρ γάρ τις, ὄνομα Νέστωρ, τὴν μὲν ἡλικίαν κομιδῇ νέος, ἄρτι τὸν ἴουλον ἐπανθούντα φέρων, ἰδεῖν δὲ ἡδίστος, καὶ κάλλει διαπρεπέστατος, γνωστός τῷ περιδόξῳ μάρτυρι Δημητρίῳ τελῶν, ὄρων οὕτω Μαξιμιανόν περὶ τὸν βάρβαρον διακείμενον, καὶ πολλὰ πρὸς τοῖς μονομαχίας ἄθλοις καὶ χρήματα προτιθέντα, τοῦτο μὲν τὸ ὑπερήφανον Λυαίου μισήσας, τοῦτο δὲ καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ μάρτυρος γινόμενα θαύματα κατιδὼν, καὶ ὅπως αὐτῶ πλεῖστοι προσιόντες τὴν εἰς Χριστὸν θεοσέβειαν ἐδιδάσκοντο, ἐν δὲ τοῦτο θελήσας γενέσθαι τῶν Δημητρίου θαυμάτων, τὸ ταῖς εὐχαῖς ἐκείνου καθοπλισθέντα λῦσαί τε Λυαίου τὸ θράσος καὶ τὴν ὄφρυν αὐτὴν τοῦ βαρβάρου καταβαλεῖν,

προστρέχει τῷ μάρτυρι, καὶ τῶν ποδῶν ἐκείνου τῶν ἁγίων προ-
κείμενος, «Δούλε τοῦ Θεοῦ Δημήτριε», λέγει, «πρόθυμός εἰμι
καὶ ὀργᾶ μοι ἔνδον ἡ ψυχὴ Λυαίῳ πρὸς συμπλοκὴν συνελθεῖν,
εἰ μόνον αὐτὸς ὀπλίσεις με ταῖς εὐχαῖς, καὶ ταύταις τὴν κρα-
ταιὰν χεῖρα συμμαχοῦσαν παράσχῃς.»

Τί οὖν ὁ θεῖος Δημήτριος; Ὅσπερ αἰτήσας αὐτὸς μᾶλλον ἢ
αἰτηθεὶς, μικροῦ τῇ τελειώσει τὴν αἴτησιν ἐπιφθάνει καὶ ταχέ-
ως ἐπιβαλὼν αὐτῷ τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα εἰς τὸ μέτωπόν τε
καὶ τὴν καρδίαν, ἀφήσιν, ἐπειπὼν. «Καὶ τὸν Λυαῖον νικήσεις,
καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρήσεις.» ὅπερ ταυτὸν ἦν εἰπεῖν, «Καὶ
τὸν φανερόν ἀντίπαλον καὶ τὸν ἀφανῆ νικήσεις.» Οὕτως οὐ μόν-
ον θάρσος ἐνήκεν αὐτοῦ τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος
ἀσφαλέστατα προσεφθέγγετο. Αὐτίκα γοῦν ὁ Νέστωρ ἀφικό-
μενος εἰς τὸ στάδιον καὶ διὰ τῶν βαθμίδων καταπηδήσας, τὸν
τε χιτῶνα ἀποτίθεται, καὶ ἑαυτὸν δῆλον καθίστησι τῷ βασιλεῖ
παραστάς. Μαξιμιανὸς δὲ τὴν πολλὴν τόλμαν ἐκείνην τοῦ νε-
ανίσκου καταπλαγεὶς, καὶ ἄλλο τι εἶναι ὑπολαβὼν ἢ ἀνδρείας
ἐπίδειξιν τὸ γινόμενον, ἐγγυτέρω παραστῆναι κελεύει, καί, «Ὡ
νεανίσκε», συμβουλεύων φησὶν, «οἶδ' ὅτι χρημάτων ἔνδεια εἰς
τουτό σε τόλμης ἠνάγκασεν ἐπαρθῆναι, ἵνα ἢ περιγενόμενος,
πλοῦτον σεαυτῷ ἀθρόον περιποιήσῃ, ἢ ἀποτυχὼν, πενίαν ὡς
ἐχθρόν ἄσπονδον μετὰ καὶ ζῆν ἀποφύγῃς. Ἐγὼ δέ σε καὶ τῆς
ἡλικίας, καὶ τῆς καλὸν ἐπιλαμπούσης σοι ὥρας οἰκτίρων, πα-
ρέξω καὶ ὑπὲρ μόνης γε τῆς τόλμης ἄξια καὶ ἱκανὰ χρήματα.

Καὶ λαβὼν ἄπιθι μετὰ τοῦ ζῆν ἀπολαύων καὶ τῶν χρημά-
των. Λυαίῳ δὲ σεαυτὸν τὸ παράπαν μὴ ἀντιστήσῃς· πολλοὺς
γὰρ τοῦ ζῆν ἀπήλλαξε, καὶ τῶν καταπολύ σου ῥωμαλεωτέ-
ρων.» Ταῦτα ὁ Νέστωρ ἀκούσας, οὔτε ἤρπασε τὴν τοῦ βασιλέ-
ως φιλοτιμίαν, οὔτε πάλιν πρὸς τὸν τοῦ Λυαίου ἔπαινον ἐδειλί-
ασε. Τῷ δὲ βασιλεῖ, «Οὐ χρημάτων ἐπιθυμῶ», ἔφη, «οὐδὲ παρά

τοῦτο ἑμαυτὸν εἰς τόνδε τὸν ἀγῶνα καθῆκα, ἀλλὰ δόξης ἐρῶν μᾶλλον καὶ Λυαίου κρείττων ἀναφανῆναι βουλόμενος. Ἀπόμοτον γὰρ ἐμοὶ μὴ ὅτι γε τὸ πλουτεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ζῆν, δόξης εἶξαντι Λυαίῳ καὶ τῶν πρωτείων ἐκείνῳ παραχωρήσαντι.» Ταῦτα οὕτω λεχθέντα καὶ βασιλέα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἅπαντας ἠρέθισαν εἰς ὀργήν· ὅπως γὰρ ὠπλίσθη, καὶ ἐφ' ᾧ πεποιθῶς ἐκείνος οὕτως ἐφθέγγετο, αὐτοὶ ἀγνοοῦντες, ἀλαζονείας μόνης καὶ κενοῦ τύφου τὰ ῥήματα ὑπελάμβανον. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς πολὺς ἦν εἰς τὸν ἀγῶνα διεγείρων Λυαῖον καὶ τὴν ὀρμῆς καὶ θάρσους ἔμπλεων παροξύνων ψυχῆν.

Νέστορι δὲ τὸ θάρσος οἱ Δημητρίου λόγοι καὶ Χριστὸς ἦν, πρὸς ὃν ἀνατείνας τοὺς ὀφθαλμούς, «Ὁ Θεός», ἔλεγε, «Δημητρίου, δὸς ἐμὲ τὸν βραχὺν τὴν ἡλικίαν Δαυῖδ Γολιάθ ἄλλον καταισχυῖναι Λυαῖον. Σοὶ γὰρ πεποιθῶς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἐν μέσῳ πολλῶν ἠράμην, ἵνα τὸ σὸν ὄνομα δοξασθῇ τοῦ μόνου ἀληθῶς Θεοῦ, καὶ τοῖς ἐν σοὶ δύναμιν ποιουμένοις ἐπιπέμποντος βοήθειαν ἐξ ἀγίου.» Οὕτως ἔφη, καὶ ἅμα τὸν ἀκινάκην σπασάμενος, καὶ τὸ θέατρον εἰσπηδήσας, τῆς συμπλοκῆς ἤδη γενομένης, βάλλει καιρίως κατὰ τῆς καρδίας τὸν βάρβαρον καὶ εὐθύς τὸν μὲν ἀναιρεῖ, σχεδὸν δὲ καὶ Μαξιμιανὸν τῇ περὶ αὐτὸν λύπῃ· πολλῶ δὲ μᾶλλον εἰπεῖν καὶ πλάνην αὐτήν, καὶ σὺν ἐκείνῃ τὸν ταύτης αἴτιον, τὸν κρυπτόν, φημι, Μαξιμιανὸν θανατοῖ.

Μαξιμιανῶ μέντοι τῷ βασιλεῖ οὐκ ἦν ἔτι ἀνεκτὸν ἢ καθέδρα ἀλλὰ πλήρης ὀργῆς καὶ κατηφείας εὐθύς ἐξανέστη, καὶ πρὸς τὰς βασιλείους αὐτὰς δεινὰ στρέφων καθ' ἑαυτὸν ἀπεχώρει, ἐπισκοτῆσαι τῷ φέγγει τῆς ἀληθείας ὁ δυσσεβῆς βουλόμενος, Νέστορός τε τὴν νίκη καὶ δι' ἐκείνου τὸ πρὸς Χριστὸν ἀμαυρῶσαι σέβας, γοητείαν ἐκ πολλῆς ἀνοίας τὸ πρᾶγμα καλῶν. Ἐπεὶ οὐκ ἄν, φησι, παρὰ τοιοῦδε τοιαύτας ἀνδραγαθίας ἐπιδειξάμενος

ἀνηρεῖτο. Ἀμέλει καὶ Νέστορα τὸν γενναῖον μεταπεμφάμενος, ὡς ἐπὶ πράγματι ὁμολογουμένῳ καὶ οὐδεμιᾶς δεομένου ζητήσεως, «Εἶπέ μοι, νεανίσκε», λέγει, «τίσι μαγείαις χρησάμενος ἢ τίνας ἔχων τοὺς συνεργούς, Λυαῖον ἀνήρηκας τὸν τοσοῦτον;» Πρὸς ταῦτα ὁ Νέστωρ οὐδὲν ὑποδειλιάσας, ἀλλὰ θαρρῆσας πάντως, ὅτι ὁ δοὺς ἐκεῖνον τὸν ὑπερήφανον ἀνελεῖν, αὐτὸς δώσει καὶ προσήκουσαν τὴν περὶ αὐτοῦ θέσθαι ἀπολογία, «Οὐδέν», ἔφη, «βασιλεῦ, τοιοῦτον οὐδὲ ἐμοί, οὔτε ἄλλῳ Χριστιανῶν· συνεργὸς δέ μοι πρὸς τοῦτο τῶν ἀνθρώπων οὐδεὶς, ὅτι μὴ μόνος ὁ Δημητρίου Θεός, ὁ Θεός, βασιλεῦ, τῶν Χριστιανῶν.

Τούτου φανερός ἄθλος ὁ Λυαίου θάνατος, ὃς ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ καὶ Σηῶν καὶ Ὡκ καὶ μυρίους ἄλλους πολλῶ μαῖλλον ἢ Λυαῖον τὴν ῥώμην ἐπιφανεῖς εὐχερῶς ἀνεῖλεν, οὐ καθ' ἓνα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ πλῆθος συναθροισαμένους. Τί μὴ λέγω τὰ ἐκεῖνου μόνου ἀληθῶς ἄξια, οὗ ἔργον οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἅπαντα;» Οὐκ ἦνεγκε τὰ μεγάλα ταῦτα ἢ φαύλη Μαξιμιανοῦ ἀκοή, ἀλλὰ τῶν καλῶν λόγων μισθός, καὶ τῆς νίκης αὐτῷ βραβεῖα τὸν διὰ ξίφους ἐπάγει θάνατον. Νέστωρ μὲν οὖν οὕτω τοῦ διὰ Χριστὸν μακαρίου τέλους ἐπιτυγχάνει, καὶ τῷ ἰδίῳ ξίφει δέχεται τὴν τομὴν, οὕτω μὲν Μαξιμιανοῦ κελεύσαντος, ἵνα κάκεῖνο τάχα μαρτυρικῶ αἵματι καθαγιασθῆ, Μινουκιανοῦ δὲ προτίκτωρος πρὸς τὴν σφαγὴν ὑπουργήσαντος. Καὶ οὕτω πρὸς Χριστόν, ὃν ἐφίλησε, παραπέμπεται, παρ' οὗ καὶ τῆς διπλῆς νίκης ἀπολήφεται τοὺς στεφάνους.

Ἐντεῦθεν ὑποβολαὶ κατὰ Δημητρίου πάλιν καὶ διαβολαὶ πιθανώτεραι, ὡς αὐτὸς εἶη τοῦ Λυαίου σφαγῆς αἴτιος. Αὐτίκα γοῦν Μαξιμιανὸς ὀξύτατα χολωθείς, καὶ ἅμα οἰωνισάμενος ὡς οὐκ ἀγαθὸν αὐτῷ συνάντημα Δημήτριος γένοιτο πρὸς τὸ στάδιον ἀνιόντι, κελεύει τὸν μάρτυρα ἐν αὐταῖς αἷς ἐφρουρεῖτο

καμίνους λόγχαις ἀναιρεθῆναι. Ὁ δὲ καὶ γίνεται. Καὶ ὁ καλὸς σὺ τὰ πάντα, Δημήτριος, ὁ λίαν τοῦ Δεσπότητος περιεχόμενος, ὁμοίως αὐτῷ τὴν πλευρὰν λογχεύη, καὶ τοῦτο ἀφορμὴν καὶ ὁδὸν εὐρίσκεις τῆς πρὸς ἐκεῖνον ἀφίξεως· μακάριος μὲν τοῦ βίου, μακαριώτερος δὲ τοῦ τέλους, καὶ τῶν στεφάνων γενόμενος, καὶ τῆς εἰς αἰῶνας αὐτῷ τῷ ποθουμένῳ συγκατοικήσεως.

Εἶχε μὲν οὖν οὕτω ταῦτα, καὶ ὁ νεκρὸς τοῦ μάρτυρος κατὰ γῆς ἔρριπτο, καὶ οὐδεὶς αὐτοῦ λόγος μέχρι τινός. Πάντως δὲ οὔτε ὅσιον ἦν, οὔτε Θεοῦ ὅλως ἄξιον, ὑπὲρ οὗ πέπονθεν ἐκεῖνο τὸ ἱερὸν σῶμα, οὕτως αὐτὸ παριδεῖν. Οὐκ οὐκ οὐδὲ παρεῖδεν. Ἀλλὰ τῶν φιλοχρίστων τινὲς ὑποβολαῖς ἐκείνου νυκτὸς προσελθόντες, καὶ ἀτίμως κείμενον τὸ κομιδῆ τίμιον ἀνελόμενοι εὐλαβῶς περιστέλλουσιν. Εἶτα καὶ κόνιν ἐπιβαλόντες ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἔνθα δὲ καὶ τετελείωτο θεοφιλῶς θάπτουσιν. Εἰς δὲ τις τῶν οἰκετῶν τοῦ ἁγίου παραστάς αὐτῷ τὴν μακαρίαν ὑφισταμένῳ σφαγῆν, καὶ ὡς οἶόν τε ἦν, τὸ θεῖον ἐκεῖνο αἷμα εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ μάρτυρος ἀνελόμενος ἐπώμιον, ἀλλὰ καὶ ὃν ἐφόρει κατὰ χεῖρα δακτύλιον, καὶ αὐτὸν συλλαβὼν καὶ τῷ μαρτυρικῷ αἵματι περιχρίσας, πολὺ τι χρῆμα τεραστίων εἰργάζετο δι' αὐτοῦ.

Καὶ οὐδὲν ἦν οὔτε τῶν νοσημάτων, οὔτε τῶν πονηρῶν πνευμάτων οὕτως ἰσχυρόν, ὥστε εἰς ἐκείνου πεῖραν ἔλθόν, μὴ εὐθὺς ἠτῶσθαι καὶ πρὸς φυγὴν τρέπεσθαι· ὡς πλήρη γενέσθαι τῆς τοιαύτης φήμης τῶν τεραστίων τὴν πόλιν Θεσσαλονικέων ἅπασαν. Ὅθεν οὐδὲ εἰκὸς ἦν ταῦτα οὔτε Μαξιμιανὸν λαθεῖν, οὔτε τὸν φθόνον ὑπενεγκεῖν. Καὶ διὰ τοῦτο χειροῦται παραχρῆμα καὶ ὁ τῶν ἀγαθῶν δὲ τούτων ἐπίτροπος οἰκέτης, καὶ ἀναιρεῖται. Τριβουνάλιον τὸ τῆς ἐκτομῆς χωρίον· Λουῖπος ὁ καλὸς οἰκέτης κατωνομάζετο. Χρόνου δὲ παριόντος καὶ τῶν σημείων ἐν ᾧ τὸ τοῦ μάρτυρος ἐκρύπτετο σῶμα, τοῦτο μὲν Μακεδονίαν, τοῦτο δὲ καὶ Θετταλίαν διατρεχόντων, ἤδη δὲ

καὶ τῆς εἰδωλικῆς ἀγλῦος εἰς ἀκριβῆ αἰθρίαν μεταβαλοῦσης, Λεόντιος τις ἀνὴρ τὴν τε δόξαν λαμπρὸς, τὴν τε πρὸς Χριστὸν πίστιν μάλα θερμὸς τοὺς μὲν ἐπαρχικοὺς τότε τῶν Ἰλλυρικῶν κατακοσμῶν θρόνους, εἰς δὲ τὴν Δακῶν ἀπιῶν, νόσφ βαρυτάτη κάτοχος γίνεται, οὕτως αὐτὸν πιεζούσῃ, ὡς καὶ σιτίων ἄγευστον καὶ ποτοῦ πιεῖν, τὸν δὲ πᾶσι φευκτὸν θάνατον χρῆμά τι νομίζειν ἐπεικῶς ποθεινότατον, καὶ τοῦ συνενεχθέντος αὐτὸν δεινοῦ μόνῃν ἐλευθερίαν.

Ἐπεὶ οὖν ἰατροὶ μὲν τῆς νόσου φανερωῶς ἤττωντο, φίλων δὲ παρουσίαι πρὸς παραμυθίαν τοῦ πάθους κόπος κενὸς ἐνομίζοντο, ἐλπίς τε ἦν ἀπαλλαγῆς τοῦ νοσήματος οὐδεμία, ἐν τούτῳ τῷ χαλεπῷ κλύδωνι καὶ ἀφύκτῳ ἱερά τις ἄγκυρα τῷ ἐπάρχῳ ἢ πρὸς τὸν θεῖον τοῦ μάρτυρος ναὸν καταφυγὴ γίνεται. Ἐνθα δὲ καὶ κλινοπετῆς εἰσαχθεὶς καὶ κατὰ τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὸ ἱερόν ἐκεῖνο ὑπὸ γῆν κέκρυπτο σῶμα, κατατεθείς (ὦ θείας ἐπισκοπῆς! ὦ πράγματος ἀπορρήτου!), ἤρκει μὲν εἰς δεῖγμα σαφὲς τῆς Δημητρίου χάριτος καὶ δυνάμεως, καὶ εἰ τεθείς καὶ χρόνον τινὰ προσμείνας καὶ θερμότατα δεηθείς ἦσθετο τῆς ἐπικουρίας. Νῦν δὲ τοῦτό ἐστι τὸ καινότερον, τοῦτο τῶν ἐκείνου θαυμάτων τὸ χαριέστατον, ὅτι ὁμοῦ συνέδραμε πάντα, ἢ ἐν τῷ ναῷ τοῦ νοσοῦντος κατάθεσις, ἢ τοῦ μάρτυρος διὰ τῶν ἐκείνου χειλέων ἀνάκλησις, καὶ ἢ τοῦ νοσήματος εὐχερῆς ἀπόθεσις. Οὕτω ταχείας Λεόντιος τῆς θεραπείας τυχόν, ταχεῖαν καὶ αὐτός, ὡς εἶχε, τὴν ἀμοιβῆν ἀποδίδωσι.

Καὶ τὸν μικρὸν οἰκίσκον, ὃς τὸ ἱερόν εἶχε τοῦ μάρτυρος σῶμα, ἐπὶ βραχέος κομιδῇ καὶ στενοῦ τοῦ σχήματος ὄντα, τοῖς περιβόλοις τε τοῦ λουτροῦ καὶ τῷ σταδίῳ ἀπειλημμένον, καταστρέψας αὐτός, εἰς ναὸν αὐτῷ τῷ ἅστει Θεσσαλονίκης ἐξ αὐτῶν ἐδείματο τῶν κρηπίδων· ὃς καὶ νῦν ὁρᾶται μέσος τοῦ δημοσίου λουτροῦ καὶ τοῦ σταδίου κάλλιστα διηρμένους, οὐδενὸς τῶν

ἄλλων, ὅσοι πρὸς θαῦμα καὶ ἡδονὴν ὀφθαλμούς κινουσι κάλλους ἢ μεγέθους, ἀπολειπόμενος. Μέλλων δὲ ὁ φιλευσεβῆς οὗτος καὶ πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν ἀπιέναι, καὶ τινα τῶν μερῶν τοῦ ἱεροῦ σώματος λαβεῖν βουλευθείς, ὥστε κάκεισε ναὸν τῷ εὐκλεεῖ μάρτυρι ἀναστῆσαι, οὐκ ἔσχε συνευδοκοῦντα τὸν ἅγιον, ἀλλὰ νυκτεριναῖς αὐτὸν ἐπιφανείαις εἶργει τοῦ ἐπιχειρήματος. Διὰ ταῦτα καὶ δεύτερον πλοῦν, ὃ λέγεται, τὴν χλαμύδα τοῦ μάρτυρος σεπτοῖς αἵμασι τοῖς ἐκείνου πεφοινιγμένην, καὶ τι τοῦ ἐπωμίου λαβών, ὃ σύνηθες ὀράριον ὀνομάζειν, καὶ κιβωτῷ τιμῆα τὸ ἀληθῶς τίμιον καταθέμενος, οὕτω τῷ μάρτυρι μὲν ἀφοσιῶ τὸν πόθον, ἑαυτῷ δὲ τὴν μεγίστην περιποιεῖται ἀσφάλειαν.

Ἀμέλει καὶ τὴν ἐπὶ τὸ Σίρμιον ὥρα χειμῶνος διαβαίνειν μέλλων, ἤδη παρὰ ταῖς ὄχθαις τοῦ Ἰστρου γενόμενος, ἐπεὶ πολὺς ἦν ἐκεῖνος, καὶ ἐπὶ μέγα τὸ ρεῖθρον ἐξαίρων ἐντευθέν τε οὐδενὶ τῶν πάντων διαβατὸς γινόμενος· καὶ ὁ μὲν χρόνος πολὺς μεταξύ ἦν, ἔληγε δὲ οὐδαμῶς τὸ ρεῖθρον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τοῖς βουλομένοις ἀπηγόρευε τὴν διάβασιν, ἐν ἀθυμίαις ὁ ἀνὴρ ἦν λογισμοῖς τε ἐβάλλετο καὶ ἀπορία συνείχετο. Ἐπιφανεῖς οὖν ὁ θεῖος αὐτῷ Δημήτριος, «Πᾶσαν ἀθυμίαν», ἔφη, «καὶ ἀπιστίαν ὅ,τι πόρρω θέμενος ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ὃ ἐπιφέρῃ μετὰ χειρας ἔχων διάβηθι τὸν ποταμὸν ἀδιστακτως.»

Πείθεται τῷ φανέντι ὁ ἔπαρχος, καὶ ἔωθεν τοῦ ὀχήματος ἐπιβάς ἐχώρει διὰ τοῦ ρεῖθρου μετὰ χειρας τὴν σορὸν ἔχων, ἄνω δὲ τοὺς ὀφθαλμούς μετὰ τῆς ψυχῆς, ἡσυχῇ τοῦ ρεύματος ὑποχωροῦντος αὐτῷ, καὶ εἴκοντος νεύμασιν ἀθεάτοις, ἀξίαν μὲν θαύματος, οὐ μὴν ἀναξίαν καὶ τῆς πρὸς τὸν μάρτυρα πίστεως, τὴν διάβασιν ὑποστάς. Οὕτως οὖν ἀβλαβῆς διελθὼν, καὶ πρὸς τῷ Σιρμῳ γενόμενος τὴν ἱεράν ἐκείνην σορὸν μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ θησαυροῦ τῷ παρ' αὐτοῦ νεουργηθέντι ναῶ τῷ μάρτυρι δίδωσιν. Ἐν γειτόνων δὲ οὗτος τῷ τῆς καλλινίκου

μάρτυρος Ἀναστασίας ἰδρυται σηκῶ· ἵνα καὶ μάρτυρες μάρτυ-
σιν ἄνω τε καὶ κάτω ταῖς σκηναῖς πλησιάζουσι. Πολλῶν μὲν
τῶν θαυμάτων δηλαδὴ καὶ ἰάσεων, καὶ παρ' αὐτὴν γε τὴν ὁδὸν
πλεῖστοι τῆς ἁγιαστικῆς ἐκείνης φερομένης γλαμύδος ἀπέ-
λαυσαν χάριτι καὶ δυνάμει Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν,
ὃ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ εἰς τοὺς
ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.»

Ἐν τῷ Ἀγιολογίῳ καταγράφονται Ἅγιοι, τιμώμενοι κατὰ
τριάδας. Ὁ ἀριθμὸς τρία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν Ἁγίαν Τριάδα
σημαίνει. Ἐπίσης καταγράφονται Ἅγιοι, τιμώμενοι κατὰ ξυ-
ωρίδας. Ὁ ἀριθμὸς δύο τὸ συναδελφικὸν καὶ τὸ αὐτάδελφον
σημαίνει.

Ἡ ξυωρίς τῶν Ἀγίων οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τοὺς Διοσ-
κούρους τῆς ἀρχαίας μυθολογίας. Οἱ Διόσκουροι ἐκφράζουσι
ἀρχαίας δοξασίας διπλῆς γεννήσεως πρὸς ἐπίτευξιν ἀθανασίας
καὶ συμμετοχῆς ἐκ περιτροπῆς τοῦ θνητοῦ μέρους εἰς τὸ ἀθά-
νατον καὶ τἀνάπαλιν.

Ὅταν ὁ χριστιανισμὸς ἐπεκράτησε καὶ διὰ διαταγμάτων ἐγένε-
το μόνη ἐπίσημος θρησκεία, τὰ ἀρχαῖα ἱερά ἐγκατελείφθησαν
καὶ ἡρημώθησαν. Κατεκρημνίζοντο καὶ ἐν ταῖς θέσεσιν αὐτῶν
ἀνεγείροντο χριστιανικοὶ ναοί. Μέλη αὐτῶν, ὡς κίονες καὶ κιο-
νόκρανα, ἐσκυλεύοντο πρὸς χρῆσιν ἐν χριστιανικοῖς ναοῖς.

Οἱ ἐγκαθιστάμενοι Ἅγιοι ἐν τῇ θέσει τῶν ἀρχαίων θεῶν
εἶχον φαινομενικὸν τινα συσχετισμὸν πρὸς τοὺς θεοὺς τούτους.
Ὁ διαφυγὼν τὴν κατακρήμνισιν Παρθενῶν, ναὸς τῆς παρ-
θένου Ἀθηνᾶς, μετετρέπη εἰς ναὸν τῆς Παρθένου Θεοτόκου.
Τὰ ἱερά τῶν Διοσκούρων Κάστωρος καὶ Πολυδεύκου, προσ-
τατῶν τῶν ναυτιλλομένων καὶ θεραπευτῶν τῶν νοσοῦντων,
ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ ἱερῶν τῶν Ἀναργύρων Ἀγίων Κοσμᾶ

καὶ Δαμιανοῦ, τὰ ὅμοια τελούντων. Ἡ ἐπικάθισις τῶν Ἁγίων Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ ἐπὶ τῶν Διοσκούρων ἐγένετο ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐν δυσὶ ναοῖς, ἐν τῷ Κοσμιδίῳ καὶ ἐν τῷ Ζεύγματι.

Ἡ πάταξις τοῦ σκορπίου ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τὴν τήρησιν τῆς κεφαλῆς τοῦ ὄφεως ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Ὁ σκορπίος τὸν ὑποκρυπτόμενον νοητὸν σκορπίον σημαίνει.

Ἡ καταβολὴ τοῦ Λυαίου ὑπὸ τοῦ Νέστορος τὴν καταβολὴν τοῦ αἰσθητοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ ἐχθροῦ σημαίνει.

Ἡ θανάτωσις ἐν τῇ εἰρκτῇ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τὴν θανάτωσιν ἐν εἰρκτῇ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου σημαίνει.

Ἡ λόγχισις τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τὴν λόγχισιν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ σημαίνει.

Ἡ διάβασις τοῦ ἀδιαβάτου Ἰστρου ἐπὶ τῆς γλαμύδος τοῦ Ἁγίου τὴν θαυματουργικὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης σημαίνει.

ΑΓΙΟΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΣ ΜΗΝΑΣ

Ἅγιος Μεγαλομάρτυς Μηνᾶς ἐμαρτύρησεν ἐν Κοτυαεῖφ τῆς Φρυγίας Σαλουταρίας ἐπὶ αὐτοκρατόρων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τιμᾶται τῇ ἐνδεκάτῃ Νοεμβρίου. Τὴν καταγωγὴν εἶλκεν οὗτος ἐκ τῆς χώρας Αἰγυπτίων. Τὸ μαρτύριον αὐτοῦ ἀποτελεῖ διάλογον μεταξὺ τοῦ ἡγεμόνος Πύρρου καὶ τοῦ Ἁγίου. Ὁ διώκτης ἀσκεῖ βίαν, ὅπως τιμηθῶσιν οἱ θεοί, ὁ Ἅγιος ὑπερασπίζεται τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ πιστοποιεῖ λόγῳ καὶ ἔργῳ τὴν ἀνίκητον ἀπόφασιν αὐτοῦ, ὅπως θυσιασθῆ ὑπὲρ αὐτῆς.

Κατὰ τὸ μαρτύριον ἐξῆλθε διάταγμα παρὰ τῶν αὐτοκρατόρων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, ὅπως πάντες θεραπεύσωσι τοὺς θεοὺς διὰ τὴν παρεχομένην εὐστάθειαν καὶ εὐεργεσίαν, οἱ δὲ ἀντιλέγοντες, ὅπως πάσῃ τιμωρία ἀπόλωνται. Οἱ κήρυκες ἐκάλουν ἄνδρας καὶ γυναῖκας, ὅπως προσέλθωσιν εἰς τοὺς οἴκους τῶν θεῶν. Ὁ Ἅγιος Μηνᾶς τότε ἐστρατεύετο. Μὴ ὑπομένων τὰ γινόμενα καὶ μὴ θέλων, ὅπως συμμετάσχη εἰς αὐτά, ἀπεχώρησε τῆς στρατείας αὐτοῦ καὶ ἐκρύβη ἐν τόποις ἐρήμοις καὶ ἀβάτοις.

Χρόνου ἱκανοῦ διελθόντος, κατανουγείς ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου, ὁ Μηνᾶς κατῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. Ἦγετο τότε τὸ γενέθλιον τῶν βασιλέων, καὶ πᾶσα ἡ πόλις ἦν συνηγμένη ἐν τῷ

θεάτρῳ. Ὁ Ἅγιος Μηνᾶς εἰσῆλθεν εἰς τὸ θέατρον, ψάλλον. Ἐγένετο σιγὴ διὰ τὴν παρρησίαν τοῦ ἀνδρός καὶ πάντες ἐθεώρουν τοῦτον, καὶ ἀσκητικὸν σχῆμα ἔχοντα. Ὁ ἡγεμὼν Πύρρος ἐπυθάνετο τίς ἂν εἴη οὗτος. Ἦρξατο τότε διάλογος γνωριμίας καὶ ὁμολογίας:

ΜΗΝΑΣ: «Ἐγὼ δοῦλός εἰμι τοῦ Χριστοῦ, τοῦ βασιλεύοντος ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς.»

ΠΥΡΡΟΣ: «Ξένος εἶ ἢ ἐνθάδιος, ὅτι οὕτως παραχρῆμα ἐτόλμησας εἰσελθεῖν καὶ ἐμποδίσαι τελεσθῆναι τὸ τῶν αὐτοκρατόρων γενέθλιον;»

ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ: «Τοῦτον ἡμεῖς γνωρίζομεν πρὸ ἐτῶν πέντε στρατευόμενον ἐν τῷ νομῆρῳ τῶν Ῥουτιλιακῶν τῶν ὄντων ὑπὸ Φιρμιλιανόν τὸν τριβοῦνον.»

ΠΥ.: «Λέγε μοι, στρατιώτης ἦς, καθὼς ἀναφέρει περὶ σοῦ ἡ τάξις;»

ΜΗ.: «Ναί, στρατιώτης ἤμην καὶ θεωρήσας προστάγματα ἀσεβείας ἐπιφοιτῶντα ἀνεχώρησα ἀπὸ τῆς στρατείας.»

ΠΥ.: «Ποίας οὖν προφάσεως γενομένης ἀνεχώρησας τῆς στρατείας, Ἑλλήν ὢν ἢ χριστιανός;»

ΜΗ.: «Χριστιανός. Καὶ πρὸς τὸ μὴ μετασχεῖν με τῆς παρανομίας τοῦτο ἐποίησα.»

Μετὰ ταῦτα ὁ Πύρρος διέταξεν, ὅπως ὁ Ἅγιος Μηνᾶς ἐγκλεισθῆ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ἐπειδὴ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἦν ἀπησχολημένος περὶ τὸ γενέθλιον τῶν βασιλέων. Κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν, προκαθίσας ἐπὶ δικαστηρίῳ ἐν τῷ γυμνασίῳ, διέταξεν, ὅπως προσαχθῆ ὁ Ἅγιος Μηνᾶς. Προσάγει τοῦτον ὁ Σύμμαχος, βοηθὸς κομμενταρήσιος.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ: «Μηνᾶν τὸν ἀπὸ στρατιωτῶν κελευσθέν-

τα ἐμβληθῆναι ὑπὸ τῆς σῆς ἐξουσίας ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ πρὸς ἀσφάλειαν, τοῦτον, κύριέ μου, δημοσίᾳ σοι προσφέρω.»

ΠΥ.: «Τῇ χθὲς ἡμέρα, ἀνοσιώτατε, τίνος χάριν ἐτόλμησας εἰσελθεῖν ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ἐμπόδιον γενέσθαι τῶν ἀγωνιζομένων ἐν τῷ γενεθλίῳ πρὸς καταφρόνησιν τῶν αὐτοκρατόρων, μάλιστα ὅτι καὶ λέγεις ἑαυτὸν Χριστιανὸν εἶναι; λέγε μοι τοίνυν, τίνος ἔνεκεν κατέλιπες τὴν στρατείαν καὶ ποῦ διῆγες καὶ πόθεν εἶ;»

ΜΗ.: «Ἐγὼ μὲν εἰμι τῆς τῶν Αἰγυπτίων χώρας, διὰ δὲ τὸ θέλαιν με στρατεύεσθαι τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ ἀπέστην τῆς προσκαίρου στρατείας ταύτης.»

ΠΥ.: «Ποῦ ἦς ἕως τοῦ νῦν;»

ΜΗ.: «Διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ εἰλόμην μᾶλλον ἐν ἐρήμοις μετὰ θηρίων ἀγρίων διατριβὴν ἔχειν ἢ μεθ' ὑμῶν ἀπολέσθαι τῶν μὴ εἰδόντων τὸν Θεόν. Γέγραπται γάρ· Μὴ συναπολέσης μετὰ ἀσεβῶν τὴν ψυχὴν μου καὶ μετὰ ἀνδρῶν αἱμάτων τὴν ζωὴν μου.»

ΠΥ.: «Θῦσον τοῖς θεοῖς, ἵνα πάντα σοι συγχωρηθεῖ καὶ τὰ μάλιστα, ὅτι στρατιώτης ὢν ἔφυγες τὴν στρατείαν χριστιανὸν σεαυτὸν ἀποκαλῶν. Νῦν οὖν οἰκτίρησον σεαυτὸν καὶ προσελθὼν θῦσον τοῖς θεοῖς, ἵνα καὶ τὴν στρατείαν σου ἀπολάβης καὶ σεαυτὸν ἐντιμότερον καὶ ἀβλαβῆ διατηρήσης.»

ΜΗ.: «Ἐγὼ εὐχομαι τῷ βασιλεῖ τῶν αἰώνων εὐαρεστῆσαι καὶ παρ' αὐτοῦ τὸν στέφανον τῆς ἀθανασίας κομίσασθαι· μὴ τοίνυν νομίσης ἀνύσαι τι διὰ τῶν ἀπειλῶν σου· πάντων γάρ ὢν ἐπαγγέλλη βασάνων καταφρονῶ διὰ τὴν πρὸς Χριστὸν μου ἀγάπην.»

ΠΥ.: «Ἀποτεínaτε αὐτὸν ἐκ τεσσάρων καὶ χρήσασθε αὐτῷ βουνεύροις ὡμοῖς λέγοντες αὐτῷ· Στρατιώτης ὢν πείθου τοῖς προστάγμασι τῶν αὐτοκρατόρων.»

ΜΗ.: «Ἐμοὶ σπουδὴ ἔστιν τοῖς τοῦ Χριστοῦ προστάγμασι
πειθαρχεῖν τοῦ μεγάλου βασιλέως.»

Ἦρξαντο τὰ βασανιστήρια. Προτρέπεται ὁ Ἅγιος τρίς, ὅπως
θύσῃ τοῖς θεοῖς, ἵνα ἀπαλλαγῇ τούτων, ἀλλὰ παραμένει ἀκλόνη-
τος. Ὁ ἡγεμὼν Πύρρος διατάσσει, ὅπως ἐτοιμασθῶσι καὶ ἄλλαι
βάσανοι, καὶ ὁ Ἅγιος κρεμάται ἐπὶ ξύλου. Ὁ διάλογος συνε-
χίζεται μεταξύ τῶν βασανιστηρίων, γινομένων δριμυτέρων. Ὁ
Πύρρος προτείνει τῷ Ἁγίῳ τριῶν ἡμερῶν ἄνεσιν, ἵνα, σκεψάμε-
νος, μεταβάλλῃ γνώμην. Ὁ Ἅγιος ἀμέσως ἀπήντησεν ὅτι αἱ τρεῖς
ἡμέραι παρῆλθον ἤδη, καὶ αὐτὸς παραμένει χριστιανός.

Ἄξιωματοῦχος τις Ἡλιόδωρος, βλέπων τὸ ἀμετάπειστον τοῦ
Ἁγίου, εἰσηγήθη τῷ Πύρρῳ, ὅπως τιμωρήσῃ τὸν ἄπιστον καὶ
φυγόστρατον στρατιώτην κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ. Ὁ Πύρρος,
δοκιμάσας τὸ ἀκλινὲς καὶ ἀνίκητον τῆς πίστεως τοῦ Ἁγίου,
διέταξεν, ὅπως ἀποσυρθῇ οὗτος, καὶ ἐν συμβουλίῳ ἀπεφῆνατο
τὴν διὰ ξίφους τιμωρίαν καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ σώματος πυρί.

Ἦχθη ὁ Ἅγιος εἰς τὸν τόπον τῆς Ποταμίας, τῆς πόλεως
θεωρούσης τὴν ἄσκησιν αὐτοῦ. Ἔσπευθεν ἐπὶ τὴν προκειμένην
πορείαν φαιδρᾶ τῇ ὄψει καὶ θαρσαλέῳ τῷ φρονήματι. Ἐκτεί-
νας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, προσηυχήθη. Εἶτα, κλίνας τὰ
γόνατα καὶ προτείνας τὸν αὐχένα, ἀπεκεφαλίσθη. Οἱ δῆμιοι,
ἐξάψαντες πυρᾶν, ἔκαυσαν τὸ σῶμα αὐτοῦ. Φιλόχριστοὶ τινες,
ἀνελόντες τὰ ἐναπομείναντα λείψανα τοῦ Μάρτυρος, ἀπέθεντο
ἐν ἱεροῖς εὐκτηρίοις.

Ὁ ὑπόγειος τάφος τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ ἐν τῷ συνοικισμῷ Ἀμ-
ποῦ Μίνα δυτικῶς τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπῆρξε προσκυνηματικὸν
κέντρον ἀπὸ τοῦ τετάρτου αἰῶνος. Ἐνταῦθα κατεσκευάζοντο
αἱ περίφημοι φιάλαι τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, αἵτινες προσεφέροντο μεθ'
ἀγιάσματος τοῖς προσκυνηταῖς ἀπὸ τοῦ ἕκτου αἰῶνος. Παρὰ

τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ ὑπῆρχε φρέαρ μεθ' ἡγιασμένου ὕδατος. Φιάλαι τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «Εὐλογία Ἁγίου Μηνᾶ», ἀνευρέθησαν πολλαχοῦ, ἐν Ἀφρικῇ καὶ Εὐρώπῃ.

Κατὰ τὴν ἐλληνικὴν ἐπανάστασιν τῇ δεκάτῃ ὀγδόῃ Ὀκτωβρίου 1826, ἡμέρα τοῦ Πάσχα, ὄχλος ἐκινεῖτο κατὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Κρήτης. Αἰφνης ἐνεφανίσθη ἔφιππος ὁ Ἅγιος Μηνᾶς, κρατῶν ξίφος, περιτρέχων τὸν ναὸν καὶ κυνηγῶν τὸν ὄχλον. Τὸ θαῦμα τοῦτο τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ τιμᾶται ἐν Ἡρακλείῳ κατὰ τὴν Τρίτην τῆς Διακαινησίμου.

Κατὰ τὸν δεῦτερον Παγκόσμιον πόλεμον τῷ 1942 αἱ γερμανικαὶ δυνάμεις ἐν Ἀφρικῇ ἠπειλοῦν κατάληψιν τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Σουέζ. Ἡ κρίσιμος σύγκρουσις πρὸς τὰς συμμαχικὰς δυνάμεις ἐγένετο ἐν Ἐλ Ἀλαμείν, ἔνθα εὐρίσκονται τὰ εἰσώτια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ καὶ πιθανῶς καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ. Οἱ Ἕλληνες στρατιῶται τῆς Τρίτης Ὀρεινῆς Ταξιαρχίας, ἣτις συμμετεῖχεν εἰς τὴν μάχην μετὰ τῶν συμμάχων, εἶδον τὸν Ἅγιον Μηνᾶν, ὀδηγοῦντα καμήλους, νὰ εἰσδύῃ εἰς τὰς ἐχθρικὰς γραμμάς, δίδων τὴν νίκην. Τῷ 1943 ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Χριστοφόρος ὁ Β' ἐξέδωσεν ἐγκύκλιον, ἀποδίδων τὴν σωτηρίαν τῆς Αἰγύπτου κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ἐλ Ἀλαμείν «ταῖς πρὸς Θεὸν παρακλήσεσι τοῦ Ἁγίου καὶ Ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ, τοῦ Θαυματουργοῦ τῆς Αἰγύπτου.» Ἄγων τὰ εὐχαριστήρια, ἀνελάβετο πρόγραμμα ἀνακαινίσεως τοῦ ἡρειπωμένου ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ παρὰ τὸ Ἐλ Ἀλαμείν, ὡς μνημεῖον τῶν πεσόντων κατὰ τὴν μάχην.

Ὁ βίος τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ τρέχει οὕτω:

«Ἔτους δευτέρου τῆς βασιλείας Διοκλητιανοῦ καὶ ἔτους πρώτου Γαΐου Οὐαλερίου Μαξιμιανοῦ μετὰ τὴν ἀναίρεσιν Νουμεριανοῦ τοῦ πρὸ αὐτῶν βασιλεύσαντος διαδεχόμενοι ἐκεῖνοι

τὴν βασιλείαν τὸν σεσιγημένον διωγμὸν τὸν πρὸ αὐτῶν γενόμενον οὗτοι πάλιν πάσῃ σπουδῇ ἀνεκαλέσαντο διὰ προσταγμάτων πᾶσαν τὴν οἰκουμένην κινήσαντες. Ὅθεν κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ ἐπαρχίαν ἐκτεθέντων τῶν ἀθεωτάτων προσταγμάτων ἦλθον καὶ ἐν τῇ Κοτυαίων μητροπόλει Φρυγίας Σαλουταρίας, ἧς ἡγεμόνευε κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν Ἀργυρίσκος ὁ κράτιστος ἡγεμὼν ταξιαρχοῦντος Φιρμιλιανοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λεγομένων Ῥουτιλιακῶν, ἐν οἷς ἀνεφέρετο καὶ ὁ μακάριος Μηνᾶς ὁ ἀληθινὸς στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ καὶ οἷόν τις ἐν ἐσκοτισμένοις ἄστροις ἡμεροφαῆς ἀστὴρ ἐν μέσῳ αὐτῶν διαπρέπων, τῷ δὲ γένει τῆς Αἰγυπτίων χώρας ὀρμώμενος.

Καὶ δὴ προτεθέντος τοῦ προσταγματος δημοσίᾳ οἱ ἄρχοντες τὸ προστεταγμένον ἐξετέλουν. Ἦν δὲ ἡ γραφὴ ἡ ἐμφορομένη ἐν τοῖς διατάγμασιν αὕτη: «Βασιλεὺς Διοκλητιανὸς καὶ βασιλεὺς Μαξιμιανὸς τοῖς τὰ ἡμέτερα φρονουῦσι χαίρειν. Πολλῆς εὐσταθείας καὶ εὐεργεσίας παρὰ τῶν θεῶν τετυχηκότες ἀναγκαῖον ἡγησάμεθα καὶ ἡμεῖς πᾶσαν σπουδὴν καὶ θεραπείαν περὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς τούτων οἴκους ποιήσασθαι. Διὸ γράφομεν πᾶσι πανταχοῦ ἄρχουσί τε καὶ τοῖς κατὰ πόλιν στρατηγοῖς ἅμα τῷ ἐκτεθῆναι τὰς ἡμῶν διατάξεις μηδὲν ἀμελὲς περὶ τοὺς ἡμετέρους εὐεργέτας γενέσθαι, ἀλλὰ μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς πάντας πανταχοῦ μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων τὴν προσήκουσαν θεραπείαν τοῖς θεοῖς ἐπιτελεῖν, τοῖς τε ἐν στρατείαις καὶ πολιτεύμασι καὶ ἀπλῶς πάσῃ τύχῃ. Εἰ δέ τις ἀντίποιος πρὸς τὰ ἡμῖν δοκοῦντα, τοῦτον κελεύει τὸ ἡμέτερον κράτος ἀπαραιτήτως πάσῃ τιμωρίᾳ ἀπολέσθαι.»

Εὐθέως οὖν οἱ κήρυκες κατὰ πᾶσαν πόλιν ἐβόων, ὥστε πάντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας ἐπὶ τοὺς τῶν θεῶν οἴκους ἀπαντᾶν. Πολλῆς οὖν ταραχῆς γενομένης καὶ συγχύσεως δεινοτάτης πάντων βία ἐλκομένων ἐπὶ τὸ ἐκτελεῖν τὰ μυστὰ μυστήρια.

ὁ τρισμακάριος Μηνᾶς θεωρήσας τὴν πλάνην καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ πονηροῦ εἰς ὕψος ἐπαιρομένην οὐχ ὑπομείνας τὴν τῶν πραγμάτων θεὰν ἀνεχώρησε τῆς στρατείας αὐτοῦ καὶ ἐν τόποις ἐρήμοις καὶ ἀβάτοις διέτριβεν μὴ βουλόμενος τῆς βδελυρᾶς καὶ ἀσεβοῦς αὐτῶν θρησκείας συμμετοχος γενέσθαι.

Χρόνου δὲ διελθόντος ἱκανοῦ καταφυγεῖς ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου κατήλθεν ἐπὶ τὴν πόλιν. Γενεθλίου δὲ ἀγομένου τῶν βασιλέων καὶ πάντων συνηγμένων ἐν τῷ θεάτρῳ ζέων τῷ πνεύματι καὶ ἐρρώμενος τῇ πρὸς Θεὸν εὐσεβείᾳ ἐπεισῆλθεν ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ δικαστοῦ καθεζομένου καὶ τοὺς ἀγῶνας θεωροῦντος ψάλλων καὶ λέγων· «Εὐρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανῆς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν.» Σιγῆς δὲ γενομένης καὶ πάντων ὡς ἐν ἐκστάσει γεγονότων ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς παρῤῥησίᾳ μάλιστα θεωρούντων αὐτὸν ἀσκητικὸν σχῆμα ἔχοντα ἐπυρθάνετο ὁ ἡγεμὼν, τίς ἂν εἴη. Ὁ δὲ μακάριος Μηνᾶς ἀνέκραγε λέγων· «Ἐγὼ δοῦλός εἰμι τοῦ Χριστοῦ τοῦ βασιλεύοντος ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς.» Ἀκούσας δὲ ταῦτα Πύρρος ὁ ἡγεμὼν ἔφη αὐτῷ· «Ἐένος εἶ ἢ ἐνθάδιος, ὅτι οὕτως παραχορῆμα ἐτόλμησας εἰσελθεῖν καὶ ἐμποδίσαι τελεσθῆναι τὸ τῶν αὐτοκρατόρων γενέθλιον;» Ἀτενίσαντες δὲ αὐτῷ τινες τῆς τάξεως εἶπον τῷ ἡγεμόνι· «Τοῦτον ἡμεῖς γνωρίζομεν πρὸ ἐτῶν πέντε στρατευόμενον ἐν τῷ νομῆρῳ τῶν Ρουτιλιακῶν τῶν ὄντων ὑπὸ Φιρμιλιανὸν τὸν τριβουῆνον.» Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ ἡγεμὼν· «Λέγε μοι, στρατιώτης ἦς, καθὼς ἀναφέρει περὶ σοῦ ἡ τάξις;» Μηνᾶς λέγει· «Ναί, στρατιώτης ἦμην καὶ θεωρήσας προστάγματα ἀσεβείας ἐπιφοιτῶντα ἀνεχώρησα τῆς στρατείας.» Πύρρος ἡγεμὼν λέγει· «Ποίας οὖν προφάσεως γενομένης ἀνεχώρησας τῆς στρατείας, Ἕλληνας ὧν ἢ Χριστιανός;» Ὁ δὲ μακάριος Μηνᾶς εἶπεν· «Χριστιανός. Καὶ πρὸς τὸ μὴ μετασχεῖν με τῆς παρανομίας τοῦτο ἔπραξα.» Τότε ὁ ἡγεμὼν

ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναληφθῆναι ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ διὰ τὸ ἀπασχολεῖσθαι αὐτὸν περὶ τὸ γενέθλιον τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

Καὶ τῇ ἐξῆς προκαθίσας πρὸ βήματος δημοσίᾳ ἐν τῷ γυμνασίῳ ἐκέλευσεν ἀχθῆναι τὸν μακάριον Μηνᾶν. Σύμμαχος βοηθὸς κομμενταρήσιος εἶπεν· «Μηνᾶν τὸν ἀπὸ στρατιωτῶν κελευσθέντα ἐμβληθῆναι ὑπὸ τῆς σῆς ἐξουσίας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ πρὸς ἀσφάλειαν, τοῦτον, κύριέ μου, δημοσίᾳ σοι προσφέρω.» Τότε ὁ Πύρρος ὁ ἡγεμὼν διὰ τοῦ βοηθοῦ εἶπε τῷ μάρτυρι· «Τῇ χθὲς ἡμέρᾳ, ἀνοσιώτατε, τίνος χάριν ἐτόλμησας εἰσελθεῖν ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ἐμπόδιον γενέσθαι τῶν ἀγωνιζομένων ἐν τῷ γενεθλίῳ πρὸς καταφρόνησιν τῶν αὐτοκρατόρων, μάλιστα ὅτι καὶ λέγεις ἑαυτὸν Χριστιανὸν εἶναι; λέγε μοι τοίνυν, τίνος ἔνεκεν κατέλιπες τὴν στρατείαν καὶ ποῦ διῆγες καὶ πόθεν εἶ;» Μηνᾶς λέγει· «Ἐγὼ μὲν εἶμι τῆς τῶν Αἰγυπτίων χώρας, διὰ δὲ τὸ θέλειν με στρατεύεσθαι τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ ἀπέστην τῆς προσκαίρου στρατείας ταύτης.» Πύρρος ἡγεμὼν λέγει· «Ποῦ ἦς ἕως τοῦ νῦν;» Μηνᾶς λέγει· «Διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ εἰλόμην μᾶλλον ἐν ἐρήμοις μετὰ θηρίων ἀγρίων διατριβὴν ἔχειν ἢ μεθ' ὑμῶν ἀπολέσθαι τῶν μὴ εἰδότες τὸν Θεόν. Γέγραπται γάρ· Μὴ συναπολέσης μετὰ ἀσεβῶν τὴν ψυχὴν μου καὶ μετὰ ἀνδρῶν αἱμάτων τὴν ζωὴν μου.»

Πύρρος ἡγεμὼν λέγει· «Θῦσον τοῖς θεοῖς, ἵνα πάντα σοι συγχωρηθεῖ καὶ τὰ μάλιστα, ὅτι στρατιώτης ὢν ἔφυγες τὴν στρατείαν Χριστιανὸν σεαυτὸν ἀποκαλῶν. Νῦν οὖν οἰκτίρησον σεαυτὸν καὶ προσελθὼν θῦσον τοῖς θεοῖς, ἵνα καὶ τὴν στρατείαν σου ἀπολάβῃς καὶ σεαυτὸν ἐντιμότερον καὶ ἀβλαβῆ διατηρήσης.» Μηνᾶς εἶπεν· «Ἐγὼ εὐχόμεαι τῷ βασιλεῖ τῶν αἰώνων εὐαρεστῆσαι καὶ παρ' αὐτοῦ τὸν στέφανον τῆς ἀθανασίας κομίσασθαι· μὴ τοίνυν νομίσης ἀνύσαι τι διὰ τῶν ἀπειλῶν σου· πάντων γάρ ὢν ἐπαγγέλλῃ βασάνων καταφρονῶ διὰ τὴν

πρὸς Χριστόν μου ἀγάπην.» Πύρρὸς ἡγεμῶν εἶπεν· «Ἀποτείνετε αὐτὸν ἐκ τεσσάρων καὶ χρήσασθε αὐτῷ βουνεύροις ὠμοῖς λέγοντες αὐτῷ· Στρατιώτης ὢν πείθου τοῖς προστάγμασιν τῶν αὐτοκρατόρων.» Ὁ δὲ μακάριος Μηνᾶς εἶπεν· «Ἐμοὶ σπουδὴ ἐστὶν τοῖς τοῦ Χριστοῦ προστάγμασιν πειθαρχεῖν τοῦ μεγάλου βασιλέως.»

Βασανιζομένου δὲ αὐτοῦ ἰσχυρῶς καὶ ἤδη τοῦ αἵματος αὐτοῦ πεπληρωκότος τὴν γῆν Πηγάσιος προῖγκιψ ἐστῶς εἶπεν· «Θῦσον τοῖς θεοῖς, ἄνθρωπε, πρὶν ἢ τὰς σάρκας σου ταῖς μάστιξι καταξανθῆναι.» Ὁ δὲ μακάριος Μηνᾶς ἀναβοήσας εἶπεν αὐτῷ· «Σύμβουλε τοῦ σκότους καὶ πάσης ἀνομίας ὁδηγέ, τοῦ δικαστοῦ σου καθεζομένου καὶ προτρεπομένου μοι οὐκ ἀνέχομαι, καὶ σοὶ ἔχω πεισθῆναι; ἐγὼ τὸν Θεὸν ἔχω βοηθὸν τὸν δυνάμενον καὶ τὰς βασάνους σου ταύτας ἀφανεῖς ποιῆσαι καὶ ὑμᾶς καὶ τοὺς τυράννους ὑμῶν καταργῆσαι ὑπὸ μίαν ῥοπήν τοὺς βουλομένους τοὺς τοῦ Θεοῦ δούλους ἀποστῆσαι τῆς ἀληθείας καὶ εἰς τὴν τῶν εἰδώλων πλάνην ἐκτραπῆναι καταναγκάζοντας.»

Πύρρὸς ἡγεμῶν εἶπεν· «Ἐτοιμαζέσθωσαν αὐτῷ ἄλλαι βάσανοι πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν αὐτοῦ· τέως δὲ κρεμασθήτω ἐπὶ ξύλου.» Τούτου δὲ γενομένου Πύρρὸς ἡγεμῶν εἶπεν· «Ἐσωφρονίσθης, Μηνᾶ, ἢ οὐδέπω ἦσθου τῶν βασάνων;» Μηνᾶς λέγει· «Οἶη διὰ τῆς μικρᾶς ταύτης βασάνου περιγενέσθαι τοῦ ἐν ἐμοὶ λογισμοῦ; γνῶθι οὖν ὅτι οἱ τίμιοι καὶ ἐνδοξοὶ στρατιῶται τοῦ μεγάλου βασιλέως παρίστανταί μοι γενναιότερον πρὸς πᾶσαν στρέβλωσιν καὶ τιμωρίαν τὴν ὑπὸ σοῦ εἰς ἐμέ γενησομένην διατηροῦντες.» Πύρρὸς ἡγεμῶν λέγει· «Ἄψασθε αὐτοῦ τῶν σαρκῶν λέγοντες αὐτῷ· Βασιλέα ἔχων ἕτερον βασιλέα μὴ ὁμολόγει.» Μηνᾶς λέγει· «Ἄγνωῶν τὸν ἐπουράνιον βασιλέα βλασφημεῖς καὶ τολμᾶς τοὺς φθαρτοὺς καὶ ἐκ γῆς γογονότας ἐξομοιοῦν τῇ τοῦ Θεοῦ μεγαλωσύνῃ τοῦ δωρησαμένου καὶ τούτοις τὴν τιμὴν ταύτην

καὶ ἔχοντος ἐξουσίαν πάσης ἀρχῆς καὶ πνοῆς.» Πύρρος ἡγεμῶν λέγει· «Ποῖός ἐστιν οὗτος ὁ Θεός, ὃν λέγεις τοῖς βασιλεῦσι τὴν τιμὴν δεδωρηκένοι καὶ τοῦ κόσμου παντὸς κατεξουσιάζειν;» Μηναῆς λέγει· «Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πάντα δημιουργήσας, ᾧ καὶ ὑποτέτακται τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς.» Πύρρος ἡγεμῶν λέγει· «Οὐκ οἶδας ὅτι οἱ βασιλεῖς ὀργιζόμενοι διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἐκέλευσαν ὑμᾶς κολάζεσθαι καὶ σὺ ἐπιμένεις ὁμολογῶν τὸ ὄνομα τοῦτο;» Μηναῆς λέγει· «Εἰ ὀργίζονται οἱ βασιλεῖς, τί πρὸς ἐμέ; ἐγὼ εὐχομαι μέχρι τέλους ἔχων τὴν ὁμολογίαν ταύτην ἀπαλλαγῆναι τοῦ κόσμου τούτου τοῦ ματαίου. Γέγραπται γάρ· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ; Θλιψίς ἢ στενοχωρία ἢ κίνδυνος ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ μάχαιρα; γίνωσκε οὖν ὅτι οὐδὲν τῶν ἐναντίων δύναται τῶν τοῦ Χριστοῦ δούλων περιγενέσθαι.» Ὁ δὲ ἡγεμῶν ἐκέλευσε τριχίνοις ὑφάσμασι τὰς ἐκδαρείσας ὑπὸ τῶν βασάνων καὶ πληγῶν σάρκας τοῦ ἁγίου ψήχειν καὶ τρίβειν ἐπὶ πλέον· τοῦ δὲ ἁγίου μάρτυρος Μηναῆ μηδ' ὄλως αἰσθανομένου τῶν βασάνων Πύρρος ἡγεμῶν εἶπεν· «Οὔτω διάκεισαι ὡς ἀλλοτρίου σώματος βασανιζομένου ἀναισθητῶς φέρων τὰς βασάνους;» Μηναῆς λέγει· «Ἀληθῶς οὐκ αἰσθάνομαι βοηθὸν ἔχων τὸν σωτῆρά μου Ἰησοῦν Χριστόν· τοῖς γὰρ φοβουμένοις αὐτὸν πάντοτε συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν.»

Πύρρος ἡγεμῶν λέγει· «Προσενέγκατε αὐτῷ κανδήλας πυρός, ἵνα κἂν οὕτως τὴν σκληρότητα αὐτοῦ νικῆσαι δυνηθῶμεν.» Προσενεχθέντος δὲ αὐτῷ τοῦ πυρός καὶ ἐπὶ δύο ὥρας καιομένου τοῦ σώματος αὐτοῦ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Πύρρος ἡγεμῶν λέγει· «Οὐδὲ τοῦ πυρός αἰσθάνη, βιοθάνατε;» Μηναῆς λέγει· «Ἰησοῦς Χριστὸς ἐστιν ὁ ἐνδυναμῶν με, δι' ὃν καὶ ταῦτα πάσχω. Ὅθεν οὐδὲ αἰσθάνομαι τῶν βασάνων. Γέγραπται γὰρ ἡμῖν, ὅτι κἂν διὰ πυρός διέλθης, φλόξ οὐ κατακαύσει σε. Καὶ

πάλιν· Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γενένη·» Πύρρος ἡγεμῶν λέγει· «Στρατιώτης ὢν πῶς τοσαύτας γραφὰς ἐπίστασαι;» Ὁ δὲ μακάριος Μηνᾶς εἶπεν· «Παρήγγειλεν ἡμῖν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς λέγων· «Ἦνίκα ἂν σταθήσεσθε ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε καὶ τί ἀποκριθήσεσθε.» Πύρρος ἡγεμῶν εἶπεν· «Προήδει οὖν ὁ Χριστὸς ὑμῶν ὅτι μέλλετε ταῦτα πάσχειν;» Μηνᾶς λέγει· «Ναί, ὡς Θεὸς προήδει τὰ μέλλοντα γίνεσθαι· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ εἰδὼς πάσας τὰς ἐνθυμήσεις ἡμῶν, καθὼς γέγραπται, ὅτι οὐδεὶς προγνώστης εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός. Καὶ διὰ τοῦτο ταύτας ἡμῖν δέδωκε τὰς ἐπαγγελίας.»

Πύρρος ἡγεμῶν λέγει· «Θῦσον λοιπὸν καὶ ἄπελθε εἰς τὴν στρατείαν σου ἵνα μὴ κατακαυθῆς.» Ὁ δὲ μακάριος Μηνᾶς εἶπεν· «Οὐ προεἰπὸν σοι ὅτι ἐγὼ τῷ ἐπουρανίῳ Θεῷ στρατεύομαι; ποίει οὖν ὃ θέλεις· τοῦ μὲν γὰρ σώματός μου ἐξουσίαν ἔχεις, τῆς δὲ ψυχῆς μου καὶ τοῦ ἐν ἐμοὶ λογισμοῦ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὁ Κύριος καὶ Δεσπότης παντὸς τοῦ κόσμου κατεξουσιάζει.» Πύρρος ἡγεμῶν λέγει· «Βούλει, Μηνᾶ, ἐνδώσω σοι δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ὅπως σκεψάμενος ἀπαλλαγῆς τῆς μανίας ταύτης;» Μηνᾶς λέγει· «Ἐσκεψάμην πολλάκις καὶ τοῦτο εἰλόμην τὸ μὴ ἀρνήσασθαι τὸν Θεόν μου. Γίνωσκε οὖν ὅτι ἐμοὶ καὶ αἱ τρεῖς ἡμέραι παρεληλύθασιν καὶ χριστιανός εἰμι· ἄλλο παρ' ἐμοῦ οὐδὲν ἔχεις ἀκοῦσαι· οὐ θύω δαίμοσί ποτε.»

Τότε ὁ ἡγεμῶν θυμωθεὶς σφόδρα ἐκέλευσε τριβόλους ὀξεῖς σιδηροῦς γενέσθαι καὶ σκορπισθῆναι αὐτούς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ οὕτω δεθέντα αὐτὸν ἐκ τοῦ τραχήλου καὶ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν ἔλκεσθαι ἐπάνω αὐτῶν. Καὶ τούτου γενομένου ἐπὶ

ἱκανὰς ὥρας ὁ μακάριος Μηνᾶς ἔλεγεν· «Κἂν χείρονα τούτων ἐπινοήσης, ἀσεβέστατε, οὐκ ἄρνούμαι τὸν Θεόν μου οὐδὲ θύω δαίμοσιν οὐδὲ ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πατρός σου τοῦ λεγομένου Σατανᾶ.» Πύρρος ἡγεμὼν λέγει· «Τύπτετε αὐτὸν πλουμβάτοις κατὰ τοῦ σπονδύλου, ἵνα μὴ τοὺς θεοὺς δαίμονας ἀποκαλῆ.» Ὡς δὲ ἐτύπτετο ἐπὶ πολὺ, Πύρρος ἡγεμὼν λέγει· «Τύπτετε αὐτὸν καὶ εἰς τὰς σιαγόνας· ὄρω γὰρ αὐτὸν ταῖς βασάνοις ἐμμένοντα.» Τυπτομένου δὲ αὐτοῦ καὶ μηδὲν ἀποκρινομένου Ἡλιόδωρος κουρίωσος εἶπεν· «Κύριε ἡγεμὼν, οὐκ οἶδας ὅτι ἀπονενοημένον ἐστὶ τὸ τῶν Χριστιανῶν γένος καὶ βασανιζόμενοι πλέον ὑπομένουσι; ἡδὺς γὰρ αὐτοῖς ἐστὶν ὁ θάνατος ὑπὲρ τὴν ζωὴν. Ἀπόφηναι οὖν κατ' αὐτοῦ πρὸς τὴν μωρίαν αὐτοῦ καὶ μὴ κόπους σεαυτῷ πάρεχε, ἀλλ' ὡς ἀκαθοσίωτον στρατιώτην καὶ φυγόντα τὴν στρατείαν αὐτοῦ κόλασον ὡς ἂν βούλη.» Πύρρος ἡγεμὼν λέγει· «Θῦσον, Μηνᾶ, καὶ γὰρ σε ἀποστέλλω εἰς τὸν νούμερόν σου γράψας καὶ τῷ ἐκεῖ τριβούνῳ, ἵνα τιμῆς μᾶλλον καὶ μὴ βλάβης τύχης.» Ὁ ἅγιος Μηνᾶς εἶπεν· «Εἴη ἡ τιμὴ σου ἐκείνη εἰς ἀπώλειάν σοί τε καὶ τῷ υποβάλλοντί σοι κατὰ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ· ἐγὼ δὲ σπουδάζω τὴν ἐν οὐρανοῖς τιμὴν ἀπολαβεῖν καὶ τῆς ἐκεῖσε στρατείας ἄξιος εὐρηθῆναι, καθὼς γέγραπται, ὅτι ἡμῶν τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει. Ἡ γὰρ ἐνταῦθα τιμὴ πρόσκαιρος οὕσα εἰς οὐδὲν λογίζεται παρὰ τῷ Θεῷ· ἡ δὲ πίστις καὶ ὁμολογία τοῦ Χριστοῦ φωτὸς αἰδίου καὶ ζωῆς αἰωνίου κληρονόμους ἡμᾶς ἀποκαθιστᾷ.» Θεωρήσας οὖν ὁ ἡγεμὼν τὸ στερρὸν καὶ ἀκλινὲς τῆς ἀκινήτου πίστεως τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μηνᾶ ἐκέλευσεν αὐτὸν μεταστῆναι καὶ ποιήσας συμβούλιον ἀπόφασιν ἐξήνεγκε περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον· «Μηνᾶν τὸν ἀκαθοσίωτον στρατιώτην καὶ τῶν χριστιανῶν ὑπέρμαχον μὴ βουλευθέντα ὑπακοῦσαι τοῖς προστάγμασι τῶν αὐτοκρατόρων καὶ θῦσαι τοῖς θεοῖς κελεύω τῇ τοῦ ξίφους ὑπαχθῆναι τιμωρίᾳ καὶ τὸ λείψανον τοῦ σώματος αὐτοῦ πυρὶ

παραδοθῆναι πρὸς ἐπίδειξιν πάντων ἀποπληρῶν τὸ πρόσταγμα τῶν αὐτοκρατόρων.»

Ταύτην τοίνυν λαβὼν τὴν ἀπόφασιν ὁ τρισμακάριος τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Μηνᾶς εὐθέως ἀπήγετο εἰς τὸν τόπον τῆς Ποταμίας πάσης τῆς πόλεως συνδραμούσης ἐπὶ τὴν θεωρίαν τῆς ἀθλήσεως αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ φαιδρᾷ τῇ ὄψει καὶ θαρσαλέω τῷ φρονήματι γαυριῶν ἐπὶ τὸν τόπον ἐβάδιζεν τοῦ Θεοῦ εὐδοκοῦντος καὶ ὡς ἀληθῶς πᾶν θνητὸν καὶ ἀνθρώπινον εἰς οὐδὲν ἔχων ἀτρέπτω ψυχῇ καὶ ἀταράχῃ λογισμῶ προσωμίλει τοῖς γνωρίμοις μηδενὸς αὐτῷ παρόντος λυπηροῦ. Πάντας δὲ δι' εὐχῆς παραθέμενος τῷ Θεῷ ἔσπευδεν ἐπὶ τὴν προκειμένην πορείαν.

Καὶ ταῦτα ἔπραττεν οὐδὲν ἕτερον ἐννοῶν ἢ ἄνω ἔχων τὸ πρόσωπον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν Χριστὸν ἐπικαλούμενος χάριν τε μεγάλην ὁμολογῶν τῷ καταξιώσαντι αὐτὸν τηλικούτων ἀγαθῶν. Ἐκτείνας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· «Εὐχαριστῶ σοι, Δέσποτα καὶ Κύριε τῶν ἀπάντων, ὅτι οὐκ ἐγκατέλιπές με οὐδὲ ἀπέστης ἀπ' ἐμοῦ πρὸς τὸ μὴ ἀπολέσθαι με μετὰ τῶν ἀνόμων καὶ ἀσεβῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἔδωκάς μοι ἀνεξάρνητον τὸ ἅγιον ὄνομά σου διαφυλάξαι. Καὶ τὰ νῦν δέομαί σου ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, δός μοι τελείως τὴν ὑπομονὴν καὶ διατήρησόν μου τὴν ψυχὴν, ἵνα νίκην ἀράμενος κατὰ τοῦ τυράννου προσκυνήσω μετὰ παρρησίας τῷ ἁγίῳ βήματι τοῦ Χριστοῦ σου.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν θείς τὰ γόνατα αὐτοῦ καὶ προτείνας τὸν αὐχένα εὐθέως ἀπεκεφαλίσθη. Καὶ εἴθ' οὕτως ἐξάψαντες πυρὰν μεγάλην ἔκαυσαν τὸ σῶμα τοῦ μακαρίου Μηνᾶ. Καὶ οὕτως ἐμαρτύρησε χαίρων, ἡ δὲ τιμία καὶ ἁγία αὐτοῦ ψυχὴ ἀνελήφθη εἰς οὐρανοῦς.

Ἦν δὲ ὁ ἅγιος τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Μηνᾶς τῷ μὲν γένει Αἰγύπτιος, τῷ δὲ τρόπῳ πλήρης πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου ἀνάπλεως, πρᾶός τε ἀνὴρ καὶ ἐπιεικῆς καὶ πνέων εὐωδίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Τῆς δὲ τοῦ μακαρίου τελειώσεως γενομένης Θεοῦ βουλήσει φιλόχριστοί τινες τὰ ἐγκαταλειφθέντα λείψανα τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐκ τῆς πυρᾶς ἀνελόμενοι ἀπέθεντο ἐν ἱεροῖς εὐκτηρίοις πρὸς ἄλληστον μνήμην ἐπὶ τὸν τοῦ Θεοῦ λαὸν προσευχόμενον ἀγιάζεσθαι εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μηνᾶ. Ἐμαρτύρησε δὲ ὁ ἅγιος καὶ πανένδοξος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Μηνᾶς ἐν τῇ Κοτυαίων μητροπόλει, μηνὶ νοεμβριῶν ἰα΄, βασιλεύοντος Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, κατὰ δὲ ἡμᾶς βασιλεύοντος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.»

Ὁ παρατεθεὶς βίος τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ παρουσιάζει θεατρικὴν δομὴν. Εἶναι συντεταγμένος κατὰ διάλογον, ὥστε δύναται νὰ παρασταθῇ, ἔστω καὶ ὑποτυπωδῶς.

Τὸ θρησκευτικὸν θέατρον ἀνεπτύχθη ἐν τῇ Δύσει. Τὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ καὶ βίοι Ἁγίων ὑπῆρξαν θέματα αὐτοῦ. Μετὰ τὰς σταυροφορίας καὶ τὰς προκυψάσας νέας καταστάσεις θρησκευτικὸν θέατρον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐπαρουσιάζετο καὶ ἐν ἐλληνικαῖς χώραις. Θρησκευτικὰ ἄσματα παρὰ τῶν ἐλληνικῶν λαῶν, οἷον Ἡ ἔγερσις τοῦ Λαζάρου, Ὁ θρῆνος τῆς Παναγίας, Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, ἔχοντα θεατρικὴν δομὴν, συνετάγησαν κατὰ Δυτικὰ θεατρικὰ πρότυπα. Ὡς αἱ ἀρχαῖαι τραγωδίαὶ κατέληξαν εἰς ἀφηγηματικὰς παρακαταλογάς, οὕτω καὶ τὰ θρησκευτικὰ δράματα κατέληξαν εἰς ἀφηγηματικὰ ἄσματα.

Ἡ ἀποχώρησις τοῦ Ἁγίου εἰς ἐρήμους καὶ ἀβάτους τόπους τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ἔρημον πρὸς κατανίκησιν τοῦ ἀντιθέου σημαίνει.

Ἡ κρέμασις τοῦ Ἁγίου ἐπὶ ξύλου τὴν Σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Ἡ τριπλῆ προτροπὴ τοῦ Ἁγίου, ὅπως θύσῃ τοῖς θεοῖς, καὶ

ἡ τριπλῆ ἄρνησις αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ πρότασις ἀνέσεως τριῶν ἡμερῶν τῶν βασανιστηρίων, ἵνα σκεφθῆ καὶ ματαβάλη γνώμην ὁ Ἅγιος, τὸ ἱερόν τρία σημαίνει.

Τὸ ἀγίασμα ἐκ τοῦ φρέατος τοῦ Ἁγίου τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ καὶ τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ σημαίνει.

Ἡ νικητήριος ἐμφάνισις τοῦ Ἁγίου τὴν νίκην τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ κατὰ τοῦ Ἑωσφόρου καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ σημαίνει.

ΑΓΙΟΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΣ ΜΕΡΚΟΥΡΙΟΣ

ὁ παρατιθέμενον μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Μερκουρίου ἔχει ὁμοιότητας πρὸς τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Μηναῖ.

Ὁ Ἅγιος Μερκούριος ἐμαρτύρησεν ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας ἐπὶ αὐτοκράτορος Δεκίου. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τιμᾶται τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ Νοεμβρίου. Ἡ Νικομήδεια τῆς Φρυγίας καὶ ἡ Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας ἦσαν πόλεις, ἐνθα ἐμαρτύρουν Ἅγιοι.

Ἐξῆλθε κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον διάταγμα παρὰ τῶν βασιλέων Δεκίου καὶ Οὐαλεριανοῦ, ὅπως πάντες πανταχοῦ θύωσι τοῖς θεοῖς διὰ τὰς εὐεργεσίας αὐτῶν καὶ τὴν νίκην κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Οἱ ἀπειθοῦντες τῷ διατάγματι θά ἐνεκλείοντο ἐν φυλακαῖς καὶ θά ἐβασανίζοντο· καί, ἂν ἐπέιθοντο, θά ἐτιμῶντο, ἂν ἀντέλεγον, θά ἐτιμωροῦντο. Ἐξαιρέτως οἱ χριστιανοὶ θά ἐτιμωροῦντο διὰ ξίφους, ἢ θά ἐρρίπτοντο εἰς βυθόν, ἢ θά παρεδίδοντο βορὰ τοῖς ὄρνέοις καὶ τοῖς κυσί. Οἱ πειθαρχοῦντες τοῖς θεοῖς δόγμασι θά ἀπέλαυνον μεγίστων τιμῶν καὶ δωρεῶν.

Συνέβη τότε βάρβαρα ἔθνη νὰ ἄρξωνται πολέμου κατὰ τῶν Ῥωμαίων. Οἱ βασιλεῖς, ἐτοιμάζοντες τὸ στράτευμα, ἐκῆρυσαν ἐπιστράτευσιν. Κατέφθανον κοόρτεις ἀφ' ἐκάστης πόλεως,

ἦλθε καὶ ἡ κοόρτις τῶν λεγομένων Μαρτησίων, οὔσα ὑπὸ τὴν πρώτην Ἀρμενίαν, ὑπὸ τριβούνον, ὄνόματι Σατορνῖνον. Ὡδήγει τὰ ῥωμαϊκὰ στρατεύματα ὁ βασιλεὺς Δέκιος.

Τῆς μάχης μεταξύ Ῥωμαίων καὶ βαρβάρων οὔσης ἀμφιῤόπου, ἐφάνη στρατιώτῃ, ὄνόματι Μερκουρίῳ, ἐκ τῆς κοόρτεως τῶν Μαρτησίων, ἀνὴρ τις ὑπερμεγέθης, λευχείμων, ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ ῥομφαίαν κατέχων καὶ λέγων αὐτῷ:

«Μὴ φοβηθῆς μηδὲ δειλιάσης· ἀπεστάλην γὰρ τοῦ βοηθησαί σοι καὶ νικηφόρον ἀναδεῖξαι. Δέξαι οὖν τὴν ῥομφαίαν ταύτην καὶ εἴσελθε κατὰ τῶν βαρβάρων καὶ νικήσας μὴ ἐπιλάβῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου.»

Ὁ στρατιώτης Μερκούριος ἐνόμισεν ὅτι ὁ ἐμφανισθεὶς εἶναι εἷς τῶν ἀρχόντων τοῦ βασιλέως. Δεξάμενος τὴν ῥομφαίαν καὶ ἀναζωπυρήσας τῷ πνεύματι, ὥρμησε κατὰ τῶν βαρβάρων καὶ ἀπέκτεινε τὸν ῥῆγαν αὐτῶν καὶ πλῆθος ἄλλων. Οἱ βάρβαροι ἔφυγον, τροπωθέντες ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.

Ὁ Δέκιος, μαθὼν ὅτι ἡ νίκη ὀφείλεται εἰς τὴν μονομαχίαν τοῦ στρατιώτου Μερκουρίου, ἀνεκήρυξεν αὐτὸν στρατηλάτην καὶ κατέστησεν ἀρχηγὸν τοῦ στρατοπέδου. Νομίσας ὅτι ἦρε νίκην διὰ τῆς προνοίας τῶν θεῶν, ἔχαιρε καὶ εὐωχεῖτο καθ' ἐκάστην πόλιν κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ πρὸς τὴν Ῥώμην.

Κατὰ τινα νύκτα ἐμφανίζεται τῷ Ἁγίῳ Μερκουρίῳ ὁ ἄγγελος, ὃν εἶδε τὸ πρῶτον ἐν τῇ μάχῃ, καὶ ὑπομιμνήσκει αὐτῷ ὅτι μετὰ τὸν ἄθλον κατὰ τῶν βαρβάρων πρέπει νὰ ἀθλήσῃ ὑπὲρ τοῦ ἐνδόξου Βασιλέως, λαμβάνων τὸν στέφανον τῆς νίκης ἐν τῇ βασιλείᾳ Αὐτοῦ μετὰ πάντων τῶν Ἁγίων. Ὁ Ἅγιος ἐγνώριζε τὴν πίστιν ἐκ προγόνων. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Γορδιανὸς ἐδίδασκεν αὐτὸν ὅτι μακάριος εἶναι ὅστις στρατεύεται τῷ ἐπουρανίῳ Βασιλεῖ.

Ὁ βασιλεὺς ἐκάλεσε τὸν Ἅγιον Μερκούριον μετ' ἄλλων ἀξιωματοῦχων, ἵνα προσφέρωσι θυσίαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος. Ὁ Ἅγιος ἀπεχώρησεν, ἐπιστρέψας εἰς τὸ στρατηγεῖον αὐτοῦ. Τῶν μεγιστάνων τις κατήγγειλε τοῦτον, λέγων ὅτι ὁ μεγαλυθυεὶς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως διαφόροις ἀξιώμασι δὲν προσῆλθεν εἰς τὴν θυσίαν, ἀλλὰ καὶ ἀναστατοῖ καὶ ἄλλους, ἵνα μὴ σέβωνται τοὺς θεούς.

Ἴνα γινῶ τάληθῆ αὐτοπροσώπως ὁ βασιλεὺς, διέταξεν, ὅπως προσαχθῆ ὁ Ἅγιος Μερκούριος. Ἰπέμνησεν εἰς αὐτὸν ὅτι ἐτίμησεν αὐτὸν ἐνώπιον πάντων τῶν ἀρχόντων διὰ τὴν βουλήσει τῶν θεῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην νίκη. Παρὰ ταῦτα, ὡς αὐτὸς ἀκήκοε παρά τινων, οὗτος ἐξουθενεῖ τὰς τιμὰς αὐτοῦ, μὴ προσκυνῶν τοῖς θεοῖς. Ὁ Ἅγιος Μερκούριος, ἀποδυσάμενος τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνδυθεὶς τὸν νέον, ἀπήντησε θαρσαλέως πρὸς αὐτόν:

«Λάβε τὴν τιμὴν σου ταύτην ἀπ' ἐμοῦ· ἐγὼ γάρ, ὡς οἶμαι, κατ' ὀφειλὴν εἰς τοῦτο ἦλθον ἐν τῷ πολέμῳ νικήσας τοὺς βαρβάρους διὰ τοῦ Κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ· πλήν δέξιαι τὰ παρά σου, ὡς ἔφης, ἐμοὶ δωρηθέντα· γυμνὸς γὰρ ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρὸς μου· γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι ἐν ἐκείνῳ τῷ κόσμῳ.»

Ἀποδυσάμενος τὴν γλαμύδα καὶ λύσας τὴν ζώνην, ἔρριψεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, λέγων:

«Χριστιανὸς εἶμι καὶ πάντες ἀκούσατε ὅτι χριστιανὸς εἶμι.»

Ὁ βασιλεὺς διέταξεν, ὅπως ὁ Ἅγιος ἐγκλεισθῆ ἐν φυλακῇ. Κατὰ τὴν νύκτα ἐπαρουσιάσθη ἄγγελος, ἐνδυναμῶν αὐτόν.

Τῇ ἐπομένῃ, προκαθίσας ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ βήματος, διέταξεν, ὅπως προσαχθῆ ὁ Ἅγιος. Μεταξὺ τούτων ἤρξατο θεατρικὸς διάλογος:

ΔΕΚΙΟΣ: «Οὕτως σοι πρέπει τοιαύτη τιμὴ διὰ τὴν κακίστην σου γνώμην;»

ΜΕΡΚΟΥΡΙΟΣ: «Ἐμοὶ πρέπει ἡ τιμὴ αὕτη· τὰ γὰρ παρερχόμενα ἔλαβες, τὰ δὲ εἰς αἰῶνα διαμένοντα ἀντὶ τούτων κομιούμαι.»

ΔΕ.: «Λέγε μοι σὺ τὸ γένος σου καὶ τὴν πατρίδα.»

ΜΕ.: «Εἰ θέλεις μαθεῖν τὸ γένος μου καὶ τὴν πατρίδα, ἐγὼ σοι ἐρῶ. Ὁ πατὴρ μου Γορδιανὸς ἐκαλεῖτο, Σκύθης τῷ γένει ἐστρατεύετο δὲ ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν Μαρτησίων. Ἡ δὲ πατρίς μου, εἰς ἣν σπεύδω, ἐστὶν ἡ ἐπουράνιος Ἱερουσαλήμ· πόλις δὲ ἐστὶν τοῦ ἐπουρανίου βασιλείως.»

ΔΕ.: «Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ γονέων κέκληται ἢ ἐν τῇ στρατείᾳ ἐκλήθης Μερκούριος;»

ΜΕ.: «Ἐν τῇ στρατείᾳ ὑπὸ τοῦ τριβούνου ἐκλήθην Μερκούριος· ὁ γὰρ πατὴρ μου Φιλοπάτορά με ἐκάλεσεν.»

ΔΕ.: «Τί οὐ ποιεῖς κατὰ τὰ προσταχθέντα πᾶσιν ἀνθρώποις καὶ προσκυνεῖς τοῖς θεοῖς, ἀπολαμβάνων τὴν προτέραν σου τιμὴν; ἢ μᾶλλον αἰρεῖσαι ἐν βασάνοις ἀποθανεῖν; Λέγε τάχιστα, εἰδὼς ὅτι διὰ τοῦτο ἐκλήθης.»

ΜΕ.: «Ἐγώ, ὡς ἔφης, εἰς τοῦτο ἐλήλυθα, ἵνα νικήσω σε καὶ τὸν διάβολον τὸν εὐρετὴν πάσης κακίας καὶ στέφανον νίκης κομίσωμαι παρὰ τοῦ ἀγωνοθέτου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου. Μὴ οὖν βράδυνε, μηδὲ ἀναβάλλου, ἀλλὰ πλήρου εἰς ἐμὲ κατὰ τὰ παριστάμενά σοι· ἔχω γὰρ θώρακας πίστεως καὶ τὸν θυρεόν, δι' ὧν νικήσω πᾶσαν ἐπίνοιαν κινουμένην κατ' ἐμοῦ.»

Ὁ βασιλεὺς διέταξεν, ὅπως ὁ Ἅγιος μετεωρισθῆ εἰς τέσσαρας πασσάλους. Ἦρξαντο τὰ μαρτύρια, ἐπιδεινούμενα. Ἴνα μὴ τάχιον ἀποθάνῃ, ὁ Ἅγιος ἐλύθη τῶν δεσμῶν καὶ κατεκλείσθη ἐν τινὶ οἴκῳ. Κατὰ τὴν νύκτα ἄγγελος, ἐφανισθεὶς, ἀποκατέστησε τὸ

σῶμα αὐτοῦ ὑγιές ἐκ τῶν πληγῶν. Ὁ Ἅγιος προσηρέχθη πάλιν ἐπὶ δικαστηρίῳ. Ὁ βασιλεὺς, καταπλαγεὶς ἐκ τῆς θεραπείας τῶν πληγῶν αὐτοῦ, ἀποδίδει ταύτην εἰς τὴν μαγείαν τῶν χριστιανῶν. Ὁ Ἅγιος λέγει ὅτι ἑθεράπευσεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Ἐπηκολούθησαν νέα μαρτύρια. Καιομένου τοῦ σώματος τοῦ Ἁγίου, ἀντὶ κνίσσης ἔπνει εὐωδία ἀρωμάτων. Γνούς ὁ βασιλεὺς ὅτι ὁ Ἅγιος εἶναι ἀμετάθετος, ἀπεφύνατο αὐτῷ θάνατον διὰ ζήφους ἐν Καισαρείᾳ. Ὁ Ἅγιος μετεφέρθη, ὡς φορτίον, ἐπὶ ζῶου, εἰς Καισάρειαν. Ἐκεῖ, ἐπιρῥωσθεὶς ὑπὸ ὀπτασίας τοῦ Χριστοῦ, ἐκάλεσε τοὺς ἐντεταλμένους, ὅπως ποιήσωσι τὸ κελευσθὲν αὐτοῖς. Ἡὐχθήθη ὑπὲρ τῶν δημίων καὶ ἀπετιμήθη τὴν κεφαλὴν.

Μετὰ τὴν τελείωσιν τοῦ Μάρτυρος τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐγένετο λευκόν, ὡσεὶ χιών, ἐκπέμπον μύρων καὶ θυμιαμάτων εὐωδίαν. Τὸ σῶμα αὐτοῦ κατετέθη ἐν τῷ τόπῳ τῆς τελειώσεως αὐτοῦ, ἔνθα ἐπιτελοῦνται ἰάσεις.

Ἐν τῷ μαρτυρίῳ ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ἅγιος Μερκούριος κατὰ τὴν μάχην ἀπέκτεινε τὸν ῥῆγα τῶν βαρβάρων. Ὁ ὄρος ῥῆξ ἀπηχεῖ τὴν ἐθιμοτυπίαν τοῦ Βυζαντίου νὰ θεωρῆ μόνον βασιλέα ἐπὶ γῆς τὸν βασιλέα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πάντας δὲ τοὺς ἄλλους ἀκολουθοῦντας αὐτῷ καὶ καλουμένους ῥῆγας.

Ὁ Ἅγιος ἀπέκτεινε ἀνώνυμον ῥῆγα ἀνωνύμων βαρβάρων, οὗς ὁ Συμεὼν Μεταφράστης ἀποκαλεῖ Σκύθας. Μεταγενεστέρως ὁ Ἰωάννης Μαλάλας, ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνὸς καὶ ὁ Νικηφόρος Γρηγοῤᾶς ἐταύτισαν τὸν ἀνώνυμον ῥῆγα τῶν βαρβάρων πρὸς τὸν πολέμιον τοῦ χριστιανισμοῦ Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην, πεσόντα ἐκ τοῦ ἵππου αὐτοῦ καὶ λογχισθέντα ἢ τοξευθέντα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Μερκουρίου μεταθανατίως. Ὁ Ἅγιος παρίσταται τείνων τὸ τόξον αὐτοῦ.

Ἡ τιμὴ τοῦ Ἁγίου Μερκουρίου διεδόθη ἰδιαίτερος ἐν Αἰγύπτῳ, ἔνθα ἀναφέρονται πέρα τῶν τριάκοντα ναῶν καὶ μία

μονή αὐτοῦ. Ὁ Ἅγιος Μερκούριος, ὁ Ἅγιος Γεώργιος καὶ ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἐπαρουσιάσθησαν ἔφιπποι κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀντιοχείας ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων τῷ 1098.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Μερκουρίου τρέχει οὕτω:

«Βασιλεύοντος κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν Δεκίου καὶ Οὐαλεριανοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει Ῥώμῃ, κοινῇ ψήφῳ ἐδογματίσαν πάντας πανταχοῦ θύειν καὶ σπένδειν τοῖς θεοῖς· προσκαλεσάμενοι οὖν πᾶσαν τὴν σύγκλητον ἀνέθεντο αὐτοῖς τὰ συμφώνως παρ' αὐτοῖς θεσπισθέντα· καὶ εὐρόντες αὐτοὺς συμψήφους ὄντας τῆς βουλῆς αὐτῶν, ἐχάρησαν λίαν. Εὐθέως οὖν βασιλικοῖς γράμμασιν μεθ' ὑπογραφῆς τῆς συγκλήτου τὰ κοινῇ δόξαντα ἀνατεθῆναι ἐκέλευσαν καὶ προστέθη ἐν τῷ καπετωλίῳ ἔχοντα τὸν τύπον τοῦτον·

«Βασιλεῖς αὐτοκράτορες, τροπαιοῦχοι, νικηταί, σεβαστοί, εὐσεβεῖς, Δέκιος καὶ Οὐαλεριανὸς ἅμα τῇ συγκλήτῳ ὁμοσυμφώνῳ βουλῇ τάδε· τὰς εὐεργεσίας τῶν θεῶν καὶ τὰς δωρεὰς καταμαθόντες, ἅμα δὲ καὶ ἀπολαύοντες τῆς τε νίκης τῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν δι' αὐτῶν ἡμῖν παρασχεθείσης, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἀέρων εὐκρασίας καὶ τῆς τῶν παντοδαπῶν καρπῶν δαφιλείας, καταμαθόντες οὖν εὐεργέτας αὐτοὺς ὄντας τῆς κοινῆς λυσιτελείας, τούτου χάριν θεσπίζομεν μιᾷ ψήφῳ, ὥστε πᾶσαν τύχην ἐλευθέρων τε καὶ δούλων, στρατευομένων τε καὶ ἰδιωτῶν, τὰς εὐμενεῖς θυσίας τοῖς θεοῖς ἀποδιδόναι, προσπίπτοντας αὐτοῖς καὶ ἰκετεύοντας. Εἰ δέ τις βουλευθεῖ τὸ θεῖον ἡμῶν γράμμα παρατρῶσαι τὸ συμφώνως ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθέν, τοῦτον προστάττομεν δεσμοῖς κατάκλειστον γενέσθαι, εἴθ' οὕτως βασάνοις διαφόροις ὑποβάλλεσθαι· καὶ εἰ μὲν πεισθεῖ, τιμὰς οὐ τὰς τυχοῦσας παρ' ἡμῶν κομιεῖται· εἰ δὲ ἀντιλέγοιεν,

μετὰ πολλὰς αἰκίσεις τὴν διὰ ξίφους ὑπομένειν τιμωρίαν ἢ ἐν βυθῶ ῥίπτεσθαι ἢ ὀρνέοις καὶ κυσὶν βορὰν παραδίδοσθαι· ἐξαιρέτως δὲ εἴ τινες τῆς θρησκείας τῶν χριστιανῶν εὐρεθεῖεν, ταύτη ὑποπιπτέτωσαν τῇ ἀποφάσει. Οἱ δὲ τοῖς θείοις ἡμῶν πειθαρχοῦντες δόγμασιν μεγίστων ἀπολαύσουσι τιμῶν τε καὶ δωρεῶν· εὖ πράττετε, εὐτυχέστατοι.»

Προτεθέντος οὖν τοῦ βασιλικῆς γράμματος, πᾶσα πόλις παραχῆς ἐπληρώθη διὰ τὸ ἐν πάσῃ πόλει τὸ ἀσεβὲς τοῦτο γράμμα προτεθῆναι. Συνέβη δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, πολέμου ἐπαναστάντος τοῖς Ῥωμαίοις ὑπὸ βαρβάρων, εὐτρεπίζειν τοὺς βασιλεῖς τὸ ἴδιον στράτευμα τοῦ παρατάξασθαι αὐτοῖς, κελεύσαντες καὶ τοὺς ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι καθημένους ἀριθμοὺς ἐπὶ τὴν συμμαχίαν ἀπαντῆσαι· τῶν δὲ ἀφ' ἐκάστης πόλεως καὶ πατρίδος φθανόντων εἰς τὴν τοιαύτην τοῦ πολέμου παρασκευήν, κατέλαβεν καὶ ὁ τῶν λεγομένων Μαρτησίων ἀριθμὸς τῶν ὄντων ὑπὸ τὴν πρώτην Ἀρμενίαν ὑπὸ τριβοῦνον ὀνόματι Σατορνῖνον.

Ἐξιώντος δὲ τοῦ Δεκίου ἐπὶ τὸν πόλεμον, ὁ Οὐαλεριανὸς διῆγεν ἐν τῇ Ῥώμῃ· καὶ τοῦ πολέμου συγκροτουμένου μεταξύ τῶν βαρβάρων καὶ τῶν Ῥωμαίων, δίππαζεν χρόνος ἰκανός. Ἐπιμενόντων δὲ αὐτῶν τῇ συμβολῇ, ὄρασις ἐφάνη τινὶ ἐκ τοῦ Μαρτησίων τῶν ὄντων ὑπὸ τὴν πρώτην Ἀρμενίαν, ὀνόματι Μερκουρίῳ, ἀνὴρ τις ὑπερμεγέθης, λευχείμων, ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ ῥομφαίαν κατέχων καὶ λέγων αὐτῷ· «Μὴ φοβηθῆς μηδὲ δειλιάσης· ἀπεστάλην γὰρ τοῦ βοηθῆσαι σοὶ καὶ νικηφόρον ἀναδειξαι. Δέξαι οὖν τὴν ῥομφαίαν ταύτην καὶ εἰσελθε κατὰ τῶν βαρβάρων καὶ νικήσας μὴ ἐπιλάθῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου.» Ὁ δὲ ὡς ἐν ἐκστάσει γενόμενος ἕνα τῶν ἀρχόντων τοῦ βασιλέως εἶναι ἐνόμιζεν· καὶ δεξάμενος τὴν ῥομφαίαν καὶ ἀναζωπυρήσας τῷ πνεύματι, ἐπάνω τῶν βαρβάρων κατέδραμεν καὶ διακόψας αὐτούς τὸν ῥῆγα αὐτῶν ἀπέκτεινεν καὶ πολλοὺς ἑτέρους, ὥστε

τὸν βραχίονα αὐτοῦ καμῆν καὶ ἐκ τῶν αἱμάτων κολληθῆναι τὴν ῥομφαίαν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ· καὶ οὕτως ἔφυγον οἱ βάρβαροι καὶ ἐτροπώθησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.

Τότε ὁ Δέκιος μαθὼν τὴν μονομαχίαν τοῦ ἀνδρός, καλέσας αὐτὸν ἔδωκεν αὐτῷ ἀξίαν στρατηλάτου, καταστήσας αὐτὸν ἄρχειν τοῦ στρατοπέδου· καὶ νομίσας ὁ Δέκιος διὰ τῆς προνοίας τῶν θεῶν τοῦ πολέμου κεκρατημέναι, ἔχαιρεν πάνυ· καὶ ῥογεύσας χρήματα ἱκανὰ τοῖς στρατιώταις, ἀπέστειλεν ἕκαστον εἰς τὸν ἴδιον τόπον· αὐτὸς δὲ κατὰ πᾶσαν πόλιν εἰσιὼν εὐωχεῖτο μεγάλως, τὴν πορείαν ποιούμενος ἐπὶ τὴν Ῥώμην. Καὶ ἐν μιᾷ νυκτὶ κοιμωμένου τοῦ στρατηλάτου, παρίσταται αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐν τῷ σχήματι τῷ πρώτῳ· καὶ νύξας αὐτοῦ τὴν πλευρὰν διύπνισεν αὐτόν. Ὁ δὲ ἰδὼν αὐτὸν καὶ ἔμβροτος γενόμενος, ἔμεινε ἐνεός· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἄγγελος: «Μερκούριε, μέμνησαι τί σοι εἶπον ἐν τῇ συμβολῇ τοῦ πολέμου; βλέπε, μὴ ἐπιλάθῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου· δεῖ γάρ σε ὑπὲρ αὐτοῦ νομίμως ἀθλῆσαι καὶ στέφανον νίκης κομίσασθαι ἐν τῇ ἐνδόξῳ βασιλείᾳ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀφανῆς ἐγένετο ἀπ' αὐτοῦ ὁ ἄγγελος. Ὁ δὲ εἰς ἑαυτὸν γενόμενος καὶ μνησθεὶς ἠὺχαρίσκει τῷ Θεῷ· ἦδει γὰρ ἐκ προγόνων τὴν πίστιν τῶν χριστιανῶν. Ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ Γορδιανὸς πριμικήριος τυγχάνων τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ ἔλεγεν πολλάκις ὅτι μακάριός ἐστιν ὃς ἂν στρατευθῇ τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ· δωρεῖται γὰρ αὐτῷ βασιλείαν οὐρανῶν. Ὁ γὰρ βασιλεὺς ἐκεῖνος λόγῳ τὰ πάντα ἐδημιούργησεν καὶ αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων κρίνειν ζῶντας καὶ νεκρούς καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Εἰς ἑαυτὸν οὖν ἐλθὼν καὶ μνησθεὶς τῶν λόγων τοῦ πατρὸς καὶ τὴν ὀπτασίαν τὴν ὀφθεῖσαν αὐτῷ, ἤρξατο δάκρυσιν ἐξομολογεῖσθαι καὶ λέγειν οὕτως: «Οἴμοι τῷ ἁμαρτωλῷ, ὅτι δένδρου εὐθαλοῦς κλάδος ὑπάρχων γέγονα ξηρὸς μὴ ἔχων ρίζαν ἐπιγνώσεως Θεοῦ.»

Καὶ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα ἐπέμφθη παρὰ τοῦ βασιλέως σελεντιάριος μετὰ καὶ ἐτέρων πλειόνων καλέσαι αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα. Τοῦ δὲ παραιτησαμένου, ὑπέρθεσιν ἐποιήσατο τοῦ συνεδρίου ὁ βασιλεύς· καὶ τῇ ἐξῆς μετεστείλατο αὐτὸν Δέκιος. Τοῦ δὲ παραγενομένου καὶ τοῦ συνεδρίου πληρωθέντος, λέγει ὁ βασιλεύς· «Πορευθῶμεν ἅμα εἰς τὸν τῆς Ἀρτέμιδος ναὸν καὶ θυσίαν αὐτῇ προσκομίσωμεν.» Ὁ δὲ ἅγιος ὑποστρέψας ἀπῆει ἐν τῷ πραιτωρίῳ αὐτοῦ. Καί τις τῶν μεγιστάνων διαβάλλει αὐτὸν τῷ βασιλεῖ λέγων· «Εὐσεβέστατε, τροπαιοῦχε, νικητά, δεδοκιμασμένε ὑπὸ τῶν θεῶν τὸ βασίλειον διέπειν, γαληνῶς ἀκοῦσαί μου καταξιώσον· ὁ τιμηθεὶς ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς ὑμῶν δεξιᾶς καὶ δοξασθεὶς ὑπὸ τῆς γαληνῶς διεπούσης βασιλείας ὑμῶν τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα, οὗτος οὐ παρεγένετο ἐν τῷ ναῷ τῆς μεγάλης Ἀρτέμιδος σὺν ἡμῖν θυσίαν ἀποδώσων ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου κράτους.» Ὁ βασιλεύς ἔφη· «Τίς οὗτος;» Κάτελλος ἀπὸ ὑπάτων εἶπεν· «Μερκούριος, ὃν ἐμεγαλύνετε καὶ ἐφαιδρύνετε διαφόροις ἀξιώμασιν· οὗτος καὶ ἐτέρους ἀναστατοῖ τοῦ μὴ σέβεσθαι τοὺς θεούς, δηλώσει δὲ ὑμῖν τὸ πέρασ ἢ αὐτοῦ πρὸς ὑμᾶς ἀπόκρισις.» Δέκιος εἶπεν· «Τάχα φθόνῳ τινὶ ἡρμένος πρὸς τὸν ἄνδρα κατ' αὐτοῦ ἐφθέγξω τοιαῦτα· ἀλλ' οὐκ ἀκούσομαί σου, εἴαν μὴ αὐτοπροσώπως γνῶ τὰ ἀληθῆ· ἀξιοπιστοτέρους γὰρ κρίνω ὀφθαλμοὺς μάρτυρας ὑπὲρ ἀκοήν· σιώπα τοίνυν καὶ μηδένα λόγον ἔχε πρὸς τὸν ἄνδρα. Καὶ εἰ μὲν διαβολικῶ τινι λογισμῶ χρησάμενος κατ' αὐτοῦ ἐφθέγξω τοιαῦτα, δίκην ὑφέξεις οὐ τὴν τυχοῦσαν· εἰ δὲ ἀληθῆ φανείη τὰ παρὰ σοῦ εἰρημένα, τιμὰς καὶ δωρεὰς τεύξῃ παρ' ἐμοῦ ὡς εὐνοϊκῶς διακείμενος πρὸς τοὺς θεούς καὶ πρὸς ἡμᾶς.» Καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐλθεῖν μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς.

Τοῦ δὲ παραγενομένου, ὁ Δέκιος πρὸς αὐτὸν εἶπεν· «Μερκούριε, οὐκ ἐγὼ σε ἐτίμησα ἐν τῷ ἀξιώματι τούτῳ στρατοπε-

δάρχην σε ἀναδείξας ἐνώπιον πάντων μου τῶν ἀρχόντων διὰ τὴν ὑπὸ σοῦ βουλήσει τῶν θεῶν γενομένην νίκην τοῦ πολέμου; καὶ πῶς παραλογισάμενός μου τὴν τιμὴν τρόπον τινὰ κακοηθείας ἀνελάβου καὶ ἐξουθενῆσαι βούλει τὰς ἐμὰς τιμὰς μὴ προσκυνῶν τοῖς θεοῖς, καθὼς ἤδη ἀκήκοα παρά τινων;» Ὁ δὲ γενναῖος στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ ἀποδυσάμενος κατὰ τὸν ἀπόστολον τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ ἐνεδύσατο τὸν νέον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα διὰ τοῦ βαπτίσματος, καὶ θαρσαλέα τῇ φωνῇ εἶπεν πρὸς αὐτόν· «Λάβε τὴν τιμὴν σου ταύτην ἀπ' ἐμοῦ· ἐγὼ γάρ, ὡς οἶμαι, κατ' ὀφειλὴν εἰς τοῦτο ἦλθον ἐν τῷ πολέμῳ νικήσας τοὺς βαρβάρους διὰ τοῦ Κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ· πλὴν δέξαι τὰ παρά σοῦ, ὡς ἔφης, ἐμοὶ δωρηθέντα· γυμνός γάρ ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρὸς μου· γυμνός καὶ ἀπελεύσομαι ἐν ἐκείνῳ τῷ κόσμῳ.» Καὶ ἀποδυσάμενος τὴν χλαμύδα καὶ λύσας τὴν ζώνην ἔρριψεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως κράζων καὶ λέγων· «Χριστιανός εἰμι καὶ πάντες ἀκούσατε ὅτι χριστιανός εἰμι.» Τότε ὁ Δέκιος χολέσας πάνυ, ἅμα δὲ καὶ θαυμάσας τὴν παρρησίαν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῷ κάλλει καὶ μεγέθει αὐτοῦ ἐκπλαγεὶς ἐκέλευσεν αὐτὸν βληθῆναι ἐν τῇ φυλακῇ εἰπών· «Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐ συνῆκεν τὴν τιμὴν· καὶ τῆς ἀτιμίας αἴσθηται», νομίζων μεταπειῖσαι αὐτοῦ τὸν εὐσεβῆ λογισμὸν. Ἀπαγομένου δὲ αὐτοῦ ἐν τῇ φυλακῇ, ἔχαιρεν ὁ μάρτυς καὶ ἠγάλλετο δοξάζων τὸν Θεόν· καὶ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ παρίσταται αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου λέγων· «Θάρσει, Μερκούριε, καὶ μὴ δειλιάσης·πίστευε εἰς ὃν ὡμολόγησας Κύριον. Δυνατὸς γάρ ἐστιν αὐτὸς λυτρώσασθαί σε ἐκ πάσης θλίψεως.» Καὶ τῇ ὀπτασίᾳ τοῦ ἀγγέλου πλεῖον ἐνεδυναμώθη.

Τῇ δὲ ἐξῆς προκαθίσας ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκέλευσεν παραστῆναι αὐτὸν καὶ φησιν πρὸς αὐτόν· «Οὕτως σοι πρέπει τοιαύτη τιμὴ διὰ τὴν κακίστην σου γνώμην;» Ὁ μάρτυς ἔφη·

«Ἐμοὶ πρέπει ἡ τιμὴ αὕτη· τὰ γὰρ παρερχόμενα ἔλαβες, τὰ δὲ εἰς αἰῶνα διαμένοντα ἀντὶ τούτων κομιοῦμαι.» Ὁ βασιλεὺς ἔφη· «Λέγε μοι σὺ τὸ γένος σου καὶ τὴν πατρίδα.» Μερκούριος εἶπεν· «Εἰ θέλεις μαθεῖν τὸ γένος μου καὶ τὴν πατρίδα, ἐγὼ σοι ἐρῶ. Ὁ πατὴρ μου Γορδιανὸς ἐκαλεῖτο, Σκύθης τῷ γένει· ἐστρατεύετο δὲ ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν Μαρτησίων. Ἡ δὲ πατρίς μου, εἰς ἣν σπεύδω, ἐστὶν ἡ ἔπουράνιος Ἱερουσαλήμ· πόλις δὲ ἐστὶν τοῦ ἔπουρανοῦ βασιλέως.» Ὁ βασιλεὺς εἶπεν· «Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ γονέων κέκλησαι ἢ ἐν τῇ στρατείᾳ ἐκλήθης Μερκούριος;» Ὁ μάρτυς ἔφη· «Ἐν τῇ στρατείᾳ ὑπὸ τοῦ τριβούνου ἐκλήθην Μερκούριος· ὁ γὰρ πατὴρ μου Φιλοπάτορά με ἐκάλεσεν.» Ὁ βασιλεὺς εἶπεν· «Τί οὐ ποιεῖς κατὰ τὰ προσταχθέντα πᾶσιν ἀνθρώποις καὶ προσκυνεῖς τοῖς θεοῖς, ἀπολαμβάνων τὴν προτέραν σου τιμὴν; ἢ μᾶλλον αἰρεῖσαι ἐν βασάνοις ἀποθανεῖν; Λέγε τάχιστα, εἰδὼς ὅτι διὰ τοῦτο ἐκλήθης.» Μερκούριος ἔφη· «Ἐγώ, ὡς ἔφης, εἰς τοῦτο ἐλήλυθα, ἵνα νικήσω σε καὶ τὸν διάβολον τὸν εὐρετὴν πάσης κακίας καὶ στέφανον νίκης κομίσωμαι παρὰ τοῦ ἀγωνοθέτου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου. Μὴ οὖν βράδυνε μηδὲ ἀναβάλλου, ἀλλὰ πλήρου εἰς ἐμέ κατὰ τὰ παριστάμενά σοι· ἔχω γὰρ θώρακα πίστεως καὶ τὸν θυρεόν, δι' ὧν νικήσω πᾶσαν ἐπίνοιαν κινουμένην κατ' ἐμοῦ.»

Τότε ὁ βασιλεὺς πλησθεὶς θυμοῦ εἶπεν· «Ἐπειδὴ λέγεις ἔχειν θώρακα πίστεως καὶ θυρεόν, γυμνὸς ὑπάρχων, κελεύω σε ταθῆναι εἰς τέσσαρας πάλους καὶ μετεωρισθῆναι ἀπὸ τῆς γῆς.» Τούτου δὲ γενομένου, λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεὺς· «Ποῦ σου τὰ ὄπλα τὰ πολεμικά; μὰ τὸν Δία τὸν ἐν θεοῖς μέγιστον, μεγάλως ἀπετάθης.» Ὁ δὲ ἅγιος Μερκούριος ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, βοήθει τῷ δούλῳ σου.» Καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν μαχαίραις ὀξεῖαις τέμνεσθαι αὐτοῦ τὸ σῶμα καὶ μετ' ἐκεῖνο πῦρ ὑποστρωθῆναι, ὥστε κατ'

ὀλίγον καίεσθαι αὐτόν. Ἐκ δὲ τοῦ πλήθους τῶν αἱμάτων ἡ πυρὰ ἐσβέννυτο· καὶ ὁ ἅγιος γενναίως ἐκαρτέρει τὴν τοιαύτην βάσανον. Ὁ δὲ Δέκιος ἐκέλευσεν αὐτὸν λυθῆναι, ἵνα μὴ τάχιον ἀποθάνῃ, καὶ ἐν τινι οἴκῳ σκοτεινῷ κατακλεισθῆναι ἀσφαλῶς. Βαστάσαντες οὖν αὐτὸν ἔρριψαν ἐν τῷ οἰκήματι μικρὰν ἔχοντα ἀναπνοήν, νομίζοντες ὅτι μετὰ μικρὸν τελευτᾷ· τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ φαίνεται αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου λέγων· «Εἰρήνη σοι, γενναῖε ἀγωνιστά», καὶ ἀποκατέστησεν αὐτὸν ὑγιῆ, θεραπεύσας τὰ ἔλκη τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὥστε ἀναστῆναι αὐτὸν καὶ δόξαν ἀναπέμπειν τῷ Θεῷ τῷ ἐπιφανέντι αὐτῷ.

Πάλιν οὖν ὁ Δέκιος ἐκέλευσεν παραστῆναι αὐτόν· καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἔφη· «Νεκρὸς ἀρθεῖς ἀπέμπροσθεν ἡμῶν νῦν ἀφ' ἑαυτοῦ περιπατεῖς, τάχα δὲ οὐδὲ μώλωπα ἔχεις ἐν τῷ σώματί σου;» Καὶ ἐκέλευσεν τοῖς δορυφόροις καταμαθεῖν αὐτόν. Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· «Μὰ τὴν θειότητά σου εὐσεβῆ, ὡς μὴ λαβόντος αὐτοῦ ψηλαφιῶν, οὕτως ἐστὶν τὸ σῶμα αὐτοῦ τρυφερόν, σπίλον μὴ ἔχον.» Δέκιος εἶπεν· «Πάντως ἔχει λέγειν ὅτι ὁ Χριστὸς μου ἐθεράπευσέν με· μὴ τινα εἰσηγέγκατε πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ ἐν τῷ φρουρίῳ;» Οἱ δὲ λέγουσιν πρὸς αὐτόν· «Μὰ τὸ ὑμέτερον κράτος τὸ διέπον πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, οὐδεὶς οὐδὲ ἐθεάσατο αὐτόν. Προσεδοκῶμεν γὰρ ὅτι μετὰ μικρὸν τελευτᾷ· πῶς δὲ ὑγιῆς παρίσταται, οὐκ οἴδαμεν.» Ὁ βασιλεὺς εἶπεν· «Ὁρατε τὴν μαγεῖαν τῶν χριστιανῶν, ὅποια ἐστίν; πῶς πρὸ τούτου νεκρὸς ἐνομίζετο, ἄρτι δὲ ὑγιῆς παρίσταται;» Καὶ θυμοῦ πλησθεὶς λέγει· «Τίς ὁ θεραπεύσας σε; λέγε μετὰ πάσης ἀληθείας· ἄνευ γὰρ βοηθείας οὐκ οἶμαι θεραπευθῆναί σε.» Ὁ ἅγιος Μερκούριος εἶπεν· «Ὡς προεῖπας μὴ θέλων, ὁ Κυριὸς μου Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς ἰατρὸς ψυχῶν καὶ σωμάτων αὐτός με ἐθεράπευσεν, φαρμακοὺς δὲ καὶ ἐπαιοιδούς καὶ κληδονιζομένους καὶ εἰδωλολάτραις ἀπαγορεύει καὶ δεσμοῖς ἀλύ-

τοὺς δῆσας πυρὶ γεέννης παραπέμπει, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπέγνωσαν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτούς.» Ὁ βασιλεὺς εἶπεν· «Πάλιν, τὸ σῶμά σου ἀναλώσω τοῖς αἰκισμοῖς καὶ ἴδω εἰ θεραπεύσει σε ὁ Χριστὸς σου, ὃν σὺ λέγεις.» Ὁ ἅγιος Μερκούριος εἶπεν· «Πιστεύω εἰς τὸν Κύριόν μου Ἰησοῦν Χριστόν, ὅτι ὅσας τιμωρίας ἐπαγάγης μοι, οὐδὲν με ἀδικήσεις. Αὐτὸς γὰρ εἶπεν μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι, ἀλλὰ φοβήθητε μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ· ὅς μετὰ θάνατον πάλιν ἀναστήσει με ἐν τῇ φοβερᾷ διακρισίᾳ αὐτοῦ.»

Καὶ θυμωθεὶς ὁ βασιλεὺς προσέταξεν σούβλας πεπυρωμένας προσφέρειν ταῖς παρειαῖς αὐτοῦ. Τούτου δὲ γενομένου, ἀντικνίσσης εὐωδία ἀρωμάτων ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἔπνει εἰς τοὺς περιστῶτας. Ὁ δὲ Δέκιος εἶπεν· «Ποῦ ὁ ἰατρός σου, ἐλθέτω καὶ θεραπευσάτω σε νῦν· εἶπας γὰρ ὅτι καὶ μετὰ θάνατον δυνατὸς ἐστίν πάλιν ἀναστῆσαί με.» Ὁ ἅγιος Μερκούριος εἶπεν· «Ποίει ὃ θέλεις· ἐξουσίαν τοῦ σώματός μου ἔχεις. Τῆς δὲ ψυχῆς μου ὁ Θεὸς ἐξουσιάζει· ὅσον γὰρ τὸ σῶμά μου φθείρεται, τοσοῦτον ἡ ψυχὴ μου ἄφθαρτος διαμένει.» Πάλιν ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν αὐτὸν κρεμασθῆναι κατακέφαλα καὶ εἰς τὸν τραχηλὸν αὐτοῦ λίθον παμμεγέθη ἀποδεθῆναι, ὅπως ἀγχόμενος ὑπὸ τοῦ λίθου ἐν δεινῇ τιμωρίᾳ τὴν ψυχὴν ἀπορρήξῃ. Ἐμεινεν δὲ ὁ μάρτυς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τιμωρίᾳ ἐπὶ ὥραν πολλήν. Ἰδὼν δὲ ὁ Δέκιος ὅτι γενναίως ὑποφέρει τὰς ἐπαγομένας αὐτῷ τιμωρίας καὶ οὐδὲν τῶν χαλεπῶν ἄπτεται αὐτοῦ, ἐκέλευσεν τὸν μὲν λίθον λυθῆναι ἀπὸ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ, φραγελλωθῆναι δὲ αὐτὸν χαλκῷ φραγελλίῳ, ἕως οὗ τὸ αἷμα αὐτοῦ τὸ ἔδαφος ἐπλήρωσεν. Ὁ δὲ ὄντως ἀδάμας ὑπέμενεν τὰς θλίψεις πάσας εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ καὶ λέγων· «Δόξα σοι, ὁ Θεός, ὅτι κατηξίωσάς με ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός σου φραγελλωθῆναι.»

Γνούς δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτι ἀμετάθετον ἔχει τὸν λογισμὸν πρὸς τὸ μὴ πεισθῆναι αὐτόν, συμβούλιον ποιησάμενος, ἅμα δὲ καὶ σπεύδων τοῦ παραγενέσθαι ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἔδωκεν αὐτῷ ἀπόφασιν τὴν διὰ ξίφους εἰπών· «Μερκούριον τὸν τοὺς θεοὺς ἐξουθενήσαντα καὶ τὸ σεβάσμιον δόγμα τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος εἰς οὐδὲν λογισάμενον κελεύει τὸ κράτος μου ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Καππαδοκῶν ἀπενεχθῆναι καὶ κεῖ τὴν κεφαλὴν ἀποτιμηθῆναι πρὸς ἐπίδειξιν πολλῶν· ὅστις γὰρ βασιλεῖ ἀντιπράττει τιμώμενος καὶ δοξαζόμενος ὑπ' αὐτοῦ, μετὰ πολλὰς αἰκίας τῇ διὰ ξίφους τιμωρία ὑποβληθήσεται.» Καὶ λαβόντες αὐτόν οἱ ἐπιτεταγμένοι ἀπήγαγον, ἐπιδήσαντες ἐπὶ ζώου ἐκατέρωθεν διὰ τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος διαλελύσθαι ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς τῶν βασάνων. Φθάνοντες δὲ κατὰ μονήν, ἡρέμα ἀποτιθέμενοι αὐτόν, οὕτως ἀνέπαυον· καὶ οὕτως ἐν ὀλίγαις ἡμέραις μακρὰν ὁδὸν βαδίσαντες, ἔφθασαν ἐν τῇ Καισαρέων πόλει· καὶ ἐπιστάς αὐτῷ ὁ Κύριος λέγει· «Μερκούριε, δεῦρο λοιπὸν ἀναπαύου, τὸν δρόμον τετέλεκας, τὴν πίστιν τετήρηκας· ἀπολάμβανε τὸν στέφανον τῆς ἀθλήσεώς σου· ὧδε γὰρ κεκληρήρωταί σοι τελειωθῆναι.» Καὶ ὁ μάρτυς τῇ ὀπτασίᾳ τοῦ σωτῆρος ἐπιρρώσθεις τοῖς μετ' αὐτοῦ οὖσιν λέγει· «Δεῦτε λοιπὸν, ἀδελφοί, ποιήσατε τὸ κελευσθὲν ὑμῖν· ὁ δὲ Κύριός μου ὁ πάντας ἀνθρώπους θέλων σωθῆναι καὶ ὑμᾶς καταξιώσει τῆς χάριτος αὐτοῦ καὶ δώσει ὑμῖν εὐρεῖν ἔλεος μετὰ πάντων τῶν δικαίων.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπετιμήθη τὴν κεφαλὴν, τελειωθείς ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, μηνὶ νοεμβρίῳ εἰκάδι πέμπτη.

Παράδοξον δὲ θαῦμα ἐγένετο, ὃ ἄξιον μνημονεῦσαι. Μετὰ γὰρ τὴν τελείωσιν αὐτοῦ αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος ἐγένετο λευκὸν ὥσει χιών, μύρων καὶ θυμιαμάτων εὐωδίαν ἐκπέμπον· καὶ διὰ τὸ σημεῖον τοῦτο πολλοὶ ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ· κατέθεντο δὲ τὸ ἅγιον αὐτοῦ σῶμα ἐν ᾧ τόπῳ ἐτελειώθη, ἔνθα καὶ ἰάσεις

ἐπιτελοῦνται, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ εἰς τοὺς ἐξῆς καὶ ἀτελευτήτους ἅπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.»

Ἡ Ἐκκλησία μυστηριακῶς τῷ τρόπῳ ἀποτελεῖ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Συμπεριλαμβάνει τὴν θριαμβεύουσαν ἄνω ἐν οὐρανοῖς καὶ τὴν ἀγωνιζομένην κάτω ἐπὶ τῆς γῆς. Τελεσιουργεῖ τὸ Πάθος καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. Ἡδραστὰ ἐπὶ τοῦ μαρτυρίου. Μάρτυρες ἀνεφάνησαν, οὐ μόνον κατὰ τοὺς παλαιούς διωγμούς, ἀλλ' ἐν παντὶ διωγμῷ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ. Τὸ νέφος τῶν Νεομαρτύρων ἀποτελεῖ τὴν συνεχιζομένην παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ νίκη τοῦ Ἁγίου Μερκουρίου κατὰ τοῦ Ῥηγὸς καὶ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ τὴν νίκην τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ κατὰ τοῦ Ἑωσφόρου καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ σημαίνει. Αὕτη σημαίνει καὶ τὴν προετοιμασίαν αὐτοῦ πρὸς τὸ μαρτύριον.

Τὸ ξίφος, τὸ δοθὲν ἐξ οὐρανοῦ τῷ Ἁγίῳ Μερκουρίῳ, τὴν νικητήριον ῥομφαίαν τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ σημαίνει.

Ὁ ἐμφανισθεὶς τῷ Ἁγίῳ Μερκουρίῳ λευχείμων ἀγγελος τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαὴλ σημαίνει, προστάτην τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους καὶ τῆς χριστιανικῆς Οἰκουμένης.

Ὁ μετεωρισμὸς τοῦ Ἁγίου Μερκουρίου εἰς τέσσαρας πασσάλους τὴν Σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ σημαίνει.

Ἡ θεραπεία τῶν πληγῶν τοῦ Ἁγίου Μερκουρίου τὰς θαυματουργικὰς ἰάσεις τοῦ Χριστοῦ σημαίνει. Αἱ θαυματουργικαὶ ἰάσεις τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐν τῷ Παραδείσῳ ἀποκατάστασιν σημαίνουν.

Τὸ γενόμενον λευκόν, ὡσεὶ χιών, σῶμα τοῦ Μάρτυρος τὴν ἀγνότητα καὶ τὴν κατάταξιν ἐν τῷ Παραδείσῳ σημαίνει.

Ἡ ἐκπεμπομένη ἐκ τοῦ σώματος τοῦ Μάρτυρος εὐωδία μύρων καὶ θυμιαμάτων τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σημαίνει.

ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΜΥΡΩΝ

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος ἐγεννήθη εἰς τὰ Πάταρα καὶ ἐγένετο ἐπίσκοπος τῶν Μύρων Λυκίας, ἀρχομένου τοῦ τετάρτου αἰῶνος. Ὁ ἀρχαιότερος βίος αὐτοῦ συνετάγη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μεθοδίου τέσσαρας αἰῶνας μετὰ τὴν ἐν εἰρήνῃ κοίμησιν αὐτοῦ, ἐκ προφορικῶν παραδόσεων. Ὁ βίος ἀποτελεῖ ἐγκώμιον, ὥστε ἐμφανίζει τὰς ὑπερβολὰς τοῦ εἶδους αὐτοῦ. Σκοπὸς τοῦ βίου εἶναι ἡ διὰ τῆς ὁμωνυμίας ἀναίρεσις τοῦ διακόνου Νικολάου, ἐνὸς τῶν ἑπτὰ διακόνων, προσηλύτου ἐξ Ἀντιοχείας καὶ ἀρχηγοῦ τῆς αἵρέσεως τῶν Νικολαϊτῶν, καὶ ἡ προβολὴ τοῦ προτύπου ἱεράρχου.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος παρουσιάζεται ὡς ὁ ἀνύστακτος ποιμενάρχης, προστρέχων εἰς πάσας τὰς ἀνάγκας τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ, ψυχικὰς καὶ ὑλικὰς. Γηπονεῖ τὰς ψυχὰς πρὸς σωτηρίαν, καθαιρεῖ τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς βωμοὺς τῆς εἰδωλολατρίας, ἐκδιώκων τὰ ἐνοικοῦντα δαιμόνια, τρέφει τὸν λαὸν ἐν λιμῶ, εἰρηνεύει στάσεις, σώζει ἐκ θανάτου καταδίκους συκοφαντηθέντας, συντρέχει τοῖς πένησι καὶ δεομένοις. Ἀποτελεῖ κατὰ τὸ ἀπολυτίκιον αὐτοῦ «κανόνα πίστεως καὶ εἰκόνα πραότητος, ἐγκρατείας διδάσκαλον.»

Πρὸς τὸν σκοπὸν παρουσιάσεως τοῦ Ἁγίου ὡς προτύπου ἀρχιερέως ἐπιστρατεύονται καὶ ἀποδίδονται αὐτῷ στοιχεῖα ἐκ διαφόρων πηγῶν. Διὰ τὰ παρείσακτα ταῦτα στοιχεῖα ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία διέγραψε τῷ 1969 τὸν Ἅγιον Νικόλαον ἐκ τοῦ λειτουργικοῦ Ἁγιολογίου αὐτῆς.

Ὁ βίος τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐπισκόπου Μύρων, ἀπερῆρφησε περὶ τὸν δέκατον αἰῶνα τὸν βίον τοῦ ὁμωνύμου καὶ συμπατριώτου Ἁγίου Νικολάου, ἡγουμένου τῆς Μονῆς τῆς Σιών καὶ ἀκολούθως ἐπισκόπου Πινάρων τῆς Λυκίας. Θαύματα, ἀποδιδόμενα τῷ Ἁγίῳ Νικολάῳ τῆς Σιών, ἀπεδόθησαν τῷ Ἁγίῳ Νικολάῳ τῶν Μύρων.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος τῆς Σιών ἐγεννήθη ἐν τινι χωρίῳ τῆς Λυκίας καὶ ἀπέθανεν ἐν Μύροις τῇ δεκάτῃ Δεκεμβρίου 564. Ἡ Σιών ἦν μονὴ ἐν Λυκία, οὕτως ὀνομαζομένη. Ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῶν δεκαεννέα ἐτῶν ὁ θεῖος αὐτοῦ ἐνεπιστεύθη αὐτῷ τὴν μονὴν τῆς Σιών. Ἐταξίδευσεν δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα. Κατὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Πινάρων τῆς Λυκίας. Κατὰ τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐπετέλεσε πολλὰ θαύματα.

Ὁ βίος τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Σιών συνετάγη κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα ὑπὸ αὐτόπτου τῆς κηδείας αὐτοῦ βάσει προσωπικῶν ἀναμνήσεων καὶ στοιχείων ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς μονῆς τῆς Σιών. Μετὰ τὴν ἀπορῆρφησιν τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Σιών τὰ θαύματα αὐτοῦ ἀπεδόθησαν τῷ Ἁγίῳ Νικολάῳ Μύρων.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος Μύρων προβάλλεται ὡς πρότυπον ἀρχιερέως, ἀσκούντος ἐγκράτειαν καὶ ἠθικὸν βίον ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας αὐτοῦ, ἄντικρυς ἀντιθέτου τῶν Νικολαϊτῶν. Οἱ Νικολαῖται, ἀνάγοντες τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς τὸν ὁμώνυμον διάκονον Νικόλαον, προσήλυτον ἐξ Ἀντιοχείας, ἐπρέσβευον ὅτι πραγματικὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ τὸ κατὰ φύσιν ζῆν, ἄνευ ἠθικῆς ἐγκρατείας. Κατὰ τὸν βίον αὐτοῦ:

«Τὸ μὲν οὖν δημοτικὸν τοῦτο καὶ ἀγοραῖον διέπτυσεν, ἑταιρείας δὲ ἀκόσμους, φημί, καὶ ὁμιλίας ἀμαθεῖς ἐκκλίνας, καὶ τὸ γυναιξὶ δὲ συλλαλεῖν, ἢ καὶ διδόναι ὀφθαλμὸν ὄλως ἀπαγορεύσας, τῆς ἀληθοῦς ἐπεμέλετο σωφροσύνης, εἶτα καὶ ταῖς ἔξω διατριβαῖς ἅπαξ χαίρειν εἰπὼν, τοῖς θείοις ἐσχόλαζεν οἴκοις, οἶκον αὐτὸς ἑαυτὸν ἄξιον τῷ Δεσπότη κατασκευάζων.»

Διαπονῶν ἐν τῇ μελέτῃ τῶν θείων γραφῶν, ἐκοσμεῖτο μυρίαις χάρισι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἦθος αὐτοῦ, νεάζοντος ἔτι, ἦν πρεσβυτικόν. Διὰ τὸ ἐν πᾶσι τέλειον ἦν παιδιογέρον, ὡς εἰκονίζεται ἐν τῇ βυζαντινῇ ἀγιογραφίᾳ καὶ ὁ παντέλειος Χριστὸς κατὰ τὴν παιδικὴν καὶ βρεφικὴν ἡλικίαν Αὐτοῦ. Κατὰ τὸ πρεσβυτικὸν ἦθος αὐτοῦ ὁ Ἅγιος Νικόλαος εἰκονίζεται ὡς μεσῆλιξ μετ' ἀρχομένης φαλάκρας.

Ὁ ἰδρυτὴς τῆς μονῆς τῆς Σιών ὁμώνυμος Νικόλαος, ζήσας κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα, ἀναφέρεται ἐν τῷ βίῳ ὡς πρὸς πατρὸς θεῖος αὐτοῦ. Γνώμη τούτου ὁ τότε ἐπίσκοπος Μύρων χειροτονεῖ τὸν Νικόλαον πρεσβύτερον. Μετὰ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ ὁ Ἅγιος ἔδωκεν ἑαυτὸν ἀγρυπνίαις καὶ νηστείαις καὶ προσευχαῖς, ὥστε νὰ διατηρῇ τὴν ἱερωσύνην καθαρὰν καὶ ἄχραντον, διαγωγὴν τῶν ἀσωμάτων ἐν σώματι θνητῷ. Ὁ θεῖος Νικόλαος, θέλων νὰ ἐπισκεφθῇ τοὺς ἁγίους τόπους ἐν Παλαιστίνῃ, ἐγχειρίζει τὴν φροντίδα τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σιών, ὃν αὐτὸς ἐδεῖματο, τῷ Ἁγίῳ Νικολάῳ καὶ ἄλλοις ἐναρέτοις νέοις. Ἀπάραντος τοῦ θείου, οὗτοι ἐνήργουν τὴν οἰκονομίαν τοῦ ναοῦ, ὥσπερανεὶ ἐτύγγανεν ἐκεῖνος παρών.

Μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων αὐτοῦ διένειμε τὴν καταλειφθεῖσαν περιουσίαν τοῖς πένησι, γενόμενος χεὶρ ἄνετος παντὶ δεομένῳ.

Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Νικολάου συνέρβρευσαν διάφοροι διη-

γήσεις πρὸς ἔκφρασιν τοῦ προτύπου ἀρχιερατικοῦ ἤθους. Ἡ δὲ διὰ τοῦ γάμου σωτηρία τῶν τριῶν θυγατέρων πτωχεύσαντος πλουσίου, ὅστις θὰ παρέδιδεν αὐτὰς εἰς αἰσχρὰν ζωὴν, ἀποτελεῖ ἀναίρεσιν τῆς ἀκολασίας τῶν Νικολαϊτῶν.

Κατὰ τὴν διήγησιν ἀνὴρ τις πλούσιος, πτωχεύσας καὶ στερούμενος τῶν ἐπιτηδείων, ὅπως συναρμόσῃ ἀνδρὶ τὰς τρεῖς παγκάλους θυγατέρας αὐτοῦ, γνώμην ἔσχεν, ὅπως ἐκδώσῃ αὐτὰς εἰς ζωὴν Νικολαϊτῶν. Μαθὼν τοῦτο ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ἔλαβε περὶ χρυσοῦ καὶ ἔρριψε κατὰ τὴν νύκτα ἕκ τινος θυρίδος εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός. Ὁ ἀνὴρ, εὐρών τὸν χρυσόν, ἀποκατέστησε τὴν πρώτην θυγατέρα. Ταῦτὸ ἐγένετο καὶ περὶ τῆς δευτέρας, ἐλθούσης τῆς ὥρας αὐτῆς. Ἀναμένων ὁ ἀνὴρ καὶ τρίτην ῥίψιν χρυσοῦ καὶ ἀπορῶν τίς ὁ εὐεργέτης αὐτοῦ, ἐκαιροφυλάκτει. Ἀκούσας τὸν θόρυβον τῆς ρίψεως καὶ τοῦ τρίτου περὶδοῦ, ἐδίωξε τὸν δράστην, φεύγοντα προτροπάδην. Φθάσας αὐτόν, ἔμαθεν ὅτι εὐεργέτης αὐτοῦ ἦν ὁ Ἅγιος Νικόλαος. Ὁ Ἅγιος ἐξώρκισεν αὐτόν, ὅπως μὴ ἀποκαλύψῃ τὴν ἐλεημοσύνην, ἐνόσφ οὗτος ἔζη.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ὡς οἱ Μάρτυρες, ἐπεθύμησεν, ὅπως ἀλλισθῆ εἰς ἔρημίαν, ὡς προετοιμασίαν συνάψεως πρὸς τὸν Θεόν. Ἐρημία αὐτοῦ ἦν ἡ Παλαιστίνη καὶ οἱ Ἅγιοι Τόποι, ἔνθα ἔζησε κατὰ τὴν ἐπίγειον ζωὴν Αὐτοῦ ὁ Χριστός:

«Ἐπειδὴ δὲ καὶ τελειώτερας ἀρετῆς ἦρα, καὶ μείζονος ἀπολαῦσαι τῆς παρὰ Θεῷ οἰκειώσεως, λαμβάνει μὲν αὐτόν ἡσυχίας ἔρωσ, ὠδίνει δὲ τὴν ἀποδημίαν οὕτω θερμῶς, ὡς μὴ ὄν ἄλλως αὐτῷ τοῦ ποθουμένου τεύξεσθαι. «Σχολάσατε γάρ», φησι, «καὶ γινῶτε.» Διὸ καὶ μακρὰν ποιεῖν ἑαυτὸν ἔγνω, καὶ κατὰ τὸν προφήτην εἰς ἔρημον ἀλλισθῆναι. Ἐρημία μὲν γὰρ μήτηρ ἡσυχίας, ἡσυχία δὲ θείων ἐννοιῶν καὶ θεωρίας, οἰκειότατα Θεῷ συναπτού-

σης. Καί ποτε δόξαν αὐτῷ τὴν Παλαιστίνην ἰδεῖν, ὥστε τοῖς ἁγίοις ἐντυχεῖν τόποις, ἐν οἷς ὁ ὑπὲρ ἡμῶν παθῶν Κύριος τὰς ἐν κόσμῳ διατριβὰς ἐποιεῖτο, πλοίου ἐπιβὰς ἐξ Αἰγύπτου νῦν ἀναχθέντος ἐκεῖσε καταίρει, ὁμοῦ μὲν τὴν φίλην διψῶν ἐρημίαν, ὁμοῦ δὲ καὶ εἰς θέαν, ὡς ἤδη ἔφημεν, τῶν ἁγίων τόπων φερόμενος. Ἀλλ' ὁ μὲν περὶ τούτου λόγος ἀναμεινάτω ἡμεῖς δὲ τῷ πλῶ βραχὺ τι προσδιατρίψομεν. Ἐπλεῖ μὲν οὖν εὐθύ τῆς Αἰγύπτου. Τοῖς δὲ ναύταις οὐδὲν τοῦ μέλλοντος προγνωσθέν, τρικυμίαν οὗτος αὐτοῖς καὶ πνευμάτων ἀγριωτέρων ἐμβολὰς προαγγέλλει. Αὐτὸν γὰρ ἔφη τὸν πονηρὸν ἰδεῖν ἐπιβάντα μὲν τῆς νεώς, τὰ δὲ τοῦ ἴστοῦ καὶ τὰ τῶν πηδαλίων ἅμα καλῶδια μαχαίρα διατεμόντα, ὅλην τε περισχόντα τὴν ναῦν καὶ περιδινήσαντα, καὶ τῷ βυθῷ πειρώμενον αὐτανδρον καθεῖναι. Οὕτως ἔφη, καὶ παραχρῆμα ὥσπερ ἔκ τινος ἀπόπτου συνθήματος σφοδρὰ τις λαῖλαψ, τῶν νεφῶν διαπνεύσασα, εἰς κλύδωνα μέγιστον τὸ πέλαγος αἶρει, αὐτοὶ τε οἱ συμπλέοντες οὐδὲν ἤττον ἐκυμαίνοντο τὰς ψυχὰς, καὶ παρὰ τῷ μεγάλῳ στάντες, ἠῦχοντο μὲν τῷ Θεῷ, ἐδέοντο δὲ αὐτοῦ ἐπαμῦναι πικρῶς κινδυνεύουσι, καὶ μηδεμίαν ἐλπίζουσι τοῦ κακοῦ λύσιν, ὥσπερ ἀπὸ τοῦ προειπεῖν αὐτὸν καὶ τὸ δύνασθαι βοηθεῖν ἐλπίσαντες. Ὁ δὲ θαρρῆεῖν τε ἐκέλευε καὶ ταχεῖαν αὐτοῖς ἔσσεσθαι τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ κακοῦ προεφώνει· διὸ καὶ συνωδὰ τοῖς ῥηθεῖσι τὰ πράγματα ἠκολούθει, καὶ τὰ λυπούντα πάντα ὀξέως ἐλύετο. Ἡ τε γὰρ θάλασσα ἡμεροῦτο, καὶ εἰς γαλήνην ἀκριβῆ μετεβάλλετο, καὶ αὐτοὶ τῶν θρήνων εὐθὺς ἐκλαθόμενοι, πρὸς εὐθυμίαν ἐτράποντο. Ἐντεῦθεν Θεῷ μὲν καὶ τῷ αὐτοῦ θεράποντι τὴν χάριν διωμολόγουν. Διπλῆ δὲ τούτων θαυμάζοντες ἦσαν, τῷ τε προειπεῖν ἅμα τὴν τῶν σκυθρωπῶν ἔφοδον, καὶ τῷ λῦσαι ῥαδίως τὰ σκυθρωπά.»

Ἐν Παλαιστίνῃ ὁ Ἅγιος Νικόλαος ἐπεσκεφέθη τὸν Γολ-

γοθᾶν. Νυκτός, διανοιγείσῶν αὐτῶ αὐτομάτως τῶν πυλῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν καὶ προσεκύνησε τὸν σωτήριον Σταυρόν:

«Ἐκεῖθεν ἀπάρας πρὸς τὸν τοῦ Χριστοῦ τάφον, καὶ παρὰ τὸν σεβάσιμον αὐθις Γολγοθᾶν ἔρχεται, οὗ γε καὶ ὁ σωτήριος ὑπὲρ ἡμῶν ἐπάγη σταυρός. Ἐπειτα καὶ τῶ τοῦ θεοῦ σταυροῦ ξύλῳ νυκτός πρόσεισι, καὶ προσιόντι αὐτόματοι αἱ τοῦ ἱεροῦ διανοίγονται πύλαι, θερμὴν δὲ τὴν προσευχὴν καὶ συχνὴν ἐκεῖσε προσενεγκῶν τὴν προσκύνησιν, ἀφθονωτέραν καρποῦται τοῦ ἀγαθοῦ Πνεύματος τὴν ἐνέργειαν.»

Ὁ ἐπισκεφθεὶς τὴν Παλαιστίνην καὶ προσκυνήσας τὸν Τίμιον Σταυρὸν εἶναι ὁ Ἅγιος Νικόλαος τῆς Σιών. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἁγίου Νικολάου Μύρων δὲν εἶχεν εὑρεθῆ ὁ Τίμιος Σταυρός, οὐδὲ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος εἶχεν ἀνεγείρει τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως ἐν Ἱεροσολύμοις.

Λάθρα διάγων ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ὥστε νὰ διαφεύγῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων, πλέον ἐγένετο δῆλος διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ. Χηρεύσαντος τότε τοῦ θρόνου τῶν Μυρέων, προβάλλεται οὗτος, διστάζων, θαυματουργικῶ τῶ τρόπῳ ὡς πρόεδρος ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν λογάδων τοῦ κλήρου. Ἡ σύνοδος τῶν ἐπισκόπων σὺν τῶ λοιπῶ κλήρῳ, ἀφοῦ ἐτέλεσε πᾶν τὸ νενομισμένον ἐπ' αὐτῶ, ἔχρισε τοῦτον ἀρχιερέα τῶν Μυρέων.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος οὐκ ἔφθη ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον καὶ ἤρξατο διωγμὸς τῶν χριστιανῶν. Ὁ Ἅγιος ἐν τῶ βίῳ αὐτοῦ παρουσιάζεται ὡς Μάρτυς, ἀλλ' ἀναίμακτος. Συλλαμβάνεται, βασανίζεται καὶ ἐγκλείεται εἰς φυλακὴν μετ' ἄλλων χριστιανῶν.

Ἄλλὰ θεία βουλήσει ἀνέλαβε τὰ σκῆπτρα ὁ Κωνσταντῖνος καὶ παρῆλθον οἱ Διοκλητιανοὶ καὶ οἱ Μαξιμιανοὶ καὶ οἱ προϊστάμενοι τοῦ ἑλληνισμοῦ. Αἱ φυλακαὶ ἀνεώχθησαν καὶ ἤλευ-

θερώθησαν οἱ δέσμιοι. Ἠλευθερώθη καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς Νικόλαος καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἑδρὰν αὐτοῦ.

Ἀποκατασταθεὶς ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ἀνελάβετο τὴν ἐξάλειψιν τῶν βωμῶν τῆς εἰδωλολατρίας. Μεταξὺ τῶν ἐξαλειφθέντων ἦν καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος:

«Τοιαῦτα τῷ ἀγίῳ διαθλοῦντι κατὰ δαιμόνων ἔπεισέ τις ἄνωθεν ἔννοια θειότερα, μηδὲ τοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἀποσχέσθαι ναοῦ, ὃς κάλλει τε κάλλιστος ἦν, καὶ μεγέθει τῶν ἄλλων μέγιστος, ἀπατηλοῖς δαίμοσι διατριβὴ πολυέραστος. Ὅρμῆς τοιγαροῦν ἐπὶ τοῦτον πλείονος αὐτὸν εἰσελθούσης, καὶ νεανικώτερον αὐτῷ ἐμβαλὼν, λέων, ὃ φασι, μετὰ ξίφους, οὐχ ὅσοις ὑπερανίστατο καθήρει, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἐξάνεσπα κρηπίδων, ἵνα μηδὲ μικρόν τι τῆς πλάνης ζώπυρον, μηδὲ ρίζα ὑπολειφθῆ, δυναμένη τοὺς ἄφρονας πρὸς ταύτην παρακαλεῖν, καὶ συνελόντα φάναι, τὰ μὲν εἰς ἀέρα μετέωρα τοῦ ναοῦ τῷ ἐδάφει παρεῖχε, τὰ δὲ κάτω καὶ ὑπὸ γῆν εἰς ἀέρα ἐλίχμα. Οἷ γε μὴν πονηροὶ δαίμονες, ὥσπερ βίαιόν τι καὶ τυραννικὸν ὑφιστάμενοι, δυνατοὶ μὲν ἀνθίστασθαι καὶ προσμένειν οὐδαμῶς ἦσαν, φεύγοντες δὲ ὅμως φωνὰς ἠφίεσαν, καὶ ἀδικεῖσθαι πρὸς αὐτοῦ τὰ ἔσχατα, καὶ τῶν οἰκείων ἀπελαύνεσθαι διετείνοντο.»

Ὡς ἐπίσκοπον, ἡ ὑστέρᾳ παράδοσις θέλει τὸν Ἅγιον Νικόλαον νὰ συμμετέχη εἰς τὴν πρώτην ἐν Νικαίᾳ οἰκουμενικὴν σύνοδον. Ἀλλ' ἡ συμμετοχὴ αὐτοῦ εἰς τὴν σύνοδον δὲν πιστοποιεῖται ὑπὸ τῶν πηγῶν. Παραδίδεται ὅτι κατὰ τὴν σύνοδον ἐρῥάπισε τὸν Ἄρειον. Διὰ τὴν στάσιν αὐτοῦ οἱ Πατέρες ἐστέρησαν αὐτὸν τῶν ἀρχιερατικῶν παρασῆμων καὶ ἐκράτησαν εἰς δεσμωτήριον. Τὴν ἀποκατάστασιν αὐτοῦ ἐποιήσαντο ὁ Χριστός, προσφέρων αὐτῷ Εὐαγγέλιον, καὶ ἡ Θεοτόκος προσφέρουσα αὐτῷ ὠμοφόριον. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος εἶναι ὁ Ἀρχιερεὺς

ὁ κλητὸς Χριστοῦ. Ἡ οὐράνιος κληῖσις αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην παρίσταται ἐν τῇ εἰκόνι διὰ μικρογραφιῶν ἐν τοῖς ἄνω ἄκροις, τοῦ Χριστοῦ, προσφέροντος εὐαγγέλιον, καὶ τῆς Θεοτόκου, προσφερούσης ὠμοφόριον. Ἡ παράστασις ἐρμηνεύεται καὶ ὡς κληῖσις εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Σιών. Ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Ἐφέσῳ κατεσκάφη τὸν πέμπτον αἰῶνα, οὐχὶ βεβαίως ὑπὸ τοῦ προγενεστέρου Ἁγίου Νικολάου.

Ὁ Ἀρχιερεύς, οἷα ἀλιεύς, ἐντεταλμένος ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, πονεῖ, ὅπως ἀλιεύσῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων πρὸς σωτηρίαν. Ἡ σωτηρία τῶν ναυτιλλομένων ἐκ τοῦ θαλασσίου κλύδωνος ὑπὸ τοῦ Ἱεράρχου Νικολάου τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν σημαίνει:

«Ναῦται γοῦν ποτε κλύδωνι χαλεπῶ περιτυχόντες, ὥστε τὴν ἐν χερσὶν ἅπασαν ἀπειπεῖν σωτηρίαν, ἐπειδὴ τὸν μέγαν Νικόλαον ὀξεῖαν ἐν τοῖσδε τοῖς παρ' ἐλπίδα βοήθειαν ὑπὸ τῆς φήμης ἐμάνθανον, ὅλοι τῆς πρὸς αὐτὸν ἐλπίδος ἐκκρεμεῖς ἦσαν, τοῦτόν τε νοερώς ἐξεκαλοῦντο κατὰ τοῦ κλύδωνος, καὶ αὐτῶ τὰς χεῖρας ἐκθύμως ὤρεγον, καὶ μόνης ἐξείχοντο τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας. Καὶ ὅς οὐδὲ βραχὺ μελλήσας ἐπιπηδήσας τῇ νηὶ ἐπάνω, καὶ φανερός τοῖς ἐκεῖ γενόμενος ὀφθαλμοῖς, «Ἰδού, κεκλήκατέ μέ», φησι, «καὶ βοηθήσων ὑμῖν πάρειμι.» Εἶτα καὶ θαρρῶν αὐτοῖς διακελευσάμενος τοῦ πηδαλίου τε ἐλαμβάνετο ὑπὸ τὴν πάντων ὄψιν, καὶ ταύτη τὴν ναῦν ἰθύνειν τρανώς ἐβλέπετο, πρὸς τούτοις καὶ τῇ θαλάσῃ ἐπιτιμήσας, τὰς τρικυμίας αὐτοῖς καὶ τοὺς στροβίλους καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐκ τοῦ χειμῶνος κοιμίζει κακά, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ ἐμὸς Ἰησοῦς πρότερον, καὶ οὕτως ἡμερον καὶ εὐγάληνον ἐκείνοις τὸν πλοῦν δίδωσιν. Ὡς οὖν πρῶ τῷ πνεύματι φερομένους ἢ χέρσος αὐτοὺς ἐξεδέχετο,

τῆς νηὸς ἀποβαίνοντες, τὸν διασώσαντα τοῦ κινδύνου ἠπειγόντο φθάνειν. Εἶτα μαθόντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτὸν οἴχασθαι, ἀπίασι παρὰ τὸν ναόν. Ὁ μὲν οὖν μέρος ἑαυτὸν τοῦ κλήρου ποιήσας, εἰστήκει τοῖς πολλοῖς ὅμοιος· οἱ δὲ ὡς ἐπέβαλον αὐτῷ τὰς ὄψεις μήπω τούτοις γνωσθέντι πρότερον, ἀπ' αὐτῆς γοῦν τῆς ἐν τῷ πελάγει ἐπιφανείας ἀνεγίνωσκόν τε καὶ εἰς ἐκεῖνον εὐθὺς ἀνέφερον, καὶ προσδραμόντες, προσέπιπτον αὐτοῦ τοῖς ποσί, καὶ τοῖς χεῖλεσι τοῦτο μὲν ἠσπάζοντο, τοῦτο δὲ καὶ ἐφθέγγοντο εὐχάριστόν τι, καὶ δάκρυσιν ἠδονῆς κεκερασμένον, ὧν τε ἔπαθον μιμνησκόμενοι, καὶ ὅπως ῥυσθεῖεν σφόδρα περιχαρῶς ἐξηγούμενοι· ἔπειτα καὶ τοῖς παροῦσι κατὰ μέρος τὰ τοῦ πράγματος διηγοῦντο.»

Βαθύτατα γηράσας ὁ Ἅγιος Νικόλαος, οὕτως ἐναρέτως βεβιωκῶς καὶ οἷόν τι μύρον ἠδιστον μυρίσας τὰ Μύρα, κατέλιπε τὸν ἐπίγειον βίον. Τὸ τίμιον σῶμα αὐτοῦ, φερόμενον ὑπὸ χειρῶν ἐπισκόπων καὶ λαμπροφορία τιμώμενον, κατετέθη ἐν τῷ ναῶ τῶν Μύρων, προχέον μύρον, ἴαμα νόσων ψυχικῶν καὶ σωματικῶν. Ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου ἐπισκέπτεται τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτὸν ἐν τῷ κλύδωνι τοῦ βίου. Ἡ κατάπαυσις τοῦ κλύδωνος τὴν ἁγιαστικὴν ἐνέργειαν τῆς θείας χάριτος καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῆς πλεκτάνης καὶ ἐπηρείας τοῦ πονηροῦ σημαίνει:

«Τῶν γοῦν ἀπανταχόθεν γῆς ἐκεῖ συρρέόντων καὶ ἀφθόνου μεταλαγχανόντων τῆς χάριτος, συνέβη πόρρω τινὰς τῆς Λυκίων διωκισμένους, καὶ ὁδῷ συχνῶν ἡμερῶν ἀπέχοντας, ἔρωτι ληφθῆναι χρηστῷ, τὸ τοῦ ἁγίου μνήμα καταλαβεῖν, ἀρύσασθαι τε τοῦ μύρου καὶ κατατρυφήσαι τοῦ ἁγιάσματος. Καὶ δὴ τὰ σιτία ἐνθέμενοι τῇ νηί, πρὸς τὴν Λυκίαν ἀποπλεῖν ἤδη ἔμελλον. Πονηρὸν δὲ δαιμόνιον ὅ, τῷ βωμῷ πάλαι τῆς Ἀρτέμιδος ἐνοικοῦν, ὁ πολὺς Νικόλαος ἐκεῖθεν μετὰ τῶν ἄλλων ἀπόσατο, εἰς

ἔδαφος τὸν βωμὸν κατασεΐσας· τοῦτο δὴ τὸ πονηρὸν πνεῦμα τὸν πλοῦν ἐκεῖνον αἰσθόμενον, καὶ ἅμα μὲν μνησικακοῦν τῷ ἁγίῳ τῆς τε τοῦ νεῶ καταστροφῆς καὶ τῆς οἰκειάς ἐκεῖθεν ὑπερορίας· καὶ ὅση δύναμις ἀντιβλάψαι σπουδάζον, ἅμα δὲ καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ τοὺς ἄνδρας ἀποστερηῆσαι βουλόμενον, καὶ τὸν πόθον ἀμβλῦναι, γυναῖκα ὑποκριθὲν, ἄγγος τι πλήρες ἐλαίου μετακομίζειν ἐώκει, καὶ αὐτὸ προθυμεῖσθαι μὲν ἀποφέρειν ὡς τὸν τοῦ ἁγίου τάφον, δεδοικέναι δὲ τὸ πολὺ τοῦ πλοῦ, καὶ τοῦτο τῆς ἐπιθυμίας εἶργεσθαι. «Πῶς γὰρ καὶ τολμητόν», φησι, «γυναικὶ πέλαγος τοσοῦτον; Δέομαι τοιγαροῦν ὑμῶν, τὸ ἄγγος τουτὶ λαβόντας, μετακομίσει τε παρὰ τὸν τάφον, καὶ τῷ τοῦ ἁγίου λύχνῳ τὸ ἔλαιον ἐμβαλεῖν.» Τοιαῦτα τὸ βδελυρὸν ἐκεῖνο δαιμόνιον ἔλεγέ τε καὶ ἐδεῖτο περὶ τοῦ ἄγγους τῶν φιλοθέων. Τὸ δὲ ἄρα πονηρὰ τις εἰπεῖν ἐνέργεια, καὶ ὅλως ἀξία τοῦ δεδωκότος. Πείθει τοίνυν πολλὰ δεηθέν. Καὶ λαβοῦσιν αὐτὸ μετὰ χειρας, ἐπεὶ ὁ τῆς πρώτης ἡμέρας αὐτοῖς πλοῦς ἦνυστο, σὸν ἄρα καὶ τοῦτο ἔργον, μέγιστε τοῦ Θεοῦ θεράπον καὶ δεξιέ τοις κινδυνεύουσι παραστάτα. Νύκτωρ ἐνὶ τῶν συμπλεόντων ἐπιφανεῖς καθεῖναι κατὰ βυθοῦ τὸ ἄγγος κελεύει. Ὁ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐσήμαινε, καὶ παραυτίκα, ὄρθρου διαναστάντες, τὸ κελευσθὲν ἐποίουν. Τὸ γοῦν πεπονηρευμένον ἐτοιμίως, ὅπερ ἦν, ἀπηλέγγετο. Φλόξ γὰρ εὐθύς μετέωρός τε εἰς ἀέρα ἤρετο, καὶ ὀδομαὶ δυσώδεις, τὸ ὕδωρ αὐτῷ διέσχε κάτωθεν τε ἀνακαχλάσαν, βρασμώδεις ψόφους ἀνεδίδου, καὶ σπινθηῆρες αἰ σταγόνες ἦσαν, ἧ τε ναῦς κλύδωνι τοσοῦτω περιληφθεῖσα, ὀλίγου ἤδη καὶ κατεδύετο, καὶ οἱ ἄνδρες τῷ παραλόγῳ τοῦ κινδύνου κατάφοβοι γεγονότες, ἀπεγνωκός τι καὶ ἄγριον ἀπέβλεπον εἰς ἀλλήλους, καὶ ὅλως ἐν ἀπόρῳ ἅπαντα τὰ ἐκείνων ἦν. Ἀλλ' ὁ πόρρωθεν αὐτῶν τῆς σωτηρίας κηδόμενος, καὶ τὸ ἄγγος ἀφεῖναι κατὰ βυθοῦ κελεύσας, σὺ αὐτὸς κἀνταῦθα ἐπιφανεῖς,

τοῦ χαλεπωτάτου κινδύνου παραδόξως ῥύη. Ὅμοῦ τε γὰρ ἡ ναῦς βραχὺ τοῦ τόπου διέστη, καὶ τοῦ δέους αὐτοὶ ἀνείθησαν· καὶ αὐρα τις περιέπνευσε τούτους μαλακῆ καὶ εὐώδης, καὶ ἤσθησαν τῇ πνοῇ, καὶ τὰς ψυχὰς ὡς ἤδιστα διεθέτησαν.»

Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ δαιμονίου πρὸς ἐξαπάτησιν ἀπαντᾶται καὶ ἐν ταῖς πράξεσι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἀνάλογον περιστατικὸν ἀπαντᾶται καὶ ἐν ἄσματι τῆς Παναγίας τοῦ Κύκκου, καθ' ὃ μισόχριστος ἀπέστειλεν, ὡς ἀφιέρωμα, εἰς τὴν μονὴν τεραστίαν λαμπάδα, ἐν ἣ ἔκρυψε πυρίτιν, ἵνα κατακαύσῃ αὐτήν. Ἡ Παναγία ἀπεκάλυψε κατ' ὄναρ νεαρῶ δοκίμῳ τὴν ἐπιβουλήν τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τῆς μονῆς, παραγγείλασα, ὅπως πληροφορήσῃ τὸν ἠγούμενον πρὸς ἐξουδετέρωσιν αὐτῆς.

Τὸ τίμιον σῶμα τοῦ Ἁγίου Νικολάου εὐρίσκετο ἐν τῇ βασιλικῇ τῶν Μύρων, ἐκπέμπον μύρον, τὸ μάννα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἴταλοὶ ἔμποροι, θέλοντες νὰ ἔχωσι προστάτην Ἅγιον ἐν τῇ θαλάσῃ, ἔκλειψαν τὸ σῶμα τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ μετεκόμισαν εἰς Μπάρι τῇ ἐνάτῃ Μαΐου 1087. Ὁ Ἅγιος ἐτιμαῖτο ἤδη ἐν Ἀπουλία ὑπὸ τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων. Ὁκοδομήθη νέα ἐκκλησία καὶ ὁ πάπας Οὐρβανὸς ὁ Β' παρευρίσκετο κατὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ σώματος αὐτοῦ. Τὸ μάννα τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἀνέβλυζε καὶ ἐκ τοῦ νέου τάφου αὐτοῦ. Τὸ Μπάρι ἐγένετο κέντρον προσκυνήματος. Οἱ πλείοντες πρὸς προσκύνῃσιν τῶν Ἁγίων Τόπων ἀνεχώρουν ἐκ τοῦ λιμένος τοῦ Μπάρι, ἵνα ἔχωσιν εὐπλοΐαν παρὰ τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Πλήθη Ῥώσων προσκυνητῶν ἔφθانون εἰς Μπάρι, ἵνα προσκυνήσωσι τὸν Ἅγιον Νικόλαον καὶ ἀναχωρήσωσιν εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους. Ἡ Ῥωσσία εἶχεν εἰς τὴν πόλιν ἐκκλησίαν καὶ ξενῶνα. Ἡ Ῥωσικὴ Ἐκκλησία συμπεριέλαβεν ἐν τῷ ἑορτολογίῳ αὐτῆς καὶ τὴν μεταφορὰν τοῦ σώματος τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἰς Μπάρι.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος τιμᾶται ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὡς προστάτης τῶν ναυτιλλομένων, ἐκ τοῦ θαύματος τῆς σωτηρίας ὑπ' αὐτοῦ κινδυνευόντων ἐν θαλάσῃ, καὶ ἐν τῇ Δύσει ὡς προστάτης τῶν παιδῶν, προσφέρον αὐτοῖς δῶρα, ἐκ τῆς προσφορᾶς πηριδίων χρυσοῦ εἰς τὰς τρεῖς πτωχὰς κόρας. Δῶρα προσεφέροντο τοῖς παιδίοις κατὰ τὰ Χριστοῦγεννα κατὰ τὰ δῶρα, τὰ προσφερθέντα ὑπὸ τῶν Μάγων τῷ Θεῷ Βρέφει, τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἐπ' εὐετηρία καὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Θεοφανίων, ἅτινα συνεορτάζοντο μετὰ τῆς Γεννήσεως. Ἐν τῇ Δύσει ἀνέλαβε τὴν προσφορὰν τῶν δώρων κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων ὁ Ἅγιος Νικόλαος, γενόμενος Σάντα Κλάους. Ὁ Δυτικὸς Σάντα Κλάους, φέρων πῆραν μετὰ δώρων, ὑπερίπταται τῶν στεγῶν ἐπὶ ἐλκῆθρου, συρομένου ὑπὸ ταρανδῶν. Οἱ Ἕλληγες ἐταύτισαν τὸν Σάντα Κλάους πρὸς τὸν Ἅγιον Βασίλειον.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἐν ταῖς παραστάσεσι σφραγίδων Βυζαντινῶν ἀρχιερέων, ὡς πρότυπον ἀρχιερέως. Εἶναι πολιοῦχος Ἅγιος τῆς Ἀπουλίας, τῆς Αὐστρίας, τοῦ Βελγίου, τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Ἑλλάδος, τῆς Λωρραίνης, τῆς Νεαπόλεως, τῆς Ὀλλανδίας, τῆς Ῥωσσίας, τῆς Σικελίας καὶ παρεσχάτως καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Ὁ βίος τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐπισκόπου Μύρων, τρέχει οὕτω:

«Σοφὸν τι χρῆμα ζωφράφων χεῖρ, καὶ δεινὴ μὲν μιμήσασθαι τὴν ἀλήθειαν, δεινὴ δὲ τῶν πραγμάτων ἐναργῆ προθεῖναι τὰ σύμβολα, σοφώτερον δὲ ἄρα λόγος, καὶ πολλῶ γραφικῆς ἐναργέστερον δεῖξαι τε ὃ βούλεται, καὶ ὀφθαλμοῖς τὸ πρᾶγμα παραβαλεῖν καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ πλέον ἐρεθίζειν οἶδε καὶ ζήλου τι κέντρον ἐνιέναι, καὶ διανιστᾶν πρὸς τὴν μίμησιν. Αὐτίκα γοῦν ὁ τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευσαμένων βίος, τῷ λόγῳ διατυπούμενος, πολλοὺς ἂν ἐφελκύσῃται καὶ διαθερμάνῃ πρὸς ἀρετὴν.

καὶ ὄλω αὐτοὺς πρὸς τὸν ὅμοιον ὑποθήξει ζῆλον, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς Νικολάου, καὶ τούτου γε μᾶλλον εἶπερ τινός, ὅσῳ καὶ ἀκοήν πλέον ἡδύνει καὶ ψυχὴν εὐφραίνει, καὶ πρὸς τὴν τῶν καλῶν ἐργασίαν διανιστᾶ. Τὰ ἐκείνου τοίνυν καὶ διηγητέον ἡμῖν, καὶ τῷ λόγῳ περιληπτέον εἰς δύναμιν, καὶ πάλαι μὲν ἔκδηλα τοῖς πολλοῖς ὄντα, καὶ οὐδὲ μιᾶς οὐδ' ὄλως ἱστορίας δεόμενα, πλὴν ἀλλ' ὅσον ἀναλαβεῖν αὐτὰ καὶ εἰς μνήμην ἀνενεγκεῖν σήμερον, καὶ τὰς τῶν φιλαρέτων ὑμῶν εὐφραναί ψυχάς. «Ἐγκωμιαζομένου γάρ», φησι, «δικαίου εὐφρανθήσονται λαοί.»

Τῷ μεγάλῳ τοιγαροῦν τούτῳ καὶ θαυμασίῳ Πατρὶ Πάταρα μὲν ἡ πατρίς, πόλις Λυκίας καὶ τῶν ἐπιφανῶν πρότερον. Πατέρες δὲ τὰ μὲν εἰς γένος τῶν εὖ γεγονότων, οὐσίαν δὲ αὐτάρκη, καὶ ὅση μὴ περιττή, κεκτημένοι, ἄγευστοι κοσμικῆς δόξης καὶ ἀπίστου περιφανείας, καὶ τῷ παιδὶ καλὸς τύπος τοῦ μετρίου προσκείμενοι, περὶ μόνον σχολάζειν τὸ ἀγαθόν, καὶ τοῦτο ἐκ παντὸς τρόπου μεταδιώκειν βουλόμενοι. Οὗτοι παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων τῆς εὐσεβείας πεφυτευμένοι, ὁμοῦ τε καρπὸν ἐν καιρῷ διδοῦσι τὸν ὠραιότατον, ὁ θεῖος οὗτος Νικόλαος ἦν, καὶ ὁμοῦ πεδεῖται τὰς ὠδῖνας ἡ μήτηρ, ἄγονος ἐξ ἐκείνου μείνασα, οἶονεὶ τῆς φύσεως ἀπαγορευούσης τὸ μὴ τοιοῦτον ἄλλον προενεγκεῖν δύνασθαι. Ἀλλὰ τοῦτον δὴ πρῶτον ἅμα καὶ τελευταῖον ἡ μήτηρ τὸν εὐγενῆ κλάδον εἰς φῶς ἐνεγκοῦσα, πολύχουν ὅμως σὺν τῷ συζύγῳ τῷ πνεύματι δέδωκε τὸν καρπὸν, τὸν τῶν ἀρετῶν σωρόν, τὴν τῶν ἀγαθῶν θάλασσαν, τὸν θαυμαστὸν ἐν πᾶσι δηλαδὴ Νικόλαον. Ἐκ τοιούτων αὐτὸς γεννηθεὶς, ὡς εἰκέναι τῷ σπέρματι τὸν καρπὸν, δεῖγμα τῆς πρὸς τὸν Βαπτιστὴν οἰκειότητος τὴν τῆς γεννησαμένης παρέχει στείρωσιν. Καὶ γὰρ ὁ μὲν μητέρος ὠδῖνας διαλύει τεχνεῖς· οὗτος δὲ κλείει ταύτας, ὥσπερ ὁ λόγος ὕστερον. Ἐπειδὴ δὲ καὶ θηλάζειν αὐτὸν κατὰ βρέφος ἐχρῆν, καὶ τῷ μητρώῳ πα-

ρακειῖσθαι μαζῶ, ἐπισημαίνεται κἀνταῦθα Θεὸς ὁποῖος ἔσται Νικόλαος τὴν φρονουσαν ἡλικίαν ἀπολαμβάνων. Ὅλης μὲν γὰρ ἑβδομάδος ὅσα καὶ βρέφος τῇ θηλῇ ἐχρῆτο· ἐπειδὴ δὲ ἡ τετράς τῶν ἡμερῶν, ὡς δὲ καὶ ἡ Παρασκευὴ παρῆν, ἅπαξ ἐν ἑκατέρᾳ τούτων μετεῖχε γάλακτος, καὶ ταῦτα κατὰ τὸν τῆς ἑσπέρας καιρόν, ὑπὸ κανόνι τελείῳ καὶ πρὸ τῆς παιδικῆς τιθηνούμενος ἡλικίας, καὶ τὸ πρὸς ἐγκράτειαν οἰκείως ἔχειν ὑποφαίνων ἐκ προοιμίων.

Οὕτω τοιγαροῦν ἀναγόμενος, καὶ τὰ χρηστὰ τῶν ἡθῶν τὰ μὲν αὐτῶν ἐκείνων ἀπομαπτόμενος τῶν πατέρων, τὰ δὲ φύων καὶ γεωργῶν αὐτὸς οἴκοθεν, ὥσπερ τις ἀγαθὴ γῆ καὶ γενναία, ἡλικίας τε ἤδη ἤπτετο καὶ γραμματιστῇ παρεδίδοτο. Ὁ δὲ μεγέθει τε φύσεως καὶ διανοίας ὀξύτητι μικρὸν ἦν ἀκωλύτως δι' ἀέρος θεῶν, πλεῖστα τῶν παιδευμάτων ἐν βραχεῖ καρπωσάμενος. Τὸ μὲν οὖν δημοτικὸν τοῦτο καὶ ἀγοραῖον διέπτυσεν, ἑταιρείας δὲ ἀκόσμους, φημί, καὶ ὀμιλίας ἀμαθεῖς ἐκκλίνας, καὶ τὸ γυναιξί δὲ συλλαλεῖν, ἢ καὶ διδόναι ὀφθαλμὸν ὅλως ἀπαγορεύσας, τῆς ἀληθοῦς ἐπεμέλετο σωφροσύνης, εἶτα καὶ ταῖς ἔξω διατριβαῖς ἅπαξ χαίρειν εἰπών, τοῖς θείοις ἐσχόλαζεν οἴκοις, οἶκον αὐτὸς ἑαυτὸν ἄξιον τῷ Δεσπότη κατασκευάζων. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τε τὴν τῶν θείων Γραφῶν γνῶσιν καὶ τῶν περὶ Θεοῦ δογμάτων ἀρκούντως διαπεπόνητο, μυρίαίς τε χάρισιν ἐκοσμεῖτο, καὶ τὴν προσήκουσαν ἱερεῦσιν ἀκρίβειαν ἀτεχνῶς ἔσφζεν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ ἦθος αὐτῷ ἔτι νεάζοντι στάσιμόν τε καὶ πρεσβυτικὸν ἦν, πρεσβύτερον αὐτὸν ἡξίου ψηφίζεσθαι. Ὡσπερ γὰρ τὸ γῆρας σῶζον τὴν προσήκουσαν σωφροσύνην ἔστιν ὅτε καὶ διαβάλλομεν, οὕτω δὴ καὶ νεότητα κρείττω γενομένην τῶν οἰκείων ὀρμῶν, καὶ γῆρως εὐκοσμίαν συντηρεῖν δυναμένην ἀγάμεθά τε προσηκόντως καὶ πολλῶν ἐπαίνων ἀξίαν κρίνομεν. Γνώμη τοίνυν τοῦ πρὸς πατρός αὐτοῦ θεοῦ ὑπὸ τοῦ

τηνικαῦτα τῆς Μυρέων προέδρου χειροτονεῖται πρεσβύτερος, καὶ τῷ δεδωκότι Θεῷ ἀντιδίδοται, ὁ δῶρον ὄντως εὐχῆς τοῖς γεγεννηκόσιν αὐτὸν γενόμενος. Ὁ μέντοι ἀρχιερεὺς τῆς Μυρέων οὗτος θείου Πνεύματος εὐμοιρεῖν ἤξιωμένος, τὴν τοῦ νέου ψυχὴν ἀρεταῖς κατάκομον καθορῶν, οὐδὲν ἐπιδοιάσας καὶ περὶ τῆς μελλούσης αὐτῷ πλεονάσαι χάριτος προηγόρευσεν οὕτως εἰπών, ὡς ἔσται μὲν εὐμενὲς λυπούμενων παραμύθιον, ποιμανεῖ δὲ ψυχάς, καὶ πεπλανημένους μὲν πρὸς νομάς τῆς εὐσεβείας ἀνακαλέσεται, σωτὴρ δὲ τοῖς ἐν κινδύνοις πᾶσιν ἀναφανεῖται· ἅπερ εἰ τῷ χρόνῳ ὕστερον διέβη, τὰ ἐξῆς τοῦ λόγου δηλώσει.

Πῶς δ' ἂν εἰς γινῶσιν ἔλθοι καλῶς ὀπόση μετὰ τὴν χειροτονίαν αὐτῷ πρὸς τὴν τῶν ἀρετῶν ἐργασίαν ἐπίδοσις ἦν; ἀγρυπνίαις τε καὶ νηστείαις καὶ προσευχαῖς οἷαις ἑαυτὸν ἐδεδώκει; ὥστε καθαρὰν καὶ ἄχραντον διασώσασθαι τὴν ἱερωσύνην, ἐξ ὧν τὴν τῶν ἀσωμάτων διαγωγὴν ἐν σώματι θνητῷ κατορθώσιν ἐφιλονίκει, καὶ παρὰ τοῦτο καὶ τὰ μεγάλα περὶ αὐτοῦ οἰεσθαι τοῖς πολλοῖς ἐδίδου. Ὡς δὲ καὶ ὡς πρὸς μνήμην ἐλθὼν ἤδη θεῖος αὐτοῦ, Νικόλαος δὲ καὶ αὐτῷ ἢ κληῖσις, εἰς τοῦτο ἀρετῆς ἤκοντα τὸν νέον ἐώρα, τὴν τε τοῦ θείου ναοῦ προστασίαν, ὃν πρότερον ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Σιών ἐκεῖνος ἐδείματό τε καὶ εἰς μοναστήριον συνεστήσατο, αὐτῷ ἐγχειρίζει, καὶ συνεργοὺς τῷ νέῳ τοῦ ἐγχειρήματος, ὅσους καὶ τῆς ἀρετῆς ἤδει ποιεῖται, ὥστε καὶ συνδιαφέρειν αὐτῷ τὰς ἐκκλησιαστικὰς φροντίδας, καὶ τῶν ἱερῶν ἐπιμελέστατα προνοεῖν. Καὶ μὴν δὴ ποτε καὶ τοῦ θαυμαστοῦ τούτου Νικολάου εἰς Παλαιστίνην ἀπάραντος, ἐφ' ᾧ τοὺς ἁγίους ἱστορῆσαι τόπους, ὥσπερ ὁ λόγος μετὰ ταῦτα δηλώσει, οὗτοι τὸν ἐκείνου τόπον ἐπλήρουν, καὶ τὰ τοῦ ναοῦ καὶ τὰ τῆς οἰκονομίας οὕτως ἐνήργουν, ὥσπερ ἂν εἰ ἐτύγχανε ἐκεῖνος παρών. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

Ἄρτι δὲ τῶν πατέρων αὐτοῦ τὸν βίον ἀπολιπόντων, κληρονό-

μος τῆς οὐσίας οὗτος τῆς ἐκείνων καταλειφθείς, καὶ ὅσα εἰκὸς υἱὸν φιλοπάτορα ἐπὶ πατέρων ἀποδημῖα φιλοτέκνων ἐπιδείξει διατελέσας, οὐ πρὸς τὸν κληῖρον ἀπειῖδεν εὐθύς, ὥσπερ ἂν τις ἄλλη πρὸς φιλοχρηματίαν ὀρῶσα ψυχὴ, οὐδ' ὅπως ἂν αὐξηθεῖ ὁ πλοῦτος αὐτῷ καὶ διαμείνοι ῥέων ἀεὶ, φροντίδα γοῦν τινα καὶ σμικρὰν ἔθετο. Πάλαι γὰρ κοσμικὰς ἀπαγορεύσας ἐπιθυμίας ἔσπευδεν ἀδελφὰ δεῖξει τῷ μετὰ ταῦτα βίῳ τὰ τοῦ βίου προοίμια, σύμφωνόν τε τῇ ἀρχῇ καὶ τὸ ἐξῆς ἅπαν ἐπιθεῖναι. Ἦκουε δὲ καὶ τοῦ θείου Δαυΐδ, «Πλοῦτος ἐὰν ῥέῃ», λέγοντος, «μὴ προστίθεσθε καρδίᾳ», καὶ τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος, «Ἐλεημοσύνη καὶ πίστις μὴ ἐκλείπτωσάν σε, καὶ μὴ ἀπόσχη εὖ ποιεῖν ἐνδεῆ», καὶ διὰ τοῦτο τὰς ἑαυτοῦ χεῖρας οὐ πρὸς χρημάτων παρείχε συναγωγῆς· ἀλλ' αὐτὸς μᾶλλον χεὶρ ἦν ἄνετος παντὶ δεομένῳ, κοινὴ πανδαισία καὶ ποταμὸς πολλῶ ῥέων καὶ ἡσύχῳ τῷ ῥέυματι, ἐκεῖνο διὰ τῆς εὐποιίας τὸ δαψιλές, τοῦτο διὰ τὸ λανθάνον τῆς μεταδόσεως. Ἀλλὰ γὰρ ἄξιον ἦδη καὶ τῶν κατὰ μέρος ἐπιμνησθῆναι, ἵν' ὁ πλοῦτος αὐτοῦ τῆς χρηστότητος ἀκριβέστερον γνωρισθῇ.

Ἄνῃρ τις ἄδοξος ἐξ ἐνδόξου καὶ πένης ἐκ πλουσίων γενόμενος, οἷα δὴ τὸ τοῦ βίου περιπετὲς καὶ ἀνώμαλον σχεδιάζειν οἶδεν, ἐπειδὴ τοῖς ὅλοις διαπορῶν ἦν, καὶ αὐτῶν ἦδη τῶν ἀναγκαίων ἐπιλιπόντων αὐτόν, φεῦ! Μέχρι καὶ τίνων ἡ ἐνδεια βιάζεται προχωρεῖν! γνώμην ἔσχε τὰς θυγατέρας (τρεις δὲ ἦσαν αὐτῷ πάγκαλοι καὶ διαφερόντως ἀγαθαὶ τὴν ὄψιν) μισθοῦ πρὸς ἀκολασίαν ἐκδοῦναι τοῖς βουλομένοις, καὶ τὸ ἐντεῦθεν αὐταῖς πορίζομενον ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν παίδων ποιεῖσθαι τροφήν, ὥσπερ ἐκ βορβόρου φασὶ βορβορολογεῖν βουλόμενος, καὶ πόρον ἑαυτῷ πορίζειν, ποίας ἄρα πενίας οὐ χαλεπώτερον; Τὸ γὰρ ἀνδράσιν αὐτὰς νομίμῳ συναρμόσαι γάμῳ ἠβούλετο μὲν, οὐκ ἠδύνατο δὲ διὰ τὸ πολὺ τῆς πενίας ὑπὸ πάντων εὐθύς

ἀτιμαζομένας, τοῦ σωμάτων ἔρωτος ἐνταῦθα πρὸς χρημάτων ἔρωτα τῶν δευτερείων ἀξιουμένου. Ὁ μὲν οὖν ἐν τούτοις ἦν, καὶ τὴν πονηρὰν ταύτην ὠδίνων ἔννοιαν· ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔργον ἤδη ἐχώρει. Οὐδὲν γὰρ ἀνάγκης φασὶν ἰσχυρότερον. Τί δὲ σύ, ὁ φιλάνθρωπος, ὁ ἀγαθὸς ἐν πᾶσι Θεός, ὁ ταῖς ἡμῶν ἀνάγκαις φιλάνθρωπως ἐπικαμπτόμενος, τίνα μηχανὴν εὐρίσκεις, καὶ τίνα δὴ θεραπείαν τοῦ ἀμάχου τούτου κακοῦ; Εἰς ὧτα πεσεῖν τὸ γινόμενον τῷ θεράποντί σου παρασκευάζεις, καὶ ἄγγελον αὐτὸν ἀγαθὸν ἀνδρὶ καὶ κατὰ σῶμα πιεζομένῳ καὶ περὶ ψυχὴν κινδυνεύοντι θαυμαστῶς ἐπιπέμπεις, ὁμοῦ τε τὴν πενίαν παραμυθούμενον, καὶ τῆς πρὸς ἀπώλειαν αὐτὸν φερούσης ἀπάγοντα. Πλὴν ὅρα μοι καὶ τοῦτο τῆς μεγάλης τοῦ ἁγίου ψυχῆς, πῶς συνάπτει φρονήσει τὸ συμπαθές. Οὐ γὰρ ὑπέμεινε τῷ ἀνδρὶ προσελθεῖν, οὐδὲ περὶ τούτου καὶ βραχὺ τι διαλεχθῆναι, οὐδὲ τὴν εὐεργέτιδα αὐτῷ καὶ μόνον παραδειῖξαι χεῖρα, ἃ σύνηθες μικροῦ πᾶσι ποιεῖν τοῖς μικροψύχοις τὸν ἔλεον. Ἦδει γὰρ ὅτι φορτικὰ ταῦτα τοῖς ἐκ πλούτου καὶ δόξης εἰς τὸ ἀπορεῖν κατενηνεγμένοις, ἐντρέποντά τε τὰς ἐκείνων ψυχάς, καὶ εἰς μνήμην αὐθις ἐμβάλλοντα τῆς προτέρας εὐημερίας. Ἄλλ' ὥσπερ ὑπερβαλέσθαι φιλονικῶν καὶ τὴν εὐαγγελικὴν ἐκείνος παραγγελίαν, τὸ μὴ πιστευθῆναι τὴν ἀριστερὰν τὸ μυστήριον, οὐδὲ αὐτὸν ἠβουλήθη τὸν εὖ πάσχοντα μάρτυρα τοῦ πραττομένου παραλαβεῖν· οὕτω μακρὰν ἀπεῖχε τοῦ ἥττων εἶναι φιλοδοξίας· ἐπεὶ καὶ μᾶλλον αὐτὸς ἀγαθὸν τι ποιῶν ἢ ἕτεροι πονηρὰ δρῶντες τὸ λαθεῖν ἔσπευδεν. Ἀμέλει καὶ ἀδρόν ἀπόδεσμον εἰληφῶς χρυσίου, ἄωρὶ τῶν νυκτῶν ἕξεισι, καὶ πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνδρός ἐπιστάς, τὸ μὲν χρυσίον ἐκ τινος τῶν θυρίδων εἴσω καθίησιν, αὐτὸς δὲ ἢ ποδῶν εἶχεν εὐθύς ἐπάνεισιν, ὥσπερ αἰσχυνόμενος ὀφθῆναι μεταδιδούς.

Ἔωθεν οὖν ὁ ἀνὴρ ἀναστάς, καὶ τὸ χρυσίον εὐθύς ἐφευρών,

ἔπειτα τὸν δεσμὸν λύσας, ἔκπληκτος ἦν, καὶ ἑαυτὸν μᾶλλον ἐξηπατῆσθαι ᾔετο, δεδιὼς μὴ οὐχὶ χρυσὸς ἦ τὸ ὁρώμενον, ἀλλ' ἀπάτη. Πόθεν γὰρ ἂν καὶ ὑπειλήφει τοιοῦτον, τὸ μὴ θελήσει τὸν εὐηργετηκότα μηδὲ συνίστορα τὸν εὖ παθόντα τῆς εὐεργεσίας παραλαβεῖν; Ὅθεν ἄκροισ ἐπιτρίβων αὐτὸ δακτύλοις, καὶ περιεργότερον ἐπαφώμενος, ἐπεὶ ἔγνω χρυσὸν ἀληθῶς εἶναι, ἤδετο, ἐθαύμαζεν, ἠπορεῖτο, θερμὸν ὑφ' ἡδονῆς ἀπέσταζε δάκρυον, οὐκ εἶχεν ὅ,τι καὶ γένοιτο. Ὡς δὲ πολλὰ στρέφων καθ' ἑαυτὸν, οὐδένα εἶχε τῶν γνωσσομένων ᾧ ἐπιγράψει τὸ γεγονός, ἐπὶ Θεὸν ἀνέφερε τοῦτο, καὶ δάκρυσιν εὐχαριστῶν οὐκ ἀνίει. Διὸ καὶ τοῦ πρὸς Θεὸν ἁμαρτήματος τὴν αἰτίαν ἠπείγετο πρὸ τῶν ἄλλων λύειν, καὶ μίαν τῶν θυγατέρων, ἣ πρώτη δὲ ἦν αὕτη, πρὸς γάμον ἀνδρὶ συνάπτει, τοῦ αὐτομάτως ὥσπερ ῥύεντος χρυσοῦ ἢ θεοπέμπτου, μᾶλλον εἰπεῖν, ἱκανῶς εἰς προῖκα καταβληθέντος. Ὅπερ ἐπεὶ πρὸς γνῶσιν ἦλθε τῷ θαυμασίῳ, καὶ ἔγνω κατὰ τὴν γνώμην αὐτῷ πράξαντα τὸν ἄνδρα, τοῦτο γὰρ καὶ αὐτὸς ἔσπευδε, τὸ λῦσαι διὰ τοῦ γάμου τὴν τοῦ κακοῦ πρόφασιν, εὐτρεπῆς ἦν τὰ ὅμοια καὶ πρὸς τὴν δευτέραν δρᾶσαι. Καὶ δὴ καὶ ἄλλον ἀπόδεσμον χρυσοῦ, ἰσοτάλαντον τῷ προτέρῳ, νυκτὸς ἐπιστάς, καὶ οὐδενὶ αἴσθησιν δούς, αὐτῷ ἐπιπέμπει. Ὁρθρου δὲ διαναστάς ὁ ἀνὴρ καὶ τὸ χρυσίον ἐπίσης εὐρηκῶς κείμενον, καὶ ἰδὼν ὅπως ὁ Θεὸς ἀπόνως αὐτῷ ὕει τὸν πλοῦτον, βίον τε δίδωσιν, ὥσπερ ὁ λόγος, ἀληλεσμένον, τῇ ὁμοίᾳ εἶχετο καὶ αὐθις ἐκπλήξει. Ταύτη τοι καὶ εἰς γῆν πεσών, καὶ τῷ ἐδάφει τὸ μέτωπον προσερείσας, θερμότεροις αὐτῷ τοῖς δάκρυσιν ἔβαλλε, «Θεέ», λέγων, «ἀγαθέ, Θεέ πάντων κηδεμῶν καὶ ἀγαθοῦ παντὸς αἴτιε, οἰκονόμε τῆς ἡμῶν σωτηρίας, ὁ καὶ πρότερον διὰ τὴν ἐμὴν ἐνανθρωπήσας παράβασιν, καὶ νῦν ἅμα παισὶ τῆς ἀναγκαίας με ταύτης παγίδος τοῦ ἐχθροῦ ῥύομενος, αὐτὸς μοι τὸν τοῦ σοῦ θελήματος ὑπουργόν, τὸν σὸν μιμη-

τήν, τὸν ἐν ἀνθρώποις ἄγγελον, ὃς οὕτω με ἀναπλάττει πάλιν, οὕτως ἐγκαινίζει μοι τὴν εὐημερίαν, οὕτως ὀλεθρίου λύει βουλεύματος, αὐτός μοι τοῦτον ὅστις ἐστὶ γνώρισον. Ἴδου γὰρ τῷ ἐλέει τῷ σῶ καὶ τὴν δευτέραν τῶν θυγατέρων ἀνδρὶ κατὰ νόμον ἐκδίδωμι, φυγοῦσαν ἤδη τὸ μνηστευθῆναι τῷ διαβόλῳ, καὶ κέρδος ἐμοὶ προσφέρειν, ζημίας ὄντως ψυχικῆς πρόξενον.»

Ταῦτά τε ἔλεγε, καὶ τῇ παιδὶ παραχρῆμα ἐτέλει τοὺς γάμους, μετέωρον ὥσπερ τὴν ψυχὴν ἔχων, ἐπὶ χρηστῶν τε ἐλπίδων ὀχούμενος, ὡς οὐδ' ἐπὶ τῆς τρίτης ἂν εἰς μακρὸν ἀπορήσοι τοῦ συνοικῆσοντος. Τὴν προῖκα γὰρ ἤδη καὶ διὰ χειρὸς ἔχειν ᾤετο, θαρρῶν, ὡς εἰκός, ἀπὸ τῶν προτέρων. Ἐνθεν τοι καὶ προσεκτικὸς ἦν, καὶ τὴν ψυχὴν ἐμπαράσκειος, μὴ καὶ λάθῃ φοιτήσας ὁ εὐεργέτης, καὶ παρασχῶν μὲν εὐφράνη, λυπήσῃ δὲ τῷ μηδὲ αὐτῷ δῆλος γενέσθαι τῷ εὖ πάσχοντι, μηδὲ τοῦτο μόνον ἀντιλαβεῖν θελήσαι, τὴν ὁμολογίαν τῆς χάριτος. Ὁ μὲν δὴ οὕτω πρὸς τὴν ἐκείνου ἔλευσιν διηγρύπνει· ἐφίσταται δὲ τὸ τρίτον ὁ εὐεργέτης βαθείας νυκτὸς ἀψόφῳ ποδί, καὶ παρὰ τῷ συνήθει τόπῳ γενόμενος ἴσον χρυσοῦ καὶ αὐθις ἀπόδεσμον διὰ τῆς αὐτῆς εἰσπέμπει θυρίδος, καὶ παραχρῆμα θεῶν ἐπανήγει. Αὐτὸς δὲ ὁ τὰς εὐεργεσίας συνήθως δεχόμενος, τοῦ εἰσπεσόντος χρυσοῦ τῶν ψόφων αἰσθόμενος καὶ τούτῳ παρεῖναι πάλιν τὸν συνήθη πλουτοδότην μὴ ἀγνοήσας, ἧ̄ τάχους εἶχεν εὐθύς ἐδίωκε· καὶ καταλαβὼν καὶ γνοὺς ὅστις εἶη, οὐδὲ γὰρ τῶν ἀσῆμων αὐτὸς εἰς ἀρετὴν οὐκ εἶχεν ἐκ περιχαρείας ὅτι καὶ γένοιτο, ἐγκρατῆς ἤδη τοῦ θηράματος ὢν, καὶ τὸν εὐεργέτην ἐν χερσὶν ἔχων. Λαμβάνεται γοῦν ἠδέως τῶν ἐκείνου ποδῶν, καὶ λυτρωτὴν αὐτὸν καὶ βοηθὸν καὶ σωτῆρα ψυχῶν εἰς ἔσχατον ἀπωλείας ἐρχομένων ἐκάλει. «Εἰ μὴ γὰρ τοὺς σοὺς», ἔλεγεν, «οἰκτιρμούς ὁ μέγας ἐλέει διανέστησε Κύριος, πάλαι ἂν ἀπώλωλειν, πατὴρ ἄθλιος, μετὰ θυγατέρων, οἴμοι! τριῶν. Ἀλλὰ νῦν

σέσωκεν ἡμᾶς διὰ σοῦ, καὶ τοῦ πικροῦ τῆς ἁμαρτίας ἐρρύσατο πτώματος, ἤγειρέ τε ἀπὸ κοπρίας πτωχούς, καὶ ἀπὸ γῆς ἀνέστησε πένητας.» Ταῦτα ἐκεῖνος σὺν δάκρυσιν εὐφροσύνης καὶ θερμῶ πίστεως πνεύματι ἔφασκε πρὸς αὐτόν, καὶ πολὺς ἦν, τοῖς μακαρίοις ἐκείνου ποσὶ προσκείμενος. Ὁ δέ, ἐπειδὴ ἔγνω φανερός ἤδη τῷ ἀνθρώπῳ γενόμενος, διανίστησί τε καὶ ὄρκους αὐτοῦ τὴν ψυχὴν μεγίστοις καταλαμβάνει, μὴ ἂν πρὸς ἑτέρους παρ' ὄλον αὐτοῦ τὸν βίον ἐξενεγκεῖν τὰ γεγενημένα, μηδὲ δημοσιεῦσαι τὸν ἔλεον. Ἐν μὲν δὴ τοῦ ἀνδρός τοῦτο, καὶ οὕτω μέγιστόν τε καὶ γνωριμώτατον· τὰς δὲ καθ' ἕκαστον πρὸς τοὺς ἐν χρεῖα διανομὰς καὶ τὸ χορτάζειν πτωχοὺς ἐν ἄρτῳ, καὶ διατρέφειν αὐτοὺς ἐν λιμῶ καὶ ψυχὰς πεινώσας ἀγαθῶν ἐμπιπλᾶν, ἀλλὰ ταῦτά γε οὐδὲ μετρίως ἂν τις εἰπεῖν ἐξαρκέσοι.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τελειώτερας ἀρετῆς ἦρα, καὶ μείζονος ἀπολαῦσαι τῆς παρὰ Θεῶ οἰκειώσεως, λαμβάνει μὲν αὐτόν ἡσυχίας ἔρωσ, ὠδίνει δὲ τὴν ἀποδημίαν οὕτω θερμῶς, ὡς μὴ ὄν ἄλλως αὐτῷ τοῦ ποθουμένου τεύξεσθαι. «Σχολάσατε γάρ», φησι, «καὶ γινῶτε.» Διὸ καὶ μακρὰν ποιεῖν ἑαυτὸν ἔγνω, καὶ κατὰ τὸν Προφήτην εἰς ἔρημον ἀυλισθῆναι. Ἐρημία μὲν γὰρ μήτηρ ἡσυχίας, ἡσυχία δὲ θείων ἐννοιῶν καὶ θεωρίας, οἰκειότατα Θεῶ συναπτούσης. Καί ποτε δόξαν αὐτῷ τὴν Παλαιστίνην ἰδεῖν, ὥστε τοῖς ἀγίοις ἐντυχεῖν τόποις, ἐν οἷς ὁ ὑπὲρ ἡμῶν παθὼν Κύριος τὰς ἐν κόσμῳ διατριβὰς ἐποιεῖτο, πλοίου ἐπιβὰς ἐξ Αἰγύπτου νῦν ἀναχθέντος ἐκεῖσε καταίρει, ὁμοῦ μὲν τὴν φίλην διψῶν ἔρημίαν, ὁμοῦ δὲ καὶ εἰς θέαν, ὡς ἤδη ἔφημεν, τῶν ἀγίων τόπων φερόμενος. Ἄλλ' ὁ μὲν περὶ τούτου λόγος ἀναμεινάτω· ἡμεῖς δὲ τῷ πλῶ βραχὺ τι προσδιατρίψομεν. Ἐπλει μὲν οὖν εὐθὺ τῆς Αἰγύπτου. Τοῖς δὲ ναύταις οὐδὲν τοῦ μέλλοντος προγνωσθέν, τρικυμίαν οὕτως αὐτοῖς καὶ πνευμάτων ἀγριωτέρων ἐμβολὰς προαγγέλλει. Αὐτόν γάρ ἔφη

τὸν πονηρὸν ἰδεῖν ἐπιβάντα μὲν τῆς νεώς, τὰ δὲ τοῦ ἴστοῦ καὶ τὰ τῶν πηδαλίων ἅμα καλῶδία μαχαίρα διατεμόντα, ὅλην τε περισχόντα τὴν ναῦν καὶ περιδιήσαντα, καὶ τῷ βυθῷ πειρώμενον αὐτανδρὸν καθεῖναι. Οὕτως ἔφη, καὶ παραχρῆμα ὥσπερ ἔκ τινος ἀπόπτου συνθήματος σφοδρὰ τις λαῖλαψ, τῶν νεφῶν διαπνεύσασα, εἰς κλύδωνα μέγιστον τὸ πέλαγος αἴρει, αὐτοὶ τε οἱ συμπλέοντες οὐδὲν ἤττον ἐκυμαίνοντο τὰς ψυχάς, καὶ παρὰ τῷ μεγάλῳ στάντες, ἠὔχοντο μὲν τῷ Θεῷ, ἐδέοντο δὲ αὐτοῦ ἐπαμῦναι πικρῶς κινδυνεύουσι, καὶ μηδεμίαν ἐλπίζουσι τοῦ κακοῦ λύσιν, ὥσπερ ἀπὸ τοῦ προειπεῖν αὐτὸν καὶ τὸ δύνασθαι βοηθεῖν ἐλπίσαντες. Ὁ δὲ θαρρῶν τε ἐκέλευε καὶ ταχεῖαν αὐτοῖς ἔσσεσθαι τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ κακοῦ προεφώνει· διὸ καὶ συνωδὰ τοῖς ῥηθεῖσι τὰ πράγματα ἠκολούθει, καὶ τὰ λυποῦντα πάντα ὀξέως ἐλύετο. Ἡ τε γὰρ θάλασσα ἡμεροῦτο, καὶ εἰς γαλήνην ἀκριβῆ μετεβάλλετο, καὶ αὐτοὶ τῶν θρήνων εὐθὺς ἐκλαθόμενοι, πρὸς εὐθυμίαν ἐτράποντο. Ἐντεῦθεν Θεῷ μὲν καὶ τῷ αὐτοῦ θεράποντι τὴν χάριν διωμολόγουν. Διπλῆ δὲ τοῦτον θαυμάζοντες ἦσαν, τῷ τε προειπεῖν ἅμα τὴν τῶν σκυθρωπῶν ἔφοδον, καὶ τῷ λῦσαι ῥαδίως τὰ σκυθρωπά.

Ἀλλὰ τούτων οὕτως ἐχόντων τῶν ναυτῶν εἰς (πάλιν γὰρ ὁ βάσκανος τὰ χρηστὰ ταῦτα πληγὰς ἑαυτοῦ λογιζόμενος, ἀντιλυπεῖν ἐπειρᾶτο), ἐπὶ τὸ ἀκρότατον τῆς μέσης ἀνελθὼν κεραιάς, ἐφ' ᾧ τι τῶν τῆς νεώς ὄπλων εὖ διαθεῖναι, ὡς ἤδη κατελθεῖν ἔμελλεν, ὀλισθήσας, ἐπὶ μέσῃ τὴν ναῦν καταπίπτει, καὶ ἄπνους ἔκειτο, καὶ νεκρὸς ἀντικρυς ἦν. Ὁ δὲ τὴν ταχίστην ἐπικουρεῖν εἰθῶς προσευχῆ τοῦτον ῥᾶον ἢ τὸν ὑπνοῦντα διανιστᾶ, καὶ ζῶντα πάλιν αὐτὸν τοῖς πλωτῆρσιν ἀποκαθιστᾶ. Ἐπειτα ἰστία πάντα πετάσαντες, καὶ δι' αὔρας λεπτῆς καὶ ἠδείας τὸ ἐξῆς τοῦ πλοῦ διανύσαντες, ὡς ἤδη τῇ γῆ προσέσχον, πολλὰ τῶν παραδόξων εὐθὺς ἐτελεῖτο, καὶ θαυμασίων

τις ἀνεκέχυτο θάλασσα. Εἰ γὰρ συνελόντα με δεῖ φάναι, οὐδεὶς ἦν ὁ ὑπὸ τοῦ πάθους ἢ νοσήματος πιεζόμενος, ἢ λύπη τινὶ βαρυνόμενος, ὃς ἐπὶ Νικολάῳ προσέλθοι, μὴ εὐθύς ἰᾶτο, καὶ τὸ λυποῦν ἀπεβάλλετο. Οὕτως οὖν οὐ ῥαδίως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀμίσθου τῆς ἰάσεως γινομένης, πόσους μὲν εἶναι τοὺς ἰωμένους, πόσῃ δὲ πρὸς Θεὸν γίνεσθαι τὴν εὐχαριστίαν, καὶ πόσῃ ἄρα τῶν δοξολογούντων ἀθροίζεσθαι τὴν πανήγυριν, δίδωσιν ὁ λόγος ἅμα σκοπεῖν. Τὸ γὰρ ἕκαστα τούτων δίδόναι γραφῇ παρόμοιον εἶ τις καὶ θαλάττης ψάμμον καὶ ἀστέρων πλήθος ἀριθμεῖν βούλοιο.

Ἐκεῖθεν ἀπάρας πρὸς τὸν τοῦ Χριστοῦ τάφον, καὶ παρὰ τὸν σεβάσιμον αὐθις Γολγοθᾶν ἔρχεται, οὗ γε καὶ ὁ σωτήριος ὑπὲρ ἡμῶν ἐπάγη σταυρός. Ἐπειτα καὶ τῷ τοῦ θεοῦ σταυροῦ ξύλῳ νυκτὸς πρόσσεισι, καὶ προσιόντι αὐτόματοι αἱ τοῦ ἱεροῦ διανοίγονται πύλαι, θερμὴν δὲ τὴν προσευχὴν καὶ συχνὴν ἐκεῖσε προσενεγκῶν τὴν προσκύνησιν, ἀφθονωτέραν καρποῦται τοῦ ἀγαθοῦ Πνεύματος τὴν ἐνέργειαν. Ἐπεὶ δὲ ἱκανῶς εἶχε τῆς ἐν Παλαιστίνῃ διατριβῆς, διαποντίῳ πρὸς τὴν ἐνεγκοῦσαν αὐθις χρῆται τῇ ἐπανόδῳ, ὅψεως αὐτῷ θείας τοῦτο ἐντειλαμένης, ὥστε μὴ ἐπὶ πλέον στέρεσθαι τῆς γλυκείας ἐκείνου φωνῆς τὰ αὐτοῦ πρόβατα. Ἐνταῦθα καὶ τοῦ πλοίου ἐπιβάντι τῷ θαυμασίῳ ἢ τε τῶν πλωτῆρων ἐλέγχεται κακουργία, καὶ ἢ τοῦ θεοῦ Πνεύματος ἐν αὐτῷ θαυματουργεῖται δύναμις. Ὁ μὲν γὰρ πρὸς τὴν πατρίδα πλεῖν ἔμελλε, καὶ τοῦτο πρότερον τοῖς οὐ καλοῖς ναύταις συνθέμενος, οὕτω δὴ τῆς νεῶς ἐπέβη· οἱ δ' ἐπειδὴ ἀνείλοντο τὰς ἀγκύρας, οἴκου ἐμέμνηντο. Τοῦ λιμένος οὖν ἐξορμήσαντες, καὶ τὴν ὀθόνην ἅμα διαπετάσαντες, τοῦ πνεύματος αὐτοῖς ἐπιφόρου πνέοντος, πρὸς τὴν οἰκείαν ἀπέπλεον. Ἡμέλει δὲ οὐδαμῶς ἢ δίκη, ἀλλὰ παρὰ πόδας αὐτοῖς ἐπήει, τὴν κακουργίαν κολάζουσα, καὶ βίαιόν τι κα-

ταιγίς εὐθύς ἀντιπνεύσασα, τοὺς οἶακάς τε διέστρεψε, καὶ τὰ πηδάλια παρήνευγε, καὶ αὐτοῖς μὲν ἐν βραχεῖ κίνδυνον ἠπέλει, τὸν δὲ τοῖς τῆς πατρίδος ἀπεδίδου λιμέσι. Τί οὖν ἡ συμπαθῆς ἐκείνη καὶ μεγαλόφρων ψυχῆ; Οὐδὲ πικρίας οὐδὲ λόγου τινὸς στύφοντος ἐδεήθη πρὸς αὐτούς· ἀλλ' ὁμοῦ τε μεταμελομένους εἶδε, καὶ αὐτὸς τῆς οἰκείας ἠττήθη χρηστότητος, καὶ πάλιν αὐτούς δι' εὐπλοίας εἰς τὴν οἰκείαν ἀπέπεμπεν. Αὐτὸς μέντοι πρὸς τὴν τῆς ἁγίας Σιών ἱεράν μονήν, ἣν ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἤδη παγκάλως ὠκοδομηῆσθαι ὁ λόγος ἐδήλωσεν, ἀναστρέψας, ἀσπάσιός τε αὐτοῖς ὤφθη, καὶ ἠδονῆς οἶας τοὺς ἐν αὐτῇ πάντας ἐπλήρου. Οἶδ' ὅτι πόθος ὑμᾶς κατέχει θερμός, καὶ διψᾶτε μαθεῖν, πῶς τε ἐπέβη τοῦ θρόνου, καὶ πῶς τὰ μετὰ τὴν προεδρίαν αὐτῷ διήγυσται. Ταῦτα γοῦν καὶ δηλώσω ὁ λόγος ἔρχεται. Ἐπεὶ γὰρ σοφῶς ἄνωθεν ἡ Πρόνοια τὰ κατ' αὐτὸν διετίθει, καὶ τὸ μέγα τοῦτο φῶς ἐπὶ μεγάλην ἔμελλε θήσεσθαι τὴν λυχνίαν, πάλιν αὐτὸν ἐπὶ τὴν πόλιν κατῆγε, φιλοπόνως τὸ θεῖον μέλι τῆς ἀρετῆς ἐργαζόμενον.

Οὕτω δὲ μετιῶν ὥστε πάντων διαφεύγειν τοὺς ὀφθαλμούς, πλεόν ἑαυτὸν δῆλον ἐποίει καὶ τοῦ παντός ἄξιον. Οὐ γὰρ ἔκρυπτε τὸν ἐργάτην ἢ ἀρετῆ, οὐχ ἤττον ἢ τὸ φῶς τοὺς ὑπ' ἐκείνῳ πορευομένους· καὶ οἱ τῶν αὐτοῦ δὲ πόνων καρποὶ ταχὺ τοῦ δένδρου τὸ εὐγενές κατεμήνουον. Ἀλλὰ καὶ ὀφθαλμοὶ Θεοῦ τῶν ἀφανῶν ὄντες ἐπόπται, ἤκιστα καὶ ἔτι λανθάνειν αὐτὸν ἠνεύχοντο. Ἀμέλει καὶ δῆλος γίνεται καὶ ὁ Πατὴρ ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδιδούς ἐκείνῳ κατὰ τὸ φανερόν δείκνυται, καὶ ὅπως, προσεκτέον τῷ διηγήματι. Ἄρτι τοῦ κατ' ἐκείνο καιροῦ τῆς Μυρέων προέδρου τὸν θρόνον ἄμφω καὶ τὸν βίον ἀπολιπόντος, ζῆλος εἰσῆλθε θεῖος τοὺς τε ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους καὶ τοὺς λογάδας τοῦ κλήρου τὸν ἄξιον ἀποδοῦναι τῷ θρόνῳ· καὶ δὴ ποτε πάντων ἐκκλησιασασμένων, συνεβούλευέ τις αὐτῶν,

Θεοῦ δὲ τοῦτο καὶ τῆς ἐκείνου σοφίας οἰκονομία, εὐχῇ τὰ τοῦ πράγματος ἐπιτρέψαι, καὶ τὴν ἐκείνου χειροτονίαν τῇ ἄνωθεν ἐγχειρίσαι ψήφῳ. Οὕτως οὖν αὐτῶν τῇ εὐχῇ χρωμένων, ἤρесе γὰρ ὁ λόγος, ὁ τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιῶν Κύριος, ἐνὶ τούτων τὸν προστησόμενον τῆς Ἐκκλησίας ποιεῖ γινώριμον. Ποιεῖ δὲ οὕτως· Εὐχομένῳ τῷ ἀνδρὶ τῷδε θεία τις ἐπιστάσα ὄψις, ἐπιτάττειν ἐδόκει παρὰ τὰς τοῦ ναοῦ εἰσόδους ἐλθόντι στῆναι, καί, Ὅσπερ ἄν, φάναι, πρῶτος τὸν ναὸν εἰσελθῶν, τοῦτον εἶναι τὸν τῷ ἐμῷ κινούμενον Πνεύματι. Νικόλαος ὄνομα τῷ ἀνδρὶ ᾧ καὶ τὴν ἐπισκοπὴν καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας προστασίαν ἐγχειριστέον. Τοῦτο γὰρ αὐτῷ καὶ προώρισται.

Οὕτως ὁ θεῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ μυθεῖς, οὐκ ἀπόρρητα παρ' ἑαυτῷ κατέχει τὰ μυθεύοντα, ἀλλὰ καὶ τῇ συνόδῳ καὶ τῷ κλήρῳ δῆλα ποιεῖ. Καὶ δὴ φιλοπονώτερον πάντων τῆς εὐχῆς ἐχομένων, ὁ τὸν μέγαν ἐκκαλυφθεῖς, ἔνθα δὴ καὶ ἡ φανεῖσα ὄψις ἐκέλευεν, ἀφικνεῖται. Ἦδη δὲ περὶ τὸν ὄρθρον Πνεύματι θείῳ κινήθεις ὁ μέγας Νικόλαος, εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ αὐτὸς ἀπήντα. Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ προνάῳ γένοιτο, ἐντυχῶν αὐτῷ ὁ τῆς θείας ὄψεως ἐκείνης ἠξιωμένος· «Πῶς ἄρα, ὦ τέκνον, καλῆ;» εὐθύς ἤρετο. Ὁ δὲ πρῶτος οὕτω καὶ ἀφελῶς· «Νικόλαος ἀμαρτωλός, δέσποτα», ἔφη, «τῆς ἀγιότητος δοῦλος τῆς σῆς.» Ὡς οὖν ὁ θεῖος ἀνὴρ τὰ μέτρια ταῦτα καὶ ταπεινά πρὸς τοῦ μεγάλου ἀκούσειεν, ἅμα μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ Νικολάου κλήσεως, ἦν καὶ ἡ θεία ὄψις αὐτῷ προειρήκει, ἅμα δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ μεγέθους τῆς μετριοφροσύνης καὶ τοῦ συνάδοντος αὐτῇ σχήματος (οὐκ ἠγνόει γάρ, «Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέπειν οἶδε Θεός, ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τὸν πρᾶον δηλαδὴ καὶ ἡσύχιον;»), τοῦτον ἐκεῖνον εἶναι τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δηλούμενον ἔγνω, καὶ παραυτίκα ἠδονῆς τε ἐπίπλατο, καὶ ἀγαλλόμενος, διεδείκνυτο, οὕτω δὲ ἀγαλλόμενος, δεῖ γὰρ τὸ τῆς θείας φάναι Γραφῆς, ὡς ὁ εὐρίσκων σκυῖλα πολλά, καὶ

ὁ θησαυρῶ τινι κεκρυμμένῳ περιτυχών. Ὅθεν οὐκ ἄθειε γενέσθαι τὴν τοῦ μεγάλου εὗρεσιν λογισάμενος, «Ἀκολούθει μοι, τέκνον», ἔφασκε πρὸς αὐτόν. Καὶ παραλαβὼν ἤγαγεν ὡς τοὺς ἐπισκόπους. Οἱ δὲ συμβάλλουσί τε αὐτίκα τὸ πρᾶγμα εἰρημένον αὐτοῖς πρότερον ὑπὸ τοῦ ἀνδρός, καὶ μεστή θείας ἡδονῆς καὶ αὐτοῖς καθίσταται ψυχὴ, καὶ συμβαίνουσιν τῇ ἀπὸ Θεοῦ ψήφῳ τὴν τοῦ ἀνδρός κρίνουσιν ἀρετὴν. Εἶτα τὸν ἅγιον, ὡς εἶχον, εὐθύς παρὰ μέσον ἄγουσι τὸν ναόν. Πανταχῆ δὲ τῆς φήμης ὀξέως διαδραμούσης, φιλεῖ γὰρ ἐν οὕτῳ μεγάλοις πράγμασιν αὕτη συντόνῳ χρῆσθαι καὶ ταχεῖ τῷ πτερῷ, συρῶρεῖ μὲν τι πλῆθος οὐκ ἐφικτὸν ἀριθμῶ. Πάντων δὲ ὁμοῦ συνελθόντων, εὐθύς οἱ ἐπίσκοποι, «Δέξασθε τὸν οἰκεῖον, ἀδελφοί, ποιμένα», γεγωνοτέρῃ λέγουσι τῇ φωνῇ, «δέξασθε προθύμως, ὃν ὑμῖν ἔχρισε τὸ Πνεῦμα, ᾧ τὴν ὑμετέρων ψυχῶν κυβέρνησιν καὶ τὸν καταρτισμὸν ἐνεχείρισεν, ὃν οὐκ ἀνθρωπίνῃ ψῆφος, ἀλλὰ θεία προεχειρίσατο. Ἔχομεν τοιγαροῦν, ὃν θερμῶς ἐποθήσαμεν· ὃν ἐζητοῦμεν, ἀξιοπρεπῶς ἀπειλήσαμεν. Ὑπὸ τούτῳ ποιμαίνονοί τε καλῶς καὶ ἀγόμενοι οὐκ ἀπορήσομεν ἐλπίδων τοῦ καὶ Θεῷ παραστήσεσθαι λαὸς περιούσιος, ἐν ἡμέρᾳ ἐπιφανείας αὐτοῦ καὶ ἀποκαλύψεως.» Τούτοις τὸ πλῆθος προσετίθεσαν τὴν εὐχαριστίαν· ῥήματά τε πρὸς Θεὸν ἐφθέγγοντο εὐφροσύνης, οὐχ ὅπως καὶ λεχθῆναι ῥαδίως.

Ἡ μέντοι τῶν ἐπισκόπων ἱερὰ σύνοδος σὺν τῷ κλήρῳ, πᾶν εἴ τι νενομισμένον ἐπ' αὐτῷ πρότερον διαθέντες, τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης χρίσματι τελειοῦσιν, ἀναβαλλόμενον καὶ ὀκνοῦντα τὴν προεδρίαν διὰ δειλίαν ὄντως ἐπαινουμένην· μόλις δ' οὖν ἐπὶ τὸν ἀρχιερατικὸν ἀναβάντα θρόνον, καὶ τῆς Μυρέων προκαθίσαντα, καὶ τὴν ἐπιστασίαν ἀναδεξάμενον ὀρθοδρομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα ὑγιῶς φρονοῦντά τε ὁμοῦ καὶ διδάσκοντα, εἶεν ἄλλ' ὁ πονηρὸς

βάσκανον τούτοις ἐπιβαλὼν ὀφθαλμόν, ἀνθεῖν γὰρ οὕτως οὐκ ἤνεγκε τὴν εὐσέβειαν, ὅξυς ὅ,τι μάλιστα τοὺς κρατοῦντας εἰσέδου, καὶ παραυτικά σφοδρότερός τε ὁ διωγμὸς ἦν, καὶ βασιλικά διατάγματα κατὰ πάντων ἐφοίτα, πρὸς ἄρνησιν εὐσεβείας τοὺς πιστοὺς ἐκκαλούμενα. Εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ δεσμὰ καὶ φρουρά, καὶ βαρύταται βάσανοι, καὶ τέλος βίαιοι θάνατοι τοὺς ἀπειθοῦντας ἀμελλητί διεδέχοντο. Ταῦτα καὶ μέχρι τῆς Μυρέων ἐν βραχεῖ φθάνει πτηνοῖς ὥσπερ διακόνους τοῖς ἐρασταῖς τῆς ἀσεβείας χρώμενα. Ὁ θεῖος τοίνυν Νικόλαος, ἐπειδὴ πολὺς ἦν ἐν αὐτῇ τὰ Χριστιανῶν πρεσβεύων καὶ τὴν εὐσέβειαν ἐλευθέρα γλώσση διακηρύττων, καὶ τῷ εὐαγγελίῳ τοῦτο περιφανῶς ἐγκαλλωπιζόμενος, συλλαμβάνεται ὑπὸ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων παρά τῆ πόλει, καὶ δεσμὰ καὶ στρέβλας καὶ μυρίαν ἄλλην βάσανον καταψηφισθεῖς, εἶτα καὶ φυλακῇ μετὰ πολλῶν καὶ ἄλλων Χριστιανῶν παραδίδοται, ἐν οἷς καὶ διέμεινε χρόνον οὐ τι μικρὸν χρηστοῦ μὲν οὐδενὸς μετέχων, τῶν ἐκ τῆς φυλακῆς δὲ λυπηρῶν ἀνεχόμενος, οὕτω γενναίως, ὥσπερ ἂν τις μᾶλλον ἡδέων κατατρυφῶν. Πλὴν οὐδὲ οὕτως ἀνίει ὁ τὰ πάντα γενναῖος, ἀλλ' ὥσπερ τινὰ νεαρὰ φυτὰ τοὺς ὑπ' αὐτῷ πάντας νάμασιν εὐσεβείας ἐπάρδων ἦν, ἐν ἀρραγαεῖ τε θεμελίῳ τοὺς ἐκείνων πόδας ἰστών, καὶ γενναιοτέρου μὲν ἐμπιπλῶν ὀρμήματος, ἀξιωμαχοὺς δὲ στρατιώτας τῆς ἀληθείας αὐτοὺς παρεχόμενος.

Ἄλλ' εὐθύς ἥλιος μετὰ νέφος, καὶ ἡπία τις αὔρα μετὰ τὴν καταιγίδα καὶ φιλόανθρωπον ὁ ἐμὸς Χριστὸς ἄνωθεν πρὸς τὸν αὐτοῦ λαὸν ἐπιβλέψας, καθαιρεῖ μὲν ἀσεβείας ἅπαντα σκῆπτρα, καὶ μετὰ τῶν φίλων αὐτοῖς δαιμόνων οἰμώζειν ποιεῖ: Διοκλητιανοὶ ταῦτα καὶ Μαξιμιανοί, καὶ ὅσοι μετ' αὐτοὺς τοῦ ἐλληνισμοῦ προειστήκεισαν. Ἀνίστησι δὲ κέρας σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ τύπῳ σταυροῦ δι' ἀστέρων τὸν Κώνσταντος καὶ Ἑλένης Κωνσταντῖνον μετακαλεῖται, καὶ τὸ Ῥωμαίων

αὐτῷ σκῆπτρον ἐγχειρίζει. Ὁ δὲ συνετὸς ὢν, καὶ τὸν καλέσαντα ὅστις εἶη μὴ ἀγνοήσας αὐτῷ τε ἐθάρσησε, καὶ ὑπ' ἐκείνου φραττόμενός τε καὶ δύναμιν ἐμπνεόμενος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας μὲν εἰς παράταξιν, τοὺς δακτύλους δὲ εἰς πόλεμον διδασκόμενος, τρόπαιον κατὰ τῆς πλάνης περιφανὲς ἔστησεν· ὅτε καὶ ὑπερηφάνων μὲν ὀφθαλμοὶ τεταπεινῶτο, καθηροῦντο δὲ εἰδῶλων ναοί, ἀνίεντο δὲ τῶν φυλακῶν οἱ διὰ Χριστὸν δέσμιοι· ἀνωκοδομεῖτο δὲ τὰ Χριστιανῶν τεμένη, καὶ ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις ὁ προλαβὼν ἐδίδδοτο κόσμος. Τοιούτου τοιγαροῦν δόγματος τὴν ὑπὸ χεῖρα πᾶσαν διαλαβόντος, ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας οἱ τοῦ Χριστοῦ κατήγοντο ἕκαστος. Διὰ ταῦτα καὶ τὸν οἰκεῖον ἀρχιερέα Νικόλαον ἢ Μυρέων, μάρτυρά γε τῇ προαιρέσει, καὶ ἀναίμακτον ἀπελάμβανε στεφανίτην. Ὁ δὲ χαρίσμασι θεοδωρήτοις κατάκομος ὢν, πάθη τε πάντα ἴατο, καὶ περιδόξος οὐ πιστοῖς μόνον, ἀλλὰ πολλοῖς ἐν βραχεῖ καὶ τῶν ἀπίστων ἐγένετο. Καὶ θαῦμα ἐν ταῖς ἀπάντων ἔκειτο ψυχαῖς, λόγου παντὸς ὑψηλότερον, ταύτη τοι καὶ τῶν εἰδωλικῶν πολλοῖς εἰσέτι βωμῶν συχνόν τι φῦλον δαιμόνιον, ἐπιχωριάζον οἰονεὶ λείψανον ἀσεβείας, οὐκ ὀλίγοις τε τῶν Μυρέων ἀπωλείας αἴτιον καθιστάμενον, ζήλω μὲν θείῳ πίπραται τὴν ψυχὴν. Ἀνδρικώτατα δὲ διανίσταται καὶ τὴν ἐκείνων πᾶσαν περιελθὼν, ᾧ ἂν βωμῶ περιτύχοι, ὥσπερ τις ἀριστεύς κατὰ δαιμόνων προχειρισθείς, εἰς ἔδαφός τε κατέσπα καὶ εἰς κόνιν αὐτοὺς ἐλέπτυνε σφόδρα πεποιθότως, καὶ οὕτως ἐκποδῶν τὴν τῶν πονηρῶν πνευμάτων πληθὺν ποιούμενος, καθαρᾶς ἀπολαβεῖν γαλήνης τῇ ποιίμνῃ παρεῖχε.

Τοιαῦτα τῷ ἁγίῳ διαθλοῦντι κατὰ δαιμόνων ἔπεισὶ τις ἄνωθεν ἔννοια θειοτέρα, μηδὲ τοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἀποσχέσθαι ναοῦ, ὃς κάλλει τε κάλλιστος ἦν, καὶ μεγέθει τῶν ἄλλων μέγιστος, ἀπατηλοῖς δαίμοσι διατριβὴ πολυέραστος. Ὅρμῃς τοιγαροῦν

ἐπὶ τοῦτον πλείονος αὐτὸν εἰσελθούσης, καὶ νεανικώτερον αὐτῷ ἐμβαλὼν, λέων, ὃ φασι, μετὰ ξίφους, οὐχ ὅσοις ὑπερανίστατο καθήρει, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἐξάνεσπα κρηπίδων, ἵνα μηδὲ μικρόν τι τῆς πλάνης ζώπυρον, μηδὲ ῥίζα ὑπολειφθῆ, δυναμένη καὶ ἔτι τοὺς ἄφρονας πρὸς ταύτην παρακαλεῖν, καὶ συνελόντα φάναι, τὰ μὲν εἰς ἀέρα μετέωρα τοῦ ναοῦ τῷ ἐδάφει παρεῖχε, τὰ δὲ κάτω καὶ ὑπὸ γῆν εἰς ἀέρα ἐλίχμα. Οἱ γε μὴν πονηροὶ δαίμονες, ὥσπερ βιάιόν τι καὶ τυραννικὸν ὑφιστάμενοι, δυνατοὶ μὲν ἀνθίστασθαι καὶ προσμένειν οὐδαμῶς ἦσαν, φεύγοντες δὲ ὅμως φωνὰς ἠφίεσαν, καὶ ἀδικεῖσθαι πρὸς αὐτοῦ τὰ ἔσχατα, καὶ τῶν οἰκείων ἀπελαύνεσθαι διετείνοντο. Καὶ οὕτω μὲν ταῦτα τῷ ἀγίῳ ἐχώρει, καὶ πέρας αὐτῷ χρηστόν ἢ κατὰ δαιμόνων ἐλάμβανε στρατηγία. Ἀλλὰ μνησθῆναι πάλιν ὁ λόγος καὶ τῶν ἄλλων βούλεται, καὶ μὴ λήθῃ παραδοῦναι τὰ λόγου καὶ μνήμης ἄξια.

Κωνσταντίνου τοῦ πρώτου βασιλέων πρεσβεύσαντος τὴν εὐσέβειαν τὰ Ῥωμαίων ἤδη διέποντος σκῆπτρα, καὶ τούτου δὴ τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως τὸ περὶ αὐτὸν πλήθος πρὸς ἀνάληψιν τῶν ὀρθῶν ἀσκοῦντος δογμάτων, καὶ πᾶν εἶ τι ἔκφυλον ἦν ἐν αὐτοῖς καὶ νόθον, ῥίζαις αὐταῖς ἀναιροῦντος, ἀθροίζεται μὲν κατὰ Νίκαιαν τὸ ὀρθόδοξον, ἐφ' ᾧ τὸν εὐσεβῆ μὲν τῆς πίστεως ὄρον διακρατῦναι, τὴν Ἀρείου δὲ βλάσφημον αἵρεσιν, ἀειφυγία καταδικάσαι, καὶ στῆσαι μὲν κυμαινομένην τὴν Ἐκκλησίαν, ὁμότιμον τὸν Υἱὸν τῷ Πατρὶ δογματίσαντες, εἰς ἓν δὲ ἀμφοτέρα συνάψαι τὰ μέρη. Μέρος οὖν καὶ ὁ θαυμαστός οὗτος ἀρχιερεὺς τῆς ἱεραῆς συνόδου γενόμενος, στόμα πυρίπνουν τῷ ὄντι κατὰ Ἀρείου γίνεται καὶ φθέγματα κοιλίας μᾶλλον, οὐκ ἀληθείας, τὰ ἐκείνου δείκνυσι δόγματα, καὶ τοῦ τῶν κακῶν σπορέως ἀτεχνῶς σπέρματα, ἃ ὡς ἀράχνης νήματα λύσας ῥαδίως, καὶ κανόνα πᾶσι τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀκριβῆ παραδούς.

ἐκεῖθεν τε ἀναζεύγνυσι καὶ πρὸς τὴν οἰκίαν ἐπάνεισι ποιμήνην. Καὶ τοῦτο δὲ πῶς ἄν τις εὐπετῶς παραδράμοι, φιλοθέων ὄντως διηγημάτων ἔραστῆς ὤν; Λιμός ποτε τὴν Λυκίαν συνεῖχε δεινός· ἐσπάνιζε δὲ καὶ ἡ Μυρέων τροφῆς καὶ τοῖς ἴσοις κακοῖς ἐπιέζετο. Ἐμπορίαν γοῦν τινι τῶν ναυτικῶν σίτου πεποιημένῳ ἐπιφανεῖς νυκτὸς ὁ μέγας Νικόλαος, καὶ τρεῖς αὐτῷ πρὸς ἀρῥαβῶνα χρυσοῦς οὐ κατὰ φάντασμα δούς, ἀλλὰ καθαρῶς πρὸς ἀλήθειαν, εἰς τὴν Μυρέων κατᾶραι καὶ ἀποδόσθαι τὸν σῖτον τοῖς ἐκεῖ ἐπισκῆπτει. Διυπνισθεῖς τοίνυν ὁ ἔμπορος, καὶ τὴν δεξιὰν εὐρῶν συμφθεγγομένην τῇ ἀληθείᾳ, τὸ γεγονός τε διὰ θαύματος ἐποιεῖτο, καὶ ὡς εἶχε τάχους πρὸς τὰ Μύρα κατήγετο. Εἶτα καὶ τὸν σῖτον τῇ πόλει διαπωλήσας, ἑαυτῷ μὲν κέρδους, ἐκείνοις δὲ ζωῆς καθίστατο πρόξενος. Οὐδὲ τοῦτο παριδεῖν ἄξιον καὶ μὴ δοῦναι γραφῆ, εἰ καὶ περιαδόμενόν ἐστι πᾶσι καὶ καθωμιλημένον.

Στάσις ὑπὸ τῶν Ταϊφάλων κατὰ Φρυγίαν ἀνάπτεται τὴν μεγάλην· οὗ πυθόμενος ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, καὶ κοινῇ περὶ τούτου διασκεψάμενος, τρεῖς τῶν ἀρχόντων ἅμα τοῖς ὑπ' αὐτοὺς στρατιώταις (Νεπωτιανός ἦν καὶ Οὐρσος καὶ Ἑρπυλίων αὐτοῖς τὰ ὀνόματα) κατευνάσαι τὰ πράγματα καὶ πρὸς εὐταξίαν μεταγαγεῖν εἰς Φρυγίαν ἐκπέμπει. Οἱ δέ, σὺν πολλῷ τάχει τῆς Κωνσταντίνου ἀφορμηθέντες, ἔν τινι λιμένι, οὗ Ἀνδριάκης τὸ ἐπίνειον ἐκαλεῖτο, τῆς Λυκίων κατήχθησαν ἐπαρχίας. Πλεῖν τοίνυν αὐτοῖς οὐ παρέχοντος τοῦ πελάγους, βραχὺ πρὸς τῷ λιμένι διέτριβον. Ἐν τούτῳ δέ τινες τῶν ὑπ' αὐτοὺς στρατιωτῶν ἐξίασι τοῦ πλοίου τὰ ἐπιτήδεια ὠνησόμενοι. Οἷα δὲ φιλεῖ τὸ στρατιωτικόν (ἀρπαγῇ γὰρ τῶν ἀλλοτρίων καὶ βία τὰ πολλὰ χαίρουσιν), τὰ συνήθη κἀνταῦθα ἔπραττον, καὶ κακῶς τὰ τῶν προσοίκων ἐποίουν. Ἐπειτα καὶ εἰς στάσιν ἐχώρει τὸ πρᾶγμα, καὶ ταραχὴ τις πρὸς τῷ καλουμένῳ

Πλακώματι ἀνηρέθιστο. Γνωσθὲν οὖν τῷ θαυμαστῷ Νικολάῳ, οἷος ἐκεῖνος ἐν τοῖς τοιούτοις πνεύματι τὴν ὁρμὴν ὁμοίως εὐθύς ἐς τὸ ἐπίνειον ἤκεν. Ἐπεὶ δὲ τισιν ὀλίγοις γέγονε δῆλος, τῇ φήμῃ διὰ πάντων ἐφοίτα, καὶ παραχρῆμα ἡ πόλις αὐτῷ πᾶσα, σύναμα καὶ τοῖς ἀπεσταλμένοις ἄρχουσι προσκυνήσονται, ὡς ἔθος, ἀπήντων. Ἐρομένῳ τοίνυν τοὺς ἄρχοντας ἐφ' ὅτῳ καὶ ὅθεν ἤκοιεν, ἐκεῖνοι πρὸς βασιλέως ἀπεστάλθαι εἶπον, ἐφ' ᾧ τοῖς κατὰ Φρυγίαν τὰς στάσεις καλῶς διαθεῖναι. Καὶ ὅς παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν τῇ πόλει φιλοτίμως ἐξένιζεν. Εἶθ' οὕτω τὸν θόρυβον ἠπίως κοιμίσαντες τῶν στρατιωτῶν καὶ εὐλογίας ὥσπερ ἔδει τῆς παρ' αὐτοῦ τυχόντες.

Ἐπεὶ ἐμελλον τῆς πρὸς Φρυγίαν ὁδοῦ ἔχουσθαι, προσελθόντες τινὲς τῶν τῆς πόλεως, θερμοτάτην οἶαν αὐτῷ καὶ περιπαθῆ προσφέρουσιν ἰκετεῖαν. Ἡ δὲ ἦν ἀμύνειν ἀδικουμένοις· καὶ τί γὰρ ἄλλ' ἢ ὅσον οὕτω καὶ αὐτοῦ τοῦ ζῆν κακῶς ἀπαλλαττομένοις; «Ὁ γὰρ ἡγεμὼν Εὐστάθιος», ἔλεγον, «χρημάτων ὅτι πλείστων ἤττων γενόμενος τῶν ὑπὸ φθόνου καὶ κακίας δεινῶς ἠττωμένων τρεῖς τῶν ἐν τῇ πόλει ἀνδρας οὐδὲν ὅλως ἡμαρτηκότας οὐ μετρία τινὶ τιμωρία, ἦν γὰρ οὕτω τὸ χαλεπὸν φορητόν, ἀλλ' ἐσχάτη καταδίκη κολάζει, Ἵπὲρ οὗ καὶ ἡ πόλις ἐλεεινῶς κόπτεται, τὴν ἀδικόν τε ἀνοδύρεται τῶν ἀθῶν σφαγῆν, καὶ τὴν σὴν, ᾧ θαυμάσιε, παρουσίαν ἐπιβοᾶται. Εἰ γὰρ παρῆς, οὐκ ἂν τοιοῦτον ὁ ἥλιος μύσος ἐμελλε καθορᾶν.» Τούτων ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ τῆς ἐκείνου συμπαθείας ἀκριβέστατος μιμητὴς ἀκούσας, οὐχ ὑπερτίθεται τὴν βοήθειαν, οὐδὲ χρόνον ἐν μέσῳ τοῦ τε ἀκούσαι καὶ τῆς πρὸς ἐπικουρίαν ὁρμῆς οὐδὲ βραχὺν τίθεται, ἀλλὰ τὸν ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ ζῆλον ὥσπερ τινὰ λεοντῆν ἐνδύς, εὐθύς διανίσταται, καὶ παρρησίας πίπλαται τὴν ψυχὴν· τοὺς εἰρημένους τε ἄρχοντας συμπαραλαβὼν, ὁδοῦ ἄπτεται. Ἐν τινι γοῦν τόπῳ, Λέων δὲ οὗτος ἐκαλεῖτο, γενό-

μενος, ἐπυνθάνετο τῶν παριόντων εἴ τι περὶ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων εἶδεῖεν, καὶ ὅποι ἂν αὐτοὺς ἀπολίποιεν. Οἱ δέ, «Κατὰ τοὺς καλουμένους», ἔφησαν, «Διοσκόρους ἐν τῇ πλατείᾳ.» Καὶ ὃς εὐθύ τοῦ μαρτυρίου τῶν ἁγίων Κρήσκεντος καὶ Διοσκορίδου προήει· καὶ ἐπειδὴ μάθοι τούτους ἄρτι τὴν πύλην ὑπερβαίνοντας παρὰ τὸν Βηρᾶν ἄγεσθαι, τόπος δὲ οὗτος τῶν καταδίκων ἐπιθανάτιος, ἐπιτείνας τὴν πορείαν, καὶ τὸ ἐνδέον τῷ γήρει τῷ διαπύρῳ τῆς προθυμίας ἀναπληρῶν, ἐν βραχεῖ τὸν ὠρισμένον ἐπιφθάνει τόπον. Εἶτα ὄρᾳ πολὺν μὲν ὄχλον περιστῶτα, τοὺς ἀνδρας δὲ ὀπίσω, φευ! χεῖρας δεδεσμημένους, καὶ τὰς ὄψεις κεκαλυμμένους, καὶ γυμνῷ τραχήλῳ τὴν πληγὴν ἀναμένοντας, αὐτόν τε τὸν δῆμιον τὸ ξίφος ἤδη διεσπασμένον, καὶ φόνιον τι καὶ μανικὸν βλέποντα, καὶ τὸ πρὸς σφαγὴν ὄρμημα τῷ προσώπῳ χαρακτηρίζοντα, ἐλεεινὸν θέαμα καὶ μηδὲ ὀφθαλμῶ σῶφρονι ῥαδίως ἀνασχετόν.

Ταῦτα ἐκείνος ὡς εἶδε τὰ σκυθρωπά, πραότητι τὸ αὐστηρὸν κεράσας, οὔτε θρασύ τι καὶ τεταραγμένον ἄλλως ἐφθέγγετο, οὔτε ἀγεννῶς προσήχθη καὶ ὑφειμένως, ἀλλ' ὡς εἶχεν ἐπὶ τὸν δῆμιον εὐθύς παρελθὼν, τὸ ξίφος μὲν ἐκ τῶν ἐκείνου χειρῶν ἀφαιρεῖται, οὐδὲν ὑποδείσας, οὐ πτοηθεὶς, αὐτὸ δὲ βαλὼν κατὰ γῆς, τοὺς ἀνδρας τῶν κατεχόντων δεσμῶν ἀνίησιν. Ἀλλὰ τὸ πάντων θαυμασιώτατον. Ταῦτα γὰρ μετὰ πολλῆς ὀρώντα τῆς αὐθεντίας πάντων ὀρώντων, οὐδεὶς ἦν ὁ κωλύσων, τὸ περιόν, οἶμαι, τῆς ἀρετῆς καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ δικαίου ζῆλον τοῦ ἀνδρός δυσωπούμενοι. Τοῖς μὲν οὖν σωθεῖσιν ἡ χαρὰ θερμὸν ἐκίνει τὸ δάκρυον καὶ ἠδὺ μεταβαλόντες καὶ χάριεν ἐκεκράγεισαν· τὸ δὲ πεδίον ὅλον θέατρον ἦν, εὐφημούντων, αἰνούντων, τὸ γεγονὸς ἀλλήλοις ἀπαγγελλόντων, ἐκπλήξει καὶ θαύματι νικωμένων. Ἐνταῦθα ὁ ἡγεμὼν Εὐστάθιος ἐπιφαίνεται, ὃς τὸ τοῦ θανάτου ποτήριον ἀδίκως αὐτοῖς ἐκίρνα. Ἀλλὰ καὶ φανέντα τοῦτον

ὁ μέγας περιορᾶ, καί, προσερχόμενον οὐ προσίεται, καί τοῖς ποσὶν αὐτοῦ προσπεσεῖν ἐπειγόμενον ἀπωθεῖται, κατειπεῖν τε αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, καί καλέσαι κατ' αὐτοῦ τὸν Θεόν, καὶ ὅλως κακοῖς περιβαλεῖν ἐκεῖνον ἐσχάτοις διαπειλεῖ, ἀδικώτατα τῇ ἀρχῇ χρώμενον καὶ μεγάλοις ἐπιχειροῦντα κακοῖς. Ὁ δὲ δεινῶς τοῖς τῆς μεταμελείας κέντροις βαλλόμενος, καὶ συνειδότι πάνυ σφόδρα τὴν ψυχὴν παθαινόμενος, δάκρυσι τὸν ἔλεον ἐθρηᾶτο, καὶ ἰκέτης ἐλεεινὸς ἐγένετο, «Τί μῆ», λέγων, «τί μῆ ποιῶν, ὥστε καταλλαγῆναι αὐτῷ τὸν μέγαν καὶ λῦσαι τὴν ἀγανάκτησιν;» Εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν ἐπὶ Σιμωνίδην καὶ Εὐδόξιον τοὺς Μυρέων πρωτεύοντας μετετίθει. Τὸν δὲ ἄρα ψευδόμενος οὐκ ἐλάνθανεν. Ἦδει γὰρ ἀκριβῶς ὅτι χρυσοῦ τὸ δίκαιον περὶ ἐλάττονος θεῖς, θάνατον ἀδίκως τῶν ἀθῶων κατεψηφίσατο. Οὗτοι μὲν οὖν ὅλοι τῆς πρὸς αὐτὸν εὐχαριστίας ἐγένοντο, καὶ τὸ Νικολάου ὄνομα τῆς ἐκείνων γλώττης λάλημά τε καὶ λειτούργημα διηνεκὲς ἦν. Οἱ μέντοι ἄρχοντες ἀφ' οὗ ταῦτα εἶδον, τῶν παρ' αὐτοῦ θείων εὐχῶν καταξιωθέντες καὶ ταύτας οἶόν τι καλὸν ἐφόδιον ἐπαγόμενοι, πρὸς τὴν Φρυγίαν ἀφίκοντο. Διαθέμενοί τε τὰ ἐν αὐτῇ πάντα καλῶς καὶ τὸ στασιάζον ἅπαν εἰς εἰρήνην μεταβαλόντες, ὅσα τε πρὸς βασιλέως αὐτοῖς ἐντέταλτο πέρατι δόντες, ἄσμενοι πρὸς τὸ Βυζάντιον εὐθύς ἐπανῆλθον. Τούτοις ὑποδοχὴ φιλότιμος καὶ πολυτελής παρ' αὐτοῦ τε βασιλέως καὶ τῶν ἐν τέλει παρεσκευάσθη, καὶ τὸ ἀπ' ἐκείνου ἀπόβλεπτοι καὶ ἐπιφανεῖς περὶ τὰ βασίλεια διῆγον, καὶ πολλή τις ἦν ἢ περὶ αὐτούς αἰθρία.

Οὐκ ἔμελλε δὲ ταῦτα οἶσειν ὁ φθόνος, οὐδὲ βασκάνων ὀφθαλμοῖς τὰ λαμπρὰ ταῦτα φορητὰ ἦν. Ὡσπερ γὰρ ἥλιος νοσοῦσιν ὀφθαλμοῖς λυπηρὸς, οὕτω λαμπρότης πᾶσα τοῦ πλησίον καὶ εὐκλεία δάκνει τοὺς φθονερούς, καὶ προτιμῶσι μᾶλλον αὐτοὶ πάσχειν κακῶς ἢ τοὺς ἄλλους ὄραν εὖ πράττοντας. Διὰ ταῦτα

καὶ νῦν ἐντυχόντες τινὲς τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως, ἅτε παρευδοκιμούμενοι παρ' αὐτοῦ, δεινὴν συντιθοῦσι συκοφαντίαν, οὐ χρηστὰ λέγοντες βεβουλεῦσθαι τοὺς στρατηλάτας, οὐδὲ μὴν εἰς ἀγαθὸν περιστήσεσθαι τέλος τὴν ἐκείνων εὐημερίαν· νεωτέροις γὰρ ἐπιχειροῦσι πράγμασιν, ὅσα ἡμᾶς ἀκοῦσαι, καὶ πονηρὰ τεκμαίρουσι κατὰ βασιλέως. Οὕτω τῶν ἀνδρῶν κατειπόντες, καὶ χρυσίου πολλοῦ τὸν ἔπαρχον ὠνησάμενοι, τὰς βασιλικὰς δι' ἐκείνου φθείρουσιν ἀκοάς. Εὐθύς γὰρ εἰς ὄψιν αὐτὸς τῷ βασιλεῖ γενόμενος διέξεισί τε ἅ παρ' ἐκείνων ἀκούσειε, καὶ πείθει ἐρήμην ὑπ' αὐτοῦ ἀλῶναι τοὺς ἀνδρας, τὸ δὲ νῦν ἔχον, φυλακῇ δοθῆναι: «Μὴ λαθόντες», φησὶν, «δράσωσιν, ἅ πάντα μεμελετήκασι.» Γέγονεν οὕτω, καὶ τοὺς ἀνδρας εἶχεν φυλακῇ, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐπισταμένους, ὅτου χάριν τὸ δεσμωτήριον κατεκρίθησαν· τοσοῦτον ἀπείχον τοῦ πονηρόν τι βουλεύεσθαι κατὰ βασιλέως.

Χρόνος ὁ μεταξὺ συχνός, καὶ πάλιν πονηρία, καθάπερ οὐκ ἀρκουμένη τοῖς προλαβοῦσιν, ἀκόλουθον καὶ τέλος ἐπινοεῖ. Ἐτύγχανον μὲν γὰρ οὕτως οἱ ἀνδρες τῇ φυλακῇ προσκακοπαθοῦντες· οἱ συκοφάνται δέ, ἐπεὶ ὑπορρέοντα τὸν χρόνον ἐώρων, δείσαντες μὴ πού τι τῶν ἀδοκῆτων συμβᾶν τὰ μὲν ἀπόρρητα τοῦ δράματος διελέγξῃ, περιτραπῇ δὲ ὁ κίνδυνος κατ' αὐτῶν, καὶ ὧν ἔσπειραν αὐτοὶ τοὺς καρπούς ἀμήσωνται, προσίασι τῷ ἐπάρχῳ πάλιν, καὶ δι' ὄχλου πλείονος γεγονότες, ἠξίου μὴ οὕτως εἶναι τοὺς ἀνδρας μένειν ἐπὶ μακρῷ, ἀλλ' ἀξίαν αὐτοῖς τὴν δίκην ἐπενεγκεῖν. Ἐκεῖνος οὖν, ἅτε φιλοχρημάτως ἔχων, καὶ ὑπὲρ τοῦ καταβληθέντος αὐτῷ χρυσίου τὴν καρδίαν διασεισθεῖς, μὴ καὶ ἀφαιρεθεῖν τοῦτο, πέρας τῶν ὑποσχεθέντων οὐκ εἰληφότων· δειλὸν γὰρ ὁ πλοῦτος· πρόσσεισι τῷ βασιλεῖ καὶ αὐθις, τῇ τε τοῦ προσώπου ἐνστάσει καὶ τῷ σκυθρωπῷ τῆς ὄψεως κακῶν ἄγγελος ἦκειν ὑποφαινόμενος καὶ ἅμα δῆλος

εἶναι βουλόμενος, τῆς ἐκείνου ζωῆς ἐκ παντός φροντίζων, εὐνοϊκῶς τε πρὸς αὐτὸν ἔχων, καὶ πιστότατα διακείμενος. Ἔνθεν τοι καὶ ποικίλως αὐτὸν ὑπιών, «Οἱ κατὰ τοῦ κράτους, δέσποτα», ἔφη, «τοῦ σοῦ μεμελετηκότες ἀνθ' ὧν ἀπέλαυσαν ἀγαθῶν, ὀλίγων γὰρ πάνυ τὸ σωφρόνως φέρειν εὐημερίαν, οὐδ' ἐν τῇ φυλακῇ ὄντες ἀποστῆναι τοῦ κακῶς φρονεῖν πείθονται, οὐδέ τις αὐτοὺς αἰρεῖ μεταμέλεια, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐμμένουσι τοῖς προτέροις, καὶ τὰ αὐτὰ πάλιν κακούργως ῥάπτουσιν. Εἰ μὲν οὖν ἔστι χαλεπὰ βεβουλευμένους παθεῖν χαλεπῶς, εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ὅπως μὴ φθάσαντες οὗτοι πρότερον κακῶς ἡμᾶς δράσωσι. Θορυβοῦσι ταῦτα τὸν βασιλέα καὶ εἰς ὑπονοίας ἐμβάλλουσιν, οὐμενοῦν εὐκαταφρονήτους. Ἀμέλει καὶ ἀνεῖναι φροντίδων τοὺς λογισμοὺς βουλόμενος, καὶ μὴ περιδεῆς οὕτω καὶ κατάφοβος ζῆν, θάνατον κατακρίνει τῶν ἀναιτίων.

Ἔριστο τοίνυν τὸ θανεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐπιουσαν. Ἡ γὰρ ψῆφος ἐσπέρας δέδοτο, καὶ τῷ δεσμοφύλακι χαλεπὸς τις ἄγγελος προσελθὼν πάντα καταλέγει τὰ ψηφισθέντα. Ὁ δὲ πολλὰ πρότερον καθ' ἑαυτὸν θρηνήσας τὴν συμφορὰν, ἣν γὰρ ὡς ἔοικε φιλόχρηστος μᾶλλον ἢ ὅμοιος τῷ ὑπάρχῳ φιλόχρηστος ἄλλως τε καὶ φίλος αὐτῶν καὶ συνήθης ἤδη γεγενημένος, εἶτα καὶ τοῖς ἀνδράσι πρόσεισι σκυθρωπὸς καὶ δεδακρυμένος, καὶ ἀπ' αὐτῆς ὡσπερ τῆς ὄψεως τὸ λυπηρὸν τοῦ πράγματος προαγγέλλων, καί, «Ἔφελον», ἔφη, «μηδὲ τὴν πρώτην ὑμῖν ἦλθον εἰς λόγους, μηδὲ τοσοῦτον ὁμοῦ διέτριψα χρόνον, μηδὲ τραπέζης μηδὲ ἀλῶν ὑμῖν ἐκοινωνήσα δυστυχῶν. Ῥᾶον γὰρ ἂν ὑπέστην τὴν συμφορὰν, ἣττον ἦλγισα τὴν προκειμένην διάζευξιν, οὐκ ἂν μου τὸ πάθος οὕτω καθίκετο τῆς ψυχῆς· αὐρίον γὰρ ἀπ' ἀλλήλων, ἀδελφοί, διαιρούμεθα τὴν πικράν, οἴμοι! καὶ τελευταίαν διαίρεσιν. Εἴ τι γοῦν περὶ τῆς οὐσίας βούλεσθε διαθέσθαι τῆς ὑμετέρας, μὴ καὶ φθάσῃ τὴν ὑμῶν γνώμην ὁ πικρὸς

θάνατος.» Ταῦτα ὁ μὲν εἶπε, θρηνηῶν· οἱ δὲ (τί γὰρ ἂν καὶ ἔδρα-
σεν ἐπὶ τούτοις ψυχὴ μὴδὲν ἑαυτῇ συνειδυῖα θανάτου ἄξιον;)
περιεῖρήγγυντο τὰς ἐσθῆτας, τὰς χεῖρας ἀλλήλοις συνέβαλ-
λον, τὰς τρίχας ἔτιλλον, θρηνηῶδες τι καὶ γοερὸν ἀνακράζοντες,
ἀπέβλεπόν τε εἰς οὐρανόν, καὶ μάρτυρα τὴν θείαν ἐξεκαλοῦντο
δίκην. «Τίς ἡμῖν δαίμων ἐβάσκηγε», λέγοντες, «τῆς ζωῆς; Τί
δεινὸν ἡμεῖς εἰργασμένοι, τὸν τῶν κακούργων ὑποστῆναι θά-
νατον κατεκρίθημεν; Τίνες οἱ κατηγοροῦντες ἡμῶν, τίνες οἱ τὰ
πεπραγμένα κακῶς διελέγχοντες;» Ταῦτά τε ἔλεγον, καὶ τοὺς
οἰκείους ὀνομαστί ἐκάλουν, τοὺς συγγενεῖς, τοὺς συνήθεις, τὸν
θάνατον ἤδη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἔβλεπον. Μικροῦ καὶ πρὸς τὸ
Θεῖον, ὡς μὴ ἐπιμαρτυροῦν αὐτοῖς τὴν ἀδίκον σφαγὴν, κατε-
γόγγυζον.

Οὕτω τὴν συμφορὰν, φεῦ! περιπαθῶς ἀποδυρομένων, εἷς τῶν
τριῶν, Νεπωτιανὸς ὄνομα, εἰς μνήμην ἔλθων Νικολάου, καὶ
ὅπως ἐν Μύροις ἀνδρῶν ἐκεῖνος τριῶν προέστη, καὶ θανάτου
ἐξείλετο, σωτὴρ αὐτοῖς ἐκ παραδόξου καὶ ἀγαθὸς προστάτης
γενόμενος, λόγον ἐμβαλῶν, ἐκίνει, καὶ τοῖς ἄλλοις ἔνδακρυς
ἐκοινολογεῖτο. Εὐρετικὸν γὰρ ἀνάγκη καὶ πρὸς πολλὰς ἐννοίας
ἐγείρουσα τὴν ψυχὴν. Οὕτως οὖν πρὸς ἀλλήλους διομιλουμέ-
νοις αὐτοῖς μεσίτης κακείνοις τὰ πρὸς Θεὸν Νικόλαος αὐτίκα
παρελαμβάνετο, καί, «Κύριε ὁ τοῦ σου Νικολάου Θεός, ὁ τοὺς
τρεις ἀνδρας ἀδίκου πρότερον ἐξελὼν θανάτου, ἔπιδε καὶ νῦν
ἐφ' ἡμᾶς», ἔλεγον, «μὴ ὄντος ἐν ἀνθρώποις, ὄραξ, δέσποτα,
τοῦ λυτρομένου νῦν μὴδὲ σώζοντος. Ἴδου γὰρ συνέχεται ἡμῖν
ἡ καρδιά, καὶ αἱ θλίψεις αὐτῆς ἐπληθύνθησαν· ἰδου καὶ ἡ φωνὴ
πρὸ τῆς ψυχῆς ἡμᾶς ἐπιλείπει, καὶ ἡ γλῶττα τῷ πυρὶ τῆς
καρδίας ὡσεὶ κηρὸς τήκεται, καὶ οὐκέτι σοι οὐδὲ προσενεγ-
κεῖν δυνάμεθα δέησιν, τῇ συνοχῇ τοῦ πνεύματος ἀφαιρεθείσης
ἡμῶν τῆς φθογγῆς. Ταχὺ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρ-

μοί σου, Κύριε· ἐξελοῦ ἡμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν διψώντων ἡμῶν· σπεῦσον ὁ ἀγαθός, σπεῦσον εἰς τὴν ἡμῶν βοήθειαν.»

Τούτοις προσσχὼν ὁ τῶν φοβουμένων αὐτόν, καὶ μᾶλλον ἢ πατήρ προϊστάμενος, τὴν ταχίστην αὐτοῖς ἐκπέμπει βοήθειαν. Ἡ δὲ ἦν ὁ θεῖος αὐτοῦ θεράπων ὁ θαυμαστός τῷ ὄντι Νικόλαος, ὃς ὄναρ τῷ βασιλεῖ ἐπιστάς, «Βασιλεῦ», ἔφη, «τὸ τάχος ἀναστάς, τοὺς κατεχομένους ἐν τῇ φρουρᾷ στρατηλάτας τρεῖς ἀβλαβεῖς ἄνες· συκοφαντία γὰρ πονηρὰ καὶ διαβολὴ ματαία τὸ κατ' αὐτῶν.» Εἰθ' οὕτω καὶ ἦν πάσχουσιν ἀδικίαν ἐξετραγῶδει καὶ τὰ τοῦ δράματος πρὸς ἀκρίβειαν διεξήγει, εἰ δ' οὖν, πόλεμον κατ' αὐτοῦ κινήσειν καὶ κακῶς αὐτὸν ἀπολεῖν ἠπέιλει. Ἐκπλαγεῖς οὖν ὁ βασιλεὺς τὴν τοῦ ἀνδρὸς παρῥησίαν τῇ τε ἄλλῃ καὶ ὅτι ἄωρεῖ τῶν νυκτῶν τῶν βασιλείων ἔνδον ἐφαίνετο. «Ἀλλὰ τίς», ἤρετο, «σύ, ὁ τοιαῦτα ἐπισείων ἐμοὶ καὶ διαπειλούμενος;» Ὁ δέ· «Νικόλαος ὁ ἐν τῇ Μυρέων μητροπόλει», ἔφη. Καὶ αὐτίκα μὲν ὑπὸ τῆς ὄψεως διαταραχθεὶς τὰ αὐτὰ περὶ τῶν ἀνδρῶν ἐπισκήπτει. Ἀβλαβίῳ δὲ ἐρομένῳ καὶ αὐτῷ ὅστις εἶη, «Νικόλαος», ἀπεκρίνατο, «τοῦ Χριστοῦ δοῦλος.» Διωπισθηεὶς τοίνυν Ἀβλάβιος, ἔστραφε τὴν ὄψιν καθ' ἑαυτόν, καὶ τί ποτε ἄρα τὸ φανέν καὶ ὅ,τι δηλοῦν, διεσκέπτετο· καὶ ἅμα ἤκει τις ὡς αὐτὸν ἐκ βασιλέως, μηνύων ἅπερ ὁ βασιλεὺς ἐν ὕπνῳ θεάσασατο· καὶ ὃς ἀπαγγέλλει τὴν ὄψιν, καὶ τὰ φανέντα αὐτῷ διέξεισι. Πρὸς τὸ παράδοξον τοίνυν ἐκεῖνο τῆς θεᾶς ἅμφω καταπλαγέντες, ὃ τε βασιλεὺς καὶ ὁ ἔπαρχος, καὶ ὅπως ὡσπερ ἀπὸ συνθήματος ἢ αὐτῆ ὄψις ἐκατέρῳ φανείη, ἐπειδὴ τὸν ὄνειρον συμβαλεῖν οὐκ εἶχον, μετακαλεσάμενος ἀπὸ τῆς φυλακῆς τοὺς στρατηλάτας ὁ βασιλεὺς, περιστώτων ἀπάντων, «Τίσι», φησί, «μαγείαις ὑμεῖς χρησάμενοι, τοιούτους ἡμῖν ἐπέμψατε τοὺς ὄνειρους; πόλεμον οὕτω σφοδρὸν ἐπισείοντας, καὶ τὰ βαρύτατα καθ' ἡμῶν ἀπειλοῦντας;» Οἱ δέ, μηδὲν τοι-

οὔτον ἑαυτοῖς συνειδότες, νεύμασιν ὥσπερ ἀλλήλους ἠρώτων εἴ τι ἂν τις εἰδείη, ἐκπεπληγμένον οἶον ἐκάστῳ τὸν ὀφθαλμὸν ἐπιβάλλοντες. Ὁ βασιλεὺς τοίνυν οὕτω τοὺς ἄνδρας ἔχοντας θεασάμενος, οὐδὲν τε τὸ παράπαν εἰκότας εἰδέναι καὶ ξενιζομένους τὴν ἀκοήν, ἐπὶ τὸ πραότερον εὐθύς μεταβάλλει, καὶ προσσχὼν αὐτοῖς ἀποκρίνασθαι πρὸς ταῦτα κελεύει.

Οἱ δὲ εἰς γῆν ἰδόντες καὶ δακρύων τοὺς ὀφθαλμοὺς πλήσαντες, «Ἡμεῖς», εἶπον, «βασιλεῦ, οὔτε μαγείαν ὅτι ποτέ ἐστιν οἶδαμεν, οὔτε κατὰ τοῦ σοῦ κράτους, μάρτυς ὁ πάντα ἐφορῶν ὀφθαλμός, δεινόν τι μεμελετήκαμεν. Εἰ δὲ μὴ οὕτω ταῦτα, ἀλλὰ τι πονηρὸν ἡμῖν ἔσκεπται κατὰ σοῦ, μηδένα, ὃ βασιλεῦ, μηδένα καθ' ἡμῶν, μὴ πρὸς τῆς Τριάδος αὐτῆς, λάβρης ἔλεον, μηδὲ ὅλου φείσῃ τοῦ γένους ἡμῶν, ἀλλ' εἴ τι καὶ θανάτου βαρύτερον, ἀπόφηναι καθ' ἡμῶν. Ἡμῖν, ὃ βασιλεῦ, οὗτος ἐκ πατέρων οἶα κλῆρος εἰς αἰεὶ φυλαττόμενος, τὸ βασιλέα τιμᾶν καὶ τὴν εἰς αὐτὸν εὐνοίαν τοῦ παντός προτιμᾶν. Εἰ δὲ τις ταῦτα παραβαίνοι, ζημιουῖν αὐτὸν τὰ μέγιστα, καὶ ὡς πολεμῖω τὸ λοιπὸν χρῆσθαι, ὥστε περὶ πλείονος μᾶλλον ἡμῶν τὴν σὴν ἤγομεν σωτηρίαν, καὶ διὰ ταῦτα ἔπαινοι, χάριτες καὶ ἀμοιβαί φιλότιμοι παρά τῆς σῆς ἡμῖν ἠλπιζόντο δεξιᾶς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ στασιώδης χεὶρ κατὰ τοῦ σοῦ κράτους κεκίνητο, καὶ τοιαύτην ἀνδρῶν ἀρετὴν ὁ καιρὸς ἐζήτει, τοὺς ἄλλους παραδραμῶν, ὅσοι τοῦ αὐτοῦ ἡμῖν ἐτύγχανον ἀξιώματος, ἡμᾶς, ὡς οὐκ ὄφελον, ἐκ πάντων προείλου, καὶ τὸν κατ' ἐκείνων ἡμῖν ἐνεχείρισας πόλεμον, ταῦτά τοι καὶ πρόθυμοι τῷ σῷ καλεύσματι εἶξαμεν. Καὶ τὰ πρὸς αὐτοὺς εὐψύχως ἐπανειλόμεθα, καὶ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν, σὺν Θεῷ δὲ εἰρήσθω, ἐπὶ τῶν ἔργων ἐπεδειξάμεθα. Ὅπερ εὖ οἶδ' ὅτι συμφήσουσι πάντες, τοῦτο τὴν εὐδαιμονίαν πρότερον ἡμῖν παρασχόν, νῦν καθ' ἡμῶν ὁ φθόνος ὀπλίζει, καὶ κρινόμεθα, φεῦ! ὃ Θεοῦ ὀφθαλμοί, γνώμης ἐπιβούλου καὶ τὰ

ἔσχατα πείσεσθαι προσδοκῶμεν. Ὡστε περιέστηκεν ἡμῖν, ὦ βασιλεῦ, ἡ τῆς πρὸς σε εὐνοίας ἀπόδειξις τιμωρίας μείζονος ὑπόθεσις εἶναι, καὶ ἀντὶ δόξης ἐλπίζομένης καὶ ἄλλων ἀμοιβῶν θανάτου φόβος ἡμᾶς παραλαβῶν ἔχει. Πῶς ταῦτα, ὦ ἦλιε, πῶς ταῦτα, θεία δίκη, φέρεις ὄραν;»

Τούτοις βασιλεὺς κατακλασθεὶς τὴν ψυχὴν, δῆλος ἦν ἐπὶ τῇ ἐκείνων ἀποφάσει μεταμελόμενος. Ἔπρεμε γὰρ τὰ τοῦ Θεοῦ δικαιώματα, καὶ τὴν ἀλουργίδα ἠδεῖτο, μὴ νομοθετῶν ἄλλοις, αὐτὸς εὐθύνας ὑπόσχη τῆς κρίσεως. Εὐθύς οὖν ἐπεικὲς ὄρα αὐτούς καὶ ἡμερον φθέγγεται, οἶονεὶ κατωδύνω ψυχῇ ἥπια ταῦτα ἐπιτιθεὶς φάρμακα. Οἱ δέ, τὰς ψυχὰς πρὸς τὸν λόγον τοῦ φόβου λύσαντες, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐνδόσιμον τῆς παρῶρησίας ἔσχον ἤδη παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐδημοσίευσον τὸν θησαυρόν, οὐκ ἔκρυπτον τὴν ἐλπίδα, καί, «Κύριε, ὁ τοῦ σοῦ Νικολάου Θεός», μέγιστον ἀνεβῶν, «ὁ πρότερον τοὺς τρεῖς ἀνδρας ἀδίκου θανάτου διασωσάμενος, αὐτὸς καὶ νῦν ἐξελοῦ ἡμῶν δι' αὐτοῦ τοῦ ἐπηρητημένου τοῦδε κινδύνου.» Ἀρπάζει τὸν λόγον ὁ βασιλεὺς, καί, «Τίς οὗτος ὁ Νικόλαος», ἔφη, «καὶ ὅπως καὶ τίνες οὖς ἔσωσεν οὗτοι; εἶπατε.» Νεπωτιανὸς οὖν αὐτίκα διέξεισιν ἅπαντα κατὰ μέρος, καὶ ὅπως ἐπιχανόντος αὐτοῖς ἤδη τοῦ ἄδου παραδόξως αὐτούς ἐλυτρώσατο. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῇ περὶ τὸ Θεῖον καὶ τοὺς αὐτοῦ θεράποντας τιμῇ καὶ πρὸ τοῦ καλλυνόμενος, οὐδ' ἐνταῦθα γοῦν λήθην ἑαυτοῦ καὶ τῆς οἰκείας ἐλάμβανεν ἀρετῆς, ἀλλ' ὁμοῦ τε περὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῶ ἀνηγγέλη, καὶ οὐδὲ πολλῶν ἐδεήθη λόγων, ἀλλ' εἰς τὴν φανεῖσαν αὐτῶ ὄψιν ἐπὶ μᾶλλον ἀνενεγκῶν, καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων παρῶρησίαν, καὶ τὸν πολὺν ἐκείνου ζῆλον διὰ θαύματος θέμενος, συγγνώμης εὐθέως ἡξίου τοὺς ἀνδρας, «Οὐκ ἐγώ», λέγων, «ἀλλ' ὃν ὑμεῖς εἰς βοήθειαν ἐξεκαλεῖσθε Νικόλαον, ἐκεῖνος ὑμῖν χαρίζεται τὴν ζωὴν, ὃς οὐδὲ καθεύδειν ἡμᾶς ἀνίει θερμότατα προστατῶν ὑμῶν καὶ

κηρόμενος. Ἄπιτε τοιγαροῦν παρ' αὐτόν. Καὶ κειράμενοι τὴν κόμην, τὰ τῆς εὐχαριστίας ἀπόδοτε, ἀπαγγείλατε δὲ καὶ παρ' ἡμῶν τὸ κελευσθὲν λέγοντες, Ἴδού πεποίηκα μὴ ἀπειλεῖ μοι.» Ταῦτα εἶπε, καὶ χρυσοῦν εὐαγγέλιον, καὶ σκευὸς τι ἕτερον χρυσοῦν καὶ αὐτό, λίθων τε τιμίων συντεθειμένον, κηρούς τε δύο ἐπιχρυσούς αὐτοῖς δίδωσιν, ἐντειλάμενος ἀναθεῖναι ταῦτα τῷ ἐν Μύροις ναῶ. Οὕτω δὴ καὶ αὐτοὶ παραδόξου σωτηρίας ἐπιτυχόντες, εὐθὺς ὁδοῦ τε ἤπτοντο, καὶ προθύμοις ποσὶν ὡς τὸν ἅγιον ἀφίκοντο, ἄσμενοί τε εἶδον αὐτόν. Καὶ δῆλοι ἦσαν ὑπὸ τῆς ἄγαν ἡδονῆς εὐπετῶς ἔχειν καὶ αὐτὰς προέσθαι τὰς χαρισθείσας αὐτοῖς ψυχάς, ὥστε ἀξίαν ἀποδοῦναι τῷ οὕτως εὐεργετήσαντι τὴν εὐχαριστίαν. Εἶτα τῷ ναῶ τὰ ἐκ βασιλέως ἀφοσιούσι, «Κύριε, Κύριε, τίς ὅμοιός σοι, ρυόμενος πτωχὸν ἐκ χειρὸς στερεωτέρων αὐτοῦ;» ἡρέμα ὑποφωνοῦντες, καὶ μηδὲ αὐτοὺς ἀμοίρους τῆς ἡδονῆς τοὺς πένητας ἀφιέντες, ἀλλὰ καὶ τούτους οἷς εἶχον φιλοτιμώτατα δεξιούμενοι.

Οὕτω τοιγαροῦν ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ τὸν οἰκεῖον θεράποντα μεγαλύνοντος, ὑπόπτερος περὶ αὐτοῦ φήμη, διαρθεῖσα, πανταχῇ τε ἔθει καὶ πάντα περιελάμβανε, πέλαγός τε διέβαινε, καὶ κατὰ θαλάσσης ὅλης ἐφέρετο καὶ οὐδ' ἓνα τόπον ἀνήκοον τῶν μεγάλων τοῦ ἀνδρός θαυμάτων ἠφίει. Ναῦται γοῦν ποτε κλύδωνι χαλεπῷ περιτυχόντες, ὥστε τὴν ἐν χερσὶν ἅπασαν ἀπειπεῖν σωτηρίαν, ἐπειδὴ τὸν μέγαν Νικόλαον ὀξεῖαν ἐν τοῖσδε τοῖς παρ' ἐλπίδα βοήθειαν ὑπὸ τῆς φήμης ἐμάνθανον, ὅλοι τῆς πρὸς αὐτὸν ἐλπίδος ἐκκρεμεῖς ἦσαν, τοῦτόν τε νοερῶς ἐξεκαλοῦντο κατὰ τοῦ κλύδωνος, καὶ αὐτῷ τὰς χεῖρας ἐκθύμως ὠρεγον, καὶ μόνης ἐξείχοντο τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας. Καὶ ὅς οὐδὲ βραχὺ μελλήσας ἐπιπηδήσας τῇ νηϊ ἐπάνω, καὶ φανερός τοῖς ἐκεῖ γενόμενος ὀφθαλμοῖς, «Ἴδού, κεκλήκατέ μέ», φησι, «καὶ βοηθήσων ὑμῖν πάρεμι.» Εἶτα καὶ θαρρῶεῖν αὐτοῖς διακελευσά-

μενος τοῦ πηδαλίου τε ἐλαμβάνετο ὑπὸ τὴν πάντων ὄψιν, καὶ ταύτῃ τὴν ναῦν ἰθύνειν τρανώς ἐβλέπετο, πρὸς τούτοις καὶ τῇ θαλάσῃ ἐπιτιμήσας, τὰς τρικυμίας αὐτοῖς καὶ τοὺς στροβίλους καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐκ τοῦ χειμῶνος κοιμίζει κακά, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ ἐμὸς Ἰησοῦς πρότερον, καὶ οὕτως ἡμερον καὶ εὐγάληνον ἐκείνοις τὸν πλοῦν δίδωσιν. Ὡς οὖν πράψῃ τῷ πνεύματι φερομένους ἢ χέρσος αὐτοὺς ἐξεδέχετο, τῆς νηὸς ἀποβαίνοντες, τὸν διασώσαντα τοῦ κινδύνου ἠπειγόντο φθάνειν. Εἶτα μαθόντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτὸν οἴχασθαι, ἀπίασι παρὰ τὸν ναόν. Ὁ μὲν οὖν μέρος ἑαυτὸν τοῦ κλήρου ποιήσας, εἰστήκει τοῖς πολλοῖς ὅμοιος· οἱ δὲ ὡς ἐπέβαλον αὐτῷ τὰς ὄψεις μήπω τούτοις γνωσθέντι πρότερον, ἀπ' αὐτῆς γοῦν τῆς ἐν τῷ πελάγει ἐπιφανείας ἀνεγίνωσκόν τε καὶ εἰς ἐκεῖνον εὐθύς ἀνέφερον, καὶ προσδραμόντες, προσέπιπτον αὐτοῦ τοῖς ποσί, καὶ τοῖς χεῖλεσι τοῦτο μὲν ἠσπάζοντο, τοῦτο δὲ καὶ ἐφθέγγοντο εὐχάριστόν τι, καὶ δάκρυσιν ἠρόνῃς κεκερασμένον, ὧν τε ἔπαθον μιμνησκόμενοι, καὶ ὅπως ῥυσθεῖεν σφόδρα περιχαρῶς ἐξηγούμενοι· ἔπειτα καὶ τοῖς παροῦσι κατὰ μέρος τὰ τοῦ πράγματος διηγοῦντο.

Ὁ θαυμαστός τοίνυν Νικόλαος κινδύνου ῥύεσθαι τοῦ τῆς ψυχῆς οὐχ ἤττον εἰδώς, ὃ καὶ τῆς πλείονος μᾶλλον ἡξίου φροντίδος, ἐπειδὴ τῷ διορατικῷ τοῦ πνεύματος ὀφθαλμῷ μοχθηρίαν αὐτοῖς ὑποκαθημένην εἶρα, πόρρω Θεοῦ καὶ τῶν ἐκείνου βάλλουσαν ἐντολῶν, «Ἐπίγνωτε ἑαυτούς», ἐφώνει, «δέομαι, τέκνα, ἐπίγνωτε, καὶ τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ τοῦ νοῦ κινήματά τε καὶ διανοήματα εἰς εὐαρέστησιν ἀπευθύνατε τοῦ Θεοῦ. Κἂν γὰρ τοὺς πολλοὺς λανθάνειν ἔχομεν, ὃ τὸ πᾶν ἐν τῷ τὰ φαῦλα πράττειν εἶναι νομίζομεν, καὶ χρηστοὶ δοκῶμεν, ἀλλ' ἐκεῖνον ὄλωσ' οὐδὲν διαφεύγει τῶν ἡμετέρων.» «Ἄνθρωπος μὲν γὰρ εἰς πρόσωπόν», φησιν, «Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν.» Ἠκούσατε τῆς Γραφῆς καὶ τοῦτο λεγούσης, «Μὴ ποιεῖτε κακά, καὶ οὐ

μη καταλάβη ὑμᾶς τὰ κακά.» Εὖ δὲ ποιεῖν μάλλον ἐπιμόνως σπουδάσατε, καὶ τὸν ἁγιασμόν τοῦ σώματος ὅλη προθέσει μεταδιώξατε. «Ναὸς γὰρ ἡμεῖς Θεοῦ. Ὃς δὲ φθείρει τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ», Παῦλος ταῦτά φησιν ὁ θεῖος, «φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός.» Οὕτω ποιεῖτε, καὶ τὸ λοιπὸν ἔχετε βοηθὸν ἄμαχον τὸν Θεόν. Ἦρκει τὰ εἰρημένα ἦν οὗτος ἐπλούτει παρὰ τοῦ Θεοῦ ῥοπὴν ἱκανῶς παραστῆσαι. Ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἡ περὶ αὐτοῦ μνήμη οὐδ' ἐνταῦθα στῆσαι τὸν λόγον ἀνέχεται, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ τὰ λειπόμμενα προσθήσει, ζημίαν τίθεται τὴν μεγίστην.

Λόγος γὰρ τις ἐκ μακροῦ τοῦ χρόνου καὶ εἰς ἡμᾶς φοιτήσας τὸν μακάριον τουτονὶ παραδίδωσι πρεσβυτικὸν μὲν τὸ ἦθος, ἀγγελικὸν δὲ τὴν θέαν, ἁγιασμοῦ δὲ καὶ χάριτος ἀποπνέοντα· καὶ ὡς, εἴ τις ἐκείνῳ καὶ ψιλῶς ἐντύχοι, πολλὴ τῷ ἐντυχόντι παραχορῆμα καὶ διὰ μόνης δηλαδὴ τῆς θεᾶς ἐπίδοσις τε πρὸς τὸ βέλτιον καὶ μεταβολὴ τις ἐγίνετο. Καὶ ᾧ δ' ἂν ὑπῆρχε πάθει τινὶ καὶ λύπη βαρύνεσθαι τὴν ψυχὴν, οὗτος, εἰ καὶ μόνον αὐτῷ ἀτενίσσειεν, ἱκανῆς ἀπέλαβε τοῦ λυποῦντος παραψυχῆς. Ἐξήγειν δὲ καὶ τις ὑπέρφωτος ἀστραπή τῆς ἐκείνου θεᾶς, καὶ τὸ πρόσωπον κατέλαμπε μάλλον ἢ τὸ Μωσέως. Εἴ που τοίνυν συμβαίῃ τῶν ἑτεροδόξων αὐτῷ τινὰς καθ' ὁδὸν συνελθεῖν, μόνον εἰ τῆς ἐκείνου γλυκείας ἀπέλαυσαν γλώττης, εὐθύς ἀπῆσαν τὴν ἐκ παιδῶν συναυξηθεῖσαν αὐτοῖς αἴρεσιν ἀποβεβληκότες, καὶ τὸν ὀρθὸν τῆς ἀληθείας λόγον ἐνστερνισάμενοι. Ὁ μὲν οὖν οὕτω βεβιωκώς, καὶ λαμπρῶς, κατὰ γε τὸν τῆς ἀρετῆς λόγον, καὶ ἀστείως πολιτευσάμενος, καὶ οἷόν τι μύρον ἡδιστον καὶ προσαγωγὸν ἐν μέσῃ τῇ Μυρέων τοὺς συνόντας μυρίσας· βαθύτατά τε γηράσας, καὶ πλήρης ἡμερῶν τῶν τε θείων καὶ τῶν λυομένων γενόμενος, ἐπεὶ καὶ αὐτὸν ἄνθρωπον ὄντα, ἔδει τῷ κοινῷ λειτουργῆσαι νόμῳ τῆς κοινῆς φύσεως, νόσφ περὶπίπτει βραχεία. Ἡ δὲ αὐτῷ εἰς εὐχαριστίας τὰς πρὸς Θεὸν

καὶ ὕμνους ἐξοδίους καὶ προπεμπτηρίους διέβαινε, καὶ τῇ τῆς ἐκδημίας ἐλπίδι χαριέστατα ἐτίθει τὸν μέγαν. Ὅπερ γὰρ τοῖς ἄλλοις τὸ τῇ σαρκὶ παραμένειν, τοῦτο ἐκείνῳ τὸ διαζευχθῆναι τοῦ σώματος ἦν. Ἀλλ' ὁ μὲν οὕτω τὸν ἐπὶ κήρον καταλείπει βίον καὶ πρὸς τὴν μακρὰν ἐκείνην καὶ μακαρίαν διαβαίνει ζωὴν, λαμπρότησιν ἀγγέλων συνὼν καὶ συναγαλλόμενος, καὶ τὸ τῆς Τριάδος φέγγος ὄρων, τρανότερόν τε καὶ καθαρώτερον. Τὸ δὲ τούτου σῶμα τὸ τίμιον, χερσὶν ὁσίαις ἐπισκόπων, τοῦ κλήρου παντός, καὶ λαμπροφορίᾳ τιμώμενον, τῷ ἐν Μύροις ναῶ κατατίθεται, μύρον καὶ εἰς τόδε χρόνου προχέον, νόσων ψυχικῶν καὶ σωματικῶν ἴαμα.

Τῶν γοῦν ἀπανταχόθεν γῆς ἐκεῖ συρρέοντων καὶ ἀφθόνου μεταλαγχανόντων τῆς χάριτος, συνέβη πόρρω τινὰς τῆς Λυκίων διωκισμένους, καὶ ὁδῶ συχνῶν ἡμερῶν ἀπέχοντας, ἔρωπι ληφθῆναι χρηστῶ τὸ τοῦ ἁγίου μνημα καταλαβεῖν, ἀρύσασθαί τε τοῦ μύρου καὶ κατατρυφῆσαι τοῦ ἀγιασματος. Καὶ δὴ τὰ σιτία ἐνθέμενοι τῇ νηϊ, πρὸς τὴν Λυκίαν ἀποπλεῖν ἤδη ἔμελλον. Πονηρὸν δὲ δαιμόνιον ὅ, τῷ βωμῶ πάλαι τῆς Ἀρτέμιδος ἐνοικοῦν ὁ πολὺς Νικόλαος ἐκεῖθεν μετὰ τῶν ἄλλων ἀπόσατο, εἰς ἔδαφος τὸν βωμὸν κατασεύσας· τοῦτο δὴ τὸ πονηρὸν πνεῦμα τὸν πλοῦν ἐκεῖνον αἰσθόμενον, καὶ ἅμα μὲν μνησικακοῦν τῷ ἀγίῳ τῆς τε τοῦ νεῶ καταστροφῆς καὶ τῆς οἰκειᾶς ἐκεῖθεν ὑπερορίας· καὶ ὅση δύναμις ἀντιβλάψαι σπουδάζον, ἅμα δὲ καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ τοὺς ἄνδρας ἀποστερῆσαι βουλούμενον, καὶ τὸν πόθον ἀμβλῦναι, γυναῖκα ὑποκριθὲν, ἄγγος τι πλήρες ἐλαίου μετακομίζειν ἐφκει, καὶ αὐτὸ προθυμείσθαι μὲν ἀποφέρειν ὡς τὸν τοῦ ἁγίου τάφον, δεδοικέναι δὲ τὸ πολὺ τοῦ πλοῦ, καὶ τοῦτο τῆς ἐπιθυμίας εἴργεσθαι. «Πῶς γὰρ καὶ τολμητόν», φησι, «γυναικὶ πέλαγος τοσοῦτον; Δέομαι τοιγαροῦν ὑμῶν, τὸ ἄγγος τουτὶ λαβόντας, μετακομίσαι τε παρὰ τὸν τάφον, καὶ

τῷ τοῦ ἁγίου λύχνῳ τὸ ἔλαιον ἐμβαλεῖν.» Τοιαῦτα τὸ βδελυρὸν ἐκεῖνο δαιμόνιον ἔλεγέ τε καὶ ἐδεῖτο περὶ τοῦ ἄγγους τῶν φιλοθέων. Τὸ δὲ ἄρα πονηρὰ τις εἶπεῖν ἐνέργεια, καὶ ὅλως ἀξία τοῦ δεδωκότος. Πείθει τοίνυν πολλὰ δεηθέν. Καὶ λαβοῦσιν αὐτὸ μετὰ χειρας, ἐπεὶ ὁ τῆς πρώτης ἡμέρας αὐτοῖς πλοῦς ἦνυστο, σὸν ἄρα καὶ τοῦτο ἔργον, μέγιστε τοῦ Θεοῦ θεράπον καὶ δεξιέ τοῖς κινδυνεύουσι παραστάτα. Νύκτωρ ἐνὶ τῶν συμπλεόντων ἐπιφανεῖς καθεῖναι κατὰ βυθοῦ τὸ ἄγγος κελεύει. Ὁ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐσήμαινε, καὶ παραυτίκα ὄρθρου διαναστάντες, τὸ κελευσθὲν ἐποίουν. Τὸ γοῦν πεπονηρευμένον ἐτοίμως, ὅπερ ἦν, ἀπηλέγχετο. Φλόξ γὰρ εὐθύς μετέωρός τε εἰς ἀέρα ἤρετο, καὶ ὀδμαὶ δυσώδεις, τὸ ὕδωρ αὐτῷ διέσχε κάτωθέν τε ἀνακαχλάσαν, βρασμώδεις ψόφους ἀνεδίδου, καὶ σπινθηῆρες αἱ σταγόνες ἦσαν, ἧ τε ναῦς κλύδωνι τοσοῦτῳ περιληφθεῖσα, ὀλίγου ἤδη καὶ κατεδύετο, καὶ οἱ ἄνδρες τῷ παραλόγῳ τοῦ κινδύνου κατὰφοβοὶ γεγονότες, ἀπεγνωκὸς τι καὶ ἄγριον ἀπέβλεπον εἰς ἀλλήλους, καὶ ὅλως ἐν ἀπόρῳ ἅπαντα τὰ ἐκείνων ἦν. Ἄλλ' ὁ πόρρωθεν αὐτῶν τῆς σωτηρίας κηδόμενος, καὶ τὸ ἄγγος ἀφεῖναι κατὰ βυθοῦ κελεύσας, σὺ αὐτὸς κἀνταῦθα ἐπιφανεῖς, τοῦ χαλεπωτάτου κινδύνου παραδόξως ῥύη. Ὁμοῦ τε γὰρ ἡ ναῦς βραχὺ τοῦ τόπου διέστη, καὶ τοῦ δέους αὐτοὶ ἀνείθησαν· καὶ αὔρα τις περιέπνευσε τούτους μαλακῆ καὶ εὐώδης, καὶ ἦσθησαν τῇ πνοῇ, καὶ τὰς ψυχὰς ὡς ἤδιστα διεθέτησαν.

Ταῦτά σοι πρὸς Θεοῦ τὰ γέρα, Νικόλαε, αὗται τῶν πόνων αἱ ἀμοιβαί, ταῦτα τῶν ἀσκητικῶν ἄθλων τὰ ἔπαθλα, τὰ κατὰ τὸν παρόντα φημί βίον. Τὰ γὰρ τοῦ μέλλοντος ἐκεῖνα πάντως εἰσί, τὰ μήτε ὀφθαλμοῖς θεατά, μήτε ὡσὶν ἀκουστά, μήτε καρδίᾳ ληπτὰ γενόμενα, ἃ ἐτοιμάσαι τὸν Θεὸν δεδιδάγμεθα τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Ἐγὼ δέ σε οὐδὲν ὀκνήσω καὶ λαμπρὸν μάρτυρα καλέσαι καὶ στεφανίτην ἀναίμακτον, ὅσα γε ἀναφέ-

ρειν εἰς προαίρεσιν ἐπιστάμεθα, εὐχῆ μόνῃ τὸ δυσσεβὲς κράτος καταβαλόντα, καὶ καλῶς τῆς ὑπερορίας ἀνακληθέντα, καὶ μετὰ λαμπρῶν τροπαίων ἐπανελθόντα Χριστιανοῖς, καὶ τὴν προτέραν τιμὴν τῆ δευτέρᾳ διαδεξάμενον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ Πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.»

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ χριστιανισμοῦ ὑψώθη ἐν Κύπρῳ ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐγκατεστάθη ἐν αὐτῇ ἡ Παναγία Θεοτόκος.

Ἐδημιουργήθη ἡ Σιών τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐν Λυκίᾳ. Ἐδημιουργήθη καὶ ἐν Κύπρῳ ἡ Σιών τῆς Παναγίας. Ἐν τῇ ἐρήμῳ τῶν ὄρεων ὁ ἀσκητῆς Ἡσαΐας ὄρα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς τὴν Σιών τῆς Παναγίας, τὴν Ἱερὰν Μονὴν αὐτῆς. Ἡ ὄρασις τοῦ ἀσκητοῦ Ἡσαΐου, θαυματουργικῶς τῷ τρόπῳ ὁμωνύμου, ἐπαναλαμβάνει τὴν ὄρασιν τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου περὶ τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος ὑπὸ τῆς Παρθένου. Ἐν τῇ Σιών αὐτῆς ἐγκαθίσταται ἡ Παναγία τοῦ Κύκκου ἡ Ἐλεοῦσα. Εἶναι ἡ Κυρία τοῦ ἔλεους, ἡ ἔλεοῦσα τοὺς μετανοοῦντας, ὡς ὁ Χριστὸς ἠλέησε τὸν Ἀπόστολον Πέτρον μετὰ τὴν φωνὴν τοῦ ἀλέκτορος, ἡ ἔλεοῦσα πάντα πίστει προστρέχοντα καὶ αἰτοῦντα καὶ μηδένα ποτὲ καταισχύνασα. Ἡ χαριτόβρυτος Εἰκὼν αὐτῆς ἔρχεται ἐκ τοῦ παλατίου τοῦ βασιλέως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἄνθει τὰ μυρία μύρα. Εἶναι ἡ Μυριανθοῦσα, ἐξ ἧς ὠνομάσθη ἡ περιοχὴ αὐτῆς, ἡ εἶτα μετονομασθεῖσα εἰς Μαραθᾶσαν. Ἡ Παναγία Θεοτόκος, τὸ παλάτιον τοῦ Μόνου Βασιλέως, ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Ἡσαΐου τελεσιουργεῖ τὴν ἐν οὐρανοῖς Σιών.

ΑΓΙΟΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ο ΤΡΟΠΑΙΟΦΟΡΟΣ

ορυφουμένων των στρατιωτών Αγίων, ὁ λόγος ἤκει ἐπὶ τὸν Μέγαν Στρατηλάτην Γεώργιον. Οὐδεὶς τῶν Αγίων ἐκλείσθη τοσοῦτον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ οὐδεὶς ἐγένετο τοσοῦτον προσφιλεῖς εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον, ὅσον ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς Γεώργιος ὁ Τροπαιοφόρος. Ἐγκώμια πρὸς αὐτὸν ἔγραψαν ὁ Ἄνδρέας Κρήτης, ὁ Γρηγόριος ὁ Κύπριος, ὁ Ἀρκάδιος ὁ Κωνσταντίας, ὁ Ἰωάννης ὁ Μαυρόπουλος, ὁ Θεόδωρος ὁ Δαφνοπάτης, ὁ Θεόδωρος ὁ Κυέστωρ, ὁ Γεννάδιος ὁ Σχολάριος καὶ ἄλλοι. Ἐπιγράμματα ἔγραψαν ὁ Μανουὴλ Φιλῆς, ὁ Νικόλαος ὁ Κάλλιστος καὶ ἄλλοι. Ὁ Ῥωμανὸς ὁ Μελωδὸς ἐποίησε δύο ὕμνους πρὸς αὐτόν. Κανόνας ἐποίησαν ὁ Κοσμάς ὁ Μαΐουμᾶ, ὁ Ἄνδρέας Κρήτης, ὁ Ἰωσήφ ὁ Ἰμνογράφος, ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φιλόθεος καὶ ἄλλοι.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐξυμνεῖται ὡς «πρωταθλητάρχης καὶ πρωτοστράτηγος καὶ μέγας ταξίαρχης τῶν ἀθλητῶν», ὡς «ἀκαταγώνιστος τῆς πίστεως ὑπέρμαχος καὶ μάρτυς ἀήττητος καὶ νικητὴς θεόστεπτος», ὡς «ἔαρ νοητόν» καὶ «ἔαρ τῆς χάριτος.» «Τῷ τῆς πίστεως θώρακι καὶ ἀσπίδι τῆς χάριτος καὶ σταυροῦ τῷ δόρατι συμφραζάμενος, καθεῖλε παρατάξεις

πάσας τῶν ἀνόμων.» Ὅτε ἔβαινε πρὸς τὰ οὐράνια, «γῆ πᾶσα καὶ βρότειος φυλὴ οὐρανός τε συνέχαιρε.» Περιφρουρεῖ «τὸν ἐν θαλάσῃ πλέοντα, τὸν ἐν ὁδῷ βαδίζοντα καὶ ἐν νυκτὶ κοιμώμενον.» «Οὐκ ἔστιν οὐδὲ γῆ, οὐδὲ θάλασσα, οὐ πόλις, οὐκ ἔρημος, ἔνθα ἀληθῶς τῶν αὐτοῦ οἱ κρουνοὶ οὐχ ὑπερβλύζουσι· τὸ γὰρ ὄνομα αὐτοῦ θαυμαστὸν ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἄδεται.» Ἐν τῷ ἀπολυτικίῳ αὐτοῦ ὑμνεῖται «ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστῆς, ἀσθενούντων ἰατρός, βασιλέων ὑπέρμαχος.» Ἀποτελεῖ ξυνωρίδα μετὰ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, μεθ' οὗ προσφωνεῖται: «Δημήτριε μάρτυς σὺν Γεωργίῳ τῷ κλεινῷ.»

Τὸ ὄνομα Γεώργιος προέρχεται ἐκ τοῦ ἐπιθέτου γεώργιος. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἔχει τὸ ὄνομα ὡς γεώργιον τοῦ Χριστοῦ, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος:

«Θεοῦ ἔσμεν συνεργοί· Θεοῦ γεώργιον, Θεοῦ οἰκοδομὴ ἔστε» (Κορ γ' 9).

Οἱ στρατιωτικοὶ Ἅγιοι, ὡς στρατιῶται Χριστοῦ, ἐτιμήθησαν ὑπὸ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἐξ ἧς διεδόθησαν καὶ εἰς τὴν Δύσιν. Ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία δὲν ἐγεννήθη ἐκ κατακτήσεων, ἀλλ' ἐκληρονομήθη αὐτουσία ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Ἐν τῇ πραγματικότητι ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς αὐτοκρατορίας τῶν λαῶν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἧς συνεχτικὸς δεσμὸς εἶναι ὁ ἐλληνισμὸς. Συνεκτικὸς δεσμὸς τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας εἶναι ὁ χριστιανισμὸς καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδρεύοντος αὐτοκράτορος. Ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία εἶναι ἡ μόνη Ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Δυτικῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Εἶναι ἡ Οἰκουμένη, ὁ πεπολιτισμένος χριστιανικὸς κόσμος, τὸ νέον Ἰσραήλ.

Ὡς τὸ ἀρχαῖον Ἰσραὴλ εἶχε προστάτην τοῦ λαοῦ καὶ τῶν συνόρων αὐτοῦ τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαήλ, οὕτω καὶ ἡ Οἰκουμένη ἀνεκέρυξεν ὡς προστάτας αὐτῆς τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαήλ καὶ τοὺς κατ' αὐτὸν στρατιωτικούς Ἁγίους. Τὴν θέσιν τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ ἀνέλαβεν ὁ Στρατηλάτης Γεώργιος, ὡς προστάτης τῶν ἄκρων τῆς Οἰκουμένης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πόλεων καὶ χωρῶν, κωμῶν καὶ οἰκιῶν. Πρῶτος Ἀκρίτης εἶναι ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅστις ἔφθασεν εἰς τὰ ἄκρα τοῦ κόσμου. Διάδοχος Ἀκρίτης τῆς Οἰκουμένης εἶναι ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ὅστις περιπολεῖ καὶ φρουρεῖ τὰ ἄκρα αὐτῆς. Ἡ κεκερματισμένη Δύσις, μὴ ἀναπτύξασα τὴν ἔννοιαν τῆς Οἰκουμένης, δὲν ἔσχε τὴν ἀνάγκην στρατιωτῶν προστατῶν Ἁγίων, καίπερ ἐν τῷ φεουδαρχικῷ συστήματι καὶ τοὺς πολέμους αὐτῆς συνεστήσατο χριστιανικὰ στρατιωτικὰ τάγματα.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀρχαιότερου μαρτυρίου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὁ δῆθεν αὐτόπτης ὑπηρέτης αὐτοῦ Πασικράτης, εἰστίασε τὸ θέμα αὐτοῦ εἰς τὴν πάλιν τοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς τὴν εἰδωλολατρίαν, ἣν διὰ τοὺς Ἑλληνας θεοὺς ἀποδίδει τοῖς Ἑλλησι, καὶ τὴν νίκην τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἀντιπρόσωποι τῶν δύο κόσμων εἶναι ὁ Ἅγιος Γεώργιος καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Διοκλητιανός. Ὁ συγγραφεὺς χρησιμοποιοῖ τοὺς πρωταγωνιστάς ὡς θεατρικούς ἥρωας, ἵνα ἐκφράσῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀκατάβλητον δύναμιν τῆς πίστεως τῶν Ἁγίων καὶ τὴν πλάνην καὶ τὴν ἀπεριόριστον σκαιότητα τῶν εἰδωλολατρῶν. Ὡς γνωστόν, ἡ μυθιστορία καὶ τὸ θέατρον ἐξογκοῦσι τὰ πράγματα, ἵνα τονίσωσι τὴν πραγματικότητα. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ὁ συγγραφεὺς, μιμούμενος τὰ ἀπόκρυφα κείμενα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, παρενέριει ἐν τῷ μαρτυρίῳ φαντασιώδη καὶ μυθώδη στοιχεῖα. Ἐνῶ τοὺς ὁμολογοῦντας τὸν Χριστὸν διὰ τα θαύματα καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ ἀποκεφαλίζῃ αὐθωρεῖ, τὸν Ἅγιον Γεώργιον,

ὡς πρωταγωνιστὴν τοῦ θέματος, διατηρεῖ βασιανιζόμενον. Τὸ ἀρχαιότερον μαρτύριον ἐλήφθη ὡς πρότυπον πρὸς σύνταξιν μεταγενεστέρων μαρτυριῶν, ὥστε τὰ στοιχεῖα ταῦτα παρεισέφρησαν μονίμως. Ἴνα φέρῃ τὸν Ἅγιον Γεώργιον ἀντιμέτωπον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Διοκλητιανόν, ὁ συγγραφεὺς τοποθετεῖ τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, κατασκευάζων αὐτὸν καὶ Καππαδόκην. Οὕτω παραλείπει τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ. Διὰ τὴν παράλειψιν αὐτὴν τὰ ἐπαναλαμβανόμενα μαρτύρια παραλείπουσι μέχρι τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος τὴν πασίγνωστον δρακοντοκτονίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, γενομένην ἐν Κυρήνῃ τῆς Λιβύης.

Ἡ Κυρήνη ἦν ὁ ἰδιάζων χῶρος πρὸς τέλεσιν τοῦ θαύματος τῆς δρακοντοκτονίας ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἐν αὐτῇ ἐπλεόνασεν ἡ εἰδωλολατρία, διαφημισθεῖσα ἐν ὅλῳ τῷ ἀρχαίῳ κόσμῳ. Ἐξεφράζετο ἡ εἰδωλολατρία ἐν Κυρήνῃ διὰ τῆς ὑλιστικῆς ἐπικουρείου φιλοσοφίας τῆς Κυρηναϊκῆς Σχολῆς, καταστάσης τρόπου ζωῆς, διὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀντιπάλου τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἔχοντος ἐν Κυρήνῃ ὀνομαστήν πηγὴν, ναόν, θέρμας, συγκρότημα ὅλον ξενόνων ἐπισκεπτῶν, δι' ἀγαλμάτων, ἀφιερωμάτων, ἐκλύτου βίου. Ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς Θεόδωρος, ἐπίσκοπος Κυρήνης, ἐπάταξε τὸ θυσιαστήριον τῆς εἰδωλολατρίας, ἐπιτελέσας ἱεραποστολικὸν ἔργον καὶ μαρτυρήσας ἐν Κυρήνῃ. Τὸ θαῦμα τῆς δρακοντοκτονίας ἐγένετο ἐν Κυρήνῃ, διότι ἐπεσκέψατο τὴν πόλιν ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ἀνεῖλε τὸν βύθιον δράκοντα, ὅστις ἂν εἶη οὗτος, συνέτριψεν ὀριστικῶς τὴν εἰδωλολατρίαν, ἡγίασε τὸ ὕδωρ εἰς ζῶν ὕδωρ Χριστοῦ, προσέγραψε τὴν πόλιν πᾶσαν τῇ ποιίμνῃ τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ μέγεθος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὡς τοῦ δημοφιλεστέρου τῶν Ἁγίων ἐν ὅλῳ τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ, ἐκίνησε τὴν κριτικὴν περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς πραγματικότητος αὐτοῦ. Ἡδὴ ὁ

πάπας Γελάσιος (492-496) ἔχαρακτήρισε τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀπόκρυφον, ὡς περιέχον πράξεις, ἃς γνωρίζει μόνον ὁ Θεός. Ὁ Ἄγγλος ὀρθολογιστὴς καὶ ἀντιβυζαντινὸς Ἐδουάρδος Γ΄ββων (1737-1794) ὑπεστήριξεν ὅτι ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἀποτελεῖ διχοτόμησιν τοῦ ἀρειανόφρονος Γεωργίου τοῦ Καππαδόκου, ἐχθροῦ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μεγάλου Ἀθανασίου. Ἀκολουθῶν, ὁ βολλανδιστὴς πατὴρ Ἰππόλυτος Ντελεαὶ ὑπεστήριξεν ὅτι ὁ συμπληκτὴς, συγγέων πρὸς τὸν ἐπιβάτην ἐν τῷ θρόνῳ τῆς Ἀλεξανδρείας Γεώργιον τὸν Καππαδόκην, κατεσκεύασε τὸν Ἅγιον Γεώργιον Καππαδόκην, πράττοντα ἐν Καππαδοκίᾳ. Καὶ ἂν ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἀντιπροῦβλήθη τῷ αἵρεσιάρχῃ Γεωργίῳ τῷ Καππαδόκῃ, ὡς ὁ Ἅγιος Νικόλαος τῷ ἀρχηγῷ τῶν Νικολαίτων διακόνῳ Νικολάῳ, ἡ ἱστορικότης αὐτοῦ δὲν αἴρεται, πάσης τῆς χριστιανικῆς οἰκουμένης βιώσης περὶ τῆς ζώσης παρουσίας αὐτοῦ.

Ὁ Γεώργιος ὁ Καππαδόκης ἐγεννήθη ἐν Καππαδοκίᾳ κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ τετάρτου αἰῶνος. Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν ἀρειανῶν ἐξορίαν τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου προῦχειρίσθη πατριάρχης Ἀλεξανδρείας τῇ 24 Φεβρουαρίου τοῦ 357, ἀναδειχθεὶς σφοδρὸς ὑπέρμαχος τῶν ἀρειανῶν. Διὰ τὰς πολλὰς κακουργίας αὐτοῦ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ἀποκαλεῖ αὐτὸν «τέρας καππαδόκιον, πονηρὸν τὸ γένος, πονηρότατον τὴν διάνοιαν, πάντα ποιεῖν καὶ λέγειν ἐπὶ τῇ γαστρὶ μεμαθηκός» καὶ ὁ ἱερός Φώτιος συμπληροῖ ὅτι «τοσοῦτων τὴν τῶν Ἀλεξανδρέων ἐνέπλησε κακῶν, ὡς τὰ τοῖς Ἑλλησι κατὰ χριστιανῶν τολμηθέντα φιλανθρωπιᾶν νομίζεσθαι.» Τὸ τέλος αὐτοῦ ὑπῆρξεν οἰκτρὸν. Ἀνακαθαίροντα κατηρειπωμένον ἑλληνικὸν ναόν, ἵνα ἀνοικοδομήσῃ εὐκτῆριον οἶκον, οἱ ἔθνικοι «τῆς ἐκκλησίας ἐξελκύσαντες καμήλω τε προσέδησαν καὶ διασπαραχθέντα σὺν αὐτῇ πυρὶ παρέδωσαν» τῇ 24 Δεκεμβρίου 361.

Ὁ κανὼν τῶν μαρτυριῶν συμπεριλαμβάνει τὰ ἀκόλουθα θέματα: α') ἐπιθυμία μαρτυρίου, β') προετοιμασία, γ') ὁμολογία πίστεως πρὸς τὸν Χριστόν, δ') διάλογος, ε') προτροπαὶ καὶ ἀπειλαί, στ') βασανιστήρια, ζ') τελειώσεις τοῦ μάρτυρος ἐν δόξῃ. Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου παραλείπει τὴν προετοιμασίαν, ἣτις ἐστὶν ἡ ἀναίρεσις τοῦ αἰσθητοῦ δράκοντος. Ὡς προετοιμασίαν παρουσιάζει τὸν διαμοιρασμὸν τῆς περιουσίας τοῖς πένησιν, ὅστις ἀρμόζει τῷ Ἁγίῳ Νικολάῳ, κλητῷ Θεοῦ εἰς βασιλῆιον ἱεράτευμα:

«Πλὴν ἀλλὰ καὶ τὴν στενὴν εἰσελεύσεσθαι πύλῃν προελομένῳ, ἵνα μηδὲν ὁ τῶν χρημάτων ὄγκος αὐτῷ ἐμποδίσειεν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὡς βοηθῷ τῷ πλούτῳ πρὸς τὰ καλὰ χρῆσασθαι, πενήτων αὐτὸν χερσὶ διανέμει. Πρὸς δὲ καὶ τὴν πανοπλίαν, ἣν Παῦλος ἐν πνεύματι τοὺς πιστοὺς ὀπλίξει περιβαλλόμενος, καὶ τὴν μὲν ὁσφὺν ἐν ἀληθείᾳ περιζωσάμενος, ἐνδυσάμενος δὲ καὶ τὸν τῆς δικαιοσύνης θώρακα, περιθέμενός τε καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου, καὶ τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης ὑποδησάμενος, ἔπειτα καὶ τὸν τῆς πίστεως θυρεόν, καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος ἀναλαβὼν μάχαιραν, ἣ ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ, καὶ ὡς οἶόν τε ἦν ἀσφαλῶς καθόλου περιφραζάμενος, πρὸς τὸν κατὰ τῆς ἀσεβείας ἐχώρει πόλεμον.»

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ μαρτυρίου, τοποθετῶν τὸν Ἅγιον Γεώργιον ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐνθα ἤδρευε καὶ ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ αὐτοκράτωρ Διοκλητιανός, παραλείπει τὴν προετοιμασίαν, γενομένην ἐν ἄλλῳ χώρῳ, τῇ Κυρήνῃ τῆς Λιβύης. Προσέτι, ἵνα δείξῃ τὸ ἄλκιμον καὶ μάχιμον αὐτοῦ, ποιεῖ τοῦτον Καππαδόκην, στρατιώτην τοῦ ἀκραίου χώρου τῆς αὐτοκρατορίας πρὸς τὸ κράτος τῶν Περσῶν. Ἄλλ' ἢ πατὴρ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἦν ἡ πόλις Διόσπολις ἐν Παλαιστίνῃ, ἄλλως Λύδδα. Πρὸς

ὀμαλισμὸν τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ πλάθεται ὁ πατὴρ αὐτοῦ Καππαδόκης καὶ ἡ μήτηρ Διοσπολίτις. Ὅμοίως τὸ μαρτύριον αὐτοῦ μεταφέρεται ἐν Νικομηδεῖα, ἔδρα τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ.

Ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς Γεώργιος ἐγεννήθη ἐν Διοσπόλει τῆς Παλαιστίνης, ἄλλως Λύδδης, καὶ ἐμαρτύρησεν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἐπὶ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ. Ἡ μνήμη αὐτοῦ τιμᾶται τῇ εἰκοστῇ τρίτῃ Ἀπριλίου ἢ τῇ Δευτέρᾳ τῆς Διακαινησίμου, ὡς ἀναστάσιμος, ἐὰν συμπέσῃ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

Κινοῦντες διωγμὸν οἱ αὐτοκράτορες Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς κατὰ τῶν χριστιανῶν, μὴ θυόντων τοῖς θεοῖς καὶ μὴ τιμώντων τοὺς αὐτοκράτορας, ὡς θεοὺς, διηθύσαν γράμματα κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὅπως τιμῶνται οἱ θεοὶ θυσίαις, πάντες δὲ οἱ χριστιανοί, οἱ μὴ ἀρνούμενοι ἐπὶ δικαστηρίῳ τὴν θρησκείαν αὐτῶν, ὑποβάλλονται εἰς τιμωρίας, εἶτα καὶ εἰς θάνατον.

Κατὰ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ ὁ Γεώργιος ἐν τῷ σκότει τῆς τότε ἀσεβείας ἐδείχθη ἀστὴρ διαφανῆς. Περιγράφεται τὸ μὲν ὡς κλητὸς Ἅγιος τοῦ Χριστοῦ, ἐκ προγόνων εὐσεβέστατος, τὴν μὲν ἡλικίαν νεάζων, τὴν δὲ φρόνησιν πολιός, εὐθύς τὴν καρδίαν, πνέων ζήλου κατὰ τῆς ἀσεβείας, ὡς τις Ἅγιος Νικόλαος, τὸ δὲ ὡς στρατιώτης, ἐκπονηθεὶς καλῶς τὰ πολέμια καὶ καταγαγὼν ἄθλα.

Ὁ στρατιώτης Γεώργιος διὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ἀνηγορεύθη τριβουῖνος τοῦ νομέρου τῶν Ἀνικιῶρων, ἦτοι διοικητὴς τῆς κοόρτεως τῶν Ἀνικήτων. Ἀνηγορεύθη προσέτι κόμης, ἦτοι σωματοφύλαξ καὶ συνοδὸς ἐπισήμων προσώπων καὶ τοῦ αὐτοκράτορος. Ὡς κόμης, ἐπεσκέψατο, καὶ τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὴν Λιβύην, ὑπαγομένας εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἀνατολῆς.

Προσελθὼν ὁ Γεώργιος τοῖς βασιλεῦσι καὶ ἰδὼν τὸν Θεὸν

ὕβριζόμενον, τοὺς δαίμονας τιμωμένους, πλήθη δὲ βασανιστηρίων, ἀπειλούντων θάνατον τοῖς ὁμολογοῦσι Χριστόν, ἐπεθύμησεν, ὅπως ὁμολογήσῃ τὸν Χριστόν καὶ δεχθῆ τὸ μαρτύριον:

«Ζήλου πλησθεῖς τὴν ψυχὴν, καὶ τρυφὰς μᾶλλον οὐ πληγὰς εἶναι τὰ ἀπειλούμενα διὰ Χριστόν λογισάμενος, εὐτολμόν τε καὶ λεοντῶδες δεικνὺς ὄρμημα, διακόψας τὸ πλῆθος καὶ παρελθὼν εἰς μέσον, χριστιανὸν ἑαυτὸν ἀνεκήρυξεν καὶ Χριστοῦ δοῦλον ὑπάρχειν.»

Οἱ βασιλεῖς ἐξεπλάγησαν ἐπὶ τῷ ἀνελπίστῳ ἀκούσματι. Ἐπηκολούθησαν συμβουλαί, προτροπαί, ὑποσχέσεις, ἀπειλαί:

«Πλὴν ἀλλὰ τοῖς τυράννοις ταῦτα ἀκούουσι παντοδαπὴ ἦν ἡ γνώμη· ποτὲ μὲν γὰρ τὸν ἄνδρα τῆς παρρησίας ἐθαύμαζον, ποτὲ δὲ ἠπεύλου, ποτὲ δὲ καὶ θωπείας ὑπῆρισαν, ὥστε κατὰ τὸν θεῖον Δαυῖδ τοὺς ἐκείνων λόγους, τοῦτο μὲν βολίσιν εἰοικέναι, τοῦτο δὲ ὑπὲρ ἔλαιον ἀπαλοὺς δείκνυσθαι· τὴν τε γὰρ νεότητα καὶ τὸ κάλλος ἐλέους παντὸς ἄξιον καὶ φειδοῦς ἔκριναν, τὴν ζωὴν προτιμοτέραν σαφῶς ὑπετίθουν, τιμὰς ὑπηγγέλλοντο, πλούτου καὶ τρυφῆς ὑπεμίμησκον. Ὡς δὲ πρὸς τὰ φιλόανθρωπα ταῦτα καὶ μαλακὰ μηδὲν ἐπικλινόμενον ἐώρων, μεταβάλλοντες βασάνους ἠπεύλου, ὥσπερ τὴν ὄψιν φοβεράς, πρὸς δὲ καὶ τὴν ἐν πικρῷ θανάτῳ τοῦ βίου καταστροφὴν.»

Τοῦ Ἁγίου παραμείναντος ἀκλονήτου εἰς τὴν πίστιν αὐτοῦ, ἤρξαντο τὰ μαρτύρια, ἐπιδεινούμενα. Ὁ Ἅγιος ἠωρήθη ἐπὶ ξύλου καὶ ἐπλήττετο. Ἡ αἰώρησις ἐπὶ ξύλου τὸ Πάθος τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ μιμεῖται ὁ Ἅγιος, σημαίνει. Ἄγγελος Θεοῦ, παραστάς, λύει τῶν δεσμῶν τὸν Ἅγιον καὶ θεραπεύει τὰς πληγὰς αὐτοῦ.

Ἦττηθεῖς εἰς πάντα τὰ μαρτύρια κατὰ τοῦ Ἁγίου, ὁ ἀν-

τίπαλος Διοκλητιανός μετέρχεται ἄλλο πρόσωπον. Κολακεύων τὸν Ἅγιον, παρακαλεῖ αὐτόν, ὅπως θύσῃ τοῖς θεοῖς ἐπὶ καλλίσταις ἀμοιβαῖς. Ὁ Ἅγιος προσποιεῖται ὅτι ἀποδέχεται, ἵνα, ὡς στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ, ἔλθῃ ἀντιμέτωπος τῇ εἰδωλολατρία καὶ συντρίψῃ ταύτην:

«Ὡς πατρί», ἔφη, «τέκνον φιλούμενον, ταῦτά μοι ἄφες, καὶ προσελθὼν θυσίαν προσένεγκε τοῖς θεοῖς· οὕτω γὰρ ἐκείνους τε εὐμενεῖς ἔξεις, καὶ σεαυτῷ τὰ κάλλιστα προξενήσεις.» Καὶ ὁ μάρτυς· «Εἰ τοῦτό σοι», ἔφη, «κατὰ γνώμην, ὦ βασιλεῦ, ὦρα πρὸς θεοὺς ἀπιέναι.»

Ὡς οὖν ταῦτα Διοκλητιανός ἤκουσε, προστάγματα εὐθύς πανταχόσε διέθει εἰς τὸ ἱερόν ἅπαντας αὐτῷ συνιέναι, ὅσοι τε τῶν ἐν τέλει καὶ ὅσοι τοῦ δήμου καὶ τῶν στρατιωτῶν ἦσαν, ὑπόλαμπρον ἐκφωνοῦντι τῷ κήρυκι ὅτι Γεώργιος, ὁ ἐν Γαλιλαίῳς περιβλεπτός, Ἀπόλλωνι προσέρχεται θύσων. Παραχρῆμα γοῦν πάντες Ἑλληγες κρότοις καὶ παιᾶσιν ἐνευφραινόμενοι, βασιλέα τε καὶ τὸν ἐκείνου θεὸν Ἀπόλλωνα νικητὴν ἠυφῆμον. Ἐπεὶ δὲ τοῦ ἱεροῦ ἐντὸς ἦσαν, σιωπῆς γενομένης, προσσχὼν ὁ Ἅγιος τῷ ἀγάλατι, ὃ τοῦ Ἀπόλλωνος ἦν, καὶ πρὸς αὐτὸ βλέψας, «Σὺ εἶ θεός;» ἔφη, «καὶ σὲ δεῖ προσκυνεῖν ἀνθρώπους;» Τὸ δὲ ἐνοικοῦν αὐτίκα πονηρὸν πνεῦμα, ὡσπερ τῷ τοῦ Ἁγίου φόβῳ καταπειθὲς γενόμενον, φιλοψευδὲς ὄν, ἄκον ἐκήρυττε τὴν ἀλήθειαν· «Οὐκ εἰμι ἐγὼ θεός», λέγων, «ὡσπερ οὐδὲ οἱ σὺν ἐμοὶ τὸν ναὸν οἰκοῦντες, ἀλλ' εἷς ἀληθής, ὁ Χριστός.» Εἶτα ὁ μάρτυς· «Καὶ εἰ μὴ ἐστε θεοί», ἔφη, «τί παθόντες, ἀνθρώπους ἐξαπατᾶτε ὡς θεοὶς προσέχριν ὑμῖν; πῶς δὲ καὶ ὑπομεῖναι ὄλως ὑμεῖς τεθαρρῆκατε, ἐμοῦ ἐνταῦθα παρόντος τοῦ δούλου Χριστοῦ;» Οὕτως εἰπόντος τοῦ μάρτυρος, καὶ ὡσπερ τι ἄμαχον ὄπλον τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον αὐτοῖς ἐπισείσαντος, τάραχος εὐθύς ἠκούετο, καὶ βοή καὶ

θρῆνος ἐκ τοῦ ἱεροῦ, δραπετευόντων τῶν δαιμονίων· αὐτά τε τὰ εἰδῶλα ὡσπερ ὑπό τινος κραταιᾶς χειρὸς κατασπώμενα, ἕτερον τῶ ἑτέρῳ συγκαταπίπτον ἐφέρετο, καὶ εἰς χοῦν ἐλεπτύνετο.»

Ὁ Μάρτυς, ἐπιθυμήσας τὸ μαρτύριον καὶ ὁμολογήσας τὸν Χριστόν, δὲν παραδίδεται αὐθωρεὶ εἰς θάνατον, ἀλλὰ διατηρεῖται βασανιζόμενος. Ἡ εἰδωλολατρία ἀγωνίζεται, ὅπως κάμψη τὸν Μάρτυρα, ἵνα διακηρύξη τὴν νίκην αὐτῆς κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ. Τὸ μαρτύριον εἶναι ἡ πνευματικὴ διάστασις τῆς ζωῆς τοῦ μάρτυρος, μιμουμένης τὴν ζωὴν καὶ τὸ Πάθος τοῦ Χριστοῦ. Παρὰ τὴν βίαν καὶ τὴν δύναμιν τῆς εἰδωλολατρίας, νικητῆς εἶναι ὁ Μάρτυς, οὗ ἡ ἀσθένεια τελειοῦται ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ. Μετὰ τὰς ἐπὶ μέρους νίκας ἐπὶ τῶν ἀνυποίστων βασανιστηρίων ὁ Μάρτυς Γεώργιος συντρίβει τὴν εἰδωλολατρίαν ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ αὐτῆς Ἀπόλλωνος. Ὁρῶσα τὴν δύναμιν τῆς πίστεως τοῦ Μάρτυρος Γεωργίου, ὁμολογεῖ τὸν Χριστόν καὶ αὐτὴ ἡ βασιλὶς Ἀλεξάνδρα.

Ἀπειπὼν ὁ Διοκλητιανὸς καὶ αἰσθανόμενος τὴν ἤτταν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς πίστεως τοῦ Μάρτυρος Γεωργίου, ἔδωκε τὴν κατ' αὐτοῦ ψῆφον. Ἡ τελείωσις τῶν μαρτύρων, ὡς καὶ ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τῶν Ἁγίων, δηλοῖ τὸν θρίαμβον καὶ τὴν καταξίωσιν αὐτῶν ἐν τῷ Παραδείσῳ. Σὺν τῷ Μάρτυρι Γεωργίῳ ἔλαβε καταδικαστικὴν ψῆφον καὶ ἡ βασιλὶς Ἀλεξάνδρα. Ὁ ἡττηθεὶς Διοκλητιανὸς ἀπεφῆνατο:

«Γεώργιος, ὁ τῆς ματαίας μὲν τῶν χριστιανῶν δόξης ἔκτυπος ἐραστής, τῶν σωτήρων δὲ θεῶν καταφρονητής, καὶ μήτε δεινῶν ἐπαγωγαῖς μήτε ἀγαθῶν ἐπαγγελίαις μεταθέσθαι πεισθεὶς, ἀλλὰ καὶ τὴν βασιλίδαν μᾶλλον Ἀλεξάνδραν παρακρουσάμενος, τὸν διὰ ξίφους σὺν αὐτῇ θάνατον ὑποστήτω.»

Οἱ διατεταγμένοι δῆμιοι, παραλαβόντες τὸν Μάρτυρα Γε-

ώργιον καὶ τὴν βασιλίδα Ἀλεξάνδραν, ἐχώρουν πρὸς τὸν τόπον τῆς τελειώσεως, ἔξω τῆς πόλεως. Ὁ ἔξω τῆς πόλεως τόπος τὸν Γολγοθᾶν σημαίνει. Καθ' ὁδὸν ἡ βασιλίς Ἀλεξάνδρα, προσευχομένη, ἐπικατακλιθεῖσα τῇ γῆ, ἀφῆκε τὴν ἁγίαν αὐτῆς ψυχὴν. Ὁ Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Γεώργιος, γενόμενος ἤδη πρὸς τὸν τόπον τῆς τελειώσεως, ἐζήτησε χάριν παρὰ τῶν δημίων, ὅπως προσευχηθῆ. Ἡ προσευχὴ αὐτοῦ ἀποδεικνύει τὸ ἐθελούσιον μαρτύριον ὡς ὀλοκληρωτικὴν ἀφέρωσιν τῷ Χριστῷ διὰ τῆς μιμήσεως τοῦ Πάθους Αὐτοῦ. Ἐν τῇ προσευχῇ αὐτοῦ, ὡς ὁ Χριστός, παρακαλεῖ καὶ ὑπὲρ τῶν δημίων αὐτοῦ:

«Κύριε ὁ Θεός μου», ἐκ βάθους ἀνέκραξε τῆς καρδίας, «ἐφ' ὃν ἀπερρίφην ἐκ μήτρας, ἐφ' ὃν ἤλπισα, ἐφ' ᾧ καὶ θαρρῆσας εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἀπεδυσάμην, ἡ γλυκεῖα ἐλπίς, ἡ ἀψευδῆς ἐπαγγελία, ὁ τῶν ἱερῶν ψυχῶν ἔρωσ ἀπαθής, οὗ καὶ τῇ ἐτοιμασίᾳ τῶν καρδιῶν ἡμῶν προσέχει τὸ οὖς, ὃς καὶ πρὸς τῶν ἡμετέρων αἰτήσεων τὴν ἐπιθυμίαν παρέχεις τῶν καρδιῶν αὐτός με ἐνίσχυσον μέχρι τέλους τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ὃν ὑπὲρ τῆς σῆς ὑπῆλθον ὁμολογίας, διενεγκεῖν, καὶ πρόσδεξαί μου τὴν ψυχὴν, καὶ ἀνωτέραν αὐτὴν τῶν πονηρῶν τε καὶ ἀερίων φυλάξας πνευμάτων, τοῖς ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστήσασι συναρίθμησον· ἄφες δὲ τῷ λαῷ τούτῳ, Δέσποτα, ὅσα κατὰ ἄγνοιαν εἰς ἐμὲ διεπράξαντο, καὶ ἀξίους αὐτοὺς τῆς ἐπιγνώσεώς σου τῆς ἀληθοῦς παρασκεύασον, ὅτι εὐλογητὸς εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας.»

Μετὰ τὴν προσευχὴν ὁ Μάρτυς, κλιθεὶς εἰς γόνατα καὶ προτείνας τὸν αὐχένα, ἀπετιμήθη τὴν κεφαλὴν, ἁγίαν ἀναφορὰν ἑαυτὸν ἀνενεγκών:

«Εἶτα μετὰ τὴν εὐχὴν εἰς γόνυ κλιθεὶς καὶ τὸν αὐχένα διατείνας, τὸ ξίφος ἅμα καὶ τὸ στέφος ἐδέχετο, τὸ μὲν ἀπὸ τῶν μισούντων τὴν ἀλήθειαν, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ τοῦς ἀθλητᾶς

στεφανοῦντος τῆς εὐσεβείας, ᾧ καὶ τὴν ἱεράν αὐτοῦ ψυχὴν παρετίθει, τρίτῃ ἐπὶ εἰκάδι τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ἄγοντος.»

Ἡ συμμαρτυρήσασα βασιλὶς Ἀλεξάνδρα τὴν καλὴν μαρτυρίαν τῷ Θεῷ σημαίνει.

Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, συγγραφέν ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου αὐτοῦ Πασικράτους, τρέχει οὕτω:

«Διοκλητιανοῦ τοῦ τυράννου τῶν τῆς Ῥώμης σκήπτρων ἐπειλημμένου καὶ τῆς Νικομηδούς Μαξιμιανοῦ βασιλεύοντος, Ναρσαῖος ἐκεῖνος ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς συνεχῶς τοῖς τῆς Νικομηδείας ὁρίοις ἐπιστρατεύων, τὴν τε Παλαιστίνην καὶ Ἀρμενίαν βαρεῖα χειρὶ ληϊζόμενος καὶ τὴν Καππαδοκίαν ἰσχυρῶς κατατρέχων αὐθις σοβαρῶ τῷ φρονήματι πρὸς τὴν οἰκείαν ἐπανήει πατρίδα, ἀριστεὺς γενναῖος ὑπὸ Περσῶν καὶ τροπαιοῦχος ἀήττητος κηρυττόμενος. Ἄπαξ οὖν καὶ δις συρράγεις αὐτῷ Μαξιμιανὸς καὶ μηδὲν πλέον δυνηθεὶς ἐξανύσαι ἢ μόνον τὸ κατὰ κράτος ὑπ' αὐτοῦ ἠττηθῆναι καὶ σὺν οὐδενὶ κόσμῳ τῆς μάχης ἀπαλλαγῆναι, ἀμηχανία δεινῇ συσχεθεὶς καὶ ἀπορῶν ὅτι καὶ δράσειε, δεῖν ἔγνω τὸν ἑαυτοῦ κηδεστὴν ἀξιῶσαι Διοκλητιανόν, ὥστε Ῥωμαϊκὴν αὐτῷ δύναμιν εἰς ἐπικουρίαν ἐξαποστεῖλαι. Εὐθύς οὖν γράμματα τούτου κατὰ τὴν Ῥώμην ἐφοίτα τὸν τοῦ βασιλέως συνασπισμὸν ἐξαιτούμενα· ὃς τοῦτο μὲν θεραπεύων τὸν Μαξιμιανόν, τοῦτο δὲ τῷ τῶν Ῥωμαίων κράτει ἐναβρυνόμενος, ὅτι πλεῖστον Ῥωμαλέον ἀθροίσας ὀπλιτικόν, τῆς Ῥώμης ἀπαναστὰς τὴν Νικομηδέων καταλαμβάνει συνεπαγόμενος καὶ τὴν ἑαυτοῦ σύζυγον—Ἀλεξάνδρα τῇ γυναικὶ ὄνομα—ὡς ἂν ἀμφοτέροι τὴν ἑαυτῶν θυγατέρα θεάσωνται γαμετὴν ὑπάρχουσαν Μαξιμιανοῦ. Συνείποντο δ' αὐτῷ καὶ οἱ τούτου ἀδελφίδοι Μαγνέντιος, Θεόγνις τε καὶ

Δαδιανός τοπάρχαι τυγχάνοντες, ὁ μὲν Λιβύης, ὁ δὲ Αἰγύπτου, καὶ Συρίας ὁ Δαδιανός.

Τούτοις τοίνυν καὶ τοῖς ἑαυτοῦ στρατεύμασι Μαξιμιανὸν ὀχυρώσας ἐκπέμπει κατὰ Ναρσαίου· ὃς τῇ τῶν Περσῶν ἀθρόως προσβαλὼν χώρα πᾶσαν μὲν αὐτὴν πορθεῖ τε καὶ καταστρέφει, ἐγκρατῆς δὲ γενόμενος Ναρσαίου καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἅπαντας χειρωσάμενος ἐν Διοσπόλει μετὰ πολλῆς ὄσης πρὸς Διοκλητιανὸν ἐπάνεισι θυμηδίας. Ἐκεῖσε γὰρ τὸ τηρικαῦτα σὺν πλήθει παρῆν στρατιᾶς Μαξιμιανῶ συμμαχήσων, εἴ γε δρασμὸν ἐκεῖνος καθυπομείνη νῶτα τοῖς ἐχθροῖς δεδωκώς. Δεξάμενος οὖν αὐτὸν μετὰ περιχαρείας ὁ τῶν δαιμόνων θεραπευτῆς τῆς Παλαιστίνης ἀπαναστάς σὺν αὐτῷ πρὸς τὴν Νικομήδους ἐπάνεισι καὶ τῇ τῶν ψευδωνύμων αὐτοῦ θεῶν ἐπικουρίᾳ τὰ τοιαῦτα τρόπαια ἐπιγράψας, θυσίαις μὲν πλείστων ζώων καὶ δημοτελέσι πανηγύρεσιν ἀμείβεσθαι τούτους διηγωνίζετο φιλοτιμότερον καὶ πέρα τοῦ μέτρου θεραπεύειν πειρώμενος. Ἐπεὶπερ δ' ἦν ἤδη περὶ τῆς ἀωμότητος πίστεως ἀκηκοὺς τῶν Χριστιανῶν, βασκανίας κέντρῳ πληγείς καὶ τοὺς ὁμοτρόπους αὐτῷ, Μαξιμιανὸν φημι καὶ οὖς φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, μετακαλεσάμενος ἐσκόπει σὺν αὐτοῖς, ὅπως ἂν ἡ μὲν τῶν Χριστιανῶν ἐκποδῶν γένηται λατρεία, ὑποκύψωσι δὲ πάντες σέβεσθαι καὶ τιμὰς προσφέρειν τοῖς ἀψύχοις εἰδώλοις. Ἦν γὰρ μάλιστα τῇ ψυχοφθόρῳ τοῦ Ἀπόλλωνος ἀπάτη προστετηκώς ὁ τῆς ἀπωλείας ὄντως υἱὸς καὶ τῶν τιμωμένων ξοάνων ἀναισθητότερος. Ἐπὶ κακῷ γοῦν τὴν συμφωνίαν, ὡς εἴρηται, ποιησάμενοι καὶ σκεψάμενοι ἅμα γράφουσιν ἐκ προσώπου αὐτοῦ τοῦ τῆς ἀσεβείας προστάτου κατὰ πᾶσαν χώραν τε καὶ ἐπαρχίαν ἄρχουσί τε καὶ σατράπαις καὶ πᾶσι τοῖς ἐν ὑπεροχῇ οὖσιν ἐπιστολάς ὧδέ πως περιεχούσας·

«Διοκλητιανός, μέγιστος, ἀεισέβαστος, αἰώνιος βασιλεύς, τοῖς

κατὰ πᾶσαν χώραν τε καὶ ἐπαρχίαν τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς στρατηγοῖς τε καὶ ἡγεμόσι καὶ τοῖς κατ' ἐξοχὴν ἅπασι χαίρειν. Ἐπειδὴ περ φήμη τις περὶ τὰς ἡμετέρας ἐλήλυθεν ἀκοὰς οὐ μετρίως ἐπιταράττουσα τὸ κράτος ἡμῶν ὡς ἀσεβειῶν αἰρέσεώς τινος εἰσφθαρείσης τῶν λεγομένων Χριστιανῶν σεβομένων μὲν καὶ διὰ πάσης ἀγόντων τιμῆς Ἰησοῦν τινα λεγόμενον, ὃν ἔτεκε Μαρία τις Ἰουδαία γυνή, τὸν καὶ ὑπὸ Ἰουδαίων ὡς κακοῦργον κατακριθέντα καὶ σταυρωθέντα, Ἀπόλλωνα δὲ τὸν μέγαν θεόν, Ἐρμῆν τε καὶ Διόνυσον, Ἡρακλῆν τε καὶ Δία, δι' ὧν εἰρήνη τῇ ἡμετέρα δεδώρηται πολιτεία, βλασφημούντων καὶ μυρία ὅσα εἰς αὐτοὺς ἀπρηυθριασμένως ἀποσκωπόντων, τούτου χάριν θεσπίζομεν, ὥστε τοὺς εὐρισκομένους Χριστιανούς πανταχῇ, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, τιμωρίαις ὑποβάλλεσθαι πικροτάταις πρὸς τὸ ἀρνεῖσθαι μὲν αὐτοὺς τὴν οἰκείαν θρησκείαν, λατρεῦειν δὲ τοῖς μεγίστοις θεοῖς. Καὶ εἰ μὲν πείθονται, συγγνώμης τε ἀξιούσθαι καὶ δωρεῶν φιλοτίμων μεταλαμβάνειν· εἰ δὲ μὴ βούλονται τῆς πρεπούσης αὐτοῖς ἀποστῆναι μανίας, μετὰ πολλὰς βασάνους καὶ τιμωρίας τῷ διὰ ξίφους θανάτῳ ὑπάγεσθαι. Εἰδότες τοίνυν ὡς, εἴπερ τῶν ἡμετέρων κελεύσεων κατολιγορήσητε, τὰς αὐτὰς ἐκείνοις κολάσεις ὑφέξετε, διὰ σπουδῆς θέσθε πάσης εἰς πέρας ἀγαγεῖν τὰ προστεταγμένα.»

Τῶν οὖν τοιούτων γραμμάτων κατὰ πᾶσαν πόλιν τε καὶ χώραν προτιθεμένων καὶ διωγμοῦ φρικώδους κατὰ τῆς Χριστοῦ ποιμένης σφοδρῶς ἀναρρίπισθέντος παντοίων τε βασανιστηρίων ὀργάνων κατὰ τῶν εὐσεβῶν ἐπινοουμένων καὶ πολλῶν δι' ἔχθραν καὶ μῖσος κακούργως τοὺς πιστοὺς θηρευόντων καὶ τοῖς παρανόμοις ἄρχουσιν εἰς θάνατον προδιδόντων καὶ τινων μὲν σιδήρῳ καὶ πυρὶ καὶ παντοίαις βασάνων ἰδέαις μέχρι τέλους νεανικῶς ἀντιτασσομένων, τινῶν δὲ περὶ τὰ μέσα που τῶν ἀγώνων πρὸς τοὺς αἰκισμοὺς ἀπαγορευόντων καὶ τῆς ἀμώμου

πίστεως ἀγεννῶς ἀπορρήγνυμένων, τηνικαῦτα καθάπερ ἐν ζοφώδει νυκτὶ ὁ παμφαῆς ἀστὴρ ἐπέλαμψε καὶ πυρσὸς διαυγέστατος ὁ τῆς μακαρίας Τριάδος διαπρύσιος κῆρυξ Γεώργιος καὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων ἀκριβέστατος μιμητῆς τῆς μὲν ἀθέου τῶν εἰδώλων ἀπάτης τὴν πολυτάραχον ἐξελάσων ἀγλύν, τὴν δὲ σωτήριον πίστιν ἀνακηρύξων, οὐ λόγοις μόνον, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἰδρῶσι καὶ ἀγωνίσμασι.

Τούτῳ τοίνυν τῷ θαυμασίῳ πατρὶς μὲν ἡ Καππαδοκῶν χώρα ὑπῆρχε, πατὴρ δὲ Γερόντιος ἐκεῖνος ὁ περιφανῆς καὶ περίβλεπτος καὶ τῇ τοῦ στρατηλάτου ἀξία τετιμημένος καὶ ἡ μήτηρ οὐκ ἀποδέουσα τοῦ συζύγου. Οὗτος περιουσία λαμπρὸς ὢν καὶ τὸν τρόπον θεοφιλῆς ἐν τῷ ἐπισήμῳ τῶν Ἀνικίων νομῆρῳ τριβουῖνος πολλάκις πρότερον μεγαλοπρεπῶς διαπρέφας τοῦ τῶν σχολῶν μετὰ ταῦτα πρώτου τάγματος κόμης κατ' ἐκλογὴν προεβλήθη. Μεγέθει γὰρ σώματος καὶ ἡλικίας ἀκμῇ καὶ δυνάμει διέπρεπε δύο πρὸς τοῖς εἴκοσι τυγχάνων ἐτῶν.

Ἐπεὶ οὖν ὁ σκολιὸς ἐκεῖνος Διοκλητιανὸς ἔτι μᾶλλον οἰστρηλατούμενος καὶ ζέων τῷ θυμῷ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἠρεθίζετο σφοδρότερον ἐπισκήψαντος αὐτῷ τοῦ φθόνου καὶ τὴν θεομάχον αὐτοῦ καταπιμπρῶντος ψυχὴν, προσκαλεσάμενος καὶ αὐθις τὴν τε σύγκλητον καὶ ἅπαντας τοὺς ἐν ὑπεροχῇ ὄντας σὺν τοῖς στρατεύμασιν, οὓς ἂν τις εὖ φρονῶν μωρὸν λαὸν καὶ οὐχὶ σοφὸν εἴποι, συμβούλιον ἐποιεῖτο πάλιν, ὅπως ἂν παντάπασιν τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας τὸ τῶν Χριστιανῶν ἐξολοθρεύσῃ γένος. Πάντων δὲ τῶν συγκαθημένων τε καὶ περιστηκότων τῷ βασιλεῖ ἐμφόβων ὄντων καὶ τὸ παριστάμενον αὐτῷ ἐτόιμως πράττειν ἀνομολογουμένων, αὐτὸς μέγα τι καὶ ἀλαζονικὸν ἐπαρθεὶς ἐδημηγόρησε λέγων· «Ἐμοὶ δοκεῖ, προσφιλέστατοι, μηδὲν εἶναι τιμιώτερον τῆς εἰς τοὺς ἀθανάτους ἡμῶν θεοὺς εὐσεβείας, ἐπειδὴ παρ' αὐτῶν βασιλεία καὶ σωτηρία δεδωρη-

ται. Δίκαιον τοίνυν ἡγοῦμαι τούτους μὲν ταῖς φιλοτίμοις θυσίαις καταγεραΐρειν, τοὺς δὲ εὐρισκομένους Χριστιανούς δειναῖς κολάσεσιν ὑποβάλλειν, μέχρῃς ἂν ἀφανισμῶ τελείῳ παραδοθῆ ἢ τούτων δυσσεβεστάτη θρησκεία.»

Πρὸς ταῦτα συμφώνως ἅπαντες ἀπεκρίθησαν· «Ἡμεῖς, ὦ μέγιστε καὶ ἀήττητε βασιλεῦ, τὴν τῆς ὑμετέρας θειότητος διὰ πάντων πρόνοϊαν ἀσμένως ἀποδεχόμενοι τοὺς μεγίστους βουλόμεθα τιμᾶσθαι θεοὺς παραπλησίως τῷ ὑμετέρῳ κράτει. Εἰ δέ τις εὐρεθείη τοῦ λοιποῦ Χριστὸν ὀνομάζων, χαλεπωτάταις βασάνοις παραδιδόμενος ἀναιρεΐσθω.»

Τούτων οὕτω τυρευομένων ὑπὸ τοῦ μιαροῦ ἐκείνου καὶ παρανόμου βουλευτηρίου, ὃ καὶ Καϊάφα τις συνέδριον προσειπὼν ἢ ληστῶν ἄθροισμα ἢ δαιμόνων σύλλογον οὐχ ἁμαρτήσεται τοῦ προσήκοντος, παρὼν τηνικαῦτα καὶ ὁ γενναῖος οὗτος στρατιώτης Γεώργιος ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ βασιλεῖ Μαξιμιανῶ ἄτε μέλλων παρ' αὐτοῦ κατὰ τὴν τούτου πρὸς αὐτὸν ὑπόσχεσιν εἰς τὸ τοῦ στρατηλάτου προβληθῆναι ἀξίωμα καὶ τὴν μὲν παρά τῶν βασιλείων κατὰ τε τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ ποιμένης μελετωμένην σκαιωρίαν καταμαθὼν, θεασάμενος δὲ καὶ τὴν πολυειδῆ τῶν βασανιστηρίων ὀργάνων κατασκευὴν, ἃ πρὸς κατάπληξιν τῶν ὀρώντων ἐν τοῖς τῶν βασιλείων προθύροις ἐφήπλωτο, καὶ βραχὺ τι μὲν ὡς ἐπὶ τούτοις θαυμάσας, ἀνδρείῳ δὲ τῷ φρονήματι ταῦτα παρά φαῦλον θέμενος διελογίζετο λέγων πρὸς αὐτόν· «Γεώργιε, τί ἔστηκας ἀργὸς τοῦ Κυρίου καλοῦντος τοὺς βουλομένους εἰς τὸν ἴδιον γάμον; ἀνέωγεν ὁ νυμφών, τὸ δεῖπνον ἡτοίμασται. Τί βραδύνεις; εἴσελθε, πρὶν ἢ κλησθῆναι τὴν θύραν· πάρεστι καὶ νῦν Ἰησοῦς ὁ δι' ἡμᾶς σταυρὸν καὶ θάνατον ὑπομείνας· «Μὴ φοβηθῆτε», λέγων, «ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι.» Μνήσθητι, Γεώργιε, τῶν εὐαγγελικῶν διδαγμά-

των, ἐν οἷς ὁ δεσπότης φησὶν· «Ὁς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.» Μὴ προκρίνης, Γεώργιε, τὴν πρόσκαιρον ταύτην καὶ παρερχομένην τοῦ βίου σκιάν τῆς αἰωνίου ζωῆς μηδὲ τὴν ματαίαν δόξαν τοῦ κόσμου τῆς οὐρανοῦ ἐλπίδος, ὅτι πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου καὶ πᾶσα βιοτικὴ περιφάνεια ὀνείρου παντὸς ἀδρανεστέρα καθέστηκεν. Ὀλίγον ὑπόμεινον καὶ μετ' ἀγγέλων εἰς αἰῶνας ἀγαλλιάσῃ.» Ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν συλλαλήσας μετρίως ἀπηχομένη φωνῇ καὶ ταύτῃ τῇ καλλίστῃ γνώμῃ καὶ συμβουλῇ στηρίξας τὸν λογισμὸν καὶ τὸν μὲν τοῦ βασιλέως θυμὸν εἰς οὐδὲν λογισάμενος, τοῦ δὲ προκειμένου πλήθους τῶν κολαστηρίων καταφρονήσας αὐτίκα τὴν ἅπασαν αὐτοῦ περιουσίαν πένησι διανείμας ἀθλητικῶς ἀπεδύσατο.

Καὶ προκαθημένων βασιλέων μὲν δύο, τοπαρχῶν δὲ τριῶν καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ μεγιστάνων, ὡς εἶναι τοὺς ἐκεῖσε τὸ τηρικαῦτα συνεδριάζοντας ἅπαντας ἑβδομήκοντα καὶ δύο τὸν ἀριθμὸν, οὓς δὴ πάντας βασιλεῖς ὑπειληφότες τινὲς ὑπὸ ἑβδομήκοντα δύο ἔφασαν βασιλέων τιμωρηθῆναι τὸν δίκαιον προκαθημένων οὖν τοσοῦτων παρανόμων καὶ μισαιφόνων ἀνδρῶν, στάς ἐν μέσῳ τοῦ βήματος ὁ ἀληθὴς στρατιώτης τοῦ παμβασιλέως Χριστοῦ εὐθαρσῶς καὶ ἀνδρείως οὐδὲν ὑποπτῆξας τῶν φοβερῶν ἐλευθέρα τῇ φωνῇ Δαυϊτικῶς ἐπαρρησιάσατο· «Τίς ἢ πονηρά», λέγων, «καὶ βέβηλος αὕτη συναγωγὴ; τίς ὁ τρόπος τῆς τοσαύτης ἀνοίας καὶ ἀσεβείας; ὄντως τὸν τῆς βασιλείας ἔννομον θρόνον λοιμῶν καθέδραν εἰργάσασθε τοιαῦτα κατὰ Χριστοῦ μελετήσαντες· ἐματαιώθητε γὰρ ἐν τοῖς διαλογισμοῖς ὑμῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνητος ὑμῶν καρδιά, καὶ φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθητε. Αἰσχύνθητε οὖν οἱ τὸν μὲν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν πάντων δημιουργὸν καὶ δεσπότην φρενοβλαβῶς ἀθετοῦντες,

δαίμονας δὲ τοὺς ἀκαθάρτους θεοποιούμενοι καὶ εἰδῶλα τούτων πνοῆς ἔρημα καὶ κωφὰ διὰ τιμῆς ἄγειν αἰρούμενοι. Εἴ τι οὖν ἐμοὶ πείθεσθε, τὸ σκότος ἀφέντες προσέλθετε τῷ θείῳ φωτὶ καὶ τῆς πλάνης ἀποστάντες τῇ ἀληθείᾳ προσδράμετε, ἥτις ἐστὶν ἡ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐπίγνωσις, δι' οὗ ζωῆς μακαρίας καὶ δόξης μὴ ληγούσης ἀξιωθήσεσθε. Ἡ γὰρ δόξα ὑμῶν αὕτη σαθρὰ καὶ ματαία καὶ χλόη παραπλησίως μαραινομένη· οὐκ ἀνέχομαι Θεότητος ὑβριζομένης ἐφησυχάζειν· οὐ φέρω τὴν εἰς τὸν Κύριον παροινίαν ὄραν. Βέλτιόν μοι εἰς μέρη καὶ μέλη κατατριηθῆναι καὶ μυρίοις παραδοθῆναι θανάτοις ἢ τούτων βλασφημιῶν κατὰ τοῦ τῶν ὄλων Δεσπότητος τολμωμένων ἀνέχεσθαι.»

Τούτων ἡδέως ἅμα καὶ γενναίως ὑπαγορευθέντων τῷ μάρτυρι, ἀτενίσας αὐτῷ Μαγνέντιος ἔφη· «Τί σου τὸ ὄνομα; καὶ πῶς ἐπὶ τοσοῦτον προήχθης θρασύτητος, ὥστε μετὰ τοσαύτης τόλμης τῷ φοβερῷ τούτῳ βήματι σαυτὸν ἐπιδοῦναι;» ὁ ἅγιος Γεώργιος εἶπεν· «Ἐμοὶ τὸ μὲν πρῶτον καὶ τιμιώτατον ὄνομα Χριστιανός καὶ Χριστοῦ δοῦλος καὶ τούτῳ πλέον ἐγκαλλωπίζομαι ἢ ἄλλος τῷ τῆς βασιλείας ὀνόματι, τὸ δ' ἀπὸ γενέσεως φημισθὲν Γεώργιος τοῦ Θεοῦ μου κἀνταῦθα οὕτως οἰκονομήσαντος· δεῖ γάρ με τὰ τῆς ἀθέου τῶν εἰδώλων πλάνης ζιζάνια πονηρὰ τῶν ἀνθρωπίνων ἐκτίλαντα καρδιῶν τὴν γονιμωτάτην ἐμφυτεῦσαι γινῶσιν τοῦ τῶν ἀπάντων δημιουργοῦ, ὅς ἐστι Πατὴρ καὶ Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάς ὁμοούσιος, ἐν τρισὶ μὲν προσώποις προσκυνουμένη, μιᾷ δὲ δοξαζομένη θεότητι. Οὗτος τοίνυν ὁ ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι θεωρούμενος ἐκ μὴ ὄντων τὰ πάντα παραγαγὼν εἰκότως παρὰ πάντων Θεὸς ἀληθῆς ὠμολόγηται καὶ τετίμηται, δι' οὗ βασιλεῖς βασιλεύουσι καὶ τύραννοι κρατοῦσι γῆς, δι' οὗ καὶ τὸν παρόντα βίον εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοπτοι διαπεραιούμεθα καὶ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν

ἀπαλλαγὴν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τὴν ἀνόλεθρον καὶ μακαρίαν λῆξιν καρπούμεθα. Τὰ δὲ ὑμέτερα σεβάσματα, μᾶλλον δὲ προσοχθίσματα, ἐμπαιγμοῦ καὶ χλεύης καὶ μυρίων σκωμμάτων ἐπάξια· μῦθοι γὰρ εἰσι καὶ οὐδὲν παρ' αὐτοῖς ἀληθές οὐδὲ μόνιμον, καθότι ἐφεύρεσις τοῦ διαβόλου εἰσὶν ἀπωλείας βόθρω τοὺς αὐτοῖς προσανέχοντας παραπέμποντας.»

Τούτων ῥηθέντων ὑπὸ τοῦ μάρτυρος, Μαγνέντιος μὲν τοῖς λόγοις ἐμβροντηθεὶς καὶ τὸ πρόσωπον ἐντροπῇ καλυψάμενος καθῆστο τῇ ἀφωνίᾳ πεπεδημένος. Πῶς γὰρ καὶ ἴσχυσε τοῦ ψεύδους ὢν λατρευτῆς πρὸς ἀληθείας θεραπευτὴν ἀντιφθέγξασθαι; καὶ αὐτὸς δὲ Διοκλητιανὸς ἐπὶ πολὺ σιωπῶν κατενόει μὲν αὐτοῦ τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας, τὴν τῶν μελῶν συμμετρίαν, τὴν τῆς μορφῆς ὠραιότητα, ἀπεθαύμαζε δὲ αὐτὸν τῆς ἀκαταπλήκτου παρρησίας, τοῦ γενναίου φρονήματος, τοῦ νεανικοῦ παραστήματος· καὶ μόλις ἀνενεγκὼν τῆς σιγῆς ἡμέρως καὶ προσηνῶς ἔλεγε πρὸς αὐτόν· «Γεώργιε, οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δὶς, πολλάκις δὲ παρὰ πολλῶν μεμαθήκαμεν περὶ σοῦ, ὡς εὐγενῆς ἅμα καὶ περιουσία λαμπρὸς τυγχάνων, φρονήσει τε καὶ ἀνδρείαᾳ κεκοσμημένος τιμὰς οὐκ εὐκαταφρονήτους καὶ ἀξιωματῶν διανομάς παρὰ τοῦ ἡμετέρου κράτους ἀπειλήφας, καὶ οὐκ ἄλλοθεν ποθεν ταῦτά σοι προσγενέσθαι πιστεύομεν ἢ παρὰ τῆς τῶν μεγάλων θεῶν προμηθείας. Μὴ οὖν οὕτω περὶ τοὺς εὐεργέτας ἀγνώμων φανῆς καὶ ἀχάριστος μηδὲ τῶν θειοτάτων ἡμῶν θεσπισμάτων καταφρονητής, ἀλλ' ἐννοήσας, ὡς τοσοῦτων τιμῶν ἤδη τετύχηκας καίπερ μηδέπω ἡμῖν ὄραθείς, σωφρονέστερον πρὸς ἡμᾶς διατέθητι· πάντως γὰρ λαμπροτέρων ἀξιωματῶν καὶ δωρεῶν δαψιλεστέρων ἀξιωθήσῃ πιθήσας ἡμῶν τῷ προστάγματι καὶ τοὺς μεγίστους ἡμῶν θεοὺς σεβασθείς· ἀποστάς οὖν τῆς προσούσης σοι ἀσεβείας καὶ τὴν ἀνόνητον ταύτην παρρησίαν ἐννοήσας προσελθὼν θῦσον

τοῖς ἀθανάτοις θεοῖς εἰδὼς ἀκριβῶς, ὡς ἀνυπόστατοι βάσανοι καὶ ὀριμεῖαι ὀδύνην σε διαδέξονται ἐπιμένοντα τῇ ἀνοίᾳ ταύτῃ. Ἐμοῦ τοίνυν τὰ ἐκατέρωθεν ἀπαντήσοντα πατρικῶς σοι προειρηκότος, σὸν ἂν εἴῃ λοιπὸν ἢ τὰ χρηστὰ καὶ κρείττονα λόγου παντὸς ἢ τὰ φρίκης αἰρήσασθαι γέμοντα.»

Καὶ ὁ μάρτυς· «Αἰ τιμαί σου, βασιλεῦ, καὶ αἰ ἀτιμίαι οὐδενὸς ἡμῖν ἄξιοι κρίνονται, καθότι σοι εἰκόασι· καὶ γὰρ ὡς περ αὐτὸς ἐκ τῶν φθειρομένων τὴν σύστασιν εἴληφας, μικρὸν δ' ὕστερον τὴν φυσικὴν διάλυσιν ὑφιστάμενος εἰς τὸ μὴ ὄν χωρεῖς, καὶ ὁ πρὶν ἄγων πάντα καὶ φέρων καὶ παρὰ πάντων ἀποβλεπόμενος ἀνάρπαστος οἴχῃ, καὶ οὐδὲ ἴχνος τι μικρὸν τῆς προτέρας εὐδαιμονίας καταλείποις τῷ βίῳ, οὕτω καὶ τὰ περὶ σέ ἅπαντα διαρρεῖ καὶ εἰς οὐδὲν καταστρέφει, τῆς ὀρωμένης ὅλης κτίσεως τῇ ματαιότητι καθάπαξ ὑποταγείσης· διόπερ εἴθε μᾶλλον αὐτὸς ἐμοὶ πειθόμενος τὸν μόνον ἀληθινὸν καὶ αἰώνιον ἐπέγνωσθεόν, ὅς σε καὶ τῆς ἐπουρανοῦ βασιλείας ἠξίωσεν ἂν ὡς περ καὶ τῆς ἐπιγείου· ἡ γὰρ παροῦσα δόξα, ἐφ' ἣ μέγα φρονεῖς, ἀτιμῖδος καὶ τέφρας οὐδὲν διενήνοχεν. Εἰ δὲ μὴ βούλη τῷ ἀθανάτῳ προσελθεῖν βασιλεῖ καὶ τῷ τῆς εὐσεβείας καταυγασθῆναι φωτί, μὴ δὴ ὅλως προσδόκα θεοῦ ζῶντος δοῦλον ἐξαπατηῆσαι, ὥστε δαίμοσιν ἀλιτηρίοις ὑποκῦψαι καὶ νεκροῖς ξοάνοις θυσίαν προσαγαγεῖν. Συνετῶν γὰρ ἀνδρῶν οὐκ ἀπὸ φωτὸς εἰς σκότος, ἀλλ' ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, ἀπὸ τῶν χειρόνων ἐπὶ τὰ κρείττονα, ἀπὸ θανάτου πρὸς ζωὴν ἐπανάγεσθαι.»

Ὁ βασιλεὺς ἔφη· «Καὶ οὕτως ἔθου προδοῦναί σου τὴν νεότητα καὶ τὸν γλυκὺν τοῦτον καταλιπεῖν ἥλιον καὶ θάνατον ἄωρον τῆς ἡδίστης ταύτης ζωῆς διαμείψασθαι;» ὁ ἅγιος Γεώργιος εἶπεν· «Οὐχ ὡς οἴῃ, βασιλεῦ, θάνατος τοῦτο καὶ ἀπώλεια, ἀλλὰ χαρὰ καὶ θυμηδία καὶ ἀγαλλίασις· διὰ γὰρ τῶν δοκούντων τούτων ἀνιαρῶν τὴν αἰώνιον ζωὴν, τὴν αἰδίου μακαριότη-

τα, τὰ ἀγαθὰ καρπούμεθα ἐκεῖνα, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.»

Ταῦτα τοῦ ἁγίου μάρτυρος εἰρηκότος, θυμοῦ πλησθεὶς ὁ ἀνόσιος τύραννος ἐμβριθέστερόν τε αὐτῷ ὄμματα ἐπιβαλὼν καὶ μέγα τι καὶ ὀργίλον ἀνακραγὼν· «Ἐγὼ μὲν», ἔφη, «τῆς σῆς σωτηρίας κηδόμενος καὶ μυρίων σε μέτοχον ἀγαθῶν βουλόμενος καταστῆσαι ἐπὶ τοσοῦτον καὶ βλέμμα σοι γαληνὸν ἐνεδειξάμην καὶ μακροθύμως ἠνεσχόμην τῆς σῆς ἀναιδεΐας. Ἐπεὶ δὲ αὐτὸς μηδένα τούτων ποιούμενος λόγον αἰδίων τινῶν διὰ τῶν παρ' ἡμῶν βασάνων ἐπιτεύξεσθαι ὀνειροπολεῖς, ἀπόλαβε λοιπὸν ὦν τὸν ἔρωτα τρέφεις ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἴδωμεν ποῦ σοι τὰ τῆς ἐλπίδος, μᾶλλον δὲ τὰ τῆς ἀπάτης, περιστήσεται.» Καὶ παραυτίκα κελεύει τοῦτον ὑπ' ἀνδρῶν γενναίων ἰσχυρῶς ἐκταθέντα βουνεύροις ἀπηνῶς καταξάινεσθαι. Τοῦ δὲ μάρτυρος ἐπὶ πολὺ τὴν τιμωρίαν ταύτην ἀνδρικῶς ὑπομένοντος, προσέταξε πάλιν ὁ βασιλεὺς ξύλω τοῦτον ἀναρτηθέντα κοντῷ κρουσθῆναι κατὰ τῆς γαστροῦς πρὸς τὴν κρυφίαν τῶν σπλάγχχνων αὐτοῦ σύνθεσιν ὡς ὕδωρ εἰς γῆν ἐκχυθῆναι. Τοῦ δὲ κοντοῦ μολύβδου δίκην ἀποστραφέντος εἰς τὰ ὀπίσω, εἶπεν ὁ ἅγιος μάρτυς· «Εὐχαριστῶ σοι, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὅτι τὴν ῥομφαίαν τοῦ ὑπηρέτου τοῦ διαβόλου ἀπέστρεψας ἀπ' ἐμοῦ καὶ τὸ καθ' ἡμῶν φρύαγμα τοῦ τυράννου καθεῖλες.»

Τούτοις χρωμένου τοῦ δικαίου τοῖς ῥήμασι, μανίας δεινότερας ὑποτρέφει νέφος τὸν ἀσεβῆ καὶ ὄνυξι σιδηροῖς ἐκέλευσεν αὐτὸν ξάινεσθαι καὶ τούτου γενομένου ἤλοις προστάττει τοὺς πόδας αὐτοῦ ξυλίνῳ προσηλωθῆναι βωμῶ καὶ ἀφειδῶς ἀγκωνίσκοις κατατιτρώσκεσθαι. Τοῦ δὲ μακαρίου μάρτυρος καὶ τὴν τοιαύτην βάσανον καρτερῶς ὑποφέροντος, κελεύει τοῦ βωμοῦ τοῦτον ἀποκαθηλωθέντα εἰς τὴν φρουρὰν ἀπενεχθῆναι καὶ

τοὺς αὐτοῦ πόδας ἐν τῷ τῶν κακούργων ἐκπιασθῆναι ξύλω, ὑφ' ὃ ἀπλωθῆναί τε αὐτὸν τῷ ἐδάφει καὶ σχοινοῖς διαταθῆναι καὶ λίθον ὄντα βαρύτατον ἐπιτεθῆναι τοῖς στέροισι, ὥστε τῇ βιαιοτάτῃ συντριβῆ τὴν ψυχὴν ἀπορῥῆξαι. Ἰπὸ πολλῶν τοίνυν ἀνδρῶν μηχανῇ τινι βασταχθέντος τοῦ λίθου καὶ τῷ τοῦ δικαίου στήθει ἐπιτεθέντος αὐτὸς μεγάλη τῇ φωνῇ εἶπεν· «Εὐχαριστῶ σοι, Κύριε ὁ Θεός μου, ὅτι κατηξιώθην δέξασθαι τὸ τοιοῦτον βάρος ἐν τῇ καρδίᾳ μου τὸ ὀφείλον ἐν ἐμοὶ στηρίζαι τὸ ἀμετάθετον τῆς εἰς σέ ὁμολογίας.» Ὁ μὲν οὖν ἀήττητος μάρτυς διὰ πάσης τῆς νυκτὸς ὑπὸ τὸν λίθον ἐκτεταμένος ἔκειτο τῷ ἐκείνου δεινῶς ἐναποθλιβόμενος βάρει.

Ὁ δὲ βασιλεὺς τῇ ἐπαύριον γνοὺς διὰ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα τεταγμένων ζῆν αὐτὸν ἔτι κελεύει μέγιστόν τινα κατασκευασθῆναι τροχὸν δυοῖ στύλοις μετεώρως φερόμενον ἐν σχήματι πιεστηρίου τεκτονικοῦ, δοκὸν δέ τινα μακρὰν ἐν τῇ γῆ καταντικρῦ τῶν τούτου ἀψίδων ὑποτεθῆναι, ἐν ἧπερ ἤλοι ὀξεῖς καὶ ἄλλα τινὰ διάφορα ξίφη προσφυῶς ἐμπεπαρμένα ἐτύγγανον. Ἀπαρτισθέντος δὲ τοῦ τοιούτου ὀργάνου, προσέταξεν ὁ ἀσεβέστατος βασιλεὺς ἀχθέντα τὸν ἅγιον βληθῆναι ἐν αὐτῷ. Ὡς δὲ κατὰ τὸν τόπον, ἐν ᾧπερ ἦν ὁ τροχός, αὐτὸν ἦγαγον, θεασάμενος τέχνῃ σατανικῇ κατεσκευασμένον τὸ τοιοῦτον ὄργανον, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπε· «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ ὑπεράγαθος Θεός μου, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι με τὸν ἀνάξιον εἰς τὸν παρόντα κληρὸν ἐκάλεσας. Αὐτὸς οὖν, ὁ ἐν μέσῳ δύο ληστῶν σταυρωθεὶς καὶ ὑπὲρ τῆς ἀνθρώπου σωτηρίας θανάτου γευσάμενος ἀθάνατος ὑπάρχων, δός μοι τῆς εἰς σέ πίστεως ἀκλινη τὴν ὁμολογίαν ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ καὶ φύλαξόν μου τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου μηχανουργίας.»

Ταῦτα τοῦ δικαίου προσευχομένου, οἱ ὑπῆρέται νεύσαντος αὐτοῖς τοῦ τυράννου ὥσπερ ἄγριοι θῆρες τοῦτον ἀρπάσαντες

καὶ ταῖς ἀψῖσι τοῦ τροχοῦ προσαρμόσαντες χεῖρας μὲν αὐτοῦ καθηλοῦσιν ἤλοις ἐν αὐταῖς καὶ τοὺς πόδας, αὐχένα δὲ καὶ ὄσφυν καὶ ἰγνύας πέδαις σιδηραῖς δῆσαντες καὶ συσφίξαντες οὕτω μαγγάνοις τὸν τροχὸν ἤρξαντο στρέφειν. Ἄλλ' ἦν ἰδεῖν ὑπομονὴν ἀνωτέραν καὶ προθυμίαν σωματικῆς πάσης ἀνάγκης ὑψηλοτέραν· τοῦ γὰρ τροχοῦ σὺν πολλῶ τῷ ροίζῳ περιστρεφομένου καὶ τοῖς ἐν τῇ δοκῷ ξίφεσι τὸ τοῦ μάρτυρος σῶμα σφοδρότερον καταρῥάσσοντος, διεσπῶντο μὲν αἱ τούτου σάρκες ἐλεεινῶς, ὅστ'α συνετρίβοντο, μέλη ἀπετέμεντο, αἱμάτων κατὰ γῆς ἐφέροντο ῥύακες, οἱ παρόντες καὶ τοῦτον ὠμῶς αἰκίζόμενον καθορῶντες τὰς ὄψεις ἀπέστρεφον. Ὁ δὲ μάρτυς, ὡ ψυχῆς ἀνδρείας, ὡ γενναίου φρονήματος, καθάπερ ἐπὶ στιβάδος κείμενος οὕτω διέκειτο· ἔρωσ γὰρ ἀκραιφνῆς τε καὶ γνήσιος τῶν μὲν ἔξωθεν προσπιπτόντων ἀνιαρῶν πάντων καταφρονεῖ, πρὸς ἐν δὲ τὸ ποθούμενον ἐκβιάζεται συννεύειν τὸ φρόνημα.

Θεασάμενος δὲ ὁ Διοκλητιανὸς δεινῶς κατατμηθέντα τὸν ἅγιον καὶ οἰθηθεὶς τῇ χαλεπῇ ταύτῃ βασάνῳ τοῦτον ἐναποψῦξαι, μέγα τι καὶ διαπρύσιον ἐξεβόησεν· «Ἐωράκατε πάντες οἱ περιεστῶτες, ὡς οὐκ ἔστι Θεὸς ἕτερος πλὴν Ἀπόλλωνος καὶ Ποσειδῶνος, Ἡρακλέους τε καὶ Διὸς καὶ τῆς μεγάλης Ἀρτέμιδος. Ποῦ νῦν ἔστιν ὁ Θεὸς Γεωργίου; πῶς οὐκ ἐπέστη τῶν ἡμετέρων αὐτὸν ἐξαρπάσων βασάνων;» Κελεύσας οὖν ἐν τῷ τροχῷ διαμένειν τὸν ἀθλητὴν εἰς ἐξουδένωσιν δῆθεν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ὁρώντων κατάπληξιν αὐτὸς εἰς τὰ βασίλεια ᾤχετο. Ἦδη δὲ ὥρας γεγонуίας ἐβδόμης, ἤχος ἠνέχθη φοβερὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ φωνὴ ἤλθε λέγουσα· «Ἀνδρίζου, Γεώργιε, καὶ ἀδίστακτος ἔσο· πολλοὶ γὰρ πιστεύουσι διὰ σοῦ εἰς ἐμέ.» Οἱ μὲν οὖν φυλάττοντες αὐτὸν στρατιῶται ἐκ τῆς γενομένης θροηθέντες ἠχῆς καὶ δείματος δεινοῦ πληρωθέντες, ἧ ποδῶν εἶχον οἱ δυσσεβεῖς, ἐδραπέτευον. Ἄγγελος δὲ Κυρίου ἐκ

τοῦ οὐρανοῦ καταβάς διέρρηξε τὰ δεσμὰ καὶ τοῦ θανατηφόρου ὀργάνου τὸν γενναῖον ἐξείλετο καὶ τὸ σῶμα σῶον καὶ ἄρτιον ἀποκαταστήσας ἤσπασατο αὐτὸν ἐν ἀγίῳ φιλήματι λέγων· «Χαίροις ἀληθῶς ἐν Κυρίῳ, Γεώργιε· μακάριος εἶ ὄντως καὶ τρισμακάριος, ὅτι ὑπὲρ τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ σοῦ παρέδωκας καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς θάνατον· ἐνδυναμοῦ τοίνυν καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν αὐτῷ τῷ Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ· τῷ τῶν χαρίτων γὰρ στεφάνῳ ὁ τῆς δόξης σε κατακοσμήσειε βασιλεὺς τὴν ἀσέβειαν τροπώσαμενον.»

Τούτων ἀκούσας τῶν ῥημάτων ὁ μάρτυς καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν νευρωθεὶς ἐρρώμενέστερον ἐπὶ τὰ βασίλεια ὤρμησεν· «Ἰψώσω σε», λέγων, «ὁ Βασιλεὺς μου καὶ ὁ Θεός μου, καὶ εὐλογῆσω τὸ ὄνομά Σου εἰς τὸν αἰῶνα· κατεύθυνον ἐπὶ Σὲ τὰ διαβήματά μου, Κύριε, Κύριε, καὶ μὴ κατακυριεύσάτω μου πᾶσα ἀνομία.» Μαθὼν δὲ πρὸς τινος τῶν συναντώντων, ὡς ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἐν τῷ τοῦ Ἀπόλλωνός ἐστιν εἰδωλείῳ κνίσαις θυσιῶν αὐτὸν καὶ σπονδαῖς θεραπεύων, ἐκεῖ καὶ αὐτὸς παραγίνεται καὶ εὐρών αὐτοὺς ἀναισθητῶς τοῖς νεκροῖς εἰδώλοις λατρεύοντας καὶ λίαν μὲν ἀνιαθεὶς ἐπὶ τῇ πωρώσει τοῦ τοσοῦτου λαοῦ καὶ ἀπωλείᾳ, ζήλῳ δὲ θείῳ ἐπὶ πλεῖον τὴν καρδίαν πυρποληθεὶς λεόντειόν τε βρύξας κατὰ τῶν ὀλεθρίων δαιμόνων καὶ τὸν συνηθροισμένον λαὸν νεανικῶς παραγκωνισάμενος καὶ καταστάς ἐν μέσῳ διαλύει μὲν αὐτίκα τὸν βδελυρὸν ἐκεῖνον καὶ μιαιώτατον σύλλογον, τάραχον οὐ μικρὸν ἐγείρας τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ· περικόπτει δὲ τέως καὶ τὴν τῶν δαιμόνων μυσαρὰν τελετὴν τοιαῦτα δημηγορῶν· «Ἔως πότε τὰς ἰδίας ψυχάς, ὧ ἄνδρες, τοῖς δαίμοσι καταθύετε; ἕως πότε τῷ τῆς ἀθείας κατεχόμενοι ζόφῳ καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς μύοντες ὀφθαλμοὺς οὐ βούλεσθε τῷ τῆς δικαιοσύνης ἀτενίσαι ἡλίῳ; γινῶτε, πεπλανημένοι καὶ μάταιοι, ὡς ἅπαντες οἱ τοῖς ἀκα-

θάρτοις προσπελάζοντες δαίμοσιν ἀκάθαρτοι κατ' ἐκείνους και βδελυκτοὶ τυγχάνουσι. Προσδράμετε τῇ αἰωνίῳ ζωῇ, ἵνα μὴ θάνατος ὑμῶν κυριεύσῃ· προθυμήθητέ ποτε βλέψαι πρὸς τὸ ἄχρονον φῶς, ἵνα φωτὸς και ἡμέρας γένησθε τέκνα· δαίμονές εἰσι τὰ σεβάσματα ὑμῶν, ἀδελφοί, τῷ ἀσβέστῳ πυρὶ τοὺς πειθομένους αὐτοῖς παραπέμποντες· Θεὸς ἐστὶν ἀληθῆς ὁ Χριστός, ὁ ἐμὸς Θεὸς τοὺς αὐτῷ πειθαρχοῦντας ἑαυτῷ συνδοξάζων και συζωοποιῶν.»

Ταῦτα κοινηῖ. Πρὸς τὸν βασιλέα δὲ τὴν ἀποστροφὴν ποιησάμενός φησι πρὸς αὐτόν· «Ἐπίγνωθί με, βασιλεῦ, και τὸν παρ' ἐμοῦ σοι εὐαγγελιζόμενον Θεόν, τὸν ἐκ τοῦ χαλεποῦ μηχανήματός με ῥυσάμενον, οὐπὲρ εἰς ἀπώλειαν ἐμὴν κατεσκευάσας, ὡς ἐνόμισας.» Θαμβηθεῖς οὖν ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς μόλις ποτὲ ναρκῶσαν τὴν γλῶτταν κινήσας πρὸς τὸν μάρτυρα ἔφη· «Τίς εἶ, ὃ ἄνθρωπε, ὁ τὴν μὲν τῶν θεῶν ἐπιταράττων θυσίαν, ἡμῖν δὲ πᾶσι θόρυβον ἐνειείς;» ὁ δὲ ἅγιος μάρτυς· «Ἐγὼ εἰμί», φησι, «Γεώργιος, ὁ τὴν εἰς τὸν ζῶντα Θεὸν εὐσεβῆ πίστιν κηρύττων ὑμῖν και ἔργῳ τούτου τὴν δύναμιν βεβαιῶν, ὃς οὐ μόνον ἐκ χειρὸς παρανόμων, ἀλλὰ δὴ και ἐξ ἐναντίας ἀπάσης προσβολῆς και θανάτου παντὸς τοὺς ἐπ' αὐτῷ πεπειθότας ἐλευθεροῖ.» Ἀκριβέστερον δὲ αὐτῷ ἀτενίζων ὁ βασιλεὺς ἔλεγεν, ὅτι· «Τάχα τὸ εἶδωλον αὐτοῦ ἐστὶν ὡς βιοθανοὺς και χλευάζει ἡμᾶς.» Ὁ δὲ Μαγνέντιος· «Οὐχί», φησι, «ἀλλ' ὅμοιος αὐτῷ ἐστι», και ὁ μάρτυς· «Ἐγὼ εἰμι Γεώργιος», ἔλεγεν, «ὁ τοῦ Χριστοῦ δοῦλος, μὴ οὖν ἀμφιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περὶ ἐμοῦ· ἀλλ' ἐναργῶς τὴν τοῦ Θεοῦ μου δύναμιν ἐπιγνόντες πιστεύσατε ἀνενδοιάστως εἰς αὐτόν. Οὗτος γάρ ἐστι μόνος Θεὸς ἀληθινός, ὁ τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ φέρων τὰ πάντα και τοὺς νεκροὺς ζωοποιῶν.»

Ταῦτα τοῦ ἁγίου μετὰ παρρησίας βοῶντος, Ἀνατολίός τις

καὶ Πρωτολέων οἱ στρατηλάται σῶον καὶ σφριγῶντα ὄρωντες τὸν ἤδη δόξαντα τοῖς νεκροῖς ἠριθμηθῆναι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πανοικί συνάμα καὶ ἑτέροις πολλοῖς καὶ ἀνεβόησαν ὁμοθυμαδόν· «Εἷς Θεὸς ὁ τῶν Χριστιανῶν Θεός», λέγοντες· «ἄληθῶς οὗτος μόνος Θεὸς καὶ οὐκ ἔστιν ὁμοιος αὐτῷ, ὅς ἐκ πάσης θλίψεως ρύεται τοὺς ἐλπίζοντας ἐπ' αὐτόν.» Θυμωθεὶς οὖν ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε πάντας αὐτοὺς πόρρω τῆς πόλεως ἐν ἐρήμοις τόποις ἀπενεχθῆναι ἀναιρεθῆναι. Πορευόμενοι δὲ ἐπὶ τὴν τελείωσιν συμφώνως ἔκραζον ἅπαντες· «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς Γεωργίου, πρόσδεξι ἐν εἰρήνῃ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καταξιῶν ἡμᾶς τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων σου, τὴν τῆς εἰς σὲ πίστεως βραδυτάτην ὁμολογίαν ἡμῶν ταύτην λογισάμενος εἰς δικαιοσύνην καὶ ἀπολύτρωσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.»

Μαθοῦσα δὲ τὰ πάντα τὰ κατὰ τὸν ἅγιον μάρτυρα καὶ ἡ βασιλὶς Ἀλεξάνδρα ἐπίστευσε καὶ αὐτὴ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ παλατίου ἐξελθοῦσα μετὰ παρρησίας πρὸς τὸν βασιλέα ἐβόησε λέγουσα· «Γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὡς καγὼ Χριστιανὴ εἰμι καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Γεωργίου κηρυττόμενον Θεὸν σέβομαι.» Ὁ δὲ Μαγνέντιός φησι πρὸς αὐτήν· «Καὶ τίνος ἔνεκεν, ὦ κυρία βασίλισσα, ἀθανάτους θεοὺς ἀθετήσασα εἰς τὸν ἐσταυρωμένον πεπίστευκας;» ἡ δὲ εἶπε· «Τοῦ κρείττονος ὀρεγομένη, τοῦ ἐλάττονος κατεφρόνησα.» Καὶ ταῦτα εἰποῦσα τοῦ συλλόγου ἐξῆλθεν ἐρριζωμένην τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἐν τῇ καρδίᾳ ἔχουσα. Ταύτην πολλαὶ τῶν συγκλητικῶν γυναικῶν θερμῶς οὕτω πιστεύσασαν θεασάμεναι, ἐπεὶ ἦσαν ἤδη τὰ κατὰ τὸν μέγαν Γεώργιον θεασάμεναι, καὶ αὗται τὰ διὰ τῆς φήμης ἐγνωκυῖαι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Κύριον μετὰ καὶ ἑτέρων γυναικῶν πολλῶν.

Ἵπερζέσας οὖν ὁ βασιλεὺς τῷ θυμῷ διὰ ταῦτα κελεύει τὸν

ἅγιον μάρτυρα ἐν λάκκῳ ἀσβέστου βληθῆναι προσφάτως σβεσθείσης καὶ ἐπὶ τρεῖς αὐτὸν διαμεῖναι ἡμέρας, προστάξας τὸν ἀσβέστου λάκκον τηρεῖσθαι, ἵνα μὴ τις γένηται δόλος, φησί. Μετὰ δὲ τὰς τρεῖς ἡμέρας εἶπεν ὁ βασιλεὺς· «Πορευθέντες στρατιῶται ἐξαγαγέτωσαν τὰ τοῦ βιοθανοῦς ἐκείνου ὅστᾳ καὶ ἀσφαλῶς ταῦτα κατακρυψάτωσαν.» Τῶν οὖν στρατιωτῶν ἐπὶ τὸν τῆς ἀσβέστου λάκκον ἀφικομένων, συνῆλθε καὶ πλῆθος ἀριθμὸν ὑπερβαῖνον τὸ συμβᾶν θεωρήσαι. Καὶ δὴ τῆς ἀσβέστου θᾶπτον ἢ λόγος ἀρθείσης εὐρέθη ὁ ἅγιος τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Γεώργιος ὅλως ὑγιῆς μηδὲ τὸν τυχόντα σπῖλον ἐν τῷ σώματι ἔχων. Ἄγγελος γὰρ Κυρίου συνῆν αὐτῷ ἀβλαβῆ διαφυλάττων ἐκ τῆς ἀσβέστου. Ὡς δὲ πάντες ἐθεάσαντο παρ' ἐλπίδα τὸν ἅγιον ἀσινῆ, ἐκραύγασαν λέγοντες· «Μέγας ὁ Θεὸς Γεωργίου καὶ οὐκ ἔστι θεὸς ἕτερος πλὴν αὐτοῦ, ὃς πάσης ἀνάγκης ἐξαρπάξει τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν», καὶ ἡ βασιλὶς δὲ Ἀλεξάνδρα τοῦ γεγονότος ὡς ἦσθετο, ὁρόμῳ τὸν τόπον καταλαμβάνει βοῶσα· «Εἶς ἔστι Θεὸς μόνος, ὁ τῶν Χριστιανῶν, εἰς ὃν πιστεύων Γεώργιος τὴν τῶν εἰδώλων πλάνην παραδειγματίζει καὶ ἐκταράσσει.»

Ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε παραστῆναι τὸν ἅγιον καὶ φησι πρὸς αὐτόν· «Εἰπέ ἡμῖν, τίς ὁ ζωοποιήσας σε;», ὁ ἅγιος Γεώργιος εἶπεν· «Οἶδα καὶ πέπεισμαι σαφῶς, ὡς εἰ καὶ αὐθις ὑμῖν ἀληθὲς εἶπω, οὐ μὴ πιστεύσητε· πλὴν ἕνεκεν τῶν τῷ Θεῷ μου προσερχομένων καὶ πιστευόντων ἀναγκαῖον εἰπεῖν· γινῶτε οὖν ἅπαντες ὑμεῖς οἱ τῶν ἐμῶν ἄρτι ῥημάτων ἐπακροώμενοι, ὅτι Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος καμὲ ἀπὸ τῆς τῶν βασάνων ὑμῶν πείρας διαφυλάττει καὶ πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν ἐκ πάσης κακώσεως ῥύεται παντοδύναμος ὢν. Ἴδού εἶπον ὑμῖν.»

Τούτων οὖν ὑπὸ τοῦ θαυμαστοῦ Γεωργίου ῥηθέντων, φαρ-

μακός τις ἐκεῖ τότε παρὼν Ἀθανάσιος τοῦνομα καὶ τὸ τοῦ μάρτυρος ἀκαταγώνιστον θεασάμενος ζήλω δαιμονίῳ ληφθεὶς χαριζόμενος δῆθεν τῷ βασιλεῖ μεγάλη τῇ φωνῇ εἶπεν· «Ἴνα τί, ὦ ἄνδρες, μὴ σοφωτάτη τινὶ ἐπινοία τὸν κατάρατον τοῦτον ἀπόλλυτε, ἀλλὰ τῇ αὐτοῦ πονηρίᾳ πυκτεύειν οὕτω καὶ ταλαιπωρεῖσθαι τὸν τῆς οἰκουμένης δεσπότην ἀνέχεσθε; ἐγὼ τὸν τοῦ βασιλέως ἀντίπαλον Γεώργιον οἰκτίστῳ μόρῳ τῆς ζωῆς ταύτης στερήσας τοὺς ἀθανάτους ἐκδικήσω θεούς.» Ὁ δὲ βασιλεύς φησι πρὸς αὐτόν· «Καὶ τίς ἄρα σοῦ ἐστὶν ἡ ἐπίνοια καὶ ποία ἄρα τυγχάνει, ἢ τὸν ἀλιτήριον τοῦτον ἀναρπάσει τοῦ βίου;» καὶ ὁ Ἀθανάσιος· «Κελεύσει τοῦ κράτους ὑμῶν εἶπω, μέγιστε καὶ ἀήττητε βασιλεῦ· ποτίσω αὐτὸν δηλητήριον φάρμακον, δι' οὗπερ ἐν ἀκαριαίᾳ καιροῦ ῥοπῇ τὰ τούτου ἔγκατα εἰς λεπτὰ συγκοπέντα οἰκτρῶς ἐπ' ὄψει πάντων ὑμῶν ὀδυνηρῶς ἐξεμέσει καὶ βιαίως τὸ ζῆν ἀπορῥήξει.» Ἦσθη ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ὁ βασιλεύς καὶ «ὦ φίλτατε», πρὸς Ἀθανάσιον εἶπεν, «ἐπακολουθησάτω δὴ θᾶπτον τὰ ἔργα τοῖς ῥήμασιν, ὅπως τοῦτον ἰδὼν τὸν βίον πικρῶς καταστρέψαντα ἀναψυχὴν μικρὰν γοῦν εὖρω τῆς ἀλγηδόνης· ὅραξ γάρ, ὅπως κατατρύχει μου τὴν ζωὴν καὶ κατῶδονον ἀπεργάζεται ταῖς ποικίλαις περιεργίαις ὁ ἀλαζὼν οὗτος καὶ πάντολμος καὶ πικροτάτου θανάτου ἐπάξιος.» Ἀθανασίου τοίνυν ἐνεγκόντος τὸ φάρμακον, εἶπεν ὁ βασιλεύς· «Ἐπειδὴπερ καταθυμίως ἔχω τὸ τοῦ δηλητηρίου ἐναργές ἀναμφισβητήτως βεβαιωθῆναι, ἐξαχθεὶς εἰς τῶν κακούργων τῆς φυλακῆς ποτισθήτω ἐκ τούτου, καὶ τότε σαφῶς εἰσόμεθα, εἰ μὴ τίς ἐστι πρὸς Γεώργιον Ἀθανασίῳ προσπάθεια.» Ἀπογευσάμενος οὖν ὁ κακούργος τοῦ χαλεπωτάτου δηλητηρίου παραυτίκα τῇ γῇ προσαραχθεὶς ἐλεεινῶς ἐσπαράττετο, ἀφρόν τε σὺν αἵματι τοῦ στόματος ἐκτινάσσωσιν καὶ τὴν τῶν σπλάγχχνων οἰκονομίαν κατατετμημένην ὁ δύστηνος ἀπεμῶν ὀδύναις ἐναπέψυξεν

ἀφορήτοις. Ἠγαλλιᾶτο λίαν ἐπὶ τῷ γεγονότι Διοκλητιανός καὶ πρὸς τὸν μάρτυρα ἔφησε· «Κατέλαβέ σε λοιπὸν ὁ τῆς ἀπωλείας σου καιρὸς, ἄθλιε· νῦν ἀπελεγχθήσονται σου αἱ γοητεῖαι.» Ταῦτα ἔλεγεν ὁ βωμολόχος καὶ παμμίαιρος τύραννος οὐκ εἰδὼς ὅτι πλατὺν ὀφλήσει τὸν γέλωτα καὶ τὴν κωμωδίαν. Κελεύει οὖν Ἀθανασίῳ δοῦναι τῷ δικαίῳ τὸ φάρμακον. Πάντων οὖν ἀτενιζόντων τῷ μακαρίῳ καὶ τῶν μὲν συμπαθῶς θρηγούντων αὐτῷ, τῶν δὲ φείσασθαι ἑαυτοῦ καὶ τῷ τοῦ βασιλέως εἶξαι θελήματι λιπαρούντων, αὐτὸς μηδενὸς τούτων ποιησάμενος λόγον τῶν τοῦ Ἀθανασίου χειρῶν ἀφαρπάσας τὸ δηλητήριον καὶ τοῦτο τῇ αὐτοῦ δεξιᾷ σφραγίσας πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν καὶ Θεὸν ἀνεβόησε· «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ εἰπὼν περὶ τῶν εἰς σέ πιστευόντων ὅτι, κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάβῃ, δεῖξον κἀνταῦθα τὴν δυναστείαν Σου.» Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐξέπιε τὸ δηλητήριον ἅπαν, ὥσπερ τις διψῶν ἡδύ τι καὶ διειδέστατον πόμα ἐκπίνει. Πάντων δὲ προσδοκῶντων τὰ ὅμοια τῷ κακούργῳ πείσεσθαι τοῦτον, αὐτὸς λαμπρᾷ τῇ φωνῇ πρὸς τὸν τύραννον ἔφησεν· «Εἰς μάτην κοπιᾷς, ὦ βασιλεῦ, εἰκῆ καθ' ἡμῶν χαλεπαίνων καὶ ποικίλους ἡμῖν θανάτους ἐπινοῶν· πλήν γινῶθι, ὡς οὔτε δηλητήρια φάρμακα οὔτε πῦρ ἢ προηστῆρες, οὐ καταπέλται, οὐ τροχοί, οὐκ ἀρθρέμβολα, οὐκ ἄγριοι θῆρες, οὐκ ἄλλη τις δριμεῖα καὶ ἀνυπόστατος βάσανος ἀποστῆσαί με δυνήσεται τῆς εἰς τὸν δεσπότην μου Χριστὸν πίστεως.» Ταῦτα τοῦ θαυμασίου φήσαντος Γεωργίου, πολλοὶ τῶν τε παρόντων ἀσινῆ τοῦτον ἐκ τῆς τοῦ δηλητηρίου ἐνεργείας διαμείναντα θεασάμενοι, ἔτι δὲ καὶ μετὰ παρῶρησίας δημηγοροῦντα ἦσαν σὺν Ἀθανασίῳ τῷ φαρμακῷ λέγοντες· «Μέγας ὁ τῶν Χριστιανῶν Θεός, εἰς ὃν ἀπὸ τῆς δεῦρο πιστεύομεν τὴν πατροπαράδοτον τελείως ἡμῶν ἀπαρνούμενοι πλάνην.» Τούτων τῶν λόγων ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ θυμῷ βαρυτέρῳ διακαυθεὶς τὴν ψυχὴν ἐκείνους μὲν ἔξω τῆς

πόλεως ἀναιρεθῆναι κελεύει, πρὸς δὲ τὸν ἀήττητον Γεώργιον εἶπεν· «Ἐγὼ σου τὰ σοφίσματα καὶ τὰς μαγγανείας ἀπελέγξας διαλύσω, κατάρατε καὶ τῆς τῶν θεῶν εὐμενείας ἀλλότριε.»

Καὶ προστάττει κρηπίδας γενέσθαι σιδηρᾶς ἤλους ἐχούσας ὀξεῖς καὶ πυρακτωθείσας ταύτας, ὥστε σπινθῆρας ἐκπέμπειν, λαβίσι τοῖς τοῦ δικαίου ποσὶν ἐμβληθῆναι καὶ τυπτόμενον ἐπὶ πλεῖστον ἐλαύνεσθαι καὶ οὕτως αὐθις ἄχρι τοῦ δεσμωτηρίου τοῦτον ἐπανακάμψαντα τηρεῖσθαι ἀσφαλῶς ἐν αὐτῷ.

Ὁ δὲ καρτερικώτατος τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Γεώργιος τὴν χαλεπὴν ταύτην τιμωρίαν προθύμως δεξάμενος ἔσωθεν μὲν τῷ θείῳ ζήλῳ τὴν ψυχὴν ἐπυρπολεῖτο καὶ ἀνεφλέγετο, ἔξωθεν δὲ τῷ αἰσθητῷ πυρὶ τὸ σῶμα κατακαιόμενος, ὑπὸ τε τῶν ἐναγῶν ἐκείνων καὶ βεβήλων ἀνδρῶν ῥοπάλοις μανιωδῶς ὥσπερ τι τῶν ἀψύχων τυπτόμενος καὶ βαδίζειν ἀδυνατῶν ἡρέμα πως ἐπέλεγεν ἑαυτῷ· «Τρέχε, Γεώργιε, ἐπὶ τὸν κατειληφότα σε κληῖρον.» Καὶ μετὰ δακρύων προσευχόμενος ἔλεγε· «Κύριε, Κύριε, ὁ Θεός μου, ὁ Σωτὴρ τῶν θλιβομένων, ἡ καταφυγὴ τῶν διωκομένων, ἡ ὑπομονὴ τῶν διὰ τὸ ἅγιόν Σου ὄνομα πασχόντων, ὁ τῆς μὲν ψυχῆς μου τὴν ἀσθένειαν ἐπιστάμενος, μὴ ἐγκαταλίπης με τὸν σὸν δοῦλον, μηδὲ ἀπελεγχθεῖν τὸ τῆς ἐμῆς φύσεως ἀδρανὲς ἐπὶ τῶν ἀσεβῶν τούτων δέομαί σου, μήποτε εἴπωσιν οἱ δυσσεβεῖς οὗτοι καὶ ἄθεοι· Ποῦ ἐστὶν ὁ Θεὸς Γεωργίου; μήποτε εἶπη ὁ ἐχθρὸς ἐπ’ ἐμοί· Ἴσχυσα πρὸς αὐτόν.» Ταῦτα προσευχομένου αὐτοῦ, ἠνέχθη φωνὴ ἐξ οὐρανῶν λέγουσα· «Θάρσει, Γεώργιε· ἐγὼ γάρ εἰμι μετὰ σοῦ.» Ταύτης τῆς φωνῆς ἀκούσας καὶ δυναμωθεὶς ὁ αἰοίδιμος μικρὰ φροντίσας τῶν πεπυρακτωμένων κρηπίδων καὶ τῶν ὀξυτάτων ἤλων, οἷς τοὺς πόδας ἐμπεπαρμένος ἤλαύνετο, πᾶσαν τὴν ὀδυνηρὰν ἐκείνην ὁδὸν διήνυσεν ἄχρι τῆς φυλακῆς.

Καὶ βληθεὶς ἐν αὐτῇ πάλιν τῇ ἐξῆς πρὸ τοῦ βήματος ἔστη.

καὶ φησὶ πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς· «Μέχρι τίνος θρασυνόμενος ταῖς βασάνοις ἐγκαρτερεῖς;» πρὸς ὃν ὁ ἅγιος ἀπεκρίνατο· «Ἐγὼ μὲν τὰς παρὰ τοῦ Θεοῦ μου δεχόμενος ἀντιλήψεις πάσας τὰς βασάνους ὑμῶν ἀνδρικῶς ὑφιστάμενος ἕστηκα μαρτυρῶν τῇ δυνάμει τοῦ μόνου Θεοῦ καὶ τῇ εἰς αὐτὸν ἐλπίδι καθοπλισάμενος βέλη νηπίων τὰς παρ' ὑμῶν προσφερομένας μοι τιμωρίας λογίζομαι· ὑμεῖς δὲ πεπηρωμένοι τῷ ὄντι τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὺς ποῖαν ἐλπίδα κέκτησθε κωφοῖς εἰδώλοισι καὶ ἀνοήτοις λατρεύοντες καὶ ξοάνων ἀψύχων παίγνιον καθιστάμενοι; αἰσχύνθητε οὖν θεοὺς ὀνομάζοντες τοὺς ἐν ἀσελγείαις καὶ φόνοις πρὸς βραχὺ μὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ βεβιωκότας, νῦν δὲ κολαζομένους ἐν τῷ ἀσβέστῳ πυρὶ, ὅπερ μένει καὶ πάντας τοὺς σεβομένους αὐτούς.» Ἐκπληκτοὶ δὲ γεγονότες ἐπὶ τοῖς τοῦ μακαρίου μάρτυρος λόγοις κελεύουσι βουνεύοις αὐτὸν παρανόμως συγκόπτεσθαι· ὁ δὲ τῶν δημίων τοῖς σιδηροῖς ὄνουξι σπαραττόντων τὰς σάρκας φαιδρὸς καὶ γεγανυμένος ἦν ὡς ἄλλου τινὸς τὴν βάσανον ὑπομένοντος.

Μαγνέντιος δὲ φιλανθρωπίας ἔργον ἐπιδειξάμενος κατενεχθῆναι τοῦ ξύλου τὸν ἅγιον ἐξητήσατο. Οὗ γενομένου ὑπολαβὼν φησὶ πρὸς αὐτόν· «Εἰ βούλει κατὰ τὰς σὰς παραινέσεις προσελθεῖν ἡμᾶς τῷ θεῷ σου καὶ πιστεῦσαι εἰς αὐτόν, δεῖξον ἡμῖν σημεῖόν τι παρ' αὐτοῦ ἕνα τῶν ἐν τῇ κατέναντι ἡμῶν σορῶν κειμένων νεκρῶν ἀναστῆναι ποιήσας.» Ὁ ἅγιος Γεώργιος εἶπε· «Τῷ Θεῷ μου ῥάδιόν ἐστι καὶ εὐχερὲς τῷ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντι καὶ νεκρὸν ἀναστῆσαι· ἀλλ' ὑμεῖς ὑπὸ βαθεῖ σκότῳ τῆς ἀσεβείας κείμενοι καὶ τῇ τοῦ δυσμενοῦς ἀπάτῃ βεβακχευμένοι καὶ τούτου γενομένου ἄπιστοι διαμενεῖτε καὶ ἄθεοι· πλὴν ἀλλὰ διὰ τὸ περιστῶς πλῆθος θαρρῶν τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία ἐπιβοῶμαι τοῦτον ἐπ' ὄψεσι πάντων ὑμῶν τὸ σημεῖον ἐργάσασθαι.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν γόνυ κλίνας

μακράν εὐχὴν μετὰ δακρῶν ἀπέτεινεν. Ἀναστὰς δὲ καὶ χεῖρας πρὸς οὐρανὸν διάρας σταυροειδῶς ἐκ βάθους καρδίας ἐφθέγγατο· «Χριστέ Βασιλεῦ, ὁ διὰ τῆν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν ξύλω προσπαγεῖς καὶ τὸν ἐπονείδιστον θάνατον ὑποστάς, ὁ πάντας ἀνθρώπους θέλων σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ὁ διὰ τῶν ἁγίων Σου ἀποστόλων μεγάλα σημεῖα καὶ τέρατα ἐργασάμενος πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν πεπλανημένων ἐθνῶν, αὐτὸς καὶ νῦν ἐπάκουσον τῆς προσευχῆς τοῦ Σοῦ δούλου καὶ ἀνάστησον ἐκ τῆς σοροῦ ταύτης ἓνα τῶν κειμένων νεκρῶν εἰς δόξαν τοῦ προσκυνητοῦ Σου ὀνόματος καὶ τοῦ συνανάρχου Σου Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.» Ταῦτα τοῦ ἁγίου προσευξαμένου, σεισμὸς οὐ μικρὸς γέγονε καὶ τοῦ τῆς σοροῦ καλύμματος χαμαὶ πεσόντος ἀνέθορέ τις, ὃ τοῦ θαύματος, τῶν πάλαι σεσηπότων καὶ διεφθορότων νεκρῶν. Καὶ τοῦ πλήθους ὄρωντος παντός, προσδραμῶν τῶν τοῦ μάρτυρος ποδῶν ἐπέλαβετο λέγων· «Δέομαί σου, δοῦλε τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰψίστου, δός μοι τὴν ἐν Χριστῷ σφραγιδα.» Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἅγιος εἶπεν αὐτῷ· «Εἰ πιστεύεις εἰς τὸν ζωοποιήσαντά σε Θεόν, σωθήσῃ.» ὁ δὲ· «Πιστεύω», φησὶν, «εἰς Χριστὸν τὸν μέγαν Θεόν, τὸν ἄρτι με τῇ σῇ προσευχῇ τῶν νεκρῶν ἐξεγείραντα.» Ταῦτα τὸν τε βασιλέα καὶ τοὺς συμπαρόντας θεασαμένους θάμβος εἰσῆει καὶ ἔκστασις, καὶ τὴν ταχίστην ὄνομά τε καὶ τύχην καὶ χρόνον, καθ' ὃν τὸν βίον ἐτέλεσε, λέγειν ἐκέλευον. Ὁ δὲ· «Ὅνομα μέν», εἶπεν, «ἐμοὶ Τωβῆδ, ἱερεὺς δὲ τῶν νεκρῶν ξοάνων ὑπάρχων καὶ πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἀποβιούς τοῖς τῆς κολάσεως ὁ δείλαιος παρεπέμφθην τόποις μετὰ τῶν ὁμοίως ἐμοὶ τῇ πλάνῃ δεδουλωμένων.» Ὁ δὲ ἅγιος Γεώργιος· «Σοὶ λέγω», φησὶ, «τῷ παραδόξως πρὸς ζωὴν ἐκ θανάτου παλινδρομήσαντι, πορευθεὶς ἐν τινὶ τῶν ποταμῶν τούτων κατάδυσον σαυτὸν ἐν τοῖς ὕδασι τρίς, καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου

Πνεύματος ἔστω σοι τοῦτο εἰς βάπτισμα κατὰ τὴν σὴν αἴτησιν, καὶ καθαρθεῖς τῷ θείῳ λουτρῷ ἄπιθι χαίρων ἐν τῷ παραδείσῳ τρόπον, ὃν οἶδεν ὁ Κύριος.» Πλήθος οὖν ἀριθμοῦ κρεῖττον ἔκ τε τοῦ συνεληλυθότος λαοῦ καὶ τῆς στρατιωτικῆς τάξεως ἐπίστευσαν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀπαύστως τοῦτον δοξάζοντες.

Ὁ δὲ ἵταμὸς καὶ ἀλάστωρ Διοκλητιανὸς ἰδὼν τὰ γενόμενα καὶ μανίας ἀκαθέκτου πλησθεῖς· «Μὰ τοὺς θεοὺς», ἐξεβόησεν, «ὧ παρόντες, μάγος ὢν ὁ Γεώργιος πνεῦμα πονηρὸν ἐν ἀνθρώπου σχήματι παρεστήσατο πρὸς ἐξαπάτην καὶ φενακισμὸν τῶν εὐηθεστέρων.» Ἐμβλέψας δὲ αὐτῷ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ὁ αἰόδιμος· «Φεῦ τῆς παραπληξίας», ἔφη, «καὶ τῆς ἀνοίας· τοσαύτην πείραν λαβόντες τῆς τοῦ Θεοῦ μου δυνάμεως, ὧ θεομάχοι καὶ δυσσεβεῖς, ἔτι τολμᾶτε βλασφημεῖν κατ' αὐτοῦ καὶ λόγους ἀπηχεῖς προφέρειν τοῦ στόματος; Μὴ δὴ οὖν ἀπατᾶσθε. Οὐδὲ τὴν Χριστοῦ μόνην ἐπίκλησιν οἱοί τέ εἰσι φέρειν οἱ στυγητοὶ δαίμονες· οὐδεμία γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος. Πῶς οὖν οἴεσθε φάσμα πονηρὸν εἶναι τὸ ἀληθῶς ἐξαισίον ἔργον καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλειότητος ἄξιον;» ὁ δὲ βασιλεὺς κλοιῷ βαρυτάτῳ περιουχενισθέντα τὸν δίκαιον ἀσφαλῶς καθειρχθῆναι προστάξας, ὁρομαῖος αὐτὸς εἰσέδου εἰς τὸ παλάτιον τῆς αἰσχύνης τὸ πρόσωπον ἀναπεπλησμένος.

Τοῦ δὲ μάρτυρος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ φυλαττομένου, διεφημίσθη κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ τὴν περίχωρον τὸ εἰς τὸν νεκρὸν ξενοπρεπὲς θαυματουργήμα· καὶ ἦν ἰδεῖν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν δῆμους εἰκόνα πελάγους ἀτεχνῶς ἀποσώζοντας κατὰ πᾶσαν τὴν νύκτα τῇ φυλακῇ προσβάλλοντας φιλοτίμους τε δωρεὰς παρέχοντας τοῖς φυλάττουσι καὶ πρὸς τὸν θεῖον Γεώργιον εἰσιόντας καὶ τὴν εὐσεβῆ πίστιν παρ' αὐτοῦ μυσταγωγουμένους. Οἱ καὶ τοὺς νόσοις χαλεπαῖς κάμνοντας

χωλούς τε καὶ ἀναπήρους καὶ πνεύμασιν ἀκαθάρτοις τυραννομένους προσάγοντες, τῶν συνεχουσῶν μαστίγων ἐλευθέρους ἀπολαμβάνοντες ὑπέστρεφον μετ' εὐφροσύνης ἀμυθήτου πρὸς τὰς ἰδίας οἰκίας, εὐχαριστηρίους ὕμνους ἀναπέμποντες τῷ Χριστῷ καὶ πιστεύοντες εἰλικρινῶς πρὸς αὐτόν.

Γλυκερίου δέ τινος ἀγροίκου ἀροτριῶντος, ὁ ἕτερος τῶν βοῶν ἄφνω συμπεσὼν ἐναπέψυξε. Φοιτήσας οὖν καὶ οὗτος πρὸς τὸν ἅγιον καὶ τῶν αὐτοῦ ποδῶν διαπύρῳ πίστει προκυλινδούμενος· «Κύριέ μου», φησιν, «εὐχρηστον εἶχον βοῦν, ὄνπερ τῷ συννόμῳ αὐτοῦ συζευγνύς καὶ τὴν γῆν ἐργαζόμενος διετρεφόμενην ὁ δυστυχής· νῦν δὲ πρὸς τῷ ἀρότρῳ πεσὼν ἐξέψυξεν. Εὐῖξαι τοίνυν τῷ Θεῷ σου, δέομαι· οἶδα γὰρ ὅτι τῆς σῆς αἰτήσεως εἰσακούσεται ὡς ἐν ἅπασι καὶ ἀναστήσει αὐτόν.» Ὁ δὲ ἅγιος Γεώργιος· «Εἰ πιστεύεις», εἶπεν, «εἰς τὸν Θεόν μου, ἀναστήσεται ὁ βοῦς σου.» Ὁ δὲ Γλυκέριος· «Πιστεύω», φησί, «κύριέ μου, ὅτι οὐκ ἔστι Θεὸς ἕτερος πλὴν τοῦ Θεοῦ σου.» Λέγει αὐτῷ ὁ μάρτυς· «Ἀπελθε λοιπὸν καὶ εὐρήσεις ζῶντα τὸν βοῦν.» Ὁ δὲ τάχει τὸν τόπον καταλαβὼν καὶ ζῶντα κατὰ τὸν λόγον τοῦ μάρτυρος αὐτὸν εὐρηκῶς ὑπέστρεψε κράζων μεγαλοφώνως· «Μέγας ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν.» Παραχρῆμα οὖν συλλαβόντες αὐτὸν οἱ στρατιῶται ἀνήγαγον περὶ αὐτοῦ διὰ τῶν ἀρχόντων τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ λίαν ταραχθεὶς ἐπὶ τούτῳ ἐκέλευσεν αὐτὸν μεληδὸν κατακοπῆναι· ὃς τελειούμενος ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ὁμολογίᾳ ἐβόησεν λέγων· «Ὁ Θεὸς ὁ ἀληθινός, ὁ τὰ πάντα ποιήσας, μὴ ἀποδοκιμάσης με τὸ ἄχρηστον σκεῦος· προσέδραμον γὰρ Σοι διὰ τοῦ δούλου σου Γεωργίου καὶ εἰς τὸ ἅγιον ὄνομά Σου πεπίστευκα. Λογισθείη οὖν μοι, Δέσποτα Κύριε, τὸ αἷμά μου εἰς βάπτισμα καὶ ἄφεςιν τῶν ἁμαρτιῶν μου· καρδιογνώστης γὰρ εἶ Θεός, καὶ προαιρέσεως ἐξεταστής.» Ταῦτα σὺν δάκρυσιν πικροτάτοις καὶ στεναγμοῖς εὐχομένῳ αὐτῷ φωνῇ οὐρανόθεν

ἦλθε λέγουσα· «Δεῦρο, Γλυκέριε, πρὸς με χαίρων· εὐχρηστος γὰρ εἶ καὶ τίμιος παρ' ἐμοί.» Καὶ οὕτως ἐτελειώθη.

Ἐπεὶ δὲ ταῖς τοῦ ἁγίου διδαχαῖς καὶ θεοσημίαις τὰ τῶν πιστῶν ἠϋξανε πλήθῃ καὶ πρὸς ἐπίδοσιν ἐχώρει μεγίστην, οὐκ ἀνεκτὸν ἠγησάμενος τοῦτο Διοκλητιανὸς —καὶ γὰρ ἀνηνέχθη καὶ περὶ τούτου αὐτῷ— κελεύει κράββατον χαλκοῦν ἐκπυρωθῆναι σφοδρῶς ἀχθέντα τε τὸν δίκαιον καὶ δυσὶν ἀλύσει χειρὰς πεδῆθέντα καὶ πόδας ἐν αὐτῷ ἐκταθῆναι. Οἱ δὲ ὠμοὶ καὶ ἀπάνθρωποι δορυφόροι ἴσα καὶ λέουσιν ἀρπάσαντες τοῦτον τῷ πεπυρακτωμένῳ προσεφαπλοῦσι κραββάτῳ. Καὶ τούτου γενομένου προσεπιτάττει Δαδιανὸς θεῖον ἐπιρραίνοντας καὶ ῥητίνην σφοδρότερον τὴν ὑπεστρωμένην ἐρεθίζειν πυρκαϊάν. Τῆς φλογὸς τοίνυν τὰς τοῦ ἁγίου σάρκας ἐκδαπανώσης, ἐλεεινῶς αὐτὸς τὴν ψυχὴν πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς αἴρων δεσπότην τὴν παρ' ἐκείνου συμμαχίαν ἐζήτει. Διὸ καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὀδυνῶν αἱ τοῦ Θεοῦ παρακλήσεις τὴν τούτου ψυχὴν εὐφραναν· θεία γὰρ τις αὐτῷ ἐπιφοιτήσασα δύναμις τὸ μὲν λάβρον ἐκεῖνο καὶ ἀκάματον πῦρ εἰς ὄροσον μετέβαλε, τὰς ἀλύσεις δὲ διαρρήξασα ὑγιῆ τὸν ἀθλητὴν ἀπειργάσατο. Πάντων οὖν θαμβουμένων ἐπὶ τῷ γεγονότι, Μαξιμιανὸς πρὸς τοὺς συνέδρους αὐτοῦ ἔφη· «Μὰ τὴν ἄμαχον τῶν θεῶν δύναμιν, γοητείαις τισίν, ὡς ἔγωγε νῦν ὄρῳ, ὁ ἀλιτήριος οὗτος χρησάμενος τὴν τοῦ πυρὸς κατάφλεξιν διαπέφευγεν.» Ἐκεῖσε τοίνυν Μαξιμιανὸς παρὼν καὶ ταῦτα βλέπων διεπρίετο τῷ θυμῷ καὶ φησι· «Κελεύσει οὖν τοῦ κράτους ὑμῶν μόλυβδος πυρὶ συντακείς χυθῆτω διὰ τοῦ στόματος κατὰ τῶν ἐγκάτων αὐτοῦ καὶ ἴδωμεν, εἰ τῆς ἔνδον φλογὸς περιγένηται καθάπερ τῆς ἔξωθεν.» Ἰποστάντος οὖν τοῦ γενναίου καὶ ταύτην τὴν βάσανον καὶ βλάβης ἐκτὸς διαμείναντος, ἔβρυχον οἱ παράνομοι κατ' αὐτοῦ

τοὺς ὀδόντας, πολλῶ δὲ πλέον ὁ δυσσεβῆς Μαξιμιανὸς ὡς τῆς αὐτοῦ μηχανῆς ἀσθενοῦς καὶ ματαίας ἀποφανθείσης.

Διοκλητιανὸς δὲ κελεύει τὸν ἅγιον εἰς τὴν φρουρὰν ἀπαγαγόντας λίθον μέγιστον τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ προσδῆσαι καὶ τῇ τοῦ δεσμωτηρίου δοκῶ κατὰ κεφαλῆς ἐξαρτῆσαι καὶ ὀριμυτάτῳ καπνῶ διὰ πάσης ἡμέρας ἑᾶσαι καπνίζεσθαι. Ἐγκαρτεροῦντα τοίνυν καὶ τῇ τοιαύτῃ βασάνῳ τὸν μάρτυρα καὶ μηδὲν ἀγεννὲς ἢ μικρόψυχον ἀποδεδειγμένον τῆς ἐσπέρας καταλαβούσης οἱ στρατιῶται καταβιβάσαντες τῇ ἐνδοτέρῳ συγκλείουσι φυλακῇ.

Τῇ δὲ ἐξῆς πάλιν οἱ σκαιοὶ καὶ θεοστυγεῖς βασιλεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντες αὐθὶς τε πονηρὰ κατὰ τοῦ μηδὲν ἠδίκηκόςτος, ὃ θεία δίκη, συλλογισάμενοι χαλκούργγημά τι μέγιστον ἐνσκευασθῆναι προστάττουσιν ἥλους τε ὀξεῖς καὶ ἄλλα ξίφη πολυειδῆ ἐνδὸν ἐμπαρῆναι τούτου, ὥστε μὴ τὰς σάρκας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ὀστέων στεγανωτέραν φύσιν τέλειον ταῖς ἐκείνων αἰχμαῖς συγκοπῆναι. Ἡμερῶν τοίνυν τριῶν διαγενομένων καὶ τοῦ ὀργάνου ἤδη ἀπαρτισθέντος δυσὶ τε στύλοις ὁμοίως τῷ τροχῶ μετεωρισθέντος, ἀχθῆναι τὸν τοῦ Χριστοῦ κελεύουσιν ἀθλητὴν. Τοῦ δὲ παραστάντος, ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ Διοκλητιανός· «Οὐχὶ καὶ ἐν προοιμίῳις φθάσας εἶρηκά σοι, ὡς τῇ θρησκείᾳ ταύτῃ προσκείμενος κολαστηρίων πειρασθήσῃ χαλεπωτάτων καὶ πόνους ἀρρήτους ὑπομενεῖς; ἰδοὺ τοίνυν καὶ αὐθὶς μετὰ τοσαύτας αἰκίας, ἃς ἀνοήτως ὑπέστης, πανάθλιε, τὰ αὐτά σοι διαμαρτύρομαι, ὡς, εἰ μὴ τῇ προκατασχούσῃ σε ἀσεβείᾳ χαίρειν εἰπὼν κἂν γοῦν ἀπὸ τῆς δεῦρο τοῖς ἀθανάτοις προσπέσης θεοῖς, ἀλλὰ ταῖς περιεργίαις σου πεποισθῶς τῇ τοιαύτῃ ματαιότητι βουλευθῆς ἐπιμεῖναι, μείζονας τῶν πρῶην καὶ αὐστηροτέρας ὑποστήσῃ βασάνους. Ἀπόθου τοίνυν, ἀπόθου τὴν πεπλανημένην σου δόξαν· εἶγε μοι πείθη πρὸ τοῦ βιαίως τῆς ἐπαράτου ταύτης ἀπορῥαγῆναι ζωῆς.» Ταῦτα λέγων μορ-

μολυκειοῖς ἐδόκει καταπλήττειν τὸν ἀριστερά, ὃς εὐθὺς μετὰ τῆς αὐτῷ προσηκούσης παρρησίας ἀνακραγὼν· «Αὐτὸς εἶ πεπλανημένος», ἔφη, «σὺν τοῖς ὁμόφροσί σου, μιὰρὲ καὶ ἀνόσιε, ὃ τὴν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ δόξαν τοῖς ψυχοφθόροις προσαναχθεῖς δαίμοσι καὶ διὰ τῶν ἀψύχων σου βδελυγμάτων τούτοις σπενδόμενος. Ἐγὼ δὲ τὴν ἐπίγνωσιν ἔχω τῆς ἀληθείας τὴν τε τῶν ὀρωμένων καὶ νοουμένων μεγαλουργίαν θαυμάζων καὶ τὴν συνεκτικὴν καὶ ὑπεράπειρον τοῦ Θεοῦ μου δύναμιν ἐκπληττόμενος αἰνέσεως θυσίαν αὐτῷ προσφέρω διαπαντός. Ἐπι οὖν δοκιμασίας κέχρησαι πολυτρόποις καὶ ἀπειλαῖς ἀπαγαγεῖν με τῆς εὐσεβείας οἰόμενος; μὴ μέλλε τοίνυν, κακὴ κεφαλή, ἀλλὰ κατὰ τὴν προσοῦσάν σοι μανιώδη ἀπήνειαν κόλαζε τὴν ταχίστην καὶ πάσαις τιμωρίαις περιβάλλε· καὶ ὄψη πάλιν τὴν τοῦ Χριστοῦ πανσθενεστάτην ἰσχύην ἐν ἐμοὶ διαλάμπουσαν καὶ τὴν ἀθεότητα καταισχύνουσαν τὴν ἐπὶ τῇ σῇ ψυχῇ ἀθλίως κωμάσασαν.»

Ὁ δὲ τύραννος θυμοῦ περίπλεως γεγονῶς καὶ πῦρ τὸ τοῦ λόγου πνεύσας κελεύει τοῦτον ἐμβληθῆναι τῷ χαλκουργήματι, κάκεινο δίκην τροχοῦ περιστρέφεισθαι. Ἐπὶ πολὺ δὲ τούτου γενομένου καὶ τοῦ μαρτυρικοῦ σώματος τοῖς ἔνδον ἤλοις καὶ ξίφεσι τιτρωσκομένου καὶ τεμνομένου, Διοκλητιανὸς οἰθηθεὶς τέλεον ἐκεῖνο διαλελύσθαι· «Ἐξαγαγόντες», φησί, «τὰ βδελυκτὰ τοῦ δυστήνου ὅστᾳ κατὰ τὰς πλατείας διασκορπίσατε, ὡς ἂν οἱ ταῦτα ὀρώντες τῶν μεγίστων μὴ καταφρονῶσι θεῶν.» Τῶν δὲ στρατιωτῶν κοντοῖς τισιν ἐπιτηδεῖοις τὸ πολυάθλον σῶμα τοῦ χαλκουργήματος ἐκβαλόντων, ἦν ἰδεῖν τραγωδίαν φρικωδεστάτην καὶ αὐτὴν τὴν τῶν ἀψύχων φύσιν τὴν ἄτεγκτόν τε καὶ ἀπαθῆ ἱκανὴν κινῆσαι πρὸς δάκρυα. Ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ τὸ ἱερόν ἐκεῖνο σῶμα τοῦ μάρτυρος ὠρᾶτο καταξανθέν, ὡς μηδὲ μικρὸν τινα τύπον ἀνθρωπίνου σώματος ἀποσώζειν.

ἀλλ' ἢ μόνον σάρκας βλέπεσθαι διεσπασμένας τῇ τῶν αἱμάτων πλημμύρᾳ κατακλυζούσας τὸ ἔδαφος. Τῶν συνειλεγμένων οὖν ἀνδρῶν ἐκπεπληγμένων ἐπὶ τῷ γεγονότι, προσέταξεν ὁ θεομισθῆς τύραννος ἐν λεκάνῃ τὰς τοιαύτας βληθείσας σάρκας τῷ δεσμωτηρίῳ παραπεμφθῆναι, ὡς ἂν παντάπασι τῆς ἐν αὐταῖς ὑπολειφθείσης ζωτικῆς ἐνεργείας ἐρημωθεῖεν. Καὶ νεκρῶ γὰρ παρά βραχὺ γεγονότι ἐπεμαίνετο τῷ δικαίῳ καὶ τῆς ὠμότητος κόρον ὁ δυσσεβῆς οὐκ ἐλάμβανεν.

Ἀπενεχθέντος τοίνυν ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ ἁγίου καὶ ὅσον οὐπω караδοκοῦντος τὴν τελευταίαν, ἄφνω περὶ τρίτην ὥραν φυλακῆς τῆς νυκτός ὁ τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐγγύς ὢν ἐν ἀστραπτύσῃ μορφῇ αὐτῷ ἐπιστάς· «Θάρσει, Γεώργιε», ἔφη, «ὁ διάπυρος ἐμοῦ ἐραστής καὶ ἄριστος στρατιώτης, ἀναρῶσθήτω σου τὸ σῶμα, κραταιωθήτω ἡ καρδία, καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀντεχόμενος δόξασόν με καὶ αὖθις ἐν τοῖς σοῖς μέλεσιν. Οὐπω σοι ὁ τῆς ἀναλύσεως ἐπέστη καιρός· δεῖ γὰρ σε τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς καὶ ἔτι τούτων καταβάλλης ἀσέβειαν καὶ πολλά μοι ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν πλήθη προσάξῃς. Εἴθ' οὕτως παραλήψομαί σε πρὸς ἐμαυτὸν καὶ τοῖς πόνοις σου γεωργηθέντα καρπὸν σοι παρέξω ἀφθαρσίας τε στολὴν ἀμφιάσω καὶ τῷ τῆς βασιλείας στεφάνῳ κατακοσμήσω.» Τῇ οὖν τοιαύτῃ τοῦ Σωτῆρος παραδόξῳ ἐπιφοιτήσει ἀπὸ τῆς χαλεπωτάτης ἐκείνης συντριβῆς εἰς ἀθρόαν ἀποκαταστάς εὐεξίαν καὶ χαρμονῆς ὑπερβαλλούσης πλησθεὶς ἐπὶ τοῖς ὕπαρ καὶ φανερῶς οὕτω ῥηθεῖσιν αὐτῷ προσέπεσε τοῖς ἀχράντοις Αὐτοῦ ποσὶν ὑπὲρ τῆς τοσαύτης κηδεμονίας αὐτῷ ἀνθομολογούμενος. Ὁ δὲ Κύριος τῇ ἑαυτοῦ δεξιᾷ τὸν ἀθλητὴν εὐλογήσας καί, «ἀνδρίζου κατὰ τῶν ἀθέων», πρὸς αὐτὸν εἰρηκῶς ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ γέγονε. Διῆγεν οὖν ἐν τῇ φρουρᾷ χαίρων ὁ μάρτυς καὶ ἀγαλλόμενος ἐπὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ θείᾳ ἐπισκοπῇ.

Γνούς δὲ διὰ τῶν συνήθων ὁ βασιλεὺς ζῆν αὐτὸν ἔτι καὶ θάμβους ἀναπλησθεῖς· «ὦ τῆς συμφορᾶς», ἐβόα, «ὦ τῆς ἀμηχανίας· ποίας τιμωρίας ἰδέα ἐξευρεθεῖσα ἐκσπάσειε τοῦ ζῆν τὸν δυσθάνατον; οὐδεμία γὰρ ἀνάπαυσις μου, λυμαιομένου καὶ διαφθειρόντός μου τὴν ζωὴν τοῦ δημίου ἐκείνου. Ἀχθήτω οὖν ὁ ἀλιτήριος.» Ἦγετο οὖν ὁ αἰοίδιμος οὐ τὴν χροιάν μεταβαλὼν, οὐ τὴν τοῦ λογισμοῦ ταραχὴν ὑποφαίνων τοῖς ὀφθαλμοῖς, ξενοπρεπὲς δὲ θέαμα· μειδιῶν τε ἅμα καὶ τὸ γεννησόμενον ἤδη προβλέπων καὶ ὡς εἰς πανήγυριν μᾶλλον ἢ βῆμα ἐχώρει τυραννικὸν καί· «Ἔως πότε», φησί, «ταῖς ῥαδιουργίαις βρενθούμενος τῆς ἀπονοίας οὐδαμῶς ἐνδοῦναι προῆρησαι;» καὶ ὁ ἅγιος· «Ἔως οὗ», εἶπε, «τῷ ἐμῷ σώματι ἢ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γενομένη ἐνυπάρχει ψυχὴ, διελέγχειν ὑμῶν οὐ παύσομαι τὴν ἀσέβειαν. Μηδὲν οὖν ἀναβαλλόμενος πρᾶττε τό σοι παριστάμενον· ἀγὼν γὰρ οὐχ ὁ τυχὼν σοι ἐνέστηκεν ἐμοὶ τῷ δούλῳ τοῦ Θεοῦ περιτυχόντι κατὰ τῆς σῆς κεφαλῆς καὶ τῶν καταπτύστων σου βδελυγμάτων.» Ἐπὶ τούτοις ὡσπερ κύων ὁ τῆς ἀληθείας λυττήσας ἐχθρός· «Οὐκοῦν ἀνάγκη ἐστίν», εἶπεν, «ἐξαγαγεῖν σου τάχει πολλῶ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν, ὅπως καθάπαξ τοῦ ἀγῶνος ἀπαλλαγεῖς ἀστασίαστον καὶ γαληνιωῶσαν λοιπὸν ἔξω ζωὴν», καὶ προστάττει πρίονι παραυτίκα διχοτομηθῆναι τὸν μάρτυρα.

Τῶν δὲ πικρῶν δορυφόρων σανίσιν ἐρῶμένως αὐτὸν ὑποπιεσάντων καὶ ὀρμῆς ἐχόντων τέμνειν ἤδη τὴν κεφαλὴν, Διαδιανός τῆς καθέδρας ἐξαναστάς· «Δέομαι», εἶπε, «τῆς ἀθανάτου σου κορυφῆς, μέγιστε βασιλεῦ, λυθῆναι μὲν τὸν κατάρατον τοῦτον τῶν δεσμῶν —οὐ γὰρ θεμιτὸν σύντομον οὕτω θάνατον ὑποστῆναι τὸν ἀσεβῆ— χειρᾶς δὲ πεδηθέντα ἐν λέβητι βληθῆναι μολύβδου πυρὶ συντακέντος πεπληρωμένῳ ἀνάπτειν τε σφοδροτέρως τὴν φλόγα, ἄχρι οὗ καὶ αὐτὰ τὰ μυσάρᾳ τούτου ὅσῃ

τέλεον ἐκδοαπανηθῆ.» Ἀποδεξάμενος δὲ τῆς συμβουλῆς ἐκείνου ὁ βασιλεὺς κελεύει λυθῆναι τὸν ἅγιον καὶ τῇ βασάνῳ ταύτῃ παραδοθῆναι. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ τοῦ λέβητος ἐκκαυθέντος, ὡς τῇ τοῦ πυρὸς βία τὸν μόλυβδον τῆδε κάκεισε διαρρήπιζεσθαι, χειροπέδαις τὸν μάρτυρα διαλαβόντες σιδηραῖς οἱ στρατιῶται ἐπειρῶντο μὲν τῷ λέβητι τοῦτον διακοντίσαι, ὑπὸ δὲ τῆς φλογὸς ἀνεχαιτίζοντο τῆς ὀρμῆς. Ὁ δὲ μάρτυς ἰλιγγιῶντας ὀρῶν αὐτούς καὶ μικροῦ διαπεφωνηκότας τῷ δέει ὀφθαλμούς τε ἄρας εἰς οὐρανοὺς εἶπε· «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ τὰ σύμπαντα συστησάμενος, ὁ τοὺς ὀσίους σου παῖδας ἐν τῇ καμίνῳ ἀκαταφλέκτους διαφυλάξας, κάμὲ τὸν ἀνάξιον ἀβλαβῆ διατήρησον.» Ταῦτα εἰπὼν καὶ τῷ προσώπῳ τὸν τοῦ Θεοῦ Σταυροῦ τύπον διαγράψας καθῆκε ἑαυτὸν εἰς τὸν λέβητα θαρσαλέως οὕτως, ὡς οὐκ ἂν τις ἄλλος εἰς ὕδωρ ἐν ὥρᾳ πνίγους. Διὸ καὶ ὁ παφλάζων μόλυβδος τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἐκλαθόμενος αἰδοῖ καὶ φόβῳ τῆς τοῦ Σταυροῦ ἐκτυπώσεως ἄνεσις μᾶλλον ἢ κόλασις τῷ ἀθλητῇ καθωρᾶτο, ὅς καὶ τῶν δεσμῶν αὐτῷ θεῖω σθένει διαρρᾶγέντων ἐδοξολόγει τὸν κτίσαντα. Ἡ δὲ τὸν λέβητα ὑποκαίουσα φλόξ ἐξάπινα τῆς καμίνου κατὰ τῶν περιστώτων ἐκτιναχθεῖσα ἅπαντας ἄρδην κατέφλεξεν. Ἀλλὰ καὶ τοῦ οὐρανοῦ μέγα τι καὶ διωλύγιον ἐπὶ τῇ τοῦ μάρτυρος διηγήσαντος προσευχῇ, λάβρος καταρρᾶγείς ὑετὸς τὸ πονηρὸν συνέδριον φυγεῖν παρεσκεύασε.

Μόνος δὲ ὁ γεννάδας ἀπολειφθεὶς τοῦ λέβητος ἐξελθὼν πρὸς τὰς τοῦ ἄστεος πλατείας ἀφίκετο ψάλλων καὶ ἀγαλλιόμενος καὶ τὰ μὲν τῶν βασιλέων σεβάσματα δαίμονας ἀπεδείκνυ ψυχοβλαβεῖς, τὴν δὲ εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν πίστιν σωτηρίας αἰτίαν καὶ ζωῆς μακραίωνος πρόξενον. Τοιαῦτα κατὰ τὴν πόλιν κηρύττων ὁ Μέγας Γεώργιος ἔπειθε πλήθη ἄπειρα ἀφίστασθαι μὲν τῆς τῶν εἰδώλων ἀθέου λατρείας, προστρέχειν δὲ

τῆ ἀληθεῖ θεοσεβείᾳ, διὰ τῶν ἐπακολουθουσῶν τερατουργιῶν τοὺς λόγους πιστούμενος, ὡς κὰν τούτῳ τὸ Σολομώντειον πεπληρῶσθαι, τὸ «Σοφία ἐν ἐξόδοις ὑμνεῖται», φάσκον, «ἐν δὲ πλατείαις παρῤῥησίαν ἄγει.» Ἐπεὶ δὲ καὶ αὐθις τῷ βασιλεῖ περὶ τούτων ἀνηρέχθη Διοκκλητιανῶ, κελεύει συλληφθέντα τῷ βήματι παραστήναι τὸν ἅγιον καὶ ὀργίλως αὐτῷ ἐνιδῶν· «Ὡς ἔοικέ», φησι, «ἡμῶν ταῖς τοῦ δημοσίου φροντίσιν ἀσχολουμένων, αὐτὸς τῆ τοιαύτη μελλήσει ἡττηθῆσθαι ἡμᾶς οἰηθεὶς καὶ ἀπορεῖν σου τὸ μνημόσυνον ἐξᾶραι τῆς γῆς περιέρχῃ λοιπὸν ἀδεῶς διασύρων καὶ κωμωδῶν τὰ ἡμέτερα καὶ τοὺς ἀφελεστέρους ἀναπείθων τοὺς μὲν ἀθανάτους θεοὺς ἀθετεῖν, τῷ ἐσταυρωμένῳ δὲ προσανέχειν· πλὴν ἀλλ' ἐγὼ καθάπαξ περικόψω σου τὴν αὐθάδειαν.» Καὶ προστάττει τοῦτον ἐν τῷ ἐδάφει τεθέντα καὶ ἄνθραξι πολλοῖς τὴν ἑαυτοῦ συσχεθεῖσαν κεφαλὴν κατακαίεσθαι καὶ μετὰ πλείστην ὥραν πάλιν ἐπὶ ξύλου κρεμασθέντα σφοδρῶς καταξάινεσθαι. Ἦδη δὲ τῶν σπλάγγχων διὰ τῆς τῶν ὀστέων συνθέσεως ὑπὸ πάντων καθορωμένων, προσεπιτάττει λαμπάσι πυρὸς τὰ γεγυμνωμένα ἐκεῖνα ὅστᾳ καταφλέγεσθαι. Τοῦ δὲ μάρτυρος ἐπὶ πολὺ φλεγομένου, φεῦ τῆς ἀνυπόιστου καὶ χαλεπῆς ἀλγηδόνας! καὶ μηδὲ στεναγμὸν τινα τὸ παράπαν ἐκπέμποντος ἢ μόνον κατὰ νοῦν τῷ Δεσπότη προσευχομένου, νομίσας ὁ μιαιώτατος βασιλεὺς ταῖς τοσαύταις ἤδη τοῦτον ἐπαποθανεῖν τιμωρίαις κελεύει τὸ τίμιον ἐκεῖνο σῶμα τοῦ ξύλου κατενεχθὲν ἐν κοφίνῳ βληθῆναι καὶ ἐν τῷ ὄρει, ὥπερ ὄνομα Ἦλιξ, ἀνενεχθὲν ἐν ἀδήλῳ ριφῆναι τόπῳ πρὸς τὸ μὴ τοῦτό, φησιν, ὑπὸ Γαλιλαίων κλαπῆναι.

Τούτου δὲ γενομένου καὶ τῶν στρατιωτῶν τοῦ ὄρους ὑποστρεφόντων, αὐτίκα πίλησίς τε καὶ ὠθισμὸς γίνεται ὑετός τε ῥαγδαῖος ἀθρόον κατενεχθεὶς ὥσπερ τινὰς λεπίδας τοὺς τε μῶλωπας τοῦ ἁγίου καὶ τὴν τῶν ὀστέων κατάφλεξιν ἐναπέ-

σμηξε καὶ φωνή τις ἐξ οὐρανῶν ἦλθεν αὐτῶ· «Ἀνδρίζου, Γεώργιε», λέγουσα· «μετὰ σοῦ γάρ εἰμι.» Εὐθύς οὖν ὑγιῆς τε καὶ ἄρτιος καθάπερ ἐξ ὕπνου διαναστάς τὴν μὲν ὀφειλομένην εὐχαριστίαν ἀνέπεμψεν ἐκ καρδίας τῷ κτίσαντι, δρόμῳ δὲ τὴν πόλιν καταλαβὼν καὶ τοῖς βασιλείοις εὐθαρσῶς προσορήσας παρὰ τῶν ἐν τῷ ὄρει τοῦτον ἀναγαγόντων τριῶν στρατιωτῶν ὁ γεννάδας ἐπιγινώσκειται. Οἱ καὶ θάμβει περισχεθέντες καί· «Μέγας ὁ Θεὸς Γεωργίου», βοήσαντες, πολλοὺς μὲν πρὸς τὴν σωτήριον πίστιν συνεφειλκύσαντο, Διοκλητιανὸν δὲ εἰς τοσαύτην ἀγριότητα ἤγειραν, ὥστε θάνατον αὐτῶν εὐθέως καταψηφίσασθαι. Καὶ οὗτοι μὲν κατὰ τὴν τοῦ Μαρτίου ἐνάτην ἀναιρεθέντες τοὺς τῆς μαρτυρίας στεφάνους προαπηνέγκαντο. Ὁ δὲ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχος συλληφθεὶς πρὸς τὸν τύραννον ἤγετο πικροτέρων κολάσεων ἐφιέμενος· αἱ γὰρ τῶν μακαρίων γερῶν ἐλπίδες κουφίζειν πως εἰώθασι τοὺς ἐν χερσὶν αἰκισμοὺς.

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Μαγνέντιός φησι πρὸς τὸν βασιλέα· «Τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν δυσθάνατόν ἐστι καὶ φιλόνικον· ἀλλ' εἴ γε βούλη πιθήσαντά σου τοῖς λόγοις προσελθεῖν τοῖς θεοῖς, ἢπίως μᾶλλον αὐτῷ χρῆσαι καὶ φιλανθρώπως, καὶ ἴσως ἔλξεις τὸν ἄνδρα πρὸς σαυτόν. Ὁ δὲ ἅγιος μάρτυς τῷ τοῦ βασιλέως βήματι παριστάμενος προσήχετο λέγων· «Ὁ Θεός, εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσσχες· Κύριε, εἰς τὸ βοηθησαί μοι σπεῦσον.» Καὶ πληρώσας τὸν ψαλμὸν τοῦτον παρέστη τῷ βασιλεῖ, ὃς τὴν λεοντῆν πανούργως ἐπιστρέψας ἐχειρίζετο τὴν ἀλωπεκῆν· «Μὰ τὸν δεσπότην Ἥλιον», λέγων, «καὶ τοὺς θεοὺς ἅπαντας, ἐάν πέρ μοι πεισθείης καὶ προσελθὼν θύσης τοῖς θεοῖς, μεγάλως σε κατὰ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς δοξάσω καὶ κοινωνόν σε τῆς ἐμαυτοῦ βασιλείας ποιήσομαι· λίαν γὰρ σε ἐπεπόθησεν ἡ ψυχὴ μου, Γεώργιε, καὶ κήδομαί σου ζῆν σε περιφανῶς βουλόμενος σὺν ἡμῖν, ἀλλ' οὐκ ἀτίμως οὕτως καὶ δεινῶς ἀπολέσθαι.» Καὶ ὁ μάρτυς·

«Εἰ γέ σου ταῖς ματαίαις ταύταις», εἶπεν «ὑποσχέσεσι γνώμης εἶχον ὑπεῖξαι, οὐκ ἂν οὕτως σοι πρὸς μυρίους ἐμαυτὸν ἐξεδίδουν θανάτους. Νῦν δὲ μετὰ τосαύτας βασάνους καὶ τιμωρίας, ἄσπερ ἐπὶ πάσης σου πέπονθα τῆς Συγκλήτου, μὴ οὕτως ἀνοηταῖων ἐκπείραζε μεταστῆσαι με τῆς εὐσεβοῦς πίστεως· κοῦφον γὰρ κομιδῇ τοῦτο καὶ εὗηθες. Εἰ γὰρ πεισθῆναί σου ταῖς θωπεΐαις ἐβουλόμην, ὦ τύραννε, παρὰ τίνος ἂν τὴν τосαύτην μου καὶ τηλικαύτην ἐζήτουν ὕβριν;» ὁ δὲ βασιλεὺς· «Ἐπειδὴ», φησι, «σπλάγχνα ἐνδείκνυμι πρὸς σέ πατρικά, καθάπερ ὄρας, χάρισαί μοι καὶ αὐτὸς ὡς πατρί σου τὸ ἔγκλημα, καὶ εἰς τοὺς ἀθανάτους θεοὺς ὄμνυμί σοι ὡς ἀξιώμασι μεγίστοις καὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ μεθ' ὑπερβολῆς σε ἀμείψομαι. Μόνον θῦσον, δέομαί σου, Γεώργιε.» Καὶ ὁ ἅγιος· «Ἐπεὶ περ», φησὶν, «ὦ βασιλεῦ, τосαύτην ὄρω τὴν περὶ ἐμέ σου διάθεσιν, θεραπεύσω λοιπὸν σε καὶ γὰρ εἰς ὅπερ ἐπιποθεῖς. Ἀγνωμοσύνης γὰρ ἐσχάτης ἂν εἴη τὸ τοιαύτην ἀθετῆσαι φιλίαν. Ἀπέλθωμεν δὴ τάχος εἰς τοὺς θεοὺς.»

Ὁ δὲ βασιλεὺς περιχαρῆς γενόμενος ἀναπηδῆσας τε τοῦ θρόνου καὶ τὸν μάρτυρα φιλοφρόνως περιπτυσσάμενος μεγάλη τῆ φωνῇ εἶπεν· «Εὐφραίνεσθωσαν οἱ θεοί, ἀγαλλιᾶσθωσαν ἄνθρωποι. Δέχου, ὦ Ἀπόλλων, τὸν ἀπειροκάλως μὲν παροργίσαντά σε Γεώργιον, νῦν δὲ γνησίως μετανοοῦντα καὶ πρὸς σέ ἐπιστρέφοντα.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκέλευσεν ἅπασαν ἐν τῷ ἱερῷ συναθροισθῆναι τὴν σύγκλητον καὶ τὸ στρατιωτικόν, κήρυκας τε βοᾶν διὰ πάσης τῆς πόλεως, ὡς ὁ τῶν Γαλιλαίων μύστης Γεώργιος τῷ μεγάλῳ θεῷ Ἀπόλλωνι πρόσεισι θύσων. Ἦν οὖν ὄραν τὰ μὲν τῶν πιστῶν πλήθη ἀπαρακλήτῳ πένθει καὶ ἀθυμῖα βαλλόμενα, τὰ δὲ τῶν ἀθέων Ἑλλήνων χαρᾶς ὑπερβαλλούσης πληρούμενα. Ὅθεν μεγαλοφρονοῦντες οἱ πονηροὶ καὶ εἰς ἀέρα κόρυν ὡσπερ παράφοροι βάλλοντες ὑφ' ἡδονῆς τε πολλῆς ἀνασκιρτᾶν προαγόμενοι· «Ὁ Ἀπόλλων νενίκηκεν», ἐξεβόων·

«αὐτοκράτωρ Διοκλητιανέ, εἰς τοὺς αἰῶνας βασίλευε, ἡ τῶν Ῥωμαίων πολιτεία διὰ παντός εὐφραίνου, μεγάλοι οἱ θεοὶ τοῦ βασιλέως.» Εἰσελθόντων τοίνυν εἰς τὸν ναὸν καὶ σιγῆς γενομένης πολλῆς, στάς ὁ θαυμαστός τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Γεώργιος καὶ τῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐμβριθῶς ἀτενίσας ἀγάλματι ἔφη· «Σὺ εἶ θεὸς καὶ σὲ χρῆ σέβεσθαι τοὺς ἀνθρώπους;» Εὐθύς οὖν τὸ ἐν τῷ ξοάνῳ παραμένον ἀκάθαρτον πνεῦμα πυρὶ θείῳ φλεγόμενον· «Οὐκ εἰμι ἐγὼ θεός», ἀνεκραύγαζεν, «ἀλλ' οὐδέ τις τῶν σὺν ἐμοί· εἷς δέ ἐστι Θεὸς ἀληθινὸς καὶ αἰώνιος καὶ ὁ τούτου Υἱὸς ὁ Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα ἐποίησεν· ἡμεῖς δὲ ἄγγελοι αὐτοῦ τὸ πρότερον ὄντες ἀποστάται γεγονάμεν καὶ δαίμονες ὀνομαζόμεθα, καὶ πλανῶνται εἰς ἡμᾶς οἱ ἄνθρωποι.» Ὁ δὲ μάρτυς· «Καὶ εἰ μὴ ἐστε θεοί», φησι, «διὰ τί τὴν μὴ προσήκουσαν ὑμῖν τιμὴν σφετερίζεσθε καὶ τοὺς ἀνθρώπους πλανᾶτε θεοποιεῖσθαι ὑμᾶς; πῶς δὲ καὶ νῦν τολμᾶτε μένειν ἐνταῦθα, ἐμοῦ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ ἐστῶτος ὧδε, ἐφ' ᾧ ἐπικέκληται καὶ ἔστι Χριστὸς ὁ τῶν ὄλων Θεός;» Καὶ ἅμα τῷ τοῦ ἁγίου λόγῳ τάραχος ἐγένετο μέγας καὶ βοαὶ τῶν δαιμόνων οἰκτρῶς ὀλοφυρομένων καὶ καπνοῦ δίκην τοῦ ναοῦ ἐξιόντων· εἶτα τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ τοῦ μάρτυρος ἐκτυπώσαντος, συνέπεσε τὰ ἰνδάλματα πάντα καὶ συνετρίβη, καὶ ἦν ἰδεῖν παράδοξον θέαμα, φωνῆς μόνης καὶ χειρῶν κινήσεως τρόπαιον. Θροηθέντος δὲ τοῦ βασιλέως καὶ ἐνεοῦ ὥρας οὐ βραχείας γεγονότος, οἱ τῶν εἰδώλων ἀνιέροι ἱερεῖς ζήλου πλησθέντες καὶ τοῦ ἁγίου ἴσα καὶ λύκοις ἀνημέροις δραξάμενοι· «Αἶρε τοῦτον», ἔκραζον, «ὧ βασιλεῦ· αἶρε τὸν γόητα μηδεμίαν αὐτοῦ φειδῶ ποιησάμενος· ταῖς γὰρ γοητείαις αὐτοῦ πάντας ἐξαπατήσας τελευταῖον καὶ τοὺς θεοὺς συνέτριψεν.»

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκ τῆς τῶν δαιμόνων ἐνεργείας καὶ τῆς τῶν βδελυρῶν ἐκείνων κραυγῆς πυρποληθεὶς τῷ θυμῷ πρὸς τὸν μάρτυρα ἔφη· «Μιαρὰ κεφαλὴ καὶ πάσης ῥαδιουργίας πεπλη-

ρωμένε, οὐχὶ συνέθου μοι τῷ μεγάλῳ θεῷ Ἀπόλλωνι θῦσαι;» Ὁ ἅγιος Γεώργιος εἶπεν· «Ἀνόητε τῷ ὄντι καὶ ἀσεβέστατε, τοιούτους ἔχων θεοὺς δι' ἐνὸς λόγου κατασπωμένους εἰς ἔδαφος καὶ συνθλιβομένους οὐκ ἐγκαλύπτῃ λοιπὸν θεοὺς ἔτι αὐτοὺς ἀποκαλῶν; Σύνες, ἀναίσθητε ἀληθῶς, ὡς ἐγὼ τὴν ἐμὴν θυσίαν τῷ ἐπουρανίῳ Θεῷ προσανεγκῶν κατέθυσα, ὡς ἔδει, τὰ μυσαρὰ βδελύγματα. Σὺ δέ, εἰ καὶ τοῖς ἀληθέσι καὶ φανεροῖς συνθέσθαι οὐ βούλῃ, διὰ τί κἄν γοῦν τῷ θεῷ σου εἰρηκότι ὡς τὰ ὑμῶν σεβάσματα δαίμονες τυγχάνουσιν ἀποστάται τοὺς ἀθλίους ἐξαπατῶντες ὑμᾶς, οὐ πείθῃ καὶ μεταβάλλῃ πρὸς θεοσέβειαν; Οὐχ ἑώρας ὡς ἐκεῖνοι μὲν καπνοῦ δίκην ἐξήρσαν τοῦ ναοῦ, τὰ δὲ τούτων ἰνδάλματα κατηνέχθη καὶ συνετριβή; Τίς ἢ τοσαύτη πῆρωσις ὑμῶν; τίς ἢ τῶν φρενῶν ἔκστασις καὶ παράνοια, ὡς μὴ δυνηθῆναι τὴν οὕτως σαφῆ δέξασθαι γινῶσιν καὶ συνιδεῖν τί μὲν Θεός, τί δὲ ἄψυχα ξόανα ἐκ λίθων καὶ ξύλων χαλκοῦ τε καὶ χρυσοῦ τὴν σύστασιν ἔχοντα; ἴσθι δὲ ὡς, εἰ μὴ τοῦ ἐνταῦθα ἐκηδόμην λαοῦ, καὶ αὐτὸν δὴ ὄνπερ ὄραξ βέβηλον ναὸν ἐκ βάρων αὐτῶν ἀνέτρεψα ἄν, καὶ ἔμελλες μὴ μόνον τὴν τῶν θεῶν σου ἀπώλειαν, ἀλλὰ καὶ τὸν τοῦ λαοῦ ἀφανισμόν ἀποδύρεσθαι, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸς ὑπ' αὐτοῦ συγχωσθῆναι καὶ ἀπολέσθαι. Ἀποστράφηθι τοίνυν εἰς τὰ ὀπίσω ἀπὸ τῶν τοῦ Θεοῦ δούλων, βύθιε δράκον καὶ τοῦ διαβόλου ὑπέρμαχε· κατασχύνθητι, θεραπευτὰ τῶν γλευαζόντων σε, μᾶλλον δὲ καθάπαξ κεκρατηκότων σου δαιμόνων, ἔργῳ τὴν τῶν ψυχοφθόρων εἰδώλων ἀπώλειαν πληροφορηθεῖς. Εἰ δέ σοι καὶ ἕτερα ξόανα ὑπελείφθη, ὑπόδειξον ἐμοὶ ταῦτα, ὅσαπερ καὶ οἶα καὶ ὅπου δ' ἂν ᾧσι, καὶ μηδεμία σοι λοιπὸν περὶ τούτων ἔστω φροντίς.»

Τούτων λεγομένων ὑπὸ τοῦ θαυμαστοῦ Γεωργίου καὶ τῆς βασιλίδος Ἀλεξάνδρας τὴν τοῦ τυράννου σφοδρῶς διελεγχούσης ἀσέβειαν καὶ πολλῶν τῶν τῆς Συγκλήτου τῷ μάρτυρι

ὁμοφρονησάντων, δυσθυμήσας ὁ βασιλεὺς καὶ νεύματι τοῦτον ἔξω βαλὼν πρὸς Μαξιμιανὸν καὶ Μαγνέντιον ἔλεγεν· «Τί ποιήσωμεν, ὦ φίλοι; ἰδοὺ ἅπαντες, ὡς ὁρᾶτε, συνάμα τῇ βασιλίσῃ ὀπίσω τοῦ γόητος τούτου καὶ ἀπατεῶνος ἀπῆλθον, καὶ ὁποῖα κολάσει τοῦτον ὑποβαλὼν ἀποστερήσω τοῦ ζῆν, μὰ τοὺς θεοὺς ἐξηπόρημαι.» Μαγνέντιος δὲ Μαξιμιανοῦ τυγχάνων ὀξύτερος· «Εἰ μὴ θᾶπτον», εἶπε, «μέγιστε αὐτοκράτορ, τὴν ἐπὶ θάνατον ὁ πάντολμος ἀπαχθείη, ἀλλὰ τιμωριῶν εἰσέτι πείραν προσαγαγεῖν βουληθείημεν, ἀλυσιτελὲς ἡμῖν ἀποβήσεται τοῦτο καὶ λύπης οὐ τῆς τυχούσης παραίτιον. Πέπεισμαι γὰρ ὡς ἑτέρας μιᾶς ἡμῶν προσβολῆς εἰς αὐτὸν γενομένης πάντες εἰς τὸν ἐσταυρωμένον πιστεύουσιν.» Οὕτω πέρασ εἶχεν ὁ λόγος αὐτῷ, καὶ Μαξιμιανὸς ἀπεκρίνατο· «Ἴσθι», λέγων, «κράτιστε βασιλεῦ, ὡς αὐστηρότατον δεινὸν τε καὶ ἀμείλικτον ἄνδρα διὰ πάσης μου τῆς ζωῆς οὐ τεθέαμαι. Ὅρα γάρ· τὴν βασίλισσαν ταῖς αὐτοῦ μαγγανείαις ἠπάτησε· τοὺς θεοὺς συντρίψας ἠφάνισε· τὴν ἀήττητόν σου καὶ θειοτάτην βασιλείαν ἀδεῶς συνετάρραξε· τὰς τῆς Συγκλήτου γνώμας συνέχεεν· ἔξωθεν πολυειδεῖς καὶ ποικίλαι κολάσεις οὐ κυριεύουσιν· ἔσωθεν φάρμακα δηλητήρια οὐ προσάπτονται· φόβος τὸν νοῦν οὐ κατασειεῖ· θάνατος τὴν ψυχὴν οὐκ ἐκδειματοῖ· ἀναρίθμητοι ἀγαθῶν ὑποσχέσεις οὐ καταμαλακίζουσι, καὶ ἵνα συνελὼν εἶπω, ἅπαντα ἡμῶν ἐπίνοια κενὴ καὶ ἄπρακτος εἰς αὐτὸν γέγονε. Τί ἄρα λοιπὸν ἐπινοησώμεθα κατ' αὐτοῦ; Λείπεται τοίνυν, εἴ γέ μοι πείθη, τὸν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισμόν αὐτῷ διὰ ξίφους ἐπαγαγεῖν καὶ τῆς ἑαυτοῦ δυτροπίας τὴν τε σὴν βασιλείαν καὶ ἡμᾶς ἀπαλλάξαι· τὸ γὰρ ἐν πολέμοις περιὸν αὐτῷ κατὰ τῶν βαρβάρων ἀήττητον καὶ νῦν πρὸς ἡμᾶς ἐπιδεικνύμενον σχολῆ γε ἂν αὐτοῦ περιγενέσθαι ἰσχύσαιμεν. Ἀποφηνάμενος τὴν ταχίστην, ὦ βασιλεῦ, ἔκκοφον αὐτοῦ μετὰ τοῦ βίου καὶ τὴν ἀναίδειαν.» Συνήνεσαν τοῖς λεχθεῖσιν οἱ περὶ αὐτόν.

Τότε ὁ αὐτοκράτωρ Διοκλητιανὸς κελεύσας εἰσαχθῆναι τὸν ἅγιόν φησι πρὸς αὐτόν· «Ἰδού, παγκάκιστε καὶ τρισάθλιε, τῇ ὀλεθρίῳ σου ἀπονοία τῶν παρὰ τῆς ἐμῆς βασιλείας ὑπισχνουμένων σοι δωρεῶν ἀνοήτως ὑπερφρονήσας καὶ τῶν φρικτῶν ἐκείνων καὶ τοσοῦτων τιμωριῶν ταῖς σαῖς γοητείαις περιγενομένος οὐ μόνον πλήθη τοσαῦτα τῆς ἡμετέρας ἐξουσίας περιελόμενος, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν λαμπροτάτην βασιλίτσαν ἀπεπλάνησας καὶ τοὺς θεοὺς ἐξηφάνισας. Τίσιν οὖν ἀμοιβαῖς τῆς τοσαύτης σε κακοπραγίας νῦν ἀμειψώμεθα ἢ πάντων ὧπερ ἦς ἄξιος θανάτῳ, ἀνθ' ὧν τετόλμηκας καὶ δέδρακας εἰς ἡμᾶς, οἷα οὐδεὶς ἕτερος τῶν ἐπὶ γῆς;» Ταῦτα μετ' ὀργῆς ἀφάτου καὶ λύπης πρὸς τὸν μέγαν φθεγξάμενος ἀπεφήνατο κατ' αὐτοῦ οὕτως· «Γεώργιον, τὸν μύστην τῶν Γαλιλαίων, ἀθετήσαντα τοὺς ἀθανάτους θεοὺς καὶ μυρία μὲν ἕτερα τῇ βασιλείᾳ μου κακὰ ἐνδειξάμενον, συντρίψαντα δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς θεοὺς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἀθλίαν βασιλίδα δολίως ἀπατήσαντα, ξίφει αὐτὸν σὺν αὐτῇ ἀποτιμηθῆναι προστάττω.»

Εὐθέως οὖν αὐτοὺς οἱ στρατιῶται λαβόντες ἐξήγαγον ἔξω τῆς πόλεως. Προθύμως δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὸ ποθούμενον σπευδόντων κατὰ διάνοιάν τε τῆς βασιλίδος προσευχομένης, ὡς ἡ τῶν χειλέων αὐτῆς κίνησις καὶ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν εἰς οὐρανούς ἐνατένισις τοῖς ὀρῶσιν ἐδείκνυ, τῶν εὐχῶν αὐτῆς ὁ ταχὺς εἰς ἔλεον ἐπήκουσε Κύριος καὶ ἀποδεξάμενος αὐτὴν τοῦ φίλτρου τοῦ πρὸς αὐτόν, τῆς διαπύρου πίστεως, τῆς τῶν γηϊνῶν πάντων καταφρονήσεως, τὴν τοῦ ξίφους φθάσας πληγὴν ἐν τινὶ τόπῳ προκαθισάσης τὴν μακαρίαν ἐκείνης ψυχὴν προσελάβετο.

Ὡς δὲ ἤγαγον τὸν θεῖον Γεώργιον ἐπὶ τὸν τῆς τελειώσεως τόπον οἱ δορυφόροι, αἰτήσας παρ' αὐτῶν καιρὸν προσευχῆς καὶ λαβῶν, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐκτείνας τε τὰς χεῖρας καὶ βαθύν τινα στεναγμὸν ἀπὸ καρδίας ἀνενεγκῶν προσηύξατο λέ-

γων· «Κύριε ὁ Θεός μου, ὁ πρὸ τῶν αἰῶνων ὑπάρχων, πρὸς ὃν ἐγὼ κατέφυγον ἐκ νεότητός μου, ἡ καλὴ καὶ ἀληθὴς τῶν Χριστιανῶν προσδοκία, ὁ ἀνεξάλειπτος θησαυρός, ὁ καὶ πρὸς τῶν ἡμετέρων αἰτήσεων τὰς δωρεὰς παρεχόμενος, ὁ δούς μοι τὸν τῆς μαρτυρίας ἀγῶνα μέχρι τέλους διαγωνίσασθαι, ἐπάκουσόν μου, δέομαι, καὶ πρόσδεξαί μου τὴν ψυχὴν ἐν εἰρήνῃ ῥυσάμενος αὐτὴν ἐκ τῶν ἀερίων τῆς πονηρίας πνευμάτων καὶ συναρίθμησόν με τὸν σὸν δούλον τοῖς ἡγαπηκόσι τὸ ἅγιον ὄνομά Σου. Συγχώρησον δὲ καὶ τοῖς ἔθνεσιν, ὅσα εἰς ἡμᾶς διεπράξαντο, καὶ φώτισον, Κύριε, τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας αὐτῶν πρὸς τὸ τὴν σὴν ἐπιγνώσθαι ἀλήθειαν. Ἐξαπόστειλον τοῖς ἐπικαλουμένοις σε βοήθειαν ἐξ ὕψους ἁγίου σου, δὸς αὐτοῖς τὸν φόβον Σου καὶ τὸν πόθον τὸν εἰς τοὺς ἁγίους Σου, ἵνα καὶ τὴν τούτων μνήμην ποιούμενοι μιμῶνται τὴν πίστιν αὐτῶν, ὅπως ἂν σὺν αὐτοῖς καταξιωθέντες τῆς ἐπουρανίου ζωῆς καὶ τῆς αἰωνίου σου βασιλείας δοξάζωσί σου τὴν πολλὴν ἀγαθότητα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.»

Ταῦτα εὐξάμενος καὶ ὡς ἥδιστα τὸν αὐχένα προτείνας τὴν ἀθλητικὴν ἐκτέμενεται κεφαλὴν ἡμέρα παρασκευῆ ὥρα ἐβδόμη, εἰκάδα τότε τρίτην τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ἄγοντος. Τὸ δὲ πολύαθλον αὐτοῦ λείψανον, ἀπὸ Νικομηδείας ἐν Διοσπόλει τῆς Παλαιστίνης ἀνεκομίσθη, τῇ μητρῷα τούτου δηλονότι πατρίδι, βασιλεύοντος καθ' ἡμᾶς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, κράτος σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ ζωοποιῷ Αὐτοῦ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.»

Ἐκ τοῦ Μαρτυρίου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀπουσιάζει ἡ ἀναίρεσις τοῦ αἰσθητοῦ δράκοντος, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν προετοιμασίαν αὐτοῦ. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀρχαίου μαρτυρίου ἐδημιούργησε

παράδοσιν, τοποθετήσας τὴν δρᾶσιν τοῦ Ἁγίου ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ μόνον, ἔνθα ἦν ἡ ἔδρα τοῦ ἀντιπάλου Διοκλητιανοῦ, καὶ παραλείψας τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ.

Ἐν Αἰγύπτῳ ἤδρευον τρεῖς ῥωμαϊκαὶ λεγεῶνες, ὧν μία ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἑτέρα ἐν τῇ θέσει τοῦ ἀκατοικήτου τότε Παλαιοῦ Καΐρου. Μία τούτων ἔκαλεῖτο Κυρηναϊκὴ ἢ λεγεῶν τῶν Μαρμαριτῶν. Ἐπὶ πύργου τοῦ ῥωμαϊκοῦ φρουρίου ἐν τῷ Παλαιῷ Καΐρῳ ἐκτίσθη ἡ μονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μετὰ κυκλοτεροῦς ναοῦ. Κυκλοτερῆ ἢ ὀκταγωνικὰ κτίσματα ἰδρύνοντο ἰδίᾳ ὡς ταφικοὶ ναοὶ ἐπὶ τῶν τάφων τῶν Μαρτύρων ἢ ὡς βαπτιστήρια. Κυκλοτερῆς ἦν καὶ ὁ ναός, ὃν ἰδρυσεν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου. Ὁ κυκλοτερῆς ναός τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ ῥωμαϊκοῦ φρουρίου ἐν τῷ Παλαιῷ Καΐρῳ ὑπεμφαίνει σχέσιν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου πρὸς τὴν Αἴγυπτον.

Ἡ ἐν Λιβύῃ Κυρήνη ἦν τὸ κατάλληλον πεδῖον πρὸς τέλεσιν τῆς δρακοντοκτονίας, τῆς ἀναιρέσεως τοῦ αἰσθητοῦ δράκοντος, ὡς προετοιμασίας τῆς ἀναιρέσεως τοῦ νοητοῦ δράκοντος. Ἐκεῖ, ἔξωθι τῆς πόλεως, ἦσαν ἡ πηγὴ καὶ ὁ ναός τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς εἰδωλολατρίας Ἀπόλλωνος, αἱ θερμοὶ, ἃς ἰδρυσεν ὁ Τραϊανός, τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Κυρήνης, ἔργον τοῦ δευτέρου μ.Χ. αἰῶνος, καὶ ὁ ἔκλυτος βίος. Ἡ κατανίκησις τοῦ δράκοντος ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τὴν κατανίκησιν τοῦ βυθίου δράκοντος ὑπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ σημαίνει.

Ἡ δρακοντοκτονία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐλάνθανεν ἐν ταῖς παραδόσεσι παρὰ τὸ ἐπίσημον μαρτύριον αὐτοῦ. Ἐσώζετο ἰδίᾳ παρὰ τοῖς Ἑλλησι τῆς Κυρήνης, τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἰταλίας. Ἐν τοῖς ἄκροις τούτοις τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐτιμῶντο οἱ δρακοντοκτόνοι Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ, παρὰ χθαμαλὴν ἀκρώρειαν τοῦ ὄρους Γαργάνου ἐν Ἀπουλίᾳ, ἔνθα καὶ τὸ ἅγιασμα αὐτοῦ, καὶ ὁ

Ἅγιος Γεώργιος ἐν Κυρήνη. Αἱ ἀνακαλυφθεῖσαι ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς σκαπάνης βασιλικαὶ ἐν Κυρήνη πιθανῶς ἀνήκον τῷ ἰδρυτῇ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κυρήνης Εὐαγγελιστῇ Ἀποστόλῳ Μάρκῳ, τῷ Ἁγίῳ Γεωργίῳ καὶ τῷ Ἁγίῳ Ὁσιομάρτυρι Ἐπισκόπῳ Κυρήνης Θεοδώρῳ. Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς μετὰ μωσαϊκῶν δαπέδων ἀνήκε πιθανῶς τῷ Ἀποστόλῳ Μάρκῳ καὶ ἡ βασιλικὴ ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος τῷ Ἁγίῳ Γεωργίῳ. Καταληφθεῖσης ὑπὸ τῶν Ἀράβων τῆς Κυρήνης, οἱ Ἕλληνες αὐτῆς κατέφυγον εἰς Σικελίαν, καταληφθεῖσης καὶ τῆς Σικελίας, διεσπάρησαν ἐν Καλαβρία καὶ Ἀπουλία, ἔνθα ὑπῆρχον συμπαγεῖς ἑλληνικοὶ πληθυσμοί.

Τὴν λανθάνουσαν δρακοντοκτονίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου παρέλαβε παρὰ τῆς προφορικῆς καὶ γραπτῆς παραδόσεως τῶν Ἑλλήνων ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Γενούης Ἰάκωβος ντὲ Βοράγγινε (1230-1298) ἐν τῇ Ἱστορίᾳ Ἀγίων αὐτοῦ, περὶ τὸ 1260, ἀποτελῶν τὴν ἀρχαιοτέραν μαρτυρίαν περὶ αὐτῆς. Ταύτην ἀναφέρει καὶ ὁ Βικέντιος τοῦ Μπωβαί (1190-1264) ἐν τῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ αὐτοῦ. Τὸ ἔργον τοῦ Ἰακώβου ντὲ Βοράγγινε μετέφρασεν ἐν τῇ Ἀγγλικῇ γλώσσῃ ὁ Οὐίλλιαμ Κάξτον κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, προσθέτων καὶ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ ἐκ λατινικῆς μεταφράσεως.

Περίοπτα κέντρα ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐν Ἀφρικῇ ὑπῆρξαν αἱ μεγαλοπόλεις Ἀλεξάνδρεια καὶ Κυρήνη. Ἡ Ῥώμη παρέλαβε τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν κυρίως ἐκ τῶν δύο τούτων κέντρων, διαπλάσασα τὸν ῥωμαϊκόν. Διὰ τῆς Κυρήνης, ὡς συνόρου, διεδόθη ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία καὶ ἡ χριστιανικὴ θεολογία περαιτέρω καὶ εἰς τὴν λατινικὴν βόρειον Ἀφρικὴν καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην. Διὰ τῶν ὁδῶν τούτων διεδόθη ἐκ Λιβύης καὶ τὸ θαῦμα τῆς δρακοντοκτονίας εἰς Ἰταλίαν καὶ Εὐρώπην.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐτιμᾶτο ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ Διοσπό-

λει ἢ Λύδδῃ. Ἡ θέσις τῆς Λύδδης ἐν τῇ ὁδῷ τῶν προσκυνητῶν πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ ἡ ἀπώλεια τῆς ἐλληνικῆς Δύσεως συνέβαλον εἰς τὴν μεταφορὰν τῆς δράσεως τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ. Ἐκ τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς ἡ τιμὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἔφθασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ὑπῆρχον ἑννέα ναοί, ἀφιερωμένοι εἰς αὐτόν, ὧν ἀρχαιότερος ὁ ἐν τῷ Ξηροκέρῳ τοῦ ἔκτου αἰῶνος, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Δύσιν κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα. Τὸ μαρτύριον αὐτοῦ μετεφράσθη ἐν τῇ Λατινικῇ καὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις, ὡς ἐν τῇ Συριακῇ, τῇ Κοπτικῇ, τῇ Ἀρμενικῇ καὶ τῇ Αἰθιοπικῇ. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων τῆς Δύσεως διὰ τῶν Σταυροφόρων καὶ τῆς δημιουργίας φραγκικῶν κρατῶν ἐπὶ ἐδαφῶν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἐγένετο ἐπίσημος ἡ δρακοντοκτονία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἐκ τῆς Ἀνατολῆς διεδόθη ἡ παράστασις τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐφίππου, ἀναιροῦντος τὸν δράκοντα. Ἐν τῇ Δύσει οἱ στρατιωτικοὶ Ἅγιοι παρεστάθησαν ἔφιπποι, ὡς κοσμικοὶ ἱππῶται.

Κατὰ τὴν μεσοβυζαντινὴν περίοδον ὁ Ἅγιος Γεώργιος παρίσταται ἐνδεδυμένος στρατιωτικὴν στολὴν καὶ φέρων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ δόρυ καὶ ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἀσπίδα. Ἐν εἰκόνι τῆς μονῆς Σινᾶ τοῦ ἐνάτου αἰῶνος παρίσταται τὸ πρῶτον ἔφιππος, καταβάλλων βάρβαρον. Ἡ παράστασις τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐφίππου ἐπεκράτησεν ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος. Ἦδη ἀπὸ τοῦ πέμπτου καὶ ἔκτου αἰῶνος ἐν τοιχογραφίαις μονῶν τῆς Αἰγύπτου παρίστανται ἔφιπποι Ἅγιοι, καταβάλλοντες δράκοντα ἢ βάρβαρον μετὰ τῆς συμβολικῆς ἐννοίας τῆς νίκης κατὰ τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ θανάτου. Ἡ παράστασις αὕτη εἰκονίζει κατὰ τὸ πρότυπον τῆς στήλης τοῦ Δεξίλεω τὴν θέωσιν τοῦ νικητοῦ ἢ τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἡ ἀναίρεσις τοῦ δράκοντος ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου φέρε-

ται εἰς πληθώραν κωδίκων ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου ἕως τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, ἀποκειμένων ἐν μοναῖς καὶ βιβλιοθήκαις ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Εὐρώπῃ. Ὁ τόπος τῆς ἀναιρέσεως τοῦ δράκοντος ποικίλλει. Ἀναφέρονται αἱ πόλεις Λύδδα, Βηρυτός, Ἰόππη, Ἀττάλεια, Ἀλαγία, Λασία, Ἰκόνιον. Οἱ συγγράφοντες τὸν βίον τοῦ Ἁγίου λόγιοι, γινώσκοντες τὴν ἀρχαίαν μυθολογίαν, ἐτοποθέτησαν τὸ θαῦμα ἐν Ἰόππῃ, ἔνθα ἐφέρετο ὁ Περσεὺς ἐλευθερώσας τὴν Ἀνδρομέδαν ἐκ τοῦ θαλασσίου κήτους, ἢ ἐν Λυκία, ἔνθα ἐφέρετο ὁ Βελλεροφόντης ἀνελὼν τὴν Χίμαιραν. Ἡ Ἀττάλεια καὶ ἡ Ἀλαγία ἔκειντο ἐν Λυκία, ἡ ἀνύπαρκτος πόλις Λασία παραπέμπει εἰς τὰ Μύλασα τῆς Λυκίας. Ἡ Λύδδα εἴλκυσε τὸ θαῦμα ὡς γενέτειρα τοῦ Ἁγίου, ἔνθα ὑπῆρχε παλαιότατος ναὸς αὐτοῦ, καὶ ἡ Βηρυτός ἦν λιμὴν προσεγγίσεως τῶν προσκυνητῶν καθ' ὁδὸν πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους. Ἐν Ἰκονίῳ τῆς Λυκαονίας ὑπῆρχε μῦθος περὶ τοῦ Περσέως καὶ τῆς Μεδούσης, τὰ δὲ νομίσματα αὐτοῦ ἔφερον σχετικὴν παράστασιν. Βυζαντινὸς συγγραφεὺς περὶ τὸν δωδέκατον αἰῶνα, γράφων «ὡς οἱ μῦθοί φασι καὶ τις τῶν ἱστορικῶν», συγχέει τὸν μῦθον τοῦ Βελλεροφόντου πρὸς τὸν μῦθον τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδας:

«Καὶ γὰρ ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει [τῷ Ἰκονίῳ] ἱστορεῖται τὸ παρά Περσέως πρὸς τὸν δράκοντα γεγονὸς θαῦμα. Δράκων ἦν ἐμφωλεύων ἐκεῖ καὶ κατὰ καιρὸν συνηθείας ἐδίδου κόρην περιφανῆ καὶ ὠραίαν. Τότε παρέσχον τὴν Ἀνδρομέδαν, παρθένον ὠραίαν καὶ καλὴν [θυγατέρα ὑπάρχουσαν Βασιλίσκου]. Διερχόμενος οὖν ὁ Περσεὺς καὶ τῆς κραυγῆς ἀκηκοὼς τῆς παρθένου [Περσεὺς ἐκεῖσε ἤκων πύθεται κλαιούσῃ τῇ Ἀνδρομέδῃ] ἐπυθάνετο τί ἂν ὀδύρηται [τί ἂν εἶη δεδεμένη καὶ θρηνοῦσα]. Καὶ αὐτὴ ἐξηγήσατο· ὅτι «τῷ θηρίῳ προτίθεμαι εἰς βοράν.» [Τοῦ δὲ καθίσαντος, ἤκε τὸ θηρίον]. Αὐτὸς δέ, Γοργόνης κε-

φαλήν ἐν πῆρα κατέχων, ὀπισθοφανῶς στραφεῖς, δείκνυσι τῷ θηρίῳ· ὅπερ ἰδὼν ἐκεῖνο, ἀπέψυξε.»

Ἡ Κυρήνη, ὡς τόπος τῆς δρακοντοκτονίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐφέρετο ἰδίᾳ παρὰ τοῖς Ἑλλησι τῆς Δύσεως, ἐξ ὧν παρέλαβον αὐτὴν οἱ Δυτικοὶ συγγραφεῖς. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Γενούης Ἰάκωβος ντὲ Βοράγγινε ἀναφέρει ὡς τόπον τὴν πόλιν *Silene* τῆς Λιβύης, ἣν οἱ ἐρευνηταὶ ταυτίζουσι πρὸς τὴν Κυρήνην. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, γινώσκων ἐκ τῆς ῥωμαϊκῆς Ἱστορίας τὴν Κλεοπάτραν Σελήνην, συνδεθεῖσαν πρὸς τὴν Κυρήνην, ἀναφέρει τὴν Κυρήνην διὰ τοῦ συνηγοῦντος ὀνόματος αὐτῆς. Ὁ Ἀντώνιος καὶ ἡ Κλεοπάτρα ἔσχον δίδυμα τέκνα, τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὴν Κλεοπάτραν, καὶ τρίτον τὸν Πτολεμαῖον Φιλάδελφον. Ἀνιστῶν τὴν παλαιὰν Πτολεμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, ὁ Ἀντώνιος ἀνηγόρευσε τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς Ἥλιον, βασιλέα τῶν χωρῶν ἀνατολικῶς τοῦ Εὐφράτου, τὸν Πτολεμαῖον Φιλάδελφον βασιλέα τῶν χωρῶν δυτικῶς τοῦ Εὐφράτου καὶ τὴν Κλεοπάτραν, ὡς Σελήνην, βασίλισσαν τῆς Κυρήνης. Ἡ Κλεοπάτρα Σελήνη ἐδόθη ὡς σύζυγος τῷ ἑλληνολάτρῃ βασιλεῖ Ἰόβα τῆς Νουμιδίας, ἐγένετο ἀντιβασίλισσα καί, ὡς κυρίαρχος, ἔκοψε καὶ νομίσματα.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Γενούης Ἰάκωβος ντὲ Βοράγγινε παραδίδει τὴν δρακοντοκτονίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Κυρήνῃ τῆς Λιβύης, ὡς ἀκολούθως:

“*Georgius tribunus, genere Cappadocum, pervenit quadam vice in provinciam Libyae in civitatem, quae dicitur Silena. Iuxta quam civitatem erat stagnum instar maris, in quo draco pestifer latitabat, qui saepe populum contra se armatum in fugam converterat flatuque suo ad muros civitatis accedens omnes inficiebat. Quapropter compulsi cives duas oves quotidie*

sibi dabant, ut eius furorem sedarent, alioquin sic muros civitatis invadebat et aerem inficiebat, quod plurimi interibant.

Cum ergo iam oves paene deficerent, maxime cum harum copiam habere non possent, inuito consilio ovem cum adiuncto homine tribuebant. Cum igitur sorte omnium filii et filiae hominum darentur et sors neminem exciperet, et iam paene omnes filii et filiae essent consumpti, quadam vice filia regis unica sorte est deprehensa et draconi adiudicata. Tunc rex constrictatus ait: “Tollite aurum et argentum et dimidium regni mei et filiam mihi dimittite, ne taliter moriatur.” Cui populus cum furore respondit: “Tu, o rex, hoc edictum fecisti et nunc omnes pueri nostri mortui sunt et tu vis filiam tuam salvare! Nisi in filia tua compleveris, quod in allis ordinasti, succendemus te et domum tuam.” Quod rex videns coepit filiam suam flere dicens: “Heu me, filia mea dulcissima, quid de te faciam? Aut quid dicam? Quando plus videbo nuptias tuas?” Et conversus ad populum dixit: “Oro, ut indutias octo dierum lugendi mihi filiam tribuatis.” Quod cum populus admisisset, in fine octo dierum reversus populus est cum furore dicens: “Quare perdis populum tuum propter filiam tuam! En omnes afflatu draconis morimur.” Tunc rex videns, quod non posset filiam liberare, induit eam vestibibus regalibus et amplexatus eam cum lacrimis dixit: “Heu me, filia mea dulcissima, de te filios in regali gremio nutrire credebam et nunc vadis, ut a dracone devoreris. Heu me, filia mea dulcissima, sperabam ad tuas nuptias principes invitare, palatium margaritis ornare, tympana et organa audire, et nunc vadis, ut a dracone devoreris.” Et deosculans dimisit eam dicens: “Utinam, filia mea, ego ante te mortuus essem, quam te sic amissem.” Tunc illa procidit ad pedes patris petens ab eo benedictionem suam. Quam cum pater cum lacrimis benedixisset, ad lacum processit.

Quam beatus Georgius casu inde transiens ut plorantem vidit, eam, quid haberet, interrogavit. Et illa: “ Bone iuvenis, velociter equum adscende et fuge, ne mecum pariter moriaris.” Cui Georgius: “Noli timere, filia, sed dic mihi, quid hic praestolaris omni plebe spectante!” Et illa: “Ut video, bone iuvenis, magnifici cordis es tu, sed mecum mori desideras! Fuge velociter.” Cui Georgius: “ Hinc ego non discedam, donec mihi, quid habeas, intimabis.” Cum ergo totum sibi exposuisset, ait Georgius: “Filia noli timere, quia in Christi nomine te iuvabo.” Et illa: “Bone miles, sed te ipsum salvare festines, mecum non pereas. Sufficit enim, si sola peream. Nam me liberare non posses et tu mecum perites.”

Dum haec loquerentur, ecce draco veniens caput de lacu levavit. Tunc puella tremefacta dixit: “Fuge, bone domine, fuge velociter.” Tunc Georgius equum ascendens et cruce se muniens draconem contra se advenientem audaciter aggreditur et lanceam fortiter vibrans et se Deo commendans ipsum graviter vulneravit et ad terram deiecit dixitque puellae: “Proice zonam tuam in collum draconis nihil dubitans, filia.”

Quod cum fecisset, sequebatur eam velut mansuetissima canis. Cum ergo eum in civitatem duceret, populi hoc videntes per montes et colles fugere coeperunt dicentes: “Vae nobis, quia iam omnes peribimus!” Tunc beatus Georgius innuit iis dicens: “Nolite timere, ad hoc enim me misit Dominus ad vos, ut a poenis vos liberarem draconis. Tantummodo in Christum credite et unusquisque vestrum baptizetur et draconem istum occidam.” Tunc rex et omnes populi baptizati sunt, beatus Georgius evaginato gladio draconem occidit et ipsum extra civitatem efferri praecepit. Tunc quattuor paria boum ipsum in magnum campum foras duxerunt. Baptizati autem sunt in illa die XX milia exceptis

parvulis et mulieribus. Rex autem in honorem beatae Mariae et beati Georgi ecclesiam mirae magnitudinis construxit. De cuius altari fons vivus emanat, cuius potus omnes languidos sanat. Rex vero infinitam pecuniam beato Georgio obtulit, quam ille recipere nolens pauperibus eam dari praecepit. Tunc Georgius de quatuor regem breviter instruxit, scilicet ut ecclesiarum deicuram haberet, sacerdotes honoraret, divinum officium diligenter audiret et semper pauperum memor esset; et sic osculato rege inde recessit. In aliquibus tamen libris legitur quod dum draco ad devorandum puellam pergeret, Georgius se cruce munivit et draconem aggrediens interfecit.”

Ὁ Οὐίλλιαμ Κάξτον ἀρύεται τὴν δρακοντοκτονίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐκ τοῦ Ἰακώβου ντὲ Βοράγγινε καὶ συμπληροῖ διὰ τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ ἐκ μεταφράσεων:

“George is said of geos, which is as much to say as earth, and orge that is tilling. So George is to say as tilling the earth, that is his flesh. And S. Austin saith, in libro de Trinitate that, good earth is in the height of the mountains, in the temperance of the valleys, and in the plain of the fields. The first is good for herbs being green, the second to vines, and the third to wheat and corn. Thus the blessed George was high in despising low things, and therefore he had verdure in himself, he was attemperate by discretion, and therefore he had wine of gladness, and within he was plane of humility, and thereby put the forth wheat of good works. Or George may be said of gerar, that is holy, and of gyon, that is a wrestler, that is an holy wrestler, for he wrestled with the dragon. Or George is said of gero, that is a pilgrim, and gir, that is detrenched out, and ys, that is a councillor. He was a pilgrim in the sight of the world, and he was cut and detrenched by the

crown of martyrdom, and he was a good councillor in preaching. And his legend is numbered among other scriptures apocryphal in the council of Nicene, because his martyrdom hath no certain relation. For in the calendar of Bede it is said that he suffered martyrdom in Persia in the city of Diaspolin, and in other places it is read that he resteth in the city of Diaspolin which tofore was called Lidda, which is by the city of Joppa or Japh. And in another place it is said that he suffered death under Diocletian and Maximian, which that time were emperors. And in another place under Diocletian emperor of Persia, being present seventy kings of his empire. And it is said here that he suffered death under Dacian the provost, then Diocletian and Maximian being emperors.

Here followeth the Life of S. George Martyr.

S. George was a knight and born in Cappadocia. On a time he came in to the province of Libya, to a city which is said Silene. And by this city was a stagne or a pond like a sea, wherein was a dragon which envenomed all the country. And on a time the people were assembled for to slay him, and when they saw him they fled. And when he came nigh the city he venomed the people with his breath, and therefore the people of the city gave to him every day two sheep for to feed him, because he should do no harm to the people, and when the sheep failed there was taken a man and a sheep. Then was an ordinance made in the town that there should be taken the children and young people of them of the town by lot, and every each one as it fell, were he gentle or poor, should be delivered when the lot fell on him or her. So it happed that many of them of the town were then delivered, insomuch that the lot fell upon the king's daughter, whereof the king was sorry, and said unto the people: "For the love of the

gods take gold and silver and all that I have, and let me have my daughter". They said: "How sir! ye have made and ordained the law, and our children be now dead, and ye would do the contrary. Your daughter shall be given, or else we shall burn you and your house."

When the king saw he might no more do, he began to weep, and said to his daughter: "Now shall I never see thine espousals." Then returned he to the people and demanded eight day's respite, and they granted it to him. And when the eight days were passed they came to him and said: "Thou seest that the city perisheth." Then did the king do array his daughter like as she should be wedded, and embraced her, and kissed her and gave her his benediction, and after, led her to the place where the dragon was.

When she was there S. George passed by, and when he saw the lady he demanded the lady what she made there and she said: "Go ye your way fair young man, that ye perish not also." Then said he: "Tell to me what have ye and why weep ye, and doubt ye of nothing." When she saw that he would know, she said to him how she was delivered to the dragon. Then said S. George: "Fair daughter, doubt ye no thing hereof for I shall help thee in the name of Jesu Christ." She said: "For God's sake, good knight, go your way, and abide not with me, for ye may not deliver me." Thus as they spake together the dragon appeared and came running to them, and S. George was upon his horse, and drew out his sword and garnished him with the sign of the cross, and rode hardily against the dragon which came towards him, and smote him with spear and hurt him sore and threw him to the ground. And after said to the maid: "Deliver to me your girdle, and bind it about the neck of the dragon and be not afeard." When she had done so the dragon followed her as it had been a meek beast and debonair.

Then she led him into the city, and the people fled by mountains and valleys, and said: "Alas! Alas! We shall be all dead." Then S. George said to them: "No doubt ye no thing, without more, believe ye in God, Jesu Christ, and do ye to be baptized and I shall slay the dragon." Then the king was baptized and all his people, and S. George slew the dragon and smote off his head, and commanded that he should be thrown in the fields, and they took four carts with oxen that drew him out of the city.

Then were there well fifteen thousand men baptized, without women and children, and the king did do make a church there of our Lady and of S. George, in the which yet sourdeth a fountain of living water, which healeth sick people that drink thereof. After this the king offered to S. George as much money as there might be numbered, but he refused all and commanded that it should be given to poor people for God's sake; and enjoined the king four things, that is, that he should have charge of the churches, and that he should honour the priests and hear their service diligently, and that he should have pity on the poor people, and after, kissed the king and departed.

Now it happed that in the time of Diocletian and Maximian, which were emperors, was so great persecution of christian men that within a month were martyred well twenty-two thousand, and therefore they had so great dread that some renied and forsook God and did sacrifice to the idols. When S. George saw this, he left the habit of a knight and sold all that he had, and gave it to the poor, and took the habit of a christian man, and went into the middle of the paynims and began to cry: "All the gods of the paynims and gentiles be devils, my God made the heavens and is very God." Then said the provost to him: "Of what presumption cometh this to thee, that thou sayest that our gods be devils? And

say to us what thou art and what is thy name.” He answered anon and said: “I am named George, I am a gentleman, a knight of Cappadocia, and have left all for to serve the God of heaven.” Then the provost enforced himself to draw him unto his faith by fair words, and when he might not bring him thereto he did do raise him on a gibbet; and so much beat him with great staves and broches of iron, that his body was all tobroken in pieces. And after he did do take brands of iron and join them to his sides, and his bowels which then appeared he did do frot with salt, and so sent him into prison, but our Lord appeared to him the of same night with great light and comforted him much sweetly. And by this great consolation he took to him so good heart that he doubted no torment that they might make him suffer. Then, when Dacian the provost saw that he might not surmount him, he called his enchanter and said to him: “I see that these christian people doubt not out forments. The enchanter bound himself, upon his head to be smitten off, if he overcame not his crafts.” Then he did take strong venom and meddled it with wine, and made invocation of the names of his false gods, and gave it to S. George to drink. S. George took it and made the sign of the cross on it, and anon drank it without grieving him any thing. Then the enchanter made it more stronger than it was tofore of venom, and gave it him to drink, and it grieved him nothing. When the enchanter saw that, he kneeled down at the feet of S. George and prayed him that he would make him christian. And when Dacian knew that he was become christian he made to smite off his head. And after, on the morn, he made S. George to be set between two wheels, which were full of swords, sharp and cutting on both sides, but anon the wheels were broken and S. George escaped without hurt. And then commanded Dacian that they should put him in a

caldron full of molten lead, and when S. George entered therein, by the virtue of our Lord it seemed that he was in a bath well at ease. Then Dacian seeing this began to assuage his ire, and to flatter him by fair words, and said to him: “George, the patience of our gods is over great unto thee which hast blasphemed them, and done to them great despite, then fair, and right sweet son, I pray thee that thou return to our law and make sacrifice to the idols, and leave thy folly, and I shall enhance thee to great honour and worship.” Then began S. George to smile, and said to him: “Wherefore saidst thou not to me thus at the beginning? I am ready to do as thou sayest.” Then was Dacian glad and made to cry over all the town that all the people should assemble for to see George make sacrifice which so much had striven there against. Then was the city arrayed and feast kept throughout all the town, and all came to the temple for to see him.

When S. George was on his knees, and they supposed that he would have worshipped the idols, he prayed our Lord God of heaven that he would destroy the temple and the idol in the honour of his name, for to make the people to be converted. And anon the fire descended from heaven and burnt the temple, and the idols, and their priests, and sith the earth opened and swallowed all the cinders and ashes that were left. Then Dacian made him to be brought tofore him, and said to him: “What be the evil deeds that thou hast done and also great untruth?” Then said to him S. George: “Ah, sir, believe it not, but come with me and see how I shall sacrifice.” Then said Dacian to him: “I see well thy fraud and thy barat, thou wilt make the earth to swallow me, like as thou hast the temple and my gods.” Then said S. George: “O caitiff, tell me how may thy gods help thee when they may not help themselves!” Then was Dacian so angry that he said to his wife: “I

shall die for anger if I may not surmount and overcome this man.” Then said she to him: “Evil and cruel tyrant! Ne seest thou not the great virtue of the christian people? I said to thee well that thou shouldst not do to them any harm, for their God fighteth for them, and know thou well that I will become christian.” Then was Dacian much abashed and said to her: “Wilt thou be christian?” Then he took her by the hair, and did do beat her cruelly. Then demanded she of S. George: “What may I become because I am not christened?” Then answered the blessed George: “Doubt thee nothing, fair daughter, for thou shalt be baptized in thy blood.” Then began she to worship our Lord Jesu Christ, and so she died and went to heaven. On the morn Dacian gave his sentence that S. George should be drawn through all the city, and after, his head should be smitten off. Then made he his prayer to our Lord that all they that desired any boon might get it of our Lord God in his name, and a voice came from heaven which said that it which he had desired was granted; and after he had made his orison his head was smitten off, about the year of our Lord two hundred and eighty-seven. When Dacian went homeward from the place where he was beheaded towards his palace, fire fell down from heaven upon him and burnt him all his servants.

Gregory of Tours telleth that there were some that bare certain relics of S. George, and came into a certain oratory in a hospital, and on the morning when they should depart they could not move the door till they had left there part of their relics. It is also found in the history of Antioch, that when the christian men went over sea to conquer Jerusalem, that one, a right fair young man, appeared to a priest of the host and counselled him that he should bear with him a little of the relics of S. George, for he was conductor of the battle, and so he did so much that he had some.

And when it was so that they had assieged Jerusalem and durst not mount ne go up on the walls for the quarrels and defence of the Saracens, they saw appertly S. George which had white arms with a red cross, that went up tofore them on the walls, and they followed him, and so was Jerusalem taken by his help. And between Jerusalem and port Jaffa, by a town called Ramys, is a chapel of S. George which is now desolate and uncovered, and therein dwell christian Greeks. And in the said chapel lieth the body of S. George, but not the head. And there lie his father and mother and his uncle, not in the chapel but under the wall of the chapel; and the keepers will not suffer pilgrims to come therein, but if they pay two ducats, and therefore come but few therein, but offer without the chapel at an altar. And there is seven years and seven lents of pardon; and the body of S. George lieth in the middle of the quire or choir of the said chapel, and in his tomb is an hole that a man may put in his hand. And when a Saracen, being mad, is brought thither, and if he put his head in the hole he shall anon be made perfectly whole, and have his wit again.

This blessed and holy martyr S. George is patron of this realm of England and the cry of men of war. In the worship of whom is founded the noble order of the gather, and also a noble college in the castle of Windsor by kings of England, in which college is the heart of S. George, which Sigismund, the emperor of Almayne, brought and gave for a great and a precious relique to King Harry the fifth. And also the said Sigismund was a brother of the said garter, and also there is a piece of his head, which college is nobly endowed to the honour and worship of Almighty God and his blessed martyr S. George. Then let us pray unto him that he be special protector and defender of this realm.”

Ἡ ἱστορία Ἀγίων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Γενούης Ἰακώβου

ντὲ Βοράγγινε διεδόθη εὐρέως καὶ κατέστησε γνωστὴν ἐν ὅλῃ τῇ Εὐρώπῃ τὴν δρακοντοκτονίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἐν Κρήτῃ συνετάγη κατὰ τὴν Ἱστορίαν Ἁγίων ὁμοιοκατάληκτον ᾄσμα περὶ αὐτῆς, διαδοθὲν εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς χώρας Ἡ ὑστεροβυζαντινὴ λογοτεχνία ἐσυνεχίσθη ἐν τῇ βενετοκρατούμενῃ Κρήτῃ, ἔνθα ὑπῆρχον εὐνοϊκοὶ ὄροι ἀναπτύξεως πνευματικῆς ζωῆς. Τὰ θύραθεν ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα, διαδεδομένα ἐν ὅλαις ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις, Ἡ ἔγερσις τοῦ Λαζάρου, Ὁ θρῆνος τῆς Παναγίας, Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, προέρχονται ἐκ τῆς Κρήτης.

Τὸ ὁμοιοκατάληκτον ᾄσμα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐκ Κύπρου ἀναφέρει ὡς πόλιν τῆς δρακοντοκτονίας τὴν Κυρήνην, ὡς ἐγίνωσκε τὸ λατινικὸν πρωτότυπον ὁ Κρῆς λόγιος συνθέτης:

*«Παπᾶδες καὶ πνευματικοὶ δασκάλοι καὶ γουμένοι,
ἐλάτε ν' ἀδροικήσετε μιὰν λίτῃν ταιρκασμένην,
ν' ἀκούσετε τὰ θαύματα τ' Ἁγίου Γεωργίου,
ποὺ ἔρχεται ἡ μέρα του ἴκοστρεῖς τοῦ Ἀπριλλίου.
Δευτέρα ἐν τῆς Καθαράς, ποὺ κάμνουν τὴν νομάδαν,
κι ἐξέβην ποὺ τὸ σπῆτιν του τὴν πρώτην ἐβδομάδαν,
καὶ τρεῖς ἡμέρες ἔκαμεν νὰ ῥέξῃ τὴν Κυρήνην,
φουμὶν νερόν δὲν βρίσκεται μέσα ἔς τὴν χώραν κείνην.»*

ἢ κατὰ τὸ σύνηθες τὴν Βηρυτόν:

*«Καὶ τρεῖς ἡμέρες ἔκαμεν νὰ ῥέξῃ τὸ Βερούτιν,
φουμὶν νερόν δὲν βρίσκεται μέσα ἔς τὴν χώραν τούτην.»*

Μία κυπριακὴ παραλλαγὴ τοῦ ᾄσματος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου παρουσιάζει τοῦτον ὡς παρόντα κατὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Κατὰ τὴν διανομὴν τῶν χωρῶν πρὸς κήρυξιν τοῦ Εὐαγγελίου ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων τῷ Ἁγίῳ Γεωργίῳ

ἐδόθη ἡ Κυρήνη, ἐν ἣ ἦνθει ἡ εἰδωλολατρία καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὑπέφερον ἐκ τοῦ δράκοντος. Ἀναχωρήσας ὁ Ἅγιος ἔφθασεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κυρήνην, ἔνθα εὔρε τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως ἐκτεθειμένην τῷ δράκοντι πρὸς βοράν. Καθαίρει τὸν δράκοντα, ἐλευθεροῖ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως καὶ προσάγει τῷ Χριστῷ τοὺς εἰδωλολάτρας κατοίκους. Τὸ ἄσμα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τρέχει οὕτω:

«Δευτέρα ἔσταν τῆς Καθαῶς, πὺ κάμνουν τὴν νομάδαν,
ἐξέβηκεν ἀπόστολος τὴν πρώτην ἐβδομάδαν·
παίρνει βουλήν ἔσταν τὸν Θεὸν καὶ ἔσταν τὸ καράβιν μπαίννει,
ἐνόμασεν τὴν Αἴγυπτον, ἔσταν τὴν Ἀλεξάντραν μπαίννει.
Δίχως καράβιν ἔραξεν κι ἐπῆεν ἔσταν ἄλλην πόλιν,
καὶ κείνην ἐνόμασαν τὴν οἱ δώδεκ' ἀποστόλοι·
ἀλλά, γιὰτ' ἦσαν Ἑλληγες, τὰ εἰδῶλα ἔλατρεῦαν,
μήτε Θεόν, μήτε Χριστόν, ποτὲ δὲν ἐπιστεῦαν·
πάλε γιὰτ' ἦσαν Ἑλληγες κι εἶχαν τὴν ἀπιστίαν,
δὲν εἶχασιν ἔσταν τὸν Θεὸν καμμιὰν εὐχαριστίαν.
Καὶ τὸ νερόν τους ἔπεσεν πάνω μακρὰ ἔσταν πλάτος,
κεῖ μέσα ἐκατοίκησεν ἕνας μεγάλος δράκος,
καὶ δὲν ἀφίννει τὸ νερόν ἔσταν τὴν χώραν τους νὰ πάη,
καὶ ὅλοι τοῦ ἐκάμασιν ἔσταν ἄν παιδὶν νὰ φάη.
Κεῖνος πὺ εἶχεν ἕξ' ὀκτὼ ἔστειλέν του τὸ ἕναν
κι ἦρτεν γυρὶν τ' ἀφέντη μας τοῦ μέγα βασιλέα·
κόρην τὴν εἶχεν μοναχὴν κι εἶχεν νὰ τὴν παντρέψη,
κι ἦρτεν γυρὶν του τοῦ φτωχοῦ τοῦ δράκου νὰ τὴν πέψη.
Καὶ πολοῶται ὁ βασιλιᾶς, ἔσταν τοὺς μισταρκούς του λέγει,
καὶ μὲ τὰ χεῖλη ἔσταν πὺ μιλεῖ, καὶ μὲ τ' ἄμμάτια κλαίει:
«Πιάστε τὴν καὶ φορῆστε τὴς ρούχα τῆς φορηγιᾶς τῆς,
μὲ μακριὰ, μήτε κοντὰ, ὅσον τῆς ἐλικιᾶς τῆς.»

Ἐπιάσαν κι ἐφορῆσάν της ροῦχα τῆς φορηγιᾶς της,
μὲ μακριά, μήτε κοντά, ὅσον τῆς ἐλικιᾶς της.

Ἐπὶ κάτω φόρησεν χρυσᾶ, ἔπὶ πάνω χρυσταλλένα,
φορεῖ τὸν σάκκον τὸν χρυσὸν κι ἐχχέπασέν τα τέλεια.

Καὶ πολοᾶται ὁ βασιλιᾶς, τοὺς μισταρκούς του λέγει,
καὶ μὲ τ' ἄμμάτια ἐν πού μιλεῖ καὶ μὲ τ' ἄμμάτια κλαίει:
«Πιάστε την κι ἐπᾶρτέ την πάνω μακρά ἔς τὴν στραῖταν,
πού ρέσσουν οἱ χριστιανοί, νὰ κάμνουσιν μαντᾶτα.»

Ἐπιάσαν την κι ἐπῆράν την πάνω μακρά ἔς τὴν στραῖταν,
πού ρέσσαν οἱ χριστιανοί κι ἐκάμνασιν μαντᾶτα.

Καὶ νάσου καὶ τὴν μάναν της τοῦ κάμπου κι ἀνεφαίνει,
τισίρα κι ἀνεμαλλιαρκά κι ὡς τὰ βυζιά χχισμένη:
«Παρά καὶ σ' εἶχα, κόρη μου, ἔς τὸν δράκονταν ταμένην
κάλλιον νὰ σ' εἶχα, κόρη μου, ἔς τὴν μαύρην γῆν θαμμένην.

Πού ἔσουν τριῶν χρονῶν κι ἐπῆαιννες τεσσάρων
νάιν σέ πέψω, κόρη μου, κανίχχιν εἰς τὸν Χάρον!»

Ἐσφικταγκαλιαστήκασιν κι ἐγλυκοφιληθῆκαν,
ἤρτεν ἡ ὥρα κι ἡ στιγμή, πού ἐποχωριστῆκαν.

Πιάννει το κεῖνον τὸ στρατίν, κεῖνον τὸ μονοπάτιν,
τὸ μονοπάτιν βκάλλει την ἔς τοῦ δράκου τὸ πηγᾶδιν,
τοῦ δράκοντα τοῦ πονηροῦ, πού ἔθελεν νὰ τὴν φάη,
νὰ ξαπολύση τὸ νερόν, ἔς τὴν χώραν γιὰ νὰ πάη.

Βρίσκει μιὰν πέτραν ρίζιμιὰν καὶ πάνω της καθίζει
καὶ ἄρχισεν ἡ λυερὴ νὰ δακρυολογίζει:

«Θεέ, κι ἂν εἶμαι πλάσμαν σου, Χριστέ, καὶ πόκουσέ μου,
καὶ ἅγιε Γεώργιε, ἔλα, βοήθησέ μου.

Ἀκόμα δὲν ἐτέλειωσεν τὸν λόγον της, πού ἔκράτεν,
ὀμπρός της φανερώννεται ὁ μὸν Ἀηγιωρκίτης,

ὁ μέγας ὁ Γεώργιος ἔπὶ τὴν Καπαδοκίαν,

πάνω ἔς τὴν σέλλαν τὴν χρυσῆν, τὸν ἄππαρον τὸν γρίβαν.

«Ἰντα γυρεύεις, λυερή, ἕξ τοῦ δράκου τὸ πηγάδιν,
τοῦ δράκοντος τοῦ πονηροῦ, πού θέλει νὰ σέ φάη;»
«Ἔτσι ἦτουν τῆς τύχης μου, ἔτσ' ἦτουν τὸ γραφτόν μου
μέ' ἕξ τὴν κοιλιὰν τοῦ δράκοντα νὰ κάμω τὸ θαφκειόν μου.»
Ὁ Ἅγιος ἐγύρισεν, ἑκατέβην ἵπὸ τ' ἀππάριν
καὶ τῆς τὸ ἐπαράδωσεν καὶ ἵπὸ τὸ χαλινάριν.
«Ταύρα το, κόρη, ταύρα το τ' ἀππάριν νὰ ποδρώση
κι, ἅμαν ἰδῆς τὸν δράκονταν, ἐμέναν κάμε γινῶσιν.»
Καὶ κειὰ χαμαὶ ὁ Ἅγιος ἔπεσεν κι ἐκοιμήθη,
καὶ νάσου καὶ τὸν δράκονταν, τοῦ ὄρου κατεβαίνει.
Ποῦ τὸν θωρεῖ ἡ λυερή, κατὰ πολλὰ φοθήθη
ἵπὸ πανωθκιὸν τ' Ἄη Γιωργοῦ, γιὰ νὰ τὸν ἡξυπνίσῃ:
«Σήκου, σήκου, ἀφέντη μου, κι ἕν ἄδικον καὶ κριμαν,
μέ' ἕξ τὴν κοιλιὰν τοῦ δράκοντα νὰ κάμωμεν τὸ μνημαν.»
«Μπούκκωμαν τρῶμεν ἄνθρωπον, τὸ γιόμαν τὴν κοπέλλαν
καὶ τέλεια κατὰ τὰ δειλινὰ ἄππαρον μὲ τὴν σέλλαν.»
«Μπούκκωμαν τρώεις χαγγιαρκάν, τὸ γιόμαν τ' ἄλυσίδιν
κι ὡς τὰ ἡλιοβουττήματα ἐννὰ γινῆς παιγνίδιν.»
Ἄντάν ἀκούη ὁ δράκοντας, πολλὰ τοῦ ἑκακοφάνην:
«Τίνος παιδὶν εἶσαι ἐσύ καὶ σκληροσυντυχάννεις!»
«Εἶμαι τῆς ἀστραπῆς παιδὶν καὶ τῆς βροντῆς ἀγγόνιν
καὶ τῆς χαμηλοπουμπούρισης δισάγγονον κι ἀγγόνιν!
Τώρα ἑστράφτω καὶ κρούζω σε, τώρα βροντῶ καὶ λειῶ σε
καὶ τώρα χαμηλοπουμπουρῶ, χαμαὶ ἕξ τὴν γῆν σκορπῶ σε.»
Κι ἑτραύησεν ὁ Ἅγιος τὸν δρόμον του νὰ πάη,
ἑγονάτισεν κι ὁ δράκοντας ὀμπρός τους νὰ τοὺς φάη.
Μιὰν χαγγιαρκάν τοῦ ἑχάμνησεν τοῦ δράκου μέ' ἕξ τὸ στόμαν,
ἑξαναδιπλάζει τ' ἄλλη μιὰν καὶ θάμματα ἑμολόαν.
«Τάνα, κόρη, ἕξ τὸ δισακκούδιν μου καὶ φέρ' μου τ' ἄλυσίδιν,
τώρα νὰ χαλινώσωμεν δικέφαλον τὸ φίδιν.»

Τανᾱ ἔ τὸ δισακκούδιν του καὶ δικιᾱ του τ' ἄλυσίδιν,
ἔπιαν καὶ ἐχαλίνωσεν δικέφαλον τὸ φίδιν.
«Ταύρα τον, κόρη, ταύρα τον ἔ τὸν στῦλλον τοῦ κυροῦ σου,
νὰ δοῦσιν Τοῦρκοι καὶ Ῥωμιοὶ κι οὔλλοι νὰ πιστευτοῦσιν.»
Πάνω σὲ κείνην τὴν στιγμὴν, πάνω σὲ κείν τὴν ὥραν,
ὅσον κι ἐκοντοφτάσασιν τέλεια κοντὰ ἔ τὴν χώραν,
μιὰν μουγγαρκὰν ἐχάμνησεν κι ἡ γῆ χαμαὶ ἐσείστην
καὶ τὸ θρονὶν τοῦ βασιλιᾱ ἔππεσεν κι ἔτσακκίστην.
Ὅσοι τὸν ἐμισούσασιν λαλοῦν του πῶς συμβαίνειν,
«ἔρκεται ἡ κόρη σου τὸν δράκονταν καὶ φέρνει,
νὰ φάῃ τὴν βασίλισσαν κι ἐσὲν τὸν βασιλέαν
καὶ ὄλους σου τοὺς μισταρκούς, πού βρίσκονται σ' ἐσέναν.»
Μὰ ὅσοι τὴν ἐμάθασιν ἐτούτην τὴν αἰτίαν,
τοῦ εἶπασιν καταλεπτῶς ὅλην τὴν ἱστορίαν:
« Καὶ μὲν φοᾱσαι, βασιλιᾱ, κι εἶναι χαλινωμένος,
τώρα νὰ δῆς τὸν δράκονταν ἔ τὸν στῦλλον σου δημμένον.»
«Ποιὸς ἐν πού μό 'χαμεν ἐμέναν τοῦν τὴν χάριν,
κι ἐγλύτωσεν τὴν κόρην μου 'πού τοῦτον τὸ λιοντάριν;
Διῶ του καὶ τὰ πλούτη μου, καὶ τὸ βασίλειόν μου,
διῶ του καὶ τὴν κόρην μου καὶ κάμνω τον γαμπρόν μου·
νὰ τοῦ δουλεύκω μισταρκὸς νύκταν μὲ τὴν ἡμέραν
ἐγὼ μὲ τὴν βασίλισσαν καὶ μιὰν μου θυγατέραν.»
«Ἐν θέλω μὲ τὰ πλούτη σου, μὲ τὸ βασίλειόν σου,
'ἐν θέλω μὲ τὴν κόρην σου, μὲ νὰ γινῶ γαμπρός σου,
μόνον ἐκεῖ, πού ἔγινεν τὸ θάμμαν τοῦ Ἁγίου,
νὰ κάμης μιὰν ἐκκληχιὰν τοῦ μέγα Γεωργίου·
οἱ τοῖχοι νὰ 'ν ὀλόχρυσοι κι οἱ πόρτες νὰ 'ν λοβάριν,
νὰ γείρουσιν καὶ τὸν κουππέν μὲ τὸ μαρκαριτάριν·
καὶ μὲ τ' ἀμάξια τὸ κερὶν καὶ μὲ τ' ἀχχιά τὸ λάδιν
καὶ μὲ τὰ βορτωνόμουλα νὰ παίρνουν τὸ λιβάνιν.»

Ἐκεῖ ἐσωρευτήκασιν δέκα ὀκτώ χιλιάδες,
ἐκεῖ ἐβαφτιστήκασιν παιδικιά μὲ τὲς μανάδες,
κι ἐκτίσαν μίαν ἐκκλησιάν μὲ δώδεκα καμάρες
κι ἀντὶς νερόν ῥοδόστεμμαν κι ἀντὶς πηλὸν ἀσήμιν,
τέλεια ἴπου πά' ἔ τὴν κορυφὴν χρυσὸν μαλαματίνιν.
Καὶ κείνος πού μου τό μαθεν σάν ποιητῆς λογάται
κείνου πρέπει μακάρισι κι ἐμέναν τ' ὡς πολλὰ ἴτε.
Ζωὴν καὶ χρόνια νὰ ἔχετε ὅσοι κι ἂν τ' ἀγροικᾶτε,
Κι, ἂν ἔχετε γλυκὸν κρασίν, πρέπει νὰ μᾶς κερναῖτε.»

Ἄσμα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἀντλῶν ἐκ τοῦ Ἰακώβου ντὲ Βοράγγινε, συνέθεσε καὶ ὁ Κύπριος Ἀντώνιος τοῦ Δαρκές, ἐκδοθὲν ἐν Ἐνετία, ὡς ἀκολούθως:

Προσκυνητάριον τῶν Ἱεροσολύμων, ἤγουν διήγησις εὐμορφοτάτη εἰς ἐκείνους ὁπού ἐπιθυμοῦν νὰ ἀκούσουν διὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ὅστις ἐπιθυμᾷ ἄς ὑπάγῃ νὰ ἰδῆ, καὶ μὲ τοῦτο τὸ βιβλίον ἡμπορεῖ νὰ τὸ ἔχῃ εἰς ὅ,τι θέλει χρειαστῆ νὰ ἰδῆ εἰς κείνους τοὺς τόπους, ποιηθὲν παρὰ Ἀντωνίου τοῦ Δαρκές ἐκ τῆς περιφήμου νήσου Κύπρου, Ἐνετίησιν, παρὰ Ἰωάννη Ἀντωνίω τῷ Ἰουλιανῷ ,αχμέ'.

Τὸ ἄσμα τρέχει οὕτω:

«Μίαν φορὰν ἐβάλθηκα νὰ πά' νὰ προσκυνήσω
τὸν ζωοδόχον τοῦ Χριστοῦ τάφον, νὰ τὸν ὑμνήσω·
ἀπὸ καιρὸν τ' ἐννοιάζουμουν καὶ πάντα ἐπεθύμουν,
ἐμπόδιζέν με ὁ ἐχθρὸς κι ἡ ἔννοια ἡ δική μου.
Τότες ἀφῆκα τὲς δουλειές ὁπού ἔχα καὶ τὰ βάρη,
ὡς εἶναι εἰς τὴν θάλασσαν ἐλεύθερον τὸ ψάρι.
Εἶπα, «Θεέ, βοήθη μου ἔς τοῦτον πού θεν' ἀρχέψω,
μηδὲν μου ἔλθῃ ἐμπόδιο, τίποτες δὲν μισσέψω.»

Ἐβγῆκα ἀπὸ τὸ σπίτι μου τὴν πρώτην ἐβδομάδαν,
Δευτέρα ἦτον τῆς Καθαράς, ἐκείνην τὴν ὁμάδαν.
Ἐπιάστην ἔ τὴν Ἀμμόχωστο ἔ τὴν ὅποια ἦτον τὸ διάβι,
βγάνω ὄρισμὸν ἀφ' τὸν πασιᾶ καὶ μπαίνω ἔ τὸ καράβι.
Ἐπέρασά την λοιπονὶν μὲ μιὰν χαρὰν μεγάλην,
ἀλήθεια εἰς τὴν θάλασσαν ἤλθέ μου ὀλίγη ζάλη·
ἔκαμα μέρες τέσσαρες γοιὸν νὰ ἔχα πά' ἔ τὸν τάφον,
ζάλες δυὸ ἐπερπάτησα τῆς γῆς ὡς μέσ' ἔ τὸν τάφον.
Τὸ λοιπονὶν εἰς δυὸ ἡμέρες ῥάσσομεν ἔ τὸ Βερούτι,
Θαρρῶντας νὰ βρωμεν ψωμί ἔ ἐκεῖνο τὸ χανούτι.
Μὰ κεῖ ἦτον ἀκρίβεια, δὲν τὸ λαλῶ ἐν φάλλω,
πού ἔτον νὰ φᾶν ἔ τὴν πεινὰ τους ἀνθρῶποι ἕνας τὸν ἄλλο.
Εἶπᾶν μας, ἐδιαβάσασιν ἕνα μέγα κανόνα,
ἔπειδὴ φαγὶ δὲν εἶχασιν νὰ φᾶσιν τὸν χειμῶνα.
Καὶ τὸ ψωμί ἐχάθηκεν, μεγάλη ἀκριβεία,
ἔστανιὸ τους τότε ἔκάμασι πολλότατη νηστεία.
Ἐρώτησα τοὺς χριστιανοὺς πῶς πᾶν εἰς τὰ μαντᾶτα,
ἔχουσιν εἰς τὸν τόπον τους ἀπάνω τὰ ῥηγάτα;
Εἶπᾶν μου τὸ πῶς εἶχασιν μιὰν κακὴν συνήθεια,
εἰς τὸν καιρὸν τὸν παλαιόν, ὡσὰν τὰ παραμύθια:
Μέσ' ἔ τὸ νερόν, πὸ ἔπινασι, ἔξω μακρὰ ἔ τὸ πλάτος,
ἐκεῖ μέσα ἔκατοίκιζεν καὶ ἔστεκεν ἕνας δράκος·
καὶ πᾶσαν μέραν ἔθελεν ἕνα παιδὶ νὰ φάγη,
διὰ ν' ἀφήσῃ πᾶσα ἀνθρωπον εἰς τὸ νερὸ νὰ πάγη,
διὰτὶ ἄλλο δὲν εἶχασιν ἔ τὸν τόπον τους νὰ πιουῖσι,
καὶ ἡ χώρα ὅλη ἀπὸ κεῖ εἶχαν νὰ δουλευτοῦσι.
Ἔρκον εἶχαν ἔ τὴν μέσην τους νὰ ῥχεται ἡ φορὰ του,
καὶ πᾶσα μέρα κάθε εἷς νὰ πέμπῃ τὰ δικά του.
Καὶ ἀφὸν ὅλοι ἐδώκασιν, δὲν ἔκαμε ἀλλέως,
ἦρτε ἡ γύρα τοῦ ἀφέντη τους, ὅπου εἶχαν, βασιλέως·

εἶχεν θυγάτηρ μοναχή, πού ἴθε νὰ τὴν παντρέψῃ,
καὶ ἀλλέως δὲν ἐγίνονταν παρὰ νὰ τοῦ τὴν πέψῃ
τοῦ δράκου ἐκείνου τοῦ κακοῦ, πού εὐρίσκετον γοιὸν μάγος,
δαίμονας, ἀμμὴ ἐφαίνετον πὼς εἶναι ἀνθρωποφάγος.
Ἄπιστος ἦτον ὁ λαὸς εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον,
πού ἴπροσκυνοῦσαν εἰδῶλα ἕως τὴν τάξιν τῶν Ἑλλήνων.
Ἰστάνιό καὶ μὲ τὸ θέλημα καὶ κείνος ἐσπληνίστη,
καὶ ἔπεφεν τὴν κόρην του τοῦ τράγου διὰ κανίσκι·
τὸ λοιπονὶν ὁ βασιλιᾶς ἴζου, ὡς γοιὸν ἐθώρειεν
ἐκάμασι ὅλοι, ἀλλιῶς νὰ ποίση δὲν ἠμπόρειεν.
«Καὶ ἄμε νὰ ὑπᾶς, μηδὲν χάσης σήμερον τὴν ζωὴν σου,
εἶσαι παιδὶν κι εἶναι ζημιὰ καὶ κρῖμα εἰς αὐτὴν σου.»
Εἶχαν τόπον καὶ ἐβάλα το αὐτὸ τὸ κορασάκι
γι' ἄλλον, ὅπου νὰ ἔλαχε, νέον παλληκαράκι·
πάνω ψηλὰ κι ἐστῆσάν το πλατιά εἰς ἓνα δόμο,
νὰ τὸ θωροῦν ὅσοι διαβοῦν ἀνθρώποι ἀπὸ τὸν δρόμο.
Λοιπὸν τότες ἐδιάβαινε εἰς στρατηγὸς μὲ βία,
ὀνόματι Γεώργιος, ὃκ τὴν Καππαδοκία,
πεμπάμενος μὲ τὰ χαρτιά νὰ πάγῃ ἕως ἄλλον κάστρον,
κι ἐκαβαλλίκευε ἄλογον, ἓναν ἀππᾶρι ἄσπρον.
Θεωρεῖ τὴν κόρην μοναχή, σὰν τὴ χαμπιλασμένη,
μὲ ροῦχα χρυσορῥάντιστα, βασιλικά ντυμένη.
Φθάνει κοντὰ εἰς τὴν παίδαινα, ῥωτᾷ τὴν πόθεν ἔνι
καὶ διατί στέκει ἐκεῖ χαμαὶ καὶ τί ἔν τὸσο θλιμμένη.
Καὶ ἀπηλογήθη καὶ εἶπέ του τοῦ ῥήγα ἡ θυγατέρα:
«Ἐπέμψα με ἂν τὸ σπίτι μου τὴν σήμερον ἡμέρα·
κανίσκι εἶμαι τοῦ δράκοντα, γιὰ νὰ μὲ φά' τὴν ξένη,
ἐτοῦτο ἔχει ἡ χώρα μας καὶ εἶναι συνηθισμένη.
Ἐγὼ στέκομαι τώρα ἐδῶ, γιὰ νὰ ἴβγῃ καὶ νὰ πάγῃ,
νὰ ῥτῆ νὰ μὲ εὔρῃ μοναχή, νὰ πιάσῃ νὰ μὲ φάγῃ.»

Καὶ ἐπῆράν τη τά κλάματα, πολλὰ ἴ παραπονήθη:
«Πατέρα, μητέρα!» ἔκραξε, γι' αὐτὸ τὴν ἐλυπήθη.
Ὅσον ἡρωικῶς, ἀπέξευσεν παραῦθα ἀπ' τὸ ἀλογάρι
καὶ εἶπεν τῆς κόρης, «κράτει το ἀπὸ τὸ χαλινάρι.»
Καὶ ἀπὸ τὸν κόπον ἔκατσε ὀλίγον ν' ἀναπαύσῃ,
ἀκαρτερῶντας νὰ ἰδῇ τὸν δράκοντα νὰ φθάσῃ.
«Κάμε μου λόγον νὰ τὸν δῶ, νὰ σηκωθῶ ὀμπροστά του,
καὶ πεθυμῶ ν' ἀνταμωθῶ τὴν σήμερον μετὰ του.»
Ὅλίγον ἐκοιμήθηκε, καὶ ἡ κόρη μοιρολογᾷ τον
θωρεῖ τὸν δράκον καὶ ἔρχετον, καὶ πάγει καὶ ξυπνᾷ τον.
Ἐθάρρειε καὶ ἔλεγε, πῶς μέλλει τὴν γλυτώσει,
καὶ ὅκ τοῦ θεριοῦ τὰ δόντια νὰ τὴν ἐλευθερώσῃ,
ἀμμή νὰ πάγῃ ἀπ' ἐκεῖ, νὰ φύγῃ τὴν φουρτοῦνα·
λέγει του, «ἀπάνου ὀγλήγορα καὶ κάμε τὴν κουροῦνα.»
Ἐκεῖνη ἐστάθη καὶ ἔτρεξε νὰ φύγῃ καὶ νὰ σώσῃ
ἐκεῖ, πού ἔχει νὰ διαβῇ, ἂν θέλῃ νὰ γλυτώσῃ:
«Διότι χάνεσαι καὶ ἐσὺ σήμερον, καὶ εἶναι κριμα
τὴν ὥραν τούτην νὰ γενῇ εἰς τὴν οἰκίαν του μνημαν!»
Σηκώνεται καὶ παραυθὺς ἐπιάσε τὸ κοντάρι
κι ἔτξι ἐκαβαλλίκεψε ἀπάνω εἰς τὸ ἀλογάρι,
καὶ ἔτρεξε καταπάνω του καὶ κάνει τὸν σταυρόν του
καὶ τὸ θηρίον εἶδέ τον, καὶ τρέχει εἰς αὐτόν του.
Καὶ ἀφόντις ἐπιαστήκασιν, εὐρέθη χασκισμένο,
θαρῶντας νὰ τὸν καταπιῇ, καὶ ἦτον ἀρματωμένο.
Ὁ στρατιώτης τοῦ κτυπᾷ μιὰ κονταριά ἔς τὸ στόμα,
ἔπεσεν καὶ ἐγκάριζεν, ὡσάν νεκρὸς ἔς τὸ χῶμα.
Ἐκεῖνο ἦτον τὸ δυνατὸ θεργιό, ὅπου ἴτο ἀγριωμένο;
Ἐκεῖ χαμαὶ εὐρέθηκε ἔς τὴν ὥραν νεκρωμένο!
Πιάνει κεῖ ἀπὸ τ' ἄλογον μοναῦτα τὸ ἀλυσσίδιν
καὶ δένει το ἀπὸ τὸ λαιμό, κινῶντάς το διὰ φίδιν.

Ἐδωκέν το τῆς παιδουλας καὶ σύρνει το τὴν ὥραν
καὶ εἶπέν της, «ἄμε, ἔπαρ' το εἰς τὸν λαόν, ἕς τὴν χώραν.»
Καὶ ἔτξι ὀλίγον ἀπὸ κεῖ ἐφθάνει τὸ μαντᾶτο
τὸ πὼς ἡ κόρη τοῦ ῥηγὸς φέρνει τὸν δράκον κάτω.
Ἐβγήκασι εἰς συνάντησιν ὅλοι, μικροὶ μεγάλοι,
καὶ ἔμαθον τὴν ὑπόθεσιν ἀπὸ τὸ παλληκάρι,
τὸ πὼς τὸν ἐκοντάρειυσεν ἀτός του μὲ κοντᾶρι,
ποῦ δὲν ἦτον μὲ συντροφιά, μὰ εἶχεν μεγάλη χάρι.
Καὶ ὁ πατέρας καὶ ἡ μάνα της ὑπᾶνε καὶ θωροῦσι
πὼς εἶν' τὸ πρᾶγμα ἀληθινόν· χαράν, ὅπου κινουῦσι!
Μὰ δὲν ἤξεῦραν τί ἦτον τοῦ στρατιώτου νὰ πέμψουν
καὶ τί διὰ νὰ τοῦ δώσουνε καὶ νὰ τὸν κανισκέψουν.
Πάγει καὶ δίδει παραθυὸς ὁ ῥήγας τ' ἀνοιχτάρια,
καὶ δίδει τα τοῦ στρατηγοῦ μ' ὅλα τὰ παλληκάρια,
κι εἶπέν του: «Ἀπὸ τὴν σήμερον ἡ χώρα νὰ εἶν' δική σου,
καὶ ἔχε τα δι' ἀγάπη μου, νὰ ζήση ἡ κεφαλὴ σου.
Ἐσέναν πρέπει ἀπὸ τώρα, μὰ τὸν θεὸν τὸν Δία,
νὰ ρίζης εἰς τὸν τόπον μου τούτην τὴν βασιλεία,
κι ἐγὼ καὶ ἡ γυναῖκά μου καὶ μιά μας θυγατέρα
σκλάβοι νὰ σὲ δουλεύωμεν νύκτα καὶ τὴν ἡμέρα.»
Λέγει καὶ ὁ Γεώργιος: «Ἐγὼ δὲν θέλω στᾶτο,
ἀπὸ αὐτό, ὅπου μοῦ λές, νὰ πάρω τὸ ῥηγᾶτο.
Ἄμε, ἂν θές νὰ βαπτιστῆς, νὰ πιάσης τὸν σταυρόν μου,
τὴν στραῆταν τὴν ἀληθινήν, πίστεψε τὸν Χριστόν μου,
διατὶ ἐκεῖνη μοῦ ἀβοήθησεν σήμερον μὲ παντιέρα,
κι ἐγλύτωσα τὴν κόρη σου ὄκ τοῦ δράκου τὰ χέρια.
Καὶ δέ, ποῦ σοῦ τὴν ἤφερα ἐδῶ μὲ τὴν εἰρήνην
καὶ ὁ Θεός, ὅπου τὴν ἐπλασεν, ἐσένα τὴν ἐδίνει.»
Εἰς ὅλα αὐτὰ ἐβαπτίστηκε κείνος καὶ ἡ φαμελιά του
καὶ ἔγιναν χριστιανοὶ ὅλα τὰ πατρικά του.

Ἐκεῖ κοντά, ὅπου ἔγινε τὸ θαῦμα τοῦ Ἁγίου,
ἐκτίσασι μιὰν ἐκκλησιὰ τοῦ μέγα Γεωργίου.
Ἀφόντις ἐμαρτύρησεν καὶ ἔβγηκεν ἡ φάμα,
μὲ πόθον καὶ εὐλάβειαν παραῦθα τὴν ἐκάμα·
καὶ εἶναι ἕως τὴν σήμερον, τὴν εἶδα ἀπατός μου,
ἐμπῆκα κι ἐπροσκύνησα, δὲν ἤμουν μοναχός μου.
Πολλὰ παλιὰ εὐρίσκετον, δὲν εἶχε μέσα ἡράδια
μηδὲ εἰκόνες τῶν Ἁγιῶν, νὰ φαίνωνται σημάδια,
διατὶ οἱ Τοῦρκοι δὲν θέλουσιν νὰ ἔχουν ἔς αὐτούς τοὺς τόπους
κριτάρια καὶ ἐκκλησιῆς καὶ αὐτούς τοὺς ἐπισκόπους.
Κερια ἀνάπτουσι ἐκεῖ καὶ λάδι πᾶσα ἡμέρα
οἱ ναῦτες, πὺ διαβαίνουσι καὶ πᾶσι ἐκεῖ πέρα.
Λέγουν τους τὴν ὑπόθεσιν οἱ χριστιανοὶ τοῦ τόπου,
ἔχουν πολλὴ εὐλάβεια ν' ἀκούσουν τέτοιου τρόπου.»

Ἄναχωρῶν ἐκ Κυρήνης πρὸς τὸ μαρτύριον ὁ Ἅγιος Γεώργιος, συνήνητησε καθ' ὁδὸν τὸν δαίμονα, μεταμορφωθέντα εἰς γέροντα, θέλοντα, ὅπως πλανήσῃ τοῦτον. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἀντελήφθη τοῦτον καὶ σχίσας βράχον, ἐνέκλεισεν αὐτόν. Ἡ συνάντησις αὕτη ἀνήκει τῇ προετοιμασίᾳ τοῦ μαρτυρίου.

Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτής, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐπαναφέρει ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας νεανίαν Παφλαγόνα πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ.

Καιρῶ ποτε ὁ Λέων καὶ ἡ Θεοφανώ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῶν Γεωργίου ἐν Ἀμάστριδι τῆς Παφλαγονίας ἐτέλουν κατ' ἔτος τὴν μνήμην τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν τῷ αὐτόθι ναῶ αὐτοῦ. Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὁ αὐτοκράτωρ Φωκᾶς, πολεμῶν κατὰ τῶν ἐξεγερθέντων Βουλγάρων, ἐξέδωσε διάταγμα στρατολογίας. Οἱ γονεῖς, ἐμπιστευθέντες τὴν ἀσφάλειαν τοῦ υἱοῦ Γεωργίου τῷ Ἁγίῳ Γεωργίῳ, ἀπέστειλαν αὐτόν εἰς τὸν πόλεμον. Οἱ Βούλγαροι, καιροφυλακτήσαντες, περιεκύκλωσαν τὸν στρατὸν τοῦ

αὐτοκράτορος καὶ συνέτριψαν αὐτόν. Ὁ Γεώργιος, συλληφθεὶς αἰχμάλωτος, παρεδόθη τῷ ἀρχηγῷ τὸν Βουλγάρων, ὅστις, ἐκτιμήσας αὐτόν, ἔλυσε τῶν δεσμῶν, ἵνα ὑπηρετῇ αὐτόν.

Οἱ γονεῖς τοῦ Γεωργίου ἐν Ἀμάστριδι ἐθρήνουν, ἀγνοοῦντες τὴν τύχην τοῦ υἱοῦ αὐτῶν, ἂν ζῆ ἢ ἐφονεύθη. Ἀλλ' ἐτέλεσαν τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Μετὰ τὸν ἑσπερινὸν ὁ πατὴρ ἐκάλεσε τοὺς παρευρεθέντας οἴκοι, ἵνα περιποιηθῇ αὐτούς. Ἡ μήτηρ παρέμεινε εἰσέτι ἐν τῷ ναῷ, ἱκετεύουσα τὸν Ἅγιον Γεώργιον ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ ὁ αἰχμάλωτος Γεώργιος ἐν Βουλγαρίᾳ ἐμνηστο τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ παρεκάλει τοῦτον ὑπὲρ ἐλευθερώσεως αὐτοῦ.

Παρακαλῶν ὁ Γεώργιος, ἐθέρμαινε ἅμα τὸ ὕδωρ, ἵνα νιφθῇ ὁ κύριος αὐτοῦ πρὸ τοῦ δείπνου αὐτοῦ. Ἀνήρχετο ὁ Γεώργιος τὴν κλίμακα, κρατῶν τὸ δοχεῖον τοῦ γλιαροῦ ὕδατος, ὅτε ἐνεφανίσθη ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ἰππεύων ἵππον λευκόν. Ἀνῆλθεν εἰς τὰ ὀπισθεν τοῦ ἵππου καὶ αὐθωρεὶ εὐρέθη εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ μετὰ τῶν συνδαιτυμόνων, κρατῶν εἰσέτι τὸ δοχεῖον μετὰ τοῦ γλιαροῦ ὕδατος. Μετὰ τὴν ἐκπληξιν ἐκ τοῦ θαύματος, πλήρεις χαρᾶς, μετέβησαν πάντες μετὰ τοῦ ἐλευθερωθέντος Γεωργίου εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἐτέλεσαν ὀλονυκτίαν, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Αὐτοῦ Γεωργίῳ.

Ἡ ὑπερφυῆς μεταφορὰ τοῦ Παφλαγόνος νεανίου ἐπαναλαμβάνει τὴν μεταφορὰν τοῦ προφήτου Ἀββακούμ ὑπὸ ἀγγέλου εἰς Βαβυλῶνα:

«Καὶ ἦν Ἀμβακούμ ὁ προφήτης ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ αὐτὸς ἤψησεν ἔψημα καὶ ἐνέθρυψεν ἄρτους εἰς σκάφην καὶ ἐπορεύετο εἰς τὸ πεδῖον ἀπενέγκαι τοῖς θηρισταῖς.

καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος Κυρίου Ἀμβακούμ: ἀπένεγκε τὸ ἄρι-

στον, ὃ ἔχεις, εἰς Βαβυλῶνα τῷ Δανιήλ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων.

καὶ εἶπεν Ἀμβακούμ: Κύριε, Βαβυλῶνα οὐχ ἑώρακα καὶ τὸν λάκκον οὐ γινώσκω.

καὶ ἐπελάβετο ὁ ἄγγελος Κυρίου τῆς κορυφῆς αὐτοῦ καὶ βαστάσας τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἔθηκεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα ἐπάνω τοῦ λάκκου ἐν τῷ ῥοίζῳ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ.

καὶ ἐβόησεν Ἀμβακούμ λέγων· Δανιήλ Δανιήλ, λαβὲ τὸ ἄριστον, ὃ ἀπέστειλέ σοι ὁ Θεός.

καὶ εἶπε Δανιήλ: ἐμνήσθης γάρ μου, ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἀγκατέλιπες τοὺς ἀγαπῶντάς σε.

καὶ ἀναστὰς Δανιήλ ἔφαγεν· ὁ δὲ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ ἀποκατέστησε τὸν Ἀμβακούμ παραχρῆμα εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ» (Δα 33-39).

Ὅμοιον θαῦμα ἐτέλεσαν καὶ οἱ τρεῖς Μάρτυρες Γουρίας, Σαμωνᾶς καὶ Ἄβιβος, ἐλευθέρωσαντες τὴν αἰχμάλωτον Εὐφημίαν. Αὕτη, καταγομένη ἐξ Ἐδέσσης τῆς Συρίας, ἐδόθη ὡς σύζυγος βαρβάρῳ τινὶ Γότθῳ, ὅστις ὠδήγησεν αὐτὴν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ καὶ ἐβασάνιζε. Ἔθαψεν αὐτὴν καὶ ζῶσαν. Οἱ τρεῖς Μάρτυρες, θαυματουργοῦντες, ἤρπασαν αὐτὴν ἐκ τοῦ τάφου, ἤνεγκον εἰς τὸν ναὸν αὐτῶν καὶ ἀπέδωσαν ζῶσαν τῇ μητρὶ.

Ἡ παράστασις ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἵππου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἀναιροῦντος τὸν δράκοντα, τοῦ Παφλαγόνος νεανίου, κρατοῦντος τὸ δοχεῖον τοῦ ὕδατος, ἢ τῆς ἐντρόμου βασιλόπαιδος, ἐκτεθείσης πρὸς βορᾶν, τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν σημαίνει. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ὁ ἐπίγειος στρατηλάτης, ἐνεργῶν ὡς ὁ οὐράνιος Ταξιάρχης Μιχαήλ, σφύζει ψυχάς, ἐλευθερῶν αὐτάς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ ὁδηγῶν εἰς τὸν Παράδεισον.

Ὡς ψυχοπομπῶ, πλεῖστοι κοιμητηριακοὶ ναοὶ εἶναι ἀφιερωμένοι αὐτῶ. Κατὰ μίμησιν τῆς Ἑνετίας, ἧς τὸ κοιμητήριον εὐρίσκεται ἐπὶ νήσου, ἐν τῷ Αἰγαίῳ τὰ κοιμητήρια τῶν νήσων ἰδρύνοντο ἐπὶ ἀκατοικήτων νησίδων. Ἐν αὐταῖς ἰδρύνοντο προστατευτικὰ ναΐδια τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ὡς ῥυόμενος τοὺς παῖδας, καθίσταται προστάτης καὶ τῶν φυσικῶν παιδίων, καλουμένων ὑπὸ τῶν Φράγκων πουλλίων ἢ καθ' ἑλληνικὴν ἀπόδοσιν ὀρνιθίων. Εἶναι ὁ Ἅγιος Γεώργιος τῶν Ὀρνιθίων, ὡς καλεῖται καὶ ἐγκαταλελειμμένον χωρίον τῆς φραγκοκρατίας ἐν Κύπρῳ.

Ὁ ἐλευθερωτὴς Ἅγιος Γεώργιος ὑπεμφαίνεται καὶ ἐν τῇ ἐπαναφορᾷ τῆς Ἀρετῆς, ὑπανδρευθείσης ἐν ξένῳ τόπῳ, πρὸς τὴν μητέρα αὐτῆς οἴκαδε ὑπὸ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Κωνσταντίνου, ἐγερθέντος ἐκ τοῦ τάφου αὐτοῦ.

Γυνὴ τις χήρα εἶχεν ὠραίαν θυγατέρα, καλουμένην Ἀρετὴν, ὡς ἐκαλοῦντο αἱ ὠραῖαι ἐν τῷ Βυζαντίῳ, καὶ ἑννέα ἀδελφοὺς, ὧν μνημονεύεται ὀνομαστικῶς ὁ Κωνσταντῖνος. Προσέρχονται προξενηταὶ ἐκ ξένης χώρας, ἐντοπιζομένης ὡς Βαβυλῶνος, ὡς ἐκαλεῖτο ἡ Αἴγυπτος, ζητοῦντες τὴν Ἀρετὴν ἐκ μέρους ἀγνώστου γαμβροῦ. Ἡ μήτηρ καὶ οἱ ὀκτὼ ἀδελφοὶ ἀρνοῦνται, ἀλλ' ὁ Κωνσταντῖνος δέχεται, κάμπτων τὰς ἐνστάσεις τῆς μητρὸς· ὑπισχνεῖται ὅτι ἐν περιπτώσει θλιβεροῦ ἢ χαρμωσύνου γεγονότος θὰ ἐπαναφέρῃ αὐτήν. Δικαιολογεῖ τὴν θέσιν αὐτοῦ ὅτι θὰ ἔχη ἴδιον αὐτοῦ ἄνθρωπον ἐν ταῖς χώραις, ἐν αἷς περιπλανᾶται. Ἐνσκηψάσης ἐπιδημίας, ἀποθνήσκουσι πάντες οἱ ἀδελφοί, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος. Θρηνοῦσα ἡ μήτηρ, ζητεῖ παρὰ τοῦ νεκροῦ πλέον Κωνσταντίνου τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως αὐτοῦ. Ὁμοίως ἡ μήτηρ τοῦ αἰχμαλώτου Γεωργίου, προσκαρτεροῦσα, παρακαλεῖ τὸν Ἅγιον Γεώργιον ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτοῦ.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐγείρεται ἔφιππος καὶ νύκτωρ μεταβαίνει εἰς τὴν Ἀρετὴν. Εὐρίσκει αὐτὴν μόνην ἐν τῷ σεληνόφωτι καί, λαμβάνων ἐπὶ τοῦ ἵππου αὐτοῦ, ἐπαναφέρει τῇ μητρί. Οὐδεὶς λόγος γίνεται περὶ συζύγου. Ὀλίγον ἔξωθι τῆς οἰκίας τῆς μητρὸς ὑπάρχει ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Κωνσταντῖνος ἀφιππεύει τὴν Ἀρετὴν, ἀποστέλλων αὐτῇ τῇ μητρί, αὐτὸς δὲ καταδύεται ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ. Ἐξωθι τῆς θύρας γίνεται ἡ ἀναγνώρισις μητρὸς καὶ θυγατρὸς καί, ἀνοιγομένης, ἀποθνήσκουσιν ἀμφότεραι.

Ἀνάλογον θέμα ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς φραγκικῆς δαιμονολογίας εὐρίσκεται καὶ ἐν τῷ κυπριακῷ παραμυθίῳ τοῦ Τριμμάτου. Ὁ διάβολος μεταμορφοῦται εἰς ὠραῖον γαμβρόν, νυμφεύεται ὠραίαν νεᾶνιν καὶ ἐγκλείει αὐτὴν ἐν τῷ πύργῳ αὐτοῦ. Ἡ νεᾶνις ἀνακαλύπτει ὅτι ὁ σύζυγος αὐτῆς ἐπισκέπτεται τὰ μνήματα καὶ εἶναι πτωματοφάγος. Μετὰ μυθῶδεις περιπετείας ἐλευθεροῖ αὐτὴν ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς.

Τὸ ἄσμα τῆς Ἀρετῆς παραπέμπει εἰς τὴν ῥύσιν αἰχμαλώτων ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὁμοίως καὶ τὰ ἄσματα συναντήσεως καὶ ἀναγνώρισεως συζύγων. Προστάται καὶ ῥύσται ἐκ κακῶν εἶναι ἥρωες καὶ Ἅγιοι, ζῶντες καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὁ φθάσας εἰς τὰ ἄκρα τοῦ κόσμου, ὁ ὄντως Ἀκρίτης, καὶ ἡ βυζαντινὴ ἔκδοσις αὐτοῦ ὡς Διγενῆ Ἀκρίτου, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ὁ ἰδρυτὴς τῆς χριστιανικῆς Οἰκουμένης, ὡς Κωνσταντῖνος, σύζυγος ἢ ἀδελφὸς τῆς Ἀρετῆς, καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος, στρατηλατῶν ἐν γῆ, ὡς ὁ Ταξiάρχης Μιχαὴλ ἐν οὐρανῷ.

Ἡ τιμὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου κατέλαβε πᾶσαν τὴν Εὐρώπην διὰ τὰς ἐμφανίσεις αὐτοῦ ἐν πολέμῳ καὶ τὰς παραστάσεις τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν Μώρων. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος καθιερώθη

ὡς τροπαιοφόρος καὶ ἀρχηγὸς τοῦ στρατεύματος τῶν Χριστιανῶν.

Ὁ Οὐίλλιαμ τοῦ Μαλμέσμπουρυ παραδίδει ὅτι ὁ Ἅγιος Γεώργιος καὶ ὁ Ἅγιος Δημήτριος, «οἱ μάρτυρες ἰππῶται», ἐνεφανίσθησαν μετὰ στρατοῦ λευχειμόνων, βοηθοῦντες τοῖς Σταυροφόροις κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀντιοχείας τῷ 1098. Ὁμοίᾳ ἐμφάνισις αὐτοῦ ἐγένετο καὶ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἐπιστρέφοντες οἱ Σταυροφόροι εἰς τὰς χώρας αὐτῶν, ἰδίᾳ ὁ Ριχάρδος ὁ Λεοντόθυμος, ἔτρεφον ἀκράδαντον τὴν πίστιν εἰς τὴν δύναμιν τῆς παρεμβάσεως τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Οὗτος ἐπροστάτευσεν ἔφιππος τοὺς κατοίκους τῶν νήσων Μάλτας καὶ Γκότζο, δεχομένους ἐπίθεσιν τῶν Μαυριτανῶν, ἀνακηρυχθεὶς πολιοῦχος αὐτῶν. Ἐβοήθησε τοὺς Γεωργιανούς, ἵνα ἀποκρούσωσι τοὺς Σελτζούκους. Ἐπίσης ἐβοήθησεν αὐτοὺς καὶ κατὰ τὴν ἐξέγερσιν αὐτῶν κατὰ τῶν Περσῶν, θεωρούμενος ὡς τὸ σύμβολον τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως αὐτῶν. Τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα ἐδωρήσατο τὴν νίκην τοῖς Πορτογάλοις κατὰ τῶν Ἰσπανῶν. Ἐν τῇ μάχῃ τῆς Πρινίτσης ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τὸ Χρονικὸν τοῦ Μωρέως ἐνεφανίσθη, βοηθῶν τοῖς Φράγκοις:

«Τινές, ὅπου ἦσαν ἐκεῖ ἔς τὸν πόλεμον ἐκεῖνον,
εἶδαν καὶ ἐμαρτύρησαν ὅτι εἶδαν καβαλλάρην
ἀσπραλογαῖον εἰς φαρί, γυμνὸν σπαθὴν ἐβάστα,
καὶ πάντα ὑπήγαιεν ὀμπρός, ἐκεῖ πού ἦσαν οἱ Φράγκοι,
καὶ εἶπαν καὶ ἀφιρώσασιν ὅτι ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἦτον
κι ὠδήγευεν κι ἀντρείευεν τοὺς Φράγκους νὰ πολεμοῦσιν.»

Ναῖδια αὐτοῦ ἰδρύνοντο εἰς τὰ σύνορα πολλῶν χωρίων, ἵνα ὁ Ἅγιος προστατεύῃ αὐτὰ καὶ ἀποτρέπῃ τὴν εἴσοδον παντὸς κακοῦ. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα εὐρίσκετο ἐν περιπολίᾳ. Ἐν τῷ ναῶ

τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Λάρνακι ὁ ἵππος τῆς εἰκόνας αὐτοῦ εὐρίσκειτο βεβρεγμένος, διότι κατὰ τὴν νύκτα ὁ Ἅγιος ἐπεσκέπτετο τὸν ναὸν αὐτοῦ ἐν Λύδδῃ. Ἐν τῇ κώμῃ Μόρφου τῆς Κύπρου χωρικοί, ἀγραυλοῦντες κατὰ τὴν νύκτα, ἔβλεπον φῶτα κινούμενα μακρὰν καὶ ἔλεγον ὅτι περιπολεῖ ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Ἐξαλωνίτης, ἐκ τοῦ παρακειμένου ναϊδίου αὐτοῦ. Ἐπίσης οἱ χωρικοὶ ἤκουον κατὰ τὴν νύκτα ἐν τῇ αὐλῇ αὐτῶν τὴν κλαγγὴν τῶν πετάλων τοῦ ἵππου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, προστατεύοντος τὴν οἰκίαν αὐτῶν. Τοιχογραφίαι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ ἐν ναϊδίοις τῆς Κύπρου ταυτίζονται ὑπὸ τῶν χωρικῶν πρὸς τὸν Διγενῆν. Οἰκειοποιηθέντες ὑπὸ τῶν Φράγκων, εὐρίσκονται ἐν Κύπρῳ καὶ Ἅγιος Γεώργιος Ἀλαμᾶνος καὶ Ἅγιος Κωνσταντῖνος Ἀλαμᾶνος, μαρτυροῦντες τό ποτε φραγκικὸν βασίλειον τῆς Κύπρου. Ἐν Κύπρῳ σώζονται τὰ ἐρείπια τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ὀριάτου, φερομένης παρὰ τῷ λαῷ ὡς τοῦ Ῥιγάτη, ἦτοι τῶν ὀρίων, ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Μόρφου. Ὡς ἐξορίζων τὸ κακόν, καλεῖται καὶ Ἐξορινός. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἶναι ὁ ὄριοφύλαξ τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Δεδόσθω ἡμῖν ἐνταῦθα καὶ τι μικρὸν ἐντροφῆσαι τῇ ἐνεγκαιμένη ἡμερτῇ πόλει Μόρφου.

Ἡ Κύπρος ἀπεκλήθη Νῆσος τῶν Ἁγίων διὰ τὸ νέφος τῶν Ἁγίων αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀποδοθεῖσαν αὐτῇ σημαντικὴν, ὡς Γῆ Ἐπαγγελίας. Διοικηταὶ αὐτῆς, ἐρχόμενοι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἴδρουν ναοὺς ἐπ' ὀνόματι Ἁγίων, τιμωμένων ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς πέριξ, καλοῦντες τεχνίτας καὶ ζωγράφους πρὸς κόσμον αὐτῶν. Ὄνόματα ναῶν, μονῶν καὶ Ἁγίων μαρτυροῦσι τὴν σχέσιν ταύτην Κύπρου καὶ Κωνσταντινουπόλεως. Τοῖς ἀσκηταῖς τῶν ἐρήμων τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Παλαιστίνης ἢ Κύπρος, περικλειομένη θαλάσση, ἐλειτούργει ὡς Γῆ Ἐπαγγελίας. Οἶονεὶ διαβαίνοντες Ἐρυθρὰν θάλασσαν, οὔτοι ἀφι-

κνοῦντο εἰς Κύπρον, ἐγκαταβιοῦντες ἐν σκήταις, ἑλληνιστικοῖς ἢ ῥωμαϊκοῖς τάφοις. Ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἤρχοντο διὰ θαλάσσης θαυματουργικῶ τῷ τρόπῳ λάρνακες Ἁγίων καὶ ἄλλα ἱερά.

Κατὰ τὴν παράδοσιν ἦλθεν εἰς Κύπρον ὁ ἀναστηθεὶς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ Λάζαρος, γενόμενος πρῶτος ἐπίσκοπος Κιτίου. Ἡ Παναγία, ἐλθοῦσα, ἐδώρησατο αὐτῷ τὸ ὠμοφόριον. Ἐκ τοῦ παλατίου τοῦ Βασιλέως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦλθεν ἡ χαριτόβρυτος Εἰκὼν αὐτῆς, ἐνοικήσασα ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Κύκκου, τῇ καμοὶ τροφῶ, πρωτοδευτέρα ἐνεγκαμένη. Παρὰ τῶ λαῶ τρέχει παράδοσις ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ Παναγία ἐπεσκέψατο τὴν Μονὴν αὐτῆς, ἀναπαυθεῖσα ἐν τῷ Θρονίῳ αὐτῆς, ἔνθα ἐτοποθετεῖτο κατὰ τὰς λιτανείας ἡ Εἰκὼν αὐτῆς, ὡς ἐπεσκέψατο καὶ τὸ Περιβόλιον αὐτῆς, τὸ Ἅγιον Ὅρος.

Εἰς Κύπρον ἦλθεν ἡ Ἁγία Ἐλένη, πῆξασα τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου καὶ καθάρασα αὐτὴν ἐκ τῆς ἐπηρείας τῶν δαιμόνων καὶ τῆς εἰδωλολατρίας. Ἡ Ἁγία Ἐλένη ἐφέρετο προσορμισθεῖσα καὶ ἐν Τιλλιρία, ἔνθα ὑπῆρχε χωρίον φερώνυμον αὐτῇ. Ἡ ἀκύμαντος θάλασσα καλεῖται γαληνή. Ἡ Ἁγία Ἐλένη κατὰ τὸν πλοῦν αὐτῆς ἐγαλήνευσε τὴν θάλασσαν ἐκ τῶν ταρασσόντων αὐτὴν δαιμόνων. Παράλιον χωρίον ἐν τῷ λιμένι τῆς Μόρφου φέρει τὸ σημαντικὸν ὄνομα Γαληνή.

Διὰ τοὺς ἀφικνουμένους ἐκ τῶν ἐρήμων Ἁγίους ἡ Κυπριακὴ Ἐκκλησία ἐδημιούργησε τὴν παράδοσιν ὅτι οἱ Ἅγιοι αὐτῆς ἔρχονται ἐκ τῶν Ἁγίων Τόπων. Οὗτοι εἶναι τριακόσιοι ἐξήκοντα πέντε, ὅσαι καὶ αἱ ἡμέραι τοῦ ἔτους. Ἀγιάζουσιν ὅλον τὸ ἔτος, μεταβάλλοντες τοῦτο ἐκ κοσμικοῦ εἰς αἰῶνα Κυρίου. Οἱ Φράγκοι, καταλαβόντες τὴν Κύπρον, μετέβαλον τοὺς Ἁγίους τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας, τοὺς ἐρχομένους ἐκ τῶν Ἁγίων Τόπων, εἰς Ἀλαμάνους ἰππότας, καταφυγόντας εἰς Κύπρον μετὰ τὰς

Σταυροφορίας. Μετεβλήθησαν εἰς Ἀλαμάνους, καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος, καὶ ὁ Ἅγιος Κωνσταντῖνος.

Οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῶν Ἁγίων Τόπων Ἅγιοι, καταλαμφθέντες ὑπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ Χριστοῦ, εἶναι πάμφωτοι. Φέρουσιν ὀνόματα, οἷον Ἡλιόφωτος, Χρυσήλιος, Λάμπων, Φωτολαμπής.

Ἡ Παναγία, ὡς καταλαμπομένη ἡλιακαῖς λαμπηδόσι, καλεῖται Χρυσῆ, ὡς Χρυσελευῶσα, Χρυσοπαντάνασσα, Χρυσοπολίτισσα, Χρυσορροιάτισσα, Χρυσοσπηλιώτισσα καὶ πλεῖστα ἄλλα. Ὁ τουρισμὸς ὠνόμασε τὴν Κύπρον Νῆσον τῆς Ἀφροδίτης, λησμονηθείσης ὅλως ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ τῷ ὄντι αὕτη εἶναι ἡ Νῆσος τῆς Παναγίας.

Ὁ γνωστὸς σήμερον ὡς Κόλπος Μόρφου ὑπῆρξεν ὁ λιμὴν τῶν ἀρχαίων Σόλων. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὑπῆρξε νεώριον ἐπικοινωνίας πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Διὰ τούτου ἤρχοντο, ὡς εἰς Γῆν Ἐπαγγελίας, δρόμωνες, Ἅγιοι, λάρνακες Ἁγίων, εἰκόνες. Ἐνταῦθα ἦλθεν ἐκ τοῦ παλατίου τοῦ βασιλέως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ χαριτόβρυτος Εἰκὼν τῆς Παναγίας Ἐλεούσης, ἵνα ἐγκατοικήσῃ ἐν τῷ Περιβολίῳ αὐτῆς τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Κύκκου. Ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Μόρφου κεῖται σήμερον ἡ κώμη Πεντάγεια, ὑποδεχομένη αἰσίως τοὺς ἀφικνουμένους. Ἔλαβε τὸ ὄνομα αὐτῆς κατ' ἐτυμολογίαν ἐκ τῶν προστατῶν Πάντων τῶν Ἁγίων, ἧτοι Πανταγιοὶ - Πενταγιοὶ - Πεντάγεια.

Ἡ πόλις Μόρφου μνημονεύεται κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα ὡς Θεομόρφου ὑπὸ Βυζαντινοῦ ἄρχοντος, ἐπισκεφθέντος αὐτὴν καὶ τὴν ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῆς μονὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ὁριάτου. Ὁ χρονογράφος Λεόντιος Μαχαιρᾶς μνημονεῖ τιμώμενον ἐν Μόρφου τὸν Μέγαν Ἀσκητὴν Θεοδόσιον τὸν Κοινοβιάρχη. Ἐν Μόρφου ἦλθε θαυματουργικῶς τῷ τρόπῳ ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας ἡ λάρναξ τοῦ Ἁγίου Μάμαντος, ἀποκειμένη ἐν τῇ φερωνύμῳ Ἱερᾷ

Μονῆ αὐτοῦ. Ἐν τῇ πόλει τιμῶνται ὁ Ἅγιος Γεώργιος καὶ ἡ Ἁγία Παρασκευή, ἣν, σκέπουσιν τὴν ἐν τῇ ἐνορίᾳ αὐτῆς οἰκίαν μου καὶ ἐξαιρέτως σέβομαι, καὶ ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῆς ἡ Παναγία ἡ Φορβιώτισσα καὶ ἡ Παναγία τοῦ Μνασῆ, ὁ Τίμιος Σταυρός, ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ, ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ἡ ξυνωρὶς τῶν Ἁγίων Σεργίου καὶ Βάκχου καὶ ἄλλοι, ἀγιάσαντες τὴν Γῆν ταύτην τῆς Ἐπαγγελίας.

Τὸ ὄνομα Μόρφου προέρχεται ἐκ τοῦ αὐτόθι τιμωμένου Ἁγίου Θεοδοσίου, κληθέντος Θεομόρφου κατὰ συσχετισμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Ὁ Ἅγιος Θεοδόσιος εἶναι Θεόμορφος, ὡς μορφώσας ἐν ἑαυτῷ τὸν ἐνανθρωπήσαντα Χριστόν, γενόμενος πρότυπον μοναστῶν. Συγκοπὴν εἰς Θεμόρφου καὶ γενόμενον ὑπὸ τῶν Φράγκων ντὲ Μόρφου, κατέληξεν εἰς Μόρφου.

Ὁ πολιοῦχος τῆς Μόρφου Ἅγιος Μάμας ἦν ποιμὴν. Εἰκόνισε τὸν Καλὸν Ποιμένα Χριστόν, ὅστις ἀφήσει τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα πρόβατα καὶ ἀναζητεῖ, ὅπως εὕρη καὶ σῶσῃ τὸ ἀπολωλός. Ὁ Καλὸς Ποιμὴν παρεστάθη ὑπὸ τῆς πρωτοχριστιανικῆς τέχνης ὡς Ὀρφεύς, φέρων ἐπ' ὤμων πρόβατον. Ὁ Ἅγιος Μάμας, εἰκονίζων τὸν Χριστόν ὡς Ὀρφέα, θέλγει καὶ ἡμεροῖ συμβολικῶς καὶ τὰ ζῶα.

Παρακειμένη κώμη καλεῖται Χρυσηλίου, ἔχουσα ναὸν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ἐν τῷ Ὄρει Σινᾷ ἐκαλεῖτο πρότερον ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως.

Ἐτέρα κώμη καλεῖται Ζώτεια ἐκ τοῦ Ζωτικῆς Σταυροῦ. Ἐν τῇ Ἄνω Ζωτεία τιμᾶται ὁ Ταξιάρχης τῶν οὐρανίων δυνάμεων Ἀρχάγγελος Μιχαήλ. Τὸ ὄνομα Νικήτας ὁμόρου κώμης ἀνάγεται εἰς τὸ σταυρικὸν Ἐν τούτῳ νίκα τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἦτοι Σταυρονικήτας-Νικήτας.

Ὁ ποταμὸς τῆς Πεντάγειας καλεῖται Ξεροπόταμος, ὡς καλεῖται καὶ ἀναστάσιμον παίγνιον, εἰκονίζον τὴν διάβασιν τῆς

Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Αὐτόθι ὑπῆρχε τὸ μετόχιον τοῦ Ἐηροποτάμου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου, ἐν ᾧ ἐτιμᾶτο ἡ ξυνωρίς τῶν Ἁγίων Σεργίου καὶ Βάχκου. Οἱ Ἅγιοι οὗτοι διεδόθησαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἔνθα ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ Θεοδώρα ἐδείμαντο μονὴν αὐτοῖς. Τὸ ὄνομα Σέργιος τυγχάνει δημοφιλὲς ἐν Ῥωσσία.

Ὁ μεγάλος ποταμὸς τῆς Μόρφου Σερβράχης ἐπέχει αὐτόθι θέσιν Ἰορδάνου. Ἐν ὁμόρῳ κώμῃ παρ' ἣν ῥέει ὁ ποταμὸς, τιμᾶται ὁ Βαπτιστῆς Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ἀναφερόμενος ἐν πηγῇ τοῦ δεκάτου αἰῶνος ὡς Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ὁ ἐν τῷ Ῥύακι. Ὁ Ῥύαξ ἔδωσε τὸ ὄνομα τῆς νῦν κώμης Ἀργάκι, ἧτοι Ῥυάκιον - Ἀργυάκι - Ἀργάκι.

Βυζαντινὸς ἄρχων ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Μόρφου ἐδείματο ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς τὴν μονὴν τῆς Παναγίας Φορβιωτίσσης. Πρὸς κόσμον αὐτῆς ἐκάλεσε ζωγράφον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Φορβιώτισσα εἶναι ἡ προστάτις τῶν ποιμνίων, ἡ αὐλὴ τῶν λογικῶν προβάτων, ἡ Παναγία τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου. Ὁ κτήτωρ, ἵνα παράσχη τὰ ἀναγκαῖα πρὸς συντήρησιν τῆς μονῆς, προσέδεσεν αὐτῇ ὑποτακτικούς. Μετεκόμισε τὴν κώμην Ἀσίνου παρ' αὐτήν, τὴν νῦν πολίχνην Ἀσίνου, καὶ κατοίκους ἐκ τῆς κώμης Νικήτα, τὴν νῦν κώμην Νικητάρι.

ᾠ Μόρφου ἐνεγκαμένη, κόρη Λακεδαιμονίς, κλεινὴ, μυρίπνους, πανωραία, ἔρατεινὴ, καθαγιασθεῖσα, ἐπίγειε Παράδεισε τῆς ζωῆς ἡμῶν!

Πολλὰ εἶναι τὰ σημεῖα τῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Βράχοι, νησιῶδες, ἀποτυπώματα χειρῶν αὐτοῦ καὶ ὀπλῶν τοῦ ἵππου αὐτοῦ δείκνυνται πολλαχοῦ. Ἐξωθι τῆς πύλης τῆς Δαμασκοῦ δείκνυται λίθος, ἐξ οὗ ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἵππευσε, μεταβαίνων κατὰ τοῦ δράκοντος. Ἐν τῷ ἀρμενιακῷ ναῶ τῆς Προύσης καθ' ἐκάστην Παρασκευὴν ἤρχετο ἔφιππος ὁ Ἅγιος

Γεώργιος καὶ ἐκτύπα διὰ τοῦ δόρατος αὐτοῦ ἐν κοίλωμα ἐν τῷ βάθει αὐτοῦ.

Τὰ πολεμικὰ λάβαρα τῶν Βυζαντινῶν ἔφερον τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐπίππου. Καὶ σήμερον ἡ σημαία τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ φέρει ἔφιππον τὸν Ἅγιον Γεώργιον, ἀναιροῦντα τὸν δράκοντα. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Β΄ ὁ Κομνηνὸς (1118-1143) ἐχάραξε πρῶτος τὴν μορφήν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν τῷ ὀπισθοτύπῳ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ. Παράσημα καὶ νομίσματα εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ὡς ἡ ἀγγλικὴ λίρα, φέρουσι τὸν Ἅγιον Γεώργιον δρακοντοκτόνον. Ὁ ἐν τῇ ἀσπίδι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου σταυρὸς τὸ μαρτύριον αὐτοῦ σημαίνει. Βρεταννικὴ στρατιωτικὴ ἀφίσα τοῦ πρώτου Παγκοσμίου πολέμου εἰκονίζει τὸν Ἅγιον Γεώργιον, καταβάλλοντα τὸν δράκοντα. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Γεώργιος ὁ Στ΄ κατὰ τὸν δεύτερον Παγκόσμιον πόλεμον καθιέρωσε τῷ 1940 τὸ παράσημον «Σταυρὸς τοῦ Γεωργίου», εἰκονίζον τὸν Ἅγιον Γεώργιον, καταβάλλοντα τὸν δράκοντα, ὡς ὑψίστην τιμὴν γενναιότητος, καὶ ἕτερον παρόμοιον μετάλλιον τιμῆς. Κατὰ τὴν ἀμερικανικὴν ἐπανάστασιν (1776-1783) οἱ δύο ἀντίπαλοι πρωταγωνισταὶ ἔφερον τὸ ὄνομα Γεώργιος, ἡ ψυχὴ τῆς ἐπαναστάσεως Γεώργιος Οὐάσιγκτων καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Γεώργιος ὁ Γ΄.

Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι πέρα τῶν ἐννεακοσίων τοπωνυμίων, φερωνύμων τῷ Ἁγίῳ Γεωργίῳ. Ἐπίσης πέρα τῶν τεσσαράκοντα κῶμαι φέρουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ὀκτὼ μεγάλαι μοναὶ εἶναι ἀφιερωμέναι αὐτῷ, μεθ' ὧν τρεῖς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὁρει, ἡ τοῦ Ξενοφῶντος, ἡ τοῦ Ζωγράφου καὶ ἡ τοῦ Ἁγίου Παύλου. Ἐν Ἀθήναις εἶναι ἀφιερωμένοι αὐτῷ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Καρύκη, ὁ Ἅγιος Γεώργιος τοῦ Λυκαβηττοῦ καὶ ἄλλοι συνοικιακοί. Ὁ πατριαρχικὸς ναὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶναι ἀφιερωμένος τῷ Ἁγίῳ Γεωργίῳ. Ἐν τῷ Παλαιῷ Καίρῳ ὑπάρ-

χει ἡ παλαιάτος Πατριαρχική Θεοβάδιστος Μονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὁμοίως ἐν τῷ Πατριαρχείῳ Ἀντιοχείας ὑπάρχει ἡ Πατριαρχική Μονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἡ ἐν Χειμάρρῳ. Ἐν Κύπρῳ πέρα τῶν πεντακοσίων τοπωνυμίων εἶναι φερώνυμα τῷ Ἁγίῳ Γεωργίῳ. Ἐπίσης ἐξ κῶμαι ἐν Κύπρῳ φέρουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Οἱ Ἄγγλοι, ἅμα τῇ καταλήψει τῆς Κύπρου, ἰδρυσαν Ἀγγλικανικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν τῷ ὄρει Τροόδει. Ὅταν οἱ Ἕλληνες, περίφημοι μισθοφόροι ἐν τῇ Δύσει, ἔλαβον τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ πάπα ἰδρύσεως ὀρθοδόξου ναοῦ ἐν Ἐνετίᾳ, ἰδρυσαν τὸν Ἅγιον Γεώργιον τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ πλείστη ὑφήλιος βοᾷ τὰ ὀνόματα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὁ ἀρχαῖος στρατηλάτης Μέγας Ἀλέξανδρος καὶ ὁ στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς Γεώργιος ὁ Τροπαιοφόρος εἶναι αἱ δημοφιλέστεραι μορφαὶ ἐν ταῖς λαϊκαῖς παραδόσεσι. Ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ οἱ δύο μεγάλοι οὔτοι συμπλέκονται. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος εἶναι ἀκρίτης, διότι ἔφθασεν εἰς τὰ ἄκρα τοῦ κόσμου, ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἶναι ἀκρίτης, διότι περιέρχεται τὰ ἄκρα τῆς Οἰκουμένης, φρουρῶν αὐτήν. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κτίζει τὴν τριχίνην γέφυραν, ἐνοῦσαν τὸν ὧδε κόσμον τῷ πέραν, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐλευθεροῖ αἰχμαλώτους ψυχάς, μετάγων αὐτὰς εἰς τὸν Παράδεισον. Ὁ Διγενῆς, βυζαντινὴ μεταμόρφωσις τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἀναιρεῖ τὸν φοβερὸν καρκίνον ἢ τὸν ἀκατάβλητον Σαρακηνόν, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἀναιρεῖ τὸν βύθιον δράκοντα.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐλυπεῖτο, διότι δὲν ἔτυχεν Ὀμήρου, ὡς ὁ Ἀχιλλεύς, ἵνα ὑμνήσῃ τὰ κατορθώματα αὐτοῦ. Ὀμηρος τῷ Μεγάλῳ Ἀλεξάνδρῳ ὑπῆρξεν ὁ ἑλληνικὸς λαός, ὅστις οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὴν μυθιστορίαν τοῦ νεαροῦ βασιλέως, τοῦ ἰδανικοῦ, τοῦ ὀραματιστοῦ, τοῦ ἰδρύσαντος νέον κόσμον εἰς κοσμικοὺς αἰῶνας, καὶ ἔψαλε τὰ ἀκριτικὰ ἄσματα αὐτοῦ. Ὁ Ἅγιος

Γεώργιος ἐτιμήθη ὑπερβαλλόντως ἀνά πᾶσαν τὴν Εὐρώπην ὡς προστάτης τῶν χριστιανῶν ἐν ταῖς μιμητικαῖς παραστάσεσιν «Οἱ Μῶροι καὶ οἱ Χριστιανοί.» Μῶροι ἦσαν οἱ ἐξαραβισθέντες κάτοικοι τῆς Μαυριτανίας, οἵτινες εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ ἴδρυσαν τὸ περίφημον ἀραβικὸν κράτος ἐν αὐτῇ.

Αἱ παραστάσεις «Οἱ Μῶροι καὶ οἱ Χριστιανοί» ἀπετέλουν χορούς, μιμουμένους μάχην, μετὰ διαλόγων καὶ δράματος. Πλεῖστοι εὐρωπαϊκοὶ χοροί, ὡς ὁ ἀγγλικὸς χορὸς μόρρις, προέρχονται ἐκ τῶν παραστάσεων τούτων. Αἱ παραστάσεις ἐτελοῦντο κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς Δύσεως, τὰς ἡμέρας τοῦ Καρναβαλίου, τὴν ἡμέραν τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Συγκρούονται εἰκονικῶς δύο ὁμάδες, οἱ κακοὶ Μῶροι καὶ οἱ καλοὶ Χριστιανοὶ καὶ νικῶσι πάντοτε οἱ Χριστιανοί. Αἱ παραστάσεις συμπεριλαμβάνουσι στοιχεῖα, ὅπως μάχην, φόνον, ἀνάστασιν, γελωτοποιόν, προσωπεῖα, μεταμφίεσιν εἰς γυναῖκα, αἰθάλωσιν προσώπου, κώδωνας, χορὸν ξιφῶν. Τὰ προσωπεῖα καὶ ἡ αἰθάλη δηλοῦσι τὸ ὀθνεῖον. Ἡ μεταμφίεσις εἰς γυναῖκα δηλοῖ τὸ ἀπόλεμον τῶν ἀντιπάλων. Αἱ παραστάσεις αὗται ἐν τῇ χριστιανικῇ Εὐρώπῃ ἀντικατέστησαν παλαιότερας εὐετηρικὰς συγκρούσεις τῶν ἐποχῶν, χειμῶνος καὶ ἔαρος.

Κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Καρναβαλίου ἐν τῷ Κεραμεικῷ ἐν Ῥώμῃ ἐγίνοντο παραστάσεις πολέμου τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, καθ' ἃς ἐνίκα τὸ καλόν, ἃς παρηκολούθει καὶ ὁ πάπας. Μεγάλην ἀκμὴν ἔλαβον αἱ ἑορταὶ τοῦ Καρναβαλίου ἐν τῇ Δύσει κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον καὶ δέκατον πέμπτον αἰῶνα. Σὺν τῷ χρόνῳ αἱ ἠθικαὶ αὗται παραστάσεις εἰλκύσθησαν ὑπὸ τοῦ κακοῦ. Εἰσήγετο ὁ διάβολος, ὃν ἀνείλεν ὁ δρακοντοκτόνος Ἅγιος Γεώργιος, μετημφιεσμένος εἰς βασιλέα Καρνάβαλον, καὶ ἐλατρεύετο. Οἱ ἄλλοτε νικηταὶ χριστιανοὶ ἐπεδίδοντο εἰς

προσκαίρους ἀκολασίας. Ἀρχομένου τοῦ σταδίου τῶν ἀγώνων τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, θὰ μετενόουν. Ἐφ' ὅσον ὁ φιλεύσπλαγχνος Πατήρ ἔχαιρε καὶ ἐπὶ ἐνὶ μετανοοῦντι, θὰ ἔδιδον χαρὰν τῷ Θεῷ διὰ τῆς μετανοίας αὐτῶν ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν. Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν μυκτηρίζεται. Ἡ ἐσκεμμένη ἀμαρτία πρὸς μετάνοιαν ἀποτελεῖ παραλλαγήν τῆς αἱρέσεως τῶν Νικολαϊτῶν.

Στοιχεῖα ἐκ τῶν παραστάσεων τῆς Δύσεως ἔφθασαν καὶ εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας. Αἱ μιμητικαὶ παραστάσεις τῆς Θράκης, οἱ χοροὶ σπαθοφόρων μετὰ προσωπείων ἐν Μακεδονίᾳ, οἱ μετημφιεσμένοι μετὰ κωδῶνων ἐν Σκύρω, οἱ Μωμόγεροι, ἤτοι Μωρόγεροι, μωροὶ γέροντες, ἐν Πόντῳ, οἱ ἠθαλωμένοι κατὰ τὰς Ἀπόκρεως ἐν Κύπρῳ μετὰ γυναικείας ἐνδύσεως προέρχονται ἐκ τῶν παραστάσεων τῶν Μῶρων ἐν τῇ Δύσει.

Ἴσπανοὶ Μῶροι, προσελθόντες εἰς τὸν χριστιανισμόν, ἀπεκλήθησαν Μωρίσκοι, ἤτοι Μικροὶ Μῶροι. Προστάτης τούτων ἦν ὁ ὑποστηρίζων τοὺς Χριστιανοὺς κατὰ τὰς παραστάσεις Μῶρων καὶ Χριστιανῶν Ἅγιος Γεώργιος. Ἐν τῇ ἀγάπῃ Μῶρου καὶ χριστιανῆς, ἀποκρουούσης τοῦτον, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὑποστηρίζει τὸν Μῶρον, ὑπισχνούμενον ὅτι θὰ βαπτισθῇ χριστιανός. Ἐν δημῳδαί ἄσματι τὴν θέσιν τοῦ Μῶρου, λαμβάνει ὁ Διγενῆς, ἀπορρίπτομενος, ὡς Μῶρος:

«Ὁ κύρης τό 'ν Σαρακηνός κι ἡ μάνα τό 'ν Ὁβραῖσσα,
καὶ κείνος παιδὶν Σαρακηνόν, γαμπρόν μου δὲν τὸν θέλω.»

Διὰ τὴν σχέσιν πρὸς τοὺς Μῶρους ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐζωγραφήθη πού μελαμψὸς μετὰ τῆς προσωνομίας Ἀράπης. Παράδειγμα ἀποτελεῖ εἰκὼν αὐτοῦ ἐξ Ἡρακλείας Θράκης ἐν τῷ Βυζαντινῷ Μουσεῖῳ Ἀθηνῶν, φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν «Ὁ ἐν

τῆ Ἡρακλείᾳ Ἀράπης.» Τὴν εἰκόνα μετήνεγκον πρόσφυγες, καταθέμενοι ἐν τῷ ἐνοριακῷ ναῷ Νέου Ἡρακλείου Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὴν Καθαρὰν Δευτέραν, πρώτην ἡμέραν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἡ Ἐκκλησία μνεῖαν ποιεῖται τῆς ἐξόδου ἐκ τοῦ Παραδείσου τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὐᾶς. Παντὶ χριστιανῷ προτίθεται ἡ προετοιμασία, ἡ ὁμολογία τοῦ Χριστοῦ, τὸ Πάθος καὶ ἡ Ἀνάστασις. Ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστὴ εἶναι ἡ ἔρημος, ἡ θὰ ἀκολουθήσῃ τὸ Πάθος καὶ ἡ Ἀνάστασις. Κατὰ τὴν ἑβδομάδα τῆς Ἀπόκρεω οἱ χριστιανοὶ ἀπέχουσι κρέατος, ὡς δηλωτικοῦ τῆς κοσμικῆς τρυφῆς. Κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Τυροφάγου ἐσθίουσι προϊόντα γάλακτος, ὡς νήπια Χριστοῦ, τρεφόμενα διὰ γάλακτος. Κατὰ τὸ ὁμαδικὸν δεῖπνον τῆς Κυριακῆς τῆς Τυροφάγου ἐπισκέπτονται τοὺς συνδαιτυμόνας περιφερόμενοι ἡθαλωμένοι καὶ μετημφισμένοι εἰς γυναῖκας. Οὗτοι δὲν παριστῶσι τὰς ψυχὰς τῶν κεκοιμημένων, ἀλλὰ προέρχονται ἐκ τῶν παραστάσεων τῶν Μῶρων ἐν τῇ Δύσει. Εἶναι οἱ Μῶροι, οἱ ὀθνεῖοι, οἵτινες ἐπισκέπτονται τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστιανῶν. Οὕτω κατὰ τόπους ἐμφανίζονται μετημφισμένοι κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς τῶν Χριστιανῶν, ὡς οἱ μετημφισμένοι κατὰ τὸ Δωδεκαήμερον καὶ τὰ Θεοφάνια ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ, καὶ οἱ Μωμόγεροι κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους ἐν Πόντῳ. Κατὰ τὴν Καθαρὰν Δευτέραν οἱ Χριστιανοὶ ἐξέρχονται εἰς τοὺς ἀγρούς, εἰς συμβολισμόν τῆς ἐξόδου ἐκ τοῦ Παραδείσου καὶ τοῦ ἀγῶνος ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ἐρήμου, καὶ ἐσθίουσι χόρτα καὶ πλακοῦντας ἐκ πικρῶν χόρτων, ὡς καὶ οἱ Ἑβραῖοι εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐρήμου.

Ἄναλογος πρὸς τὰς μεταμφιέσεις εἶναι καὶ ἡ ἐπίσκεψις τῶν Παγανῶν κατὰ τὸ Δωδεκαήμερον, ἀπὸ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ μέχρι τῶν Θεοφανίων, ὅτε διὰ τῆς Βαπτίσεως τοῦ Χριστοῦ ἀγιάζονται τὰ ὕδατα. Ταῦτα δὲν εἶναι αἱ ψυχὰι τῶν

ἡγαπημένων ἡμῶν, ὡς αἱ Κῆρες κατὰ τὰ ἀρχαῖα Ἄνθεσθήρια, οὐδὲ δαιμόνια ἐκ τοῦ στύλου τῆς γῆς κατὰ τὴν γερμανικὴν μυθολογίαν, ἀλλὰ, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν, οἱ ἀρχαῖοι θεοί, τὸ δωδεκάθεον τοῦ Ὀλύμπου, τὰ στοιχεῖα τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ἅτινα διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ ἀπέρχονται ὀριστικῶς. Οἱ κοσμικοὶ αἰῶνες συνεπληρώθησαν, ἄρχεται νῦν ὁ αἰὼν τοῦ Χριστοῦ, οὗ οὐκ ἔστι τέλος.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἶναι προστάτης πλείστων χωρῶν, ὡς τῆς Ἀγγλίας, τῶν Χριστιανῶν τῆς Αἰγύπτου, τῆς Αἰθιοπίας, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Γεωργίας, τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Λιβάνου, τῆς Λιθουανίας, τῆς Οὐκρανίας, τῆς Παλαιστίνης, τῆς Πορτογαλίας, τῆς Ρουμανίας, τῆς Ρωσσίας, τῆς Σερβίας καὶ πλείστων πόλεων, ὡς τῆς Βαρκελώνης, τῆς Βηρυτοῦ, τῆς Γενούης, τῆς Μόσχας, τοῦ Ρίου Ἰανείου. Ἐπίσης ἀνηγορεύθη προστάτης τῶν προσκόπων καὶ πολλῶν ἐπαγγελμάτων καὶ νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων. Ἐν Ἑλλάδι εἶναι ὁ προστάτης τῶν ποιμένων, ὧν ἡ ποιμενικὴ ράβδος συμβολίζει τὴν δρακοντοκτόνον λόγχην αὐτοῦ. Ἴπποτικά τάγματα φέρουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν Ἀραγωνίᾳ, ἐν Γενούῃ, ἐν Οὐγγαρίᾳ. Ἐν Ἀγγλίᾳ, οἱ Ἴππόται τῆς Περικνημίδος ἔχουσιν ἐν τῷ λαβάρῳ αὐτῶν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ εἰκὼν αὐτοῦ κοσμεῖ καὶ τὴν σημαίαν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ἀληθῶς ἡ φήμη αὐτοῦ ἐπλήρωσε πᾶσαν τὴν γῆν.

Ἐν Ἑλλάδι ἡ περίοδος τοῦ Πεντηκοσταρίου εἶναι ἀφιερωμένη τῇ Ἀναστάσει τοῦ Χριστοῦ καὶ τῷ Ἁγίῳ Γεωργίῳ. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τελοῦνται τὰ Ρουσάλια, ἧτοι τὰ Ροσάρια, ὁ ῥοδισμὸς τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν εἰκόνων διὰ ῥόδων, ὡς συμβόλων τῆς Ἀναστάσεως καὶ τοῦ Παραδείσου. Τὴν ἑορτὴν ἀναφέρει ὁ Βαλσαμὼν ὡς τελουμένην μετὰ τὸ Ἅγιον Πάσχα «ἐν ταῖς ἕξω χώραις.» Καθ' ὅλην τὴν περίοδον γίνονται λιτανεῖαι μετὰ τῶν εἰκόνων καὶ χορεύονται συμβολικοὶ χοροί, ὡς ἡ κα-

μάρα, χορός ἡμικυκλικός, καὶ ἡ τράτα, χορός μιμούμενος τὴν ἔλξιν τῶν ἀλιευτικῶν δικτύων. Κατὰ τοὺς χοροὺς αἱ γυναῖκες κρατοῦσι τὰς χεῖρας ἀλλήλων χιαστὶ πρὸς σχηματισμὸν σταυρικοῦ σχήματος. Κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου γίνονται ἵπποδρομαὶ καὶ δρομικοὶ ἀγῶνες. Κρεμῶνται αἰῶραι καὶ οἱ ἄνθρωποι ζυγίζονται. Ἡ αἰώρα σημαίνει τὴν ἀναγέννησιν καὶ ἡ ζύγισις τὴν συνέχισιν τῆς ὑγείας καὶ τῆς ζωῆς καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Ἐν Κύπρῳ βάφονται ἀναστάσιμα ὡὰ μέχρι τῆς Ἀναλήψεως καὶ προσφέρονται τοῖς θερισταῖς ἐν τοῖς ἀγροῖς.

Ἡ δημιουργία ἱεροῦ κύκλου πρὸς ἀποτροπὴν εἰσόδου τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ἀνοσίου ἀποτελεῖ παμπάλαιον δοξασίαν. Ἐν Κύπρῳ κατὰ τὰ ἐγκαίνια ναοῦ περισχοινίζεται ἡ Ἁγία Τράπεζα, ὡς τόπος καθιερώσεως. Περισχοινίζετο πάλαι καὶ ὁ ναὸς ὁμοίως κατὰ τὰ ἐγκαίνια αὐτοῦ. Ὁ περισχοινισμὸς τοῦ ναοῦ παρέμεινεν ὡς ἑορταστικὸν καὶ ἀποτρεπτικὸν ἔθιμον. Ἐορταστικὸς περισχοινισμὸς ἐγένετο κατὰ τὴν πανήγυριν τοῦ ναοῦ καὶ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἐπισκόπου. Κατὰ τὴν Ἀνάστασιν ἐστρώννυντο κλάδοι μυρσίνης ἐν τῷ ναῶ, ὡς σύμβολα νίκης τοῦ Χριστοῦ κατὰ τοῦ θανάτου. Κλάδοι μυρσίνης ἐστρώννυντο καὶ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἐπισκόπου κατὰ τὴν ὁδόν, ἣν θὰ ἐβάδιζεν οὗτος, ἵνα μεταβῆ εἰς τὸν ναόν, οἷα τὰ βαῖα κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Χριστοῦ εἰς Ἱερσόλυμα. Ἀποτρεπτικὸς περισχοινισμὸς ἐγένετο ἐν περιόδοις πολέμων, καταδρομῶν, καταστροφῶν καὶ ἐπιδημιῶν. Τὰ παρεκκλήσια τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν τοῖς ὀρίοις τῶν χωρίων ἦσαν σχεδὸν πάντοτε περισχοινισμένα. Ταῦτα ἐλειτουργοῦντο κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆ εἰκοστῆ τρίτῃ Ἀπριλίου ἢ τῆ Δευτέρᾳ τῆς Διακαινησίμου, ἃν αὕτη, ὡς ἀναστάσιμος, συνέπιπτεν ἐν τῇ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ. Κατὰ τὴν πανήγυριν περισχοινίζοντο τὰ παρεκκλήσια, ὡς καθιέρωσις τοῦ μέρους ἀντὶ τοῦ ὅλου, τοῦ χωρίου. Ἐνίοτε ἐγένετο καὶ προσωπικὸς περισχοινισμὸς πρὸς θε-

ραπειάν ἀσθενοῦς, κινδυνεύοντος. Μετὰ τὴν λειτουργίαν ἐν τῷ παρεκκλησίῳ ἤθετο ἐκ στήθους ἢ ἐκ χειρογράφου τὸ ἄσμα τῆς δρακοντοκτονίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὡς ἀποτρεπτικὸν παντὸς κακοῦ ἐκ τοῦ χωρίου. Τὸ πλέον διαδεδομένον ἄσμα ἐν Κύπρῳ εἶναι τὸ ἄσμα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος κατέβαλε τὸν βύθιον δράκοντα, τὸν ἐσθίοντα τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πρὸ τῆς ἀναιρέσεως παρέδωσε τοῦτον δέσμιον τῇ ἐκτεθείσῃ πρὸς βορὰν αὐτοῦ βασιλόπαιδι. Τὸ θαῦμα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου παραπέμπει εἰς τὴν κάθοδον τοῦ Χριστοῦ εἰς Ἄδου τῶν ἀποκρύφων κειμένων, καθ' ἣν κατεδέθη ὁ Σατανᾶς, ὁ κατεσθίων τοὺς ἀνθρώπους, μέχρι τῆς τελικῆς κρίσεως. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἶναι ὁ ἐπίγειος στρατηλάτης κατὰ τοῦ ἀντιθέου, ὡς ὁ οὐράνιος Ταξίαρχης Ἀρχάγγελος Μιχαήλ.

Κατὰ τοὺς ἐορτασμοὺς τοῦ Πεντηκοσταρίου ἄδονται ἄσματα, συμβολικὰ τῆς κατανικήσεως τοῦ δράκοντος, τῆς ἐπιστροφῆς ξενιτευθέντων καὶ τῆς ἀναγνώρισεως συζύγων. Τὰ ἄσματα ταῦτα ἄδονται καὶ κατὰ τὸν γάμον. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος βοηθεῖ εἰς τὴν σύναψιν συνοικεσίων καὶ ἐπανενοῖ συζύγους, χωρισθέντας διὰ ξενιτείαν ἢ στρατείαν ἢ αἰχμαλωσίαν. Τὸ ἄσμα τῆς τρομοκρατήσεως τοῦ δράκοντος ὑπὸ τῆς νεονύμφου, ἀδόμενον καὶ ὡς γαμήλιον, ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ὑγίειαν καὶ τὴν μακροημέρευσιν τῶν νεονύμφων:

«Ὁ υἱὸς εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἔς τὴν Δύσιν προξενιέεται,
καὶ θέν νὰ πὰ' νὰ παντρευτῇ, τρία θεριά φοβᾶται:
φοβᾶται ἴπου τὸν δράκονταν, φοβᾶται ἴπου τὸν λιόνταν,
ἴπου τὸν Ἀβρίτην ποταμόν, μὲν τὸν κακοδοικῆση.
Ἡ πεθθερά τοῦ μῆγυσεν μ' ἕναν πουλλὴν ξιφτέριν,
σάν θέν νὰ πὰ' νὰ παντρευτῇ, κάλλιον καιρόν δὲν θέλει:
τὸν δράκον ἐσκοτώσασιν, τὸν λιόνταν ἐφουρκίσαν,

καὶ τὸν Ἀβρίτην ποταμὸν γιοφύριν τὸν ἐκτίσαν.
Ποῦ τ' ἄκουσεν ὁ νιούλλικος, ποῦ τὴν χαρὰν του ἴεταν·
ἐπῆεν εἰς τὸν στάβλον του, ἀποῦ ἴταν τ' ἄλοά του,
μουδὲ τὴν μούλαν ἔπιασεν, μουδὲ τὴν βεργινάδαν,
μόνον τὸν μαῦρον ἔπιασεν, τὸν λέουσιν πετρίτην,
ποῦ καταλυεῖ τὰ σίδερα καὶ πίννει τὸν ἀβρίτην,
ποῦ μὲ τὰ νέφη παρπατεῖ καὶ τὲς δροχιῆς ἐγλείφει.
ἸΠηθᾶ κι ἐκαβαλλίκεψεν, σὰν ἦτουν μαθημένους·
ὥστι νὰ πῆ «ἔχετε γειάν», ἔκοψεν χίλια μίλια,
κι ὥστι νὰ ποῦν «εἰς τὸ καλόν», ἄλλα ἴκατὸν πενήντα.
Ἦσον καὶ ἐκοντόφτασεν τὸν ποταμὸν Ἀβρίτην,
πιάννει το κείνον τὸ στρατίν, κείνον τὸ μονοπάτιν,
τὸ μονοπάτιν βκάλλει τον ζ τοῦ δράκοντα τὸν σπήλιον.
Ποῦ τὸν θωρεῖ ὁ δράκοντας, κρυφὲς χαρὲς τοῦ ἦρταν:
«Καλῶς μοῦ ῥτεν τὸ μπούκκωμαν, καλῶς μοῦ ῥτεν τὸ γιόμαν·
μπούκκωμαν τρώω ἄθρωπον, τὸ γιόμαν τ' ἄλοόν του,
καὶ μὲ τὲς κοκκαλίστρες του φτάννουν με νὰ δειπνήσω.»
Καὶ πολοᾶται νιούλλικος τοῦ δράκοντα καὶ λέει:
« ἸΑφησ' με, δράκο, ἄφησ' με, ἄφησ' με νὰ περάσω,
νὰ πά' κι ἐγὼ νὰ παντρευτῶ, κι ἐννά ῥτω νὰ μὲ φάης.»
«Μόσε μου, παῖδιο, μόσε μου κι ἀφίννω σε νὰ πάης.»
ἸΕμοσέν του χαμαὶ ζ τὴν γῆν, εἰπέν του χῶμαν νὰ ἴνι,
ἔμοσέν του ζ τὸν οὐρανόν, ζ τ' ἄστρη, καὶ ζ τὸ φεγγάριν
πὼς τριῶν μερῶν γαμπρὸς νὰ ἴνι κι ἐννά ῥτη νὰ τὸν φάη,
κι ἂν παραλλάξῃ ποῦ τὲς τρεῖς, ἄς τρώ' ποῦ τὸ φεγγάριν.
Ἦ δράκος ἴσάθην ἐμπιστὰ κι ἀφῆχέν τον καὶ πάει.
Πιάννει το κείνον τὸ στρατίν, κείνον τὸ μονοπάτιν,
τὸ μονοπάτιν βκάλλει τον ζ τῆς λυερῆς τὰ σπίτια.
Κεῖ ποῦ τὸν δῆ ἡ λυερῆ ἀποῦ τὸ παναθύριν,
διπλοῦ τριπλοῦ ἴκατέβηκεν ἀπὸ τὸ ποδοσκάλιν·

σηκώννει τὸ χεράκιν τῆς κι ἄνοιξεν τὸ μαντάλιν,
καὶ κεῖ χαμαὶ ῥιλήθησαν κι ἐγένησαν ζευκάριν,
καὶ δὲν τοὺς ῥοχωρίζασιν Βράγκοι μὲ τὸ κοντάριν.
Κάμνουν τὸν γάμον ἐμπιστά, καὶ κάμνει τρεῖς ἡμέρες·
περνᾶ ἢ μιά, περνοῦν οἱ δύο, ῥ τὲς τρεῖς ἀναστενάζει.
Ποὺ τ' ἄκουσεν ἡ λυερή, στέκει καὶ ἀρωτᾶ τον:
«Ὶντά ῥχεις, νιοῦλλικ', Ὶντα ῥχεις καὶ βαριαναστενάξεις;»
«Τοῦ δράκοντ' ἄθθυμήθηκα τωρά, πὸ ῥνά μὲ φάη!»
Καὶ πιάννει καὶ τὸν μαῦρόν του, τὸν πετροκαλύτην,
ποὺ κοκκαλιεῖ τὰ σίδερα καὶ πίννει τὸν ἀβρίτην·
ῥπηδᾶ κι ἐκαβαλλίκεψεν, σγοιὰν ἦτουν μαθημένους,
ἐκεῖ ἐποχαιρέτισεν, κι ἐπῆαινεν κλαμένους·
οὔλην τὴν στράταν ἔπιασεν, οὔλον τὸ μονοπάτιν,
τὸ μονοπάτιν βκάλλει τον ῥ τοῦ δράκοντα τὸν σπήλιον.
Ὶ νιὸς πάει τῆς μερικιάς κι ἡ κόρη τῆς μερίκας—
ἡ κάλη του τοῦ ῥφώναζεν καὶ κεῖνος δὲν ἐγροίκαν.
Κεῖ ποὺ τὸν δῆ ὁ δράκοντας, πολλὴν χαρὰν ἐπῆρεν:
«Καλῶς ἦρτεν τὸ μπούκκωμαν, καλῶς ἦρτεν τὸ γιόμαν
μπούκκωμαν τρώω ἄθρωπον, τὸ γιόμαν τ' ἄλοόν του,
ἔτσά τὰ καταδείλινα τρώω καὶ τὴν γεναῖκαν.»
Κόρη, σὰν ἦτουν βρένιμη, βρένιμα ῥπολοήτην:
«Δράκο, νὰ φᾶς τὴν φάουσαν, νὰ φᾶς τὴν κεφαλὴν σου,
παρὰ νὰ φᾶς τὸν ἄντραν μου, τὸν εὐλοητικόν μου,
ποὺ μοῦ τὸν εὐλοήσασιν πισκόποι καὶ γουμένοι.
Καὶ νὰ ῥξερεις, ἄ δράκοντα, τίνος παιδάκιν εἶμαι!
Καὶ τῆς ῥτραπῆς παιδὶν εἶμαι καὶ τῆς βροντῆς ἀγγόνιν,
καὶ τῆς χαμηλοπουμπούρισης δισάγγονον κι ἀγγόνιν·
Τώρα ῥστράβκω καὶ καύκω σε, βροντῶ καὶ καταλυῶ σε,
σηκώννω καὶ τὸν ἄνεμον καὶ παίρνω τὸν στακτόν σου.»
Ποὺ τ' ἄκουσεν ὁ δράκοντας, πολλὰ ἀκροφοήτην:

«Καὶ τὴν ἄσπαστον φοῦμαί τὴν καὶ τὴν βροντὴν περὶ τοῦ,
καὶ τὴν χαμηλοπούμπουρην περὶ τοῦ καὶ περὶ τοῦ.»

Καὶ πολοᾶται κι εἶπέν τῆς τῆς λυερῆς καὶ λέει:

«Καὶ πιάσε καὶ τὸν κάλον σου κι ἀμέτε ζ τὴν εὐχὴν μου.»

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἄλ Χίντρ (Al Khidr), ση-
μαῖνον τὸν Πράσινον, τυγχάνει καὶ Ἅγιος τῶν μουσουλμάνων.
Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ μάγειρος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου,
πιὼν τὸ ὕδωρ τῆς ἀθανασίας, ζῆ ἀθάνατος ἐν τῇ θαλάσῃ. Ὡς
ἀθάνατον, οἱ μουσουλμᾶνοι συνέδεσαν τοῦτον πρὸς τὸν ἐπίσης
ἀθάνατον Ἡλίαν, καλοῦντες τοῦτον Χίντρ Ἐλιάζ. Ἐκ τῆς σχέ-
σεως Ἁγίου Γεωργίου καὶ Προφήτου Ἡλιοῦ συνεδέθη καὶ παρ'
Ἑλλησιν ὁ Ἅγιος Γεώργιος πρὸς τὴν βροχὴν καὶ τὰ καιρικὰ
φαινόμενα. Ἐν Πόντῳ ὑπάρχει ἡ περιώνυμος μονὴ τοῦ Ἁγί-
ου Γεωργίου τοῦ Χουτουρά, ἧς ἡ ἐπωνυμία προέρχεται ἐκ τοῦ
Χίντρ (Khidr). Αὐτόθι ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου λαμβάνεται ὄνομα
Χιδίρης καὶ Χιδίρογλου, ὡς ταυτόσημον τοῦ Γεώργιος καὶ Γε-
ωργιάδης. Ἐν Κοτυώροις καὶ Κερασοῦντι τοῦ Πόντου Ἑλληνες
καὶ Τοῦρκοι ἐώρταζον ἀπὸ κοινοῦ τὴν μνήμην τοῦ Χουτουρλεζ
(Khidr Eliaz), ὡς ἀπεκαλεῖτο αὐτόθι ὁ Ἅγιος Γεώργιος. Περι-
ηγηταὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος ἀναφέρουσιν ὅτι
χριστιανοὶ καὶ μουσουλμᾶνοι προσήρχοντο εἰς τὸν ὀρθόδοξον ναὸν
τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Μπεϊθτζαλαῖ, ἐπικαλούμενοι τὴν βοή-
θειαν τοῦ Ἁγίου. Κατὰ μουσουλμανικὴν παράδοσιν ὁ Ἄλ Χίντρ
ἐφόνευσε δράκοντα πλησίον τῆς θαλάσσης τῆς Βηρυτοῦ. Τὸν
Ἅγιον Γεώργιον ἐτίμων ἰδιαίτερος οἱ Τοῦρκοι σπαχῆδες (ἱππεῖς),
θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἓνα τῶν Ἁγίων αὐτῶν, διατρέχοντα τὴν
γῆν καὶ προστατεύοντα τοὺς ἀδυνάτους.

Ἐν Λύδῃ, ἔνθα ἐμαρτύρησεν ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ὑπῆρχε
βασιλικὴ αὐτοῦ, ἐν ἧ ἐγένετο ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων αὐτοῦ
τῇ τρίτῃ Νοεμβρίου. Ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τὴν εἴσοδον

εἰς τὸν Παράδεισον καὶ τὴν θέωσιν τοῦ Ἁγίου σημαίνει. Ἡ βασιλικὴ κατεστράφη τῷ 1010, ἐπανοικοδομηθεῖσα ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων. Τῷ 1191 κατὰ τὴν τρίτην Σταυροφορίαν κατεστράφη καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Σαλαδίνου. Ἡ ἐν Λύδδῃ νῦν ἐκκλησία αὐτοῦ ἀνηγέρθη τῷ 1872. Τὸν τάφον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Λύδδῃ τῆς Παλαιστίνης ἀναφέρει πρῶτος ὁ προσκυνητὴς διάκονος Θεοδόσιος κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα.

Ἡ τιμὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἤρξατο διαδομένη ἀνά τὴν οἰκουμένην. Ἦδη κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα ὑπῆρχον ναοί, ἀφιερωμένοι αὐτῷ ἐν Συρίᾳ. Ἐν Αἰγύπτῳ ἰδρύθησαν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ τεσσαράκοντα ναοὶ καὶ τρεῖς μοναί. Ἐν Κωνσταντινουπόλει μνημονεύεται ἡ ὑπαρξίς ναοῦ αὐτοῦ ἤδη ἐπὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα ἡ τιμὴ αὐτοῦ διὰ τοῦ Βυζαντίου διεδόθη καὶ εἰς τὴν Δύσιν.

Κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα ἡ τιμὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἔφθασε καὶ εἰς Γεωργίαν. Κατὰ τὸ Ἀγιολόγιον τῆς Γεωργίας Εὐαγγελίστρια τῆς χώρας ὑπῆρξεν ἡ Ἁγία Νίνα, συγγενὴς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἧς ἡ μνήμη τιμᾶται τῇ εἰκοστῇ τρίτῃ Νοεμβρίου. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἶναι εἷς τῶν πολιούχων Ἁγίων τῆς Γεωργίας, ὅστις μετεσχημάτισε καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς. Τὸ ἐθνικὸν ὄνομα τῆς χώρας εἶναι Σακαρτβέλο καὶ τὸ ἐξώνυμον αὐτῆς ἐν τῇ Περσικῇ γλώσσῃ Γκούρτζ. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἀπέδωσαν τὸ περσικὸν ὄνομα διὰ τοῦ Γεωργία διὰ τὴν εἰδικὴν τιμὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν τῇ χώρᾳ, ὡς λέγουσι. Κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπάρχουσι τριακόσιοι ἐξήκοντα πέντε ὀρθόδοξοι ναοὶ ἐν Γεωργίᾳ, ὅσαι καὶ αἱ ἡμέραι τοῦ ἔτους, ἀφιερωμένοι τῷ Ἁγίῳ Γεωργίῳ. Τὸ σῶμα τοῦ Ἁγίου διεμελίσθη εἰς τόσα τεμάχια, ὅσαι αἱ ἡμέραι τοῦ ἔτους, διασκορπισθέντα καθ' ὅλην τὴν χώραν. Ἄπανα ἡ Γεωργία εἶναι τόπος, εὐλογηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ἡ Κοπτικὴ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας ἐορτάζει τὸ μαρ-

τύριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῇ πρώτῃ Μαΐου καὶ τὴν καθιέρωσιν τοῦ πρώτου ναοῦ αὐτοῦ τῇ δεκάτῃ ἑβδόμῃ Νοεμβρίου. Μεγάλως τιμῶσα αὐτόν, ἀποκαλεῖ Πρίγκιπα τῶν Μαρτύρων.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος συνεδέθη πρὸς τὸν Ἅγιον Δημήτριον, ἕτερον πρώιμον στρατιώτην Ἅγιον. Ὅταν οἱ δύο οὗτοι Ἅγιοι εἰκονίζονται ἁμοῦ ἔφιπποι, συνδέονται πρὸς ἐπιγείους ἐμφανίσεις τῶν Ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ. Ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἰκονίζεται ἐπὶ λευκοῦ ἵππου, καταβάλλων τὸν δράκοντα, καὶ ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἐπὶ ἔρυθροῦ, καταβάλλων τὸν Μαξιμιανόν.

Ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἰδρύθησαν ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἵπποτικὰ τάγματα, ὡς τὸ τάγμα τῆς Ἀραγῶνος τῷ 1201, τῆς Γενούης, τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Ἁγίας Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου τοῦ Γ', τῆς Ῥωσσίας, τῆς Σικελίας, τῆς Ἀγγλίας. Τὰ διάσημα τῶν ταγμάτων ἀπενέμοντο ἐπ' ἀνθραγαθία ἐν πολέμῳ.

Ἡ τιμὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀνεζωπυρήθη ἐν Εὐρώπῃ ἐκ τῶν ἐπανακαμπτόντων ἐκ τῆς Ἀνατολῆς Σταυροφόρων, ἰδόντων αὐτὸν ἐρχόμενον εἰς ἐπικουρίαν αὐτῶν κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀντιοχείας τῷ 1089.

Ὁ δούξ τῆς Νορμανδίας Ῥοβέρτος ὁ Β', υἱὸς τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Κατακτητοῦ, ἐπιστρέφων ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀνεκήρυξεν ὡς πολιοῦχον τῆς Νορμανδίας τὸν Ἅγιον Γεώργιον.

Ἐν Ἀγγλίᾳ μνημονεύεται ὡς ὁ ἀρχαιότερος ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὁ ἀφιερωθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλφρέδου τοῦ Μεγάλου (848-900) κατὰ τοὺς πολέμους αὐτοῦ. Ἡ σύνοδος τῆς Ὁξφόρδης τῇ εἰκοστῇ τρίτῃ Ἀπριλίου τῷ 1222 ἀνεκήρυξε τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὡς ἑορτὴν τοῦ βασιλείου τῆς Ἀγγλίας. Ὁ βασιλεὺς Ἐδουάρδος ὁ Γ' τῷ 1340 ἴδρυσε τὸ Τάγμα τῆς Περικνημίδος, ὅπερ ἔθεσεν ὑπὸ τὸ λάβαρον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου,

ἀφιερώσας αὐτῷ καὶ παρεκκλήσιον ἐν Οὐίνδσвор. Ἐκτοτε ἐθεωρήθη ὡς πολιοῦχος Ἅγιος τῆς Ἀγγλίας. Ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Οἴκου τοῦ Ἄννοβέρου τῷ 1714 βασιλεῖς ἐπὶ ἑκατὸν δεκαεῖς συνεχῆ ἔτη ἔφερον τὸ ὄνομα Γεώργιος. Κατὰ τὴν ἀγγλικὴν μεταρρύθμισιν τῷ 1552 κατηργήθησαν οἱ Ἅγιοι, πλὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅστις ἀνηγορεύθη πολιοῦχος Ἅγιος τῆς Ἀγγλίας. Κατὰ τὸν ἑκατονταετῆ πόλεμον (1337-1453) οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται ἐχρησιμοποιοῦν τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὡς πολεμικὴν ἰαχὴν. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν Ἀγγλίᾳ συνεδέθη καὶ πρὸς τὸν κύκλον τοῦ βασιλέως Ἀρθούρου, ὡς προστάτης τῶν Ἴπποτῶν τῆς Στρογγύλης Τραπεζῆς.

Τῷ 1190 ἡ Ἀγγλία υἱοθέτησε τὴν σημαίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐρυθρὸν σταυρὸν ἐν λευκῷ βάθει, εἰς τὰ πλοῖα αὐτῆς, τὰ πλέοντα ἐν τῇ Μεσογείῳ. Ἡ σημαία τῆς Σκωτίας ἔφερε τὸν χιαστὶ σταυρὸν τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου. Διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο σημαίων τῷ 1606 προῆλθεν ἡ Ἠνωμένη Σημαία τοῦ Ἠνωμένου Βασιλείου, παρασταθεῖσα καὶ ἐν ταῖς σημαίαις τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Νέας Ζηλανδίας.

Ἐμφανισθεὶς ἐν μάχῃ καὶ ἐπικουρήσας τοῖς Πορτογάλοις, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἀνηγορεύθη κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα πολιοῦχος τῆς Πορτογαλίας. Ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ Α΄ ὤρισε, ὅπως τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μεταφέρηται ἐπὶ ἵππου κατὰ τὴν λιτανεῖαν τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ἔμβλημα τοῦ πορτογαλικοῦ στρατοῦ ἀναγράφει: «Ἡ Πορτογαλία καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν κινδύνοις καὶ ἀγῶσι πολέμου.»

Γλυπτὰ, εἰκονίζοντα τὴν δρακοντοκτονίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, εὐρίσκονται ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ Παλαιᾷ Πόλει τῆς Στοκχόλμης. Ἐν Σουηδίᾳ ἡ δρακοντοκτονία ἐκλαμβάνεται ἀλληγορικῶς. Ἡ σφζομένη βασιλόπαις θεωρεῖται τὸ βασίλειον τῆς Σουηδίας καὶ ὁ δράκων εἰσβάλλων ἐχθρός.

Ἐν Ῥωσσία ἡ εἰκοστὴ ἕκτη Νοεμβρίου εορτάζεται ὡς ἡ ἡμέρα ἀφιερώσεως ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Κιέβω.

Ἰποδησάμενοι τὰ ὑποδήματα τῆς ἀφιερώσεως καὶ ἀναλαβόντες τὴν βακτηρίαν τῆς δυνάμεως, ἐπορεύθημεν ὁδοὺς ἐν τῇ οἰκουμένη πρὸς ὑπάντησιν τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου. Ἰπαντήσαμεν τοῦτον ἐν πλατείαις καὶ γωνίαις τοῦ κόσμου, δοξάζοντα τὸν Θεὸν καὶ μαρτυροῦντα ὑπὲρ Αὐτοῦ ἐν ἀνθρώποις. Ὁ Θεὸς διαχέει τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῶν Ἁγίων Αὐτοῦ. Ὁ στρατιώτης τοῦ Θεοῦ Γεώργιος ἐτιμήθη παρ' ἀνθρώποις ὡς ὁ πρῶτος Ἅγιος ἐν Μάρτυσιν, ὁ καταβαλὼν τὸν βύθιον δράκοντα, ὁ ταχὺς ἀντιλήπτωρ, ὁ ἀκαταμάχητος σύμμαχος.

Ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ἄρχεται τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ διὰ τοῦ Λόγου, ὅστις εἶναι ὁ Θεός, ἐνοικῶν καὶ ἐν ἀνθρώποις:

«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος» (Ἰω α' 1).

Ὁ ἄνθρωπος, ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν Λόγον, πιστοποιεῖ τὴν ὑπαρξιν τοῦ Θεοῦ, μόνος ἐν τῇ δημιουργίᾳ. Ὁ Λόγος δὲν εἶναι Ἔργον, διότι τότε ἡ δημιουργία θὰ ἦτο θεός. Οὐδὲ εἶναι Γνώσις, διότι τότε ὁ παντελεύθερος καὶ ὑπερεπέκεινα Θεὸς θὰ ὑπήγετο εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ Ἅγιοι διὰ τῆς παρεχομένης αὐτοῖς χάριτος μαρτυροῦσι τοῖς ἀνθρώποις τὸν Λόγον, ὅστις ἀναφέρει αὐτοὺς τῷ Θεῷ καὶ τελεσιουργεῖ τὴν θέωσιν. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ μαρτυρεῖ ἐν ἀνθρώποις ὑπὲρ τοῦ χαριτώσαντος αὐτὸν μόνου Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ὑπεραιῶνας τῶν ὑπεραιώνων· ἀμήν.

ΕΠΙΛΕΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Acta Sanctorum

Bibliotheca Hagiographica Graeca

Burkitt, F. C., *Euphemia and the Goth*

Butler's *Lives of the Saints*

Delehaye, Hippolyte, *Les Legendes Grecques des Saints Militaires*

Δετοράκης, Θεογάρης, *Μηνᾶς ὁ Μεγαλομάρτυς, Ὁ Ἅγιος τοῦ Μεγάλου Κάστρου, Ἀγιολογικά-Ἕμνογραφικά-Ἱστορικά*

Encyclopedia Judaica

Θρησκευτική καὶ Ἠθική Ἐγκυκλοπαιδεία

Λάγγης, Ματθαῖος, *Ὁ Μέγας Συναξαριστής τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας*

McGrath, Alister E., *Historical Theology*

Μεγάλη Ἑλληνική Ἐγκυκλοπαιδεία

Μεγάλη Ὁρθόδοξη Χριστιανική Ἐγκυκλοπαίδεια

Μηναῖα

New Catholic Encyclopedia

Νικοδήμου, Ἁγίου Ἀγιορείτου, *Συναξαριστής τῶν Δώδεκα Μηνῶν τοῦ Ἐνιαυτοῦ*

Παπαδάκης, Χρυσόστομος Ἴ., *Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου Ἕμνογραφικά καὶ Ἐγκωμιαστικά*

Patrologia Graeca

Propylaeum ad Acta Sanctorum

The Oxford Dictionary of Byzantium

Δρος Χαραλάμπους Μ. Μπούσια
Μεγάλου Ὑμνογράφου τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας

ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΕΝΔΟΞΟΝ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΑ
ΔΡΑΚΟΝΤΟΚΤΟΝΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΤΟΝ ΤΡΟΠΑΙΟΦΟΡΟΝ

Ἐν ἀρχῇ τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου λέγομεν τὰ προκαταρ-
κτικά τοῦ Μικροῦ Ἀποδείπνου ἕως τοῦ «Ἄξιόν ἐστι.»
Τὸ λοιπὸν αὐτοῦ μέρος ψάλλομεν ἐν τέλει τοῦ Ἀκαθίστου.

Κοντάκιον. ᾠχος πλ. δ'. Τῇ Ὑπερμάχῳ.

Δρακοντοκτόνον στρατηλάτην εὐφημήσωμεν,
τροπαιοφόρον, πᾶσι νόματα δωρούμενον
ἀφθαρσίας ἀκενώτου Χριστοῦ ἀγάπης
ἐκ πηγῆς τῆς ζωηφόρου, καθαρτήριον
τῆς ἀπάτης τῶν εἰδώλων ρύπου χεύμασιν
ἄθλων κράζοντες· Χαίροις, Μάρτυς Γεώργιε.

Εἶτα ὁ Κανὼν τοῦ Μεγαλομάρτυρος, οὗ ἡ Ἀκροστιχίς·

«Γεώργιε, ὁ δράκοντα συντρίψας, χαῖρε. X.»

ᾠδὴ α'. ᾠχος δ'. Ἀνοίξω τὸ στόμα μου.

Γεώργιε, ἄγαλμα
τῆς ἀρετῆς θεοσμίλευτον,

Κυρήνης ὁ χάριτι
σῆ ἀγιάσας πηγῆν
καὶ τὸν δράκοντα
συντρίψας τῶν εἰδώλων
ἐν ταύτῃ, πανεύφημε,
χαῖρε, τὸν κείμενον.

Ἐπίσταξον ἅπασι
τὸν ὑετὸν τῆς σῆς χάριτος
ἡμῖν μεγαλύνουσι
κατορθωμάτων πληθὺν
τῶν ἀπείρων σου,
Γεώργιε τρισμάκαρ,
πρὸς πάντων ἀνάψυξιν
βίου ἐν καύματι.

Ὡς φρέαρ ἀκένωτον
τῶν δωρημάτων τοῦ Πνεύματος
σὲ πάντες, Γεώργιε,
ἀνευφημοῦμεν λαμπρῶς,
τὸν δροσίζοντα
θεοπειθῶν εὐχῶν σου
ῤανίσι τοὺς σπεύδοντας
ταῖς ἰκεσίαις σου.

Θεοτοκίον.

Ροάς μου ἀπόσμηξον
πολλῶν δακρύων, Μητρόθεε,

τῷ μάκτρῳ ἀγάπης σου
καὶ ἀνυστάκτου φρουρᾶς
πρὸς τοὺς δούλους σου,
ὦ Κεχαριτωμένη,
ἀπαύστως ἐν ἄσμασι
σὲ μεγαλύνοντας.

Ῥδὴ γ΄. Τοὺς σοὺς ὑμνολόγους.

Γεώργιε, Μάρτυς τροπαιοῦχε,
σεπτῶν Καππαδόκων θησαυρέ,
Πολυχρονίας μάκαρος
καὶ Γεροντίου εὖοσμον
λευκάνθεμον, καθήδυνας
πιστοὺς εὐχῶν εὐωδία σου.

Ῥσχὺν εἰληφῶς θεόθεν, Μάρτυς,
πηγὰς ἀπεξήρανας ταχὺ
εἰδώλων καὶ ἀνέβλυσας
θεογνωσίας νάματα
λαοῖς πανδέϊνως στένουσιν
ἐν ἀγνωσίας τῷ καύματι.

Ῥενστάσει, Γεώργιε, στερῶῶ σου
κατήσχυνας τύραννον στυγνὸν
λατρεύοντα τὰ εἰδῶλα
καὶ ἠῦφρανας ὁμήγυριν
πιστεύουσιν εἰς Κύριον,
Λόγον Θεοῦ Παντοκράτορα.

Θεοτοκίον.

Ο δὸν καθυπόδειξον σοῖς δούλοις
ἀπάγουσαν πρὸς τῶν οὐρανῶν
σκηνώματα, Μητρόθεε,
λαμπρῶς σε μακαρίζουσιν
ὡς ἀπλανῆ ἰθύντειραν
Χριστιανῶν πρὸς τὴν θέωσιν.

Ῥδὴ δ'. Ὁ καθήμενος ἐν δόξῃ.

Δεῦτε, ἄσμασιν εὐτάκτοις
τροπαιοῦχον Γεώργιον,
τὸν δρακοντοκτόνον,
μέλψωμεν ἀνδρείας ὡς χεῖμαρῶρον
καὶ ποταμὸν εὐτολμίας παρακλήσεσι
πρὸς τὸν Ὑψιστον
ψυχῶν ἀρούρας ποτίζοντα.

Ραντισμῶ σῆς εὐψυχίας
καὶ ἀνδρείας, Γεώργιε,
δράκοντα εἰδώλων
κρήνην τῆς Κυρήνης φυλάττοντα,
τροπαιοφόρε, ἀπέκτεινας καὶ ὕδατα
καθηγίασας
αὐτῆς δυνάμει τοῦ Κτίσαντος.

Αθλητὰ Μεγαλομάρτυς,
ὁ συντρίψας τὰ εἰδῶλα

καὶ πηγὴν ξηράνας
χάριτι Θεοῦ ὑπὸ δράκοντος
φυλαττομένην, Γεώργιε πανθαύμαστε,
ἐμεγάλυνας
τῆς εὐσεβείας τὴν δύναμιν.

Θεοτοκίον.

Κάθαρόν μου βορβορῶδες
τῆς καρδίας ἱμάτιον
ρυπτικαῖς εὐχαῖς σου
πρὸς Υἱόν σου, κόσμου τὸν αἴροντα
τὰς ἁμαρτίας, Κυρία Μητροπάρθενε,
καθαρτήριον
τοῦ Χριστωνύμου πληρώματος.

Ῥδὴ ε΄. Ἐξέστη τὰ σύμπαντα.

Ο τρώσας τὸν δράκοντα
τῷ δόρατι σῆς χάριτος
κρήνην τὸν φυλάσσοντα εἰδώλων
καὶ δοῦναι ὕδωρ
τοῖς Χριστωνύμοις πιεῖν
κωλύοντα, ἔνδοξε, αὐτὸν
ἠΰφρανας, Γεώργιε,
εἰς Χριστὸν τοὺς πιστεύοντας.

Νασμὸν ἀπεκάθηρας
ἐκ Ναιιάδων, ἔνδοξε,

πόλιν τὸν ἀρδεύοντα Κυρήνης
Σταυροῦ δυνάμει,
Μεγαλομάρτυς στερῶρέ,
Γεώργιε μάκαρ, τοῦ Χριστοῦ
Στρατηλάτα εὐφημε
καὶ δαιμόνων ἀντίπαλε.

Ταμεῖον, Γεώργιε,
ἀφάτου γενναιότητος,
ἤσχυνας ἀγῶσί σου ἀρίστοις
εἰδώλων λάτρην,
φεῦ, Διοκλητιανὸν
καὶ ἠΰφρανας δῆμον εὐσεβῶν
δρόσῳ τῆς σῆς χάριτος
καὶ προνοίας σου νάμασι.

Θεοτοκίον.

Αφθόνως κατάπεμψον
ἡμῖν τῆς προστασίας σου
ἄμβρον οὐρανόθεν, Θεοκῦμον,
καὶ θείας σκέπης
τὸν ὑετόν, ἀγαθή,
τοῖς πόθῳ τιμῶσί σου πληθὺν
θαυμασίων, ἄχραντε,
ὑπερύμνητε Δέσποινα.

Ῥδὴ στ'. Τὴν θεῖαν ταύτην.

Σέ, τροπαιοῦχε Γεώργιε,
τὸν ἐλευθερωτὴν ἐκ τοῦ δράκοντος
ἐγκωμιάζοντες
ὀδόντων τοῦ εἰδωλόφρονος
ἀπάντων Χριστωνύμων
μνήμην σου ἄγομεν.

Υμνοῦντες, Μάρτυς Γεώργιε,
Διοκλητιανοῦ σέ ὡς ἄφρονος
τραῦμα δοξάζομεν
Χριστόν, τὸν σέ θαυμαστώσαντα
καὶ δράκοντα νικῆσαι
καταξιώσαντα.

Νικήσας δράκοντα, ἔνδοξε
Γεώργιε, εἰδώλων, Ἀπόλλωνος
φρέαρ φυλάττοντα
Κυρήνης δῆμους ἡγλαίϊσας
Χριστιανῶν ἐν ὕμνοις
σέ μεγαλύνοντας.

Θεοτοκίον.

Ταῖς σαῖς εὐχαῖς καταφεύγοντες
ἐν βίου τρικυμῖαις καὶ θλίψεσι,
Θεογεννήτρια,
δοξολογοῦμεν τὸν Τόκον σου

ἡμᾶς ἐκ τοῦ θανάτου
ἐλευθερώσαντα.

Ῥοδὴ ζ'. Οὐκ ἐλάτρευσαν.

Ρίψας λόγων σου
τὸ δόρυ ἀπεχθέστατον
εἰδώλων δράκοντα
ἔκτεινας, Μάρτυς στερῶρέ,
καὶ κόσμον ἐπότισας
νάματα πίστεως
ἀναβλύζοντα
ἐκ τῆς πηγῆς, Γεώργιε,
τοῦ Υἱοῦ Θεοῦ χειλέων.

Ισχυρότατος
καὶ τροπαιοῦχος πέφηνας
ἐν μάχαις, ἄλκιμε,
Στρατάρχα τοῦ Ἰησοῦ,
Γεώργιε πάντιμε,
κατὰ τοῦ δράκοντος
τοῦ Ἀπόλλωνος,
ροὴν πηγῆς κωλύοντος
σβέσαι δίψαν Χριστωνύμων.

Ψάλλειν ἄθλους σου,
Γεώργιε, ἀξίωσον
ἡμᾶς, πανένδοξε,
οὐς ἔτλης περιφανῶς

διὰ τὴν ἀλήθειαν
καὶ τὴν εὐσέβειαν,
Μάρτυς ἄριστε,
ὁ θριαμβεύσας δράκοντα
ἐν Κυρήνη τῶν εἰδώλων.

Θεοτοκίον.

Αγιάζουσα
καὶ εὐλογοῦσα δούλους σου
μὴ παύση, Δέσποινα,
τοὺς ἀνυμνοῦντας λαμπρῶς
πληθὺν θαυμασίων σου
καὶ μεγαλύνοντας
τὰ παλαίσματα
τοῦ τροπαιούχου Μάρτυρος
ἐν σταδίῳ, Γεωργίου.

ᾠδὴ ἡ'. Παῖδας εὐαγεῖς.

Σύντριμμα τοῦ δράκοντος εἰδώλων
καὶ τάχιστος ἐλευθερωτὴς ὀφθείς, Γεώργιε,
αἰχμαλώτων, ἤλεγξας
τοὺς ἐχθροὺς δριμύτατα
καὶ αἰκισμοὺς ὑπέμεινας
τροχοῦ ὡς ἄσαρκος,
ἐγκαύματα ἀσβέστου καὶ τιμῆσιν
κάρας σου τιμίας
Χριστὸν ὁμολογούσης.

Χαίροις, Στρατηλάτα τροπαιοῦχε,
Γεώργιε, ὁ ἐλκύσας εἰς εὐσέβειαν
καὶ εἰς ἄθλους πίστεως
εὐσθενεῖ ἐνστάσει σου
τοὺς θείους, Ἀνατόλιον
καὶ Πρωτολέοντα,
τὴν ἄνασσαν, σεμνὴν Ἀλεξάνδραν,
σὺν Ἀθανασίῳ
τῷ μάγῳ, καλλιμάρτυς.

᾽σειστον, Γεώργιε ἀλκίφρον,
θεμέλιον τοῦ Χριστοῦ ἁγίας πίστεως
πεφηνῶς ἐπέδειξας
καρτερίαν, ἄριστε,
ἀδάμας ὡς πολύτιμος,
εἰς κολαστήρια,
ὁ δράκοντα εἰδώλων λατρείας
δόρατι ἀνδρείας
ψυχῆς σου ἀποκτείνας.

Θεοτοκίον.

᾽θνον πρὸς δόμους ἀφθαρσίας
τοὺς πίστει σε μεγαλύνοντας ἀείποτε,
Παναγία Δέσποινα,
κόσμου ὡς ἰθύντειραν
ἀπλανεστάτην, πάναγνε,
πρὸς ἀγαλλίασιν

τοῦ πόλου, ἔνθα ἑορταζόντων
ἤχος καὶ βοώντων·
Σοὶ δόξα πρέπει, Σῶτερ.

ᾠδὴ θ'. Ἄπας γηγενής.

Ρεύμασι τῆς σῆς
εὐψύχου ἐνστάσεως
ἐχθροὺς ἀπέπνιξας
πίστεως, Γεώργιε,
καὶ Χριστωνύμων
χοροὺς ἐδρόσισας,
σημειοφόρε Ἄγιε,
Στρατάρχα ἐνδοξε,
ὁ Κυρήνης
ἀποκτείνας δράκοντα,
τῶν εἰδώλων τὸ φρέαρ φυλάττοντα.

Εσωσας ταχὺ
ἐκ στόματος δράκοντος
τὴν βασιλόπαιδα
πίστιν τὴν χριστώνυμον
σῆ εὐτολμία,
στερρὲ Γεώργιε,
καὶ εὐσεβεῖς ἐπότισας
νάμασι πίστεως
ἀειζώου,

εὐσταλὲς μέγισταθλε,
Στρατηλάτα Χριστοῦ Παντοκράτορος.

Χαῖρε, ἀθλητὰ
Ἰψίστου, Γεώργιε,
περιφανέστατε,
γεωργοῦ διάσωσμα
τοῦ Γλυκερίου
καὶ ἀγαλλίαμα
πανευκλεῶν συνάθλων σου,
μεθ' ὧν αἰείποτε
συγχορεύεις
πόλου ἐν σκηνώμασι
καὶ Θεοῦ ἀπολαύεις λαμπρότητος.

Θεοτοκίον.

Μῆτερ τοῦ Θεοῦ,
πιστῶν καταφύγιον
ἐν περιστάσεσι,
τοὺς ὑμνοῦντας σκάμματα
τοῦ Γεωργίου
τοῦ καλλιμάρτυρος
εὐλόγει ἐξ εὐκλείας σου
τοῦ ὕψους, Δέσποινα,
Παναγία,
σκέπη καὶ κραταίωμα
εὐσεβῶν καὶ θερμὸν ἰλαστήριον.

Κοντάκιον. Ἦχος πλ. δ'. Τῆ Ὑπερμάχῳ.

Δρακοντοκτόνον στρατηλάτην εὐφημήσωμεν,
τροπαιοφόρον, πᾶσι νόματα δωρούμενον
ἀφθαρσίας ἀκενώτου Χριστοῦ ἀγάπης
ἐκ πηγῆς τῆς ζωηφόρου, καθαρτήριον
τῆς ἀπάτης τῶν εἰδώλων ῥύπου χεύμασιν
ἄθλων κράζοντες· Χαίροις, Μάρτυς Γεώργιε.

Οἱ Οἴχοι.

Ἄγγελος εὐψυχίας
καὶ ἀνδρείας ὡς ἄλλος,
Γεώργιε, Χριστοῦ καλλιμάρτυς, (ἐκ γ')

κατετρόπωσας ἄθλοις τοῖς σοῖς
δράκοντα εἰδώλων ζωηρὰ νόματα
στεροῦντα ἐκ συστήματος
πιστῶν, πανευλαβῶς βοώντων·
Χαῖρε, τὸ στίγμα τῆς εὐσεβείας·
χαῖρε, τὸ ῥῆγμα τῆς ἀσεβείας.
Χαῖρε, ἐλατῆρ τοῦ ἐχθίστου κακότητος·
χαῖρε, ὁ λαμπτήρ ψυχικῆς γενναιότητος.
Χαῖρε, ὅτι ἄθλοις ἔτρωσας δράκοντα τὸν νοητόν·
χαῖρε, ὅτι ἐθανάτωσας δράκοντα τὸν ὑπαρκτόν.
Χαῖρε, κόσμον εἰδώλων πλάνης ἐλευθερώσας·
χαῖρε, δρόμον ἀγώνων ἱερῶν διανύσας.

Χαῖρε, ψαλτήριον πίστεως εὐηχον·
χαῖρε, λυτήριον δράκοντος ἄμεσον.

Χαῖρε, ἡ κάθαρσις κορήνης Κυρήνης·
χαῖρε, ἡ ἔλλαμψις θείας γαλήνης·

Χαίροις, Μάρτυς Γεώργιε.

Βέλεμνα τῶν σεβόντων
ἀναισθήτους, φεῦ, λίθους
ἀπέκρουσας τῷ δόρατι, μάκαρ,
τοῦ τιμίου Κυρίου Σταυροῦ
καὶ τῆς εὐσεβείας παμφαῆς τρόπαιον
ἀνήγειρας, Γεώργιε,
ὁ ψάλλων ἀκλινῶς Κυρίῳ·

Ἀλληλούϊα.

Γέρα τῆς ἀφθαρσίας
ἐκομίσω θεόθεν,
Γεώργιε, γεράσμιε Μάρτυς,
ὁ στυγνοῦ Διοκλητιανοῦ
ἐδαφίσας θράσος καὶ λαμπρὸν μέλαθρον
ἐγείρας θείας πίστεως·
διό σοι εὐλαβῶς φωνοῦμεν·

Χαῖρε, ἡ σάλπιγξ ἀνδραγαθίας·
χαῖρε, ἡ σῦριγξ τῆς εὐσεβείας.

Χαῖρε, ὁ συντρίψας ἀρχέκακον δράκοντα·
χαῖρε, ὁ ποτίσας πιστοὺς θεῖα νόματα.

Χαῖρε, ὅτι καθυπέμεινας τὸν κατώδυνον τροχόν·
χαῖρε, ὅτι ἠλευθέρωσας τὸν ζωήρρυτον κρουνόν.

Χαῖρε, Πολυχρονίας εὐθαλέστατος γόνος·
χαῖρε, τῆς Ἐκκλησίας ἀδιάσειστος στῦλος.

Χαῖρε, ἐχθρῶν τῆς πίστεως ἥττημα·
χαῖρε, πολλῶν νοσοῦντων τὸ ἴαμα.

Χαῖρε, υἱὸς κραταιοῦ Γεροντίου·
χαῖρε, σεμνὸς ἀθλητῆς τοῦ Κυρίου.

Χαίροις, Μάρτυς Γεώργιε.

Δόρατι ἀγγεμάχῳ
σοῦ, Γεώργιε Μάρτυς,
τοῦ δράκοντος ἐκέντησας κάραν,
τοῦ φρουροῦντος Κυρήνης κρουνόν,
ἐν ᾧ Ναιιάδες, ἀθλητὰ πρώταρχε,
ἐλούοντο, καὶ νάματα
ἀπέδωκας αὐτοῦ βοῶσιν·

Ἀλληλούϊα.

᾽Ενδόξε Στρατηλάτα,
Καππαδόκων γῆς φύτρον,
σεμνῆς Πολυχρονίας ἐκ μήτρας
καὶ κλεινοῦ Γεροντίου, στερῶρέ,
ἐξ ὀσφύος, Μάρτυς, ὡς ἠδὺ κύμινον
ἐβλάστησας, Γεώργιε,
ὁ πάντας διεγείρων ψάλλειν·

Χαῖρε, εἰδώλων ὁ καταλύτης·
χαῖρε, τροπαίων ὁ ἀποδέκτης.

Χαῖρε, ὁ αἰσχύνας τοὺς λίθους λατρεύοντας·
χαῖρε, ὁ ἐλέγξας τυράννους κακόφρονας.

Χαῖρε, ὅτι προσωμίλησας ταῖς ἀκίσι τοῦ τροχοῦ·
χαῖρε, ὅτι κατεπάτησας τὴν ὄφρυν τοῦ μισροῦ.

Χαῖρε, πολυθεΐας πλατυσμὸν ὁ συστείλας·
χαῖρε, ὁ τὰς χορείας εὐσεβῶν ἀγλαΐσας.

Χαῖρε, σκηπτὸς συντρίβων τὸν δράκοντα·
χαῖρε, φανὸς αὐγάζων τὰ σύμπαντα.

Χαῖρε, πιστῶν τὸ θεόσδοτον σθένος·
χαῖρε, ἐχθρῶν ἀδυσώπητον μένος.

Χαίροις, Μάρτυς Γεώργιε.

Zήλου ἔμπλεως θείου
ῶν, Γεώργιε Μάρτυς,
βροτοὺς ἀπηλευθέρωσας πλάνης
τῶν εἰδώλων καὶ δόρατι σῶ
δράκοντα φρουροῦντα τῆς πηγῆς νάματα
ἀπέκτεινας τῆς γνώσεως
Θεοῦ, Ἦ ἀσιγήτως ἦδες·

Ἀλληλούϊα.

Ἦνεγκας τῶν βασάνων
καὶ κακώσεων πόνους,
Γεώργιε, ὡς πάσχοντος ἄλλου,

καὶ πρὸς ἄθλησιν, Μάρτυς στερῶρέ,
ὡς ὠκύπους ἔδραμες ταχὺ ἔλαφος,
Μεγαλομάρτυς ἔνδοξε,
πρὸς ὃν οἱ εὐσεβεῖς βοῶμεν·

Χαῖρε, ὁ ὄρπηξ τῆς ἀριστείας·
χαῖρε, ὁ πέλυξ τῆς τυραννίας.

Χαῖρε, ὁ αἰσχύνας τοὺς εἰδῶλα σέβοντας·
χαῖρε, ὁ φαιδρύνας Θεὸν τοὺς λατρεύοντας.

Χαῖρε, δράκοντος τοῦ φρέατος τῶν εἰδώλων συντριβή·
χαῖρε, χάριτος ἀκένωτος θαυμασίων ἢ πηγῆ·

Χαῖρε, ἐμπεριστάτων ἀρωγὸς ἐν Κυρήνη·
χαῖρε, πολεμουμένων ἀλγεινῶς ἢ γαλήνη.

Χαῖρε, αὐλὸς ἀρίστης ἀθλήσεως·
χαῖρε, κρουνοὺς ἠδίστης ἐκβλύσεως.

Χαῖρε, διψώντων τὸ εὐληπτον ὕδωρ·
χαῖρε, στενόντων τὸ πάμφωτον ἔαρ·

Χαίροις, Μάρτυς Γεώργιε.

Θέλων κατανικῆσαι
τῶν εἰδώλων τοὺς λάτρεις
νομίμως εἰς τὸ σκάμμα ἐρρίφθης
τῶν ἀγώνων καὶ σθένει Θεοῦ
τροπαιοῦχος ὦφθης, πάνυ Γεώργιε,
ὁ δόρατί σου δράκοντα
νεκρώσας μὴ εἰδότα ψάλλειν·

Ἀλληλουῖα.

Ἰσχυσας Ἀλεξάνδραν
βασιλίδα ἐλκύσαι

εἰς πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἀθλοφόρε,
καὶ Γλυκέριον τὸν γεωργόν,
οὗ τὸν βοῦν εὐχαῖς σου ξένως ἐζώωσας,
Γεώργιε πανθαύμαστε,
πρὸς ὃν οἱ εὐσεβεῖς βοῶμεν·

Χαῖρε, τὸ ρεῖθρον τῶν ἰαμάτων·
χαῖρε, τὸ λίκνον πολλῶν θαυμάτων.

Χαῖρε, τὸ σεπτὸν βασιλίδος διάσωσμα·
χαῖρε, τὸ τερπνὸν Γλυκερίου ἀγλαΐσμα.

Χαῖρε, σύντριμμα θεόσδοτον τοῦ Διοκλητιανοῦ·
χαῖρε, καύχημα περιδόξον Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Χαῖρε, δράκοντος κάραν ὃ ταχέως συνθλάσας·
χαῖρε, Πνεύματος χάριν δαψιλῶς ὃ ἐλκύσας.

Χαῖρε, κρουνοῦ εἰδώλων ἢ ξήρανσις·
χαῖρε, χοροῦ βροτῶν ἐξυγίανσις.

Χαῖρε, δεινὸς συντριμμὸς τῶν τυράννων·
χαῖρε, στερῶδες στηριγμὸς τρυχομένων·

Χαίροις, Μάρτυς Γεώργιε.

Κρήνην φυλασσομένην
ὑπὸ τῶν Ναιιάδων

καὶ δράκοντος εἰδώλων Κυρήνης
ἠλευθέρωσας καὶ δι' αὐτῆς
τῶν ναμάτων πλῆθος εὐσεβῶν, ἔνδοξε

Γεώργιε, ἐπότισας
ἐν ἄκρα κατανύξει ψάλλον·

Ἀλληλούϊα.

Λάμψας αὐγαῖς ἀνδρείας
πρὸ τῶν εἰδωλοφρόνων
τυράννων ὡς ἀστήρ ἑωσφόρος
ἀσεβοῦς Διοκλητιανοῦ
ἔλυσας σκοτίαν καὶ αὐτοῦ σύνευνον
ἐφώτισας, Γεώργιε,
βοᾷν σοι ὀλοθύμως ταῦτα·

Χαῖρε, τὸ δόρυ τῆς ἀριστείας·
χαῖρε, τὸ δάκρυ τῆς συμπαθείας.

Χαῖρε, τῶν στενόντων ταχεῖα ἀνάψυξις·
χαῖρε, τῶν σωματῶν παθῶν ἡ κατάπαυσις.

Χαῖρε, Μάρτυς ἀκατάβλητε, δᾶς ἀνδρείας ψυχικῆς·
χαῖρε, ἄνερ ἐνιστάμενε κατ' ἐχθροῦ ἐπιβουλῆς.

Χαῖρε, εἰδωλοφρόνων κακοτρόπων αἰσχύνῃ·
χαῖρε, εὐσεβοφρόνων θεϊκῇ εὐφροσύνῃ.

Χαῖρε, σταδίου πρώταρχε σκάμματος·
χαῖρε, Κυρίου ἔκτυπον χάριτος.

Χαῖρε, τυράννους ἀπίστους τροπώσας·
χαῖρε, ὁ λίθους ἀψύχους συντρίψας·

Χαίροις, Μάρτυς Γεώργιε.

Μέγιστος ἀθλοφόρων
τοῦ σταδίου ἐδείχθης,
Γεώργιε, ὁ σοῦ τοῖς ὀστέοις
ἀπαμβλύνας τὰ ἄκρα λογχῶν,
τοῦ τροχοῦ νικήσας αἰκισμούς, ἔνδοξε,
καὶ φάρμακον ὡς εὐγευστον
ποτήριον πιὼν κραυγάζων·

Ἀλληλούϊα.

Νέος ἐν ἡλικίᾳ,
πολιὲ ἐν φρονήσει,
Γεώργιε, καθεῖλες τυράννων
σῆ ἐνστάσει ὄφρυν, ἀθλητά,
καὶ συστρατιώτας σου λαμπρούς ἔδειξας
συνάθλους σου, ὧν στόματα
διήνοιξας βοᾶν σοι ταῦτα·
Χαῖρε, ἡ στέψις Ἀνατολίου·
χαῖρε, ἡ τρῶσις τοῦ μισοκάλου.
Χαῖρε, ἀθλητοῦ Πρωτολέοντος θρίαμβος·
χαῖρε, τοῦ Χριστοῦ στρατιώτης ἀήττητος.
Χαῖρε, ὅτι ἐξουθένωσας τάχος δράκοντος ἰσχύν·
χαῖρε, ὅτι ἄθλοις ἤσχυνας τῶν τυράννων τὴν ὄφρυν.
Χαῖρε, ἡ ἀγιότης μάγου Ἀθανασίου·
χαῖρε, ἡ κοσμιότης Ἐκκλησίας Κυρίου.
Χαῖρε, λαοῦ Κυρήνης διάσωσμα·
χαῖρε, ἐχθροῦ κακότητος ἥττημα·

Χαῖρε, πιστῶν ἐν πολέμοις τὸ νῆκος·
χαῖρε, ἡμῶν ἐν ἀγῶσι τὸ στέφος.

Χαίροις, Μάρτυς Γεώργιε.

Γένων θαυμάτων πέλεις
αὐτουργὸς εἰς αἰῶνας,
Γεώργιε, Χριστοῦ τῇ δυνάμει,
Στρατηλάτα Αὐτοῦ εὐσθενές,
ὁ τροπώσας δράκοντα νέους ἐσθίοντα
Κυρήνης καὶ τὰ στόματα
ἀνοίξας εὐσεβούντων ψάλλειν·

Ἄλληλούϊα.

Ὁλβος τῆς Ἐκκλησίας
πολυτίμητος πέλων,
Γεώργιε, κοσμεῖς εἰς αἰῶνας
τοὺς Ἁγίους ἐφόρους ἡμῶν
καὶ φρουρῶν ἐν δίναις ἀληθῶς σύλλογον·
διό σε μακαρίζοντες
βοῶμέν σοι ἐν εὐλαβείᾳ·

Χαῖρε, ἡ ῥῶσις τῶν ἀσθενούντων·
χαῖρε, ἡ τρῶσις τῶν τυραννούντων.

Χαῖρε, τῶν γενναίων ἀγώνων ὁ σάπφειρος·
χαῖρε, παραδόξων θαυμάτων ὁ πρόξενος.

Χαῖρε, δρόσος ἀναψύχουσα τὰς καρδίας εὐσεβῶν·
χαῖρε, στῦλος ἀδιάσειστος τῆς στηρίξεως πιστῶν.

Χαῖρε, ὅτι ἐκχέεις συμπαθείας σου νέκταρ·
χαῖρε, ὅτι ἐκβλύζεις γενναιότητος φρέαρ.

Χαῖρε, πηγὴ ἰάσεων ἄφθονος·
χαῖρε, ῥοὴ χαρίτων ἀέναος.

Χαῖρε, πιστὸς στρατιώτης Ὑψίστου·
χαῖρε, λαμπρὸς στεφανίτης σταδίου.

Χαίροις, Μάρτυς Γεώργιε.

Πύργος τῆς ἀριστείας
ἀδιάσειστος πέλων
καὶ θέμεθλος ἀκλόνητος θάρρους,
ἐν τῆς πίστεως πύργῳ ἡμᾶς
προφυλάττεις πάντας ἐξ ἐχθρῶν, ἔνδοξε,
ἐπιβουλῆς, Γεώργιε,
τοὺς ψάλλοντας ὠδαῖς εὐτάκτοις·

Ἀλληλούϊα.

Ῥεῖθροις τῆς χάριτός σου
καταρδεύεις καρδίας,
Γεώργιε, τῶν σοὶ προστρεχόντων
τὰς ἀνίκιμους, σεπτέ, καὶ ξηρὰς
πρὸς καρποφορίαν δαψιλῆ, πάντιμε,
καὶ πίστει σοι ἐκάστοτε
βοώντων, τροπαιοῦχε Μάρτυς·
Χαῖρε, σταδίου ὁ ἀθλητάρχης·
χαῖρε, Κυρίου ὁ στρατηλάτης.

Χαῖρε, γεωργὸς εὐσεβείας ἀκάματος·
χαῖρε, φυτουργὸς ἀληθείας τῆς πίστεως.

Χαῖρε, δένδρον ἀγλαόκαρπον ἀγαπήσεως Χριστοῦ·
χαῖρε, μύρον εὐωδέστατον θεοβρύτου ἐκ κρουνοῦ.

Χαῖρε, ὁ τῶν εἰδώλων τὴν ἀπάτην συντρίψας·
χαῖρε, ὁ τῶν βασάνων τὴν πληθὺν ὑπομείνας.

Χαῖρε, φρουρὸς Κυρήνης καὶ καύχημα.
χαῖρε, σκηπτὸς τῆς πλάνης καὶ σύντριμμα.

Χαῖρε, δι' οὗ ὁ Χριστὸς ἀνυμνεῖται·
χαῖρε, δι' οὗ ὁ ἐχθρὸς ἐκμειοῦται.

Χαίροις, Μάρτυς Γεώργιε.

Σ ἐ ἀρωγόν, προστάτην,
ἀντιλήπτορα θεῖον,

Γεώργιε στερῆρέ, κηδεμόνα
πάντες ἔχομεν καὶ βοηθὸν
ἐν τοῦ βίου δίναις, λυτρωτὰ ἐνδοξε
Κυρήνης ἐκ τοῦ δράκοντος
τοῦ στόματος, οἱ ἐκβοῶντες·

Ἀλληλούϊα.

Τίς τὴν σεπτὴν σου κλῆσιν,
ἀριστεῦ τοῦ σταδίου,
θερμῶς ἐπεκαλέσατο, Μάρτυς,
αἰχμαλώτων ἐλευθερωτὰ,
καὶ οὐκ ἔσπευσας αὐτοῖς ἄνωθεν

φρουρηῆσαι τάχος κράζομεν,

Γεώργιε, καὶ ἐκβοῶμεν·

Χαῖρε, ἡγῆτορ τροπαιοφόρων·

χαῖρε, ἀκέστορ τῶν σοὶ σπευδόντων.

Χαῖρε, ταχινή ἱκετῶν σου ἀντίληψις·

χαῖρε, ἡ θερμὴ σῶν προσφύγων παράκλησις.

Χαῖρε, ὅτι ἠλευθέρωσας Χριστωνύμους ἐκ δεινῶν·

χαῖρε, ὅτι πάντα ἔσωσας εὐσεβεῖς ἐκ συμφορῶν.

Χαῖρε, δρακοντοκτόνος ὁ ὄφθεις τῆς Κυρήνης·

χαῖρε, οὐρανοφόρος παροχεὺς τῆς εἰρήνης.

Χαῖρε, στερεῶν ἀγώνων ψαλτήριον·

χαῖρε, πιστῶν ἐν μάχαις προπύργιον·

Χαῖρε, τερπνὴ χοικῶν θυμηδία·

χαῖρε, σεπτὴ ἀθλητῶν ἀγλαΐα.

Χαίροις, Μάρτυς Γεώργιε.

Υμνους οὐκ εὐτονοῦμεν
τεθηγμένους ὑφαίνειν

σῆ χάριτι, Γεώργιε μάκαρ,

ὅτι ἔδωκας πᾶσι πιεῖν

τῶν θεοπειθῶν σου προσευχῶννάματα

ἐκ παρῶρησίας κρήνης σου

τοῖς ψάλλουσιν ἐν κατανύξει·

Ἀλληλοῦϊα.

Φαίνεις, δρακοντοκτόνε,
ἀστραπαῖς πᾶσι κτίσει
τῶν σῶν ἀρίστων κατορθωμάτων,
τροπαιοῦχε Χριστοῦ ἀθλητά,
καὶ ἐγείρεις πάντας πρὸς Χριστοῦ αἴνεσιν
τοὺς θεωμένους πλήθός σου
θαυμάτων, οὓς βοᾶν σοι πείθεις·
Χαῖρε, λαμπὰς παμφώτων καμάτων·
χαῖρε, ψεκὰς αὔλων ναμάτων.
Χαῖρε, τρισηλίου φωτὸς οἰκητήριον·
χαῖρε, διαθέρμου εὐχῆς ἐντευκτήριον.
Χαῖρε, στῦλος οὐρανόφωτος ἀγωγῆς μαρτυρικῆς·
χαῖρε, φάρος θείας χάριτος Παρακλήτου τηλαυγῆς.
Χαῖρε, ὅτι τὸ σκότος τῶν εἰδώλων ἐλαύνεις·
χαῖρε, ὅτι τὸ μένος τῶν τυράννων ἐκτρέπεις.
Χαῖρε, φωτὸς αὔλου θησαύρισμα·
χαῖρε, παντὸς τοῦ κόσμου ἀγλαΐσμα·
Χαῖρε, Χριστοῦ Στρατηλάτης στρατείας·
χαῖρε, ἐχθροῦ συντριμμὸς τῆς μανίας·
Χαίροις, Μάρτυς Γεώργιε.

Χαῖρε, ὁ δροσοβόλος
ὑετὸς συμπαθείας
πρὸς πάσχοντας, Γεώργιε Μάρτυς,
ὁ πιαίνων ἀνίχμους ψυχὰς
καὶ ποτίζων πάντας σῶν εὐχῶν νάματα

τοὺς σπεύδοντας τῷ φρέατι
σῆς χάριτος καὶ ἐκβοῶντας·

Ἀλληλούϊα.

Ψ ἄλλοντές σου ἀγῶνας
τοὺς στεῤῥοὺς, τροπαιοῦχε
Γεώργιε, ὑδάτων ποσίμων
πρὸς ἐκλύτρωσιν ἐκ φυλακῆς
δράκοντος εἰδώλων, εὐσεβεῖς θέλοντος
καταπιεῖν, μεγάλαθλε,
βοῶμέν σοι ἐν κατανύξει·

Χαῖρε, τὸ σέβας τῶν μεγαλάθλων·
χαῖρε, τὸ κέρας Χριστοῦ Μαρτύρων.

Χαῖρε, ὁ ἐγείρας τῆς πίστεως τρόπαια·
χαῖρε, ἀγιάσας σῆ χάριτι ὕδατα.

Χαῖρε, ὅτι ἠλευθέρωσας τῶν ὑδάτων τὴν ῥοήν·
χαῖρε, ὅτι κατηγλαΐσας Χριστωνύμων τὴν πληθύν.

Χαῖρε, ἔφιππε Μάρτυς, Στρατηλάτα Κυρίου·
χαῖρε, ὁ καθαιρέτης τοῦ δεινοῦ βροτοκτόνου.

Χαῖρε, ὀλέτης τάχιστος δράκοντος·
χαῖρε, προστάτης δήμου θεόφρονος.

Χαῖρε, πιστῶν καμνόντων συλλήπτορ·
χαῖρε, ἡμῶν ἐν νόσοις ἀκέστορ.

Χαίροις, Μάρτυς Γεώργιε.

ᾠ
Ω Γεώργιε Μάρτυς,
ὁ αἰχμῆ δόρατός σου
τὸν δράκοντα συντρίψας εἰδώλων (ἐκ γ´)
καὶ Σταυροῦ τῆ δυνάμει πηγῆν
ἀγιάσας ὕδατος, στερῶν πρώταθλε
τοῦ σκάμματος τῆς πίστεως,
ἐπάκουσον ἡμῶν ψαλλόντων·

Ἀλληλούϊα.

Καὶ αὖθις τὸ Κοντάκιον.

ᾠ Ἦχος πλ. δ´. Τῆ Ἵπερμάχῳ.

Δρακοντοκτόνον στρατηλάτην εὐφημήσωμεν,
τροπαιοφόρον, πᾶσι νάματα δωρούμενον
ἀφθαρσίας ἀκενώτου Χριστοῦ ἀγάπης
ἐκ πηγῆς τῆς ζωηφόρου, καθαρτήριον
τῆς ἀπάτης τῶν εἰδώλων ῥύπου χεύμασιν
ἄθλων κράζοντες· Χαίροις, Μάρτυς Γεώργιε.

Δίστιχον.

Δρακοντοκτόνον Γεώργιον ὕμνησεν
Ἀθανασίου ὀτρύνσει Χαραλάμπης.

ΕΥΧΕΤΗΡΙΟΝ ΤΡΟΠΑΡΙΟΝ

ᾠχος πλ. α΄. Χαίροις, ἀσκητικῶν.

Σῶτερ, Λόγε Θεοῦ καὶ Θεέ,
τροπαιοφόρου Γεωργίου δεήσσει
συντήρει ἐν ὑγιείᾳ
ἄμφω καὶ ῥώμῃ ψυχῆς
τὸν σεπτὸν Κυρήνης
ἀρχιποίμενα,
σεμνὸν Ἀθανάσιον,
τὸν μοχθοῦντα δι' ἔκδοσιν
τήνδε, σὺν τέκνῳ
κατὰ πνεῦμα θεόφρονι
τούτου, Κύριε,
Ρωμανῶ, ἀναλώμασιν
οὔ βίβλος νῦν ἐκδίδεται
τοῦ Μεγαλομάρτυρος,
περικλεοῦς Γεωργίου,
Κυρήνης τοῦ ἀπαλλάξαντος
πηγῆν παναρχαίαν
ἐκ τοῦ δράκοντος ὀδόντων,
Χριστὲ φιλόανθρωπε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΠΑΠΑ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ Β'.....	11
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ.....	13
ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ	
ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΘΑΥΜΑΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥ	15
Άγιος Μεγαλομάρτυς Θεόδωρος, ὁ Τήρων	105
Άγιος Μεγαλομάρτυς Θεόδωρος, ὁ Στρατηλάτης	127
Άγιος Μεγαλομάρτυς Προκόπιος	152
Άγιος Μεγαλομάρτυς Παντελεήμων, ὁ Ἴαματικὸς.....	173
Άγιος Μεγαλομάρτυς Δημήτριος, ὁ Μυροβλύτης	204
Άγιος Μεγαλομάρτυς Μηνᾶς	223
Άγιος Μεγαλομάρτυς Μερκούριος	238
Άγιος Νικόλαος, Ἐπίσκοπος Μύρων	253
Άγιος Μεγαλομάρτυς Γεώργιος, ὁ Τροπαιοφόρος	297
ΕΠΙΛΕΛΕΓΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	396
ΔΡΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ Μ. ΜΠΟΥΣΙΑ, ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΕΝΔΟΞΟΝ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΑ ΔΡΑΚΟΝΤΟΚΤΟΝΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΤΟΝ ΤΡΟΠΑΙΟΦΟΡΟΝ	397

